UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 01509036 8
UNIV.OF
TORONTO
LIBRARY

ESAIAS TEGNÉR

SAMLADE SKRIFTER

Esaias Tegnér
Teckning af Fredrika Bremer.

LSwed
T2615.2

ESAIAS TEGNÉR
SAMLADE SKRIFTER

NY KRITISK UPPLAGA
KRONOLOGISKT
ORDNAD

UTGIFVEN AF

EWERT WRANGEL OCH FREDRIK BÖÖK

ÅTTONDE DELEN
1836—1839

394833
12.7.41

STOCKHOLM

P. A. NORSTEDT & SÖNERS
FÖRLAG

STOCKHOLM 1923
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
230618

DIKTER

Sång

den 5 April 1836.

Jag stod på stranden under kungaborgen
när dagens oro ändtlig somnad var,
och öde voro gatorna och torgen
och på Kung G u s t a f s stod sken månen klar.
Der låg ett uttryck i de milda dragen
som när det åskat i en fredlig dal,
och hjelten var der, men jemväl behagen,
en segerkrans, men som bland blommor tagen,
en blick till hälften örn, till hälften näktergal.

Förunderliga makt som konstnärn äger!
Se Anden färdig så till strids som sångs,
en bild som oss sin egen saga säger,
en lefvande G u s t a v i a d i brons!
Ja, sådan var han när han kom ur striden,
men sådan äfven när han göt sin själ
i folket in, bland konsterna och friden,
ty store andar ge sin form åt tiden,
och G u s t a f s tidehvarf bär G u s t a f s drag jemväl.

Min barndom föll uti hans solskensstunder,
jag mins den tiden: hur den är mig kär,
med sin förhoppning, sina sångar-under,
och allt det nya lif som rördes der!

Det var som våren när hans värma droppar,
ur blånad sky och löser vinterns tvång:
då leka djur, då svälla lundens knoppar,
och kinden färgas, menskohjertat hoppar
och allt omkring är lust och mod och fågelsång.

De gamla C a r o l i n e r hade somnat
i blått och kyller, ifrån splitets dar,
som allt försökt och ingenting fullkomnat,
då ingen kung och ingen ära var.
Hvad Norden evigt vill, en kung som känner
sin egen kraft, stod åter fram i glans,
och der vardt ordning ibland frie männer
och makt och lydnad blefvo åter vänner,
och allt var gladt och tryggt vid tanken, att Han fanns.*

I purpur satt förtjusaren på thronen,
och spiran var en trollstaf: med hvar stund
der växte nya hjertan i Nationen
och nya blommor, fast på jernmängd grund.
Vår gamla dröm om bragder och om ära
förflyttades till någon fredlig trakt
der ek och lager sina kronor bära,
och milde vise ljus och seder lära —
och Styrkan skar sitt skägg, och Vettet blef en makt.

Den Svenska äran bröt sig nya banor
i tankens obesökta land: L i n n é
stod segersäll bland sina blomsterfanor,

* Nationen
som sorglöst spridde sig kring thronen,
trygg vid den tanken att Han fanns.
WALLIN.

oskyldig, älskvärd, konstlös liksom de.
M e l a n d e r h j e l m beräknar himlafärden
för månens skifva, för planetens ring,
när S c h e e l e skedar skapelsen i härden,
och B e r g m a n drar grundritningen till verlden,
och häfdernas myster ransakar L a g e r b r i n g.

Och här, der Mälarn gjuts i Östervågor
och kungastaden midt i skogen är,
hvad sydligt lif inunder norrskenslågor,
hvad sångartempel på de öde skär!
Det språk hvars toner ligga midt emellan
hvad Norden djupt, hvad Södern klangfullt har,
ett bortglömdt barn som kom i samqväm sällan,
steg fram och speglade sin bild i källan
och häpnade att se hur högt, hur skönt det var.

Och då sjöng G y l l e n b o r g, en mäktig ande,
fast stundom rimfrost på hans vingar låg.
Ack, klippor finnas der vi alla strande,
och äfven dikten har sin frusna våg.
Men stark var bågen som den ädle spände
och pilen skarp som sökte opp sitt mål,
och allt hvad menskohjertat djupast kände
steg fram och gret i *Menniskans Elände*,
en djup, oändlig suck, vårt slägtes modersmål.

Bredvid hans sida, drömmande och stilla,
satt C r e u t z och band på rosor utan tagg,
och diktade om A t i s och C a m i l l a
en sång af vestanvind och morgondagg.

Den sången är en dröm ur gyllne åren,
en gång i lifvet af hvart hjerta drömd,
fast ej så skön, fast ej så himlaboren;
en sång så ljuf som lärkornas om våren,
öm, enkel, oskuldsfull — och derför är han glömd.

Gif plats, gif plats, ty Nordens vingud nalkas
och sången svärmar kring hans vigda mund.
Hör hur han skämtar, se hur gladt han skalkas
bland nymferna uti den gröna lund.
Men ack! hans glädje ligger ej i kannan,
ej i idyller som han kring sig strött,
hans druckna öga söker än en annan,
och märk det vemodsdraget öfver pannan,
ett Nordiskt sångardrag, en sorg i rosenrödt.

I Djurgårdsekar, susen vänligt öfver
den störste sångarns bild som Norden bar!
Det fins ej tid som dessa toner söfver,
det fins ej land som deras like har.
En sång som växer vild, och likväl ansad,
bär konstens regel, men försmår dess tvång,
till hälften medvetslös, till hälften sansad,
en gudadans på gudaberget dansad
med Faun och Gratie och Sångmö på en gång!

Dernäst hör L i d n e r: »grafvens portar knarra
»på tröga gångjern, domen förestår,
»och lampans matta sken på marmorn darra,
»och midnattsklockan ifrån tornet slår.»
Förstörd, förvissnad före mogningsstunden,

en rik, men sönderbruten harmoni,
en Genius, ack för djupt i stoftet bunden,
hur ömt begråter han i lagerlunden
hvar likes qval: du hör hans eget deruti.

Men som en stilla sommarqväll på landet
när daggen darrar uti blomsterskåln,
och aftonrodnan knyter rosenbandet
kring Vesterns lockar, kring de lätta moln:
på ängen samla sig till dans de unga,
de gamle till rådplägningar i byn,
sitt matta guld i vinden skördar gunga,
hvar blomma doftar, alla foglar sjunga
och frid och salighet se ner ur aftonskyn:

så är det i din sång, o Oxenstjerna,
Italiens himmel öfver Nordens berg!
Din SångarGratie är en sydlig tärna,
och sydlig äfven glöden af din färg.
Hvad solglans ligger öfver *Dagens Stunder*,
hur klangfull lian genom *Skörden* går,
och *Hoppet*, lifvets tröst och Diktens under,
hur blef det diktadt under furulunder?
Jag undrar mången gång, men gläds att du var vår.

Och Kellgren, som »af skönhet och behagen
»oss än en ren och himmelsk urbild ger!»
Sen *Nya Skapelsen* stått fram i dagen,
hvad ha vi andra till att skapa mer?
Hur klingar Svenska lyran i hans händer,
hur ren hvar ton, hur skär, hur silfverklar!

Ack i mitt öra, hvart jag också länder,
den diktens grundton ständigt återvänder,
en dunkel melodi ifrån min barndoms dar.

Men hvad är lyrisk klang på silfvervågor,
och evig blomdoft uti blånad luft?
Den ädle Skalden har ock andra frågor,
och skönhet vill han, men jemväl förnuft.
När Kellgrens snille slog de stora slagen,
de blixtrande, för sanning, rätt och vett,
i skämt och allvar, hur det flög för dagen
kring land och rike, och en hvar betagen
sprang upp och undrade, att han ej förr det sett!

Roms Sångar-gudar flyttade till Norden
med Adlerbeth — en Romare i slägt
med dem till andan, icke blott till orden, —
och tjuste åter i sin nya drägt.
Och Rosenstein, så hög som han till sinnes,
så klassisk, bandet uti sångens krans,
fast icke sjelf en sångare, hvar finnes
den Svenske skald, som ej med tårar minnes
en själ så ljus, så ren, så faderlig som hans?

Och han som slöt den långa sångarraden
och lefde länge för att sörja den,
en rosenkrans med taggar mellan bladen,
Behagens, skämtets, tankens, Gustafs vän:
han som bar kronan i de vittras gille,
en lagrad veteran i Vettets sold,
kanske ej främst som skald, men främst som snille,

som ville ädelt, kunde hvad han ville,
den blinde Siaren T i r e s i a s-L e o p o l d!

Jag sjöng hans drapa, Minnets döttrar sjunga
en dag, och bättre, hvad han Sverge var,
ty der bor oväld uppå framtids tunga,
och all förtjenst till slut sin krona har.
Han stod emellan tvenne sångartider,
den enas varning och den andras stöd,
men tid och sansning kämpade hans strider,
tills solen bröt utur sitt moln omsider
och sjönk förstorad ner i gull och purpurglöd.

De gamla gyllne lyrorna ha tystnat
och deras klang är klandrad eller glömd.
Till många toner ha vi sedan lyssnat,
och strängt är G u s t a f s sångarskola dömd.
Naturen vexlar, äfven snillet träder
i vexladt skick för skilda tider fram,
i Grekisk enkelhet, i galakläder,
med lejonman, med skiftrik turturfjäder
men ett dess väsen är: väl den som det förnam!

Der låg ett skimmer öfver G u s t a f s dagar,
fantastiskt, utländskt, flärdfullt om du vill,
men det var sol deri, och, hur du klagar,
hvar stodo vi om de ej varit till?
All bildning står på ofri grund till slutet,
blott Barbariet var en gång fosterländskt;
men vett blef plantadt, jernhårdt språk blef brutet,
och sången stämd och lifvet menskligt njutet,
och hvad G u s t a v i s k t var blef derför äfven Svenskt.

I höge skuggor, ädle sångarfäder,
jag lägger kransen på ert stoft i dag.
En efter annan bland oss alla träder
snart opp till eder uti stjernströdt lag.
Der låt oss sitta och se ner till Norden
förtjuste af hvad skönt som bildas der,
och strof-vis om hvarannan sätta orden
till stjernmusiken om den fosterjorden
som väl förgätit oss, men dock är oss så kär.

Till minne af Olof Myhrman,

brukspatron och ridd. af K. Nordstjerne-orden, död i Stockholm d. 28 Juni 1836.

Jag mins en tid, fast det är längesen,
då lifvets vårdag på oss begge sken
vid Rämsjöns gröna strand, der idog hammar
slog takt till glädjen mellan björkens stammar.
Du var den gladaste uti vår krets:
till vågens botten och till bergets spets
du steg med öfverdådets hundra frågor,
och gjorde fröjdsprång öfver masugnslågor.
Hur ofta drog du mig från min Homer,
ej halft förstådd, men älskad desto mer,
till vädjobanan der ett klot af masur,
en svarfvad verldsrund, under himlens azur
beskref sin båge, och slog ned med makt
och fällde kungen, ensam, bland sin vakt.
Det var en lycklig tid. Der kom en annan
med eklöf eller lager omkring pannan,
men ock med sorger, outsörjda än,
som pröfvade, som smidde oss till män.
I olik riktning gingo våra banor:
(din var den bättre) under skilda fanor
vi gjorde lifvets fälttåg, der hvar dag
en drabbning är, och mest ett nederlag.

Lugn stod du i den drabbningen och rådig,
klar, säker, modig — om ej öfverdådig,
med kropp och sinne utaf härdadt stål,
och hvar det rätta var, der var ditt mål
Ej diktens skimmer bländade ditt öga,
det ädla kände du, det sköna föga:
det var för bräckligt för en senfull själ,
och lycklig den, som aldrig blef dess träl.
Dock var ditt väsen mildt och brödrakärligt
emot en hvar, som slöt sig till dig ärligt,
och trodde på dig trofast, kanske blindt:
då kom du gerna, kom du opåmint
och såg i botten på hvar sak, och sedan
kom du med hjelpen, eller dock med redan.
Ack! mången gång med lefvernets bestyr,
dem drömmarslägten glömmer eller skyr,
jag gick till dig: du ordnade och ledde,
och smålog mildt hvar gång du trasslet redde.
Och mången varning fick jag ock dertill
om oron, som ej känner hvad hon vill,
och om den viljan, som beherrskar tingen,
och bygger ödet och beror af ingen.
Det var förgäfves: Verklighet och Dikt
ej väga jemnt, fast begge ha sin vigt.
Det är och blir en annan makt, som styrer
förståndets män och fantasiens martyrer.

Farväl, o Broder, trogne ungdomsvän!
Ej många af dem stå mig nu igen,
de gått förut: o den, som finge följa
och dricka lifvets läkdom, glömskans böljа!
Fast intet rykte förde kring ditt namn,

en hopens lekboll, fast i jordens famn
det sofver, glömdt af tadlet och af sången,
kärt, heligt blir det dock för mig och mången.
Och går en vän, en enslig aftonstund,
när solen sjunker öfver Hagalund,
ut till hvad Stockholm än allvarligt äger,
de dödas stilla, furukrönta läger,
och skådar der din sista hviloort,
en ringa, prålfri, grönklädd himlaport,
han tänker: »kraft och heder i förening,
en Man, en Man, i ordets högsta mening.»

Lifvets bok.

Till Alfhild E.

En bok är lifvet. Inom samma band
Fins något godt, med mycket lumpet bland.
Först glada sagor, teckningar ur skolen,
Så en roman som sluts vid kullerstolen,
Sen hushållsräkningar och laga fång
Och taxor öfver lyckans markegång,
Ett stycke lögn ur Ärans drömbok brutet,
Och spökelsehistorier till slutet,
En blandad läsning, brokigt potpourri.
O den som aldrig hade sett deri!

Öfver Knut Leijonhufvud.

PÅ GRAFSTENEN.

Säll han, som tidigt blifvit satt i skolen,
barnskolen som i himlen öppnad är,
der högre tankar, ädlare begär
utbilda sig, än här inunder solen
och himlaspråket är det enda språk han lär.

PÅ TAFLAN.

Gråt ej Fader, gråt ej Moder,
att jag lemnat Er så späd.
Sen I ej? En vingad broder
vinkar mig, jag måste med.

Men när Österns rosor spricka,
eller aftonrodnan gjuts
sen hvad cherubshufven nicka,
ett bland dem är lille K n u t s.

Invigning af Gårdsby kyrka.

Den 25 Juni 1837.

1. FRÅN ALTARET.

Ja, helig, helig *Han*, som skapat verlden!
Han kastar himlen som en mantel kring sig,
och Vår som blommar är hans andedrägt.
Sjustjernorna, sju solar, sätter Han
som gyllne ringar på sitt skaparfinger,
Han hänger svärdet i Orions bälte,
och fästets Lyra klingar på hans arm.
Fall ned och tillbed! — Nej, stig upp och älska,
ty det är Han, som lyser dig i solen,
när dig i skörden, svalkar dig i källan,
och susar öfver dig i lundens toppar
när Månen skiner på de stilla vattnen,
och på de stilla tankarna som gå
bland Minnets vålnader i aftonstunden.
Ack, varje gång en högre tankes blixt
slår ner i själen och förskingrar mörkret,
hvar gång en känsla mera ren och djup
än hvardagslifvet och dess små bekymmer
ditt hjerta vidgar, och du känner vingar
som lyfta dig från jorden, tycks dig stå
och dricka himlen, trampande på molnen,
försänkt i salighet, och ville trycka

hvart skapadt väsen till din trogna barm; —
— då känner du, det är *Hans* kraft som bär dig,
då är hans Ande öfver dig, är när dig,
du ser hans herrlighet, du hör hans röst
väl icke utifrån, men inom i ditt bröst.

Här ha vi byggt ett tempel till hans ära,
en ringa byggnad, äfvenväl för jorden.
Men himlen blickar rikligt in uti den,
och stora tankar kunna rymmas der,
och känslor djupa såsom Evigheten.
I Murar, salighetens hörnestenar,
I hoppets fästen, i en stormig tid,
jag lyser himlens frid utöfver Eder!
Hur många slägten, icke födda än,
som skola här förnimma himlaorden!
Hur månget knä som icke än är till
skall böjas här och nöta altarrunden!
När stilla andakt håller vakt i Templet
och orden flyga ifrån Läraren läppar
och söka hjertat, och slå ner derpå
som dufvor på den kända fönsterkarmen;
då, men ej förr, är Gudstjenst under hvalfvet.
Och när en gång en himmelsk sångarfogel
blir lockad in i kyrkan, trifves der
och bygger bo på läktaren deruppe,
när Orgeln drar de djupa andedragen
ur himlens lungor, och förflyttar Eder
till Sångens fria underbara land,
der allt är harmoni och gudaskönhet,
hvart doft en ånga ifrån Libanon,
hvart moln ett gullmoln, idel Englahufven

se på sin syster, själen, ner derur: —
då men ej förr, är Edert Tempel färdigt,
och i sin ringhet dock den Högste värdigt,
en Evighetens vagga hvarest I,
I Tidens hittebarn, fån vexa till uti!

Dock — när det barnet fullväxt är och moget,
då lägges det uti en annan vagga
härutanför, och Våren höljer den
med gröna täcken. Kännen I det stället,
den stilla staden der de tyste bo?
Der sofva Edra Fäder före Eder,
I kommen sjelfve, Edra Söner komma
och lägga sig bredvid Er: maken åt Er!
Dock — der är rum i herberget. Ej sorl,
ej kif hörs der, en hvar är der belåten
och tvistar ej med andra om sin plats.
O! hvilken ville icke hvila der,
i stilla kamrar, långt från verldens äflan
och sofva bort en tid af evigt gyckel
som spänt sin lina mellan taken på
de dödas grafvar, dansande deröfver?
Der är en Fristat, der är allting lika,
den rike magrar der, den sköne grinar
med murkna tänder, sjelfva sqvallrets tunga
förlamas der, och ljuger icke mer.
Men rysen icke, ty de multna benen
få lif igen, och undanvälta stenen,
och himlalöften och odödligt hopp
gå som en morgon öfver grafven opp.
Hvad kärt, hvad dyrbart I på jorden haden
det mognar der som frukten under bladen

och står en gång ifrån förmultnad stam
föryngradt, skönare och luftigare fram.

I Män och qvinnor, samlade omkring mig!
Jag viger Templets, viger grafvens stenar
till frid och hvila: kunde jag jemväl
till frid och hvila viga edra hjertan.
Der går en oro genom menskolifvet
som söndrar hjertat, läser fast vid jorden
dess större hälft, den andra vill till skyn.
Den söndringen kan endast Kyrkan hela.
Det var en tid, då hon det *hela* var,
hon är det *helande* ännu för slägtet.
Och derför gån med andakt i dess gårdar,
ty der är himlens tröskel. Läggen af
all verldens sorg som en försliten klädning,
och ställen själen hvitklädd framför Gud!
Det är ej Läraren svaga röst allena,
ej Ordet ensamt som han Er förkunnar,
men ock derjämte Helgamannasamfund,
Gemensamheten, allt det storas moder,
och Bön, som lågar, Sång som sväller opp —
det allt rör hjertat eller lyfter tanken.
Ty Andakt *smittar*, liksom sorg och glädje,
och hvar Församlingen, i Herrans namn,
har trädt tillhopa, är han midt ibland dem,
och alla blott ett hjerta och en själ.
Det är den helige, den gode Anden,
som bor i kyrkan, sväfvar öfver landen,
och följer vandraren med tysta spår
välsignande, så länge som han får,

hugsvalar, lugnar, stöder och begåfvar,
och jordens son till slut till himlen hemförlofvar.

2. FRÅN PREDIKSTOLEN.

Den nya Tempelbyggnaden i dag
är vigd och helgad under harposlag,
och himlens Makter, sanningen och ljuset
ha tagit fasta på det helga huset.
Byggmästare i skyn, du verldens far
som evigt är och blifver hvad du var,
håll du ditt öga, håll din hand deröfver!
Vårt lof, vår dyrkan icke *du* behöfver,
men vi behöfve att anropa dig,
Vägledare uppå vår skumma stig!
Du ljusets Konung, bosätt dig i kyrkan,
och i hvart bröst som der ger dig sin dyrkan.
Din åska flyge dessa hvalf förbi,
och din Församling växe till deri
som blomstren växa öfver sommarns täcken,
som alar växa vid den svala bäcken.
Och en gång när en hvar som lyssnar här
ett bortglömdt stoft, en namnlös skugga är,
och när århundraden som icke stanna,
ha strött sin mossa öfver Templets panna,
låt dina Englar som på molnen stå
ännu med glädje blicka ner derpå.
Pris vare dig bland dina Myriader,
tack vare dig, du menskligheten Fader!

Predikobön.

Fader, du som sändt ditt ljus till jorden,
du som sjelf uppöfver stjernor bor,
lär mig himlens språk, de enkla orden,
styrk mitt hjerta att det tror!

Det är skönt att skaka på den dvala
som vill somna när en verld förgås,
det är skönt att för det högsta tala,
äfven — om man ej förstås.

Derför låt mig för din lära kämpa,
för allt skönt på jorden, för allt sant,
nu med manligt allvar, nu med lämpa,
som din Andes anförvandt!

Prestvigning

den 15 Oktober 1837 (för lektorerna Lindgren och Melander.)

Bröder i yrke och håg! Välkomna till altarets rundel,
ty trappsteget är han ändå till himmelens port.
Hvad som är ädelt och högt hos menskan det kommer ur
Templet,
eller, om heldre du vill, Templet är grundadt derpå.
Jorden har vexlat gestalt, och en annan sida än fordom,
ny vårsida mot sol, vänder den hvälfvande nu;
pröfvar, förkastar och pröfvar igen, och bygger — ruiner
äflas i lifvets bestyr, yfves i vetandets ljus.
Men, hur du äflas och yfs, dock ej ur den skapade verlden
ej ur det skapade bröst, drifver du Skapelsens Gud.
Tyngdpunkt blifver och är i lifvet den höga Religio,
går som en åder af gull genom det jordiska slagg.
Formen må skifta och vexla alltjemt, men Väsendet blifve
öfverst på Andarnas bänk sitta dock Fromhet och Tr
Lefvande Fromhet och Tro, det är roten till menniskovärde
allt som hos slägtet är bäst, blommar och växer deru
Ära och Snille och Sanning och Dygd, välartade döttra
bära sitt mödernes drag, fädernet kommer från Gud.
Högst bland tankar är tanken på Gud, och djupast blan
känslor;
mensklig förträfflighet bär evigt det Heligas färg.
Snillet har lyran, det Rätta sin kub, och Vishet sin lamp

högst är dock Korsets symbol, samlar dem alla kring sig. — —
Christus har lefvat och lärt. Hvad var han? Menniskans urbild;
Menska, som Gud sig den tänkt, steg ock hans Logos ur skyn,
tiger han neder ännu, en Gud i förädlade sinnen,
födes af Jungfrun alltjemt, blöder, försonar och dör.
Detta är meningen af att »*igenom Honom är Allt gjordt*»;
nyckeln till Häfderna bär Menskones son i sin barm. —
Christus har lefvat och lärt. Hvad lärde Han? Anda och Sanning,
icke en bokstafstro, icke förmöglad myster.
Lifvets friska myster, den lärde han, kärlek och handling,
kärlek till menskor och Gud, handling för sanning och rätt.
Mildhet han lärde, men kraft och rik uppoffring derjemte,
mod till att lefva och dö fromt för det Heligas sak.
Frihet han lärde och ljus, fulländningens högsta insegel:
var fullkommen, (han bjöd) så som min fader det är.
Christendom, det är bildningens höjd, fulländningens dopnamn,
kyrkan till skola är byggd — bort med den hedniska hop!
Derför, att fostra till seder och ljus de unga, och rensa
mörkrets och råhetens frön bort ur de växande bröst,
göra det Goda, hvarhelst du förmår, och våga det Rätta,
forska det Sanna med nit, bilda det Sköna med lust:
detta, I Bröder, är presterligt värf, det är lefvande gudstjenst,
kappa och krage är det, burna i Andarnas land. — —
Sägen mig icke, att Tiden är ond, att allt är förgäfves,
detta har varit och är feghetens lösen alltjemt.
Tiden är ond! Just *derför* skall det Goda stå upp mot det Onda,
solen på himmelens hvalf brottas med mörkret *derför*.

Jakob brottades djerft med en Gud, tills morgonen lyste,
ref välsignelsens ord till sig fast höften blef knäckt.
Framgång ligger på Gudomens knä, men viljan är Menskans,
både för menskor och Gud gäller det redliga nit.
Efter oss komma väl de som lyckas bättre än vi gjort,
gjuta ur mäktiga bröst skönare, djupare ord.
Låtom oss bedja för dem, för oss sjelfva, för menniskoslägtet,
Lekman äfven som Klerk, låtom oss bedja till Gud.
Fader, som verldarna sått och församlar, som kärfvar i ladan,
sedan de mognat till skörd, vårdar och styrer till dess!
Son, som medlar alltjemt emellan himlen och jorden,
ypperst bland menniskobarn, ädlast och derföre — Gud!
Ande, som rör dig i allt, och lefver Naturen igenom,
blommar i växande vår, klappar i helgade bröst!
Hören mig, helige Tre! (ty Tänkandets väsen är trefaldt)
skapande, medlande kraft, lifvande, hören mig, I!
Gjuten Er själ i Lärarens bröst, att han skapar och medlar,
lifvar, som menskor förmå, skuggar det Eviga af!
Läraren skall *skapa* och ordna en verld ur tankarnas Kaos,
bilda ur natten en form, säga oss: varde det ljus!
Läraren skall *medla* i menniskobröst, der himlen och jorden
kämpa sin eviga kamp — hvad som ej kämpar är dödt.
Läraren skall *lifva*, ty lifvet är högst, det är blomman af tingen,
fästet för Andarnas sol, bandet i skapelsens krans.
Menskan skall varda som Gud, det små afspegla det stora,
Läraren är skuggan utaf Öfverstepresten i skyn.
Hören mig, helige Tre, när jag viger förpantade hjertan,
hjertat är summan af allt, Lag och Profeter är det.
Hufvudet lärer af hjertat ibland, ej hjertat af hufvet,
hjertat är himlens organ, värmen, beveken det I!
Fyllen dess heliga hvalf med anderöster, som klinga

fjerran från skönare land, tala om under och djup.
Gifven oss kunskapens ljus, men förnämligast fromhet och saktmod,
dufvan, men icke en örn, sväfvade öfver Jordan.
Gifven oss hvad som är bäst, det är kärlek, som tror och som hoppas,
gäckad, bedragen, förglömd, hoppas han ännu — och dör.

Till herr Biskopen och Prokansleren Doktor Vilhelm Faxe, vid hans jubelpromotion den 23 Juni 1838.

Skön är lagren allestädes,
äfven på kalotten skön:
och hvart menskligt hjerta glädes
när förtjensten får sin lön.

Kort hvar annan krans dock varar,
men ett halft århundra tål,
mannens hela lif förklarar
Ärans grönskande symbol.

Gyllne moln i morgonlandet
hur de bleknat bort och dött:
Qvällens land, väl Dig som fann det
hoppfullt än och rosenrödt!

Visa, hvad som visas sällan,
hur Tiaren sitter skönt,
Fridens sinnebild, emellan
silfverhår och lagergrönt.

Och när qvällsoln slocknat, stiger
Månen, solens Prokansler,
minnets stjerna upp, och viger
saknaden som gråter der.

På Hölje.

Det är mycket skönt på Hölje
innanför och utanför,
konsten ock sitt bästa gör,
men naturen helst vi följe,
hennes skönhet mest oss rör:
Blommor utanom, och innan
alla blommors drottning, quinnan.

Hölje d. 5 Juli 1838.

Es. Tegnér.

I Hilda Wijks stambok.

Det gifves två slags skönhet, sköna Hilda,
en *yttre*, den kan konsten efterbilda
en annan *inre*, hjertat mera kär,
den är af Gud, hans bästa Dikt hon är,
en Dikt af Englar som af menskor läsen,
och återskenet är hon af hans väsen.
Lycksalig du som begge två förent,
hvad formen äger skönt, hvad själen rent,
beundrad, kär för landet som för staden,
en lilja, men med himlens dagg på bladen.
Hur himlens dotter på sin Fader bräs!
Ja, du är lycklig du, — men stackars oss!

ötheborg, Augusti 1838.

Es. Tegnér.

Erotik.

Det dagas ren,
och morgonrodnans gyllne sken,
det purpurröda förbud Dagen skickar,
kring nejden blickar.
Men hvilken natt som slutad är,
hur full af drömmar och begär!
Ack! om jag sol och stjernor hade
jag dem för dina fötter lade,
och jorden med sin sorg och fröjd
jag gåfve bort åt dig förnöjd
blott jag fick hvila vid ditt hjerta,
en stund, en half,
och glömma himlens hvalf
och jorden med sin glädje och sin smärta
och smälta hop (när skall det unnas mig?)
med dig, med dig!

I quinnans kärlek är det just det sköna
att hon blott offra vill, vill blott belöna
den lycklige som hennes hjerta har.
Hon gifver allt och ingenting hon tar.
Hon ger sin blygsamhet till pris, sin ära.
Men hvad gör det, det är dock för den kära?
Väl njuter hon, så väl som han,

men märk, hon njuter i en ann.
Hon är berusad, men af hans berusning,
hon är förtjust, men utaf hans förtjusning,
och lifvets hemlighet och Skapelsens myster,
det ögonblickets barn, är der.

Mitt hjertas drottning, du, mitt väsens kärna,
du enda sköna morgonstjerna
uti min natt, var ej för hård mot mig,
du vet, hur jag tillbeder dig
med Mannens fasthet, Skaldens värma:
kom låt oss älska, låt oss svärma.
Säg mig, hvad är väl lifvet värdt
om ej hos den hvars hjerta du har kärt?
Blott han kan mörkret i din själ förjaga
och tyda ut ditt hjertas Saga,
den sköna Sagan skrifven full
med ord af rosenrödt och gull;
ett äfventyr, men blott för natten biktadt,
ett kärleksqväde, men i himlen diktadt.
Förkasta ej den Sagan, tro uppå,
tro fast uppå, hvad hon dig säga må.
Hon är Naturens Grundlag, Känslans Bibel,
en Helig Skrift, för hög för tvifvel.
På något blad du finner nog en dag
mitt namn bland deras som dig dyrka,
och huru ingen älskat dig som jag
med samma känslas djup, med samma viljas styrka.
Lyss derför till ditt bättre väsens röst,
hör fågelns qvitter, trädens susning
som älska utanför, och låt mig dö af tjusning
ej vid din fot, men vid ditt bröst.

— —

Varningen.

Alltså — ej älska vill du. Lugn och kall
förutan tjusning, om blott utan fall
vill du igenomgå det öde lifvet
blind för det skönsta som blef menskan gifvet.
Hvad menar då ditt blåa ögonpar,
två himlar med en Engel uti hvar,
nej, icke Englar, tvenne KärleksGudar,
två skälmska piltar uti Azurskrudar?
Hvad vill din mund, en klufven rosenknopp
för kyssar gjord, tills blomman växer opp?
Hvad vill din hy, ett koloritens under,
ett snöhvitt tyll med rosenrödt inunder?
en mild, en halfsläckt aftonrodnad lik
när himlens stjernor se sig i en vik?
Hvad vill till slut det Skönas själ, Behaget,
af alla quinnans Gratier sammandraget,
som kring ditt hela väsen gjutes huldt
förtrollande och ömt och kärleksfullt?
Är detta allt en lögn utaf Naturen?
Nej, du om någon är för kärlek buren,
den kärleken som fyller himlens rund
ser med ditt öga, andas med din mund?
Tag dig till vara, sköna Hilda: vörda
ditt lifs bestämmelse. Skall ingen skörda

der dock Naturen sått med riklig hand
ett paradis, ett yppigt rosenland?
Det rosenlandet blommar i ditt hjerta
med doften daggfrisk och med färger bjerta.
Låt dem ej vissna bort. Naturen skref
dig i ditt venstra bröst ett kärleksbref,
läs det, lägg ut det, som du bäst må tycka,
det är ett gåfvobref på lifvets lycka.
Och lifvets lycka, Hilda, ej är hon
lugn apathie, en evig negation?
Hänryckning är hon, stormande förtjusning,
en storm i hjertat, ej en stilla susning.
När månen stiger öfver Bokedal,
en himmelsk saga med sin längtans qval,
hvad sorla vattnen då, hvad susa träden,
hvad är för mening uti fågelns qväden?
Ack, kärlek, kärlek enda Ordet är
till lifvets gåta; Skapelsens myster
förklarar han, och tro mig han allena,
den gudaburna, himmelska och rena.
Haf derför mod att älska, ty du kan,
var lycklig sjelf, och lyckliggör en ann,
nej saliggör, ty det är saligheten,
den högsta unnad oss i dödligheten,
att känna hur ditt trogna hjerta slår
emot ett annat som dig fullt förstår,
din tanke tänker, dina känslor känner.
I lycklige, ej längre tvenne vänner,
men tvillingssjälar, vuxna hop till en,
hvarandras bild, hvarandras återsken!
För Er finns intet under solen ensamt,
hvar rörelse, hvart pulsslag är gemensamt.
Säg ej att denna kärlek är ett brott,

det brottet hafva Gudarne begått,
de glada Gudarne från Rom och Hellas,
de stora Männens Gudar och de sällas;
och deras namn stå qvar i Minnets sal
när ingen vet till oss, med all vår munkmoral.

Till Mamsell Erika Seldener.

För det sköna jag begärde,
för den Englabild jag fått,
tag en ring af ringa värde
med en lock, som går i grått.

Ringen är dock Evighetens,
locken vänskapens symbol,
bättre än fåfänglighetens
prydnader, och dagens prål.

Konstens ros har törnen många
men, besinna det, jemväl
månget hjertblad, mången ånga,
kära för en ädel själ.

Den som diktar, den som målar
hör till samma martyrstam.
Martyrglorian likväl strålar
stundom mellan molnen fram.

Palmerna

eller Platonska kärleken.

HAN.

Kom intill mitt hjerta. Luta,
luta dig en gång till mig.
Låt oss kyssas, låt oss njuta,
salig, salig gör jag dig.

HON.

Verldens fader har oss rotat
i vår moder jordens sköt
och begärens yra botat.
Ingen saknar som ej njöt.

HAN.

Ack, jag njöt ej; men jag saknar
ty jag ville njuta. Kom
när med morgonen jag vaknar,
eller när vår dag gått om.

HON.

Lyckliga må vi oss skatta,
fängslade i jordens stoft;
der åt kärleken vi skratta,
kärlek är blott blomsterdoft.

HAN.

Högre väsen likväl närmas,
när de älska ömt hvarann,
och sitt hjertas och sin värmas
vällust känna i en ann.

HON.

Ryser det ej i min krona,
darra icke mina blad
när ditt doft mig rör. O skona,
skona mig, jag bad, jag bad!

HAN.

Hvilket fattigt nöje! Trycka
vill jag dig intill min barm.
Lifvets, lifvets högsta lycka
vill jag känna, öm och varm.

HON.

Stilla! Våra landamären
äro trånga. Och vår lott
oss bevarar för begären —
ingen låga, ömhet blott.

Själ med själ må sammangjutas,
intet mer. Ett blomsterdoft
som rätt väl ändå kan njutas
fast vi fängslas i vårt stoft.

Doftet är vår kärleks'anda,
kroppen, massan älskar ej.
Låt oss ej tillhopablanda
hvad de vise skilja! — Nej!

Georg Adlersparres Skugga

till Svenska Folket.

Från Himlens Nordanland, från Polens stjerna,
Der Svenska skuggorna sin bostad fått,
Jag bringar Er min helsning, käre Landsmän!
Ty dyrbar är mig än den ringa vrån,
Knappt märkbar här, som kallas Svea välde.
Hur stort är allting här! hvad gyllne öar
I etherns stilla verldshaf simma kring
Med jettelunder, susande i vinden!
Dock — helst se'n tidens timglas runnit ut —
Det stora är det stora ej i rymden.
Och derför blickar än mitt öga gerna
Ner till den kära trakt, der Seveberget
Står som en åder uti Nordens panna,
Och Venern, med sitt Gustafsvik på strand,
Ej synes större en en tår på kinden.
Der lefver ändå hvad mig kärast var
Näst Fosterlandet. Gamla Fosterland,
Hvars välgång jag har tänkt och kämpat för,
Du jordens Riddarhus, du hjeltars amma,
Och ej blott hjeltars, sansningens och vettets
Och frihets, men den himlaburna Frihets
Som är förnuftets, som är lagens dotter,
Som med sin vågskål öfver jorden går

Och väger rätt och pligter mot hvarandra! —
Hur är det med den Statsform jag Er byggde?
Hvad sorl som stiger opp der nerifrån,
Hvad skrik! I landsmän, ingen frihet skriker.
En stilla Genius med sin liljestängel
Står hon och jagar drömmarna ifrån sig,
De tomma drömmar om en jemnlikhet,
Som alldrig funnits, om en stat i molnen,
Ett abstractionens spöke, utan grund
I Häfderna, och utan grund på jorden.
Det är med Friheten liksom med Skalden:
Ej af det öfverspända, oerhörda
Han bygger upp sin verld, men helst af det
Som finnes öfverallt, som alltid funnits;
Betydningslöst för hopens skumma syn
Det får betydelse i Siarns öga.
Han sätter icke, nej han andas hop
De lätta, fria, luftiga gestalter,
Och smärta, ranka, som ur intet vuxna,
Uppskjuta pelarstammarna, och rada
Sig af sig sjelfva hop till Kolonnader,
Och himlens vindar slå sin samklang i
De lätta hvalfven af Basilikan.
Ty en Basilika, en Kungabyggnad
Är samhällslifvet dock till slut ibland Er.
En Kung är själen uti Nordens lemmar,
De vissna bort och stelna den förutan. —
Mot Maktens missbruk stridde jag också
Med tankens vapen, och tillslut med svärdet;
Och allt hvad landet stort och snillrikt hade
I tanka eller sång, sig trängde kring
Min fria sköld: vi klingade och slogo.
Men då satt Makten ännu på en thron,

Och stora minnen stodo vakt kring henne.
Bland tidens vilda stormar väderdrifven
Hon styrde endast mot, med barnsligt trots,
Men ingen säker hand om rodret grep
Och ingen stjerna lyste hennes öga;
Hon måste falla, skulle landet räddas.
Nu är det annorlunda, och den Makt,
Som nu missbrukas, sitter ej på thronen.
Hon har ett Dagblad till sin kröningsmantel,
Och hennes lifvakt är i trasor klädd.
Hur dömmas skall, från Torneå till Ystad,
Om Statens värf och styrelsen af landet
Det vet blott hon, och drucken pöbel hurrar
Sitt glada bifall till orakelspråken.
Hvad stort och ädelt är, hvad ärofullt,
Det måste ner, det måste ner i gruset,
Ty ingen flygt förstår ett vinglöst slägte
Och allt som stiger är dess svurna ovän. —
De Svenska färgor voro blått och gult
Och kraft och ära klädde sig uti dem;
Men nu är smuts Er nationalfärg, lögnen
Er Hjeltedikt; och smädelsen är lös
Sex dar i veckan, hvilar knappt den sjunde.
Dess ögon speja i hvar enskild lefnad,
Dess öra ligger vid hvart nyckelhål. —
I Svenske män, är detta Eder frihet?
Skall Norden bli en stor Kannstöpar-verkstad,
Ett smutsigt herberge, der verkgesällen
Författar sjelf den vishet, som han trycker?
Hvart ädelt sinne måste vämjas vid
En uselhet så anspråksfull som denna;
Och ej blott vämjas, äfven stiga fram
Och kämpa vettets, kämpa ärans strider

På lif och död, och helst en hvar som fått,
Han ock, sin gnista utaf Gudagåfvan.
Hur mörka blicka skuggorna häruppe!
Der sitta åskmoln uppå H ö j e r s panna,
Och K e l l g r e n, när han ser till jorden ner,
Betänksam skakar lagerkrönta hufvet;
Men ömkans, afskyns bittra löjen leka
Alljemt kring läpparne på L e o p o l d.
För rätt och vett och sanning måste krigas.
Ännu (så hoppas vi) har Norden män
Att ställa opp emot den mörka ligas,
Och Febi silfverbåge spännes än
Af andra händer än de skändeligas.

Till Martina

vid hennes dotters död.

Du är allena. Blomman som blef satt
uti din öde lefnads barm är fallnad,
den hand som ofta tryckte din är kallnad,
den dotterliga, uti grafvens natt.
Det är ej menskan godt att vara ensam,
hvar hjertats bättre känsla är gemensam.
Det ljud som ingen hör är icke till,
den känsla ingen delar, hon står still,
(det vare glädje eller vare smärta)
förmöglar, ruttnar i ditt eget hjärta,
och lifvets flod, ett lätt och rörligt ting,
stagnerar, skämmer luften rundt omkring.
Men sorg, som delas af en annan, tappar
sin bitterhet, din glädje, blott han klappar
uti en annans bröst, blir dubbelt skön,
deltagandet är ädla sinnens lön. —
Allvarlig, tankfull, men ej derför dyster,
till hälften dotter, och till hälften syster
hon följde dig — o följde hon dig än! —
din djupa, ädla, dotterliga vän.
Ty uti lifvets djup hon helst såg neder:
hvad brokigt blott sig på dess yta breder
den dagens uniform, såg hon ej på,

men dömde lindrigt om dess flärd ändå.
Det sköna endast uti dikt och toner
förtjuste henne, och bland Sångens throner
der voro få hon ej sin hyllning gaf,
och icke blott de nya, men de gamla
som stå ännu och ej så hastigt ramla.
Ty Snillet vet dock ingen dopbok af,
sjelft uppenbarelse, till Gud en ledning,
ej Biskopskräckla, men en trolldomsstaf,
och hvar Apollo är och blir en hedning.
Det sköna språket, lika rikt bestämdt
för Maros ljufhet och Horatii skämt
som för de afgrundsdjupa Romartankar,
der Tacitus i stormen fäller ankar,
en skald till fots som qvad, fast prosa blott,
sin mörka tids sublima sagobrott,
det språk som nu knappt af de lärde kännes,
det klassiska, det blef i god tid hennes,
liksom de andra, der vår nya tid
sin oro pladdrar, med sig sjelf i strid.
Bland modets dockor, kanske modets spöken
hur lugn, hur mild satt vår Latinska Fröken,
och ingen märkte huru ömkansvärd
hon dagens bildning fann, och dagens flärd.
Med qvinligt sagtmod, att i fred få lefva,
det rättas vän, hon tålte dock det skefva.
Der låg en skatt i hennes rika själ
af djupa önskningar för allas väl,
jämväl de obetydligas, de lumpnas
de vissna sinnenas, de sammanskrumpnas.
Ack, vill du lefva med det ädla blott
till öknen gå, dit Eremiten gått.
Men öfverse, förlåta och fördraga

för henne summan var af lifvets saga.
Af dig hon det, som annat, hade lärt
hvad menskligt var, hvad skönt, hvad älskansvärdt.
Och hon förstod dig: huru såg hon gerna
så mild, så tröstfull som en aftonstjerna
ner genom molnen af din lefnadsdag,
rätt ofta tom på glädje och behag.
Ack, menskolifvet har ej annan kärna
än den vi lägga dit, men skönt likväl
när hjerta gjuts i hjerta, själ i själ,
och mor och dotter, famnande hvarandra,
hvarandras återglans, tillsammans vandra
och lefva för hvarannan och uti:
en tröst ändå — den är förbi, förbi!

På jorden slocknad nu den gudaflamman
har flytt till skyn. Kom låt oss klaga samman.
När Månen stiger öfver Sirköping
i sommarnatten, och sitt silfver snögar,
sitt vemod, öfver Rönneberga högar
och nejden lyss och tiger rundtomkring,
blott näktergalen gjuter genom lunden
sin stilla klagan uti midnattsstunden:
ty ytterst all slags sång är saknans röst
en klangfull suck utur Naturens röst,
och sångarfolket, vingadt eller icke,
är längtans härold, hvart vi också blicke —
då låt oss se från någon tårepil
till fästets saga, tryckt med silfverstil,
paläotypen som en Gud har diktat.
Hur mången sorg dit upp sitt öga riktat!
Bland tusen ögon såg dithän ock mitt.

Hur trolös glädjen, huru trofast smärtan,
hvad brutna fröjder, hvad förblödda hjertan!
Dock intet blödde djupare än ditt!

Hon dog som ung. Hvad bättre kan man göra?
Mysterer hviskas uti grafvens öra,
och gåtan, som vi fåfängt gisse här,
det tros att ordet dertill finnes der.
O den som en gång fått det ordet gifvet
och läste rent och tydligt menskolifvet!
Men se, dess bok hon förs nu mest i kladd,
hur tungläst den, hur andelös, hur fadd
och full af lögner, som kannstöparbladen
som rädda landet och förtjusa staden.
Med ljus och frihet till sitt näringsfång
de skydda Folket emot Maktens tvång;
ty nu skall allting räddas genom pressen
som Kapitolium räddades af gässen.
För hafren snattra de, med vidrig ton,
det kallas frihet och konstitution. — — —

Farväl, sof lugnt, till jordens hjerta sluten,
du hvita lilja uti förtid bruten!
Hur månget år, som ingen än hört af,
går med sin oro öfver jungfruns graf!
Lycksalig du som i dess natt förbiser,
nej, sofver bort århundradens sottiser!
Men en gång vaknar du med mornad själ,
god morgon då! Till dess sof väl, sof väl!

Laura.

1839.

Om tvenne Lauror plägar man förtälja,
Petrarca's en, den andra B—s är.
Om jag emellan bägge finge välja,
jag valde den, som lefver och är här.
Vid någon qvinna fästes skaldens lycka,
hans trefnad, till och med hans namn,
hon strör hvar blomma, som hans lif skall smycka,
och lagern växer i den skönas famn.

Minnessång över Johan Olof Wallin

Den Svenska kyrkan, Wasas kyrka hvilar
uppå ett hälleberg sin altarrund;
hon darrar ej vid dagens ilar,
ty hon står fast, som jordens grund.
Men hvad den borde, sången der ej sade,
och sömnig kom han ifrån berg och dal;
ty Spegels språk föråldrats hade,
och orden fattades till fädernas choral.
Då kommer från Parnassens branter
en yngling, en af ljusets anförvandter,
med lagren i sitt mörka hår:
den hänger han på Davids harpa
och griper i dess guld och slår
ackord, än milda, som en fläkt i vår,
och än som dunderslagen skarpa.
Då smälter hjertat i hvart menskligt bröst,
och englarna från himlens throner
se ner och lyss till broderliga toner
utaf den gudasändes röst,
och hviska tjuste till hvarannan:
»*Så* sjöngo vi, på samma vis,
när första aftonen, med Hesperus i pannan,
stod öfver nyfödt paradis!

Så klingade ock våra psalmer;
det susade i Edens palmer,
när sången kom från himlens tempelgård,
ett rikt, ett klingande ackord.
Hör hvilken sång, hör Gudasonens lära,
som jordens frälsning är och himlens ära, —
den djupa evighets mystér,
för menskan satt i toner der!
Ett ljud ur djupet, der det djupast är,
som ordet har till lifvets gåta,
hvarför vi glädjas och hvarför vi gråta,
och nycklarna till sagan innebär
om hvad som varit, hvad som är
och hvad som varda skall! — En sång som denna
har Delfi ej, har Hellas ej lärt känna
har sjelfva Roma icke hört ännu, —
urgamla herrskarstaden, hjelteamman,
med marmorgudarna, som störtat samman,
med minnets fästningar på bergen sju, —
knappt Salems tempelkrönta kullar,
der Kidrons mörka bölja rullar
och gjutes i det döda haf,
all skapelsens, all lifvets graf,
en mörk profet, som sjunger mellan säfven
jordslägtets vaggsång och dess drapa äfven.» —

Så sjöngo englarne: en återklang
af deras sång kring bergen sprang
och dallrade i dalar gröna;
men skalden slog sin harpa, och det sköna
stod mellan bergen opp och log
och såg sig om i Nordanskog.

Så lätt, så sorglös som ur intet sprungen
den sången var, dock djupt ur hjertat sjungen,
men ej ur hjertat, som det låg och skalf
i menskobröst, men i odödlighetens,
i bottenlösa evighetens
grundmurade, höghvälfda tempelhvalf:
en vers så skön, som knappast Kellgren diktat,
så högstämd, som profetens var,
djup, som de tankar natten biktat,
frisk, som dem dagen skiner på, och klar.
Det var den konst, som föds af gudaflamman,
som spänner sinnet och dock ger det ro, —
och formens hedna skönhet växte samman
med djupet af de Christnas tro.

Och när han talade från predikstolen,
hur lyftes sinnet då uppöfver solen!
Det var liksom när åskan går —
predikarn i den friska vår —
men dessemellan ljumma droppar
nerdugga öfver lundens toppar
och glänsa i dess gröna hår,
en Evangelii bild, men dunderslagen
förkunna Herrans makt, förkunna lagen,
en bäfvan går igenom ben och märg,
det smattrar öfver dal och berg. —
Så stod den väldige profeten,
Guds taleman i dödligheten,
profet till blick, profet till röst —
den rösten som vi alla känne —
hon kom med hot, hon kom med tröst,
och tempelhvalfven darrade vid henne.

En Gud alltjemt hans tunga hade löst,
och utan tvekan sjöng han ut det sanna.
Han stod med himlens stormar på sin panna,
med himlens thordön i sitt djupa bröst.

Johannisboken, gudasagan,
den bok, som borde skrifvits blott
med blomsterskrift på himmelsblått,
en gudalifvets svanesång, hvars klagan
med hopp och tröst till månget hjerta gått:
en rik idyll om Gudasonen,
som solen klar, och mild och blid som månen
den bleke vandraren, som allvarsam
med minnets lampa går i natten fram —
den boken han från himlen länte,
dess ädlaste, dess bästa tolk,
och gaf oss den i testamente,
när han gick bort ifrån sitt folk: —
dess Svenska syskon vi nu fåfängt vänte,
ty han med den lagt ned sin herdestaf:
dess gudatoner susa kring hans graf.

Men — hvad är skaldens ära, hvad är talarns?
Hon hör Historien mer än hjertat till;
ej dundergudens röst, men ock hugsvalarns
hvart menskligt hjerta höra vill.
Det var ej örnen, men en dufva,
som steg från himlens öppna ban
och sväfvade ner till Jordan;
det starka är en broder till det ljufva.

Hvar ädel man, hvar stor, är from,
och allt slags snille är en Christendom.
Det älskansvärda skadar ej det höga,
de bo tillhop, i broderligt förbund;
der trifvas tårar i profetens öga,
och löjen leka kring den vises mund.
Den man, som, Siarn lik i fordomtima,
blott syntes född för det sublima,
och talarsal och tempelhvalf,
som hvarje hjerta, vid hans stämma skalf;
hur älskvärd var han ej, när aftonstunden
sitt samqväm öppnat, och i slutna runden
den stilla glädjen sitt piano stämt:
af intet tvång, af ingen storhet bunden
han spratt af qvickhet, gnistrade af skämt,
i ständig vexling lik sig sjelf alltjemt! —

Farväl, du store sångarbroder!
Sof lugnt vid hjertat af vår allas moder.
Dröm om ditt Sverge inom grafvens port,
(ty det var ditt) och på den kyrkogården,
som sjelf du helgat, blifver minnesvården
hvad skönt du bildat, och hvad stort!
Det gamla trogna minnet skrifver
din saga upp, och dertill våren gifver
sin bästa färg af guld och rosenrödt.
Den himmel, du predikat, blifver
ditt grafhvalf, högt och stjernbeströdt,
det hvalfvet ingen ålder rifver.
Och tröttnar stundom någon gång
den flygande, den Svenska sång,
låt honom då få hvila vingen

emot din graf, och svinga sig
igen till stjernorna, till *dig*,
Du första stämman i den vittra ringen,
Du Skald som få, Du Talare som ingen!

PROSAISKA UPPSATSER

Prestvigning d. 1 Maj 1836.

Hvad som är födt af Andanom, det är Anda, heter det hos ohannes. Det är ett djuptänkt uttryck som i få ord omfattar e begge halfrunderna af hela vår menskliga Natur, hela årt väsendes hemlighet. Det är en gammal lära att men-iskan utgöres af tvenne stridiga beståndsdelar, kropp och nde. Hvad kroppen angår så vete vi att den bildas på amma sätt som alla andra jordiska ting, som blommorna, om träden, som djuren, eller hvad helst som har lif eller örelse derjemte. Vi vete att den har sin tillväxt, sin mog-ad, sitt förfall, och slutligen upplöser sig i det stoft hvar-taf han kommen är. Men det obegripliga, det osynliga äsen inom oss, som afspeglar verlden och beräknar dess agar, som ställer sig vid Skapelsens vagga och bjuder sig ill gäst vid dess graf, som tänker sig oändligheten och oppas på evigheten, och bär inom sitt jordiska bröst kär-ekens myster, det hemlighetsfullaste, det djupaste sakra-nentet i Menskligheten, kärleken icke blott till sin like tan till Gudomen sjelf — detta förunderliga väsende, vad är det, hvad betyder det, hvarifrån kommer let, hvart går det hän? Är det kanske ingenting nnat än den nödvändiga följden af blodets omlopp, f en dallring i nerfverna, det tillfälliga spelet af organiska rafter, förgängligt liksom de? Der hafva funnits verlds-ise som yrkat detta. Och ännu finnas de hvilka bekänna

Christendomen, ja påstå sig ensamme ha uppfattat Christendomen rätt, der finnas Skriftlärde som uppenbart neka någon väsendtlig skillnad mellan Kropp och Ande, utan begge förruttna i samma graf. Gud sjelf är egenteligen ingenting annat än sin egen tanke, sin egen aning, sin egen längtan i ett menniskobröst. Han *är* icke, utan han *blir*, han växer till allt som fromhetskänslan utvicklar sig hos oss.[1] — Men äfven om vi, som billigt tycks, låta den christna verlden behålla sin Gud, och Anden sin odödlighet, om vi både efter förnuft och uppenbarelse anse Kroppen såsom väsendteligen skild ifrån Anden, så återstå dock ännu många frågor och tvifvelsmål. Huru har Anden växt tillhopa med kroppen, huru har den odödliga gästen förirrat sig i en jordisk hydda? Sväfvade der kanske fordomdags, sväfvar der ännu i himlarymderna, ett bevingadt slägte af själar med tankar och känslor och begär som vi? Fans der ett syndafall i skyn, och är det jordiska lifvet just dess straff, dess rening?[2] Så hafva många af kyrkans fromme Fäder föreställt sig, och äfven den störste ibland dem, Christendomens egyptiske Obelisk, fullristad med djuptänkta, med heliga runor.[3] Det är sant, denna tanke var icke ursprungeligen hans, utan kommer från en af de hedniske Vise. Hvad gör det? Huru mången tanke, tänkt af Hedningarna, har icke, och med skäl, vunnit burskap i Christenheten? Det är en besynnerlig föreställning att Christendomen skulle stå alldeles enstaka, som en förtrollad stad, som ett nytt Jerusalem nerfallet ifrån himmelen, mitt i Verldshistorien, utan något sammanhang med den förutgående tiden. Christendomen är en uppenbarelse: ja, men hvarje Tid uppenbarar, ty Gud går och har alltid gått

[1] Hegelianer.
[2] Preexistentianer.
[3] Origenes.

genom Tiden. Hade christna korset icke sitt fotfäste i en föregående bildning, hednisk, så väl som judisk, så stode det icke nu och öfverskygde hela den bildade verlden, det bure ej på sin panna solvisaren, som afskuggar det eviga ljuset. — Eller kanhända att Gud för hvarje gång skapar en ny menniskoande,[1] så ofta en menniska föds griper han tanske med handen i sin flammande barm och kastar ner en gnista i stoftet, som uppväxer nu till ett irrbloss, nu till en gudalåga? Många, äfven bland de Vise och Skriftlärde, ha tänkt sålunda. — Eller kanhända att Anden fortplantas med kroppen, liksom en sjukdom, liksom ett lyte går ifrån far till son?[2] Denna föreställning är den vanligaste, och förklarar riktigt nog en lekamlig obegriplighet — med en andelig. — Hvilket är nu det rätta? Jag vet icke: Hvarken uppenbarelse eller förnuft afgöra det. Jag svarar endast med Johannes, eller rättare med Christus till Nicodemus: *Hvad som är födt af Andanom, det är Anda.*

Men — huru märka vi att något är födt af Andanom? Den som icke finner svaret på denna fråga i sitt eget bröst, annerligen han kan ej heller lära det af andra. Men om du märker hos dig en stor, en ädel tanke, hvars ursprung och anledning du icke vet, men som griper och uppfyller hela ditt väsende, och ej lemnar dig någon ro innan han är utredd, uttalad, verkställd, innan han på ett eller annat sätt träder fram utur din själ, och verkar och fyller sin bestämmelse: då kan du vara viss på att det är det Sannas, det Rättas uppenbarelse, och att *den* är född af Andanom. — Eller om en bild, en syn, drägtig med en hel verld af skönhet, springer opp, du vet ej hvarifrån, och öfverger dig icke, utan går alltjemt, liksom eldstoden för Israëls barn, framför dig i öcknen; var då öfvertygad att det Sköna äfven

[1] Creatianer.
[2] Traducianer.

har sin uppenbarelse, och att *den* är född af Andanom. — Eller, om der i ditt hjerta uppstår en känsla, djup, oändlig, outsäglig: du kan icke uttala, icke beskrifva henne, den kan icke rymmas i ord, du tycker att det menskliga uttrycket derför skulle vara sång; men om Gud förnekat dig sångens gåfva, så måste den känslan gå döfstum genom lifvet, och hennes tungoband löses först i himlen. Och den känslan innebär en oändelig välvilja, en oändlig kärlek, icke till dig sjelf, utan till dina likar, till hela menskligheten. Du är kanske försmådd, tillbakastött, misskänd utaf dem, men du tycker ändå att du ville trycka dem alla till ditt försmådda hjerta, du tycker att du ville förlåta och älska — och dö. Och ifrån menniskor uppstiger denna känsla till Gud, och du knäfaller inför hans thron, men han tar dig opp i sin faderliga famn, och det är dig som om du låge gråtande, upplöst, försmält i salighet, invid hans förbarmande bröst. Ack — en sådan känsla, den är ju Christendomens egentliga innehåll och sammandrag, den är ju det Godas, det Heligas, det Saligas uppenbarelse på jorden, och den, om något i Menskligheten, *den* är född af Andanom. —

Till en sådan Andas tjenst är det som jag i dag inviger Eder, I unge Män och Bröder! Gån ut och prediken den Anden inför ett kärlekslöst, ett småsinnadt, ett förderfvadt slägte. Det är väl troligt att I ofta kommen att predika i öcknen; men der predikade ju Johannes Döparen före Er, och aktades likväl värdig att döpa den Gudasände i Jordan. Uppfatten icke alltför inskränkt, alltför trångsinnadt Er kallelse. I ären icke kallade att förkunna Ordet allena, utan äfven och ännu mer den Ande som bor deruti, och hvarförutan Ordet sjelf blir en död bokstaf. Icke heller ären I kallade hufvudsakligen för att förfäkta vissa lärosatser, bland hvilka många kunna vara tvistiga, och andra äro likgiltiga. Utan I ären kallade för att föra Guds och

den högre Menskligheten talan på jorden, det vill säga, med andra ord, att I ären kallade af kyrkan. Och hvad är kyrkan, om icke hjertat i Menskligheten, Andan i Samhällets kropp? Derföre kallas hon ju också en helig kyrka, ty hon samlar det heliga på jorden, hon kallas en allmännelig kyrka, ty hon omfattar, eller sträfvar att omfatta verlden, hennes Tempelhvalf är den oändliga rymden, och hennes torn äro Menskligheten tinnar. Det bästa, det skönaste, det menskligaste i Häfderna är idel kyrkogods. För den kyrkan ha alla Vise och ädle, bland alla folk och i alla tider, verkat, Verldshistorien är full af deras ApostlaGerningar. Sluten Er derföre till dem så vidt I förmån; gåfvorna må vara mångahanda, men låt Anden vara en. Och det är dock Anden som styr jorden och upplyser henne, det är Anden som mäter himlarna och ärfver dem: kött och blod kunna ej ärfva Guds rike, men himmelen hör slägten till, och »hvad som är födt af Andanom, det är Anda».

Jönköpings skola.

1836.

En längre tid har förflutit sedan jag var närvarande vid ungdomens hemförlofning härstädes. Tillfälliga omständigheter, och i synnerhet det nära granskapet mellan dimissionen här och i Wexjö, hafva härtill varit orsaken. På tolf mils afstånd kan jag ej heller följa undervisningens gång, och sålunda endast sluta dertill af hvad jag på några dagar vid läroårets slut kan inhämta. Hvad jag denna gång inhämtat har varit mer eller mindre tillfredsställande. Några afdelningar inom skolan hafva utmärkt sig både genom föredragets och uppfattningens säkerhet och reda, som gerna motsvara hvarandra. Deremot har jag i en annan klass funnit en oväntad löslighet och osäkerhet i formläran. Den är dock grunden för all språkkunskap; och ligger den icke djupt och fast nog, så ha vi ingenting att bygga på, hvarken vid gymnasium eller högskola. Jag erkänner med glädje det goda jag funnit, jag tackar derföre offentligen Lärarne, och i främsta rummet skolans Rektor. Men det felaktiga *måste* rättas och dess orsaker undanrödjas. Ungdomens bästa, skolans förtroende i landet, *få* icke vidare äfventyras. Jag varnar, vänligt men allvarsamt, och icke för första gången. Det är icke välbetänkt att sätta fromsinta, välvilliga naturer på allt för hårda prof. Jag ber, jag ber ännu en gång, att bli skonad härför, på det jag sjelf måtte *kunna* skona.

För mera än femti år sedan höll den berömde Herder ett tal öfver *Skolans Genius*. Han förde, som I veten, uppsigten öfver läroverken i Weimar, som på den tiden var det menskliga snillets hufvudstad. Århundradets, kanske många århundradens yppersta namn, Wieland och Goethe, Schiller och han sjelf, lefde der med Furstar, som voro stolte att låna sin ära af dem. Jag vill säga några ord öfver samma text. Jag kan ej säga dem så som Herder, men dock lämpade till tid och ställe.

En Romersk skald — och de Romerska skalderna äro skolans husgudar — en Romersk skald har sagt

»Victurus Genium debet habere liber»,
Bok som vill lefva alltjemt måste sin Genius ha.

I kännen de Gamles föreställning om en Genius, som åtföljde menniskan genom lifvet. Det var hennes skyddsande, varnande i medgången, tröstande i olyckan, rådgifvande i alla tvetydiga fall, det rättas, det godas, det ädlas förespråkare i hennes bröst. Den utgjorde med ett ord personifikationen af allt det bästa och ädlaste i menskonaturen. Diktade, forskade, handlade hon, så var den skyddsanden med. Han stod vid hennes vagga, och han krossade det himmelska vapnet vid hennes graf. Låt vara att detta är en dikt, en poetisk bild. Det var dock en skön, en tröstefull dikt: det är ett behof för menniskan att befolka det oändliga svalget mellan himmel och jord med beslägtade, skyddande, vänliga väsen. All den herrlighet en är nu förbi. Menniskoslägtet har växt ifrån sin glada barndom, och sitter ensamt och begrundande, som en gubbe på en graf. Genierna, Englarne, som fordom lekte i molnen, morgonrodnaden, de äro nu blott dunster och synvillor, som de naturkunnige bevisa oss. Vi ha fått kunskap i stället för aning, abstraktion i stället för åskådning, begrepp i stället

för bild. Det går en nattfrost genom menniskosinnet, ja genom verldshistorien. Sannerligen, det är dock en torr, ödslig, i sitt innersta väsende prosaisk tid:

»Hermafroditisk, ej qvinna, ej man, ej dikt och ej sanning,
Obevingad för skyn och vingelfotad för jorden.»

Men det var icke endast den enskilta menniskan, som hade sin Genius. Hela folkslag och städer ansågos äfven ha sin. Den verldsbeherrskande Roma, ännu i dag minnets enkedrottning, hade då också sin genius. I finnen honom stundom på skådepenningar, en stolt och allvarsam yngling, med offerskålen eller ymnighetshornet i hand. Och icke endast städer, äfven hvarje annat ställe, i synnerhet om det var utmärkt genom skönhet eller trefnad, eller också genom någon vigtig händelse, hade sin skyddsande, sin genius loci. Och sålunda omfattade denna föreställning icke blott den lefvande utan äfven den liflösa naturen, eller rättare, der fanns ingen liflös natur, allt tog *ett anletsdrag som kändes*, och en gudastämma förnams ur djup och höjd, tröstande, varnande, vägledande. Det gick en rik symbolik genom verlden, naturen var icke ett anatomiskt preparat, utan en lefvande gudom med strålande ögon; och på hvad ställe du kom vakade en vänlig ande deröfver.

Men om det finnes något ställe på jorden, som måste ha sin genius, så är det skolan, och vi kunna derföre med en ringa förändring säga

Victura & Genium debet habere Schola
»Skolan, att lefva och trifs, måste sin Genius ha».

Ty är icke skolan menskligheten förgård? Kommer något in i lifvet som icke förut gått genom skolan? Jag är ingalunda af deras tanka som tro att naturen är något lik-

giltigt, en blott bildningsmassa, och att uppfostran kan göra henne till hvad hon vill. Detta är otvifvelaktigt falskt, äfven om man tar uppfostran i sin vidsträcktaste bemärkelse, så att den omfattar omständigheter och förhållanden, som ligga långt utöfver skolåren. Bestämda anlag göra sig alltid gällande, i eller utom skolan. Den enfaldige blir genom ingen skola ett snille, de medfödda onda böjelserna öfvergå aldrig till dygd; ty det är dock Gud och icke skolläraren som skapar. Det ges dessutom en oändligt mäktigare bildningsanstalt än skolan: Tidsandan, som har sin egen skollag, efterdömet, som varnar eller förför, tillfället som lockar, tusen obestämbara förhållanden, som gå lifvet igenom, och ge det sin riktning. Men betraktar man skolan endast som en undervisningsanstalt (och det är den väsendtligen nu för tiden), så är dess inflytande på förståndsgåfvornas utveckling, till någon del äfven på karakteren och sedebildningen, onekligt. I begge dessa afseenden behöfver skolan sin genius.

Skolan har två elementer, lärare och lärjungar:

Victurus Genium debet habere docens,
»Läraren att lefva och trifs måste sin genius ha».

Och hvad fordrar en sådan genius? Mångahanda: kunskaper, undervisningsgåfvor, kärlek till de unga, nit för sitt yrke, ordning i allt. Låtom oss för ett ögonblick fästa oss vid den sistnämde, vid ordningen.

Det var en ordnande ande, som drog verlden ur kaos: utan ordning skulle den sjunka dit tillbaka. Denna ordning är en gång för alla bestämd. Naturlagarne äro paragraferna i denna stora ordningsstadga, och ingen riksdag har ännu förändrat verldens grundlag. Solen kör fram med sin vagn på klockslaget, och I hafven icke hört att månen försofver sig. Djuret vet sin tid: Skulle menniskan

ej veta den? Tar du bort visaren på urtaflan så går väl tiden ändå, men du vet ej hvad han lider. Ingen tid räcker till för den som ej passar på honom. Hans lif blir en kedja af uppskof, försummelse och oreda, och han kommer alltid för sent — utom i sin graf. Denna sanning går lifvet och alla dess yrken igenom; men i synnerhet gäller den för skolan. Det är betydelsefullt att lagen för undervisningen kallas för *Skolordning*. Det betecknar att ordning är dess grund och yttersta villkor. Bristande ordning, försummelse, slarf äro här skadligare än någorstädes, och det af flere orsaker. Läroåret i Sverige är vida kortare än på något annat ställe i Europa. Det upptar föga mer än hälften af det borgerliga året: det öfriga är ferier, ofta lösdrifveri. Det hör icke hit att utreda anledningarne till ett sådant bruk, och dess verkan på ungdomens bildning. Men under sådana förhållanden kan man åtminstone fordra af den nitiske läraren, att han ockrar med stunden. — En förlorad, eller åtminstone mycket afkortad stund för undervisningen, är dock icke den enda, icke ens den största förlusten. Men den föreställningen, som genom lärarens efterdöme bildar sig hos barnet, att den tid som *han* låter gå sig ur händerna, dock icke måtte vara så vigtig, och att ordning och noggranhet kunna åsidosättas utan åtal, denna föreställning anser jag för vida förderfligare. Menniskan är ett vanans väsende, ofta dess slaf. Vänjer hon sig icke, redan i skolan, vid ordning och skick och punktlighet, så öfvergifva henne dessa genier vanligtvis för lifstiden. I krig beror segren ofta på ett ögonblick: den som försummar det, förlorar slaget. Ögonblicket är lyckans gudomlighet. Vänjen derföre de små, vänjen dem genom Er egen föresyn, att akta på stunden, att värdera henne, att gripa henne i de blixtrande vingarne. Tron mig, ordning är halfva arbetet. Tappar du den, så tappar du ledstången på bryggan öfver tidens

ström, du svindlar och drunknar i det orediga djupet. Hvad som är på sin tid, på sin plats, det trifves och blomstrar just derigenom: hvad som är utom dem, vissnar och dör, och vinden sopar dagligen bort dess stoft.

Det gifves äfven, det vill säga, det kan gifvas, ett annat och vida betänkligare slag af oordning hos läraren, och från hvilken i synnerhet skolans genius vänder sig bort med afsky. Jag vill hoppas att den icke finnes här; men blotta misstanken är förolämpande för läroverket och förgiftar luften i skolan. Du är kanske en dåre om du afsäger dig lifvets och umgängets skuldfria glädje. Men en ännu större dåre är du likväl, om du öfverdrifver honom och kittlar honom till konvulsioner och sanslöshet. Och faller du derhän att han icke längre är en umgängets glädje, delad med de andra glada, utan ensam och förstulen, åker han enbets med dig genom lifvet, då är du ju förlorad både för dig och för andra. Detta gäller för alla, men i synnerhet för läraren. »Maxima debetur puero reverentia»: »gif akt, haf vördnad för barnet.» Det ser icke alltid i boken, det ser äfven på läraren, och det hör mycket — utom skolan. Nej, jag kan, jag vill, jag skall ej qvarhålla min tanke vid en sådan föreställning. En Grekisk Målare (hans namn har undfallit mig) målade offret i Aulis, der Ifigenia skulle dö vid den vredgade Dianas altar. Dödsångsten i den kungliga jungfruns, fasan i åskådarnes anlete kunde han uttrycka; men Fadrens, Agamemnons sorg, den kunde han icke uttrycka, och derföre målade han honom med bortvändt anlete. — I förstån min mening: måtten I äfven förstå min känsla dervid!

Men skolan består icke endast af lärare, den består äfven af barn. Barnen åter ha sina föräldrar, och dessa inverka på mångfaldigt sätt på skolans, på undervisningens, lif och gång och riktning.

Victuri Genium debet habere pater,
»Fadren, om sonen skall trifs, måste sin genius ha.»

Fadren är i många fall en vigtig medarbetare i skolan och borde vara lärarens trognaste bundsförvandt. Märker barnet att föräldrarne anse skolgången endast som ett nödvändigt ondt, önska de att så snart och så ofta de kunna, befria gossen derifrån, ömka de sig öfver den möda han måste använda på sin onyttiga lexa, äflas de att förmildra skoltvånget genom dagens nöjen och förströelser: då motverka de uppenbarligen lärarens bemödande och undervisningens väsendtliga ändamål. Ty detta ändamål är ingalunda, såsom fåkunnigheten ideligen upprepar, att bibringa honom några onyttiga glosor, utan att bibringa eller utveckla hos honom arbetshåg och arbetskraft, att stärka sinnet och ge det sin spänstighet för lifvet genom tukt och allvar. Detta är ju uppenbarligen den offentliga skolans så ofta missförstådda mening. Hon vill och bör bilda till vetande; men icke för vetandet allena, ehuru godt och nödvändigt det är, utan derföre att krafterna böra öfvas, själen stålsättas och den lösa viljan stadgas och sluta sig kring en fast kärna. Man säger att lifvet bildar. Ja, men det missbildar äfven: och i allt fall måste skolans bildning gå förut. Vill du ha glädje af din son, säger en Grekisk författare, så neka honom mången glädje i barndomen. Frågan är icke den: hvad är barnets glädje, ty det veta vi alla är lek. Utan frågan är den: hvad är barnets behof, hvad är det som gagnar, som utvecklar, som bildar menniskan inom dess bröst? Och, det är, så vidt jag vet, arbete, och hvad som följer deraf, kunskap, sjelfständighet i hufvud och hjerta, allvar för lifvets allvarliga förhållanden. Barnet behöfver intet annat umgänge än den husliga kretsen, skolkamraterna, den lefvande läraren och de store döde.

Det behöfs ingen annan dans än gymnastiken, ingen annan barnbal än den själens barnbal, som dagligen gifves inom skolväggarne. Vill gossen fira namnsdagar, så hör han ju dagligen de största namnen i lärosalen: låt honom fira dem. Vill han gå på theatern (som annars är ett bildande nöje för dem som förstå det, och ett tomt tidsfördrif för de andra), så är ju äfven skolan en theater i högre mening. Låt det vara ett skuggspel; men det är stora, det är klassiska skuggor, som der gå öfver skådebanan, och det gör honom godt att beta sina ögon på menskligheteus förebilder, de rena, de ädla, de storartade formerna. Får barnet vara yngling, så vill ynglingen vara man, och mannen blir gubbe i förtid. Tron mig, det är icke från det brådmogna umgängeslifvet, icke från thecirklarne för barn, som staten eller kyrkan eller ens näringarne en dag hämta sina bästa ämnessvenner. Tvertom kommer just derifrån, och i tusental, ett ytligt, ett dagdrifvande slägte, det der otidigt födt är, som förstår föga, men dömmer så mycket käckare öfver menskligheteus högsta frågor: ett lösligt slägte, utan mod och sjelfständighet och hållning, när det gäller, vindflöjlarne på dagens skepp, samhällets drönare, som lefva utan gagn, och dö utan ära.

Och barnen slutligen, för hvilka skolan är byggd, förutan hvilka den ej skulle finnas:

Victurus Genium debet habere puer,
»Gossen, att lefva och trifs, måste sin genius ha.»

Viljen I veta, I små, hur skolbarnets genius ser ut? Han är hvitklädd, ty hvitt är oskuldens färg, och barnets genius är oskyldig. Men hans hvita drägt är en prætexta med ett bräm af purpurrödt; ty rödt är blygsamhetens färg, och barnets genius är blygsam. Han står med lutad panna, ty den sänkta pannan är lydnadens symbol, och barnets

genius är lydig. Och när han blickar opp, då stråla kärlek och förtroende ur hans ögon, ty barnets genius tror blindt på den han älskar och vördar. Och i sin ena hand bär han griffel och minnesbok, som äro flitens tecken, ty barnets genius är flitig; och i den andra håller han en törnrosknopp, hoppets sinnebild, ty barnets genius är förhoppningsfull, och lifvet bär både rosor och törnen. När jag ser ett välartadt skolbarn för mig, då tycker jag mig se en sådan genius. Fördunklen, vanställen ej den bilden för mig; ty den är mig kär, den flyttar mig tillbaka till min barndomsverld. Ack, huru lyckliga ären icke I, lyckliga äfven derigenom att I icke ens anen huru det kunde vara annorlunda. Ännu ligger det onda, likt en blindfödd lejonunge, och slumrar i Ert bröst. Men när han vaknar och ryter, då gäller det kraft och mod att tygla honom, om I ej viljen sönderslitas af vilddjuret. Och den kraften, det modet måsten I grundlägga här, ty menniskan bildas icke styckevis, och striden mot okunnighet är endast en öfningslek, en förberedelse till striden mot sitt eget hjerta. Sen I, sommaren är ändtligen här och ferierna med honom. Det lockar Er med tusende röster ut i det gröna. Men låten dock icke locka Er alltför långt ifrån boken: Hon är en trogen, men svartsjuk vän, hon vill ofta besökas, hon delar ej gerna Er kärlek med andra. Varen henne derföre trogne, ty hon har alltid något nyttigt att säga Eder. — Farväl, I stigande lärkor i lifvets korta vår, I tvåfotade blommor på de ödsliga fälten. Måtte himlen fostra Er med sin dagg och solen med sina strålar! Den högste gifve Er trefnad och välsignelse! Farväl!

På Wexiö Gymnasium.

1836.

När man jemför härvarande Läroverk, sådant det nu är, med hvad det var för två eller tre decennier tillbaka, så visa sig visserligen flera skiljaktigheter. Några läroämnen drefvos då högre än nu; men om man ser på det hela, så kan det vara osäkert om vi förlora på jemförelsen. Latin, som då upptog den mesta tiden, skrefs och talades bättre af ungdomen. I Exegetik var äfven undervisningen fullständigare, dels derföre att detta ämne hade sin egen lärare, som föredrog profangrekiskan endast som bisak, dels äfven derföre att riktningen till det presterliga på alla gymnasier ännu öfverallt var märkbar. Deremot är det onekligt att för närvarande de mathematiska, historiska och filosofiska studierna fått ett omfång som på den tiden icke ens kom i fråga. I Grekiskan ha äfven lärokurserna blifvit betydligt utvidgade, och undervisningen så i formlära som syntax lämpad efter nu rådande filologiska åsigter. Jag har emottagit flera Grekiska stilöfningar, som utan betydlig rättelse voro, väl icke helleniskt, men dock grammatikaliskt och prosodiskt riktiga. Äfven i skolan har jag med glädje märkt hos många af de små hur fast språkreglen är innaglad i minnet, och hur säkert de böja sitt ord, och det både rätt fram och baklänges. Låt vara att detta är pedanteri och småsaker; på de småsakerna beror likväl all säker språk-

kunskap och på språkkunskap beror till betydlig del all vetenskaplig bildning. Ett Elementarläroverk, hufvudsakligen grundadt på klassiska språk och mathematik, har just härigenom en god grund. Ligger den djupt och fast nog, så bär den lätteligen mången öfverbyggnad, som annars ramlar. Med ett ord, jag anser läroverket för godt, och tror knappast att det i landet har mera än en rival, som det behöfver att frukta. Derföre tackar jag skickliga, till en del utmärkte lärare, som med heder skulle fylla vida högre lärostolar än de härvarande.

Men när jag säger att läroverket är godt så menar jag dermed naturligtvis icke att det är fullkomligt och i ingen sak kunde vara bättre. Alla afdelningar kunna ej, äfven i sin art, vara lika goda, alla läroämnen, till och med inom samma afdelning, kunna ej föredragas med samma framgång. Sålunda är t. ex. religionsundervisningen icke hvad den bör vara. Religionens dogmatiska element, som sammanträngер, ordnar, reder de christliga begreppen, eller hvad man med ett annat ord kallar Christendomskunskap, kan lätteligen inpreglas i minnet, väl också göras tydlig för förståndet, och i detta afseende har jag ingenting att anmärka. Men härmed är religionen endast halffärdig. Dogmerna äro det abstrakta; Bibeln, isynnerhet Nya Testamentet, är det konkreta i christendomen. Derföre förutsätter all christelig religionsundervisning en mer eller mindre omfattande Bibelläsning. Ett enda kapitel i Johannes, som allsintet dogmatiskt innehåller, kan väcka och lifva religionssinnet mer än alla katekeser och teologiska systemer tillsammans tagna. Det är en helt annan verld för den unga själen, der doftar en helt annan luft, der strålar ett helt annat ljus, icke ett vetenskapligt, utan ett himmelskt. Man läser också dagligen Bibeln vid våra läroverk, men som den icke borde läsas, utan urval från början till

slut, utan förklaring, mera, som det tyckes, för att uppfylla en föreskrift i skollagen än för att väcka någon from känsla. I Tyskland finnes ingen skola, som ej har sin skolbibel med korta, lättfattliga anmärkningar öfver ordaförståndet, sammanhanget, åsyftningen. Jag har öfverlagt och skall vidare öfverlägga med lärarne om införandet och begagnandet af en sådan äfven här. Det är ett vigtigt ämne, som griper djupt in i menniskobildningen och hvarpå jag tilläfventyrs en annan gång skall söka att fästa Er närmare uppmärksamhet.

Gymnastiken är en sednare inrättning och som ännu fattas vid flera läroverk. Det är bekant hvilken stor vigt Grekerna lade derpå vid uppfostran, hvars ena halfdel benämdes derefter. Kroppen är icke blott själens bostad, utan äfven dess lefvande organ. Bristande utbildning eller missbildning i den ena inverkar synbart på den andre. Om lindansning och equilibristiska konststycken är icke fråga; utan frågan är om lemmarnes fria bruk, utvecklade och stärkta genom öfning. Sådant är nyttigt, ja nödvändigt för en stillasittande ungdom, det utbildar och uppfriskar kroppskrafterna, muntrar sinnet och åsyftar på en gång de ungas bästa och deras nöje. Vi ha för detta ändamål ett nybygdt och vackert hus, tillräcklig material, och en utmärkt skicklig lärare, som sjelf infört konsten här vid läroverket, ehuru nu på någon tid tillfälligtvis hindrad af sjuklighet. Hela inrättningen anses med skäl som en af de bäst organiserade som finnes vid något elementarverk i riket. Likväl begagnas den icke som den borde af de äldre. Detta är orätt och *får* icke vidare ega rum. Har skollagen erkänt gymnastiken som läroämne, så får den icke försummas. Hädanefter kommer gymnastikläraren att afgifva sina betyg, liksom de öfriga, och förfallolöst uteblifvande medför samma följder här som i andra

undervisningsämnen. Jag säger detta till ungdomens efterrättelse.

Men — den som bedömmer ett läroverk måste se på det hela.

— »Ubi plura nitent (heter det hos Flaccus) non ego paucis
Offendar maculis qvas aut incuria fudit
Aut humana parum cavit natura — —
— — — der mycket är vackert
stötes jag ej af en fläck eller två, undfallna i glömska,
eller för hvilka vår menskonatur ej tar sig till vara.

Och i allmänhet hafva lärarne gjort hvad de bordt, och de unga hvad de kunnat. Men — der ligger lyten, organiska fel i tiden, som motverka alla bättre bemödanden. Tiden växer sned, och ingen skola, ingen undervisning, ingen uppfostran böjer honom rak igen. Det går en allmän klagan att vår tids menniskor sakna den kraft, allvar och ihärdighet som utmärkte de bättre af våra fäder. Det är förgäfves, säger man, att barnet och ynglingen bildas till kunskaper och hålles till arbete och ordning. Vid deras inträde i lifvet och så snart de komma utom skolväggarne möter dem öfverallt en helt annan anda. De finna der huru hvar och en söker att förkorta arbetets och förlänga nöjets och förströelsens stunder. Ung och gammal gå alltjemt på jagt efter en skuggbild af glädje, som väl vexlar efter olika åldrar och förhållanden men dock alltid är lika deruti att han viker undan för sina förföljare, liksom horisonten vek undan för vilden, som ville nå dess gräns, och lemnar slutligen både själ och sinne tomma. Och under jagten förlorar lifvet sin högre betydelse, sinnet sin spänstighet, och nöjet sjelf sin retningskraft. Statens, kyrkans, menskligheten stora angelägenheter (heter det vidare) träda i bakgrunden, på det att förströelsen måtte få så

mycket bättre rum och tiden blir för kort till allt utom för att roa sig. Embetets pligter, voro de än så maktpåliggande, skötas som ett handtverk, de äro ett nödvändigt ondt, som man förkortar så vidt det kan ske utan åtal, för att få uppfylla sin egentliga, sin lösdrifvarebestämmelse. Och sålunda (säger man slutligen) går ett förslappadt, ett betydningslöst, ett i förtid lefnadstrött slägte fram som skuggor genom verlden, andans fattighjon, samhällets misstag, ett slägte som icke en gång hade det godt medan de lefde, och säkert lemnar intet minne qvar efter döden.

Så klagar man ifrån flera håll, öfverdrifvet kanske, men icke utan all anledning. Det är onekligt, att det går en sällskapssjuka, en förlustelsefeber genom vår tid, allmännare och mera epidemisk än fordom. Der står snart vid hvarje dörr, der sitter snart i hvarje sällskapsrum en tvetydig genius med flaxande vingar och sladdrande mund, en rolighetsmakare, som dock för det mesta sjelf har ledsamt. Låtom oss för ett ögonblick se honom litet närmare i det osäkra anletet.

Menniskan är ett Animal sociale, ett sällskapsdjur. Hon har behof af sina likars umgänge för att meddela sina tankar, sin sorg eller sin glädje. Familjelifvet, som är statens rot, hvilar på en sådan umgänglighet, den är hemmets husgud. Men det är en svår konst att helst trifvas hemma, och mången har intet egentligt hem, i ordets bättre bemärkelse. Derföre måste det äfven finnas ett umgänge utom hus, hvars färg och ton kunna omskifta i oändlighet. Der finnes t. ex. ett snillrikt umgänge, der tankarne blixtra mot hvarandra som korsade klingor, der man kastar boll sinsemellan med ideer och åsigter, ögonblickets barn, men ofta födda för evigheten. Der söndersågar icke skarpsinnigheten sitt ämne, utan splittrar det som med en åskvigg, der leker skämtet sin lätta, olympiska lek, och strör sina

pilar, vanligtvis med en blomma på udden. Ett sådant umgänge är sällsynt öfver allt, det hör icke till hvardagslifvet, och de som kunna erbjuda det, bjuda ej gerna ut sin vara på torget. — Det finnes vidare ett förtroligt umgänge, der själ meddelar sig själ, vännen tar broderligt sin andel i dagens börda, välviljan ger råd och öfvertygelsen följer dem. Ve den som aldrig erfarit den oändliga ljufheten af ett sådant umgänge, som aldrig fått gråta ut sin sorg vid ett förtroligt bröst, aldrig känt sin glädje, sin förtjusning slå rot i ett deltagande hjerta! Han är som ett förtorrkadt träd, som intet regn uppfriskar, der ingen fågel hvilar, han står ensam i lifvet, om han också lefde med tusende. Men ett sådant förtroligt umgänge, det är vanligtvis ett duale, på sin höjd en fåtalig pluralis. Det går icke på vidden, utan på djupet. I den mån som det sprider sig, förslappas det och förlorar sin betydelse. Då uppkommer småningom det förhållande hvarigenom man är allas vän, och just derföre ingens, man söker sällskap, icke för att vederqvicka sig, icke för att utgjuta sin själ, utan blott och bart för att fördrifva den ändlösa tiden, för att jaga bort ledsnaden, som dock följer med och ej låter afvisa sig. Man vill bli qvitt sig sjelf, som också vanligtvis är ett dåligt sällskap, man vill rikta sig genom byteshandel, och besinnar icke att den ena förlegade varan kan vara så god som den andra. Hvad som borde vara lifvets krydda blir dess nödvändiga hvardagskost, man kan ej lefva den förutan. Det är ett sådant umgänge som förflyktigar alla menskligheten bättre och djupare känslor, det behandlar allt ädelt ytligt, och endast flärden grundligt, det öder tiden, döfvar arbetshågen och utmärglar sinnet. Rika naturer bli derigenom utarmade, och de fattiga ännu fattigare. Den drägligaste form, hvarunder ett sådant umgänge framträder, är ändå den rent af monarki-

ska, nemligen när de fyra kungarne, målade i svart och rödt, regera öfver sin bonade verld, öfver spelbordet. Men — »hvad stort sker, det sker tyst» — säger Geijer, och de spelandes verld är en mystisk, en underbar verld, ty der tiga — till och med damerna. Derföre måste samtalet lifvas från annat håll, och ämnena växa ofta sparsamt. Väder och vind räcka ej länge till, ehuru grundligt de afhandlas. Då kommer vanligtvis ett annat väder, som kallas för politik, eller statshushållning, eller någon annan af dagens stora frågor. Huru mycken rök utblåses icke då med tobaksröken, hur upplöses ej tidens ström i idel skum, och Svea Rikes Häfder i idel tidningssladder. Man betar vidt och bredt på den konstitutionella allmänningen, men icke alltid fredligt; ty der gå både liberala och loyala, och äro ofta lika tecknade. En oinvigd kommer härigenom stundom i förlägenhet, och tänker omedelbarligen på herdens fråga hos Virgilius:

Dic mihi, Damoeta, cujum pecus, an Meliboei?
Säg mig, Damöta, hvars fänad är det? Mån ej Melibäi?

Och slutligen när andra foderväxter tryta, måste dagens små händelser släppa till sina hvitbetor, för att koka lumpsocker på. Då stiger smädelsen upp på sin predikstol, nyfikenheten, lättroheten, skadeglädjen sitta rundt omkring som åhörare. Då intrasslas det enklaste, då uttydes det betydningslösaste, då fläckas det renaste. Den ena skandalen jagar den andra, och den frånvarandes rykte strypes utan barmhertighet på skamlöshetens, på afundsjukans altare. Och sedan flyga sqvallrets stensqvättor omkring, lögnens brefdragare gå ifrån hus till hus, med förtalet till sitt modersmål, och med skamkrönikan till sin verldshistoria.

Det är för ett sådant umgänge, om det någorstädes

finnes, som jag ville varna alla bättre och ädlare sinnen. Jag förtänker dem ej heller om de vämjas vid den oändliga tomheten af ett sådant sällskapsnöje, draga sig mer eller mindre derifrån, och sluta sig inom sig sjelfva. Jag vördar ensamheten, men tillstyrker henne icke för andra än dem, som bära en sällskapsverld inom eget bröst. För dem har äfven hon sin glädje. Hon är för dem ännu, hvad hon fordom varit, den högre tankens, den djupare känslans, den väldiga ingifvelsens moder. Der finnes mycket ädelt och stort i menskligheten som diat hennes barm. Moses lefde i fyratio år på bergen, innan han steg ned och frälsade Israel; och Christus sjelf vek ofta bort ur menniskors samqväm till öcknen, och der stego Englarne fram och tjenade honom. Och ännu i dag stiga Englarne stundom fram och tjena den ensamme; de Englarne nemligen, som nu för tiden uppenbara sig, de eviga ideerna, tingens urbilder, ett bevingadt slägte, med himmelsblå mantel och med morgonstjernor i håret. Hvad hafven I mot dem? Det är en kungaslägt som icke ännu dödt ut, som styrt jorden sen skapelsedagarne och troligtvis styr henne till dess hon återfaller i kaos för att omsmältas. Umgänget med dem är dock väl föga sämre än det som ofta bjudes på. Sannerligen, jag har lefvat i andelösare sällskap än deras.

Vill jag då att umgänget mellan menniskor skall upplösas, att menniskoslägtet skall löpa till skogs som en eremit, eller inmura sig i en cell som en klosterbroder? Nej, det vill jag icke. Utan jag vill att umgänget skall återföras inom sina naturliga gränser, att det skall vara aftonrodnaden på en nyttig dag, att menniskans första tanke skall vara på hennes kall, och först den andra på hennes nöjen. Ty hvarje menniska har sitt kall, högre eller lägre, den som sitter vid lästen och den som sitter vid statsstyret, vid svarfstolen eller på lärostolen, vid plogen eller

lyran. Det gifves ingen rangordning mellan skilda yrken. Vi värdera de högre, men förakta ej derföre de lägre. Dugligheten, i hvad sak som helst, är öfver all rang, liksom Excellenserna. Fyller du din plats så är han ärofull, huru ringa han än må aktas. Men det gör du ingenstädes om du ej lägger din själ deruti, om du vacklar mellan arbete och sysslolöshet, fuskar i lifvets mångslöjd, och tar på hand af förströelsen innan din dagspenning är förtjent.

Det är egentligen för Er, I ynglingar, som nu afgån från läroverket, som jag talat dessa ord öfver ett af tidens svåraste lyten. Betrakten dem såsom *en* varning ibland de många som I behöfven. Det tillhör er ålder att söka lifvets och umgängets glädje. Söken den gerna, men visliga. Det är med umgängets nöjen som med alla andra: de stärka krafterna om de icke öfverreta dem, de förljufva dagen om de icke upptaga honom. Men den tid kan komma då I finnen Ert förtroende gäckadt, då falskhet och hyckel lägga sina ormägg i Ert hjerta, och I vänden Er bort, om icke med hat, dock med liknöjdhet ifrån dagens samqväm. Lycklige ären I då om I märken att I kunnen umbära dem och trifvas ensamme. Och hvarföre ensamme? Med menniskor måste menniskan alltjemt umgås, men det är icke alltid nödvändigt att det skall vara lefvande menniskor. De store döde ha också en röst, och den som trifs i deras sällskapskrets, saknar ej lätteligen mången annan. Det är sant, I kunnen ej hafva, I fån kanske aldrig någon större boksamling. Men det behöfs icke heller. I hafven ju Mosen och Profeterna, I hafven ju Johannes, kärlekens Apostel, som låg vid sin mästares bröst, och kände der huru Gud älskade verlden. Sagan berättar om honom, att när han skulle dö, då lade han sig i en graf af blommor, och derifrån flög hans blomstersjäl opp till den store Gudasonen, som han haft så kär. Det var en skön död efter en skön lefnad.

Och dernäst hafven I ju Paulus; en rik, en brinnande, en äfventyrlig Ande. Alla lifvets motsatser inträffade i hans lif, han hade förföljt Christi församling, och han upprättade henne mera än någon annan, hans ungdom var en hädelse och hans mannaålder ånger och försoning; och derföre målade han också lifvets förgrund så mörk, på det att Paradisets liljor måtte skimra så mycket klarare derpå. — Och ibland Hedningarne hafven I ju den gamle Homerus, skaldekonstens vaggsång, och Plato med sin himmelska Eros. I hafven ju Virgilius, hvars toner ligga som ett haf af harmonier i diktens underland, och Flaccus med det Olympiska löjet på sina läppar, och Cicero, hvars strömmande vältalighet hvälfver sin guldsand genom årtusenden. Allt detta är ju idel skolböcker, men jag hoppas att I ännu icke ansen Er ha slutat Er skolgång hos dem:

— — — Vos exemplaria prisca
Nocturna versate manu, versate diurna
— — — — i böcker från fordom
bläddren med dagelig hand och bläddren med nattlig derjemte.

Tron mig, der är ännu mycket att lära, mycket att tänka öfver, mycket som kan sysselsätta sinnet, till och med angenämare än sjelfva det vanliga sällskapsjollret. De umgängesvännerna stå Er alltid åter, ifall de andra skulle svika eller utledsna Er. De torde lära Er att umbära månget annat beprisadt sätt att fördrifva tiden: och besinnen också, att det dock är mycket annat ondt som bör fördrifvas, än tiden. Flyn derföre till dem om det behöfves, flyn till dem äfven om det icke behöfves. I skolen hos dem finna en rikare, en ädlare förströelse inom hus, än stundom utanför. Den är icke husvill i lifvet som kan fly till hvad menniskoslägtet haft heligast, ädlast, bäst, och dessutom kan

fly till sig sjelf, till sitt kall, sin bestämmelse, sina minnen. Måtte de minnena för Er, om de också stundom ha saknadens, dock aldrig ha förebråelsens ord på sina läppar! Farväl!

Handlingar hörande till Prestmötet i Wexjö den 20, 21, 22 och 23 September 1836.

Genom kallelse utfärdad af H. H. Biskopen, Kommendören af Kongl. NordstjerneOrden, En af de XVIII i Svenska Akademien, Herr Doktor *Esaias Tegnér* hade Vexjö Stifts Presterskap redan den 20 Mars 1832 blifvit inbjudet att sammanträda till Prestmöte den 28 derpå följande Augusti. Dagarne förut borde likväl häradsvis valda Deputerade samlas, för att bereda så väl de ämnen hvarpå Biskopen i Embetsskrifvelse fästat Ståndets uppmärksamhet, som dessutom andra, dem Presterskapet sjelft kunde finna sig föranlåtet att anmäla till öfverläggning. En svår och långvarig sjukdom hindrade likväl Biskopen att under detta år hålla det utsatta Prestmötet och nödsakade honom att följande året 1833 besöka utländska helsobrunnar. Före hans afresa hade likväl Prestmötes-Beredningen den 8—11 Maj kommit tillsammans, och äro Handlingarna derom tryckta och i Stiftet utdelade. Riksdagen 1834—35 uppskjöt ännu för 2:ne år det tillämnade Prestmötet som ändtligen, efter ny kallelse, ägde rum i Vexjö den 20, 21, 22, 23 September 1836.

Första dagen den 20 September.

Enligt meddeladt tryckt tillkännagifvande om hvad för yttre ordningen borde iakttagas, samlades Domkapitlet

och samtlige Herrar Officiarii å Gymnasii större Auditorium i nedra våningen, och afgingo vid sammanringning kl. 8 f. m. derifrån, anförde af H. H. Biskopen, samt åtföljde af Gymnasii- och Skolungdomen, som föregingos af sina Rektorer, i procession till Domkyrkan, der Vörd. Presterskapet sig infunnit. Gudstjensten förrättades denna dag med predikande af Kongl. Hofpredikanten, v. Kontraktsprosten i Östra Härad, Kyrkoherden i Alsheda, Magister *A. Rogberg*, öfver Eph. 2: 8, 9; och med Altartjenst af Komministern i Hemmesjö *E. Svensson*, och S. M. Adjunkten *J. Meurling*.

Efter slutad Gudstjenst begaf sig H. H. Biskopen i spetsen för Konsistorium, Vörd. Presterskapet som framgick Häradsvis, och Läro-Staten, i procession, och inom en haj af Studerande ungdomen, till Gymnasii Festivitets-Sal, hvarest, sedan Psalmen 132, *Veni Sancte Spiritus*, blifvit fyrstämmigt afsjungen af valda röster bland ungdomen, och en Latinsk Bön uppläst af KonsistoriiNotarien, H. H. Biskopen öppnade Synodalmötet med ett Latinskt tal: *de Familiis nostri ævi Theologicis in Ecclesia Lutherana.*

Derefter uppträdde Præses Domprosten, L. N. O., Doktor *Kristofer Isak Heurlin* i öfra Kathedern, då Respondenterne, Kyrkoherden i Jerstorp, Mag:r *Olof Nordström*, Kyrkoherden i Moheda, Mag:r *David Theolander*, och Komministern i Aringsås, Mag:r *Carl Björkman* intogo sina rum i den nedra; hvaruppå, och efter en af Præses uti ett Latinskt Tal framställd inledning till det ämne som skulle ventileras: *De gratia Dei in Christo data*, enl. IX Artikeln i framlidne Erkebiskopen Doktor Benzelii *Repetitio Theologica*, som vid sist hållna Synodalmöte härstädes blifvit till ventilation utsedd, öfver hvilken Artikel Præses utgifvit tryckta Aforismer, sjelfva Disputations-Akten började. v. Kollega, Mag:r *Johan Lorentz Broberg* och v. Apologisten,

Mag:r *Abraham Lundholm* voro af H. H. Biskopen till Notarier vid Disputations-Akten förordnade.

Förste ordinarie Opponenten, Kontraktsprosten i Sunnerbo, Kyrkoherden i Hvittaryd, Mag:r *Magnus Erik Forssander*, utsedd vid 1817 års Prestmöte, hade af sjuklighet blifvit urståndsatt att officiera, med anledning hvaraf, och sedan hans afsägelse den 13 Sept. blifvit till H. H. Biskopen aflemnad, Kontraktsprosten i Norvidinge, Kyrkoherden i Tolg, Mag:r *Anders Hagelberg* icke undandragit sig, på H. H. Biskopens begäran, att, utan afseende på den korta beredelsetiden, emottaga och utföra vices såsom ordinarie Opponens. Han började alltså Disputations-Akten och framförde öfver de utgifne Aforismerne sina påminnelser, med hvilkas upptagande och besvarande fortsattes till klockan 2 eftermiddagen då Vörd. Presterskapet åtskiljdes.

Eftermiddagen klockan 5 samlades åter Vörd. Presterskapet på samma ställe, då Kontraktsprosten i Kinnevald, Kyrkoherden i Vederslöf, Theologie Lektorn, Doktor *Samuel Elmgren* anställde Examen med det yngre Presterskapet öfver den ventilerade artikeln, enl. af honom förut meddelade tryckta frågor, hvarefter Orator, Rektorn vid Wexjö Högre Lärdoms- och Apologist-Skola, Professorn, Mag:r *Benjamin Lundelius* höll ett Latinskt Tal öfver ofvannämnde ämne, med hvars slut, och efter hållen Bön och Sång klockan $^{1}/_{2}$ 8 eftermiddagen, Presterskapet åtskiljdes.

Andra dagen den 21 September.

Sedan Vörd. Presterskapet på samma tid och i lika ordning som föregående dag samlats och afgått till Gudstjenst i Domkyrkan, hölls Predikan öfver Eph. 1: 4 och följ. v. af Prosten och Kyrkoherden uti Linneryd, Mag:r *Peter Pontén*. Altartjensten förrättades af S. M. Adjunkterne

Johan Axel Alin och *Peter Erland Theorin.* — Efter återkomsten från Domkyrkan fortsattes på Gymnasium den under gårdagen började Disputations-Akten, som nu började af ordinarie Opponenten, Kontraktsprosten i Vestbo, Kyrkoherden i Villstad, Theol. Kandidaten, Mag:r *Daniel Nordin;* och fortsattes derefter af Prosten och Kyrkoherden i Rydaholm, Mag:r *Carl Emanuel Bexell* såsom extra Opponens; samt slutades af tredje ordinarie Opponenten, Komministern i Stenberga, Mag:r *Gustaf Wetterling.* Disputations-Akten upphörde klockan 2 eftermiddagen.

Eftermiddagen klockan 5 sammanträdde Vörd. Prästerskapet på samma ställe då H. H. Doktorn, Biskopen och Kommendören intog öfra Kathedern, och uppläste följande

Embetsberättelse:

Nitton år äro förflutna sedan Vexjö Stifts Presterskap sist var församladt härstädes. Det är en betydlig tidrymd i ett menniskolif; och med den fart händelserna nu skjuta, då århundraden sammandragas inom Decennier, och Verldshistorien lefver fort som en utsväfvande yngling, är det äfven en betydlig tidrymd för Nationens lif, för Staten, för Kyrkan, för Vettenskaperna. Jag talar icke om de stora förändringar som under denna tid och i alla riktningar gått genom verlden: de tillhöra häfderna som knappast hinna att uppfatta dem. Men endast inom vår inskränkta Ståndskrets, huru mycket har ej blifvit annorlunda! Mera än hälften af dem som då voro närvarande hvila i sin graf, och äro samlade till ett högre möte. Det är knappast någon ibland Er som icke saknar en slägtinge, en vän, en Embetsbroder. Sjelfva den Man som då anförde, då talade till Er från detta rum, är längesedan borta. Jag kände honom föga; men flere ibland Er kände honom och gömma ännu

hans minne i välsignelse. Det var en ädel Man, lugn, jemn, värdig, rättskaffens framför allt. Han var nitisk för sitt kall, men med det visa nit som går som ett solsken, icke som en blixt, genom lifvet; lifvar men icke förvånar, värmer men ej söndersplittrar. Hans själ var mindre lättrörlig än fast och säker i sina rörelser; och han hade den stora gåfvan att fördraga med lugn hvad som dock ej med någon slags ifran kan förändras. Alla äro icke så lyckliga. Han visade hvad en Man, äfven på hans plats, förmår genom sitt blotta moraliska värde. Hans snille låg uti hans hjerta; och med rätta sätter jag hans bröstbild, en ädel bild, öfver ingången till hvad jag i dag har att säga Eder.

Mine Bröder! Vi tillhöra icke blott den Kristna Kyrkan, utan vi föreställa henne äfven; väl till en ringa del och i en aflägsen landsort, men likväl så, att vi ej kunna vara främmande hvarken för dess inre eller yttre angelägenheter. Men Kyrkan kan betraktas från flere sidor. Den har sitt Dogmatiska Element, Kyrkans vetande, Kristendomens kunskap. Denna kan naturligtvis hos folket icke vara vidsträckt eller vettenskapligt utvicklad. Det är först hos de lärde som den kan och bör pröfvas, ordnas, sammansättas till lärobyggnad, och på sådant sätt öfvergå till Theologi, Gudalära.

Hvad det dogmatiska och vettenskapliga elementet angår, så har jag redan, vid början af vårt sammanträde, sökt att i korthet antyda de särskilta riktningar hvari detta utbildat sig hos våra trosförvandter på andra sidan Östersjön, Reformationens och det hos oss ännu gällande Kyrkosystemets Landsmän. Bland dessa riktningar är (i förbigående sagdt) den pantheistiska, åtminstone så vidt jag förmått fatta den, rentaf okristlig, ett lösligt dialektiskt spel med Kristendomens grundsanningar. Den rationalistiska åter skulle vara svår att vederlägga, ifall någon verke-

lig Religion kunde vara en blott förståndssak. Men utan mysterier är det svårt att inse hvad en Uppenbarelse skulle uppenbara. Naturen har sådana, och kommer alltid att ha dem, huru ock Naturvettenskaperna utbildas: hvarföre skulle ej Andens dunkla djup äfven äga dem? Fästa vi oss, till exempel, vid de tvenne, som äro hufvudsakliga i Kyrkosystemet och som äfven förutsätta hvarandra, nemligen Arfsynd och Försoning, så äro dessa visserligen oförklarliga: men de förekomma dock som *facta* i allt menskligt medvetande och gå derföre, ehuru under olika namn, genom verldshistorien. Att det Onda finnes jemte det Goda i ett menniskobröst nekar ingen. Hvad är dess ursprung? Ariman, Satan, Kakodämon, Arfsynd, Radikalondt, Sinnlighet: nämn det hur du vill. Nog af, det är der, och det försvinner icke derigenom att det går bort ur de theologiska kompendierna. Och Försoningen sedan; Den är ju tydligen och har alltid varit ett behof för δειλοι βροτοι, för de arma dödlige, och jag känner intet folk på jorden, som ej antagit en sådan, ehuru under olika former. Kalla ödets mörka makter hur du vill, Moirer, Parcer, Nornor: öfverallt väfva de lifvets dunkla väf, men öfverallt går också Försoningen som ett purpurinslag derigenom. Och de Kristnas försoning, den rikaste, den friaste, den tröstefullaste af alla, skulle hon vara förkastlig derför att hon är den eviga kärlekens myster, och som sådan lika oförklarlig som alla andra? Med ett ord, dessa mysterier låta ej förjaga sig ur Religionen, derföre att de ej låta förjaga sig ur menniskohjertat. Och det förnuft som jäfvar dem, som tillvällar sig högsta domsrätten äfven i Trosmål, ehuru det aldrig kan vara annat än subjektift, hvarigenom bevisar det då sjelf sin osviklighet? Kanske derigenom att dess Ordförande, Filosoferna, ifrån Thales ner till Hegel, alltid börja med att förklara föregångarens förnuft för

oförnuftigt, och sitt eget såsom det enda sannskyldiga? Eller derigenom att boutredningen utfaller så olika, att den stundom för till alldeles motsatta resultater, hvarigenom Adepterna nu för tiden kunna få flytta in i fyra eller fem lärobyggnader efter hvarandra under sin lifstid? Eller också derigenom att de fleste och vigtigaste af de Religionssanningar, som förnuftet påstår sig ensamt ha funnit, bevisligen äro uppenbarelsens barn, endast adopterade af förnuftet? Jag vördar förnuftet, ty det är också en Guds uppenbarelse, men det behöfver derföre hvarken att vara den högsta eller den enda. Rationalismen må, i menniskobildningens nuvarande gång, utgöra en nödvändig utvecklingspunkt: men den måste äfven vara en öfvergångspunkt; ty dess Uppenbarelse-Tro stympar Uppenbarelsen och klipper Engelns vingar. Den är en döpt Naturalism, en naken ensidighet, utan halt för Vetenskapen, utan färg för Inbillningen, och utan tröst för Hjertat.

Emedlertid äro dessa vetenskapliga tvister emellan de lärde ingalunda så farliga för Kristendomens sak som mången torde föreställa sig. De äro en oundviklig följd af den Protestantiska friheten som släpper forskningen lös, och dessutom af Tidsanden som i allt söker lösgöra sig från hvad som fordom aktades för fridlyst. Det gifves ett kätteri inom Kyrkan, men icke egentligen inom Vetenskapen, som rör sig inom helt andra gränser. Så länge dylika undersökningar höllo sig inom Skolan eller på Lärostolen, hvarifrån de uppfattas af vetenskapligt bildade personer som borde kunna pröfva dem, äro de på sin plats, och oskadliga såsom blotta förnuftsöfningar. Betänkliga bli de endast derigenom att de träda ut i lifvet, och framställas för folket, som icke kan bedömma dem, icke fatta deras vetenskapliga grunder eller sammanhang, och derföre blindt fördömmer eller blindt antar. Hvar detta i sednare tider skett har

det alltid burit bittra frukter: oreda, förkättring, förföljelse, till och med folkrörelser; och det är icke på sådant sätt som sanningen, helst den Gudomliga, bör segra. I vårt land har förhållandet hittills ej varit sådant. Den allmänna rörelse som gått genom Vettenskapen, har äfven hunnit hit. Men den har stannat som den bör, bland de skriftlärde, helst de Akademiska; och det förtjenar uppmärksamhet att riktningen hos Svenske Theologer varit och är, om icke strängt symbolisk, dock bestämdt supranaturalistisk.

Vid öfversigten af Sveriges theologiska Litteratur för 1817—1836 måste jag inskränka mig till det betydligaste. Under en tid af 19 år kunde man kanske väntat en rikare Theologisk skörd, då vi i detta hänseende hufvudsakligen bero af Tyskland, Vettenskapernas manufakturland. För att börja med *periodiska Skrifter* så är deras antal väl icke alldeles ringa; men de fleste ha varit mer religiösa än theologiska, mera afsett uppbyggelse än vettenskap: och hvarken det ena eller andra slaget har haft någon synnerlig framgång. De märkvärdigaste äro *Ecklesiastik Tidskrift, utgifven af C. G. Rogberg och J. A. Winbom* (8 Häften. Ups. 1825—31). Den innehåller dels öfversättningar af vettenskapliga uppsatser, dels originalafhandlingar af allmänt bildande, ascetisk eller vettenskaplig riktning. Om denna Tidskrift i vettenskapligt hänseende kunnat vara mera betydande, förtjenar den dock både aktning och beröm för sin milda anda och sitt ädla, sant Kristeliga nit. Vidare *Theol. Qvartalskrift, utg. af H. Reuterdahl och J. H. Thomander* (5 årg., 20 Hft., Lund 1828—32. Af årg. 1836 hittills blott 1 Häfte) innehåller a) Originalafhandlingar b) recensioner af inländsk theol. litteratur c) anmälanden af utländska theol. skrifter. Åtskilligt af hvad i andra länder blifvit tillgjordt för Vettenskapen är äfven anfördt. Tidskriften, otvifvelaktigt det bästa vi i denna väg haft, är

i allmänhet hållen i en vettenskaplig, ehuru icke alltid symboliskt orthodox ton, och har flere afhandlingar af högt värde. — Andra samlingar af theol. afhandlingar hafva under denna period ej blifvit utgifna, om man ej som sådana vill räkna *Prisskrifter, belönte af Samfundet Pro Fide et Christianismo* (Sthm 1825 inneh. 2 moraliskt-ascetiska småskrifter) samt den berömde *Neanders smärre samlade skrifter.* Öfvers. (Norrk. 1831), som genom flere förträffliga uppsatser förtjenar uppmärksamhet.

I *Theol. Encyclopaedi* har intet egentligt Originalarbete utkommit. Väl innehåller *Reuterdahls* Skrift *om det Theologiska Studium* (Lund 1832) en uppställning af de theol. vettenskaperna och en bestämning af deras inbördes förhållande, men detta mera i förbigående och för att visa Theologiens vettenskaplighet än för att utvickla vettenskapens samtlige beståndsdelar. Ett originalarbete i denna väg är för längre tid sedan lofvadt af samme Författare, och lär snart kunna väntas färdigt. Deremot ha vi fått en sammandragen öfversättning af ett hithörande arbete, neml. *Inledning till kännedom af de Theol. kunskaperna,* efter Bertholds och Engelhardts bearbetade *theolog. Wissenschaftskunde,* öfvers. med tillägg af *Rogberg* i Eckl. Tidskr. och äfven särskilt utgifven i Upsala.

Hvad meningar man också i Theologien hyllar så måste man vara betänkt på deras rättfärdigande. Ingen theologisk hufvudåsigt kan göra anspråk på giltighet om den ej kan redovisa för sig sjelf och sin art. Denna redovisning är *Filosofi,* och på en sådan hvilar allt systematiskt theologiserande, eller med andra ord, all theologi måste börja med *Religionsfilosofi.* Det är bekant hur man i Tyskland äflats och dagligen äflas härmed; och de Tyska försöken hafva med större eller mindre sjelfständighet blifvit omgjorda hos oss. Såsom hithörande och omfattande den

supranaturalistiska åsigten kan här nämnas *E. G. Geyers Thorild* (Ups. 1820). Boken, ehuru icke egentligen af theologisk syftning, återvisar kraftigt både förståndets och förnuftets öfverdrifna anspråk i Religion: för öfrigt mera genialisk än klar. Men det dunkla hos Geyer kommer af djup, ej af grummel. Han är stundom mörk, men af samma skäl som verldshafvet. Hans skrifter lida af hvad jag ville kalla snillets fullblodighet. *B. J. Bergqvist, om Förnuft och Uppenbarelse* (Lund 1826—33) 2 B. ehuru ännu icke på långt när fulländad: skrifven med ädelt syfte, mycken liflighet i fantasien och ett blomstrande föredrag. Bevisningen kunde kanske någon gång vara mer bindande, och planen redigare. Mycket hithörande förekommer äfven i *Atterboms Studier till Filosofiens Historia och System* (Ups. 1835): snillrikt, djuptänkt, interessant äfven för den som stundom har svårt att följa Författaren genom spekulationens grufgångar. Det är sällsynt att se en så poetisk natur tillika så kontemplatif. Bland öfversättningar hörande till samma supranaturalistiska åsigt märkas *H. Steffens om den falska Theologien och den sanna Tron.* Öfvers. af J. O. Lagberg (Sthlm 1826). *Tholuck, Läran om Synden och Försonaren, eller Tviflarens sanna invigning,* öfvers. af Dunkel, (Götheborg 1829). Ejusdem, *Om Förnuftets förhållande till Uppenbarelsen* (Ups. 1833). *Theremin, Adalberts Bekännelser,* (Linköping 1834), m. fl. De Hegelska meningarna i afseende på Religion och Theologi hafva icke i Sverige vunnit något insteg, äro åtminstone ej offentligt uttalade. Detsamma gäller om de Friesiska, hvilka dock till en del äro framställda i *De Wettes* på Svenska öfversatta *Religion och Theologi* (Sthlm 1825). Deremot har Schleiermachers åsigt, som egentligen hvarken är rationalistisk eller supranaturalistisk, utan vill sväfva som synthes öfver begge antitheserna och härleder Religionen

ur känslan af beroende, blifvit upptagen och försvarad i *H. Reuterdahls afhandling: Hvad är Religion?* (Theologisk Qvartalskrift 1828).

Bland de mera egentligt theologiska Disciplinerna står, efter protestantiskt begrepp, *Bibelforskningen* främst. Hvad som häraf rör Textens kritik har föga blifvit vidrördt. Den upplaga af *Nya Testamentets Text* som besörjes af *Böklin* (Christianstad 1834) är endast ett aftryck af Schotts bekanta upplaga. Det betydligaste i denna väg är *Blomstrands Conspectus Rei Criticæ* N. T. (Vexjö 1827). Arbetet väcker, utom genom sitt värde, äfven ett särskilt deltagande hos oss som alla kände författaren, bortryckt i sina bästa dagar. Det låg i hans yttre någon ting tungt, trögt, orörligt; men der bodde en djup, en forskande ande under dessa hvardagliga former, och man kan säga om dem med Prudentius: Fervens habitavit in illis Sapientia principe Christo. Måtte jorden hvila lätt på hans betyngda bröst! — I den så kallade högre *kritiken* ha vi öfversättningar af *Tilgenkamps inledning till Bibliska Skrifterna* (Ups. 1835) och *Olshausens Bevis för äktheten af Nya Testamentets Skrifter* (Ups. 1835). I inledningarna i *Ödmanns Parafras öfver Nya Testamentet* och i *Tollessons Handbok i Bibliska Litteraturen* förekommer äfven ett och annat hithörande. I de fleste af dessa skrifter är resultatet redan på förhand gifvet och för dess ytterligare bevisande framdragas både rimliga och orimliga skäl. Annorlunda är förhållandet i *Reuterdahls afhandling angående Epistеln till Titus* (Theol. Qvartalskrift 1831). Man har funnit förfarandet dervid vådligt, i min tanka utan skäl; ty skall det finnas en kritik, så måste den vara fri och ej studsa tillbaka för något resultat, huru mycket det än afviker från den antagna meningen. Hufvudsakligen stannar man ändå alltid i sådana frågor vid gissningar. — Den bibliska Språkkunskap för hvilken Sveri-

ges Theologer i äldre tider haft ett stort rykte, har äfven under denna period blifvit ådagalagd. För Gamla Testamentets språk äro goda Grammatikor lemnade af *C. J. Knös* och *Sjöbring*, (i flere upplagor) hvartill kommit *H. Tullbergs* (Lund 1827, 2:dra uppl. 1835) och *Petterssons* (Lund 1829). Den sednares utförliga skrift är bearbetad efter alldeles egna grundsatser. Till Gamla Testamentets grammatiska Litteratur höra också *Tingstadii strödda Anmärkningar öfv. Hebr. och Arabiska Dialekterne* (Ups. 1820), samt i visst hänseende *Agrells* af de berömdaste utländska Orientalister högt värderade Skrifter angående *Syriska Grammatiken. Tullberg* har utgifvit ett *Hebraiskt Vocabularium*, och *Gesenii* berömda *Handlexikon* har utkommit i Svensk öfversättning (2 D. Ups. 1829—32). — För Nya Testamentets Linguistik är intet annat att omtala än *Winers Grammatik*, öfversatt af Rogberg (Ups. 1826). En utlofvad öfversättning af *Wahls Lexikon öfver Nya Testamentet* har ännu ej utkommit; och i allmänhet sakna vi en tjenlig lexikalisk Handbok häröfver. — *Bibliska Arkäologien* (Geografi, Historia, Antiquiteter, Naturhistoria) har också funnit några bearbetare. Främst bland dessa bör nämnas *Palmblads Palæstina* (Ups. 2:a uppl. 1829) en mycket brukbar skrift som förtjenar synnerlig uppmärksamhet. I *Ödmanns strödda Försök öfver ställen i Nya Testamentet*, af hvilka fjerde delen utkom 1823, samme Författares *Geografiska Lexikon öfver Nya Testamentet* äfvensom i *Tollessons Geografiska Lexikon* (hvilka båda arbeten dock äro något äldre) förekommer mycket hithörande. Äfven kunna märkas *Tollessons Handbok i Bibliska Litteraturen* 4 Del. (Ups. 1817) och *Röhrs Palæstina*. Öfvers. af Åstrand (Örebro 1824). För Palæstinas Geografi äro dessutom *Berggrens Resor i Orienten*, (Sthlm 1826, 3 Delar) af vigt; och *Norbergs Opuscula*, utgifna af Norrman 3 Del. (Lund 1817 följ.)

lemna äfven en mängd vigtiga upplysningar i detta ämne. Ett särskilt stycke af Hebraiska Religionens och Kultens historia är behandladt af *Reuterdahl* i hans skrift *om de Hebraiska Profeterna* (Lund 1824).

En vigtig angelägenhet i Sveriges theologiska Litteratur utgör Bibelöfversättningen. En Kommission derföre har varit nedsatt redan i mera än 60 år. Första Proföfversättningen utkom 1774—1778, och mötte många, ej ogrundade anmärkningar. En ny redaktion af Nya-Testamentet företogs derföre och utkom 1816. Det är ett arbete af stor förtjenst, såsom det borde väntas af de berömde män (Ödmann och Tingstadius) som väsendtligen dertill bidragit; men man har likväl med mer eller mindre skäl deri trott sig finna en modernisering af uttrycket, som minskar eftertrycket, och mera än som nödigt var, afviker från det gamla, kraftiga, i sin art klassiska Bibelspråket. Huru skall en Bibelöfversättning vara? Bokstaflig, så att den ger ord för ord af Texten? Men då blir den ofta obegriplig och oläsbar för dem, som ej kunna gå tillbaka till Originalet. Eller omskrifvande, tydlig, lättfattlig för en hvar? Men då ger den blott ett ungefärligt begrepp om Urskriften; allt det egna och utmärkande som, helst i forntida Skrifter, ligger i ordet, bilden, uttryckssättet, sjelfva färgen, anletsdragen, andan af det Hela gå derigenom förlorade, och läsaren är härigenom bedragen om icke på innehållet, dock på formen. Afsigten med all öfversättning är att ersätta Originalet, göra det umbärligt. Och derföre bör en Bibelöfversättning i synnerhet undvika begge nyssnämnde ytterligheter. Den bör hufvudsakligen vara som vår gamla, på den Lutherska afformade öfversättningen är. Den har misstag som böra rättas, otydligheter som böra förklaras, ett och annat föråldradt ord som i nödfall bör utbytas. Men det gamla, herrliga, kärnfriska kyrkospråket, med sina

vördnadsbjudande arkaismer, sina gamaldags ordfogningar, hela sin ädla rost, bör ingalunda uppoffras för det glattare, böjligare, men också slappare nya. Det bör qvarstå för Kyrkan, liksom Episka Dialekten qvarstod i Grekiska Poesien i många århundraden, sedan alla andra Skaldearter rörde sig i andra ordformer. Med ett ord, det hade egentligen aldrig bordt vara fråga om en ny Bibelöfversättning, endast om en Revision af den gamla, och det synnerligast ur æsthetiska grunder, hvilka här måste vara afgörande. Lyckligtvis tyckas nuvarande Ledamöter af Bibelkommissionen äfven dela denna öfvertygelse. Vid hvarje Riksdag har i öfrigt Presterskapet blifvit underrättadt om arbetets fortgång, som hittills af flere tillfälliga orsaker varit långsam. Sistlidet år utkom *Psaltaren* och *Salomos Ordspråk* väntas med det första. Sedermera följa *Jeremias* och *Pentateuchen;* och på tre år anses hela arbetet kunna vara fullbordadt. Det förtjenar i öfrigt nämnas att Bibelkommissionen räknat ibland sina Ledamöter icke mindre än 6 från Vexjö Stift, neml. *Linné, Hageman, Floderus, Ödmann, Rogberg* och *Sjöbring,* af hvilka den sistnämde ännu lefver.

Utom Bibelkommissionen ha äfven flere försök till öfversättningar eller Parafraser blifvit gjorda. Dessa sysselsätta sig dock mest med enskilta Böcker eller med ställen i sådana, endast få arbeten omfatta någon större del af Bibliska urkunderna. Bland mera betydande öfversättningar af Gamla Testamentets Skrifter nämna vi *Wimmerstedts af Trettio Psalmer* (Calmar 1822), *Lindgrens Job, metriskt öfversatt* (Ups. 1831), *Bolmeers öfversättning af Hjobs Bok* (ett större fragment i Theol. Qvartalskrift 1828), *Cederboms af Höga Visan, jemte inledning och anmärkningar* (Sthm 1833). — Det i Stockholm 1830 utgifna *Nya Testamentet med företal af Schartau,* är ingenting annat än ett

korrekt aftryck af den gamla autoriserade Svenska öfversättningen, som under ett länge fortsatt vårdslöst aftryckande blifvit betydligt vanställd. *Ödmanns Paraſras öfver större delen af Nya Testamentets Skrifter* (Strengnäs 1831) förråder författarens allmänt erkända snillrikhet, men anses stundom vara sväfvande och villkorlig. *Thomanders* nya, fullkomligt sjelfständiga *öfversättning af Nya Testamentet* (Örebro 1835) följer den gamla öfversättningen så noga som möjligt är, stundom kanske nogare, och iakttar öfverallt en trohet som stundom gör den mörk och hårdläst. I öfrigt förråder sig äfven här författarens ovanliga öfversättningsgåfva. I företalet har han redovisat för de stränga grundsatser som vid öfversättningen blifvit följda. *J. Franséns öfversättning af Pauli Bref till de Romare* (Sthm 1834) förefaller ofta godtycklig.

Den egentliga *exegetiska* Litteraturen utgöres för det mesta af öfversättningar och akademiska disputationer. Utförligare Originalskrifter äro få. Deribland kunna nämnas *E. v. Saltzas Kristliga Betraktelser öfver Johannis Evangelium.* 2 Del. (Sthm 1829) hufvudsakligen asketiska. *Schartaus Anteckningar, föranledda af ställen i Den Heliga Skrift* (Lund 1824) af en sträng dogmatisk syftning: smärre uppsatser angående ställen i Nya Testamentet i den förut nämde 4:de delen af *Ödmanns Strödda Försök; En gammal Mans försök till förklaring af Johannis Uppenbarelse* m. fl. Öfver enskilta Bibliska ställen finnas Exegeser i en stor mängd akademiska afhandlingar som här ej kunna uppräknas. I öfrigt äro flere bekanta arbeten i Exegetiken öfversatta, såsom af *Roos, Osiander, Brandt, Gossner, Tholuch, Lisco* m. fl. Äfven *Luthers förklaring öfver Episteln till Galaterna* har på Svenska blifvit återgifven (Sthm. 1828.)

I *Dogmatiken* hafva vi väl inga egna och konstrikt utarbetade Systemer att uppvisa, men deremot flere Hand-

och Läroböcker af förtjenst. *Bruhns Compendium Theologiæ Dogmaticæ* (Gbrg, ny uppl. 1832) är tillräckligen bekant och antagen vid de fleste Gymnasier. *Ebersteins Lärobok i Theologia Dogmatica* (Sthm 1826) redig och klar: en rikare vettenskaplig utstyrsel kunde ej skadat. *Lundblad, Kristna Religionens Hufvudläror* (Ups. ny uppl. 1826) sinnrik, varm, from, men kanske icke alltid tillräckligt bestämd och klar i vigtigare läropunkter. Bland öfversättningar i detta slag nämnas: *Marheinekes Lärobok i Kristendomen, öfvers. af Sondén* (Sthlm 1826) *Hases Hutterus Redivivus, öfvers. af Wensjoe* (Sthlm 1833) *Bretschneiders Systematiska Utveckling af alla i Dogmatiken förekommande Lärobegrepp*, öfvers. af Norlin (Sthlm 1834) och *Bretschneiders Lärobok i Kristna Religionen* (Sthlm 1835). Bland dessa arbeten förtjena Hases och det förstnämda af Bretschneider all uppmärksamhet för sin sakrikhet. Hases framställning af Systemet är mera sammanträngd, Bretschneiders vidlyftigare och stundom lösare. — *Kristi Person och Verk, Populära föreläsningar af Sartorius, öfvers. af Wensjoe* (Sthlm 1835). Författaren är bekant för sina strider mot Rationalismen. Af enskilta dogmatiska afhandlingar anmärkas såsom betydligast: *De nyare Dogmatiska Systemernas principer, historiskt framställda af Reuterdahl* (Theol. Qvartalskr. 1829). *Sturtzenbeckers* bekanta skrift: *Tröst för den brottslige* (Sthlm 1817) har väckt på olika håll mycken både förvillelse och förargelse. *Schartau, Försök att i öfverensstämmelse med den Heliga Skrift bestämma läran om Nådevalet* (Lund 1825). *Reuterdahl, om Kyrkans enhet och sjelfständighet*, och *Thomander, om Äktenskapet*, begge i Theol. Qvartalskrift för 1829.

Den *Dogmatiska Polemiken* har ej heller blifvit alldeles lottlös. En tvist som vid ett af Rikets Universiteter i disputationer och ströskrifter fördes mot en Rationalism som

icke fanns i landet, vinner mest på att glömmas. Ett par lugna och försonande ord hördes härvid af *Ahlman: Förslag till fred mellan olika tänkande Theologer* (Theol. Qvartalskrift 1828). Men hvad som gifvit theologiska Polemiken sin mästa näring är *Svedenborgianismen*. Denna lära, hälften theosofisk, hälften rationalistisk, och uppkommen i Sverge, har der ännu många anhängare. Den sökte upprätthålla sig dels genom nya upplagor och öfversättningar af Svedenborgs Skrifter (*Arcana Cœlestia* fortsattes alltjemt, och äfven andra Svedenborgska Traktater ha utkommit), dels genom skrifter som utvecklade och försvarade Systemet. Den bekante *Tybeck* var outtröttelig, och utgaf en mängd småskrifter, alla utan vettenskaplig halt. *Tafels* företal till den nya Tyska upplagan af Svedenborgs Skrifter, »*om halten och värdet af desamma*» utkom i Svensk öfversättning (Sthlm 1824). *P. Nordins anteckningar om Naturlig Kunskap och Uppenbarelse* (2 Häft. Christianstad 1834) äro temligen orediga. Af vida mer värde äro *Samtal med mig sjelf om Verlden, Menniskan och Gud* (Ups. 1824) och tilllägget dertill: *Försök att utreda några vigtiga frågor* (Ups. 1827) af *Gustaf Knös:* varma och hjertliga, men tillika mycket grumliga utgjutelser af ett fromt hjerta. *Beurlings* bok: *Den nya Församlingens heliga Religionslära i sammandrag* (Sthlm 1832) innehåller krass Svedenborgiansk renlärighet. Den betydligaste bland motskrifterna är *Öbergs strödda anmärkningar öfver den Nya läran och den Gamla* (Sthlm 1827), allvarliga, bibelfasta, klara, om också icke utan en viss orthodox kärfhet. En annan författare (Doktor *Lundvall?*) har lemnat goda, hufvudsakligen mot Svedenborgianismen riktade anmärkningar *Om Reformer af Luthers Reformation*, i Ecklesiastik Tidskrift, 7:de Häft.

Med Dogmatik är *Symboliken*, såsom dess summariska redovisning, beslägtad. Det betydligaste häruti är *Wiesel-*

grens bok: *Hvilken är Sverges Religion*, innehållande undersökningar om Svenska Kyrkans Symboler (Sthlm 1827). Härvid har *Almqvist* utgifvit *Anmärkningar* som förtjena all uppmärksamhet. En mycket brukbar öfversigt af de olika lärobegreppen i Kristna Kyrkan, sådane som dessa blifvit Symboliskt bestämda, är *Winers jemförande framställning af de särskilta Kristna Religionsbegreppen*. Öfvers. (Sthlm 1834).

I Kristna *Moral-Theologien* ha vi blott ett enda arbete att nämna, men detta vigtigt, icke genom sin vidd utan genom sitt värde, neml. *Ahlmans Inledning till Moral-Theologien* (Theol. Qvartalskrift 1832). En öfversättning af *P. E. Müllers Kristna Moral* är lofvad.

I *Kyrkohistorien* hafva vi några arbeten som omfatta, eller äro ämnade att omfatta hela dess område. Af dessa äro de originella blott Kompendier. För sin sammanträngda sakrikhets skuld står främst bland dessa *Bruhn, Kristna Kyrkans Historia* (Götheb., 3:dje uppl. 1834). Vidare *Thomæi Märkvärdigheter ur allmänna Kyrkohistorien*, 2 Del., (Götheb. 1827) mera en i asketisk hänsigt skrifven läsbok än en egentlig Kyrkhistoria. *Berättelser ur Kyrkhistorien*, 2 Del., (Sthlm 1830) samt *Wångers, kort Sammandrag af Kyrkohistorien för Folkskolor* (Norrköp. 1830) äro ämnade till läroböcker blott för den första KyrkoHistoriska undervisningen. Bland öfversättningar är *Neanders Kristna Religionens och Kyrkans allmänna Historia* (Mariefred 1828 följ.) den vigtigaste. Den är, liksom originalet, ännu långt ifrån fulländad. *Thyms Historiska utveckling af Kristna Kyrkans öden, öfvers. af Liljenwalld*, 3 D. (Sthlm 1819) har värde för sin enkelhet och klarhet: *Engelhardt, Handbok i Kyrkhistorien* (Lund 1832, hittills 2 Delar) för sin sakrikhet. En mycket vigtig Kyrkohistorisk urkund, *Codex Nazaræus, Liber Adami appellatus*, T. I—V, utgifven af

Norberg (Lund 1815—17) således vid början af denna period. Bland Monografier i denna väg på Svenska är blott att nämna *Tollessons framställning af de första Kristnas lefvande tro och heliga lefverne*, 3 Del. (Sthlm 1830) som dock är föga annat än öfversättning. Angående Missionsverket ha vi öfversättning af *Buchanan om Kristendomens framsteg i Asien* (Sthlm 1817). *Utdrag af Engelska Missions-Societetens Berättelser för åren 1795—1815* (Sthlm 1817). *Blumhardt, Evangeliska Missionsverkets framsteg,* öfvers. af Hæggman (Sthlm 1829). *Evangeliska Brödraförsamlingens Missionshistoria*, öfvers. (Sthlm 1833) m. fl. Till Kyrkhistorien hör äfven *L'lorente, Påfvarnas Historia*, 2 D., öfvers. (Sthlm 1826). I allmänna *Dogmhistorien, Kristna Dogmernas Historia, af Augusti*, öfvers. af Fahlcrantz (Fahlun 1821). — I afseende på *Svenska Kyrkan* särskilt, utmärka sig *Thomæi Kristna Kyrkans Historia i Sverige* (Örebro 1817) och samme Författares *Skandinaviens Kyrkohäfder*, 1 D. (Chrstad 1835) väl icke genom kritisk noggranhet i undersökningen eller någon fulländning i framställningen, men förtjena dock aktning såsom det enda försök att fullständigt berätta Kyrkans öden i vårt land. I anledning af 1830 års jubelfest utkommo några Skrifter angående Kristendomens införande i Norden och särskilt i Sverige af *C. E. Bexell, Boman, Reuterdahl*, bland hvilka den sistnämdes *Ansgarius eller begynnelsepunkten af Kristendomen i Sverige* (Theol. Qvartalskr. 1830) är den utförligaste, ehuru den ock innehåller mycket annat än det som angår Kyrkans Historia. Skriften är ämnad att vara en slags Inledning till en allmän Svensk Kyrkohistoria, hvaraf ett annat fragment af samme Författare är *den Helige Sigfrid*, infördt i Skandia, I B. 1 Häfte. — Ur Svenska Presteståndets Arkif hafva *S. P. Bexell, Ahlquist* och *Lignell* meddelat, i synnerhet för sednare tider, inte-

ressanta *Bidrag till Svenska Kyrkans och Riksdagarnas Historia* (Sthlm 1835). — Ett mera inskränkt interesse, ehuru betydligt för de orter som äro i fråga, hafva de så kallade *Herdaminnen*, hvilka tid efter annan utkommit. Under den period som här omtalas äro sådana utgifna för Nerike af *Follén*, (Strengnäs 1817) och för Götheborgs Stift af *S. P.* och *J. G. Bexell* (Gthbg 1835). De tid efter annan i alla Stift utkommande Matriklar innefatta bidrag för dylika Skrifter; och jag känner enskilt att Domkyrkosysslomannen Magister Forsander har betydliga samlingar till ett *Herdaminne för Vexjö Stift.* Om jag uppmanar till dess utgifvande, uttrycker jag säkerligen Presterskapets allmänna önskan. — Af Kyrkohistoriskt lokalinteresse äro äfven flere Chorografiska arbeten, såsom Provins- och Sockenbeskrifningar af *Widegren*, *Bexell*, *Löfgren*, *Ekström* m. fl. Likaså några i sednare tider utkomna Kyrkobeskrifningar, af *Schröder om Upsala Domkyrka, med Lithografier* (Upsala 1826), *Solberg öfver Domkyrkan i Vesterås* (Vesterås 1834). Af Professor *Brunius* skall en *beskrifning öfver Lunds Domkyrka* vara under tryckning. De, helst i sednare åren, utgifna *Prestmötes-Handlingarna*, synnerligast för Götheborgs, Lunds och Carlstads Stift, innehålla Monografier af vigt för Svenska Kyrkans och Läroverkens Historia.

Praktiska Theologien har också haft sina bearbetare. I *Kyrko-Lagfarenheten* skall *Förslaget till Kyrkolag och Ordning* (Sthlm 1828) snart särskilt omnämnas. Af *Wåhlins Handbok i Kyrko-Lagfarenheten* ha vi fått en ny upplaga (Sthlm 1824) som dock knappast kan anses för en förbättrad. Ett brukbart arbete är *Schuberts Sveriges Kyrkoförfattning*, öfversatt och betydligt tillökt af Pettersson, (Lund 1822). *Ekdahls Författnings-Lexikon* (Örebro 1833) svarar föga mot sitt ändamål. Det vigtigaste arbete i Svenska Kyrko-Lagfarenheten är *Rabenii* nyligen utkomna *Lärobok* (Öre-

bro 1836) utmärkt genom Systematisk anordning och uppställning af ämnena, samt deras historiska begrundning. Stadgar för särskilta Stift innehålla de så kallade *Pastoral-Kalendrarna*. Sådana hafva utkommit för Upsala Stift af *Mittag* (Ups. 1822) för Strengnäs af *Ekström* (Sthlm 1831) för Skara af *Carlsson* (Jönk. 1819) för Lunds af *Malmström* (Lund 1821) för Carlstads af *Kihlgren* (Carlstad 1828). Denna sistnämnde innehåller tillika ett mycket brukbart Supplement till Kyrkolagsamlingen af 1813. Härjemte kan nämnas en ny upplaga af *Schenmarks Kyrko-Lagfarenhet, utur Linköpings Stifts Cirkulär utdragen* (Link. 1826). Nyare författningar angående Kyrkan äro meddelade i åtskilliga Tidskrifter, och ha fortgående Repertorier i Stifts-Cirkulärer och Stifts-Tidningar.

Homiletikens Theori har ingen rik Litteratur. *Ödmanns anvisning att Kristeligen inrätta Skriftetal* (Upsala 1822) och *Lundbergs Tankar om Likpredikningar* (Gtheb. 1831) äro de enda Originalerna. Öfversatta äro *Reinhard, Anvisningar att blifva en god predikstoltalare*, (Sthlm 1820) *Miller, allmänna reglor för en god predikan* (Sthlm 1827), *Marheineke, Homiletikens grundläggning* (i Tidskrift för Religionens vänner. H. 2), *Schmid, Öfversigt af Homiletikens Litteratur* öfvers. af Åström (Eckles. Tidskr. 2, 4 H.) *Maas, Theori för det yttre Föredraget*, öfvers. af Pettersson (Eckles. Tidskr. 5 H.). — Så mycket rikare är deremot praktiska Homiletiken under denna period. *Hagbergs* fulländade Årgång och samme Författares *Passionspredikningar* äro i allas händer, och i sitt slag med skäl värderade. *Wallins Religions-Tal*, 3 D., af en mera kasuell än allmän riktning, ha längesedan tillvunnit honom anseendet af Sverges största och sublimaste andelige Talare. Men Guds röst är icke endast i åskan; och i den predikosamling af *Franzén* som bär titeln: *för fattiga och rika*, hör man toner, så enkla och

rena, men tillika så djupa, att man lätteligen märker hur de komma från Kristendomens hjertrötter. Om Englarna predika så sker det troligtvis på samma sätt. Predikningar af *C. G. Rogberg*, 2 D. (Ups. 1835) *Kernell* (1826) och *Colliander* (1824) närma sig, ehuru med individuella skiftningar, samma milda, hjertliga, evangeliska tonart. *Hedrén* har i 3 Delar gifvit en *fullständig årgång Predikningar*, icke af den högsta flygt, men kärnfulla, uppbyggliga, lättfattliga. Hufvudsakligen samma skaplynne visar *Åströms Predikosamling* 3 D. (Sthm 1829). En kraftig och närande ehuru stundom alltför kärf själaspis, erbjuda *H. Schartaus Predikningar* och *Predikoutkast* (på flere ställen och i flere samlingar tryckta): man kunde säga att de snarare äro en Dogmatik i predikoform, än egentliga predikningar. Om *Schartaus* maner ehuru något mildradt, påminna *Predikoutkast af Bergquist* (Lund 1834) fulla af fyndighet, öfverfulla af Logik. *Thomanders* lilla *Samling af Predikningar* (Malmö 1830) utmärker sig af sinnrikhet och stora homiletiska gåfvor: en fortsättning vore önsklig. *Predikningar af Forsberg* (Ups. 1827) förråda stora gåfvor, men ringa bildning. *Wåhlins Andaktsbok* (Lund 1827) vittnar om en kanske något mångordig, men öfvad, nitisk och välmenande författare. Såsom hörande till vårt Stift böra anmärkas *Gagners Predikningar och Nattvardsbetraktelser* 6 Häft. (Jönk. 1828—31) och *Andaktsminnen af Almquist* (Jönk. 1833). Flere predikosamlingar, och i synnerhet särskilta predikningar, af mer eller mindre värde, kunde anföras, om det ej ledde till en alltför tröttande vidlyftighet. Vi sakna ej under denna period, homiletiska mönster både att följa — och undvika. Flere äldre predikosamlingar, såsom af *Bælter*, *Linderoth*, *Lehnberg* ha äfven utkommit i nya upplagor. — Äfven öfversättningar af äldre arbeten i denna väg, såsom af *Luther*, *Rambach*, *Zollikoffer* hafva å nyo blifvit

upplagda. Bland dessa fortfara *Luthers* att med stor begärlighet och till mycken uppbyggelse begagnas af menigheterna. Nya öfversättningar hafva vi erhållit af *Mynsters*, *Ehrenbergs*, *Dräsekes*, *Baurs*, *Theremins*, *Marheinekes*, *Schleyermachers*, *Strauss'*, *Emmerichs*, och flere andras, till en del mycket utmärkta homiletiska arbeten. Ett Repertorium för dylika öfversättningar var *Homiletiskt Magazin* utgifvet af *Lovén* och *Hansson* (Christianstad 1831 följ.) som slutades med 6:te Häftet. Den stora olikhet som röjer sig i alla dessa arbeten visar huru olika de andeliga behofven äro i vårt land.

I *Kateketikens* theori är ingenting att omnämna. Deremot finnes ett stort antal Katekeser, både original och öfversättningar, af mycket olika slag och värde. Den yppersta bland desse är otvifvelaktigt *Wallins*, hvaraf en ny och väsendtligen förbättrad upplaga utkom förlidet år. *Schartaus* och *Bergquists* arbeten i denna väg röja sina Författares välkända karakter. Så stor förtjenst hvar och en af dessa skrifter må äga, så torde dock problemet af en fullt lämpelig Katekes ännu få anses oupplöst. *Gagners* mycket kringspridda *Kateketiska Lärobok* innehåller kanske alltför många anvisningar, och den Lärare som behöfver dem alla torde knappast kunna använda dem. Ett användbart arbete är *Holms Kristendomsförhör med Nattvardsbarnen* (flere upplagor, den sista Hernösand 1834). Några mindre kateketiska arbeten af *C. E. Bexell*, *Thomæus*, *Selahn*, *Hallin*, *Ericsson* och andra kunna äfven anmärkas. Af *Muhrbecks Katekes* är en ny upplaga utkommen (Carlskrona 1824). Från fremmande språk hafva äfven flere arbeten i denna väg blifvit öfversatta. Bland dem må nämnas *Luthers större Katekes*, öfversättning af Sondén (Sthlm 1835). *Herders förklaring öfver Luthers mindre Katekes* (Sthm 1828) *Harms*, *de Kristnas Tro* (Sthm 1819) *Roos*, *Betraktelser*

öfver de sex Hufvudstyckena i Luthers Katekes (Sthm 1828) (kanske det brukbaraste af alla dessa arbeten). Den från onämd Tysk författare öfversatta *Biblisk Katekes för Folkskolor*, utgifven af Hjerta (Sthm 1830) innehåller föga positif Kristendom. *Dräsekes* skrift: *Tron, Hoppet och Kärleken* (Fahlun 1822) är hjertlig och vacker, men afviker från den hos oss vanligen följda Kateketiska ordningen: kan dock med fördel nyttjas af äldre och mera bildad ungdom. *Bödekers Gustaf och Clara, eller den värdiga Konfirmationsberedelsen*, öfvers. af Cronsjœ (Malmö 1829) är varm och välmenande. *Krummachers Bibelkatekes* öfvers. af Uddén (Strengnäs 1833, 2:dra upplagan) redovisar kort och tydligt för innehållet af den H. Skrift. Vägledning saknar således icke den blifvande Kateketen: men den bästa finner ändå alltid en from och bildad Lärare i sitt eget bröst.

Asketiken har en vidlyftig Litteratur, och den mängd uppbyggelseskrifter af högst olika värde som under ifrågavarande tidrymd utkommit, kunna här ej uppräknas. Bland öfversättningar äro *Andaktsstunderna* 4 D. (Örebro 1828) det mest kringspridda, ehuru derföre icke det bästa arbetet. Det må kunna väcka Andakt, men svårligen kristelig: de positiva Elementerna af vår Tro träda dertill alltför mycket i skuggan.

Pastoral-Theologien i inskränktare mening (Kasuistik och speciel själavård) har få Svenska arbeten att uppvisa. Bland dessa äro *Schartaus Bref uti andeliga ämnen* 2 Del. (Sthm 1828) med alla sina besynnerligheter, likväl det märkvärdigaste. Öfversättningar äro äfven få, och bland dessa förtjenar särskilt nämnas den nyligen utkomna af *Planks Pastorns i S . . . första Embetsår* (Sthm 1836). En ny upplaga af *Pontoppidans Collegium Pastorale* har äfven utkommit.

Till slut bör, i afseende på Svenska Theologiens *Litte-*

raturhistoria anmärkas, att den eller åtminstone vissa delar deraf fått ett rikt, ehuru kanske icke alltid fullt tillförlitligt Repertorium i första Bandet af *Wieselgrens* snillrika arbete: *Sveriges sköna Litteratur*, 3 B. (Lund 1833 följ.)

Denna blott och bart bibliografiska öfversigt gör intet anspråk på fullständighet. Det är redan förut anmärkt att en väsendtlig del af landets theologiska Litteratur ligger strödd i de mångfaldiga akademiska Disputationer som årligen utkomma och som här, för vidlyftighetens skuld, ej kunnat upptagas. Sådana partistrider som i Tyskland dela Theologerna äro hos oss för det mesta okända. Deremot har Församlingens lugn, äfven inom vårt Stift, blifvit störd, från ett annat håll, genom rörelser som i sin grund äro pietistiska. Det är bekant att *Pietismen* uppkom redan i sjuttonde århundradet genom *Spener* och *Franke* som i dogmatiskt hänseende föga eller intet skilde sig från Kyrkans allmänna tro, men deremot uppfattade det mera positiva och på lifvet verksamma Elementet i Kristendomen, nemligen känslan. Härigenom skilde de sig från de herrskande Theologerna, som under ständigt kif och förkättring, i kärfva och skolastiska former, alltjemt ensidigt och uteslutande utbildade begreppet, och för lärans påstådda renhet glömde det egentligen lifgifvande i Kristendomen. När de sedermera efter hand förlorade Systemets egentliga fotfäste, Inspirationsläran, så fortsattes, ehuru under en annan form, samma ensidiga begreppsriktning i Rationalismen, der allt skall förklaras till begriplighet för förståndet, under det både känsla och inbillning visas tillbaka som svärmare, och Religionen går under i Theologien. Lika orsaker medföra lika verkningar. Sjuttonde århundradets andelösa *Orthodoxi*, det Adertondes tvifvelsjuka *Indifferentism*, och det Nittondes öfverkloka *Ratio-*

nalism, förkyla lika menniskosinnet; och när Religionsbegreppen stelna och kallna, då springa Religionskänslans varma källor upp och verka ofta förstörande. Häraf förklarar jag mig den pietistiska riktning som nu åter går genom den Protestantiska Kristenheten, och på flere ställen i Tyskland föranledt oroligheter, som till och med påkallat den beväpnade maktens mellankomst. Dylika företeelser föreställa brytningarna af en sjukdom i Andans verld, menniskans religiösa natur söker derigenom att återställa sin förlorade jemvigt, den abstrakta förståndsbildningen som vill begripa allt, finner sin motvigt i svärmeriet som vill begripa intet, och den ena ytterligheten springer, efter vanligheten, öfver i den andra. De så kallade Läsarne hos oss, som i synnerhet för 8 till 10 år sedan, gjorde Stiftsstyrelsen och Presterskapet så mycket bekymmer, föreställde en dylik pietistisk riktning. De utgjorde aldrig egentliga Separatister inom Församlingen. Tvertom bevistade de flitigt allmänna Gudstjensten, hade inga särskilta Religionsbruk, begagnade på vanligt sätt Sakramenterna, och underkastade sig utan motsägelse den antagna så väl ecklesiastiska som borgerliga ordningen. Ännu mindre kunde man beskylla dem för några dogmatiska irrmeningar, och de, eller rättare den ibland Presterskapet som ledde dem, var ingalunda känd för kätterska spekulationer. De trodde och bekände allt hvad Kyrkan föreskrifver, och berömde sig just af att tro och känna det lifligare, och utöfva det bättre än andra. Derjemte läste de flitigt i Bibeln och firade Sabbaten med samvetsgrann, stundom öfverdrifven stränghet. I det yttre utmärkte de sig genom en smaklös vedervilja för allt som är prydligt eller skönt, hvilket de ansågo för syndigt, och ifrade med asketisk stränghet mot lifvets oskyldiga glädje. Hela deras väsende utvisade en viss allvarsam, ja dyster fromhet och gudaktighet,

som väl icke alltid var skenhelighet; åtminstone åtföljdes den stundom af ett förbättradt lefverne. Det stulna blef återställdt, dryckenskapen försvann eller aftog, eder och svordomar hördes aldrig ibland dem. Deras största fel var det vanliga bland alla sekteriska och inskränkta menniskor, en öfverdrifven ofördragsamhet mot olika tänkande, och en fanatisk öfvertygelse att en sådan ännu vore under djefvulens våld. Bland Presterskapet värderade de endast sådane som de ansågo drifna af Andan, och vandrade ofta många mil för att höra dem. Ofta qvarstannade de då äfven till så kallade konventikler, der otvifvelaktigt mycket ofog bedrefs, och galenskapen var ömsom predikant och ömsom åhörare. Vi ha författningar som förbjuda dylika sammankomster; men Stiftsstyrelsen drog med rätta i betänkande att tillämpa dem mot en förvillad allmoge, som dock egentligen ej gjorde annat än sökte sin uppbyggelse, der den trodde sig finna den. Äfven mot den som egentligen tillställde hela denna villervalla voro åtgärderna lindriga, och mera varnande än bestraffande. Det är med svärmeriet som med regnbäcken; dämmer du honom med våld, så brusar han och rasar: men låter du honom gå, så fördunstar den förgänglige, och nästa morgonsol ser knappast hans fåra i sanden. Så visade sig äfven här. Hela detta oväsen är nu för det mesta glömdt, knappt en dyning påminner ännu här och der om den öfverståndna stormen, och man skulle ofta vara frestad att önska sig tillbaka af Läseriet dess varma, ehuru missledda känsla för det heliga.

En särskild stötesten för nyssnämde Läsare var den nya *Psalmboken* som utkom 1819; och man kan tillskrifva deras motstånd att den sednare än i andra Stift här kunde sägas vara allmänt antagen. Oförmågan att inse dess företräde för den gamla, och den hos allmogen vanliga obenägenheten för det nya torde väl äfven härtill ha bi-

dragit. Vid 1829 års Riksdag, således 10 år efter dess utgifvande, föreslogo Riksens Ständer en befallning från Konungen om dess allmänna införande i Kyrkan, hvilket dock i nåder afslogs. Utgången har också visat att det var öfverflödigt, emedan det goda ändå slutligen segrar genom egen kraft. Öfver arbetets värde är nu mera icke mer än en röst i landet, och af de flera liturgiska förändringar, som på ett fjerdedels århundrade ägt rum inom Svenska Kyrkan, har denna otvifvelaktigt utfallit lyckligast. Den nya Psalmboken upptager icke blott allt det bästa och haltfullaste af den gamla, omarbetadt med en så lätt hand, att hela dess ursprungliga skaplynne är qvar, utan den innefattar derjemte en mängd nya Psalmer, för det mesta af stor och öfverträffande förtjenst. Menskliga lifvet har knappast någon belägenhet, något förhållande, der Religionens tröst, varning, uppmuntran kunna äga rum, menniskohjertat har knappast någon rörelse af sorg eller glädje, af hopp eller undergifvenhet, som här icke finner sitt helgade uttryck, sitt himmelska tungomål. Hela lifvet, ifrån skapardagen till domedagen, hela salighetsläran, äfven som lärobyggnad och i sitt sammanhang betraktad, finnas här innefattade i en krans af Sånger. Och hvilka Sånger sedan! De genomlöpa andaktens hela lyriska tonskala: högstämda som Profeterna, brinnande som Paulus, milda, enkla, innerliga som Johannes. Der är himmelens åska med sitt hot, men också himmelens sol med sin värma, och himmelens dagg med sin vederqvickelse. Sannerligen, många af dessa Sånger äro Kyrkans och Landets ära: och kunde de öfversättas, så skulle de bli Kristenhetens Psalmbok.

Kyrkosången är ännu icke hvad den bör vara inom Församlingen. Den nya Koralboken innehåller flere nya Melodier, hvilkas inlärande går långsamt, under det många af de vackraste och enklaste äldre falla i glömska. En

väsendtlig orsak härtill är Klockarnes bristande kunskap både i musik och sång. För att till någon del afhjelpa denna har Domkapitlet genom Cirkulärbref af den 12 Januari 1825 föreskrifvit, att »sökande till klockaretjenst bör äga den insigt i tonkonsten att han, efter den antagna Koralboken, i en gifven ton, kan begynna samt under bibehållande af tonens läge, med eller utan Orgel, sjunga alla Psalmer och Kyrkosånger, och att han äfven häruti kan undervisa Församlingens ungdom. Bevis om kunskap i kyrkosången äro endast då giltige, när de utgifvas af personer, dem Konsistorium dertill förordnar och böra af Domkapitlets Ordförande påtecknas.» Detta stadgande har också, vid sedermera inträffade klockarelägenheter blifvit följdt, och man bör i en framtid kunna vänta något deraf till kyrkosångens förbättring, i synnerhet om de omnämde sångöfningarna för ungdomen blefvo mera vanliga. På några ställen hafva de, likväl mera under Presterskapets än klockarens ledning, blifvit införda, och detta exempel skulle jag önska en allmännare efterföljd. Såsom hjelpreda för de mindre underbyggde i sångläran har Dillners Psalmodikon blifvit inköpt i de flesta Församlingar. För detta arbetes ytterligare fullkomnande genom en omarbetad upplaga har Prestståndet vid sista Riksdag i underdånighet anhållit, att det redan 1830 beviljade, men ännu ej utfallna lånebiträdet på 1500 Rdr Banko måtte utgå. Ett väsendtligt hinder för kyrkosångens utbildning blir dock alltid bristen på Orgel, som i vårt Stift äro föga vanliga. Flere bland de Församlingar, som i sednare tider uppfört nya och rymliga kyrkor äro likväl betänkte att genom sammanskott och insamlingar afhjelpa denna brist.

Kyrkans behof af en *ny Evangeliibok*, så i afseende på form som innehåll och anordning, har länge varit insedt och erkändt. En Komité sattes till utarbetande af en sådan,

och Dess första förslag till förbättrad Evangeliibok utkom 1818. Året derpå utgaf Komiténs Ledamot D:r Franzén ett eget förslag i ämnet, och samma och följande år utkom äfven i Hernösand ett förslag till Evangelii- och Epistelbok, i 2 Delar. Komitén sjelf utgaf 1821 ett kort, propædeutiskt Utkast till Högmässo- och Aftonsångs-Texter, hvaröfver sakkunniges yttrande och råd begärdes. Ändtligen 1823 utkom *Nytt Förslag till EvangeliiBok med dertill hörande Stycken*. Detta öfverlemnades till det vid dåvarande Riksdag församlade Prestståndet, som deråt ägnade en allvarsam och omständlig granskning, hvilken ensam upptar hela nionde Bandet af Ståndets Protokoller vid den Riksdagen, och i många afseenden är interessant för hvar och en, som deltager i Kyrkans angelägenheter. Ståndet fann »i allmänhet planen enlig med den ordning hvari det eviga Ordet uppenbarat sig, Epistlar och Evangelier öfverhufvud så valde, att de på en gång motsvara idén af en Evangeliibok, betraktad som ett sammandrag af den Heliga Skrift, och tjenande hvar för sig till sitt hufvudsakliga ändamål för altaret och i predikstolen: Kollekter och Böner författade i en biblisk anda, samt beskaffenheten, i hvad angår delarna och det hela, sådan att Ståndet ansåge den böra gillas och antagas, med villkor af åtskilliga rättelser, som borde underställas Komitén, så att Förslaget inom ett år kunde öfverlemnas till Konungens pröfning och stadfästelse.» — Med detta yttrande öfverensstämde det illa, att Presterskapet på samma gång begärde att frågan måtte vidare underställas de öfriga Riksstånden. Detta skedde också, och Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet tillstyrkte Evangeliibokens införande, men först efter nästa Riksdag. Dermed förenade sig Ridderskapet och Adeln, samt Prestståndet; men de begge andra Riksstånden trodde att en ny Bibelöfversättning borde förutgå Evangeliibokens antagande. Förevändningen

var besynnerlig; ty den ringa del af Bibelöfversättningen, som kan ingå i en Evangeliibok, kunde lätteligen utbrytas och särskilt pröfvas och antagas. Vid 1828—30 års Riksdag blef frågan på samma sätt afgjord — eller oafgjord. Prestståndet begärde i anledning häraf att Evangeliiboks-Komitén åter måtte sättas i verksamhet, hvarom äfven nådig befallning utgått. Vid sista Riksdag hvilade frågan helt och hållet. — Hvad här blifvit anfördt om hela sakens behandling, visar åtminstone hvartill det leder, när Riksens Ständer skola stifta icke blott Lag — utan äfven Evangelium.

I afseende på sjelfva Förslaget må det tillåtas mig anmärka, att stående Texter, hvaröfver skall predikas år ut och år in, likväl ha sina betänkligheter. De innefatta dock endast ett mer eller mindre lyckadt utdrag ur Bibeln, och det som nu begagnas anses härstamma från Carl den Stores tider, är således tusen år gammalt. Derföre har man i sjelfva Reformationens fädernesland, i Saxen, varit betänkt på rörliga Texter indelade i särskilta Cykler för särskilta Kyrkoår. En sådan tanka ligger äfven till grund för *Förslag till — ingen Evangelii-Bok*, som utkom 1827. Det är af vår Landsman Wieselgren, ofullständigt utfördt om man så vill, men snillrikt och träffande, och förtjenar mera uppmärksamhet än det tycks ha vunnit. Hvad Bönerna angår så väl i Evangeliiboksförslaget som i synnerhet i Hand-Boken, skulle jag önskat att man stundom besinnat hur den rätta och innerligaste Bönen merendels går med slutna läppar genom himlen; och när hon talar ej gerna är mångordig. Bönen är till sin natur en religiös interjektion, hon är känslans Lapidarstyl, och förlorar vanligtvis i djup hvad hon vinner i bredd.

Kyrkolagen är nu 150 år gammal; men redan för mera än hundra år sedan väcktes fråga om att öfverse den. Först 1824 nedsattes likväl en Komité med detta uppdrag, som också 1828 aflemnade *Förslag till Kyrkolag och Ordning för*

Svenska Församlingen, som genom trycket meddelades. Rikets då vid Riksdag församlade Presterskap medhann likväl icke den tillämnade granskningen, hvarföre tiden derföre utsträcktes till slutet af 1831. Inom dess borde Dom-Kapitlen höra Stiftens Presterskap och med egna utlåtanden inkomma. Till följe häraf har äfven Vexjö Konsistorium afgifvit sitt yttrande. Deri erkändes att Förslaget företer många väsendtliga förbättringar och innehåller i allmänhet mycket som är förtjenstfullt och berömvärdt. Det utflyttar, så vidsträckt som Statens lugn och Kyrkans enhet medgifva, gränserna för samvetsfriheten, hvarförutan ingen verkelig Kristlig Religion kan bestå. Det afskaffar de olämpeliga tvångslagarna om Nattvardens begående. Det mildrar åtminstone betydelsen af Kyrkoskriften, ehuru det kanske vore bättre om denna helt och hållet utginge ur Svenska Kyrkoförfattningen. Det antyder idén till en mildare och mera faderlig domstol än den verldsliga, öfver unga Kristnas första förseelser; en tanke som är både vacker och patriarkalisk, och med vissa modifikationer bör kunna blifva af stort moraliskt inflytande. Det uppställer för fattigvården, hvarom nu gällande Kyrkolag innehåller så godt som intet, otvifvelaktigt riktiga grundsatser, som dock torde bli svåra att tillämpa, sedan denna angelägenhet, som ursprungligen var en blott Kristlig kärleksplig, nu för tiden, genom mycket förändrade förhållanden antagit en mera juridisk natur, och äfven måste betraktas som en polisordning inom Församlingarna. Det uppgifver medel att förskaffa Stiftsstyrelsen mera enhet och kraft än hittills, utan att bryta Kollegial-Systemet, hvarvid hos oss både Stat och Kyrka vant sig. Det förlänger med rätta tiden mellan Prestmöten hvilkas årliga hållande var öfverflödigt, och derföre också sällan eller aldrig blifvit iakttaget. Det innehåller med ett ord mycket godt, frisinnadt, fördragsamt och just derföre Kristligt.

På andra sidan kan ej nekas att Förslaget har sina väsendtliga brister. Det upptager antingen icke eller åtminstone ofullständigt »de mera särskilta och egentligen administrativa Kyrkostadgar» hvilka dock äro nödvändiga för en Prestman att känna, just i och för Embetets utöfning. Man kan visserligen i Theorien uppgöra olika Systemer om rätta förhållandet mellan Stat och Protestantisk Kyrka; men hos oss är detta förhållande redan till det mesta faktiskt bestämdt; frågan har öfvergått från spekulativ till historisk, och Komiterade hafva ej heller häruti föreslagit någon väsendtlig ändring. Kyrkolagen af 1686 är genom en mängd sednare Kongl. Författningar förändrad eller upphäfven, och i synnerhet har Presterskapet, i sednare tider, fått sig ålagde allehanda civila bestyr, mer eller mindre förenliga med Ståndets egentliga bestämmelse, men som i allt fall måste utföras. En kodifikation af alla dessa stadganden som nu äro spridda på mångfaldiga håll, hade naturligtvis sin rätta och naturliga plats i Kyrkolagen. Huru man ock må uppmäta begreppet om Kyrkolag, så måste den dock alltid innehålla en Instruktion för Presterskapet. I Kyrkoordningen, Handboken och till någon, ehuru mindre betydlig del, i allmänna Lagen, borde Presten finna samlade bestämda föreskrifter för allt hvad i Embetet honom åligger, han må betrakta sig som Kyrkans eller Statens tjenare. Visserligen blefve, äfven på detta sätt, nya tillägg med tiden nödvändiga, ty ingen slags lagstiftning kan stå stilla: men den utvecklingspunkt hvarpå hon för närvarande befinner sig, vore åtminstone bestämd. Detta har icke skett i förslaget, utan en Prestman måste, hädanefter som hittills, genomleta Lagsamlingarna för halfannat århundrade för att få reda på hvad han dagligen har att iakttaga.

Då fråga är om Kyrkolagstiftning i allmänhet torde ännu en anmärkning tillåtas. Det är bekant under hvad

förhållande Protestantiska Kyrkan uppkom och utbildades. Den hade i början att kämpa med en oerhörd öfvermakt både i tänkesättet och materiella krafter. Den behöfde alltså och erhöll äfven bistånd af Furstarna, icke utan allt afseende på politiska förhållanden. En Kyrka som begär skygd af verldsliga makten för att vara till, kan icke rätt uppgöra villkoren för sina och Statens ömsesidiga rättigheter. *Luther* dog för tidigt för att annorlunda än provisoriskt ordna denna vigtiga del af Reformationsverket. Han hade ingen efterträdare, och qvarlemnade åt Lutherska Församlingen mera sitt namn än sin stora och klarsynta Anda. Frågan om Kyrkans rätt bestämdes derföre mycket olika i olika länder, och är ännu i dag föremål för en bekant vettenskaplig tvist i Protestantiska verlden. I Sverige föll denna fråga straxt från början i *Gustaf Wasas* väldiga, men stundom hårda händer. Huru godtyckligt både han och hans Efterträdare behandlade den, är kändt af Kyrkohistorien. Det är otvifvelaktigt rätt och protestantiskt att Kyrkan ligger, icke utom och bredvid, utan ligger inbyggd i Staten, liksom hjertat i menniskokroppen. Men härigenom vänder hon också alla sidor åt det borgerliga lifvet, och hennes eget område, sjelfva Tempelgården, är kanske icke alltid behörigen afstängd. Konungens Befallningshafvande äro inblandade i flere kyrkomål der deras åtgärd kunde umbäras; och hvad domsrätten angår, så är den likaledes fördelad efter grunder, som väl torde behöfva en undersökning. Författningarna förete härvid den egenheten att, äfven vid Embetsfel, ransakning är förlagd på ett ställe, men pröfning och dom på ett annat. Att bestraffningsrätten hos Domkapitlet är inskränkt till varning, suspension och afsättning i afseende på Presterskapet må vara riktigt då Domkapitlet är en andelig Domstol; men mången försummelse i Embetet, helst i de rent administrativa delarna deraf, är för lindrigt be-

straffad med varning och kan, efter nu varande obestämda ordalydelse, ej gerna beläggas med suspension.

Ser man slutligen på det blott formella, som äfven i lagstiftning icke är utan vigt, så har den Komité, som bearbetar Allmänna Lagen, med rätta följt i detta afseende sin förebild *Codex Fredericianus*, emedan den är ett hittills oupphunnet mönster af Lagstiftningens klassiska stil: enkel, bestämd, sammanträngd, underbart träffande genom sjelfva sina arkaismer, hemtade från de åldriga, men ännu friska hjertrötterna af språket. Det kan sättas i fråga om Förslaget till Kyrkolag valt ett lika lyckligt mönster i gamla Kyrkolagen, der stilen är vidlyftig, obestämd, utan kraft och eftertryck. I sammanhang härmed stå äfven de mångfaldiga från Kyrkolagen bibehållna, stundom äfven förökade förmaningsparagraferna. Att förmana och råda tillhör visserligen Presterskapet, men icke derföre Kyrkolagen. Lagen är, enligt sitt begrepp, en befallande makt; och liksom hans esthetiska kraft beror derpå att han träffar sitt ämne liksom med ett rent och klingande svärdshugg, icke sönderbråkar och omtuggar det som ett stampverk: så beror äfven hans juridiska kraft, åtminstone till någon del, derpå att han gör sig gällande som en makt, hvilken icke dagtingar med förseelsen, icke afråder, utan kategoriskt förbjuder den. En lag, äfven för Kristna Kyrkan, är och bör vara något helt annat än en predikan. Den Kristeliga fromheten bör ingå i Lagstiftarens tänkesätt; men Lagstiftningen sjelf bör icke bedja eller förmana, utan ovillkorligen befalla, och bestämdt uppgifva straffet för ohörsamheten.

Dessa, och en stor mängd andra anmärkningar åsyftande detaljerna, ha blifvit gjorda vid det nya Förslaget både af Domkapitlen och af enskilte Författare, såsom i *Ecklesiast. Tidning*, i *Theolog. Qvartalskrift*, af *Holm*, *Ekman* och flera, som ej namngifvit sig. En ny Komité är satt för att pröfva

dem samtelige, och har fått bestämd befallning om kodifikation af redan förevarande författningar. Vi afbida dess arbete.

Bland våra Kyrkoförfattningar är knappast någon som djupare griper in i folkets både religiösa, moraliska och borgerliga lif än *förordningen om Prestval*, med dess förklaringar och tillägg. Församlingens rätt att sjelf välja sin Lärare grundar sig på samvetsfriheten, och är derföre helig. I sin tillämpning skulle den föra till omröstning *per capita*, åtminstone bland Husfäderna. Ett prestval vore då, hvad det alltid bör vara, en samvetssak, och förtroendet skulle utgöra enda omröstningsgrunden. Jag lemnar derhän huruvida detta demokratiska valsätt, i Församlingens och Samhällets närvarande skick, vore lämpeligt, eller ens användbart. Nu gällande valförfattning hvilar på en helt annan grund, då omröstningen sker efter egendom. Härigenom har denna Församlingens angelägenhet blifvit flyttad från det moraliska gebiet, dit den ursprungligen hör, till det ekonomiska, der den egentligen är och alltid torde bli en främling. Det är mindre frågan om att välja en själasörjare än en löningstagare, samvetssaken har blifvit ett hushållsmål. Författningarna om presträttigheter, i sig sjelf juridiskt obestämbara, äro också derföre obestämda och beräknade på ett patriarkaliskt, förtroligt, välvilligt förhållande som nu ej alltid äger rum. Genom omröstning efter hemmantal har man släppt spekulationsandan lös; man spekulerar icke alltid på den bästa själavård, utan äfven på den som kan fås för bästa köp. Och icke blott egennyttans, äfven Intrigens Ande har man lössläppt. Ett prestval är ty värr ofta lösen till ett borgerligt krig inom Församlingen, det upprör de förhatligaste lidelser, grundlägger split och söndring, stundom för lifstiden, och förderfvar på en gång åhörare och lärare. Öfverallt der valrätten, i politiska eller

ecklesiastika frågor, ligger hos folket, visa sig samma företeelser. Med juridiska kontroller styres ej det onda. Vi ha ingen brist derpå och man föreslår dagligen nya; men huru otillräckliga, ja omöjliga de äro, åtminstone vid prestval, derom borde en hundraårig erfarenhet ha öfvertygat oss.

Det var otvifvelaktigt denna öfvertygelse som förmådde Regeringen att år 1821 tillsätta en Komité för att utarbeta en ny Prestvalsförordning. Dess förslag utkom 1825 och framställer två alternativer. Efter det ena bibehålles den gamla omröstningsgrunden, hemmantalet, med en mängd nya kontroller och försiktighetsmått för att utstänga missbruken, ofta skarpsinnigt, alltid välment tänkta, men i min tanka fruktlösa. Det andra alternativet är byggdt på en ny grund, utnämning af Regeringen inom lagligen upprättadt förslag. I sig sjelf motsvarade icke detta Kyrkans idé, och misstag kunde visserligen äfven härvid äga rum. Men det onda som fräter på folkets hjertrötter genom nuvarande valsätt, vore åtminstone häfvet; och i ett protestantiskt land der Konungen anses stå i spetsen äfven för Kyrkans angelägenheter, innefattar ett sådant utnämningssätt ingen orimlighet. Kan *ett* Gäll vara regalt, så kunna *alla* vara det; men allmogen lemnade förmodligen aldrig sin valrätt, och borde ej heller göra det, i fall missbruken kunde förebyggas. Vid de sista Riksdagarna har denna fråga varit vidlyftigt behandlad och en mängd nya stängsel och vaktstugor på den gamla grunden föreslagna: men målet är ännu oafgjordt, och torde väl så förblifva, intill dess att missbrukets öfverdrift, här som annorstädes, tvingar att afskaffa bruket sjelf.

I sammanhang med prestvalsförordningen må äfven nämnas de Kgl. Författningar som röra *Lönkonventioner*, hvilka skulle afskaffa eller åtminstone minska obestämdheten och obehaget af Presterskapets aflöningssätt, och

derigenom ofta föranleda tvistigheter. Den äldsta Kgl. Skrifvelsen i detta ämne är af 1810. Andra förordningar med nya tillägg och bestämningar, för det mesta föranledda af Ständernas yttrade önskningar i målet, utkommo åren 1816, 1819 och 1830. Till följe af den sistnämda, kunna konventioner om Pastorernas löneförmåner träffas äfven under Pastorsledighet: ett stadgande som tyckes innebära en motsägelse. Ty allt kontrakt förutsätter tvenne kontrahenter, hvaremot i detta fall ingen egentlig målsegande finnes å ena sidan, men deremot å den andra en hel, i saken interesserad menighet. Dertill kommer att hvad Konungen sålunda medgifvit såsom en *rättighet*, blifvit förklaradt såsom en *skyldighet*, och Kongl. Kammar-Kollegium har förständigat Landshöfdingar och Konsistorier att vid hvarje inträffad Kyrkoherdeledighet tillvägabringa Konventioner. Det är i synnerhet mot denna förklaring af den Kongl. Förordningen, som *Clerus Comitialis* i underdånig skrifvelse af den 23 April 1835 begärt rättelse, jemte bifogad anhållan att, i fall öfverenskommelse genom Landshöfdingens och Domkapitlets bemedling ej står att vinna, det uppgjorda förslaget måtte förfalla, utan att underställas Konungens pröfning, och frågan om Konvention uppskjutas till dess den åter kan väckas i laga ordning. Här i Stiftet åtminstone ha de under Pastorsledighet försökta Konventioner haft föga framgång. Af dem som blifvit underställda Kongl. Maj:ts nådiga pröfning ha, sedan 1830, icke mer än 3 blifvit stadfästade, nemligen för *Pjetteryd*, *Barnarp* och *Åker*. I *Wederslöf* och *Agunnaryd* voro de förut antagna och gillade. Deremot äro afslagna *Odensjö*, *Tofteryd*, *Näshult* och *Björkö*, med antydan att Presterskapet der skall aflönas efter lag, det vill säga hufvudsakligen efter 1681 års författning, som i vår ort aldrig kunnat eller kan tillämpas. Under tiden har den för 3 år sedan samlade Prestmötes-Beredningen, bland annat,

äfven uppgjort förslag till grunder för Lönkonventioner i Stiftet: och detta blir otvifvelaktigt ett af de benigaste öfverläggningsämnen för morgondagen.

Vid flere af de sednare Riksdagarna har fråga blifvit väckt att Staten skulle, mot en bestämd afgift, öfvertaga Presterskapets aflöning, som då borde utgå i kontant. Vid första påseendet tyckes detta skola medföra mycken reda, beqvämlighet och oberoende för Ståndet. Men vid närmare betraktande företer saken svårigheter som göra den i vårt land nästan omöjlig, och äfven, i fall den kunde verkställas, betänklig. Staten kunde ej emottaga den ifrågavarande aflöningen, så som den nu för det mesta utgår, in natura, då den hvarken kunde afsätta varorna eller förskjuta beloppet. Löningsgifvaren skulle finna stor svårighet att i ett penningefattigt land, der afsättningen är trög och osäker, kontant lösa naturalier dem han med vida mindre svårighet utgör i sitt ursprungliga skick. Och löningstagaren sjelf borde finna betänkligt att underkasta sig de äfventyr all aflöning ur Statskassan medför i ett land, der penningverket är utsatt för ständiga brytningar, nöden ofta stiftar lag och Riksens Ständer äro lagstiftare, äfven för Banken. En dyrköpt erfarenhet har lärt, eller borde åtminstone ha lärt penninglöntagaren vådan af de *Bankrutter* som med ett annat namn kallas för *Realisationer*, och hvarpå Finanshistorien är så rik. Härtill kommer äfven ett annat, och i min tanka vigtigare skäl. Katholska Kyrkan söndrade, till följe af sitt afslutna Hierarkiska System, Presterskapet såsom en särskild kast, ifrån folket: den Protestantiska, som utgår från helt andra idéer, söker åter att närma dem. Sätter man nu, på det föreslagna sättet, Kronobetjeningen, med sitt utmätningstvång mellan lärare och åhörare, så brister fruktansvärdt ännu ett band af ömsesidig välvilja, gästfrihet

och förtroende dem emellan, och en söndring befordras som redan burit så förderfliga frukter för begge.

Utom hvad nu blifvit anfördt om Kyrkolagsstiftningen, hafva, sedan sista prestmöte, flere mer och mindre vigtiga Ecklesiastikförfattningar utkommit, dem det här blefve för vidlyftigt att uppräkna. De röra Kyrkostyrelsen, Presterskapets embetsskyldigheter, befordringssätt, och i allmänhet, förvaltningen inom hela Kyrkans område. De som röra Vexjö Stift äro för det mesta af ekonomisk natur. Sålunda är genom Kongl. Brefvet af den 30 Juni 1824 Komministersbostället *Bexheda Brunsgård* utbytt mot *Näsby Stom:* den 21 December 1825 Komministersbostället *Stora Julsäng* mot *Forssarums Stom:* den 9 November 1826 Komministersbostället *Grankärr* mot *Gällaryds Stom:* den 27 Februari 1830 meddeltes nådigt tillstånd att försälja *Rannäs Holsagård* och i stället till Komministersboställe inköpa *Hafrida Ågård:* den 27 Oktober 1832 *Ökna* Församling likaledes att försälja *Alsheda Klockaregård* och som Komministersboställe inköpa $^1/_8$ mantal *Lilla Ökna.* Genom Kongl. Brefvet den 8 Juni 1825 har *Forsheda* Komministratur blifvit fördelad i tvenne: den 23 Juni 1825 erhöll *Ljungarums Landsförsamling* tillstånd att vid prestval beräkna dubbel rösträttighet för hvarje hemman på landet mot en tomt i staden *Jönköping:* den 17 Januari 1827 förlades Säteriet *Åminne* från *Forsheda* till *Kärda* socken: den 23 September 1830 erhöllo Annexerna *Skede* och *Ökna* tillstånd att hvar för sig, utan den andras deltagande, gemensamt med Alsheda Moderförsamling rösta vid Komministersval i Pastoratet.

Få Stift torde kunna uppvisa så många *nybyggda Kyrkor* som Vexiö, sedan sista Prestmöte. Dessa äro: *Herråkra, Helleberga, Berga, Skatelöf, Annerstad, Skärstad, Ekeberga, Malmbäck, Nöbbeled, Väckelsång, Almunsryd, Stenbrohult, Hestra, Unnaryd, Berg, Nottebäck, Pjetteryd, Gårdsby, Sol-*

berga, *Skede* och *Tofteryd*. Alla dessa äro af sten, med undantag af *Helleberga* och *Ekeberga*. Dessutom stå under byggnad och äro snart färdiga: *Wrå*, *Skirö* och *Sandsjö* i Konga Härad. Tillsammans alltså 24 nya Kyrkor, bland hvilka 22 under de sista 12 åren. Stambok och Kollekt hafva erhållit: *Berga*, *Malmbäck*, *Annerstad*, *Hestra*, *Nottebäck*, *Vrå*, *Unnaryd*, *Gårdsby*, *Tofteryd*, *Skede* och *Öhr* (för en större reparation). Derjemte är nybyggnad, inom längre eller kortare tid, beslutad i *Refteled*, *Slätthög*, *Barkeryd*, *Qvemeberga* och *Hjortsberga* (sammanbyggnad), *Lenhofda*, *Almesåkra*, *Hamneda*, *Kalfsvik*, *Björkö*, *Ryssby*, *Ljuder*, *Åhs* och *Kållerstad* som skola sammanbyggas, således 12 Kyrkor. Betydligt reparerade, och till en del utvidgade äro under samma tid mera än 20 Kyrkor. Utom ofvannämda, dels fulländade, dels tillämnade nybyggnader torde ännu 10 eller 12 sådana erfordras, och derjemte ett större antal reparationer och utvidgningar, innan Stiftet kan anses fullbyggdt. *Orgelverk* finnas endast i 24 kyrkor. — Alla dessa byggnader ha ej aflupit utan betydliga föregående tvister. De vände sig i synnerhet omkring platsen för den nya Kyrkan, den hvar och en ville ha sig nära. Men oenigheten lade sig alltid med grundvalen; och sedan bedrefs arbetet med samhällig och utmärkt ifver, och byggnaden växte ofta så, att den på en enda sommar var färdig att hysa sin församling. Det har mycket glädt mig att se denna ifver för en omtvistad, stundom väl äfven i nödfall, genom ett maktspråk afgjord sak. Kostnaderne hafva likväl, för en fattig landsort och för en kyrka, som rör sig med små kapitaler, hvilka vanligtvis äro utlånta inom församlingen, varit kännbara. Dagsverken och körslor äro mångfaldiga, men de fleste byggnadsmaterialier, med undantag af kalk och jern, finnas vanligtvis inom socknen. Den kontanta afgiften för en kyrkobyggnad uppgår i medeltal till 5 à 6000 Rdr Banko. Detta gör för 24 kyrkor

omkring 140,000 Rdr. Reparationerna, större och smärre, torde väl minst kunna beräknas till hälften häraf. Detta gör betydliga summor för en allmoge, som i allmänhet har mera omtanka och näringsflit än penningar. Emellertid visar en jemförelse emellan Trienniräkningarna att kyrkokassornas belopp var

1818: Rdr Banko	165,103:	12, 4.
Skuld	3,063:	5, 2.
Alltså behållning	162,040:	7, 2.
1836: Rdr Banko	255,458:	17, 10.
Skuld	9,839:	47, 3.
Alltså behållning	245,618:	18, 7.

Ehuru alltså under denna tid mer än 20 kyrkor blifvit nybyggda, hafva ändå Stiftets kyrkokassor ökat sig med 83,578: 11, 5. Det speciella hvarpå denna beräkning grundar sig kan här ej anföras.

Stiftets Moderkyrka, *Domkyrkan* i Vexjö, har under i frågavarande tid fordrat stora reparationer som, jemte brandförsäkringen, uppgått till emellan 5 och 6000 Rdr Bko. Större och dyrare förestå. Dessutom har Biskopsgårdens underhåll kostat mellan 2 och 3000 Rdr. Detta oaktadt är kyrkans behållning som 1817 var 4669: 9, 5. för närvarande 14,729 — 1 rst.; har alltså ökat sig med 10,259: 38, 8. Måtte hon så fortfara och förkofra sig, en symbol för Småländska Kyrkan i allmänhet, i yttre afseende — och inre!

Hvad Församlingens personal angår, så utvisar Tabellverket att Stiftets folkmängd vid slutet af år 1815 utgjorde 179,673 personer. Vi ha sedan dess haft åtminstone fyra missvextår, och Koleran, den dödsbleka varnerskan från Österlanden, har hemsökt äfven vår landsort. I Jönköping i synnerhet rasade hon förfärligt, och på en folkmängd af föga mer än 4000, borttog hon 636 personer, således hvar

sjunde: ett rysligt förhållande, och hvars like knappast lär finnas i någon annan stad i Europa. Detta oaktadt var, efter 1835 års Qvinquennii-Tabeller, Stiftets folkmängd 223,924, alltså på 20 år en folkökning af 44,251, eller nära 25 procent. Detta är mycket i ett land der jordmånen är ofruktbar, hafvet som är handelns modersmjölk, ingenstädes stöter till, och näringarna ligga i sin linda.

Bland Lärarepersonalen hafva, sedan sista Prestmöte, aflidit 1 Biskop, 1 Domprost, 78 Kyrkoherdar, (deribland upptagna 1 Domprost och 2 Lektorer) hvaraf 58 Graduerade, 59 Komministrar (hvaribland 13 graduerade) 12 Adjuncter (hvaribland 2 graduerade) 2 Regements-Pastorer, 3 Pædagoger, 3 Lektorer, 1 Konrektor, 2 Apologister, 1 f. d. Rektor Scholæ, 2 Kantorer, 1 Gymnastik-Lärare: Tillsammans *163*. Bland dessa voro likväl 5 ej prestvigde: Summa alltså af döde prestmän *158*. Dessutom äro 1 Komminister och 2 Adjunkter på ett ännu sorgligare sätt än genom döden, skilda ifrån vårt Stånd. Af de aflidne 78 Pastorerna hafva 9 varit Theol. Doktorer, 3 Ledamöter af Nordstjerne-Orden, 1 af Vasa-Orden, 3 Professorer, 11 Kontrakts-Prostar, 45 Honorarie-Prostar, 3 Kongl. Hof-Predikanter, 1 Fältprost, 2 Regements-Pastorer.

Bland dessa aflidne Prestmän och Lärare uppnådde Biskopen 59 år, Domprosten 73. 4 Pastorer dogo i en ålder af mellan 40—50; 8 mellan 50—60; 22 mellan 60—70; 21 mellan 70—80; 18 mellan 80—90; 3 mellan 90—100. Bland Komministrarna har en hunnit öfver 90, bland Adjunkterna en öfver 80 år. Seniorer bland Stiftets Presterskap hafva varit efter hvarandra: Komminister *Carlsson* i Algutsboda, Kontr.-Prosten *Sellman* i Forsheda, Doktor *Heurlin* i Åsheda och Kyrkoherden *Arell* i Nottebäck. Den äldste för närvarande är Prosten *Stenstrand* i Urshult.

Befordrade sedan sista Prestmöte: 1 Biskop, 1 Dom-

prost, 12 Kontrakts-Prostar, 91 Kyrkoherdar. Bland de sistnämnde hafva varit 3 Lektorer, 2 Rektorer, 5 Kon-Rektorer, 3 Kolleger, 2 Apologister, således 15 af Stiftets Lärarepersonal. Vidare 1 Akademi-Adjunkt, 1 Amiralitets-Pastor, 2 Regements-Pastorer, 1 Slotts-Pastor, 1 Kons.-Amanuens, 1 Domkyrko-Sysslоman, 17 Transportsökande Kyrkoherdar, 48 Komministrar och 4 Adjunkter.

Komministrar äro tillsatta 156. Bland dessa ha varit 2 Kolleger, 2 Apologister, 4 Fånghus-Predikanter, 54 Transportsökande Komministrar och 94 Adjunkter.

Utnämnde äro till Theolog. Doktorer 6, till Ledamöter af Nordstjernan 5, af Vasa-Orden 3, Professorer 3, Honorarie-Prostar 45, Kongl. Hof-Predikanter 2, Regements-Pastorer 5, Konsistorii-Notarier 2, Kons.-Amanuenser 4, Fånghus-Predikanter 4.

Prestvigde som dels tjenstgöra, dels en tid tjenstgjort i Stiftet 141.

För närvarande är tjenstgörande Presterskapet i Kronobergs Län (2 Prebendarier inberäknade) 119 och i Jönköpings 126, tillhopa 245. Läggas härtill 15 prestvigde som ej tjenstgöra i Församlingen, så blir summan af Stiftets Presterskap 260. Häraf äro väl 61 disponibla Adjunkter, men af dessa äro 11 Nådårspredikanter och 6 förestå lägenheter på eget ansvar under ordinariens tjenstledighet. Återstå alltså 44. Ordinarie Prestlägenheter äro 196.

Af Stiftets infödingar hafva sedan sista Prestmöte aflidit 28 som voro prestvigde och i andra Stift befordrade, samt dessutom 4 som ej voro ordinerade, men anställde vid Akademien eller lägre Läroverk. För närvarande äro af våra Landsmän vid Akademien eller andra Läroverk befordrade och tjenstgörande 20: vid Församlingarna i andra Stift, med eller utan Infödingsrätt, såsom Ordinarier eller Extra-Ordinarier samt vid Regementerna 65, tillhopa

85. Af dessa innehafva 33 Pastorater, hvaribland 1 i Mecklenburg.

Detta förhållande saknar icke sin märkvärdighet. Främmande Stift och Läroverk ha upptagit våra Landsmän till en tredjedel emot dem som tjenstgöra hemma. Hvaraf kommer denna Ecklesiastika Folkvandring? Otvifvelaktigt för det mesta derutaf att vi ha förlitet att bjuda på i hemorten. Intet Stift i Sverge är så vanlottadt som Vexjö, i afseende på Presterskapets aflöning och befordran. Ett alltför rikt Presterskap skadar kyrkan, men ett alltför fattigt likaledes. Det bästa som vi skicka från våra Läroverk kommer icke alltid tillbaka, åtminstone ej till Församlingen: och bland Adjunkter som tjenstgöra i Stiftet äro för närvarande icke mer än 4 promoverade.

Öfvergå vi härifrån till frågan om *Prestbildningen*, så hafva de i Upsala 1806, i Lund 1809 stiftade Theologiska Seminarier icke fullt motsvarat sitt ändamål. De voro inrättade i öfverensstämmelse med Seminarierna i Tyskland, och omfattade således hufvudsakligen hvad som hör till det praktiska af Embetet. Detta kan der icke, som här, inhemtas genom Embetsutöfning under tillsyn af en erfaren Pastor, ty i allmänhet ordineras der ingen som ej blifvit kallad till ordinarie beställning i Församlingen, och vårt Adjunktssystem, hvarigenom en ung man har tillfälle att genomgå en mångårig Skola i det praktiska, är der ej antaget. Det hufvudsakliga felet vid Seminariernas organisation låg likväl deruti att hela denna praktiska bildning icke föregicks af någon Theoretisk, och Embetets utöfning, med sina inlärda handgrepp, kunde sväfva i luften, utan någon fast vetenskaplig grund. Detta var också redan länge insedt och erkändt. I anledning häraf föreslog Läroverkskomitén att hvar och en som ämnar sig till Prediko-Embetet bör i Theologiska Fakulteten inskrifvas, derstädes genomgå

en kurs i de till denna Fakultet hörande ämnen, och derefter för Fakulteten undergå examen, samt att det för denna examen erhållna betyg alltid bör företes af den som hos vederbörande Domkapitel anmäler sig till undergående af Prestexamen. Theologiska Professorernas Lärokurs borde så inrättas att den på 3, högst 4 Terminer kunde genomgås. För inträde i Theologiska Fakulteten fordras att antingen ha genomgått en filologiskt-filosofisk examen inför Filosofiska Fakulteten och hvarföre ett tjenstår skulle få beräknas, eller åtminstone i Studentexamen hafva erhållit Approbatur i Latin, Grekiska, Hebräiska, Filosofi och Historien, hvarjemte äfven ett Specimen Stili Latini borde aflägga. Detta förslag gillades hufvudsakligen, och med upphäfvande af den förra Seminarii-inrättningen, utfärdades nådig Instruktion i detta afseende för Theologiska Fakulteten i Upsala af den 12 Mars 1831 och i Lund den 17 September samma år. Tiden för Theologiska kursens genomgående lemnades obestämd, men ämnena blifva inledning till Theolog. Studium (Encyclopædi), Dogmatik, Moral, Gamla och Nya Testamentets Hermeneutik och Exegetik, Kyrkohistoria och Symbolik. Den praktiska examen, som med ingen Studerande får anställas innan han fyllt 21 år, omfattar Pastoraltheologiens särskilta delar, hvartill hörer att Examinandus deltagit i Praktiskt Homiletiska, Kateketiska, Liturgiska och Deklamatoriska öfningar. Det föreslagna Specimen Stili nämnes ej. Författningen föreskrefs endast på försök för fem år, och vi ha således i dessa dagar lyckligt öfverstått pröfvotiden.

Man förebrådde Seminarierna att de gjorde alltför litet afseende på den egentliga vetenskapliga och theoretiska bildningen. På samma sätt förebrår man den närvarande inrättningen att den fäster förliten vigt vid den förberedande humanistiska. Theologien i sitt närvarande skick

förutsätter en mängd filosofiska och filologiska kunskaper, hvarförutan den svårligen kan fattas; och för inträde i Theologiska Fakulteten fordras likväl ingen högre insigt än den som inhemtas vid Gymnasium. I Tyskland är förhållandet annorlunda. Gymnasiikurserna svara der i flera ämnen, helst i Mathematik och klassiska språk, mot Filosofiska Fakulteternas vid våra Akademier, och en så kallad Maturitetspröfning eller afgångsexamen vid ett Preussiskt Gymnasium är fullt jemförlig med Filosofiska Magistergraden hos oss, ehuru den icke omfattar så många läroämnen som den. Derigenom kan äfven en Theologiæ Studiosus der, som måste tillbringa 3 år vid Akademien, lättare fatta och följa med den högre theologiska undervisning som bibringas vid Universiteterna, der i öfrigt ingen Theologisk Embetsexamen är förlagd, utan undergås denna alltid och ensamt vid Konsistorierna. Det är onekligt att sedan denna Prestbildning genom Seminarier och sedermera Theologiska Fakulteterna började, har Filosofiska Graden ibland Presterskapet kommit mycket ur bruk. Vi ha nyligen hört att i Vexjö Stift ej finnas mer än 4 promoverade Adjunkter, och förhållandet är, som man sagt mig, enahanda i de andra Stiften. Härigenom löper Prest-Ståndet fara att förlora sin vettenskapliga karakter, i vår tid nödvändigare än någonsin att bibehålla. Det kan vara möjligt att vi få bättre Theologer, men det är säkert att vi få sämre Humanister i Ståndet. Härtill kommer äfven den omständighet att Rikets Domkapitel genom denna inrättning onekligen sättas i ett besynnerligt förhållande till Fakulteterna. De förstnämndes i Kyrkolagen grundade rättighet att examinera blifvande Prester är väl, enligt Instruktionens uttryckliga ord, bibehållen; men betyg om godkända kunskaper i alla examensämnen måste äfven uppvisas. Om nu Fakulteten eller blott en af dess Leda-

möter improberar, hvilket är hans ostridiga rätt, hvad har då Domkapitlet att göra? Har det vitsord *emot* och *öfver* Fakulteten, eller är Fakultetens ogillande tillräckligt för att afskära all vidare pröfning af Domkapitlet? Dessutom, och då tid och lärokurser lemnats obestämda, kunna fordringarna utmätas mycket olika; och man har trott sig förmärka en stor skillnad i anspråken på Presterlig bildning vid Rikets begge Akademier. En man som förstår saken (Biskop *af Wingård*) kar kallat den stränghet man förebrått Lärarne i Lund i detta afseende, för en skönhetsfläck: man kan ej säga ett vackrare tadel.

Dessa och flera dylika betänkligheter vid vår nuvarande Prestbildning föranledde inom Prest-Ståndet en diskussion som troligtvis är den interessantaste och vigtigaste vid sista långa, gräliga och andelösa Riksdag. Förhandlingarna dervid äro särskilt tryckta, jemte ett utlåtande af Theologiska Fakulteten i Lund, med anmärkningar och upplysningar. Dessa sistnämnde omfatta ämnet i sin vidd och behandla det både från den religiösa och vettenskapliga sidan. De anses vara af Biskop *Agardh*, som äfven tog en lysande del i nyssnämnde diskussion, och man kan ej gerna misstaga sig på författaren. De innehålla mycket som kan synas paradoxt, öfverdrifvet, tvifvelaktigt: men de svigta under Ideernas mängd, de blixtra af snille, öfverraska, förvåna, hänföra; och författaren har med skäl anmärkt, ehuru i afseende på en annan, att snillets blixt är koncentreradt ljus, och förhåller sig till bevisning, som instinkten till förnuftet. Hufvudsakliga innehållet är att det Akademiska föredraget utgår från Skepsis och enligt sin natur är kritiskt eller reflexift, hvarigenom den Akademiska Theologien kan bli vådlig för kyrkans tro. Det egentligen positiva i undervisningen tillhör Gymnasierna, som derföre böra stegras till likhet med de Preussiska och bilda

ett slags Provincial-Akademier: Filosofiska Graden bör uppmuntras, men den egentliga Prestbildningen öfverlemnas åt Domkapitlet, som genom Biskop, Domprost och 2 eller 3 Lektorer skulle bilda en särskilt undervisningsanstalt. Detta förslag bör särskilt intressera oss äfven derföre att det för femtio år sedan först framkastades i Vexjö af Biskop *Wallqvist*. För några år sedan, då Seminarierna väl voro upphäfna, men ännu ingen utexaminerad af Theologiska Fakulteten, har jag, i förening med några af Domkapitlets Ledamöter, för blifvande Prester äfven hållit Theologiska föreläsningar, som dock hädanefter böra anses för öfverflödiga. Förslaget är tänkvärdt, men torde möta flere, äfven personliga hinder vid utförandet; och jag skulle i allt fall finna betänkligt att lemna Theologiska Fakulteterna, som dock föreställa det högsta af vettenskapen, alldeles sysslolösa vid Prestbildningen i landet.

Presterskapets lärda bildning är visserligen den angelägnaste och vigtigaste, men svarar likväl icke ensamt mot tidens fordringar. Det gifves äfven en annan, mera populär art af bildning, som med hvarje dag vinner mer och mer plats och nästan uteslutande går och gäller i allmänna lefvernet. De fleste folkslag ha efter hand utbildat en egen, af de gamles oberoende Litteratur: Europeiska bildningen talar för närvarande öfverallt sitt eget modersmål. Äfven vår inhemska Litteratur, om den hvarken i omfång eller värde kan täfla med andra länders, bör dock för oss som Svenskar äga ett fosterländskt intresse. Så löslig den stundom är, hemta likväl de fleste Ståndspersoner inom Församlingen deraf nästan hela sin bildning; och det vore ingalunda nyttigt för Prest-Ståndets anseende om det någon gång skulle visa sig att den ostuderade åhöraren ägde kunskaper som hans lärare saknade. Äfven endast från denna sida betraktad, är kännedomen af det inhemska

och närvarande att anse som ett nödvändigt bildningselement för vårt Stånd; ty den som ständigt måste vädja till en försvunnen tid, blir snart öfversedd eller oförstådd af den närvarande. Det är af dessa skäl som jag genom hrr Härads-Prostar sökt åstadkomma *Läs-Sällskaper* i Häraderna, mindre af vettenskaplig än populär beskaffenhet, och således omfattande bättre Svenska Skrifter i Historien, Vitterhet, Populär Filosofi, Uppfostringslära, Geografi, Statistik, Statshushållning o. s. v. På flere ställen har det lyckats och det vore icke Ståndets förlust om det lyckades öfver allt.

Under ifrågavarande tid har Svenska Församlingen firat tvenne *Jubelfester*, den 31 Oktober 1817 till minne af Reformationens början, och den 28 November 1830, tusenårsfesten för Kristendomens införande i Sverge. Härtill kan läggas Religionens och hjeltemodets förenade högtid d. 6 November 1832, då Nationen begick minnet af den store Konungslige Martyren som på samma dag, för 200 år sedan, stupade för ljusets och samvetsfrihetens sak, för det ädlaste, icke blott i Protestantiska Kyrkan, utan äfven i Menskligheten. Alla dessa fester voro förkunnade och anordnade på ett värdigt och högtidligt sätt. Allt hvad kyrkan och Läroverken ägde utmärkt eller snillrikt eller fromt, framstod sjelfmant för att förherrliga dem. En djup känsla af andakt gick igenom Församlingen, och visade att Fädrens fromhet, Fädrens tro icke ännu helt och hållet dödt ut i Norden, ehuru hela tidens riktning och dess äflande bestyr för det mesta förlama dem: det var en Sabbat midt i lifvets söckendagar. Fira våra efterkommande ännu sådana fester? Vi deltaga icke deri: men jag vill hoppas att vi ännu ifrån höjden se ner på det kära landet, och glädja oss att dess kyrka står fast på sitt hälleberg. —

Hvad man också kan förebrå vår tid, så måste dock medgifvas, att den gjort och gör mycket för Kristendomens utspridande, om också icke för dess utöfning. Protestantiska Kyrkan har för närvarande mera än 20 *Missionssällskaper*, af hvilka 9 endast i St. Britannien. Missionsplatser i alla delar af den hedna eller Mahomedanska verlden äro omkring 350, Missionärernes antal öfverstiger 700; och dels i Europa, dels i Amerika äro 10 Seminarier inrättade till deras bildning. Äfven i Sverige stiftades 1829, på Ansgarii dödsdag den 15 Februari, ett Missionssällskap i Götheborg. Ett Svenskt Missionssällskap, hvarom anmälan redan utgått till allmänheten, har under den 27 Febr. 1835 erhållit sina stadgar fastställda af Konungen. Företaget är ännu i sin linda bland oss, men förtjenar att uppmuntras, och anmäles derföre till Presterskapets deltagande. Det är icke troligt att bidragen kunna bli betydliga i ett fattigt land, som dessutom saknar alla utländska besittningar, och der kanske mången tycker att vi inom egna gränser ha hedendom nog att bekämpa; men äfven den ringa gåfvan till ett ädelt ändamål har ett värde oberoende af beloppet. Jag skulle önskat att Christendomen aldrig blifvit utbredd genom andra medel än det som härigenom åsyftas, nemligen öfvertygelsen om dess företräde framför alla andra jordens läror.

Det förnämsta och hufvudsakligaste medlet härtill, *Bibeln*, är nu mera rikligen tillhands. Den är öfversatt på omkring 150 språk, och bland dessa på 100 under de sista 20 åren. Förtjensten häraf tillkommer väsendteligen Brittiska Bibelsällskapet, hvars verksamhet i detta afseende är beundransvärd. Intet annat folk än det Engelska, med det storartade i alla sina företag, med sin rikedom och sin verldshandel, hade kunnat uträtta detsamma; och vi böra vörda Försynens styrelse, som på detta sätt vunnit åt

Kristendomen så många fredliga eröfringar. Äfven de Svenska Bibelsällskaperna, så inom som utom Hufvudstaden, hafva från detta håll blifvit frikostigt understödde, i synnerhet innan en tvist om uteslutande af Apokryferna delade sinnena. Svenska Bibelsällskapets åtgärder äro kända af de årligen utkommande Berättelserna. *Vexjö Stifts Bibelsällskap* stiftades redan 1817. Dess grundläggning befordrades äfven af det Brittiska och Utländska Bibelsällskapet genom en gåfva af 100 £. som sedermera vid särskilta tillfällen blifvit ökad med 64 £. I sednare åren har det äfven hitsändt ett parti Biblar och N. Testamenten, till en del tryckta och inbundna i England. Svenska Bibelsällskapet skänkte 100 Helbiblar och 300 N. Testamenten. Härigenom, genom egna Bidrag och en kollekt i Stiftets samtelige Kyrkor Jubeldagen 1817, sattes Sällskapet i tillfälle att under de första åren gratis utdela ett betydligt antal Biblar och N. Testamenten. I sednare åren, då Sällskapets inkomster minskats, har det varit nödsakadt inskränka sig till att för köpare hålla Bibeln tillhanda till samma pris hvartill den af Modersällskapet i Stockholm försäljes. Till beqvämlighet för en härifrån aflägsnare del af Stiftet har Sällskapet, sedan 1828, haft en Depot af Biblar och Nya Testamenten till samma pris i Jönköping, hvilken förestås af dervarande Stadskomminister *Vestdahl*. — Enligt sista Bokslut är kassans behållning i oförsålde Biblar, utestående fordringar och kontant 1156: 23, 9. Det är litet, men med god förvaltning tillräckligt för nödvändiga utgifter. Sedan 1817 har Sällskapet i Stiftet utspridt 4,428 Helbiblar och 8,542 N. Testamenten, tillhopa 12,970. Före Sällskapets stiftelse lär från Stockholms Bibelsällskap 1130 Biblar blifvit inköpta. Fruntimmers-Bibelsällskapet i Stockholm har under särskilta år skänkt 540 Biblar att utdelas till fattiga Brudpar. Till-

sammanräknadt ha alltså 14,640 Biblar och N. Testamenten på detta sätt blifvit spridda i Stiftet, hvilket ungefärligen gör en för hvart tredje hushåll. De underrättelser som i detta afseende blifvit infordrade öfver hela Stiftet, upplysa äfven att Bibeln nu mera i allmänhet finnes i de fleste hus, och vi kunna hoppas att det snart icke skall finnas ett enda dit icke den goda gästen inflyttat. Härigenom är *ett* medel till Kristendomens befordran vunnet, och kyrkans och menskligheten tacksägelse bör följa en hvar som dertill bidragit. Men Bibelspridningen är dock egentligen endast en mekanisk åtgärd, och genom detta yttre, ehuru nödvändiga villkor allena, är dock icke hufvudsaken vunnen. Det är godt att Bibeln finnes: men hvartill gagnar det om han icke läses, icke förstås, icke kännes i hjertat? Han är icke alltid så lätt att fatta, i synnerhet Gamla Testamentets skrifter. Den storartade episka utvecklingen i de historiska, den höga poetiska flygten i de profetiska, undfaller ovana ögon eller öfvergår deras synkrets. Nya Testamentet är visserligen vida enklare och fattligare, helst Evangelierna: det gudomliga skiner der, som en berömd författare nyligen uttryckt sig, liksom i ett dämpadt ljus: der är en innerlighet som griper äfven det råaste sinne, man skulle kunna säga att hjertat ligger naket. I brefven deremot, isynnerhet de Paulinska, är tankegången ofta mera konstrik och bruten, uppmärksamheten tappar lätt sin ledtråd vid de hastiga öfvergångarna, och de dogmatiska satserna i sitt sammanhang, liksom de polemiska hänsyftningarna i sin historiska betydelse, inses icke så lätt af obildade läsare. Här voro visserligen korta upplysningar, kanske äfven en felfriare öfversättning, på sitt ställe. Man säger att Bibeln förklarar sig sjelf. Ja, men för hvem? För de fromma, rena, aningsrika sinnen hos hvilka Kristendomen är liksom medfödd, och som derföre bära Her-

meneutikens bästa och säkraste nycklar i sitt bröst. Om de också *förstå* Bibeln enfaldigt, så *känna* de honom desto djupare. Men desse utgöra ingenstädes mängden: de flesta behöfva ledning, upplysning, tillämpning. Detta vore Lärarns kall, så ofta tillfället möjligtvis medgåfve, hvilket nu är sällan: det vore hans skönaste predikan. Med ett ord, icke endast Bibelns spridning, icke ens Bibelns läsning allena, äfven Bibelns förklaring är Kyrkans behof; och en förening i detta afseende skulle utgöra ett Bibelsällskap som icke gjorde de nuvarande öfverflödiga — endast fruktbärande!

Af *Evangeliska Sällskapets Uppbyggelseskrifter* hafva (sedan 1808) några och åttatio utkommit, af ringa omfång, men till en del åtminstone, af stort värde. Detta gäller i synnerhet om dem som äro författade af Biskop *Franzén*, Nordens älskeligaste sångfågel, men tillika dess enklaste, hjertligaste, innerligaste berättare, i hvars milda Evangeliska själ Trons mysterier bo broderligt tillsammans med snillets. Dom-Kapitlet har nyligen genom Cirkulär uppmanat Presterskapet att befordra kringspridandet af dessa Skrifter: och jag uppmanar härmedelst ännu en gång dertill. —

Frågar man ändteligen huru det ser ut med Kyrkans egentliga insida, *Gudsfruktan och Seder*, och utsträckes frågan så att den omfattar Kristenheten i allmänhet, så utfaller svaret sorgeligt nog. Det är sant, de oerhörda skakningar som nu i ett halft århundrade gått genom verlden, ha äfven skakat bort lättsinnet, man skämtar ej mer med det heliga, olyckan har stämt sinnena allvarligare och alla bättre själar känna djupare än förr behofvet af försoning. Men det är dock icke på kyrkan, utan på Staten som riktningen egentligen går, det är icke samvetsfrihet utan borgerlig frihet som är dagens lösen. Det hör icke hit att bedömma det sätt hvarpå man sökt och söker den sistnämnda.

Verldsförbättringen har hittills ej rätt velat lyckas; och svårligen lyckas någon sådan som ej utgår från en inre förbättring, från menniskans religiösa och moraliska natur. Ansa trädet hur du vill, böj det i hvad form du vill, till krona eller till medborgarkransar: ympa det hur du vill — med fremmande frukter: vattna det hur du vill — äfven med blod; äro rötterna sjuka, så vissnar det ändå och dör, och möda och blod äro spilda. Eller hvarför ha vi annars sett det ena frihetsträdet efter det andra dö ut, om icke just för en sådan rotskada? Gudsfruktan och Seder äro Statens grundvalar, och hvar de ej ligga säkert, der vacklar byggnaden, hur man ock må ombygga och mästra den. Den nuvarande Kristenheten står i detta afseende kanske lägre än många af dess föregångare. Bildningen är i mycket både högre och mera utbredd än någonsin; i vettenskap, i konst, i slöjd har man hunnit undrens gräns, åskan ledes i gångstol som ett barn, ångan spännes för fordonet som en lastdragare, och flyttar ofantliga tyngder öfver haf och land. Menniskan har mera än någonsin kufvat Naturen: sitt eget hjerta har hon icke kufvat. Ett otygladt begär att *vinna* och att *njuta*, utmärker vår tid framför många andra. Hvar och en betraktar sig, mer än förr, som medelpunkten i verldsbyggnaden, och den slags afgudadyrkan som har sig sjelf till Gud, griper med hvarje dag mer och mer omkring sig. I en sådan egoistisk luft måste alla det högre lifvets blommor förvissna. Tron, så framt den ej svärmar, blir en saga, kärleken, om icke till sig sjelf, blir en dröm, och uppoffringen en galenskap. Och så sitter menniskan ensam och öfvergifven i det aflöfvade, i det förtorrkade lifvet. Viljen I veta följderna häraf, så lyssnen endast till dagens röster. Hvad hören I? Ett sorl af obelåtenhet och missnöje från Norr till Söder, en djup suck, hela samhällslifvet igenom. Sannerligen, det

går en dödsångest genom dagens Häfder, det rosslar i Tidens bröst; lycklig den som icke förnimmer det!

Inskränker man åter frågan om Gudsfruktan och Seder till vår aflägsna landsort, så blir svaret mindre oroande. Der finnes bland våra skogar och berg, dit det allmänna förderfvet icke så lätt tränger, ännu mycken from tro qvar, ännu mycken patriarkalisk enfald i sederna. De underrättelser Presterskapet i detta afseende meddelat, äro i allmänhet tillfridsställande; och jag skulle önska att de äfven voro fullt tillförlitliga. Gröfre brott äro sällsynta: men mindre sällsynta äro olyckligtvis vinningslystnad, afundsjuka, och en förslagen slughet som stundom blir illslughet. Den öppna redligheten är icke just hemma öfverallt, och ord och handling stundom mera beräknade än som kunde vara nödvändigt. Men det är i synnerhet en last som går raglande genom hela Nationen, undergräfver välmågan, förstör kroppen och fördunklar sinnet. Om dess förderflighet kan ingen fråga uppstå, men väl om medlen att förekomma den. Genom Presterskapets bemedling ha i de fleste Församlingar dels absoluta, dels villkorliga *Nykterhetsföreningar* blifvit stiftade — och brutna. Bland dessa förtjenar Jönköpings Nykterhetsförening särskilt uppmärksamhet. Den står i förening med den Kungsholmska, och har föranledt ett förtjenstfullt sändebref till Svenska Ungdomen af sin Sekreterare, Komminister *Westdahl*. Saken, som en tid omfattades med ifver, har nu, med nyheten, äfven förlorat sitt intresse; och vi kunna knappast säga att det onda i allmänhet är i märkbart aftagande. Jag fruktar också att detta fordrar helt andra åtgärder, och i främsta rummet väsendtlig förändring i vår ekonomiska lagstiftning. Det är godt och väl att man varnar mot missbruket, efter bruket ej kan förekommas. Men så länge man brygger frestelsen i hvarje hus,

eller låter den hållas fal öfver allt till ett ringa pris, kunna vi ej hoppas synnerlig framgång af förmaningarna. En ovana, grundlagd under mansåldrar, afskaffas dessutom icke på en gång genom ett Sockenstämmobeslut. Det är emedlertid vår skyldighet att ej tröttas, utan alltjemt försöka hvad öfvertalandets makt förmår. Vore det också ringa, så fredar det åtminstone vårt samvete. Vi återkomma till detta ämne.

Sammanträdet för dagen slutades kl. 8 eftermiddagen.

Tredje dagen, den 22 September.

Liksom de begge föregående dagarna samlades Vörd. Presterskapet i Domkyrkan kl. 8 f. m. Predikan hölls öfver 1 Kor. 3 kap. 11 v. af utn. Kyrkoherden i Björkö, Komministern i Gårdsby, Magister *Johan Svensson* och Altartjenst af utn. Komministern i Asa, *Olof Gustaf Barck*, och S. M. Adjuncten *Noach Wieslander.*

Efter återkomsten till Gymnasium uppsteg H. H. Biskopen i Kathedern och fortsatte, inför det samlade Presterskapet, sin under gårdagen började Embetsberättelse på följande sätt:

Mine Bröder!

Vår gång har i dessa dagar alltjemt varit från Kyrkan till Lärosalen. Det är en presterlig gång: låtom oss fortsätta den.

Elementarläroverken ha, sedan sista Prestmöte, fått en ny *Skolordning* som utkom 1820, och varit gällande sedan Höst-Terminens början 1821. Den är allmänt bekant och förmedlar, så godt sig göra låter, den strid mellan det gamla och nya som, äfven i Uppfostringsläran, delar sinnena. Hvad skall Elementarundervisningen omfatta? Endast, eller åtminstone hufvudsakligen, de gamla språken? Eller derjemte äfven de moderna, och de så kallade *realia*, de prak-

tiska vettenskaperna? Med andra ord, är det formella eller materiella i elementarbildningen väsendtligast? Min tanka härom borde vara bekant, åtminstone är den ofta yttrad. Skolans afsigt är visserligen att bibringa kunskaper, men derjemte och väsendtligare, att skärpa och utvickla de förmögenheter hvarigenom kunskapen fattas, redes, göres sjelfständig och lefvande. Frågan är i allmänhet mindre den hvad de unga lärt, än den: ha de lärt sig att lära? Öfvas minnet, redes begreppet, skärpes omdömet? Detta sker i min tanka bäst och säkrast genom de gamla språken, först deras Grammatik, sedan deras Litteratur, så vidt den kan omfattas. De lefvande språkens formlära är lösare och erbjuder färre fasta jemförelsepunkter. Att de, i verldens närvarande skick, äfven måste läras af hvarje bildad man förstås af sig sjelf. Men deraf följer ännu ingalunda att det måste ske i barndomen, och att dessa språk i Skolan skola trängas med de klassiska, som i allmänhet torde passa bättre till grundval, derföre att de innehålla verksammare bildningselementer för det unga sinnet. Erfarenheten har åtminstone hittills visat, att den som genomgått en fullständig kurs i de gamla språken, både lättare och säkrare fattar de nya, äfven oberoende af åldern. Menniskobildningens omfång är nu vidsträcktare än förr; men fädernas sed att börja — med början, torde i allt fall ej vara så förkastlig. — Hvad de praktiska vettenskaperna angår, så tillhöra de egentligen icke den ålder som faller inom Elementarläroverken, ligga också utom kretsen för den egentliga, all annan vettenskaplig bildning förberedande humanistiska. Intrugas de likväl dit, så bidraga de att öka den mångslöjd hvaraf undervisningen i allmänhet lider. Emedlertid har 1820 års Skolordning så till vida gifvit efter för den nyare tidens fordringar som den inrymt några lärotimmar, men först på Gymnasium, åt lefvande språken, och äfven derstädes anställt en lärare

i Naturvettenskaperna, som likväl ej upptaga många stunder. Sedan denna Skolordning varit gällande i tre år, sammanträdde första Skol-Revisionen 1824, och med anledning af dess anmärkningar stadgades genom Kongl. Cirkulär-Brefvet af d. 18 Maj 1825 några förändringar deri. De väsendtligaste häraf voro, att Gymnasist som anmäler sig att afgå till Universitetet, ovillkorligen bör förut undergå särskilt afgångsexamen, och att den § upphäfdes som bjöd att ingen finge i Skolan emottagas, som ej inför Rektor styrkte, att han genom egna tillgångar eller andras understöd, kunde uppehålla sig vid läroverket. Hvad det förra angår, så tyckes deraf böra följa, att ingen Gymnasist kunde inskrifvas vid Akademien som Student utan att uppvisa afgångsbetyg. Detta har likväl flere gånger skett, och föranledt klagomål af flere Eforer, bland hvilka Biskop *Hedréns* vid sistlidne Riksdag äro allvarsamma. I sammanhang härmed har äfven fråga blifvit väckt om den nyorganiserade *Student-examens* nödvändighet i allmänhet. Det är utan tvifvel oangenämt och förödmjukande för Gymnasiilärare, som under flera års tid lärt känna de unga, att se sina betyg underkastade pröfning, stundom underkännande, af yngre akademiska lärare, som endast ha några timmar för pröfningen. Mången tror derföre att Studentexamen kunde helt och hållet umbäras, likasom vid de Tyska Universiteterna, och en så kallad Maturitetspröfning, anställd vid afgången från Gymnasium här, liksom der, böra medföra akademisk borgarrätt. — Hvad åter det sednare angår, eller afskaffande af garantien för ynglingens förmögenhet att uppehålla sig vid läroverket utan att falla någon till last, så kunna omdömena derom vara delade. På ena sidan är det vackert och upplyftande att se Statens högsta bildningsanstalter öppnade äfven för de fattigaste ibland folket. Det är en skön egenhet i Svenska Historien att Allmogens

barn der kunna uppstiga, och till en del verkeligen uppstigit till de utmärktaste platserna, icke blott i Kyrkan och Vetenskaperne, utan äfven någon gång, åtminstone i andra eller tredje slägtleden, till sjelfva Thronens granskap. Detta är en demokrati i ordets ädlaste bemärkelse, duglighetens, bildningens, snillets demokrati, som hoppar öfver alla ståndsskillnader och ingenstädes finner vägen stängd; och den bär intet Svenskt hjerta i sitt bröst som ej fröjdar sig häröfver. Men afsigten med nyssnämnde stadgande var ingalunda att afskaffa detta förhållande. Af allmogens söner inskrifvas årligen omkring 400 i Elementarläroverken, således 1/4:del af den studerande personalen. Det är icke möjligt att alla, eller ens flertalet af dessa, kunna ha någon särskilt och utmärkt fallenhet för Studier. Hvad som drifver dem från deras fäders yrke är väl snarare föräldrarnes fåfänga att se sina söner uppflyttade i en högre samhällsklass, men kanske också någon gång hoppet att få kasta hela omsorgen om deras underhåll på den stad der Läroverket är beläget. Härigenom blir Läroverket en fattigförsörjningsanstalt, som icke är dess ändamål; och det var detta som nyssnämnde stadgande i Skolordningen ville förekomma.

Redan vid 1823 års Riksdag yttrade Ständerna den underdåniga önskan att Kongl. Maj:t måtte åt sakkunnige Män uppdraga granskningen af Militärundervisningsverket i hela sitt omfång, och äfven vidtaga åtgärder för Folkskolans förbättring. Saken betraktades med rätta som en National-angelägenhet och uppfattades äfven sålunda af Regeringen. En talrik Komité tillförordnades hvars granskning skulle omfatta icke blott Militär- och Folkskolorna, utan i allmänhet hela landets undervisningsverk. Den sammanträdde om hösten 1826 och sedermera i Januari 1828. Det vidlyftiga Betänkandet underskrefs i Maj månad samma år, och är genom Trycket bekantgjordt. Både de gamla

och de nyare åsigterna inom uppfostringsläran hade der sina representanter, och till ungefärligen lika antal. Härigenom uppkom i synnerhet för Elementarläroverken, ett jemkningssystem som kanske gaf det hela en sned, i stället för en lodrätt riktning. Man medgaf litet från begge sidor, hvarigenom skedde att ingendera var rätt belåten, och reservationerna utgöra hälften af Betänkandet. I afseende på Elementarläroverken tvistades mycket om Methoderna, hvilka dock för undervisningen sällan betyda mer, men ofta mindre, än Uniformen för en krigshär. Väsendtligare var frågan om huru mycket af den moderna och praktiska bildningen skulle inrymmas i Skolan, och i synnerhet på Gymnasium; och genom en knapp pluralitet föreslogs tvenne så kallade bildningslinier, den ena med, den andra utan klassiska språk, men med i öfrigt gemensamma läroämnen, som skulle genomlöpa Gymnasium. Detta är egenteligen en fortsättning af Apologistskolan, som länge stått bredvid Lärdomsskolan, och på detta sätt skulle föras upp genom Gymnasium. Men hvad åsyftar egenteligen Staten med Elementarläroverket? Dock icke egentligen den allmänna medborgerliga bildning, som kan vara nödvändig för särskilta yrken och förhållanden i lifvet, utan ursprungligen den humanistiska och förberedande som erfordras för den blifvande Embetsmannen. Det är Statens pligt att sörja för hvar medborgares religiösa bildning, och den uppfyller han genom Kyrkan. Det är vidare Statens pligt att sörja för Embetsmannens vettenskapliga bildning, och den uppfyller han genom Skolan, och sedermera genom Akademierna, eller särskilta undervisningsanstalter. Men det är icke Statens pligt att i offentlig väg, sörja för den bildning som kan erfordras eller vara nyttig för enskilta yrken, för Handeln, Näringarna, Handtverkerierna. Att förskaffa sig den måste ankomma på enskilt omtanka. Häraf följer att de så kallade Apolo-

gistierna egentligen äro utvexter på Skolan; de ha på de fleste ställen föga trefnad och förtyna bredvid densamma. Vore Staten rik, kunde den bygga Real- eller Borgarskolor i stort såsom särskilta fristående Instituter, såsom det skett på flere ställen utomlands, så vore detta visserligen så mycket bättre; men sådant är icke förhållandet hos oss. De få anslag Staten härtill kan bestå äro nu också spridda på alltför många håll, för att kunna verka med eftertryck på någotdera. Minskades Apologistiernas antal, och förlades de i våra få större handelsstäder, dit de egentligen höra, utvidgades de der till flere klasser, hvaribland i synnerhet en Teknologisk för vissa näringar, kunde derigenom föras till någon likhet med Realskolorna utomlands, så vore detta visserligen önskansvärdt. Nu deremot, i våra näringslösa småstäder, utgöra de ett matt bihang till lärdomsskolan, sakna för det mesta allt eget lif och sjelfständighet, och sammanfalla mer och mer med fattigskolan. Att på sådana ställen och under dylika förhållanden låta deras så kallade bildningslinia gå genom läroverkets begge våningar, Skola och Gymnasium, för att vantrifvas i begge, anser jag för onyttigt; och så länge ännu någon klassisk bildning fordras såsom ett villkor för inträde i Embetsmannaklassen, är det svårt att inse hvad dylika amfibiska Gymnasister skulle blifva för Staten.

Då tänkesätten i dessa och flera andra frågor rörande Elementar-Läroverken varit mycket delade inom Komitén, och nyttan af de föreslagna förändringarna ännu icke är genom någon pröfning bekräftad, så hvilar frågan med rätta ännu oafgjord hos Konungen. Sista Skol-Revisionen, som var samlad 1832, afstyrkte äfven de flesta af de föreslagna förändringarna. Emedlertid och för att pröfva de föreslagna Methoderna och hela den nya bildningsprocessen, har man i Stockholm inrättat den så kallade *Nya Elementar-*

skolan, byggd på helt andra grunder än den gamla. Saken hvilar alltså i Högsta Domstolen, nemligen Erfarenhetens, hvars utslag vi förvänta.

Hvad *Wexjö Stifts Läroverk* och främst *Gymnasium* angår, så bibehåller det ännu sitt fordna anseende; och vi ha haft den tillfridsställelsen att de ynglingar som derifrån afgått för det mesta bestått bäst i de nu mycket skärpta Studentexamina. Ett och annat Läroämne drefs kanske fordom högre: men i det hela tror jag icke att vi skulle förlora på jemförelsen. De Mathematiska, Historiska och Filosofiska Studierna ha fått ett omfång som fordom icke var vanligt. I Profangrekiskan ha äfven lärokurserna blifvit betydligt utvidgade och undervisningen, så i formlära som syntax, lämpad efter nu rådande filologiska åsigter. Derföre tackar jag skicklige och utmärkta Lärare; och genom deras nit för den goda saken har det varit mig möjligt att införa en väsendtlig förbättring i undervisningens gång. Gymnasium hade nemligen här, liksom på de flesta andra ställen, endast två afdelningar, och då man der vanligtvis tillbringar tre år, och lärokurserna alltjemt måste börjas för dem som uppflyttades från Rektorsklass, så fick ynglingen två år å rad höra det samma; det andra Gymnasiiåret var endast en repetition af det första. Detta skulle naturligtvis inskränka lärokurserna och sinka framstegen. Nu äro afdelningarna tre, svarande emot de tre åren, af hvilka hvarje har sin bestämda kurs, det följande året fortsätter der det föregående slutat, och ingen tid försittes med att åter höra hvad man redan genomgått. En sådan anordning kunde likväl ej träffas, utan derigenom att hvarje Lärare gaf flere lärostunder än dem Skollagen föreskrifver, hvarigenom väl hans möda ökades, men också undervisningen vann. Denna förändring har här varit införd sedan Höstterminens början 1830.

Gymnasii Lärarepersonal är, sedan sista Prestmöte, ökad med trenne, nemligen en Lärare i Naturalhistorien, sedan 1821: vidare en i Gymnastiken, med 25 tunnors lön, hvars tjenstgöring började d. 1 Nov. 1827, och slutligen, Läraren i Lefvande Språken, antagen d. 1 Sept. 1831, som uppbär ett arfvode af 300 R:dr Banko årligen, anvista på Visingsöfonden. Summan af inskrifne ynglingar, från den 1 Januari 1818 till samma tid 1836, uppgår till 289, således i medeltal 15 på året. Af dessa ha 20 varit Adelns, 92 Presterskapets, 84 Ståndspersoners, 25 Borgares och 68 Allmogens söner. Frequensen är vanligtvis mellan 40 och 50. För närvarande är antalet 45.

Vid Upsala Akademi voro sistlidne Vårtermin närvarande 67 *Studerande af Smålands Nation.* Nationen har der, äfven sedan sista Prestmöte, inköpt *eget hus*, med karaktersbyggnad af sten, en nyligen uppförd trappa af huggen granit, och uthus af träd, beläget i Fjerdingen, Qvarteret S:t Brigitta, i hörnet af S:t Olofs- och Sysslomansgatorna, nära Fyrisån, S:t Eriks torg, Domkyrkan och Gustavianska Akademien, i en sund och öppen trakt af staden, på alla sidor fristående, och på tvenne omgifvet af egna trägårdar. Nedra våningen uthyres, men i den andra är Nationssalen, som upptar hela husets längd, med Bokskåp för Nationens Bibliothek, jemte tvenne boningsrum, af hvilka det ena begagnas för mindre sammanträden och Tidningsläsning, det andra uthyres till någon studerande Landsman. I tredje våningen äro fyra gafvelrum, som likaledes uthyras; och inbringar gården i hyror omkring 250 R:dr Banko årligen. Af den tryckta, nu vid Prestmötet utdelade redogörelsen för Byggnadsfonden, inhemtas att inköpssumman jemte brandförsäkring m. m. uppgått till R:dr Banko 3732: 8, 9, och den åren 1833—34 verkställda påbyggnaden, inventarier för Nationssalen m. m. till 4032: 10, 4. Fonden har

uppkommit genom subskription, som stiger till 7151: 18, 11, hvaraf 6104: 34, 11. äro inbetalta. Af dessa äro 606: 45, 11. tecknade inom Stiftet, hvaribland Bergsrådet *Aschans*, Häradsprosterna *Nordins* och *Agrells* bidrag äro de största; de öfrige väl utom Stiftet, men dock af Landsmän. Med Fondens behållning, dels i kontanter, tillika med de subskriberade medel hvilka denna höst med säkerhet kunna påräknas, hoppas man att å nuvarande skuld 1979: 1, 4 kunna göra en betydligare afbetalning. — Bibliotheket, som förvaras i Nationssalen, har ingen annan Fond än de måttliga, men bestämda afgifter som Nationens Ledamöter åtagit sig, samt gåfvor i böcker. Dess afsigt är att i de fleste Akademiska läroämnen samla nyttiga och nödvändiga arbeten, som sedermera utlånas åt studerande Landsmän. Från 1719, då första boken skänktes, till 1799, således på åttio år, var de skänkta Volumernas antal endast 18. Från sistnämnde år, till och med vårterminen 1826, således på tjugusju år, skänktes 150 Band; och ifrån denna tid till närvarande, således på tio år, 230. Bland gifvarne utmärker sig, häri, som i mycket annat, Häradsprosten Doktor *Agrell*, som skänkt mera än 50 Volumer, särdeles i Österländska Litteraturen. Samma förhållande visar sig äfven i afseende på Bibliothekets kontanta inkomster, som ifrån 1798 till Vårterminen 1826 endast uppgingo till 450: 18, men från sistnämnde tid tills nu till 721: 6. Detta förhållande hänvisar ostridigt på ett stigande interesse för Bibliotheket, hvilket jag derföre med glad förhoppning härmedelst anmäler till mina Stiftsbröders och öfrige Landsmäns fortfarande åtanka. Sedan vi i Nationshuset fått en bättre och rymligare lokal för Boksamlingen, ha vi ökadt skäl att småningom söka bringa den till en fullständighet som någorlunda svarar mot ändamålet. Utom en icke obetydlig samling af Manuskripter, Disputationer, Brochurer och Tidningar, innehåller Biblio-

theket redan mera än 650 Band. Det är fattigast på verk i Theologi, Juridik, Medicin och Mathematik, bättre deremot försedt i Filosofi, Historia och Filologi. Antalet af Volumer, som i sednare åren årligen varit utlänta, öfverstiger 250.

För hela denna vackra, nyttiga och hedrande inrättning ha vi Småländska Nationens Inspektor i Upsala, Professor *Sjöbring* att tacka. Han har icke blott subskriberat med en mångdubbelt högre summa än någon annan, nemligen 1000 R:dr Banko, utan äfven varit själen i hela företaget, på en gång dess upphofsman, ledare och verkställare. Huru mycket annat ha vi dessutom icke att tacka honom för! Det finnes, bland hans i Upsala studerande Landsmän, ingen tvekan som ej går till honom och får ett godt råd, ingen förlägenhet som han ej möter med öppet hjerta och öppen hand. Han är Nationens *Husfader*, i ordets skönaste bemärkelse, den enda fasta stödjepunkten i den unga, rörliga, ständigt vexlande familjen, som kommer och går; och jag begagnar med glädje detta tillfälle att, å Presterskapets och hela Stiftets vägnar, betyga honom min offentliga, min hjertliga, min varmaste tacksägelse.

I välvilja, nit och omtanka för sina unga Landsmäns bästa, har Professor Sjöbring en värdig medtäflare i Professorn Doktor *Lindfors*, Inspektor för Småländska Nationen vid Lunds Akademi. Antalet af dess närvarande Ledamöter var sistlidne Termin 35. Om ett *Nationsbibliothek* har fråga varit väckt och subskription inom Stiftet öppnad; men jag saknar bestämda underrättelser om företagets fortgång.

Akademiska Föreningen stiftades i Lund 1830. Dess afsigt var att bilda en föreningspunkt, helst mellan den yngre Lärarepersonalen och Studerande Ungdomen, så väl i litterärt afseende, som för sällskapslifvet och dess ädlare nöjen. Ordinarie Ledamöter äro alla i någon Nation inskrifne Akademiska Lärare och Studenter. Föreningen har tre

afdelningar. Den *Sociala*, som lemnar tillfälle till umgänge, Sång, Instrumentalmusik, Oratoriska och Deklamatoriska öfningar, föreläsningar o. s. v. Sången ledes af en särskilt stiftad Sångförening. Alla slags spel och starka drycker äro förbjudna. *Athenæum* erbjuder läsning af Tidningar, Litterära Journaler, inhemska och utländska, och sådana Skrifter som äro af allmänt vettenskapligt interesse, men för dyra att inköpas af enskilta Studerande. *Convictorium* sluteligen utgör en billig och ordentligt reglerad Restauration. Hvar och en af dessa afdelningar har sin Förman, och sina Ordningsmän. Alla gemensamma angelägenheter besörjas genom Deputerade af samtlige Akademiska Nationerna. Föreningen har eget hus med tillhörande rymlig tomt, der en plantering blifvit anlagd som lofvar att med tiden bli en ny Lundagård. Medel härtill erhöllos, dels genom sammanskott af Akademiska Lärare och andra å orten boende personer, som nitälskade för inrättningen, dels genom subskription, hvari i synnerhet de sydliga Stiften deltogo. Från Vexjö Stift utgjorde bidragen R:dr B:ko 131: 20. H. K. H. Akademiens Kansler skänkte 500 R:dr att utgå i fem år, och har äfven efter deras förlopp fortsatt sin frikostighet. Bristen fylldes genom ett lån på 1600 R:dr, hvaraf dock nu en betydlig del är afbetalt. Inrättningen underhålles genom bidrag af alla dess ordinarie Ledamöter, som erlägga 1 R:dr i Terminen. För tillträdet till Athenæum och Restaurationen betalas särskilt. Hela företaget har haft mycken framgång och fördelaktigt verkat på ungdomen. Det har den lyckan att i H. K. H. Kronprinsen äga en kraftig beskyddare, och förtjenar allmänt deltagande och välvilja.

Härvarande *Gymnasiibibliothek* har sedan 1817 erhållit en tillökning af 2050 Volumer. Häraf utgör likväl Queckfeldska Donationen 873, gåfvor ur Presthus 200, inköpta Volumer således 977, för det mesta i nyare Theologi och

Filologi. Priset härföre uppgår till 2931 R:dr, hvaraf likväl under de första tio åren 1817—1827 endast 775 R:dr; sedan dess äro böcker inköpta för 2156 R:dr. Möjligheten af ett sådant utvidgadt inköp har gifvits genom de så kallade Kadukmedlen, som utgöras af alla behållna inkomster vid Ecklesiastik- och Läraresysslor, hvilka genom tvist eller af andra skäl, kommit att öfver den lagliga tillträdestiden stå lediga, samt dessutom vederlag under extra nådår. Dessa blefvo på Konsistorii underdåniga hemställan, under fem års tid anordnade, hälften till Gymnasii och Skolkassan, och hälften till Bibliothekskassan. Efter dessa fem års förlopp anslogs hela beloppet att tills vidare ingå till Bibliothekskassan, enligt Kongl. Brefvet af d. 4 Maj 1827. Vid sista bokslut var kassans behållning 983: 10, 6. Volumernas antal närmar sig 11,000[1].

---

[1] Sedan detta sades har Bibliotheket från tvenne särskilta håll erhållit en betydlig tillökning af omkring 1700 Volumer. Först genom en gåfva från Riksarkivarien Kanslirådet *Liljegren*, som föranledt följande skrifvelse:

Till Herr Kanslirådet m. m. *J. G. Liljegren!* Herr Kanslirådet har med en frikostig gåfva af icke mindre än 850 Volumer, bland hvilka flere dyrbara och klassiska verk befinna sig, ihågkommit Vexjö Stifts Bibliothek; till erkänsla (som det heter) för den bildning Herr Kanslirådet vid härvarande Läroverk emottagit i sin ungdom. Den skönaste vedergällning Lärjungen kan ge sin ungdoms bildningsanstalt är ett berömdt namn i Vettenskaperna; och i detta afseende har Herr Kanslirådet längesen öfverbetalt sin skuld till Vexjö Läroverk. Att derutöfver ännu, med enskilt uppoffring, bidraga till dess fördel och anseende, bevisar något mer och annat än ett frejdadt namn: det hör till ädla hjertans *Runelära*. För undertecknad är det en ökad tillfridsställelse att, då han å Domkapitlets och egna vägnar, förklarar vår gemensamma tacksamhet för gifvaren, äfven kunna förklara sin enskilta för en vän.

Med Herr Kanslirådets tillåtelse kommer den skänkta samlingen att, under namn af den Liljegrenska, oförskingrad uppställas. De få dubletter som på detta sätt uppkomma för Bibliotheket kunna derutur föryttras, helst Gymnasiibibliotheket är det enda offentliga inom Stiftet.

ESAIAS TEGNÉR.

S. G. Mellin.

Vexjö högre Lärdomsskola fortgår under skicklige Lärare, och med stigande förtroende. De lägre klasserna deri, helst den förberedande, lida af öfverfyllnad, då stundom ända till femtio barn äro samlade under en lärare. Vexelmethod har i vissa ämnen blifvit försökt, men den är dock alltid en nödhjelp. För att anställa Duplikanter saknas tillgångar, och således fruktar jag blifva nödsakad att vidtaga den åtgärd som sista Skolrevision föreslagit, nemligen att anställa ett urval bland dem som anmälas till intagning. Frequensen som 1818 var 149, utgjorde sistlidet läroår 178. Minst var den 1822 med 136, högst 1830 med 197. Deremot besökes Apologistskolan med sina två klasser, mindre. Den hade 1818, 37, sista läroår 28, året förut endast 21 Lärjungar. Bland dessa tillhör sällan mera än en fjerdedel öfra afdelningen, de tre höra till den lägre. Det missförhållande som härigenom uppkom har jag sökt rätta derigenom att ämnena, utan afseende på klass, fördelades mellan begge Lärarne, och således ambulatorisk läsmethod infördes. De hinder som ligga i vägen för Apologistiernas framgång har jag förut antydt. Apologistelementet är både för mycket och för litet utvickladt i vårt undervisningsverk. För mycket, emedan det är utströdt öfver allt, äfven på de ställen der det måste knyta sig i vexten och förtvinar: för litet, just genom denna brist på koncentrerad kraft och den rikare utvickling som deraf skulle följa. Öfverhufvud kan frequensen i begge Skolorna antagas att årligen uppgå till omkring 200.

Ungefär hälften så stort antal studerar i *Jönköpings Skola*,

---

Genom ett tillägg till förra gåfvan från samma hand har vår boksamling ännu mer blifvit ökad. — Vidare har Ståndet på Ordförandens proposition (se Protokollet) beslutat att fordna Gymnasii-Bibliotheket på Visingsö skulle förenas med Stiftsbibliotheket. Det uppgår till omkring 830 Band, hvaribland flere sällsynta. På detta sätt har Stiftsbibliotheket för närvarande mellan 12 och 13000 Volumer.

med en enda *Apologistklass*. Detta var 1818, 94, sistlidet läsår 109; högst 1830 med 119, lägst 1825 med 79 Studerande, Apologisterna inberäknade. De sistnämndes antal steg 1820 till 57, som dock sista Termin sjunkit till 22. Härvid bör likväl anmärkas att, sedan 1829, nedra Apologistklassen blifvit begagnad såsom förberedande klass för både Lärdoms- och Apologistskolorna. Förut var antalet ungefär lika i begge Läroverken, hvilket bevisar att Jönköping, beläget på vändpunkten mellan norra och södra Sverge, och af Naturen ämnadt till handelsstad, är härigenom en vida tjenligare lokal för en Apologistskola än Vexjö. I öfrigt är sedan 1826 en Gymnastiklärare anställd vid Skolan med en lön af 150 R:dr, anvista på Visingsöfonden.

Byggnader och reparationer å Läroverkets hus ha medfört betydliga kostnader. I Vexjö har ett nytt Gymnastikhus blifvit uppfördt, som kostat 3050 R:dr B:ko. Gymnasiihuset har, både till tak och inredning, erhållit en betydlig reparation, som uppgått till 2630 R:dr. Bibliothekets lokal i Domkyrkotornet har blifvit utvidgad för 881 R:dr. I Jönköping är ett Gymnastikhus inköpt för 900 R:dr. Dervarande Skolhus reparerades 1828 för 1283 R:dr. I dessa poster, som sammanräknade utgöra en summa af 8744 R:dr B:ko, äro smärre och årliga reparationer ej inberäknade. Stiftets Byggnadskassa, som bekostat större delen af nyssnämnde summa, har härigenom för närvarande en brist af 1032 R:dr. Till betäckande häraf finnas väl tillgångar, ehuru de ej ännu influtit; men för framtiden äro likväl utsigterna i detta afseende bekymmersamma.

Af den *indragna sjunde Lektorslönen* $80\,^{1}/_{2}$ Tunnor Kronotionde, som varit ledig sen 1810, hafva enligt särskilta Kongl. Resolutioner 30 Tunnor blifvit anordnade till Gymnasii-Adjunkten, 6 till Director Musices, 10 till Kollega i förberedande klassen, och $24\,^{1}/_{2}$ till Gymnastikläraren. Af

under tiden uppkomna besparingar hafva 840 R:dr blifvit anslagna till Stiftets Byggnadskassa och genom Kongl. Brefvet af den 13 Februari 1822, 5,745 R:dr såsom fond för Cassa Emeritorum. Af denna kassa utgår, sedan 1826, Emeritilön till tjenstledige Kollega Dyk, årligen med 16 Tunnor efter markegång, vanligtvis något öfverstigande 100 R:dr. Den har äfven utbetalt flere arfvoden till Vikarier under Nådår efter aflidne Gymnasiilärare. Dess behållning vid sista bokslut var 10,579 R:dr. Det är lätt att inse att denna kassa, med de tillgångar den för närvarande äger eller för framtiden har att påräkna, icke kan uppfylla sitt ändamål. Rentan af nyssnämnda summa förslår knappast att för behof på gamla dagar freda en enda förtjent Gymnasiilärare eller Rector Scholæ, som af ålderdom, lefnadströtthet eller sjuklighet blifvit urståndsatt att, som sig bör, sköta sitt kall. Det har derföre ofta varit föreslaget att dylika Lärare, i likhet med flere civila Embetsmän, måtte uppföras på Indragningsstaten; men hoppet om en sådan fördel är ännu mycket aflägset. Härigenom äro utsigterna både för Lärare och Läroverk mycket förmörkade; och det återstår för de förstnämnda ingenting annat än att antingen fortsätta sitt yrke, långt öfver den tid då sinnets spänstighet och lynnets liflighet vanligtvis upphöra, eller också att för sin bergning erbjuda åt Församlingen hvad Skolan utslitit.

Gymnasiikassans behållning är 1799 R:dr; *Præmii- och Understödskassan*, som vanligtvis utdelar sina tillgångar för året, hade sistlidet år en behållning af 11 R:dr. *Stipendiikassans* belopp vid sista bokslut var 7,766 R:dr. Stipendiifonderna finnas upptagna i Forssanders Matrikel pag. 11 och 26. Inga nya hafva, sedan sista Prestmöte, tillkommit för Vexjö Gymnasium eller Skola; men under den 26 Juli 1834 har Kongl. Maj:t tillåtit att det till Vexjö Läroverk af *Carl de Mornays Enka, Anna Trolle*, genom Testamente af

den 28 Januari 1610 donerade Kapital, 1100 Joachimthaler, jemte derå från Juli månad 1821 obetald ränta à 6 procent, på en gång af Statskontoret aflemnades till Konsistorium, som derefter på eget ansvar, lika med flere andra under Konsistorii vård ställda medel, borde förvalta denna Stipendiifond. Kapitalet, med alla till betalningsdagen i September 1834 upplupna rentor, utgjorde en sammanräknad summa af 1977 R:dr, som af Konsistorium blifvit mot laga säkerhet utlånt.

I sammanhang med Stipendiifonderna, ehuru ej egenteligen åsyftande Läroverket, kan anföras att en onämnd välgörare genom gåfvobref af den 14 Juli 1818 öfverlemnat en summa af 500 R:dr B:ko, med föreskrift att årliga rentan anslås till någon Enka, som sjelf härstammar, eller hvars man härstammat, från Domprosten *Bonde Humeri* syskon. Vid utnämnandet göres ej afseende på skyldskapsgraden, blott på större eller mindre behof, jemte välfrejdadt uppförande. På stånd bör ej heller afseende fästas, dock böra prestenkor, då allt annat är lika, äga företräde. Händer att vid yppad ledighet ingen berättigad Enka finnes, beror det af Konsistorium att använda penningarna till understöd för något behöfvande fader- eller moderlöst barn af slägten, intill dess Enka finnes, eller ock, om så fordras, gälda möjligen hafd kostnad för inrättningen, eller med det besparda öka Kapitalet. Reglemente för denna inrättning är af Konsistorium upprättadt den 24 Mars 1819, och understödet innehafves, från sistnämnde år, af framlidne Komminister B. Lundelii Enka, Christina D. Hageman.

Prestfattigkassan stiftades 1788 och kallades då Konsistorii Kassa. Den har inga andra inkomster än frivilliga gåfvor vid befordran, och en afgift som Presterskapet vid 1793 års Prestmöte åtog sig och som ännu utgår med R:dr 22: 42 årligen. Dess behållning utgjorde 1818, R:dr 1015: 19,

4, är för närvarande 2078: 30, 5, således mera än fördubblad. Understöden 1080: 37, 1, ha blifvit utdelade till och för fattige Prestmän. Räkenskaperna granskas vid nuvarande Prestmöte af Revisorer, utsedde bland Ståndet.

Vexjö Skolas Kassa har för närvarande en behållning af 74: 24, 8. *Præmii- och Understödskassans* behållning 43 sk. 4 r.

Jönköpings Skolkassas behållning var vid sista bokslut 26: 4, 10. *Stipendiifonden* utgöres af Sandstedtska Donationen 1111: 5, 3. *Præmiikassan* var 93: 31. *Bibliothekskassan* 37: 27, 4. *Bibliotheket*, som består af omkring 830 Volumer, bland hvilka några äro sällsynta, är det gamla Gymnasii- och Skolbibliotheket på Visingsö. Af brist på utrymme i Skolhuset förvaras det mot hyra, i enskilt hus i Jönköping. Det är för litet att bestå för sig sjelf, dessutom obrukbart för Skolan, och min önskan är derföre att, med Presterskapets tillåtelse, flytta det till Vexjö och förena det med härvarande Stifts- och Gymnasiibibliothek.

Visingsöfonden har uppkommit genom de rika anslag som fordom tillhörde Skola och Gymnasium på Visingsö. Dessa upplöstes 1811, och anslagen öfverflyttades, med vissa undantag, på Jönköpings Läroverk: öfverskottet skulle bilda en stående fond, som framdeles komme att disponeras. De ekonomiska regleringarne härvid innefattas i Kungabrefvet af d. 12 November 1819. Genom sista Interimsstaten äro likväl Stiftets Läroverk i allmänhet försäkrade att fonden skall användas endast till deras fördel, och således ej får gå utom Stiftet. För närvarande är Fondens behållning i utlånta kapitaler och kontant 3873: 43, 1. Uppbörden af Skolgodsen utgjorde för 1835, 1480: 40, 7. som sammanlagdt med rentorna för de utlånta Kapitalerna, omkring 160 R:dr, bilda en summa af 1640 R:dr. Deremot utgjorde hushyra och aflöning för Skolstaten i Jönköping 1136: 25, 6.

löneförhöjning till Theologiæ Lektorn i Vexjö 200, och arfvode till Språkläraren derstädes 300 — allt anvisadt på Visingsöfonden, tillhopa 1636: 25, 6. eller i det närmaste lika med inkomsterna. Vid tillfälliga utgifter som ej kunna beräknas, äfven blott vid markegångens fall, måste således Fonden minskas. Detta missförhållande bör dock i framtiden kunna afhjelpas när 100 Tunnor till en Lektor Emeritus, och 25 till en dylik Kollega, genom dessas afgång återvända till Fonden.

Sedan sista Prestmöte hafva 2:ne Interimslöneregleringar för Stiftets Elementarläroverk blifvit af Kongl. Maj:t fastställde, nemligen den 22 April 1819 och den 21 September 1833. Den sistnämnde (upptagen i Konsistorii Cirkulär N:r 331), är föranledd af de anslag till lönförhöjning som Ständerna vid 1829 års Riksdag, på Konungens nådiga proposition, beviljade för Elementarläroverken, och som uppgå till 42,000 R:dr årligen. Af denna summa utgå 3,149: 29, 9. till Vexjö Stift, hvarå likväl 200 R:dr anvista på Visingsöfonden äro inberäknade. Genom denna lönreglering äro i synnerhet Skollärarnes villkor förbättrade, och den ger dem nödtorftig bergning. Deremot äro Gymnasiilärarnes mindre tillräcklige och lemna, med afseende på det dyrare lefnadssätt de måste föra, ännu ganska mycket öfrigt att önska. —

Öfvergå vi nu från Elementarläroverken till *Folkskolan*, så finnas i Stiftet endast trenne sådana som, under namn af Pedagogier, åtnjuta offentligt understöd. Dessa äro *Grenna Pedagogi*, stiftad af Grefve Per Brahe 1675. Läraren har i lön endast $10^1/_2$ Tunnor Kronotionde, samt Djeknepengarna af Grenna Pastorat omkring 7 à 8 R:dr, har dessutom fria boningsrum, uppförda på Församlingens bekostnad, samt $^1/_2$ tomt stadsjord. Derjemte har han, ända till de lednare åren, tillika varit medhjelpare hos Pastor i staden,

och på denna grund merendels räknat dubbla tjenstår. Barnens antal är vanligtvis mellan 30 och 40. De förmögnare af dem erlägga en ringa afgift som användes till skolans bästa. Huset, som var bofälligt, är repareradt och i brukbart stånd, methoden vexelundervisning. Läroämnen, utom de vanliga, Kristendom, skrifning och arithmetik, ha i de öfre Lexlagen stundom sträckt sig till Historien, Statskunskap, Geografi, till och med Latin och Grekiska, så att en och annan af lärjungarna befunnits skicklig att intagas i de högre klasserna af Stiftets Läroverk. Härigenom har Pedagogien fått en syftning till lärdomsskola, som under närvarande förhållanden, och med en enda lärare, ej torde vara fullt lämplig.

Vrigstads Pedagogi, stiftad af Friherre Jöran Gyllenstjerna 1682, har ännu obetydligare anslag, nemligen endast Djeknepengarne inom Pastoratet, vanligtvis uppgående till 10 R:dr. Nyssnämnde Stiftare anslog dertill $^1/_2$ Skattehemman, Vrigstad Månsgård. Vidare har Enkefru Hafström 1825 donerat Holkaryd Lillegård $^1/_4$ Rusthåll. Skolan hade länge varit föga eller intet besökt. Nu är, sedan 1825 nytt Skolhus uppfördt af Församlingen, och en skicklig Lärare, som tillika är Adjunkt hos Kyrkoherden, anställd. Skolan är både för gossar och flickor; till antalet 30 à 40, methoden vexelundervisning, läroämnen de vanliga för Allmogens barn.

Braheskolan på Visingsö beslöts redan 1811 då Öns öfriga Läroverk upplöstes, men kom först 1833 till stånd. Skolan är stiftad till minne af Grefve Per Brahe. Enligt Kungabrefvet af den 12 Nov. 1819 skall Läraren tillika vara Orgelnist, hvilket dock, på underdånig hemställan, d. 27 Okt. 1832 sålunda ändrades att Komminister tillika skulle vara Pedagog. Till Skolrum skänktes det gamla Gymnasiihuset redan 1820. Till dess inredning och iståndsättande anslogs de

io nästförflutna årens afkastning af Mörby hemman, som ıppgick till 886: 14, 11. Lärarens lön, arrendet för nyss-ıämnda Mörby hemman, uppgår i medeltal till 80 R:dr 3:o, samt en ringa afgift af förmögnare barn. Skolkassan ıar ett stående kapital af 333: 16, hvaraf rentan användes, lels till klockarens aflöning för sångöfningar, dels till vakt-nästare och ved, samt det öfriga till små premier. Regle-nente för Skolan är utfärdadt af Konsistorium, methoden exelundervisning, barnens antal mellan 30 och 40.

Dessa äro de enda offentliga anslag som finnas för Folk-kolorna i Vexjö Stift. Alla andra inrättningar i denna väg vila på enskilta bidrag.

Vexjö Fattigskola, med en fond af omkring 15,000 R:dr.)enna har uppkommit genom Donationer af a) Kollega .ppelberg 1793 på 600 R:dr, b) Konrektor Eklin 1805 på 00: 35, 5. c) Fru Blommendal 1805 på 111: 5, 4. d) Direktör ask 1814 på 16: 32. e) Handtverks-Societeten 1815 på 100 :dr. f) Domprost Sjögren 1) till tomt och hus 3,682: 25, 8.) Kapital till Lärarens aflöning 4000. 3) förökning härå efter estators död (2 års renta) 480. 4) Till Barnens beklädnad ch underhåll af Sjögrenska Sterbhusmedlen 5,231. 5) Till kolmaterialier 263: 11, 4. 6) Till andre lärarens aflöning nnan vexelmethod infördes) 948: 32. 7) Kontant gåfva af jögrenska Fonden 1829 på 4000 R:dr. Summan af hvad omprost Sjögren gifvit till denna inrättning är alltså 3,605: 10. g) Drängen Jon Jonsson 233: 16. Smärre gåfvor flere. Barnens antal omkring 90, bland hvilka 20 njuta nderhåll; 8 flickor undervisas i handaslöjder. Methoden exelundervisning.

Jönköpings Stads- och Fattigskola stiftades 1823 genom ıskilta bidrag af Stadens invånare, som uppbyggt nytt kolhus och dessutom beviljat 4 årliga Kollekter för ända-ålet. Läraren, som är Prestman, har i årlig lön 333 $^{1}/_{3}$.

Barnens antal är omkring 120. Methoden vexelundervisning I staden är äfven nyligen en Flickskola inrättad, der kristendom och handaslöjder läras.

Husqvarna Bruksskola (Hakarps Pastorat) stiftad 1821 af Baron Sture, är äfven öppen för Församlingens barn. Läraren, som är Prestman, har fri boning, kålgård och ved, samt 12 Tunnor Säd och 50 R:dr Banko i årlig lön, dessutom ur Sockenmagasinet 3 Tunnor Spannemål. Till Skolkassan betala förmögnare barn från Bruket 16 sk., från Församlingen 24 sk. i månaden, hvaraf Läraren får hälften, andra hälften användes till premier och skrifmaterialier. Vexelmethod. Barnens antal 50 à 60.

Svartarps Sockenskola, stiftad af Statsrådet Baron Adlerbeth 1807, som skänkt $^1/_2$ mantal Krono-skatte såsom boställe åt Läraren, hvilken dessutom uppbär rentan af 83: 16 Banko af samme gifvare.

Nässjö Vexelskola, inrättad af Postdirektör Sjölin, som skänkt hus och skrifmaterialier. Läraren, som tillika är Orgelnist, har af Socknen omkring 4 Tunnor årligen och 12 sk. Banko i månaden af hvarje barn. Barnen 30 à 40.

Rogberga, ambulatorisk Vexelskola, stiftad 1831. Skolkassan omkring 100 R:dr. Barnen voro 37.

I *Sandseryd* äro af Hammarsmeden Bengt Olsbeck skänkta 1,111: 5, 4. till aflöning för en ambulatorisk Skolmästare, som dessutom af hvarje barn uppbär 16 sk. Banko i månaden.

I *Bäckaby* Socken, Fröderyd Pastorat, finnes en donation af H:r Linnerhjelm på Säby, utgörande 44: 21, 3. hvaraf årliga rentan användes till fattiga barns undervisning i Kristendomen.

Bringetofta Socken har en vexelskola, grundad på Befallningsman Mobergs donation af $^1/_4$ Hemman Strette. Inrättad 1829. Barnen 50 à 60.

Nydala Vexelskola, sedan 1830. Barnens antal omkring 30. Fond 200 R:dr Banko, skänkta af en Socknens Ledamot, hvaraf rentan till premier. Lärarens lön är 1 kappe säd af hvart $^1/_4$ hemman.

Sandsjö Socken, Konga Härad har, sedan 1822, till större delen genom Komminister Oséns omsorg och frikostighet, en stående fattigskola, hvarmed tillika är förenad en ambulatorisk sockenskola. Vid den förra njuta vid pass 10 barn $^1/_4$ af året fritt underhåll och undervisning, och den öfriga tiden undervisar samme lärare ambulatoriskt i socknen. Fonden består för närvarande af 50 Tunnor säd, 400 R:dr i penningar, och torde kunna påräkna ännu mer vid gifvarens död. Af rentan lönes Skolmästaren, som dessutom har betalning och fritt uppehälle af de förmögnare barnen under skoltiden. Skolhus är byggdt och ett litet boställe anslaget.

Till *Nöbbeled* och *Ö. Thorsås* Församlingar har Domprosten Sjögren skänkt 1000 R:dr Banko, hvaraf rentan fördelas mellan Skolmästarne i begge Församlingarna. Äfven har Fröken Adlerbrant donerat 100 R:dr särskilt till Nöbbeled, hvars Skolmästare uppbär rentan häraf. Hvardera Skolmästaren har dessutom 2 Tunnor Spannemål af Sockenmagasinet, föda och husrum så länge undervisningen påstår, hos förmögnare föräldrar, och någon ringa veckobetalning för hvarje barn.

I *Skatelöf* har H:r Grefve Axel Hamilton skänkt 100 och Doktor Agrell 66 $^2/_3$ R:dr, hvaraf rentan utgör Skolmästarens lön. Dessutom har Domprosten Sjögren äfven här donerat 141: 5, 4. till böckers inköp och utdelning. En lika summa har samme Man skänkt till *V. Thorsås* Socken och till *Härlunda* 86: 32. att på samma sätt användas. Barnen 47.

Till *Bergunda* Sockenskola har H:r Landshöfdingen Baron Otter årligen anslagit 4 lispund Smör, som af Pastor försäljas. Genom nuvarande Kyrkoherden Doktor Rydéns

nitiska förvaltning har Skolkassan för närvarande uppstigit till omkring 400 R:dr Banko. Dessutom har af H. Exc. Presidenten Grefve Posse, och efter hans död af hans Enkefru Grefvinnan Posse, gifvits 1 1/2 Tunna Spannemål för fattiga barns undervisning. Skolmästaren som tillika är Klockare, har lön af Skolkassan och fria husrum af Församlingen.

Nottebäcks Sockenskola har en af Kyrkoherde Arell donerad fond af 6 Tunnor Spannemål, samt Skolhus vid kyrkan. I afseende på gårdarnas aflägsenhet är dock Skolmästarn nödsakad att ofta hålla ambulatorisk skola på särskilta ställen, der 12 à 14 barn undervisas 3 à 4 månader af året.

I *Gårdsby* Församling har Komminister Fontin anslagit hemmansrentor till ett årligt belopp af 29 1/3 R:dr Banko, hvarför 1 eller 2 fattiga barn underhållas och undervisas af Klockaren. En donation för samma ändamål af 200 R:dr gjordes 1831 af Befallningsman Hjelm.

I *Söraby* Socken är nybyggd och stående Vexelskola, och Klockaren Skollärare. Barnen 20. Fonder äro: Donation af Sekreter Orre, 208: 30; af Fru Orre 33: 16; af Kapten Renner 35: 5, 9; af Enkefru Ståhl 333: 16, hvaraf rentan användes till barnundervisningen och de fattige.

Eckersholms Vexelskola, stiftad 1829 af Grefve J. Hamilton. Barnens antal vanligtvis 50 à 60, som dock de sednare åren aftagit, genom skolans aflägsenhet för de fleste Sockenboarna, och brist på Skolhus, som man dock hoppas snart blir afhjelpt.

Hörle Vexelskola, stiftad af Grefvarne Jacob och John Hamilton 1828. Barnens antal för närvarande 71. Ingen särskilt fond, utan Skolmästaren lönas af Stiftarne, som byggt skolhus. Barnen ej blott från Vernamo Pastorat, utan äfven angränsande, undervisas i 5 månader.

I *Vernamo* och *Voxtorp* komma särskilta vexelskolor att inrättas, för den tid af året då Hörle Skola är sluten.

I *Karlstorps* Församling är, genom Kyrkoherde Palmbergs omsorg, nyligen Söndagsskola stiftad, der ungdomen från 12—15 år, under Juni, Juli och Augusti månader, söndagseftermiddagarna från 4—7 undervisas, utan all afgift, i sockenstugan. Säker innanläsning och öfning i Kyrkosång är hufvudsakliga ändamålet. Ynglingar från 15—20 år med säker Kristendomskunskap, få äfven lära skrifva och räkna, när de anmäla sig dertill. Undervisningen bestrides af Presterskapet och Klockaren. Företaget förtjenar både beröm och efterföljd.

Den Skola som sist blifvit byggd är i *Hallaryd*, den berömde Kanslirådet Hallenbergs födelseort. Till en Skolinrättning derstädes gaf han redan 1827, 1000 R:dr Banko. Tvister ha uppstått med Församlingen om bästa användandet deraf. Nu är dock Skolhus ändtligen byggdt, lärare (som är Klockarn) tillsatt, Reglemente utfärdadt, och Skolan öppnad i Maj månad innevarande år.

Sådana ambulatoriska undervisningsanstalter, som ej ha annan fond än årliga bidrag af Församlingen, och som äro flere, äro i denna förteckning ej upptagna. Men utom nu anförda enskilta anslag för undervisningen finnas äfven andra, som dels ej ännu äro disponibla, dels ej fulländade för sitt ändamål, dels, af andra orsaker, ej kunnat användas som de bordt. Dessa äro följande:

Kyrkoherde Lindström i *Unnaryd* testamenterade 1818 större delen af sin förmögenhet till *uppehälle* för fattiga barn inom Pastoratet under läsetiden, men med villkor att Läraren, som helst borde väljas bland socknens fattige, skulle både aflönas och underhållas af Fattigkassan. Gåfvan var betydlig, förmodligen betydligare än Testator sjelf påräknat; ty sedan boet blifvit utredt och Testa-

mentet bevakadt, uppgick behållningen till omkring 10,000 R:dr Banko. Det föreskrifna användandet häraf tycktes i flera afseenden olämpligt: dels emedan de egentligen fattige i Pastoratet äro få, följaktligen fonden för betydlig för ett så inskränkt ändamål; dels äfven emedan fattigkassan har ganska ringa tillgångar, otillräckliga för att aflöna och underhålla en duglig lärare, och dessutom en lärare, vald bland fattighjonen, vanligtvis är en oskicklig. Då nu ingen annan anstalt för folkundervisningen inom detta Pastorat förefinnes, ansåg jag mig skyldig försöka att få de rika tillgångarna använda, väl till samma ändamål som Testator åsyftat, men derjemte äfven till fördel för folkbildningen i allmänhet inom Pastoratet. Meningen var att få en stående Skola inrättad, öppen för alla Pastoratets barn, der de fattiga skulle som hittills underhållas, men tillika en skicklig lärare, hvartill klockaren föreslogs, af fonden aflönas med ett lämpligt arfvode. Församlingarne åtogo sig på Sockenstämma att på egen bekostnad uppföra Skolhus; men då Kongl. Maj:ts nådiga bekräftelse för denna nya organisation i underdånighet söktes, blef den, under den 26 Januari 1826 afslagen, såsom stridande mot ordalydelsen i Testamentet. Härigenom är nu det betydligaste enskilta anslag för undervisningen på landsbyggden i hela Stiftet, och som följaktligen kunnat stifta en vidsträcktare nytta, inskränkt till ett ändamål som med vida mindre tillgångar kunnat uppnås.

I *Lekaryds* Socken (Allbo Härad) har aflidne Häradsprosten Renner anslagit $^1/_4$ hemman Bockeboda att, efter nuvarande innehafvarens död, användas till Skolinrättning för de fattigaste barnen i Pastoratet.

I *Lekeryds* Socken (Tveta Härad) är början gjord till anskaffande af en Skolfond, hvartill Samfundet pro Fide et Christianismo gifvit 40 R:dr B:o.

I *Villstad* har Hemmansbrukaren Peter Bengtsson i Högsberg anslagit 111: 5, 4. för fattige barns undervisning. Fonden hade efter sista uppgifterna vuxit till omkring 166 $^{2}/_{3}$ R:dr.

I *Våthult* och *Bråraryd* hade Komminister Drakander 1815 i samma afsigt gifvit likaledes 111: 5, 4. Fonden är nu omkring 200 R:dr.

I *Burseryd* har Församlingen, på Sockenstämma den 29 Maj 1826, öfverenskommit att årligen sammanskjuta 16 sk. på hemmanet, jemte ett offer Midsommarsdagen, för att grundlägga en Skolfond.

Till *Dädesjö* Församling har Landskamrer Modig på Målajord 1829 testamenterat 66: 32 såsom stående fond för fattige barns undervisning. Rentan lägges till kapitalet för att öka summan.

I *Kalfsvik* har Anders Månsson i Rageboda testamenterat $^{1}/_{15}$ af sin förmögenhet, såsom bidrag till en Skolinrättning för fattige barn.

I *Täfvelsås* har, genom frivilliga bidrag, en Skolfond börjat bildas, som nu uppgår till 418: 37, 10.

I *Sandsjö* (Vestra Härad) har man äfven börjat samla skolfond, som efter sista underrättelsen uppgick till 26 Tunnor 29 kappar Råg.

I *Ölmestad* är en Skolkassa grundlagd genom Kollekt vid 1830 års Jubelfest. Den uppgår för närvarande till 387: 44.

Slutligen har *Blädinge* Socken betydliga anslag att vänta. Fröken Malin Sanderschöld har till skolfond skänkt ett Kapital af 2000 R:dr Banko som Konsistorium redan mottagit och utlånt, men hvaraf hon sjelf uppbär rentan i sin lifstid. Till samma ändamål har äfven Johan Jonasson i Kalkatorp, vid sista Biskopsvisitation, utlofvat en summa af 3,333: 16, att efter hans död utgå. —

Det klagas allmänt, och i synnerhet vid Riksdagarna, att Folkskolan i vårt land icke är hvad den borde vara. Det är också sant, att på flere ställen tillfälle saknas att med säkerhet lära det nödvändiga. Detta nödvändiga består först och främst deri, att barnet lär med säkerhet bokstafvera och läsa innantill, äfven något skrifva och räkna, för den som önskar det. Detta kan på ganska få ställen ske utan antagen och skicklig Skolmästare. Dertill passar Klockaren bäst, och här i Vexjö finnes sedan 1825 en bildningsanstalt för Skolmästare, som förestås af Konsistorii-Notarien Mellin, der mer än 100 blifvit examinerade. De inhämta der äfven vexelmethoden, ehuru den vid ambulatorisk läsning sällan kan användas. Det tillkommer Presterskapet att tillse det Klockaren, enligt Kyrkolag och landets behof, lägger sig mera på barnundervisning än på åkerbruk, och der detta ej låter sig göra måste ambulatorisk skolmästare anskaffas. Detta är folkbildningens första behof. Det andra och väsendtligare är Religionsundervisningen, som bibringas af Presterskapet. Bibringas den med klarhet, enkelhet och värma, så gör den mången annan kunskap umbärlig. Sträckas åter fordringarna högre, såsom nu är vanligt, helst med afseende på det konstitutionella samhällets påstådda behof: begär man Elementerna af Historia, Geografi, Statistik, Politik, Ekonomi, med hvad mera som stundom yrkas: vill man, med ett ord, småningom utbilda folkskolan till en plantskola för blifvande Riksdagsmän: så fordrar ett sådant ändamål, i fall det annars någonsin kan vinnas, till en början åtminstone *en* stående folkskola i hvarje socken, med mer eller mindre dyrlönte lärare. I Vexjö Stift åtminstone låter sådant ej göra sig, äfven af lokala hinder. Befolkningen är gles, byarna få, de fleste bebo enstaka gårdar. När barnen ej kunna komma till skolan, måste skolan komma till dem: och

derföre blir, troligtvis ännu i århundraden, den första folkundervisningen här för det mesta på vandrande fot. De flesta försök att ändra detta från Presterskapets eller Stiftsstyrelsens sida, möta dessutom andra och oöfvervinnerliga hinder, dels i folkets fattigdom, dels i dess obenägenhet för dylika nyheter, troligtvis grundad på en dunkel känsla af sådana kunskapers umbärlighet för den arbetande klassen. De ibland allmogen, som vid Riksdagarna mest ifra för en lärd folkskola, göra härifrån intet undantag, och under det de påstå sig nitälska för ändamålet, vägra de lika nitiskt de möjliga medlen dertill. När således Staten icke kan, och Församlingen hvarken kan eller vill göra några uppoffringar i denna väg, så blir folkbildningen, jemförd med de nya anspråken, på de flesta ställen, ofullständig, bruten och ojemn, utan att den derföre på något enda behöfver vara otillräcklig för hvad fri Svensk Man af folket egenteligen behöfver veta.

Forntid och *Framtid*, mine Bröder! Få folk ha en forntid sådan som det Svenska: romantisk, segersäll, ärorik. En sådan kan icke mer återkomma, åtminstone ej under dylika former. Svenska Häfdernas riddaretider äro förbi, vi äro, och böra alltid förblifva, väl ett sjelfständigt, men dock ett fredligt folk. Men dit svärdet icke når, dit kan tanken nå; och vårt språk, vår vettenskap, vår konst, kunde väl en dag göra eröfringar i Europa, säkrare och varaktigare än de förlorade. Huruvida vi skola kunna hoppas en sådan Framtid, beror till en väsendtlig del på Skola och Undervisningsverk, som derföre, äfven i detta afseende, äro en Nationalangelägenhet: de bilda och inöfva vår andeliga beväring. Hvad Folkskolan angår, så låg den fordom väsendtligast i Kyrkan, den var en Söndagsskola: och det kan sättas i fråga, om Sveriges Allmoge förlorat derpå. De egentliga Läroverken åter ha nu en vida rikare och mång-

faldigare material att bearbeta, än fordom; ty massan af menskligt vetande vexer med årtalet, och deraf kommer bildningens encyklopedistiska riktning. Då läroämnena tilltaga både i mångfald och omfång, men läroförmögenheterna i allmänhet förblifva de samma som förr, så räcker snart intet sinne till att uppfatta och afleda vårflödet, som fördränker i stället för att vattna och uppfriska. Den rikligaste föda blir en närande, endast derigenom att man kan smälta henne; och ett mångkunnigt slägte är icke derföre alltid ett tänkande och sjelfständigt. Det tillkommer Läraren att bedömma både sin tid och sin lärjunge, och tillse det icke Andans enhet går förlorad i Vetandets mångfald, eller menniskan upplöses och fördunstar i den lärde.

En lämpelig öfvergångspunkt från Undervisningsverken till Fattigvården utgör Domprosten *Sjögrens* frikostighet, som omfattade begge. De uppoffringar han gjort för härvarande Lärdomsskola, hvars hus han bekostat, och hvartill han dessutom anslagit 4000 R:dr såsom Löningsfond för Humanisten, hade ägt rum redan före sista Prestmöte. De flere Donationer han sedermera gjort för Folkskolan äro nämnde i det föregående. Jag inskränker mig till hvad han dessutom gjort för Vexjö. Vi ha hört att härvarande Fattigskola, dels under hans lifstid, dels af hans qvarlåtenskap, erhållit icke mindre än 18,605: 10. Till nya Kyrkogårdens utvidgande och iståndsättande 946: 27, 7. Såsom bidrag till nya Fattighuset 1000 R:dr, anordnade af Sterbhusmedlen: tillsammans en summa af 20,551: 37, 7. Häri äro likväl ej inberäknade 266: 32 till inrättning af Eldstäder å Gymnasium, och 183: 16 såsom lönebidrag till Gymnasii Adjunkten, som likaledes utgått af Fonden. Denna Fond har dock för närvarande en behållning af 11,269: 5, 10. När man härtill lägger, att denne Man icke blott verkade på det ädlaste sätt genom sin sjelfförvärfda förmögenhet,

utan äfven derjemte med sina skrifter i Theologi, Filologi, praktisk Pedagogik, bland hvilka åtminstone hans Lexikon ännu ej i sitt slag blifvit öfverträffadt, så måste vi erkänna, att Vexjö Stift i sednare tider kanske haft några mera lysande, men intet ädlare, intet gagneligare namn att uppvisa. Och likväl vet man snart nog knappast hvar hans stoft hvilar, i den Kyrkogård han sjelf förskönat. Detta är det ädlas lott på jorden, så snart det har mod att mera gagna än lysa. Jag kände honom icke personligen: men flere ibland Er voro hans lärjungar. Vi äro alla hans fortfarande lärjungar genom hans skrifter. Förenen Er derföre med mig att åtminstone tacka honom i hans graf, och sucka en välsignelse öfver hans minne!

Fattigvården är ett vigtigt ämne i Församlingen, och blir det ty värr mer och mer med hvarje år. I denna fråga har Vexjö Domkapitel för 3 år sedan afgifvit underdånigt betänkande, som äfven blifvit särskilt tryckt. Jag åberopar detsamma, och har ingenting väsendtligt att tillägga. Frågan om en ny organisation af fattigvården öfver hela riket, hvilar ännu oafgjord hos Konungen. Den är svårlöst. Måtte endast lösningen ej fattas för allmänt, utan äfven lemna utrymme för de afvikelser, som lokal och andra förhållanden göra nödvändiga.

Bland sednare åtgärder i denna väg förtjenar särskilt att nämnas den nya organisationen af fattigvården i Jönköping, hvars Reglemente Kongl. Maj:t under den 27 Juli innevarande år stadfästat. Det väsendtliga deraf är följande. Barn, som sakna all omvårdnad, böra födas, klädas, undervisas i Kristendom, och så vidt möjligt är, utackorderas på landet. De åter som ha någon men otillräcklig vård, erhålla behöfligt understöd, jemte tillfälle till undervisning och sysselsättning, den förra i Stadens vexelskola, och vidare genom presterligt biträde, den sed-

nare i Arbetshuset och Flickskolan. Mindre arbetsföre äldre personer understödjas genom arbetstillfällen, antingen i arbetshuset eller hemma i sina boningar, samt när behofvet så fordrar, genom mathämtning från Inrättningen, emot möjligen billigaste pris. Ålderstigna, orkeslösa eller bräckliga personer herbergeras, så vidt utrymmet medgifver, i arbetshuset, der de få mat och sysselsättas efter förmåga. Deras underhåll bestrides för närvarande till det ytterst lindriga priset af icke fullt 3 sk. Banko för dagen. De fattighjon som inrättningen både kläder, föder och hyser, stå under tiden till hennes Styrelse i samma förhållande som tjenstehjon till husbonde, och tjenstehjonsstadgan kan på dem tillämpas. Understöd i pengar lemnas icke utan genom Styrelsens Ordförande, och endast till Medikamenter eller tjenlig sjukföda, och anses alltid som ett blott förskott, hvilket bör ersättas genom arbete. Hustiggeri och enskilt allmosegifvande äro förbjudna. Inrättningen, om hvilken jag nyligen haft tillfälle att på stället taga närmare kännedom, lofvar det bästa och är i flere afseenden normal. En väsendtlig förtjenst deraf tillkommer Provincial-Läkaren Herr Professor *Eneroth*. Tillgångarna äro rika genom gåfvor, helst efter koleratiden, och Fonden öfverstiger 20,000 R:dr.

I Vexjö, der nytt Fattig- och Arbetshus är uppfördt, arbetas äfven på en ny organisation af Fattigvården, den behofvet högeligen påkallar. Nyligen har Doktorinnan Nordstedt vid sin död skänkt till Stadens fattige 333: 16 Banko.

Fattigkassornas behållning i Stiftet var 1818 — 40,876: 16, 5.; 1836 — 117,030: 47, 9. Alltså en förökning af 76,154: 31, 4.

Jag slutar härmed min Embetsberättelse. Den har blifvit vidlyftig utan att derföre vara fullständig. Men

då Presterskapet på en så lång tid icke varit samladt, har jag ansett mig böra, med något större utförlighet, redovisa för det väsendtliga af Kyrkans och Skolans angelägenheter.

H. H. Biskopen fortfor:

Innan vi börja våra öfverläggningar, återstår mig nu endast att tacka Herrar *Officianter* för deras möda, och främst bland dessa Præses Domprosten Herr Doktor *Heurlin*. Han har fullgjort sitt uppdrag med omfattande lärdom, med sin allmänt erkända och verkeligt beundransvärda talegåfva, och med snillets hela liflighet och lätthet. Han har visat sig en lika utmärkt representant för vettenskapen, som vid andra tillfällen för Stiftets Presterskap. Jag lyckönskar mindre honom än Stiftet, ty hans ära återfaller på oss. Dernäst tackar jag vice Præses Herr Doktor *Elmgren*, hvars vidsträckta öfversigt af vettenskapen, icke blott som den varit, utan som den nu är, vi alla känna och värdera. Han har vid detta tillfälle visat oss ett nytt prof af sin sällsynta gåfva att förtydliga och popularisera det vettenskapliga. Detta är redans och klarhetens vanligaste kännemärke; hvad man sjelf fattat klart, klarnar derigenom äfven för andra, och det gifves intet ljus som ej reflekteras. Herr Professor *Lundelius* har i sin Oration sammanträngt allt hvad de äldre Theologerne lärt om Nåden: klart, bindande, följdriktigt, så snart man medgifver deras första grunder, och i synnerhet deras Bibeltolkning. Det är nyttigt och värdt efterföljd att man gör sig full reda för de fordna åsigterna, innan man eftersäger de nyare. Herrar *Respondenter* ha, under en sådan Præses, föga fått visa sig. De tillfällen som gifvits ha de likväl begagnat med heder. För hvad de *icke* fått säga må de trösta sig med hoppet att en gång ta sin skada igen, när

de sjelfve præsidera i Prestmöte. Hvad *Opponenterna* angår, så skulle jag önska att all Opposition inom Prestståndet vore sådan som den vi ha hört: öfvertänkt, sansad, vänskaplig. Särskilt bör jag tacka Häradsprosten *Hagelberg*, som af vänskap för mig och Præses, åtog sig detta uppdrag kort före Prestmötet. De betänkligheter han dervid yttrade, ha på ett lysande sätt blifvit vederlagda, och ingen ibland oss har kunnat märka att han var oberedd, om icke på samma sätt som Cicero stundom också talade oberedd. Och slutligen *Predikanterne!* Hvad Kyrkans lära har djuptänkt men dock ej kärft, grundeligt men dock ej torrt, hvad framställningen kan ha bibliskt, rörande, hjertligt, med ett ord homiletiskt i ordets bästa, skönaste och kristeligaste betydelse, det allt ha vi i dessa dagar hört, ehuru under mycket olika former. Jag dömmer icke emellan dem, jag gläder mig endast att sådana gåfvor finnas i Stiftet.

Sammanträdet slutades kl. ½ 2 e. m.

Samma dag kl. 5 e. m. samlades åter Vörd. Presterskapet på Gymnasium, öfverlade och beslutade under ordförande af H. H. Biskopen, om Stiftets angelägenheter, på sätt Protokollet fördt af Konsistorii-Notarien utvisar p. 63—96 Qvartupplagan. Ämnena voro:

1) Lönkonventioner, hvarvid Beredningens förslag antogs oförändradt. 2) Om Riksdags-Kontingenten. Afgörandet uppskjöts till följande dag. Presterskapet åtskildes kl. 9. 3) Om Prestfattigkassan. 4) Om Pastoraternas Klassifikation. Frågan uppskjöts till annat Prestmöte. 5) Om Enkohjelpen. 6) Om Komministrarnes löner. 7) Om Adjunktslönerne. 8) Om öfverbyggnad på Pastors- och Komministers-Boställen. 9) Om ersättning för Odlingar. 10) Om Brandförsäkring af Kyrkor. 11) Om kläder för Hospitalshjonen. 12) Om Trienniiräkningar. 13) Om fortsatt utgifvande af Domkapitlets Circulärbref. 14) Om

Frejdebetyg. 15) Om Prosteting. Häröfver yttrade H. H. Biskopen:

»Häradsprostarne utgöra en ganska väsendtlig länk i all Stiftsstyrelse, den medlande föreställningen mellan Presterskap och Domkapitel. De ha ingalunda en blott administratif betydelse, hvilken så lätt öfvergår till mekanism. Visserligen fordras af dem kännedom i alla Kyrkans yttre bestyr, ordningssinne, drift och klarhet. Men, liksom egentligen all ecklesiastik befattning, fordrar deras icke blott vetande och erfarenhet, utan äfven nit och välvilja. Häradsprosten innehar en förtroendepost, han föreställer Stiftsstyrelsen inom sitt område, han bör der vara Kyrkans sammandrag, den lefvande Kyrkoordningen, icke blott i yttre afseende, utan äfven i det väsendtligare inre. Han står väl högre än sina öfrige Embetsbröder, så att han kan öfverse dem, men derjemte äfven så nära, att de kunna sluta sig till honom som sin medelpunkt. Med sin erfarenhet kan han leda, helst de yngre, i tvetydiga eller ovanliga fall som stundom förekomma i Embetet, icke endast i juridiskt afseende, utan äfven i den egentliga själavården, och äfven tjena dem med anvisningar för deras studier. Med råd och förmaning kan han upprätthålla mången vacklande broder, och förekomma hvad han annars måste beifra. På detta sätt kan han stifta mycket godt, afstyra mycket ondt, och med ett ord vara för sina Embetsbröder hvad Pastor är, eller bör vara, för sin Församling. Detta är det rätta, det fortgående *Proste-Tinget.* Hvad man annars vanligen kallar så, eller Prostvisitation, der icke blott Kristendomskunskapen, utan äfven Kyrkans ekonomiska angelägenheter, politi och fattigvård granskas och ordnas, är i Kyrkolagen anbefalldt. Det är en god föreskrift, som på längre tid råkat i förgätenhet, men bör upplifvas. Biskopen kan icke komma öfverallt, och jag

har visiterat i Församlingar der ingen Biskopsvisitation varit på nära hundrade år. Deremot kan en Häradsprost, så framt hans område ej är alltför vidsträckt, på fem år visitera igenom sitt Härad; och för dylika förrättningar ämnar jag att, så fort sig göra låter, utfärda instruktion.»

16) Om det fordna Gymnasiibiblioteket på Visingsö. 17) Om Nykterhetsföreningar. 18) Om Bibelspridning. 19) Om Liturgiska Olikheter. 20) Om Nattvardsbarnens undervisning. 21) Om Folkskolan. 22) Om Förhör. 23) Om ett Monument för Domprosten Sjögren. 24) Prostutnämning. 25) Officianter.

Slutligen, och då intet vidare var att föredraga, tilltalade H. H. Biskopen det samlade Presterskapet på följande sätt:

Mine Bröder!

Våra öfverläggningar äro nu slutade, och det stundar till afsked. Det är en lång tid sedan Presterskapet sist var församladt till rådplägning: måtte de beslut vi nu fattat befordra Kyrkans bästa, folkets väl och Lärarnes tillfredsställelse. Vi ha åtminstone fått höra hvarandras tankar, uttala vår öfvertygelse, och i en och annan fråga se saken från flere sidör. Äfven i ett annat afseende bör detta möte ha varit kärt för många ibland Eder. Stiftet är vidsträckt: afstånd, Embetsgöromål, många tillfälliga omständigheter, stänga den ene Embetsbrodren från den andre under långliga tider. Här ha många ungdomsvänner, som kanske ej träffat hvarandra på länge, fått skaka trofasta händer, fått berätta hvarandra lefnadsöden, föga märkvärdiga för andra än dem sjelfva, fått vexla förtroliga ord, och uppfriska barndomsminnen, som höllo på att förblekna. Sådant är skönt och rent menskligt. Det gläder mig när jag kan njuta det sjelf, men äfven när jag kan bereda det åt

andra. För min egen del har jag icke träffat annat än vänner. Jag tackar Er, Mine Bröder, för den vänskap hvarmed J mött mig, icke blott här, utan äfven för den, hvarmed J förut och ofta emottagit främlingen i Er krets, gjort rättvisa åt det bästa han har, hans afsigter, och öfversett med bristerna eller misstagen i deras utförande. Men först och sist tackar jag Eder för det nit, hvarmed så många ibland Er vården Kyrkans angelägenheter, och leden Församlingen både med lära och efterdöme. Sannerligen, det är ett högt, ett heligt mål som föresväfvar, som förenar oss alla. Vi äro ännu långt derifrån, och grafven förseglas öfver oss innan vi hinna dit. Men vi vilja icke derföre förlora modet, utan kämpa som redlige Män, som himmelrikets krigare, äfven der segren är oviss, äfven der nederlaget är troligt. Den som ärligt gjort hvad han kunnat, han har gjort nog, om icke för framgången, dock för vittnet inom sig, och vittnet uppöfver sig, och hans möda är icke förlorad hvarken för himmel eller för jord. —

Kyrkolagen bjuder att jag skall sluta med en förmaning. Men förmanade Er icke Ert eget hjerta, helgden af Ert kall, öfvertygelsen om dess vigt, och dagens tydliga behof, tydligare kanske nu än någonsin, förmanade Er icke Anden inom Er, så vore visserligen min förmaning fåfäng. J ären Församlingens Lärare: och häruti ligga, för dem som fatta det, volumer af förmaningar. Det första, om också icke det vigtigaste, som fordras af Läraren är lärdom, synnerligast i sitt kall. Huru mycket innebär ej detta! Med Bibeln, som är Himmelrikets Hufvudbok, måste han först och främst vara förtrogen. Dertill fordras att han känner dess språk, åtminstone Nya Testamentets. Men om han också känner språket, så förstår han dock icke derigenom allena Bibeln som sig bör. Han måste äfven vara hemmastadd i den fornverld hvars färger den bär, han måste ha

sett sig om i Katakomberna der en förgången tid hvilar, en mäktig Mumie med sin rulle af papyrus, fullskrifven med heliga runor. Ty heliga äro de, äfven om de skulle kallas för hedniska; Kristendomens nycklar ligga strödda öfverallt ibland dem. Hedniska — hvad betyder det? kunde det finnas en Kristendom om icke en Hedendom föregått? Verldshistorien är dock genetisk, hon känner intet språng, endast en fortgående kedja, en oafbruten utvickling. Hvarje ögonblick har sin rot i årtusenden, den dag du lefver, den dag dina Fäder lefde, han är en son, ehuru i olika slägtled, af skapardagen: hvad som är, det *är* derigenom att ett förutgående *varit*. Derföre är det en besynnerlig föreställning att Kristendomen skulle stå alldeles enstaka, som en förtrollad stad, som ett nytt Jerusalem nerfallet från himmelen, utan allt sammanhang med den föregående eller den omgifvande tiden. Kristendomen är en uppenbarelse: ja, men en sådan enslig, från allt annat lösryckt, af allt annat oberoende uppenbarelse, skulle intet menskligt sinne kunnat fatta, den vore förlorad för alla. Uppenbarelsen är icke en död Månsten, fallen med knall ur skyn, utan den är ett lefvande träd, utbildadt och mognadt med tiden, ehuru dess frö är fälldt af himmelens fåglar. Vore det annorlunda, hade kristna korset icke sitt fotfäste i en föregående bildning, hednisk så väl som Judisk, sannerligen det stode icke nu och öfverskyggde hela den bildade verlden, det bure ej på sin panna solvisaren som afskuggar det eviga ljuset. Och derföre äro äfven de så kallade profana, humanistiska, förberedande kunskaper, som föra oss in i forntiden, oumbärliga för den kristeliga Läraren om han skall förstå sin Bibel. — Vidare har Kristendomen, som ursprungeligen var ett tänkesätt och en mycket enkel lära, med tiden blifvit utbildad till ett vettenskapligt system, på mångfaldigt sätt omvexlande och omtvistadt. En

allmän öfversigt häraf är nödvändig för Läraren, som bör känna grunderna för den Kyrkas Tro hvartill han bekänner sig. — Och slutligen finnes det ju äfven en annan, icke vetenskaplig bildning, som med rätta kallas för allmän, derföre att den snart är allas, och hör till menige allmoge i hvarje krets, som vill anses för mindre rå än det egentliga folket. Den omfattar i synnerhet frågorna för dagen om samhället och styrelsen, vigtiga i sig sjelfva, men vanställda genom det lösliga sätt hvarpå de ofta behandlas. En sådan bildning är icke djup, men den är så mycket bredare, och öfversvämmar umgänget öfverallt. Det passar ej Läraren att ensam vara främmande för hvad alla tro sig känna. Vår tid älskar ej Presterskapet, emedan den icke fattar dess betydelse; den bör åtminstone icke missakta oss derföre att vi ej äro nog hemmastadde på dess egen allmänning. Låt vara att det är en ytlig, en sladderaktig bildning, det menskliga vetandets hvardagslag, skummet på tidens ström: men under det skummet gå dock djupa vågor. Lycklig är den — nej, icke lycklig, men vis är den, som dyker till deras botten och ser, öfver hvad slam eller hvad gullsand de hvälfva.

Med vetandet, hur rikt det ock må vara, är Läraren dock endast halffärdig. Det har sitt värde, och till en viss grad äfven sin oumbärlighet; men mycket verkeligt gagn kan stiftas i Församlingen, äfven med medelmåttiga kunskaper, om de äro understödda af nit och fromhet. Det heliga bor icke i lärosalarna, det bor i hjertkamrarna. Den egentliga Kristendomen läres icke, utan han lefves. Det gifves en fromhet, ett saktmod i sinnet som man skulle kunna kalla för kristen jord, ty Kristendomens frukter mogna skönast deruti. Det är en plåga för dylika sinnen att ej få älska, öfverse, förlåta. De äro ett slags dunkla Naturevangelier, som finna sin förklaring och uttydning i de

uppenbarade. Dylika sinnen äro de religiösa; och den som ej känner något sådant inom sig, han borde ej åtaga sig att bibringa andra hvad han sjelf alltid ofullständigt måste uppfatta.

Alltså — vetandets klarhet och hjertats fromhet, detta är Urim och Thumim på Arons bröstsköld, detta bildar en *Prest i sin prydnad.* Förenas härmed den fasta öfvertygelsen om den oändliga vigten af ett kall, hvars sköna bestämmelse det är att strida för det högsta på jorden, att göra eröfringar för himmelriket: uppvexer ur denna öfvertygelse ett nit, varmt men mildt, och som faller likt ett vårregn öfver lifvet: då hafven J den Kristlige Lärarens bild fulländad. Betrakten den bilden, mine Bröder, den innebär min förmaning. —

Predikan anses i Protestantiska Kyrkan för det väsendtligaste af Embetet. Hon är en konst, följakteligen fri, men har derjemte sina reglor. De hjelpa hvad de kunna för att förekomma misstag, och inhämtas ur Läroböckerna. Det blott och bart moraliska predikandet, som en tid var brukligt, är nu lyckligtvis aflagdt. Icke derföre att Moralen ej hör till predikstolen: den är tvertom, såsom lärans tillämpning, alltid en hufvudsak derstädes; utan derföre att den Kristna Moralen hvilar på helt annat än blotta förnuftsgrunder, hon är en uppenbarad, och bör visa anletsdragen af sitt högre ursprung. Det är godt och helsosamt att J prediken Kristum, och honom korsfästan; men akten Er derjemte för det flinthårda, det abstrakta, som ligger mera i läroböckerna än i Bibeln. Söndertagen icke, knota för knota, systemets benbyggnad; sådant hör till Kathedern, icke till Predikstolen. J skolen visa folket salighetens väg, icke hur vägen är stenlagd. Det är tillämpad Kristendom, icke vettenskaplig Dogmatik som skall predikas. — Allvar passar, ja är väsendtligt för Presten, men ett mildt allvar.

Det är olämpligt, ja ovärdigt, att i tid och otid uppskrämma blödiga och enfaldiga sinnen, fylla deras inbillning med de gräsligaste bilder, och alltid vara tillhands med ett stycke helvete. Förbannelsen sitter illa på gudavigda läppar, som borde vara fridens härolder, hjertats rörelse är helt annat än förskräckelsens nerfryckningar, och ingen skrämmes till himmelriket. Den rätte Presten varnar också, men ömt och saktmodigt, som en moder varnar, han bestraffar, men med tårar i ögonen, han gråter öfver Jerusalem, och om han vredgas, så är det med en dufvas vrede. Hvad det egenteliga föredraget angår, så hör man nu mera sällan det känslosamma och blomsterrika, som fordom en tid var gängse från predikstolarna. Förlusten är ringa: folket fattade det aldrig, och bildade åhörare började snart att vämjas vid den lösa maten. Religionskänsla är annat än känslopjunk och blomsterspråket hör till Orienten; i vårt frusna land må det bli Skaldernas ensak. Men akten Er också på andra sidan för det torra, kärfva, vårdslösa, hvardagliga. Språket är tankens yttre form. Det bör vara värdigt, men ej stelt, lämpadt efter innehållet, men ej derföre ojemt och brutet, klart, men ej vattenaktigt, lifligt, men ej kringsväfvande, enkelt, men ej alldagligt. Om menigheten tyckes mest älska det sistnämnda, så är det just från predikstolen som hon bör uppfostras till något bättre, äfven i detta afseende. Bäst är Bibelspråket, der det kan användas: men detta kan icke, det bör icke ens ske för ofta. Ett språk ur Bibeln verkar förunderligt när det faller sparsamt, men som en blixt, ner i det öfriga talet: blixtrar det alltjemt, så försvagas intrycket. — Det händer stundom, som jag hör, helst bland de yngre Embetsbröderna, att de gå oberedda upp på predikstolen. Detta måste jag på det högsta ogilla. En man med rik erfarenhet och vana, och med en naturlig tale-

gåfva, må någon gång kunna anförtro sig åt stundens ingifvelse, vid *utförandet* af sitt ämne; men ämnet sjelf bör han alltid ha öfvertänkt, och till sina hufvudpunkter ordnat i sinnet. Deremot hos de unga, oerfarna, oöfvade, är detta lättsinnigt öfverdåd. De göra bäst att hålla sig vid skriften, nemligen sin egen, och ej räkna på att Anden alltid skall komma med sammanringningen. Det händer att han uteblifver, eller hvad värre är, att det endast är oredans Ande som inställer sig; och de göra då messfall, huru länge de än predika. De långsträckta predikningarna afstyrker jag i allmänhet. Mången ung man predikar sig till denna tvetydiga ära, derigenom att han ideligen, och i hvad ämne som helst, vänder sig omkring vissa Kristendomens hufvudpunkter, såsom läran om Nåden, Tron, Rättfärdiggörelsen o. s. v. De äro visserligen hufvudpunkter, men just derföre kunna de ej ligga öfverallt. Men der Predikanten undviker detta fattiga öfverflöd, och går rakt på sitt ämne, bör det kunna, nemligen för predikstolen, uttömmas på timmen; i annat fall är det illa valdt. Predikar han längre så slappas uppmärksamheten och förlorar sin ledtråd; och om också Talaren ej tröttnar, så tröttnar Åhöraren. — Dock hvartill gagna alla dessa råd och anvisningar? För de tänkande, de begåfvade, äro de öfverflödiga, för de andra äro de obrukbara. Jag vill derföre sammanfatta dem i ett enda: hafven endast mycket förstånd, mycket vetande, mycken fromhet, nit och verkelig Kristendom: då skolen J sjelfve förundra Er hur lämpeligt, hur uppbyggeligt, hur herrligt J prediken. —

En annan lika vigtig, kanske ännu vigtigare del af Embetet, är Nattvardsungdomens första beredning. Undervisningen är visserligen äfven här väsendtlig. Kunskapen måste stadgas, begreppet redas, och i detta afseende kunnen J ej gerna vara för stränga, för omsorgsfulla. Un-

dervisningen är benranglet i all Religion; men den andeliga kropp som skall bildas deromkring måste plägas helt annorlunda då man predikar, och då man bereder till Nattvarden. Då J bereden Nattvardsbarnen hafven J en hel Församling af blommor framför Er, och blommor äro den ursprungliga, den oförfalskade Kristenhetens sinnebild. Jag ber Er, J Bröder, fostren de blommorna med himmelens bästa fläkt, med fromhetens Anda, fostren dem med himmelens bästa dagg, med fromhetens tårar. Der ligger mycken omedveten Kristendom, der sofver något himmelskt i de ungas hjertan. Väcken det der, låten kärleken till Gud blifva deras *första* kärlek. Den kärleken plär vara varaktig, och ännu på ålderdomen breda ett rosenskimmer öfver sinnet. Mer än vid något annat tillfälle beror detta af Eder vid barnens första Nattvardsgång: deras hjerta ligger då som ett böjligt vax i edra händer, och den form det då antar, de intryck det då fattar, kunna blifva varaktiga, om de äro tillräckligt djupa. Lärarens konst ligger här helt och hållet i hans känsla, eller rättare, den är ingen konst, endast natur, rörelse, värma. Det ges ingen skönare syn i den Kristna Kyrkan än en väl beredd Nattvardsungdom, som vid ingången till lifvet svär himmelens fana, smältande i tårar, upplöst i salighet. Den ungdomen lägger jag ännu en gång på Ert hjerta: värmen den der, hållen den der, behållen den der, så länge J kunnen! —

Sjukbesöket är en af Lärarens ömmaste och angelägnaste åligganden. Det ställer honom midt emot Dödsengelen, hvars fasa han skall lindra för den lidande. Jag skulle önska att de Skriftlärde, som klaga öfver Försoningslärans missbruk, bevisa dess omöjlighet, och väl också försöka att genom exegetiska konstgrepp förklara bort henne ur Bibeln, jag skulle önska att de stodo vid en ringa,

en obildad mans dödssäng ur folket. Han har intet mer att hoppas i lifvet, ville derföre gerna ha något att hoppas i döden. Han känner sin skuld, han hårklyfver icke begreppet om möjligheten för en annan att lida i hans ställe, försona, tillfyllestgöra; det har aldrig fallit honom in att tvifla härpå. Hvarmed vill man trösta honom, om detta sista stöd undanryckes honom i döden, om det säges honom att hvad han sjelf felat, det måste han sjelf gälda? Försoningsläran må vara oförklarlig annars, hon har sin förklaring i döden. De bleknade läpparna uttyda henne, det bristande ögat ser hvad hon innebär. Tagen den derföre med Eder till hvarje dödssäng. Der är hennes seger, der verkar hon säkrast till tröst, till hopp, till välsignelse.

Det ges en annan, en vidtomfattande Embetsförrättning, nemligen — Lärarens egen lefnad. Jag kallar den för en Embetsförrättning, ty det är den som ger kraft och betydelse åt alla de öfriga. Det är icke nog att Lärarens vandel är oförvitelig, den måste äfven vara from. Dertill fordras dock ingalunda någon öfverdrifven asketisk stränghet, något hängande hufvud, något kärlekslöst fördömmande af umgängets skuldfria glädje. Den Kristendom som tappas derigenom, den sitter alltför lös, och väcker alltid misstanka om skrymtan. Den rätta, som sitter i hjertat, fruktar ej för att dyka ned i tidens flod; men han stiger också upp derutur, obesmittad som svanen, som skakar slammet af sitt silfverdun. J stån, mine Bröder, i mångfaldig beröring med folket, och kunnen kraftigt verka på tänkesättet, äfven i andra än egenteligt andeliga ämnen. J ären Kyrkans tjenare, men också Statens, och derjemte ledamöter af ett lagstiftande Riksstånd. Vår bestämmelse härvid kan icke vara tvetydig; det ligger i Presterskapets idé att det måste vara ett förmedlande Stånd. Vi ha nog med motsatser och brytningar i tänkesättet att förmedla.

Det kan vara mycket i vårt Statsskick som torde behöfva en *omstöpning; kannstöpning* behöfves ingenstädes, och vi kunna åtminstone lemna den åt andra. Vördnad för Kung och mensklig ordning, kärlek till Fäderneslandet, kärlek äfven med uppoffringar — detta är vår stående politiska predikotext. Den är hämtad ur Bibeln, den är Kristendomens Regeringsform, gillad och antagen på en högre Riksdag. Och i huru många andra afseenden, äfven utanför Ert egentliga kall, kunnen J icke stifta lag och ordning ibland folket, genom lära, förmaning, föresyn! J ären t. ex. för det mesta åkerbrukare och herdar, liksom det första menniskoparets äldsta söner voro. Det är ett ädelt yrke, och rätt väl förenligt med lärarekallet. Jag känner många aktningsvärde män i vårt stånd, som drifva det med ifver och framgång. De ha rätt: den tid kan komma då Bostället kanske blir vår säkraste, vår bästa inkomst; hvad jorden ger, derom behöfver man ej be någon annan. Betrakten derföre den jord J sköten såsom en hedersskuld till Efterträdaren. Odlad jord, liksom odladt sinne, passar Presten väl. Det var en vacker, patriarkalisk tid då Presten var sin Församling allt i allom, så i andeligt som verldsligt afseende. Söken att återföra den så vidt det, under mycket olika förhållanden, är möjligt. Låten det ej finnas en sorg i Församlingen som J ej söken trösta, en osed som J ej beifren, en fördom som J ej söken bryta. Klappen på hvarje dörr, klappen på hvarje hjerta. Gån som lefvande Husgudar ibland folket. Fyllen Församlingen med Er lefnads Evangelier, med Er vandels Apostlagerningar. Det blir Er skönaste predikan, det blir Er inträdespredikan till himlen. — —

Men det är tid, det har redan länge varit tid, att sluta. Jag har icke sagt Er något nytt, och fruktar med skäl att J funnit det gamla och bekanta för vidlyftigt. Det är ett

vanligt fel när hjertat är fullt. Huru gerna ville jag ej kunna försäkra Eder att vi ännu en gång, och snart, kunde samlas på samma sätt! Men lif och död stå i Herrans hand, och *alla* mötas vi troligen icke åter i dessa salar. Mitt hufvud har längesedan börjat att hvitna till skörd, och *min* dag skymmer. På min plats saknar ingen sina bekymmer, hvaribland det minsta icke är det, att man känner sig ej uppfylla den, som man ville och borde. Det ges dessutom en lifvets oro som tär på lifvet, det är mången längtan som endast Sju-stjernorna se uppå, mången sorg som blott Orion skådar. Det ges sinnen som likna trägårdarna på Volkaner: det är en inmurad eld som drifver deras förgängliga blommor, men också förtär dem sjelfva. Låt dem förtäras, låt det förbrunna hjertat finna ro i sin aska, när Förbarmaren vill! *Alla* mötas vi icke mera här, och ingen vet på hvilken lotten faller; men måtte de qvarlefvande gömma den bortgångnes minne i kärlek och välsignelse. Emedlertid, och så länge vi här vandra tillsammans under himmelens sky, så låtom oss älska hvarandra, understödja hvarandra, råda hvarandra! Gån icke mitt hus förbi; J skolen der alltid finna en öppen vän, en svekfri broder. Närvarande och frånvarande låtom oss bedja för framgången af det verk hvartill vi kallade äro, för Församlingens ljus och förädling och salighet. Bedjen äfven för mig, jag vill bedja för Eder. Farväl, helser de hemmavarande Bröderna. Frid vare med dem och oss, och kärlek med tron, af Gud Fader och Herranom Jesu Christo!»

Herren välsigne oss och bevare oss! Herren upplyse sitt ansigte öfver oss och vare oss nådelig! Herren vände sitt ansigte till oss, och gifve oss en evig frid! I Guds, Faders och Sons och den Helige Andas namn! Amen!

Derefter framträdde Domprosten, Herr Doktor Heurlin, och yttrade å det öfriga Presterskapets vägnar:

»Innan Presterskapet åtskiljes, har det en kär och helig pligt att uppfylla, den att inför Herr Biskopen nedlägga uttrycket af sin vördnad, sin beundran, sin kärlek och sin tacksamhet. Herr Biskopen känner mig af gammalt — således äfven min oförmåga att värdigt tolka dessa känslor; men Herr Biskopen känner ock mitt hjerta: det förstår icke att hyckla tillgifvenhet och kärlek. Äfven det svaga uttrycket skall derföre med välbehag upptagas, då tolkens kända röst är en borgen, att dessa känslor äro för oss alla gemensamma, uppriktiga, varma och brinnande.

Då Stiftets Presterskap för 12 år sedan kallade Herr Biskopen till sin Styresman, var det en hyllning åt Herr Biskopens snille, ära och ryktbarhet. Vi voro stolta att kunna räkna Herr Biskopen till en af de våra och trodde oss till Herr Biskopens person äga en bördsrätt, som vi då gjorde gällande. Väl visste vi, att vi derigenom ryckte Herr Biskopen från sina dittills vanliga kära göromål, in på en ny bana och i en okänd verkningskrets, och att Sångens sköna gudagåfva icke fick vanvårdas eller uppoffras; af den borde herrliga skördar skänkas åt fäderneslandet, åt hela den bildade menskligheten; men vi voro tillika öfvertygade, att för det rika, allt omfattande snillet, för den oförtrutna, ihärdiga verksamheten och för den goda, kraftfulla viljan fanns ingenting för svårt; och våra gladaste förhoppningar har Herr Biskopen uppfyllt — öfverträffat. Fäderneslandet kan icke förebrå oss, att det förlorat något af sin ära, och hvad Stiftet och dess Presterskap under Herr Biskopens styrelse vunnit, det veta och erkänna vi alla. Den Berättelse Herr Biskopen uppläst om det vigtigaste, som sedan sista Prestmöte tilldragit sig inom kyr-

kan, litteraturen och skolan, talar tillräckligt, huru Herr Biskopen uppfattat och förvaltar sitt embete. Till allt sträcker Herr Biskopen sin uppmärksamhet, allt följer Herr Biskopen med sin skarpa blick och sitt ljusa förstånd, och sitt ädla hjerta. Öfverallt träffa vi vår Biskop upplysande, rådande, uppmuntrande, varnande och, om det någon gång behöfves, med mildhet rättande och med faderskärlek bestraffande. Men om Stiftets Presterskap är stolt deröfver, att Herr Biskopens ära, som tillika är fäderneslandets, närmast återfaller på Vexjö Stift, som räknar Herr Biskopen som sin ädlaste Son, så veta vi ock, hvilka förbindelser denna ära ålägger oss sjelfva. O! måtte föremålet för vår stolthet icke behöfva förneka oss, icke blygas öfver oss! Vi hafva i dag emottagit anvisningar, råd och förmaningar, utgångna från det för Kristendom, mensklighet och dygd varmaste hjerta. De sköna, herrliga orden hafva ock trängt in och bosatt sig i våra bröst. Aldrig skola vi glömma dem; med allvar och nit skola vi, hvar och en på sin plats och efter sin förmåga, söka efterlefva dem. Helig är föresatsen, ren är viljan — mera fordrar icke vår ädle Biskop — och han skall öfverse med hvad vi af svaghet fela. Också är af oss Gamle icke det hufvudsakligaste att vänta för Tegnérs ära såsom Biskop. Visserligen måste vi upplifvas, muntras och styrkas af en så lefvande, själfull Styresman. Men vi tillhöra likväl mera en försvunnen tid, som gifvit oss våra åsigter och vanor. Med det uppväxande slägtet är förhållandet olika: de Unge emottaga nu sin bildning, och lycklige de, att den gjutes i nya, friskare former. Såsom fäder glädja vi oss, att vårt gamla, ifrån ålder berömda läroverk bibehållit eller rättare förökat sitt anseende. Förtjensten deraf tillhör väl närmast de utmärkte och nitiske Lärare, som handleda våra barn; men hvem är det, som väljer och kallar dem? hvem är det,

som uppmuntrar och belönar deras trägna mödor? från hvem utgår andan, som lifvar det hela? Vår Biskop är den Sol, som på samma gång lyser och värmer. Och på detta fält har Herr Biskopen att vänta herrliga skördar. De ynglingar, som här bildas, utgå i samhället och stiftet och blifva framtida lefvande äreminnen öfver den store, ädle Styresmannen. Genom dem fortplantas den från Herr Biskopen utgående andan, och när Skalden Tegnér går till odödligheten, skall ock Biskop Tegnér lefva i ett tacksamt, välsignadt minne. Måtte likväl en mild Försyn länge uppehålla Herr Biskopens för Stiftet, för Fäderneslandet dyrbara och ärofulla lif! Måtte Herr Biskopen länge fortfara att gagna och verka för allt, hvad mänskligheten har stort, skönt och ädelt! Måtte sorgen vika från Herr Biskopens hus och vänskapen och kärleken der språka förtroligt till sent in på qvällen! Gud välsigne och bevare vår Biskop!

Stiftets Presterskap anhåller att alltid få vara inneslutet i Herr Biskopens ynnest, förtroende och vänskap.»

Akten slutades med bön och sång, Mötet upplöstes, och Presterskapet åtskildes kl. 9 e. m.

Wexjö Konsistorii underdåniga utlåtande om Militär-Bildningen.

Till underdånig åtlydnad af E. K. M:s nådiga befallning rörande Elementarundervisningen för blifvande Militärer får Konsistorium meddela följande:

Inom Wexjö Stift finnas inga andra Elementar-Läroverk än Jönköpings och Wexjö Högre Lärdoms-Skolor, i förening dermed Apologistier på begge ställen, samt Gymnasium i Wexjö. Hvad Lärdoms-Skolorna angår så äro de ingalunda tjenliga för att bibringa den bildning hvarom här är fråga. Enligt Skolordningens föreskrift och sakens natur upptages undervisningen derstädes väsendtligen just af de Läroämnen, Latin och Grekiska, hvarifrån Militär-Eleverna äro befriade. Lefvande språk läsas alls icke, och i Mathematik, Historia, Geografi m. m. äro lärokurserna vida inskränktare än att de kunna anses svarande mot behofvet i en Officers-Examen. Om således äfven Lärdoms-Skolans Öfversta Afdelning eller Rektors-Klassen öppnades för ifrågavarande ynglingar så skulle de ej heller der finna den undervisning de behöfde. Det samma gäller i Konsistorii tanka om Apologistierna. I Jönköping finnes numera endast en Apologistklass, sedan den andra, med E. K. M:s nådiga tillåtelse, begagnas såsom förberedande för Lärdomsskolan. I Wexjö äro väl två Apologist-Klasser: men då ingen tid är bestämd för vistandet

i Skolan den hvar och en kan lemna när han vill, kunna ej heller några lärokurser vara bestämda och i allmänhet föres undervisningen icke till den punkt som erfordras för Officers-Examen.

Bland Stiftets Läroverk återstår således intet annat än Wexjö Gymnasium som kunde anses lämpeligt för ändamålet. Der föredragas alla erforderliga läroämnen och till den fullständighet som erfordras för Studentexamen och för en bildad Man äfven i arméen, och många derutöfver. Till de sistnämde, och hvarifrån Militär-Elever äro fritagna, höra Latin, Grekiska, Ebreiska, Exegetik, Dogmatik (hvari Latinsk Lärobok nyttjas) kanske äfven Naturalhistorien. Dessa upptaga åtminstone 10 timmar i veckan på hvarje Afdelning, således ungefär $^1/_3$ af hela undervisningen. Att under hela denna tid lemna Eleverna sysslolösa eller, som är detsamma, att ej äga någon garanti för deras sysselsättning, skulle vara förderfligt både för dem sjelfva och för Läroverket. För dem sjelfva; ty en mångfaldig erfarenhet har visat att, åtminstone vid Elementar-Läroverken, hvarje fritimma är en förlorad. För Läroverket, emedan en sådan frihet hos en kanske betydlig del af Gymnasiiungdomen skulle ge dåliga efterdömen, bryta sönder all skoletukt och derigenom förr eller sednare upplösa Läroverket, hvilket som all annan mensklig inrättning ej kan bestå utan stadgad och strängt handhafven ordning. Dom-Kapitlet som icke sjelf förstår saken har haft tillfälle att rådföra sig med sakkunniga Män som försäkrat att den egentliga och mera speciella Militärbildningen som fordras åtminstone för en Linie-Officer, skulle kunna inhemtas på dessa fritimmar, och undervisningen deri kunna fortgå i bredd med den humanistiska, så framt en särskild Lärare i Militärvetenskaperna, t. ex. en Officer af Regementet för särskilt, måttligt arfvode dertill blefve anställd. Gymnasiikursen upp-

tager vanligtvis 3 år, börjas vid 14 eller 15 och slutas vid 17 eller 18 års ålder som är just den föreskrifna tiden för inträde i Arméen. Vid denna ålder kunde alltså den blifvande Officeraren vara så utbildad som hans kall fordrar så i det humanistiska som i det mera egentliga och speciella af sitt yrke. För att bevista Regementsmötena som vanligtvis inträffa under sista månaden af Vår-Terminen kunde äfven frihet utan synnerlig svårighet beviljas. Härvid fordrades likväl ovillkorligen att Militär-Läraren, liksom Eleverne stode under Skolordningen och Rektor Gymnasii. Hvarken han eller hans lärjungar kunde vid Skolan vara annat än Gymnasii-Lärare och Gymnasister. Skall en främmande princip ej inträngas i Läroverket och upplösa det, så måste Skollagen vara deras Krigsartiklar. Den Instruktion som för en sådan Militär-Lärare blefve nödvändig behöfde ingalunda att strida emot den allmänna Skolordningen. I fall en yngling i föreskrifna Läroämnen saknade tillräckliga kunskaper för inträde på Gymnasium, så kunde Öfre Apologistklassen i Wexjö öppnas såsom förberedande bildningsanstalt i denna afsigt. Härigenom hade Militärbildningen med hvad den förutsätter, och med ganska ringa uppoffring af Staten, en fast punkt inom hvarje Stift, och den dyra resan till Akademien och Studentexamen kunde utan all afsaknad umbäras för denna klass af Embetsmän.

Konsistorium yttrar sig endast med tvekan i detta ämne som ligger utom dess egentliga område; men anser sig likväl böra i underdånighet framställa följande. Afsigten med den nya organisationen af Militärbildningen kan vara tveggehanda. Den första är naturligtvis att bibringa de ynglingar som ägna sig åt fäderneslandets försvar icke blott de kunskaper som egenteligen tillhöra deras yrke, utan äfven de förberedande som Staten i allmänhet fordrar af andra blifvande Embetsmän. Den bildning som

härigenom vinnes torde äfven vara nyttig för Krigs-Befälets eget anseende helst i ett land som genom sitt afsöndrade läge och E. K. M:s visa omsorger tyckes kunna hoppas en långvarig fred. Under täta krig må behofvet af en sådan bildning vara mindre känbart. Faran är då den högsta af alla högre Lärdomsskolor och krigaren tar sina Grader på slagfältet. Men i fredliga tider fordrar hans eget anseende att han icke står efter Statens öfriga Embetsmän i allmän bildning. Med denna afsigt kan äfven en annan förenas, nemligen uppfostrans gemensamhet för alla Statens tjenare, hvarigenom desse närmare skulle sammansmälta och den söndring förekommas som ännu stundom skiljer Embetsmän och Medborgare af olika yrken. Det är Konsistorii underdåniga tanka att begge dessa afsigter säkrast skulle vinnas om E. K. M. yttrade sin nådiga önskan att de som ämnade sig till Krigsståndet beredde sig till Gymnasiiundervisningen derigenom att de som de fleste andra genomginge Lärdomsskolan. I den sistnämde kunde naturligtvis ingen dispens från något läroämne komma i fråga, hvarigenom undervisningens enhet brötes; och föräldrar kunna också sällan före skoltidens slut, vanligtvis omkring 14:de året, med säkerhet bestämma sonens anlag och fallenhet för något särskilt yrke. Först på Gymnasium, och för att vinna tid för den egentliga Militärbildningen som der bör fortgå jemte den humanistiska, kunde dispens lemnas för Ebreiska och Grekiska, men icke för Latin, hvars kännedom i betydlig mån underlättar all annan språkkunskap och hvarförutan äfven den så kallade moderna bildningen icke fullständigt kan fattas. Föräldrar som föredraga den privata undervisningen för den offentliga måste då äfven låta sina söner lära Latin: och för sådana ynglingar som häri befunnos underhaltiga för inträde å Gymnasium, kunde under vissa villkor Rektorsklass i Lärdomsskolan öppnas. I Preussen

måste, om icke Konsistorium misstager sig, åtminstone vissa Klasser af Gymnasium genomgås för inträde i Arméen, och de betyg ynglingen derifrån medför påskynda eller fördröja hans Officersexamen. På detta sätt förmodar Konsistorium att Militärbildningen skulle komma att hvila på en fastare grund och skiljaktigheterna mellan den och annan Embetsmannabildning efterhand lättare utjemnas.

Wexjö Konsistorii underdåniga utlåtande om Prest-Bildningen.

Genom Cirkulärbref af d. 7 Sept. sistl. år har E. K. M. i nåder anbefallt Dom-Kapitlet att yttra sig så väl i flere härmed sammanhängande frågor som äfven öfver de förändringar, rättelser och tillägg som kunde anses lämpliga i nu gällande Författningar om Prestbildningen, och hvilka endast på prof, och för en tid af 5 år blifvit antagna. Frågan, i och för sig sjelf en af de vigtigaste för Kyrkan, har fått en ökad betydenhet genom de diskussioner som den vid sista Riksdag föranledde inom H. Prest-Ståndet. Dessa utgingo väl ursprungligen från klagomålen öfver en påstådd Prestbrist i Lunds Stift, men utvidgades snart derhän att de omfattade hela Systemet för Presterlig bildning, såväl i Theologiskt som Humanistiskt hänseende. Förhandlingarne härom äro särskildt utgifna med Anmärkningar, hvilka föranledt en polemik som ännu fortgår, och hvari stora Auktoriteter, så väl inom Kyrkan som Vettenskapen, deltaga. Dom-Kapitlet har derföre ansett för en skyldighet att taga kännedom om dessa mycket skiljaktiga åsigter, innan det afgåfve sitt underdåniga yttrande.

Den första fråga som E. K. M. framställer, neml. om verkningarna af 1831 års Föreskrifter för Prestbildningen, på tillgången af Prester i Wexjö Stift, är lätt att besvara. Visserligen har under de sistförflutne 5 åren någon brist

på Ordinandi, fullt motsvarande Församlingarnas behof, äfven här yppat sig, och för närvarande är Konsistorium icke utan förlägenhet i sådant afseende, men anser sådant som en tillfällighet, som under hvad Prestbildningsanstalter som helst kan inträffa. Detta kan således icke rubba Konsistorii öfvertygelse om nödvändigheten af ett Presterskap, grundeligen bildadt för sin höga bestämmelse; och i yttersta nödfall skulle dupplikation i de visserligen få Kyrkor inom Stiftet der en sådan låt sig göra, eller till och med Gudstjenst endast hvarannan Söndag, vara att föredraga framför äfventyret af ett Presterskap utan kunskaper, svarande mot vettenskapens närvarande ståndpunkt, Kyrkans bästa och Ståndets anseende.

Hvad åter angår den verkan nyssnämde föreskrifter visat på Presterskapets kunskaper och Embetsskicklighet, så bör icke nekas att framstegen i allmänhet i de Theologiska vettenskapsdelarne äro större, än under den förra Seminarii-tiden, då det theoretiska antingen alls icke eller högst ofullständigt föredrogs. Embetsskicklighet åter, så vida dermed förstås praktisk duglighet vid Embetets utöfning, kan naturligtvis icke utrönas i en examen, och läres svårligen i någon annan Högskola än Erfarenhetens. Deremot måste Konsistorium med bekymmer erkänna att det funnit en märkbar underlägsenhet mot fordom i de egentligen humanistiska studierna, det vill säga klassiska språk, Historia, Filosofi och Mathematik, med ett ord i de Läroämnen som på Gymnasium föredragas. Orsaken härtill är lätt att inse. Före den nya organisationen af Prestbildningen afhörde de Studerande vanligtvis flere Professorer i Filosofiska Fakulteten, många aflade äfven Latinskt skrifprof och disputerade pro exercitio. De hade tillfälle och vana att till någon del fortsätta och fullända de kunskaper de medförde från Gymnasium, genom den högre under-

visning som häri lemnas inom Filosofiska Fakulteten. Nu deremot öfverhoppas denna väsendtliga bildningsgren; de fleste Ordinandi höra vid Akademien knappt någon enda humanistisk föreläsning, utan gå från Gymnasium direkte in i de Theologiska studierna. Den tid de härmed sysselsättas är ofta tillräcklig för att glömma mycket af hvad de i denna väg lärt, och vi återfå dem stundom från Akademien underhaltigare i detta afseende än de dimitterades. Detta inverkar äfven skadligt på sjelfva theologiska bildningen. Verklig theologisk bildning förutsätter den humanistiska, Exegetiken hvilar ytterst på Språkkunskaper, Dogmatiken på Religionsfilosofi, Kyrkohistorien kan ej fattas utan en klar öfversigt af Verldshistorien, Homiletiken behöfver logiska och rhetoriska grundsatser o. s. v. Med ett ord, — hvarje theologisk lärobyggnad fordrar en humanistisk grundval, om han ej skall vackla och ramla, och blotta Gymnasialstudier bära ej byggnaden med säkerhet. Härtill kommer äfven en annan omständighet. Theologiska kunskaper äro visserligen hufvudsakliga, ja oumbärliga för Prestmannen, de ligga hans yrke närmast, det äro de hvarigenom han egentligen legitimerar sig som Religionslärare. Men äfven om de kunna vinnas enstaka, så äro de dock enstaka icke tillräckliga. Församlingen består numera, icke ens på landet, af idel allmoge. Ett medelstånd med en medelbildning har öfver allt uppkommit och tillväxer dagligen. Konsistorium dömmer icke öfver halten af denna bildning: men sedan den en gång finnes måste en Protestantisk Prest icke blott äga *den*, utan äfven en högre i samma ämne. I annat fall växer Tiden ifrån Kyrkan, och intet förhållande är onaturligare än det, då åhöraren vet, eller tror sig veta mera än Läraren. Behofvet af dylika populära kunskaper är derföre nu mera trängande än förr, icke blott för Ståndets anseende, utan äfven i och med

detsamma för Lärans egen helgd, hvilka begge vanligtvis alltför lätt förblandas.

Hvad som här blifvit i underdånighet anfördt torde tillräckligen bevisa behofvet af vidsträcktare humanistiska insigter för Prestmannen, icke blott som Theolog utan äfven som populär Folklärare. Man har derföre föreslagit att föra Gymnasiiundervisningen så högt att den svarade mot ett sådant ändamål, Gymnasierne blefve ett slags Akademier inom Provinsen, ungefär som de äro på flere ställen i Preussen, och Filosofiska Fakulteten således utan skada för Theologiens studium, kunde förbigås. Man har påstått att det egentligen positiva i humaniora borde fullständigt inhemtas vid Elementar-Läroverken, hvaremot Akademiernes egentliga bestämmelse skulle vara den att kritiskt och reflexift behandla detsamma, pröfva, söndertaga och åter hopsätta det. Konsistorium lemnar i sitt värde denna åsigt. Den är åtminstone icke den som ligger till grund för Gymnasierna, som tydligen äro ämnade att vara endast förberedande anstalter för den högre och vidsträcktare undervisning som bör meddelas vid Akademien helst inom Filosofiska Fakulteten. Det vore visserligen önskligt om undervisningen vid Elementar-Läroverken kunde föras högre än 1820 års Skol-Ordning utstakar. Men skulle detta sträckas ända derhän att det positiva af humanistisk bildning kunde anses afslutadt, så skulle man uppgifva Gymnasii Idé, som ursprungligen är en medlande mellan Skola och Universitet, Lärarepersonalen skulle ökas, lärotiderna förlängas, hela Gymnasii organisation med ett ord ombyggas; och dertill äro utsigterne för närvarande icke gynsamma.

Behofvet af en djupare och fastare humanistisk grundläggning för de Theologiska studierna har länge varit insedt och erkändt; och man har sökt att till någon del afhjelpa bristen genom skärpt Studentexamen, för hvilken

äfven E. K. M. år 1835 utfärdade nådig Instruktion. En examen kan likväl endast undersöka de kunskaper som finnas, icke bibringa några nya. Nödvändigheten och nyttan af en dylik Studentexamen har äfven, och som det synes, icke utan allt skäl, blifvit ifrågasatt. Har Gymnasisten godkända kunskaper i de delar som Skol-Lagen föreskrifver för dimission, så är han äfven i stånd att kunna fatta och följa den högre Akademiska undervisningen i sådane ämnen som på Gymnasium blifvit föredragna, med undantag af de Theologiska. En ny pröfning häri tyckes kunna vara umbärlig, och i Preussen, som har den lärdast bildade Embetsmannacorps i Europa, vet man icke om någon sådan examen, endast en så kallad Maturitetspröfning, svarande mot dimissionsexamen hos oss. Det händer likväl ofta att ynglingar, som från Gymnasium medföra betyg om godkända kunskaper i ett eller flere läroämnen, blifva underkända i Studentexamen; men genom några månaders privat undervisning — hos Examinatorerna, blir bristen vanligtvis afhjelpt. Det är emedlertid nedslående för ynglingen att finna huru litet de kunskapsbetyg gälla som han från Gymnasium medfört, och för Gymnasii-Lärarne, som i flere år undervist ynglingen och dagligen följt hans framsteg, dem den nye Examinatorn knappast har en timma att pröfva, är det förödmjukande att se sina vitsord underkände. Det är icke på detta sätt som Gymnasii-Lärarne uppmuntras i sitt mödosamma kall, eller förtroendet för Elementar-Läroverken och offentlig undervisning, hvilket i sednare tider varit i märkbart tilltagande, stärkes eller vidmakthålles. Skall emedlertid denna Examen bibehållas, så vore åtminstone önskligt att den, hädanefter som förr, öfverlemnades åt Decanus och ordinarie Professorerne i Filosofiska Fakulteten, icke som nu sker åt unga, ofta nyligen anställda Lärare vid Akademien. Det kan hända att en dylik ung man

någon gång ser vettenskapen, om icke under en annan synpunkt, dock ur ett annat Compendium än Gymnasii-Läraren, och derföre *misskänner*, ja *underkänner*, hvad han ej *igenkänner*.

Öfver denna fråga har likväl E. K. M. icke infordrat Konsistorii underdåniga utlåtande; och om Konsistorium likafullt yttrar sig deröfver så har det skett endast för det sammanhang hvari den står med Prestbildningen i allmänhet.

Af det anförda förmodar Konsistorium följa att en skärpt Studentexamen, åtminstone så länge nuvarande Skol-Lag gäller, alldeles ingenting bidrar till utvidgande och förbättring af den humanistiska bildning som är nödvändig för den Presterliga.

För detta ändamål tyckes således intet annat återstå än den naturliga utvägen, att åt Filosofiska Fakulteterna vid Rikets Akademier öfverlemna, icke blott pröfningen, men utvidgandet och fulländningen af de kunskaper, som vid Gymnasium, ehuru i ringare omfång, blifvit föredragne. Det är af denna anledning som Läroverks-Komitén (p. 189) yttrat den önskan att hvarje blifvande Religions-Lärare, innan han inskrifves i Theolog. Fakulteten, borde antingen ha tagit Filos. Magistergraden eller åtminstone undergått en Philologico-Filosofisk Kandidatexamen, för hvilken sistnämde ett ecklesiastikt tjenstår skulle beräknas honom. Detta vore otvifvelaktigt det rätta; men samma skäl som hindrade Läroverks-Komitén att föreslå det, såsom nödvändigt villkor för inträde i Prestembetet, förefinnas ännu. Dessa äro, i främsta rummet, de fleste Studerandes medellöshet, som gör det för dem omöjligt att under så lång tid uppehålla sig vid Akademien. Härtill kan läggas det stora antalet af Prester, som fordras för att upprätthålla Gudstjensten i Riket; svarigheten om icke omöjligheten för

Filos. Fakulteternas Professorer att hinna examinera dem alla, och farhågan att Magistergraden, utdelad åt så många, skulle förlora i anseende. Under sådane förhållanden och då det icke är möjligt att i allmänhet förlägga Kandidatexamen framför Prestexamen, vill det synas Konsistorium som om åtminstone något kunde vinnas derigenom att den förlades framför Pastoralförhöret, eller med andra ord, att ingen kunde uppföras på förslag till Pastorat som ej vore godkänd Filosofiæ Kandidat. För att minska kostnaden torde äfven Promotion och Gradual-Disputation kunna umbäras, den förre såsom oväsendtlig, den sednare på den grund att ett Latinskt Disputationsprof inför Konsistorium i allt fall plägar föregå Pastoralexamen.

Detta förslag skulle, i Konsistorii underdåniga tanka, vid verkställigheten ej möta några oöfvervinnerliga hinder. Det förstnämde hindret, fattigdomen, skulle till en stor del försvinna, om Examen finge uppskjutas. Öfver hufvud kan nu för tiden ingen ograduerad komma i fråga till Pastorsförslag förrän efter 15 à 20 års tjenstgöring, och under denna tid måste det vara möjligt, åtminstone för de fleste, att bereda sig tillgångar för att genomgå Filos. kursen. Vi finge härigenom flere äldre, men troligtvis äfven en och annan, mera mogen Filos. Kandidat än hittills. Konsistorium anser äfven ett sådant medel nyttigt för att, i någon mån, bibehålla sambandet mellan det tjenstgörande Prästerskapet och Akademierna. En ung man, som inträdde i Embetet, hade då ej samma anledning som nu att anse sin humanistiska bildning afslutad med Studentexamen, och att klanderfritt förgäta det lilla han lärt. Han vore tvertom nödsakad att underhålla sina studier, och efterhand förbereda sig till en examen hvarpå hans befordran berodde. En så kallad filosofisk examen föregår väl äfven nu Pastoralförhöret vid Konsistorium; men dels äro Examinatorerna

dervid alltför få, och flere vettenskaper måste helt och hållet förbigås: dels är detta ett förhör utan föregående undervisning, hvarigenom all examen måste förlora af sin betydelse.

I Wexiö Stift tjenstgöra för närvarande emellan 50 och 60 Adjunkter. Bland dessa äro icke mera än 2 promoverade. Universiteterne kreera visserligen Magistrar, äfven flere än förr. Men de fleste antingen qvarstadna vid Akademien, eller ingå som Skol-Lärare eller Regements-Prester eller Hus-Predikanter. Härifrån inträda de först såsom Pastorer i Stiftets tjenst, oftast med en alltför otillräcklig erfarenhet. Endast de lägste Pastoraten, der enkel tjenstårsberäkning är afgörande, förbehållas åt dem som grånat i Församlingens tjenst, men som vanligtvis sakna all vidsträcktare bildning; och på detta sätt äfventyrar Svenska Församlingen att undervisas och vårdas af lärdom, utan Presterlig erfarenhet, eller af Presterlig erfarenhet utan lärdom.

Om det deremot stadgades att hvarje blifvande Pastor borde ha tagit Kandidatexamen, så skulle äfven de lägre Pastoraten kunna påräkna, icke blott erfarne, utan äfven vettenskapligt bildade Lärare. Det gifves dock ingen förnuftig grund hvarföre de indrägtigare Gällen skulle ha större behof af dylika, än de mindre lönande. Ty det kan ej vara Församlingens hemmantal, utan dess bildningsgrad som i detta afseende bör bestämma Lärarens; och att denna nödvändigt, eller ens vanligtvis, skulle vara mindre i de mindre Pastoraten, lär ej med något slags skäl kunna antagas. Nuvarande befordringslag, grundad på Pastoratens klassifikation, uppmuntrar väl och belönar lärdom, inom Prestståndet, på ena sidan. Men på den andra tyckes han äfven i tysthet medgifva att den är onödig, emedan den ej fordras annorstädes än der Församlingen kan betala den.

Denna Lag afser snarare något enskilt, nemligen den sökandes rätt till belöning, än det allmänna, som är Församlingens behof och Pastorsembetets värdighet.

Det har icke undfallit Konsistorium att mot detta sålunda framställda Förslag vigtiga inkast kunna göras. Konsistorium har erkänt att Kandidatexamen borde föregå de egentliga theologiska studierna, nu deremot skulle den i allmänhet först komma efter dem. Det kan också icke nekas att detta är en förvänd ordning, och att den motsatta vore ändamålsenligare. Men då denna, af allmänt kända skäl, åtminstone för närvarande, omöjligen kan föreskrifvas för alla, så tyckes det vara bättre att Kandidatexamen kommer Presterskapet tillgodo någon gång, än aldrig. Denna skulle äfven i betydlig mån underlätta de theologiska studierna, som kunna och böra återstå, äfven sedan man blifvit prestvigd, och som böra ådagaläggas i Pastoralförhöret som då ensamt blefve theologiskt och praktiskt.

Vidare kunde häremot invändas att, om äfven på detta sätt Pastorernas bildning blefve mera försäkrad, likväl det lägre Presterskapets lemnades i samma skick som förr, och Ståndet sålunda söndrades i 2:ne klasser, en lärd och en olärd. Men Pastorerna föreställa dock egentligen det Ecklesiastika Lärareståndet, och på deras ansvar ligger Församlingens vård. Det måste vara bättre att ha en allmän garanti för kunskaper hos dem, de må anställas hvar som helst, än att som nu äga den väsendtligen endast vid de få rang-pastoraterne. Hvad åter söndringen angår, så kan den väl aldrig fullkomligen undvikas och är, äfven under närvarande omständigheter, redan för hand. Men Konsistorium föreställer sig att den just på detta sätt skulle betydligen aftaga. Der äro få unga Prestmän som ej hoppas att en dag bli Pastorer; och under detta hopp skulle

säkerligen flere än nu söka att dertill legitimera sig. Stiften skulle på detta sätt få långt flere Filos. Kandidater än Pastorer, och ändamålet af en allmännare vettenskaplig bildning inom Prestståndet, ehuru på en mera oegentlig väg, småningom uppnås. I öfrigt förstås af sig sjelf att ifrågavarande föreskrift ej kunde stadgas för dem som redan ingått i Embetet, utan endast, efter viss præskriptionstid, gälla för framtiden, åt hvilken vi i allmänhet måste anförtro våra förhoppningar om något bättre.

Dessa äro de väsendtliga förändringar som Konsistorium anser sig böra tillstyrka i afseende på det propedeutiska af den egentliga theologiska bildningen för Prester. Hvad denna sistnämda angår, så har det äfven blifvit yrkadt att den kunde förläggas till Gymnasium, eller rättare till Domkapitlet, der Biskop, Domprost, och Lektorerne i Theologien och Grekiskan skulle bilda en Theologisk Undervisningsanstalt. Detta förslag, som för femtio år sedan framkastades af Biskop Wallquist, hade på den tiden mycket för sig. Filosofiska graden var då ännu temligen allmän bland Presterskapet, anstalterna för Presterlig bildning i det Theologiska voro vid Akademien vida ofullständigare än de sedan blifvit, den rörelse som nu skakar theologiska verlden hade ännu ej hunnit till Norden, den vettenskapliga öfversigten af vår Troslära var vida lättare att vinna. Alla dessa förhållanden äro nu förändrade. Gudsfruktan, fromhet och nit äro visserligen, nu som då, de förnämsta och nödvändigaste egenskaper hos Religions-Läraren, men derföre icke de enda erforderliga. Det är ett billigt anspråk att den, åt hvilken Kyrkan anförtrott både att förkunna och försvara sin Tro, känner dess vettenskapliga grunder, och vet både hur de anfallas och skyddas: en uppgift som i Theologiens nuvarande skick icke är så lätt, och bäst och säkrast löses vid Universiteterna. Dertill kommer äfven

den omständigheten att Biskopen, som icke har någon Vikarie, ofta kan vara hindrad af Embetsresor, af sjuklighet, af ålder: att Domprost saknas i fyra af Rikets tolf Stift, och i två andra är derjemte Primarius Theologiæ Professor: att Lektorn i Grekiskan (åtm. i Wexjö) icke föreläser i Exegetik, utan endast i Profanförfattarne, och slutligen att Läraren i Hebraiskan, Gymnasii-Adjunkten, icke är Ledamot af Dom-Kapitlet. Det tyckes äfven vara besynnerligt om man för Prestbildningen lemnade obegagnade vettenskapens högsta Representanter i landet, de Theologiska Fakulteterna. Theologiska graden tages sällan hos oss vid Akademierna: och att endast dertill inskränka deras akademiska verksamhet tyckes obilligt, helst ingen af de tre andra Fakulteterna äger ett sådant privilegium; att utbilda blifvande Embetsmän, icke blott vettenskapen och sig sjelfva, har hittills ansetts för Fakultetens både rätt och skyldighet; och det myckna examinerandet på ena, den öfverklagade lexläsningen på andra sidan, utgöra mindre olägenheter som måste fördragas, för att undvika ännu större.

Hvad vidare sjelfva den Theologiska undervisningen angår så röjer sig, vid Rikets begge Akademier, någon skiljaktighet såväl i afseende på de antagne Läroböckerna som lärokursernas vidd. I Dogmatiken följes i Lund *Schotts* Epit. Theol. Christ., i Upsala *Bruhns*. I Symboliken är i Lund *Marheinekes*, i Upsala *Winers* sammandrag antaget. I Pastoral-Theologien läses i Lund *Köster*, i Upsala *Pontoppidan*. I Moral-Theologien följes i Lund *Müllers* Christliga Moral-System, i Upsala är ingen särskild Lärobok häri antagen. I N. T. Exegetik äro fordringarne i Lund högre än i Upsala, då de på förra stället omfatta hela N. T. grammatiskt och exegetiskt, på det sednare inskränkas till de Historiske Böckerna och några af Brefven. Med Theologiska

Prænotionerna förstår man i Lund Inledningen till hela Theologiens studium, Encyklopedi: i Upsala endast Inledningen till Dogmatiken, jemte den Christna Apologetiken som der, i Kalsenianska stiftelsen, har en särskild Lärostol. Det vore önskligt att desse skiljaktigheter kunde utjemnas, och ännu önskligare att några väl goda, men alltför vidlyftiga Läroböcker kunde utbytas mot mera sammandragne. Således är t. ex. *Schotts* Isagoge Historico-Critica in Libros N. T., som följes vid begge Universiteterna, visserligen ett förträffligt arbete: men en Lärobok i en blott Inledningsvettenskap som upptager 642 sidor, i en ren och klassisk, men icke alltid lättläst Latin, tyckes dock ej vara den lämpligaste vid den slags Theologisk undervisning som här kan komma i fråga.

I sammanhang härmed står äfven frågan om tiden för Theologiska Lärokursens fulländande. E. K. M. har bestämt den till 3, högst 4 Terminer. Lägger man sammanträngda Läroböcker till grund, der sådant låter sig göra, och inskränkas derigenom kurserna, så torde de kunna genomgås på 3 Terminer, som Konsistorium derföre i underdånighet föreslår. Detta är visserligen icke den tid som erfordras för ett omfattande, men möjligtvis för ett mindre vidsträckt, men ändå grundligt studium af Theologiska vettenskaperna. Det är dessutom den högsta som flertalet af Studerande, ämnade till Prester, äga tillgångar att vid Akademien uppehålla sig. Billigt synes äfven att de som förut tagit Filos. Graden väl böra genomgå en Theologisk kurs, men att tiden derföre lemnas obestämd.

Huruvida Theol. Fakulteternas improbation i ett eller flere läroämnen, skall hafva gällande kraft af Veto, i afseende på rättigheten att admitteras till Prestexamen, eller med andra ord, om ett Improbatur i Th. Fakulteten afskär möjligheten af ny pröfning inför Dom-Kapitlet, utgjorde

föremålet för en vidlyftig diskussion inom Prestståndet vid sista Riksdag. Den slutades så att Ståndet i underdånig skrifvelse begärde det E. K. M. täcktes »låta Dom-Kapitlen bibehålla deras i Kyrkolagen stadgade rätt att pröfva blifvande Prestmän, utan hinder af Theol. Fakultetens eller annan Auktoritets vitsord». Wexjö Konsistorium instämmer för sin del i denna önskan. Det erkänner villigt Th. Fakulteterna såsom vettenskapens högsta representanter i vårt land. Men då en ny pröfning, nemligen Prestexamen är föreskrifven, så skulle denna vara utan all betydelse och öfverflödig, om Th. Fakultetens betyg finge en sådan bindande kraft. De böra i Konsistorii tanka tjena till ledning, icke till efterrättelse. Det ligger i sakens natur att hvarje Myndighet som examinerar sednare måste utöfva en slags kontroll öfver dem som examinerat förut, icke derföre att den anser sig stå högre i vettenskapligt afseende, utan derföre att den måste ha sin pröfningsrätt fri. En sådan kontroll ha, åtminstone förr, Hofrätterna öfvat öfver Juridiska, Sundhets-Kollegium öfver Medicinska Fakulteten, och enligt Skolordningen är Dom-Kapitlet ingalunda bundet vid det vitsord en sökande erhållit af Filosofiska Fakulteten i den vettenskap hvari han anmäler sig till Lärarebefattning. Det är icke heller på något annat sätt troligt att någorstädes ett Dom-Kapitel skulle finnas, så litet månt om sitt eget och Ståndets anseende, att det godkände en Ordinandus som blifvit af Th. Fakulteten med skäl underkänd, så framt han ej sedermera, genom fortsatt flit och studier, inhemtat hvad som fattades honom.

Likaledes instämmer Konsistorium i den af Prest-Ståndet vid sista Riksdag yttrade underdåniga önskan »att ordinarie Lärare vid Allmänna Elementar-Läroverken, när de sig till Ordination anmäla, må vara frikallade från föreskrifterna i Kongl. Brefven af den 12 Mars och 17 September 1831»

endast med det tillägg: »så vida de förut äro Ph. Magistrar». Konsistorium anser detta icke stå i motsägelse med hvad det föreslagit att Ph. Magistrar borde vid Akademien genomgå en Lärokurs i Theologien. Hos en Lärare vid Skola eller Gymnasium, så vida han derjemte är promoverad, bör man med skäl kunna förutsätta den mognad och bildning att han på egen hand kan göra sina Theologiska studier. I sammanhang härmed torde äfven Konsistorium i underdånighet få underställa huruvida icke ordinarie Ledamöter af Dom-Kapitlet hädanefter, som före 1820, borde vara befriade från Prestexamen. Det är åtminstone besynnerligt att en Lektor skall pröfvas af sina Kamrater i ett förhör hvari han förut, stundom flere år, såsom Examinator deltagit.

I den händelse att Filos. Kandidatexamen vid Akademien, på sätt som Konsistorium här ofvanför i underdånighet föreslagit, alltid hade föregått Pastoralförhöret, skulle detta möjligtvis kunna inskränkas till det praktiska, hvaremot det theoretiska utgjorde hufvudsaken i Prestexamen. En Pastorandus hade då tillfälle att ådagalägga huru han uppfattat och utöfvat sitt Embete, och hvad erfarenhet han derunder samlat, dels genom homiletiska och kateketiska prof, dels äfven genom förhör i Pastoraltheologien. Under närvarande förhållande deremot, och då de fleste som anmäla sig till Pastoralexamen äro ograduerade, vågar Konsistorium icke tillstyrka någon inskränkning i de theoretiska profven. Enligt Kongl. Cirkuläret af d. 21 Aug. 1786 bör Pastoralexamen anställas »uti alla de stycken som vid Prestexamen föreskrifne äro, dock att vida utförligare och fullkomligare besked härvid fordras af Examinandus». Det händer dock icke alltid att man får detta utförligare och fullkomligare besked. Man kan icke heller billigtvis begära att en gammal Landtprest nedtryckt af

näringsomsorger för sig och de sina, och dessutom upptagen af en mödosam tjenstgöring, sjelfmant och af egen drift skulle följa litteraturen, hvartill han till och med saknar materiella tillgångar, eller ens underhålla hvad han lärt i sin ungdom. Förvandlades nu Pastoralexamen till ett endast eller väsentligen praktiskt förhör, så fruktar Konsistorium att det sista band som ännu till någon del håller en sådan äldre Prestman qvar vid den egentliga vettenskapen, skulle brista. Icke en gång afskaffandet af de så mycket klandrade Pastoral-Theserna ville Konsistorium tillstyrka. Som de nu skrifvas och försvaras svara de visserligen icke mot sitt ändamål. Men den likgiltighet mot klassisk litteratur och språk, som redan förut ligger i tidens rigtning skulle otvifvelaktigt få ännu mera näring om Presterskapet, mera än hittills skett, berättigades att glömma Latinska språket, hvarförutan dock ingen fullständig lärd bildning är möjlig. Deremot tillstyrker Konsistorium utan tvekan att Lektorn i Historien måtte i det Filosofiska förhör som förutgår Pastoral-examen återfå sin plats som Examinator, den han genom Kongl. Brefvet af d. 5 Apr. 1831 förlorat. Utan kännedom af borgerliga Historien, åtminstone i dess vigtigaste momenter, saknar Kyrkohistorien all ledtråd och hållning. — Billigt synes äfven om åtminstone de 2 Lektorer som i Dom-Kapitlet examinera Dogmatik och Exegetik, sjelfve voro befriade från Pastoralexamen, och de öfrige i dess ställe fingo, om de så åstundade, speciminera genom en Latinsk Theologisk afhandling. — Ändteligen underställer Konsistorium E. K. Maj:ts nådiga ompröfning huruvida icke det vid Pastoral-Examen anbefallda Protokollet utan skada kunde försvinna. Det upptager mycken tid, och dubbelt så många frågor kunde annars göras och besvaras. Är afsigten dermed den att rättfärdiga eller vederlägga betygens billighet, så är ändamålet förfeladt. Ty

en Examinator som ville vara partisk skulle vara alltför oskicklig om han icke kunde välja sådana frågor som antingen af alla eller ingen af Examinandi kunde besvaras. I händelse Protokollet afskaffas så blefve naturligtvis nödvändigt att den Författning som bjuder dess bifogande vid Pastorats-ansökningar upphäfves, och endast special- eller allmänna Betyget åtföljde.

Beräkningen af dessa Betyg sker, efter 1813 års Författning på det sätt, att flertalet af afgifna vitsord bestämmer det allmänna Betyget. Detta medför likväl den besynnerligheten att någon gång genom ett lägre special-betyg hufvud-betyget kan stegras. Om t. ex. någon har 4 laudatur, så är det bättre för honom att derjemte få 4 approbatur och 1 admittitur, än 5 approbatur och intet admittitur; ty i förra fallet blir hufvudbetyget laudatur, i det sednare åter approbatur. Konsistorium anser derföre lämpligare att en arithmetisk valör bestämdes för hvarje slag af betyg, t. ex. för laudatur fyra, för appr. c. l. 3, för appr. 2, och för adm. 1, då, efter det olika antalet af examinatorer och afgifne betyg, en Tariff lätteligen kunde uppgöras som bestämde huru många röster som fordrades för hvarje hufvudbetyg. Hvad Specialbetygen i Past.-examen angår, så tyckes vara tillräckligt att ett sådant afgifves för hvardera af följande theologiska kunskapsdelar, neml. Dogmatik, Moral-Theologi, G. T. Exegetik, N. T. Exegetik, Kyrkohistoria, Symbolik, Pastoral-Theologi och Kyrko-Lagfarenhet. Lägges härtill betyget för Kathederprofvet, som afgifves kollektift, så blir antalet 9. Huruvida åter de Filos. Specialbetygen borde, såsom nu sker, räknas tillhopa med de theologiska, är en annan fråga. Då Pastoralexamen egentligen är en theologisk examen torde det vara lämpligare om Filosofiska förhöret, som föregår, endast ansåges såsom ett nödvändigt villkor, så att den, som i någon af dithörande vettenskaper

blifvit underkänd, icke finge admitteras till Pastoralförhör, och endast i händelse af lika theologiskt hufvudbetyg de filosofiska bestämde företrädet.

Det klagas stundom att Svenska Presterskapet skall vara i allmänhet vida mindre bildadt än i andra Protestantiska Länder. Om så är torde anledningen härtill icke böra sökas i Prestbildningsanstalterna allena. Pluraliteten af dem som ämna sig till Kyrkans tjenst, till en stor del Allmogens barn, äro af fattigdom hindrade att så länge som det behöfdes begagna förhanden varande Undervisningsanstalter i detta afseende; och deras utsigter för framtiden svara icke heller emot den bildningsgrad man af dem fordrar. I Wexjö Stift åtminstone är mången Komminister sämre och osäkrare aflönt än en gårdsdräng. Alla kunna ej bli Pastorer, och om de en gång bli det, så är deras kraft bruten, lust och mod borta. Äfven Pastorernes löningsvillkor äro på de flesta ställen knappt nödtorftiga. Hvad som fordom upphjelpte dem, nemligen folkets välvilja, kan nu icke som förr påräknas, det ligger icke i tidens anda och opinionen bearbetas öfverallt i en motsatt rigtning. Det skamliga Valsättet, fullt af chikan och intriger, och öfvertygelsen att en gång bli beroende deraf, befordrar lusten till något helt annat än bildning och kunskaper. Den barbariska dubbla tjenstårsberäkningen nedtrycker kanske mera än allt annat Presterskapet, och inverkar förstörande på deras bildningslust. — Så länge dessa, och flera likartade förhållanden förefinnas, tviflar Konsistorium att någon författning, någon Undervisningsanstalt ställer Svenska Presterskapet på den bildningspunkt der det efter Tidens skick borde stå.

På Wexiö Gymnasium.

(1837.)

Ett läroår är åter slutadt, lärjungarne ha blifvit, eller åtminstone bordt blifva, ett år mognare, lärarne ett år tröttare. De vanliga pröfningarne äro anställde, domarne afkunnade, belöningarne utdelade. Läroåret är graflagdt, men det återstår ännu att säga några ord öfver grafven; och jag måste finna mig i ett bruk, som jag sjelf hufvudsakligen infört. Jag gjorde det i välmening, i hopp att derigenom ge någon större högtidlighet åt tillfället, och, äfven utom skolan, väcka något deltagande för den allmänna undervisningen. Detta har föga lyckats mig, vår tid tänker på helt andra verk än läroverken. Vi lefva i bankoreglementernas utfattiga, i nykterhetsföreningarnes försupna tider. Emellertid kan jag likväl vid tillfällen som detta sällan eller aldrig klaga öfver brist på åhörare. Det är ett frispektakel som ej gerna försummas. Till och med damerna, de vandrande blomstersängarne i menskligheten, regnbågen i lifvet, byggd af solsken och tårar, skiftrik, mångfärgad, ögonblicklig liksom de — till och med damerna göra mig oftast, som i dag, den äran, för att höra hvad deras gamle, tyvärr allt för gamle, vän och beundrare har att säga. Sådant är visserligen ärofullt och uppmuntrande, men ännu mera uppmuntrande vore det om något tecken visade sig att man ej talat förgäfves. Jag talar ej om läro-

verket, åtminstone ej om lärarena. De ha uppfattat sin bestämmelse, och göra hvad de kunna och böra med nit och skicklighet. Utan jag talar om den verld som är utanför läroverket, och med hela sin luftmassa trycker derpå. Den ser i allmänhet idel gräl och pedanteri i flere läroämnen, som föredragas vid elementarverken, synnerligast de som der upptaga den mesta tiden. Genom en besynnerlig förvexling i begreppen vill man nu för tiden ha folkskolan lärd, och den vettenskapliga praktisk. Man förlåter mathematiken dess många linier, de raka så väl som de krokiga, emedan man hört att mekaniken grundar sig derpå, och att denna vettenskap, när den vederbörligen användes, kan ha sin hushållsnytta med sig i det allmänna lifvet. Deremot anser man de gamla döda språken, hvilka dock medtaga mycken tid, såsom alldeles onyttiga, och deras ännu alltjemt bibehållna studium såsom en qvarlefva af fordna tiders barbari. Det är också sant, man kan hvarken koka eller äta dem, man kan med dem hvarken bygga tröskmachiner eller väderqvarnar eller provincialbanker: men det skulle väl ändå kunna vara möjligt att de innebure någon kraft till den utveckling och stärkande af de menskliga anlagen, som all uppfostran åsyftar. — Voltaire berättar, i sin saga om den vise Zadig, att denne en gång blef kallad som läkare till en rik och mäktig man, som genom vällefnad, nöjen och stillasittande förstört sin helsa. För att göra kuren så mycket mera underbar skulle en basilisk användas dervid. Men basilisken fick icke vara synbar, han insyddes derföre i en boll, och kraften deraf skulle insupas genom porerna. Till följe häraf måste den sjuke flere timmar dagligen kasta bollen. Härigenom fick han rörelse och verksamhet, matlust och sömn, helsa och krafter återkommo småningom. Huruvida nu detta skedde genom basilisken, eller genom rörelsen, det lemnar den tvifvelsjuka Voltaire derhän. Men

— en sådan basilisk med förborgade krafter äro också, jemte mycket annat, de gamla språken för ungdomen. Det är en naturlag för all menniskobildning, att dess kraft inhämtas — genom porerna. Då svettar råheten ut, då brytes sjukdomen, och själens lemmar få kraft och spänstighet. Och derföre, med den upplysta allmänhetens tillåtelse, tror jag det vara bäst om vi ännu och tills vidare bibehålla — bollkastningen.

Från härvarande läroverk afgå nu till Akademierne flere ynglingar med olika kunskaper, allt efter olika fattningsgåfvor, flit och använda läroår. Akademierna föreställa det högsta af landets vettenskapliga bildning. Liksom skolan bereder för gymnasium, så bereder gymnasium för akademien. Men akademien har en dubbel betydelse. På ena sidan skall den icke blott uppfatta vettenskapen i sin högsta utveckling, pröfva dess sammansättning, ordna dess delar; utan äfven söka att fortbilda och föra den ännu högre. I detta afseende är den akademiska läraren den högsta makten i tankens fria land, den stilla forskningen är hans föreläsning, det ensliga skrifbordet hans lärostol, Europa, verlden, efterverlden hans åhörare. Detta är akademiens solsida. Men på den andra sidan vänder den sig också till de lägre läroverken, den är en undervisningsanstalt, som skall fortsätta, utvidga, fullända hvad gymnasium börjat. Derföre måste den akademiska undervisningen, helst inom filosofiska fakulteten, vidtaga just der den gymnastiska upphört. För att nu utröna huruvida den nykomne innehar elementarstudier nog för att med fördel kunna begagna akademisk undervisning, underkastas han en så kallad studentexamen. Detta är en egenhet för Svenska universiteterna, troligtvis föranledd derutaf att en mängd ynglingar samlas der, som aldrig genomgått något offentligt läroverk, och således ej heller kunde ha några offentliga betyg att förete. I sig sjelf kan man icke finna en sådan

inrättning obillig. Ingen emottar gerna penningar oräknade, och på samma sätt ikläder sig intet läroverk ansvaret för en ynglings bildning, utan att förut ha så till sägandes inventerat honom till sig, och pröfvat huruvida han ej tillräfventyrs är underhaltig; och gymnasium emottar ej heller skolans lärjungar utan att underkasta dem en ny pröfning. Men om studentexamen, från denna sida betraktad, kan låta rättfärdiga sig, såsom en kontroll den hvarje högre läroverk, som emottar, öfvar på det lägre, som dimitterar, så fruktar jag likväl, att i sednare tider, och sedan studentexamen fått en ny organisation, missbruk härvid ägt rum. Vi hörde redan i går från detta ställe flera stränga, men i min tanka träffande och rättvisa anmärkningar i detta ämne; och det är kanske en lycka för oss att ingen af de höglärde vederbörande är tillstädes för att höra hur man tänker om deras domsrätt. Det har stundom händt att ynglingar, som från afgångsexamen vid gymnasium medfört godkände betyg, i ett eller flere ämnen blifvit underkände, och förvägrade akademisk borgarrätt. Vanligtvis har dock detta missöde blifvit afhjelpt genom några månaders, stundom endast några veckors, privat undervisning hos samma examinatorer som nyligen improberat, och hvilka merendels äro yngre akademiska lärare, som ej ha någon annan examen än denna att öfva sin skarpsinnighet på. Detta förhållande skadar både gymnasierna, ungdomen och akademierna sjelfva. Det skadar gymnasierna, emedan det nedsätter deras anseende som annars var i stigande, och minskar förtroendet för den offentliga undervisningen, hvarförutan ingen fullständig embetsmannabildning är möjlig. Det är förödmjukande för en gymnasiilärare, som dagligen i flere år handledt ynglingen, kan honom så till sägandes utantill, och således bäst och säkrast kan vitsorda hans kunskaper, det är förödmjukande för en sådan lärare,

att se detta vitsord underkändt af en examinator, som icke har så många *timmar*, som han haft *år*, för pröfningen. Det är förlåtligt om gymnasiläraren stundom understår sig att sätta i tvifvelsmål den högre visheten hos sina unga, obekanta förmän i Upsala eller Lund; och härigenom uppkommer ett spändt, om icke ett fiendtligt förhållande, mellan elementarläroverken och akademierna, på hvilkas harmoni och samverkan till ett gemensamt mål dock all verklig bildning beror. Det är vidare skadligt för gymnasieungdomen, hos hvilken den föreställning småningom fäster sig, att den offentliga undervisningen på gymnasium i allt fall måste fulländas genom privat lärokurs vid akademien, och att denna *fyllnadsafgift* i den allmänna bevillningen icke kan undvikas, huru bebrefvad man också kommit till högskolan. Härigenom förledas de unga att i förtid öfverge gymnasium, der dock sannerligen ett och annat ännu kunnat vara för dem att lära, och det till vida bättre köp än vid sjelfvaste akademien. De illfänas alltjemnt att ju förr ju hellre komma till den rätta vishetskällan, den underbara surbrunnen, der brunsterminen väl är dyr, men icke lång, och hvarifrån man med fullständigt sundhetsbetyg inträder i den akademiska helgedomen. Jag tror icke att det är på detta sätt som grundliga elementarstudier, mognad och arbetshåg, det vill säga med andra ord, ungdomens verkliga bästa befordras. — Ett sådant förhållande skadar slutligen akademierna sjelfva; ty det upplöser deras ursprungliga idé, det flyttar gymnasium, ehuru under privata former, till högskolan, det förrycker de naturliga gränserna mellan högre och lägre läroverk. Mellan gymnasium och akademi bildar sig på detta sätt en mellanmakt, hvilken, liksom allt mellanting, skadar i begge riktningarna, både neråt och uppåt.

Wexiö gymnasium har, liksom de fleste andra, börjat få vidkännas olägenheterna af en sådan medelformation.

Vi måste tills vidare underkasta oss dem, och hoppas att tiden, som bryter allt skeft och halft, äfven skall undergräfva och upplösa detta. Emedlertid söka vi att fortgå i den riktning som vi anse vara den rätta, utbilda undervisningen så godt vi förmå, och småningom afhjelpa de brister som den visserligen ännu företer. Sålunda har under årets lopp bibelläsningen på gymnasium, som förut varit fördelad på flere händer, blifvit uppdragen åt en enda lärare. Grekiska stilöfningarne, förut inskränkta endast till öfversta afdelningen af gymnasium, hafva nu blifvit utsträckta äfven till den medlersta; och jag har med fägnad tyckt mig förmärka att ungdomen härigenom i allmänhet blifvit mera taktfast både i formlära och accentuationssystem. Dylika stilöfningar i Fransyska och Tyska äga äfven rum för högsta afdelningen. Flere bland ynglingarne hafva häri gjort vackra framsteg, och skrifva begge språken temligen felfritt; och bör jag härföre särskilt förklara min förbindelse hos läraren i lefvande språken. När man besinnar att undervisningen i dessa språk börjar först på gymnasium, och der upptager endast två timmar i veckan på hvarje afdelning; när man jemför framstegen der, med apologistiernas, som likväl äro befriade från allt slags besvär och tidspillan med de klassiska språken, dem dagens riktning anser som tidsödande, onyttiga, pedantiska: då visar sig, tänker jag, bäst och säkrast hvad denna åsigt innebär. Eller hvaraf kommer den påtagliga, den onekliga skillnaden, om icke deraf att klassiska språken, just i sin fullkomligare, bestämdare, på en gång fastare och böjligare organism, innebära bildningselementer som befordra och underlätta alla andra språkstudier. I verldens nuvarande skick är det visserligen nödvändigt för hvarje bildad man att lära äfven de moderna språken. Men man lär dem både säkrare och lättare *efter* än *före* de gamla, som äro

roten i all vettenskaplig språkbildning. Det är den roten som upphämtar näringssafterna, påskyndar utvecklingen, bibehåller friskheten, äfven hos det moderna löfverket. Det vore önskligt att de som nu ge vika för en löslig tidsanda, och bryta sönder lärdomsskolans enhet för att skaffa plats åt en onyttig mångslöjd i språkstudier, det vore önskligt att de ville besinna detta, och icke uppoffra bildningens heliga sak för en förgänglig popularitet, som till en början bär omogna, och sedan bittra frukter.

Antalet af nu afgående ynglingar är tretton, från särskilta afdelningar af gymnasium. Hvad de som afgå från lägre afdelningar angår, så kunna vi ej hindra dem. Skolordningen är ingen skråordning, och det står hvar och en fritt att lemna det lägre läroverket för ett högre, när och hur han behagar. Man bör äfven vara billig och medgifva att förhållanden kunna inträffa, helst ekonomiska, som föranleda och ursäkta en dylik förtidig afgång. Men nog tro vi alla, att I här, I ynglingar, ännu kunnat ha mycket att lära, som fullt sysselsatt Er under den återstående tiden; nog tro vi, att åren, äfven gymnasieåren, äro goda läromästare; nog tro vi, att den som brådskar vid början af vädjobanan, icke derföre alltid hinner först fram till det olympiska målet. Stora anlag göra sig visserligen gällande öfverallt, och kunna någon gång utan skada öfverhoppa mången bildningsgrad; men de vanliga göra bäst att taga ett trappsteg i sänder. I längten ur skoltvånget till ett friare lif, till friare studier. Men det är icke all frihet som är nyttig, endast den du är stark och mogen nog för att bära. Det är med friheten som med elden. Binder du honom vid härden, så sprider han värma och trefnad omkring dig; men släpper du honom lös, så bränner han dig sjelf, och taket öfver ditt hufvud. — I äflens, att ju förr ju hellre komma in i statens eller kyrkans tjenst. Men staten är ofta en sträng,

alltid en karg husbonde; och hvad kyrkan angår så är hon, åtminstone i vårt land, en fattig Enka, och första kapitlet i hennes tjenstehjonsstadga handlar om tålamod, försakelse och uppoffring. Ack! jag vill ej gerna beröfva Er er bästa, kanske endaste rikedom, som är hoppet, jag vill ej gerna blåsa bort de skimrande bilderna som för Edra ögon leka mellan rosorna i morgonrodnaden; de försvinna nog ändå af sig sjelfva, det mesta af dem är dunster, som bilda regn och storm innan middagen kommer. Tron mig. I träden tids nog in i den efterlängtade tjensten. Jag önskar Er, liksom all ungdom, lycka och framgång i lifvet; men jag ber Er, vänten icke för mycket af framtiden. Farväl!

Lycka och framgång önskar jag äfven Eder på resan, icke blott till akademien, utan genom lifvet, I andra som här tjent ut Edra läroår, och derföre med mognare kunskaper lemnen oss. Väl skulle jag önskat att en och annan ibland Er kunnat medföra högre vitsord ifrån läroverket; men om så icke skett, så veten I nogsamt att detta icke är lärarens skuld, och jag vill hoppas att det ej heller är er egen. Gåfvorne äro mångahanda, men anden kan och bör dock vara en. Men hvilken är den anden? En gammal gnostisk fabel berättar, att då Demiurgen, som sjelf endast var en undergud, skapade verlden, då strödde han med vårdslös hand, och på måfå, ut alla lyckans och naturens gåfvor ibland menniskorna. Sålunda föddes den ene till rikdom, den andra till armod, den ene blef skön, den andra ful, en föddes till ett blixtrande snille, en annan till ett dumhufvud, den ene blef en förståndig man, den andra — en liberal Tidningsskrifvare. Då ömkade sig den store, den högste Guden öfver denna aristokratiska orättvisa; ty *han* är liberal, och egenteligen den enda liberala. Derföre och för att utjemna alla olikheter, kastade han ner bland de arma dödlige en ofantlig klump, som heter *Vilja*, och sade: »tagen åt Er alla deraf,

så mycket I förmån och önsken». Sålunda är viljan väl en Guds gåfva, och den yppersta, ty hon kommer från den store Guden och icke från Demiurgen. Men derjemte är hon äfven vår egen gåfva, vi kunna äga henne när och i hvad mån vi behaga. Hon är den gudaburna, den enda gudaburna på jorden, hon bär frihetens outgrundliga myster i sin barm, och derför ler hon åt lyckan. När hon säger: »*jag vill*», då halkar spiran ur slumpens hand, och Englarna falla ned och tillbedja henne. Viljan är menniskans högsta kraft, hon är kärnan i lifvet, hon är tyngdpunkten i andans verld. Derföre sitter hon med rätta vid styret och blickar opp till sin fränka, till himlahvalfvets *vilja*, den orubbeliga nordstjernan, som lyser och vägleder öfver de stormiga djupen. Verldshistorien känner henne, der har aldrig skett något stort och herrligt der icke hon var med. Zeno skröt med henne i Stoa, men Christus bar henne, ödmjuk och tyst, till Golgatha. Det är den stora, den fasta viljan som gör den store mannen och halfgudarna; men äfven oss små och ringa kan hon adla. Du vet hvad du lärt, och det kan vara mycket olika både till omfång och värde, och i allt fall har du lärt det af andra; men det förnämsta är att du vet hvad du *vill*, ock det kan ingen annan lära dig än du sjelf. En hvar han ej forska det sanna, ej bilda det sköna. Men hvar och en kan vilja det rätta, utan tvekan och vankelmod; och det är den viljan som jemnar allas öden, hon är verldsstyrelsens Theodicé, hon är menniskolifvets hjeltedikt, som alltid slutas med seger. Kalla henne hur du vill, sjelfständighet, mod, karakter, heder; namnet kan förändras, men begreppet blir detsamma. Hon är och förblifver *en* under det att allt det andra vexlar. Det är den andans enhet, under de mångahanda gåfvorna, som jag värderar, det är den som jag önskar Eder, I ynglingar — och oss alla. Den högste beskydde Er! Farväl.

Invigning af Gårdsby Kyrka.

Den 25 Juni 1837.

I nåd hörde Herran Salomos bön öfver etc. Se Handboken.

Christelige Åhörare af Gårdsby församling! Eder Kyrka är nu invigd och helgad efter lagens föreskrift och fädernas sed. I hafven skäl att glädja Er åt Ert nya Tempel ty det är rymligt och luftigt och fritt, himmelens ljus faller rikliga in genom fönstren och ser på Edra goda gerningar och prisar Eder Fader som är i himlen. Hvad som ännu fattas Er är ett Orgelverk, som är Gudsfruktans själ, som är Andaktens lifsluft, och hvarförutan Sången alltjemt haltar och förirrar sig. Edra tillgångar ha väl ännu ej medgifvit att anskaffa ett sådant. Men när alla offentliga bidrag ändteligen influtit, och kunna läggas tillhopa med Församlingens egna, då hoppas jag ännu få se den dag då jag kan inviga en sådan Sångens Styrbjörn Starke, en sådan Andans Erik Segersäll ibland Eder. När jag för flera år sedan uppmanade Er att ändteligen bygga ny kyrka, och icke längre äfventyra att den gamla skulle falla ner öfver Edra hufvuden, då ansåg mig kanske mången ibland Er för sträng, byggnadssjuk, nyhetskrämare, upptågsam. Och längre fram, då några ville flytta Templet från sin gamla helgade plats, från Fädrens grafvar, och

kasta det ut i ödemarken, för att hålla gudstjenst öfver vargens ide — då tyckte kanske mången bland Eder att jag var för gammalmodig, för fördomsfull, och icke följt nog med tidens prisade upplysning. Nu deremot då allt detta är förbi, hoppas jag I alla finnen Er nöjde både med Er kyrka och dess plats. Jag hoppas I glädjen Er att allt lyckats så väl, och att I, ehuru med möda, arbete och uppoffring, tagit åtminstone *denna* börda från Edra söners axlar. Ty mödosam, kostsam, men äfven lyckosam har byggnaden varit: och jag tackar Er alla för det endrägtiga nit hvarmed I bedrifvit den, påskyndat dess fortgång och förskönat dess utseende. Ingen ibland Er har kunnat eller velat undandraga sig det ofta påkommande arbetet; men några hafva dessutom genom enskilta och frivilliga bidrag befordrat den goda saken. Utom Församlingen har detta skett af Enkefru Björklund i Wexjö, som sjelf är född i Gårdsby och derföre ihågkommit kyrkan med ett par vackra Nummertaflor, som äro sångens urvisare. Vidare, och inom Församlingen har Enkan Annika Jonsdotter i Haketorp skänkt 166 $^{2}/_{3}$ R:dr till ett Tornur. Måtte det uret hvarje gång det med sin tunga af malm utropar timmarne, påminna Er, icke blott om tidens flygt, utan äfven derom att tiden icke bättre kan användas än genom välvilja och välgörenhet mot dem som förtjena det, och dertill hör otvifvelaktigt kyrkan. — Slutligen hafva äfven Fröknarna Eva och Ulrika Ribbing på Kråkenäs skänkt till kyrkobyggnaden 150 R:dr. Men detta är ännu icke på långt när allt hvarför Församlingen har att tacka dem. Jag känner på enskilt hand, hvad I alla veten, att det, inom deras krets ej finnes något lidande, det må vara armod eller sjukdom, som de ej sökt att lindra, med understöd, med deltagande, ja till och med med personlig vård och skötsel. Och detta göra de tyst, obemärkt, utan skryt

och prål, och ehuru de sjelfve ej kunna bjuda öfver några rika tillgångar. Dock — jag bedrar mig. Den bästa rikedomen är hjertats rikedom, och den har blifvit deras. Jag tackar dem derföre i dag offentligen, icke blott å kyrkans vägnar utan äfven å egna, å Församlingens, å den lidande Menskligheten vägnar. Jag tackar alla kyrkans välgörare, alla som velat och vilja henne väl. Och måtte Herren gälda *deras* Hus hvad väl de velat, hvad godt de gjort för *Hans!*

Men Kyrkan bygges icke blott med gåfvor, icke heller med murslef och yxa allena. Arbetet fordrar äfven ordning, tillsyn, beräkning; och en Byggnads-styrelse har derföre varit tillsatt, som skulle leda det Hela. Dess Ordförande var du, Kyrkoherde Johan Svensson, som i många år företrädt mitt ställe här i församlingen. Du har nyligen blifvit kallad ifrån oss för att röra dig i en vidare och mera egen verkningskrets; men med rätta är du här i dag och biträder vid invigningen af den kyrka, som uppväxt under din tillsyn. Välkommen tillbaka, om också endast för dessa korta stunder! Bed med oss för det Tempel hvars uppkomst du följt, från grundvalen upp till tinnarne, bed med oss för den församling som du länge ledt och undervisat och rört. Det förestår dig snart att på din nya plats göra hvad du här gjort; det tyckes vara din bestämmelse att hvar du kommer uppbygga, antingen Herrans hus eller Herrans menigheter, eller beggedera. Det är en skön bestämmelse. Lycka dertill, och lyckosamliga gånge det dig öfverallt, hvart du flyttar din Herdestaf, dina stora gåfvor, ditt klara sinne. Farväl!

Bland Byggnads-styrelsens öfrige Ledamöter är det isynnerhet en som utmärkt sig framför de öfrige, och tagit den drygaste delen både af besvär och ansvar på sina skullror. Det är du, Måns Pehrsson från Stougby, som från

början nitälskat för saken, och med daglig uppoffring både af tid och möda vakat öfver och hållit tillhopa det hela. Du har mött motstånd och misstydning, som är det vanliga för en hvar som vill verka med eftertryck; men du lät icke förvilla dig deraf, utan gick alltjemt rakt fram, utan tvekan och vankelmod, till ditt mål. Jag säger det offentligen, utan ditt biträde, din rådighet, din ihärdighet hade kyrkan icke stått sådan som hon i dag står. Derföre vare dig tack och heder på denna din hedersdag, den bänk du sitter på är en hedersbänk, vore han också icke den främsta, den församlingens tacksamhet nu anvisat dig. Stig fram och böj ditt hufvud för Herran, prisa honom i din själ att han låtit dig se denna dagen. Dock — hvad säger jag? Du *ser* honom icke egenteligen, det har blifvit skumt för dina ögon. Men du förnimmer honom med din inre syn, du vet och känner att han är inne. Din lefnads bana löper mot sitt slut, du närmar dig med trötta steg det gemensamma målet för oss alla. Hvila då ut, hvila lugnt i skuggan af de murar du, framför andra, hjelpt till att resa, sof stilla i den kyrkogård som du redt och bäddat. Den Högste vare när dig till dess — och sedan. Farväl!

Och härmed, I Män af Gårdsby, öfverantvardar jag Eder Er kyrka. *Detta är nu ett heligt rum och här bor visserliga Gud.* Betrakten det rummet med vördnad, med kärlek, med tillförsigt. Betrakten det som Er själs fädernesland, som det egentliga hemmet för Ert bättre väsende. Kommen hit med Eder sorg för att få tröst, kommen hit med Eder glädje för att få tacka och lofva! Tacker och lofver Herranom i Templet; ty väl förtälja himlarna hans ära, och fästet förkunnar hans händers verk; men han försmår dock icke sitt pris från menskliga läppar, han lutar sig fram ur molnen när I lofsjungen honom. Hans under omgifva Er öfver allt, ifrån Solen till solgrandet. Men det

största undret är dock inom Er sjelfva, i en själ som anar hans väsende, i ett hjerta som känner hans kärlek, som hoppas på hans barmhertighet. Måtte Templet ej vara förgäfves bygdt, ej vara förgäfves invigdt! Måtte Gud böja Edra hjertan och edra Söners hjertan i mångfalldiga led, till att här söka och stärka sig i det rätta, det goda, det heliga. Böjer nu alle edra hjertan till Gud och anammer hans välsignelse: Herren välsigne Eder och bevare Eder etc.

Predikan vid samma tillfälle.

Evang. Luc. V: 1—11.

Lägg ut på djupet och kaster edra nät ut till drägt! Men Simon svarade: *Mästare, vi hafva arbetat hela natten*, och fått intet; men *på din ord* vill jag kasta ut näten.

Så heter det i dagens Evangelium. Låtom oss välja dessa ord till ämne för en kort betraktelse.

I. *Lägg ut på djupet.* Dessa ord äro här väl sagda i sin egentliga betydelse och ställda till Fiskaren Simon. Men det var samma Simon som sedermera kallades Petrus, och blef den förste bland Christi Apostlar. Det var *det* hälleberget hvarpå den första christna kyrkan grundades, det var den Man, som sedermera, hela sin lefnad igenom, predikade tron på Christum, och i hans lära alltjemt lade ut på djupet. Orden kunna derföre äfven tagas i en annan och andelig mening, och då betyda de detsamma som att drifva en sak med fullt allvar, utan ytlighet och flärd, af alla sina krafter, af all sin håg, med hela sitt hjerta. Och i denna mening heter det ännu till en hvar som har ett kall eller yrke: lägg ut på djupet. Är du således t. ex. en kyrkans tjenare, har du åtagit dig det ansvariga kall att leda Herrans menigheter, så lägg först och främst ut på djupet i kunskapens haf, hvila icke innan du bemäktigat dig allt det vetande som är nödvändigt för ditt Embete, klättra opp på de höjder, hvarifrån du kan öfverse christna

läran i sitt sammanhang, lär dig med ett ord att veta på hvem och på hvad du tror, jemte grunderna för beggedera. Men härmed är du ännu endast halfvägs. Lägg alltså vidare ut på djupet, fyll din själ med öfvertygelsen om vigten och värdet af ditt kall, fyll ditt hjerta med brinnande nit och med from christelig välvilja, beifra det onda hvar du ser det, styrk svagheten hvar du kan, befrämja det goda med lära och efterdöme, gör en Evangelisk Lärares verk. — Är du åter en *Statens* tjenare, så föreställ dig icke att det finnes någon tjenst som ej fordrar skicklighet, insigt och erfarenhet. Ännu mindre finnes det någon som kan umbära samvetsgranhet, nit, ordning, redlighet. Hvarje Embete fordrar i allmänhet sin Man, och upptager hans tid, om det rätt skall förestås, såsom svarligt vara kan, för Gudi och mannom. Men föraktlig är den som icke vill lägga ut på djupet deri, icke betraktar det såsom sitt lifs bestämmelse, utan som en bisak, som en undsättningsanstalt för makligheten, som en lifränta för odugligheten. Står du derföre på en *lägre* plats, och har alltså en trångare krets att verka uti; välan, så fyll den kretsen med flit, med ordentlighet, framför allt med oegennytta; ty arbetaren är sin lön värd, men orättfånget gods förnedrar den som får det, och har sällan någon, ens timlig välsignelse med sig. — Är du åter ställd på höjderna, till en Mästare i Israel, eller till en pelare i landena, väl så blunda icke på din höjd, utan se dig omkring med vakna, med friska ögon, bedöm tiden och dess riktning i stort, rätta henne så vidt du kan, der hon är skef, påskynda henne der hon är god, gräf icke ner dig i det enskilta, utan omfatta det hela, och led det, eller bemöda dig åtminstone att leda det, till det bättre. Ty detta, just detta, hör till din högre plats, och endast sålunda kan du der lägga ut på djupet. — Men är du åter, som de fleste ibland Eder, en Man för dig, har du fått det tunga,

men hedersamma yrket att arbeta jorden och förtjena ditt bröd i din anletes svett: äfven då gälla Textens ord: lägg ut på djupet, det vill säga, drif ditt yrke med allvar och förstånd och omtanka. Hvad du häri behöfver veta, det är ringa, du lär det från barndomen, genom öfning och erfarenhet. Men lyssna dock äfven häruti till de klokares råd och följ deras efterdömen. Ty det är väl godt att följa Fädernas sed, och ej lättsinnigt och blott på försök öfvergifva det gamla och beprövade. Men är förbättringen säker och bestyrkt af erfarenheten, och möjlig för dina tillgångar, då är det ingalunda godt att blindt och af tröghet förkasta den, derföre att hon förr icke varit bruklig. Menniskan lär så länge som hon lefver; men tiden lär också så länge som han går, och det ena slägtet är ju bestämdt att vara de andras, de föregåendes arftagare. Dock — detta är här icke det svåraste, icke heller det hufvudsakligaste. Utan hufvudsaken är arbete, flit och ordning. Till arbete är menniskan född, hvar och en i sin stad, på sitt sätt, efter sitt yrke. Den som icke vill arbeta, han skall ej heller äta, heter det, det vill säga, han skall ej heller lefva, han är en förruttnad ledamot i den menskliga samhällskroppen, han är en onyttig börda på Guds jord. När jernet ej brukas, då förrostas det, när vattnet står still, då förruttnar det. På samma sätt blir äfven Lättjan en moder till många laster, och i Ert stånd i synnerhet föder hon armod och elände. *Gack bort till myran*, säger den vise Salomo, *se uppå hennes seder och lär. Ändock hon ingen Herre hafver, tillreder hon likväl sitt bröd om sommaren, och samlar sin föda i andetiden. Men den late lägger händerna tillhopa och sofver; derföre kommer fattigdomen öfver honom såsom en röfvare, och armodet såsom en väpnad man.* Men arbetsamhet allena är icke nog. Det fordras äfven i Ert stånd, liksom öfverallt, ordning och

beräkning, ingen tid räcker till som ej är indelad, intet förråd förslår som ej är beräknadt. Huru ofta har jag ej hos Allmogen funnit hur den missräknar sig, eller rättare hur den allsicke räknar. Ofta då hon tror sig vara bergad, ligger nöden redan inom fyra väggar i visthus eller lada. Med öfverslag och omtanke hade den lätteligen kunnat afhjelpas i tid; men man räknar inga andra korn, ingen annan halmkärfve än de sista, man lefver för stunden och låter morgondagen sörja för sig sjelf. Och hvad tiden angår, så räcker han till för allt, blott han användes med ordning. Men då måste han ock gå som ett uppdraget och väl ställdt urverk, som slår timmarne osvikligt, och har sin syssla för hvardera. Detta lär oss ju äfven Uppenbarelsen. *När ordningen upphör för mig*, säger Herren hos Profeten, *då skall ock Israels säd återvända, så att det icke mer skall vara ett folk för mig.* Och hvad annat är det som vi läre af Erfarenheten, af Naturen, hvars högsta lag är ordning? Naturens krafter verka ju alla utan undantag på sin bestämda tid och rum. Eller hafven I väl märkt att Solen försofver sig eller att den skiftande Månen ej vet sitt rum på himlahvalfvet? Kommer ej Våren med grönska och knopp och fogelsång när hans tid är inne? Och Vintern töfvar ej heller, utan han är tillhands när han skall, och bygger sin silfverbro öfver sjöar och kärr. Allt i Skapelsen är beräknadt och säkert, och passar på sin tid. Och menniskan som är Skapelsens Drottning, hon som bär förnuftets solvisare på sin panna, hon skulle vara den enda som försummade sig och förglömde sitt klockslag? — Men för att iakttaga en sådan arbetsamhet och ordning, måste du ha allvar och kraft, i hvarje stånd och yrke som helst; öfver allt måste du sky det halfva, det lösliga, det ytliga, öfver allt måste du lägga ut på djupet. Är du derföre en husfader, så sörj allvarligt och med omtanka för din och de dinas bergning.

Är du en husmoder, så sköt ditt hus ordentliga, utan slarf och efterlåtenhet, dansa icke bort din bestämmelse i lifvet; ty det händer dig att föraktet slutligen blir den enda som bjuder opp dig, och då går du ömfotad ur dansen. Är du en yngling, så bilda dig med allvar för ditt yrke, sök ej förströelser som din bestämmelse, utan som ditt tidsfördrif, försök ej att vara Man på förhand, ty då blir du Gubbe i förtid. Är du ett barn, så lyd och lär; ty lydnad och läraktighet äro barnets enda dygder. Är du en tjenare, så var villig och trogen, ty detta är tjenarens bestämmelse. Och om I detta gören, då verkar en hvar, som han bör, till sitt ändamål, då gör han allvar af lifvet, och stadnar icke vid den grunda stranden, utan han lägger ut på djupet, och sträfvar att der uppnå sin lefnads mål.

II. Men — *Mästare, vi hafve arbetat hela natten och fått intet*, heter det vidare i vår Text. Och så heter det ju äfven ofta i vårt eget hjerta, så klagar ju med skäl både hög och låg, både ung och gammal. Och hvem kan förtänka en sådan klagan, helst hos en Man som kanske blifvit ställd på ett högre rum och derigenom fått ett högre ansvar? Huru ofta erfar *han* icke att allt hans bemödande är fåfängt, att hans nit träffar blott kalla hjertan, hans välmening misskännes, hans bäst genomtänkta företag betraktas antingen som onödigt nyhetskrämeri eller som skuggrädd forntidssjuka, och i begge fallen mötas med liknöjdhet eller vedervilja! Kan man förtänka honom om det smärtar att se sin kraft förspilld utan framång, att se huru mörkret ej vill vika huru han än ljungar deruti; att hoglösheten ej vill vakna huru han skakar på den försoffade, att se huru det växer dödkött i det andliga, och menskligheten, som borde gå framåt, går tillbaka eller står still? Eller tänken I kanske att han inga bekym-

mer har, att det ej klappar något hjerta i *hans* bröst, derföre att tilläfventyrs en stjerna sitter derutanpå, eller att det kan vara honom likgiltigt hur Tiden går, blott det ej går honom sjelf illa? Honom sjelf? Och hvad är då han sjelf annat än ett solgrand i stoftet, en sprint i verldshjulet? Hans rätta sjelf, det är det ädla han vill, det rätta han söker, det goda han verkar. Känner han icke det i djupet af sitt hjerta, då är han icke värd sin plats, och det vore honom bättre att han stege ner derifrån. Men tänker han annorlunda och som han bör, då är ej underligt om hans mod någon gång svigtar, och han känner sig nedslagen och tvifvelaktig, som Simon Petrus i dagens Evangelium. — Och på samma sätt går det äfven med den ringare som rör sig inom en trängre krets, och hvars fleste bekymmer ha sin medelpunkt i hans och hans närmastes bergning och trefnad. Ty hur ofta händer icke att hans billigaste förhoppningar bortflyga, hans klokaste företag misslyckas, hans käraste gå bort i förtid och lemna honom qvar i sorgen! Fadren faller i sin styrkas dagar, eller Modren går bort midt i sin sommar, och lemnar de små öfvergifna och värnlösa. Eller också kastas Mannen på sjuksängen, just när han som bäst behöfde arbeta på sitt och de sinas underhåll. Eller också fördränker regnet hans gröda, eller solen förbränner henne, eller haglet mal henne sönder i förtid. Eller elden sliter sig lös, och fråssar opp på en stund hvad många års arbete har samlat. Ack! olyckans tyghus är väl försedt med vapen, menniskan kan ej beräkna dem, och är dock utsatt för dem alla. Och när de träffa, när välsignelsen förrinner såsom vatten, och lyckan förvissnar mellan våra händer: hvem kan då undra om äfven det starkaste sinne böjes, om tvekan och klenmodighet uppstår, och all vår möda synes oss fåfäng?

Hvem kastar första stenen på den som i ett sådant ögonblick af tvifvel och nedslagenhet utropar med Simon: *Vi hafve arbetat hela natten och fått intet.*

III. *Men på din ord, Herre, vill jag kasta ut näten.* Så lyder vår Text slutligen. Måtte dessa ord, i nödens och tviflets stunder, finna ett återsvar i hvarje bröst! De innebära den förtröstan till Gud som bör vara hörnestenen i allt Christeligt lif, dessa orden äro stamorden till allt mod, allt hopp, all glädje i lifvet och i döden. Visserligen gifves det ett dåraktigt sätt att förtrösta på Gud, då man nemligen i orkeslös beqvämlighet låter allting gå som det vill och kan, och tänker att Gud, allt vårt bemödande förutan, väl ändå slutligen skall styra allt till det bästa. *Han kläder liljorna på marken* (heter det) *och föder foglarne under himmelen:* skulle han då icke äfven föda mig? Dessa missförstådda ord äro alltjemt i dårens mun, helst då han himlar sig och lättjas och tigger. Gud skall föda dig, säger du. Ja, visserligen: men i ditt anletes svett skall han föda dig, de krafter Gud dig förlänat dem skall du icke skrinlägga såsom en ofruktbar skatt, utan du skall använda dem så godt du kan och förstår, du skall icke tro att lifvets goda regnar sjelfmant ner öfver den drömmande, eller att du sofver dig till din lycka, du skall minnas att framgången för det mesta är bemödandets son. — Men huru du sträfvar och äflas, visserligen måste du dock erkänna att om Gud ej bygger huset, så arbeta de fåfängt som derpå bygga. Du sår din jord, men det är Gud som växten gifver. Der går en plan genom verlden hvars sammanhang du icke inser, men hvars följder du erfar och måste underkasta dig. I allt hvad du företar beror utgången dock ytterst på en högre ledning, ingen jordisk klokhet, ingen mensklig makt förmår ställa borgen för det tillkommande, och öfver stjernorna bor Han, som med

rika händer utdelar både medgång och motgång. Men just härvid är det också som en rätt, en förnuftig förtröstan till Gud fäster sig. Ty när du gjort allt hvad du, efter måttet af dina krafter, förmått, när du icke försummat något som stått i din förmåga, då måste du äfven, utan knot och tvekan, öfverlemna det öfriga till Herran, då måste du göra för dig rätt klar, rätt lefvande den föreställningen, att hvad Gud gör det är väl gjordt. Och i denna fasta och orubbliga öfvertygelse växer mod och lugn vid alla lyckans kastningar, deruti består en sannfärdig, en tänkande, en christelig förtröstan till Gud. Det var en sådan förtröstan som Petrus visade i dagens Evangelium, då han sade: »*Herre, på din ord vill jag kasta ut nätet*». Han hade kunnat draga nätet lika tomt tillbaka som förr, och ändå ej bort förtvifla, utan öfverlemna tid och stund åt honom som fångsten gifver. Och tänker du så, låt då alla dina förhoppningar ramla, låt dina klokaste uträkningar misslyckas, låt allt ditt arbete vara fåfängt: med lugn kan du stå på spillrorna af din jordiska lycka, och utropa: *mitt vittne är i himmelen och den mig känner bor i höjdene.* Du kan med tålamod fördraga den oförvållade olyckan, ty hon kommer ifrån den som dock har dig kär, som väl pröfvar, men icke förderfvar, aldrig sviker i nöden, aldrig låter de rättfärdigas hopp komma på skam när det gäller. Se, han håller sin sköld ur skyarna, han har ett öra i ödemarken, och hans öga blickar genom natten. *Låtom oss förtrösta på honom*, ty han vill hvad oss godt är, och han kan hvad han vill. Han är fast att bygga på som hälleberget, han är from och kärleksrik, han är nådig och barmhertig. Låtom oss förtrösta uppå honom!

Och sålunda, mine Åhörare! hafve vi då genomgått och i korthet förklarat vår text. Den innehåller väl en all-

män sanning, och gäller således för alla tider och förhållanden. Men särskilt gäller den likväl och har sin tillämpning på vår tid. Ty huru långt äro vi icke bortkomna från våra fäders fromma allvar, från deras kraft och duglighet i allt hvad de företogo sig! Huru långt derjemte från deras jemna arbetsamhet, deras ordningssinne och tarflighet! Sannerligen, vi lefva i en kraftlös, en slapp, en löslig tid, der skenet gäller mer än verkligheten, skalet är måladt och målas alltjemt, men kärnan är mask-stungen. Huru få äro nu mera de som i all sin diktan och traktan med besked *lägga ut på djupet!* Och förtröstan till Gudi, som är förnöjsamhetens grund, som är lyckans borgensskrift, hvar finnes den nu så fast, så lefvande, så osviklig som fordom? Hvem svarar nu så förhoppningsfullt som Petrus: *Herre, på din ord vill jag kasta ut näten?* Och derföre går det oss alltjemt sämre och sämre, vi måste oftare klaga med Apostlen: *vi hafve arbetat och fått intet.* Det går en dof klagan genom Tiden, en obelåtenhet med det närvarande och en farhåga för hvad som komma skall. Vår fot halkar på jorden och vi ha inga vingar för himlen. Men kraft och fasthet växa alltjemt i ett menskobröst när du endast vill med allvar. Och vingar till skyn, till din himmelsfärd, dem kan du ju hemta, när du önskar, ur Templet. Hemten dem der, pröfven dem der, I Bröder! Då är Templet i dag icke vigdt förgäfves. Amen.

Tal från Altaret.

Ingen far opp i himmelen, utan den som for neder af himmelen, heter det hos Johannes. Egentligen åsyftar väl detta menniskones Son, som synbarligen säges ha stigit till himla; men det har derjemte äfven en allmännare och djupare betydelse. Ty hvad skulle väl menniskones Son vara, om han icke tillika vore menskligheten urbild, den som i sin personlighet föreställde och uttryckte hela menskligheten? Hans lefnad förebildar allt det högsta och bästa i vår, det ges ingen högre känsla, som ej förut klappat i hans gudabarm, det ges intet lidande som icke är adladt af honom. Han är icke blott menskligheten föresyn utan äfven dess sammandrag, urmenniskan, gudamenniskan, hans törnekrona är blomkronan af lifvet. Hans lefnad var icke blott en lärande, en lidande, en försonande, utan äfven en symbolisk. Hvad som säges om honom och af honom, det har icke blott en enskilt och bokstaflig, utan äfven en allmän och andelig mening, som gäller för hela slägtet; han är dess hieroglyf, häfderna gå på den ton, som han anslagit, och verldshistorien har gömt sin nyckel i hans graf.

När det sålunda heter, att ingen far opp i himmelen, utan den som for neder af himmelen, så gäller icke detta blott om den stora Gudasonen, utan det gäller äfven och

i allmännare mening om menniskoanden, som också är en Gudason och fallit neder af himmelen. Eller hvar tron I annars, att han var, innan han kom på jorden och inmurades i det vandrande fängelse, som nu håller honom? Hvart tron I, att han går, när fängelset förmultnar och väggarne falla till stoft? Och redan förut, redan före döden, far han ju ofta upp i himmelen och hämtar ny tröst och förhoppning och salighet ifrån ofvan. Hvad är uppenbarelsen annat än en sådan himmelsfärd företagen af själar, som fått vingar till en dylik flygt? Och i en inskränktare mening, hvad är andakten, den vi dock alla erfarit, som värmer, lifvar, upplyftar sinnet ifrån jorden, som brinner i bön eller sväller i sång — hvad är hon annat än en sådan himmelsresa? Sannerligen, det finnes intet menskligt hjerta, som ej någon gång, i sina bättre stunder, farit opp i himmelen.

En befordringsanstalt för ett sådant ändamål är den Christna Kyrkan, ett samfund af vägfarande till himlen. Hon är den högsta af alla inrättningar i menskligheten och anses derföre med rätta för en gudomlig stiftelse. Hon hvilar på ett helleberg, nemligen på menniskonaturens högsta och ädlaste behof. Det är en fåfäng tvist, om hon står öfver eller under staten; ty hon gör beggedera, alltsom man betraktar henne från olika håll. Hvar hon är frisk och lefvande, der är äfven lif och sundhet i hvarje ledamot, hon trifves och växer och förkofrar sig i solens ljus och i stjernornas skimmer. Men der hon krasslar och förtynar, der stockar sig blodet, der andas samhället tungt, der är död och förruttnelse. De rikaste, de kraftfullaste tider i historien hafva varit de, då kyrkans lif var rikast och kraftfullast, icke i yttre makt och prål, utan i anda och sanning. Hon sjelf är anda och sanning, och alltsom menniskan lossnar ifrån henne, lossnar hon äfven från sitt

väsendes ankargrund och drifver redlös öfver vågen och finner ingen hamn på de saligas öar.

Det är en sådan kyrka till hvars tjenst jag i dag inviger Eder, I Bröder! Välkomna till det högsta och vigtigaste, men också det ansvarsfullaste kall på jorden! Ty då andra måste ansvara för sin förvaltning inför lagen, inför samtiden, och hvad som svårare är inför sitt eget samvete, så måsten I derjemte ansvara inför Gud, hvars Ord I förkunnen, hvars församling I vården, hvars salighets skattmästare I ären. Det är ett svårt yrke, ty det går genom idel försakelse och uppoffringar. I måsten alltjemt ligga i krig med verlden och hvad verlden har kärast. I måsten be henne utlefverera tidens fröjder mot en invisning på evigheten. Och icke blott utom Er hafven I Er fiende, äfven inom Er sitter han och lurar i Ert eget bröst, I söner af samma tid, som I skolen bekämpa, I vägledare från samma jord, som alltjemt vill dra Eder tillbaka! Måtte derföre den Gud, som korat Eder till sitt värf, äfven gifva Er kraft till dess utförande och rena Edra hjertan och bevinga Er själ; ty »ingen far opp i himmelen, utan den som for neder af himmelen».

De heliga skrifterna prisa ofta de frommes lycka och visa, hur fromhet ger tröst i lifvet och salighet i döden. Men hvem är from? Hvad är fromhet? Betrakta vi henne i sitt förhållande till andra menniskor, så är hon idel godhet, välvilja, öfverseende: hon misstänker intet, förargar sig öfver intet, hatet är henne ett obekant språk, kärleken är hennes modersmål. Hon går med öppna armar genom lifvet, der sitter en dufva och kuttrar vid hennes hjerta, der bo endast fridens ord på hennes läppar. Men fromheten ser icke endast åt jorden och på sina likar, hon ser äfven uppåt himmelen och till Gud. I detta fall kallas hon gudsfruktan, gudadyrkan, religion; och som sådan är

hon beslägtad med menskligheten ädlaste känslor, och likväl skild från dem alla. Hon är beslägtad med känslan för det sköna; ty Gud är äfven det skönas Gud, skapelsen är hans dikt, som blommar i våren och gnistrar i stjernehvalfvet och andas ömhet och förtjusning i ett älskande hjerta. *Skönheten* är väl förgänglig, men det *sköna* är evigt och ovanskligt, det är naturens högtidsdrägt, det är andens kröningsmantel. Men just derföre är det mera *form* än innehåll, det sköna är sken, men ett återsken från Gud. Den fromme solar sig gerna i detta ljus och prisar honom, från hvilken det kommer: men hans inre längtan uppfyller det icke allena.

Vidare är fromheten beslägtad med sinnet för det sanna, ty Gud är äfven sanningens Gud, och lögn och falskhet finnas icke hos honom. Om det sköna ligger på ytan, så ligger sanningen på botten af tingen, hon är deras innersta grund och väsende. Derföre är den fromme öfver allt och allestädes sannfärdig, det bor intet svek i hans själ. Hon är genomskinlig som en molnfri sommardag, och himmelens ljus ser tversigenom henne. Men sanningen, lemnad åt sig sjelf, fäster sig uteslutande vid *begreppet* och skjuter känslan åt sido, hon forskar och eftersinnar och räknar, hon vill gerna mäta de frommas himmel, och rita en landkarta öfver deras paradis. Derföre är kärlek till sanningen allena icke ännu fromhet, ehuru hon ingår deri och är nödvändig för dess väsende.

Och slutligen är fromheten äfvenväl beslägtad, och på det närmaste, med känslan för det goda; ty Gud är enkannerligen godhetens och barmhertighetens Gud; menniskoslägtet ligger som ett barn på hans arm och han gläder sig som en fader glädes, när det går hans söner väl. Godhet, välvilja, kärleksfullhet, de äro Guds bästa faddergåfva till jorden, de utgöra hans väsendes rätta beläte ibland

menniskors barn. Derföre är också en from man alltid tillika en *god* man, begreppen härom falla nära tillsammans. Men det goda, åtminstone för verldens ögon, beror mera på den yttre, synbara handlingen, fromheten deremot på det inre tänkesättet. Det goda du gör eller åtminstone vill och åsyftar, kommer af din fromhet, liksom blommorna komma af vårvärman. Man uttrycker detta äfven sålunda, att den goda gerningen kommer af tron; ty tro är ingenting annat än fromhet, det vill säga, att du öfverlemnar hela ditt väsende, och med full tillförsigt, åt Guds goda behag, att du upptager gudomen i ditt eget bröst, tänker, så vidt du förmår, hans tankar, verkar, så vidt du förmår, hans verk.

En sådan fromhet, hon är alltså ett sammandrag af menniskans ädlaste krafter, hon är blomkronan af lifvet, det högsta hvartill ett menskligt sinne kan lyfta sig. Det är hon, som gifvit seder och bildning och mensklighet åt menniskoslägtet, hon är vår ledstjärna i lugnet och vårt nödankare i stormen. Hon har funnits, ehuru i mycket olika mått, i alla tider och bland alla folkslag; ty en tid utan all fromhet, all tro, all aning om något högre än jordlifvet, skulle snart brutit sönder sig sjelf, upplöst samhället och jagat menniskan åter till skogs, för att lefva med vilddjuren. Hvar helst ett menskligt öga blickar upp till himlen och anar en Gud, hvarhelst ett menskligt förnuft forskar det sanna, ett menskligt hjerta älskar det sköna och klappar för det goda, hvar helst det ädla bär sin krona, och det rätta sitt vattenpass, och det stora sin himmelsglob: — der har det äfven funnits fromhet och tro och försakelse och uppoffring. Det är en barnslig, en trångbröstad föreställning, som man stundom hör, nemligen att fromheten skulle blifvit införd i verlden genom den christna läran. Der fanns mycken christendom före Christus,

christendomen är endast fromhetens dopnamn. Men visserligen böra vi erkänna, att fromhetskänslan derigenom blifvit utvecklad och stegrad, och upplyftad på den plats, der hon bör stå, på menskligheten tinnar. Visserligen har Christi lära rensat bort fromhetens skal, och lagt dess kärna i dagen. Hans lefnad var de frommas förebild, hans död var uppoffringens seger; och med rätta står korset nu mera som tornspira på Guds tempel; för det korset böjer med rätta hvarje ädelt sinne sitt knä.

Det är till en sådan fromhets tolkar och budbärare ibland folket, som jag i dag viger Eder, I unge Män och Bröder. Jag fruktar, att jag viger Eder till svikna förhoppningar, till långvarig strid, der segren är oviss och nederlaget troligt. Vi lefva i en ofrom tid, mer ofrom, fruktar jag, än de fleste föregående. Sen Er omkring! Det är inga fromma Gudar, som menniskan nu dyrkar, utan en afgud i sitt eget fåfänga hjerta, för hvilken hon alltjemt faller ner och tillbeder. Hennes egen obetydlighet, hennes lumpna sjelf, är för henne skapelsens medelpunkt; och det är lätt att inse, hvad det skall bli af en verld, som har likså många solar som det finnes dåraktiga, betydningslösa, egennyttiga, enskilta viljor uti menniskoslägtet. Det solsystemet ger i sanning hvarken ljus eller värma; och derföre går det också idel frostnätter genom dagens häfder, de ljusa, de varma, de kraftiga Andarne äro spridda som stjernor i en mörk natt och vada och drunkna i molnen. Eller hvar äro nu de folk, som låga upp i herrlig ifver, och våga gods och lif och blod för Tro, eller Ära eller Frihet? Visserligen talas och skrifves ideligen och ända till vämjelse om folkens frihet, men det är en frihet som lemnar menniskan till slaf, ja till lifegen, åt den sämsta af alla Herrar, åt hennes eget Jag, med sina vexlande hugskott. — Det är en förderflig, en förstö-

rande, ja en föraktlig frihet; ty den går ut på att jemna allt, hvilket är både mot Guds och naturens lag, den går ut på att upplösa det menskliga samhällets grundvalar, den vill sätta massan öfver förståndet, armstyrkan öfver tanken. Hvad viljen I, mine Bröder, uträtta med en tid utan Gud, ett slägte utan ära? Ett slägte som ej lefver för annat än Vinst, som är andras förlust, eller Fåfängan, som är den manliga stolthetens Apa, eller Nöjet, som är tanklöshet och dagdrifveri? Hvad viljen I göra med en Tid, der mannen är fåfäng som en qvinna, och qvinnan listig som en orm, der de stora äro små, och de små äro vanskapliga dvergar? Hvad är för ett sådant slägte korsets predikan, det vill säga, predikan om rik uppoffring, om fromt, om Gudomligt menniskovärde? Jo, Judomen en förargelse och Grekomen en galenskap. Och Judar sakna vi ingalunda, hopkrumpna, småaktiga, egennyttiga krämaresinnen, Judar, ehuru de äro döpta, ehuru de hvarken tala Ebraiska eller Kaldaiska, endast dålig Svenska. Icke heller sakna vi Greker, lättsinniga, fåfängliga, opålitliga, konstfulla naturer, som förstå allt utom Grekiska. Ho tror Er predikan ibland desse? Af egen bitter erfarenhet skulle jag kunna säga Er allehanda, huru litet den enskilte mannen, äfven med god vilja, varmt nit och någon förmåga, huru litet han uträttar i en tid, som är sömnig och trög för allt stort och ädelt, men vaken och liflig endast för det obetydliga. Det må vara oss en helsosam förödmjukelse att erfara detta på det vi måtte inse och erkänna otillräckligheten af all menniskokraft, af allt enskilt menskligt bemödande, då fråga är om verldens gång och tidehvarfvets riktning. Vi böra hoppas, att Gud genom omvägar, hvilka ofta förefalla oss som en återgång, ett tillbakaskridande, vill föra sitt menniskoslägte till sig. Skriften berättar att Moses förde Israels barn i fyratio år om-

kring i öcknen, för att komma till det förlofvade landet, en väg som beqvämligen kunnat göras på likaså många dagar. Vi böra tro att menniskoslägtet för närvarande är stadt på en dylik öckenfärd. Guldkalfven saknas åtminsone icke, icke heller andra afgudars dyrkan, eller Moabiternas döttrar, en hel härskara af frestelser. Likväl böre vi icke tvifla, att Herren lefver och vakar och leder slutligen till löftets land. I denna förhoppning böra vi ej låta modet falla, utan gå vår ban oförryckt fram, vore det också på svullna fötter, vi böra alltjemt gripa efter det högsta, vore det också med förblödda händer, med förblödt och gäckadt hjerta. Den äldsta christna församlingen hade sina martyrer, den nu varande har äfven sina, men det är icke kroppen, som äfventyras och lider, det är själen. Det är sinnets störda lugn, det är den svikna förhoppningen, det är det fruktlösa bemödandet, som utgöra *vår* martyrkrona. Låtom oss förtjena henne efter så är Guds vilja. Men icke en fotsbredd vilja vi vika för det onda utan kamp; klenmodigt och feghjertadt vilja vi ej öfvergifva den heliga saken, utan strida derför med alla andans vapen, allt som vi kunna, med Tankens slagsvärd, eller Bildens blixt, eller Känslans fromma tårar. Icke en gång skämtets pilar eller åtlöjets eldregn vilja vi försmå; ty alla vapen äro goda för dem som svurit ljusets fana och beslutat att stupa derinunder. Och när allt är förloradt, när syndaflodens vågor slå tillhopa öfver våra hufvuden och qväfva och fördränka oss: se, då bygger regnbågen sin glänsande bro öfver vår våta graf, en dufva flyger med oljoqvisten derutöfver, och solen går upp och lyser öfver ett nyfödt, ett bättre, ett frommare slägte. Amen!

Kyrkoinvigning i Nottebäck.

— — — — — — — — — — — — — —

Christelige åhörare! Det är en sådan Församling, och den allena, som med rätta kan sägas vara ett Guds Tempel. Den andra, den yttre, den synliga Församlingen hon är blott skuggan af den förra, dess fallna, dess ofullkomliga, dess fördunklade bild; men det måste vara dess bestämmelse, att småningom närma sig sin föresyn, och genom allt högre och renare utbildning nalkas sitt slutliga, sitt yttersta syfte. Men på hvilken punkt af utvickling den synliga Församlingen ock må befinna sig, så behöfver hon dock alltid en samlingsplats, der dess ledamöter komma tillhopa för en gemensam andakt. Det är väl otvifvelaktigt att Gud bor öfverallt, och det vore en fåfäng och dåraktig föreställning att tänka sig honom instängd inom en gifven plats, eller bunden vid en viss ort. Men äfven så otvifvelaktigt är det att menniskans inskränkta natur, för att bättre fatta hans närvarelse, för att med mera samlade sinnen kunna tillbedja och lofsjunga honom, behöfver ett särskilt och bestämdt ställe, ett Tempel som är annat än himlahvalfvet, ett altar som är annat än jorden. Och derföre så långt som Häfderna gå tillbaka, öfverallt der ett samhälle funnits, der Gud varit mer eller mindre fullständigt känd, mer eller mindre dunkelt anad, öfverallt finna vi Tempel och Altaren åt Gud — eller Gudarna. Sålunda äro Hedningarnas Tempel, ännu i sitt grus, ett föremål för åskådarens beundran; och många

utaf dem blefvo, i Församlingens äldre tider, renade och invigde till den enda sanne Gudens dyrkan.

Bland de Christna voro Templen till en början ringa och oansenliga; men när den christeliga Tron efterhand undanträngde sina motståndare, och steg för steg eröfrade hela den bildade verlden: då bugtade sig hvalfbågarna liksom himlabågen, då lyste ljusen på altaret, liksom stjernan lyste öfver Betlehem, då lyfte Tornet sin spira mot skyn, då talade klockorna med klingande tungor af Metall, Orgeln andades i brusande välljud, och rökelsekaret fyllde sig, och doftade från Libanon. Äfven i det fattiga, det mörka, det aflägsna Norden, dit Evangelii ljus sednare hann fram, reste man Templen efter tidens skick och tillgångar och byggnadssätt. Ty det förstås af sig sjelf att Herrens hus bygges efter någon likhet med menniskors, och att tillgångar, folkmängd, bruk och vana till väsendtelig del bestämma dess beskaffenhet. Man fordrar ej Söderns praktbyggnader, fulla af guld och marmor, i det torftiga Norden; och äfven inom vårt land begär man ej en Stadskyrkas prydlighet och anseende i en ringa landtförsamling. Men det är likväl vissa fordringar som man utan undantag, och med rätta, gör af hvarje byggnad som vill anses för ett Herrans Tempel. Det kan ej alltid vara nytt; men man fordrar med skäl att det underhålles i brukbart stånd, och när det en gång är föråldradt, att det ombygges. Man fordrar med rätta att det skall kunna, utan trängsel och quäfning, inrymma Församlingen, och vara tillräckligt äfven för en växande folkmängd. Man fordrar med rätta att det skall vara ljust, ty christendomen är en ljusets lära och trifves ej i mörkret, himmelens ljus räcker till för Templet, blott vi vilja insläppa det. Dagen må gerna se våra goda gerningar, vi behöfva ej skyla vår andakt för Solens öga. Man fordrar slutligen med rätta att det skall vara, om icke prydligt, likväl efter råd och lägenhet, åtmin-

stone anständigt, värdigt, snyggt, på det icke åsynen af hjelplös skröplighet, af smutsig upplösning, måtte nedtrycka sinnet och förlama dess vingar, just när det som bäst behöfver att upplyfta sig och taga sin flygt till Gud, till fadren öfver stjernorna. — —

Dessa fordringar måste synas Er alla billiga; och det är tillfölje af dem som jag både här och på andra ställen mást påyrka kyrkobyggnad. Denne som länge varit påkallad af nödvändigheten, är nu här fulländad; och med glädje helgar jag i dag Er nya kyrka till den Högstes tjenst, *på det I deruti måtten uppbygga Eder sjelfva såsom lefvande stenar till ett andeligt hus, väl vetande att I ären Guds Tempel.* Amen!

I nåd hörde Herran Salomos bön öfver etc.

Christelige åhörare! Ett halft århundrade är snart förflutet, sedan fråga väcktes, och äfven beslut fattades om ombyggande af Er fordna kyrka. Flere hinder uppstodo likväl härvid, och man insåg lätteligen att de begge kyrkorna, Nottebäck och Granhult, kunde och borde sammanbyggas. Sistnämde Församling blef äfven dertill inbjuden; och för 9 år sedan sökte jag, sjelf närvarande här på stället, öfvertyga vederbörande om lämpligheten af en sådan förening. Men det var förgäfves; och när slutligen sammanbyggnad anbefalldes af konungen, köpte sig Granhult derifrån med en öfverenskommen summa, och med deltagande i arbetet. Den öfverflödiga kyrkan står således ännu, ehuru den alltjemt lutar till sitt fall, ett bofälligt minnesmärke af fördom och missförstådd sjelfständighet. Under en sådan brödratvist har Nottebäcks kyrka blifvit uppbyggd, och erbjuder ännu alltjemt tillräckligt utrymme för begge Församlingarna. Jag hoppas att fördomen en gång måtte dö ut, åtminstone med dem som hyst och underblåst honom. Eller hvad viljen I egenteligen, I Männer af Granhult? Veten I icke

att jag hvarken bör eller kan eller skall tillåta att kyrkans medel förskingras genom någon vidare lappning på en onödig träkyrka, som derföre inom några år måste bli obrukbar? Veten I icke att, när det skett, I ären för få att bygga och underhålla ett eget Tempel? Tron I att Ert eget trädvirke är heligare än dessa murar, och att Gud ej kan dyrkas likaväl i ett rymligt och ljust och nybygdt Tempel som i ett förfallet? Eller frukten I kanske för edra grafvar? Ack, det är ju ingen som stör de dödas stoft, jorden behåller nogsamt sitt rof, himmelens stjernor gå på vakt deröfver. Och dessutom, hvem hindrar Er att bibehålla Er kyrkogård, och sofva den långa sömnen vid sidan af edra Fäder? Tron I att edra egna klockor äro heligare än de härvarande, hvad är som hindrar Er att låta dem ringa öfver Er andelösa lekamen, till dess malmen är försliten och dess tunga förlorar sitt språk? Jag har aldrig kunnat inse något förnuftigt skäl till Er vägran, inser det icke heller i dag, om icke tilläfventyrs besväret af en förlängd kyrkoväg. Men måtten I aldrig komma att gå några tyngre steg än de som föra Er till Herrans hus! —

Det är mig vid detta tillfälle en kär skyldighet att tacka dem som på ett eller annat sätt visat sig, framför andra, frikostiga och verksamma vid kyrkobyggnaden. Främst ibland dessa bör jag nämna H. M. Konungen som för några år sedan, vid en resa förbi Nottebäck täcktes taga kyrkan i ögnasigte, deröfver förklarade sitt välbehag och lofvade skänka en passande Altartafla: ett nådigt löfte hvars fullbordan vi med säkerhet förbide. Vidare Herr BergsRådet Askan som redan för 12 år sedan skänkt 200 rd. till kyrkobyggnaden, och sedermera alltjemt med råd och dåd bidragit till dess fortgång. Äfven hans son, Herr Löjtnant Askan, har gifvit ett prydligt och dyrbart jernstakett, uppsatt på begge sidor om Tornet. Slutligen v. Pastor Linner, som

under sin Embetstid på stället, såsom ordförande i Byggnadsdirektionen, med nit, omtanka och skicklighet ledt arbetet och bidragit till dess fullkomnande. Jag tackar dem härmedelst samteliga i Kyrkans och Församlingens namn. Kyrkan, icke blott den yttre som är byggd af sten, utan äfven den inre och osynliga som är byggd af menniskohjertan, är dock, så vida hennes begrepp rätt uppfattas, hela den högre Menskligheten vagga, och i en tid så sjunken som vår, dess enda möjliga återställerska. Nitet derför blir dagligen mer och mer sällsynt bland ett beräknande och sjelfkärt slägte; och desto mera tack förtjena de, som ännu, i den påstådda Upplysningens tidehvarf, nitälska för en sådan inrättning. —

Och härmed, I Männer af Nottebäck, öfverlemnar jag Eder Er nya Kyrka, helgad och invigd efter Fädernas sed. Måtte Guds Ande, den helige, den gode Anden, stiga ner och bo derinne, så ofta som Ordet förkunnas eller Sakramenterna utdelas! Måtte Andakten der söka och finna Gud, och Sången lyfta Er från jorden, och Bönen trifvas på fromma läppar, på Edra och Edra efterkommandes läppar i många århundraden! Vare detta hus Er själs fädernehus, dessa murar Er förhoppnings fästen i lifvet och döden. Gånge ingen härin med ett skrymtaktigt, ett hatfullt, ett lättsinnigt hjerta, eller åtminstone gånge ingen härifrån med ett sådant! Måtte Kyrkan stå för Er och för edra söner såsom en vägvisare till himlen, såsom en solvisare som mäter det eviga ljuset och gjuter välsignelse neder till fyllest! Böjer Edra hjertan till Gud, och anammer Hans välsignelse. Herren välsigne Eder etc.

Kyrkoinvigning i Skirö.

Christelige åhörare af Skirö Församling! Er Kyrka är nu invigd och helgad på sätt lag och uråldrig plägsed föreskrifva. Jag tackar Er samtelige för den nit och uppoffring hvarmed I uppfört Ert eget Tempel, utan allt offenteligt understöd, och ehuru I utgören en föga folkrik Församling. Detta är berömvärdt och visar att nitet för det Heliga ännu förmår mycket der det allvare är. Jag tackar Eder samtelige; men främst tackar jag dig, du Församlingens ålderstegne Lärare och Herde! Detta Tempel är väsendteligen din förtjenst, du står i dag i din egen skapelse. Ty genom din omtanka, genom dina uppmaningar, genom din kloka förvaltning äro de tillgångar samlade och beredde som gjort företaget möjligt. Se, du har ung varit, och är gammal vorden. I mera än en mansålder, i åtta och trettio år, har du ledt och vårdat denna Församling, de fleste ibland dem hafva växt upp under dina ögon, dina jemnåriga har du för det mesta begrafvit, du står som en far och lyfter välsignande händer öfver ett yngre slägte. Jag prisar dig lycklig, ty Gud har välsignat dig framför många andra, icke blott med den yttre sjelfständighet som beror af ingen, utan med den bättre, den inre sjelfständighet som beror endast af det Rätta, med viljans fasthet som icke viker hvarken till höger eller venster, med lynnets allvar som förjagar flärden. Han har välsignat dig med kunskapens ljus, och äfven dess jordiska

utmärkelser, han har krönt dig med den allmänna aktningen såsom med en sköld. Han har välsignat dig med förhoppningsfulla söner, din ålders stöd, med en lång lefnad, lugn men ärofull; ty du har tillbragt den i ett kärt, ett heligt kall, du har icke velat, icke behöft att vallfärda från den ena menigheten till den andra, utan der du en gång nedsatt din herdestaf, der har han äfven blifvit stående för lifstiden, och grönskar som Arons staf. Derför prisar jag dig lycklig, du Man från fordna dagar, du vördnadsvärde Patriark, med silfver i håret och med frid i hjertat. Men lycklig prisar jag dig i synnerhet i dag, du Byggmästare för himlen, då kronan är satt på din lärareverksamhet, och du står i ditt fulländade verk, och din lefnads aftonrodnad skiner in på de nyvigda tempelhvalfven. Vandra länge ännu, en himmelens härold, under de hvalfven. Och när du slutligen, mätt af år, lägger dig ner till hvila, sof då lugnt, sof stilla i skuggan af de murar du uppfört, vakna glad i den salighet du förkunnat. Farväl!

I Männer af Skiröl *Detta är nu ett heligt rum, och här bor visserliga Gud.* Men om Gud bor här, så hållen hans hus heligt. Nalkens det aldrig utan vördnad, stigen aldrig utan med andäktiga sinnen inom de vigda murarna. Betrakten detta hus såsom Er själs fädernesland, som det egentliga hemmet för Ert bättre väsen. *Bedjen* i Templet, ty Gud hör Er väl öfverallt, men särskilt har han ett öra härinne. Men bedjen med lågande nit, med brinnande hjertan, ty en sömnig bön är honom ovärdig, är honom en styggelse. *Tacken* Gud i Templet, ty derföre är det bygdt, I lefven af hans välgerningar, hans högra hand håller Er vid makt: hvad kunnen I gifva tillbaka annat än ett tacksamt hjerta? *Lofven* Gud i Templet, ty *väl förtälja himlarna hans ära och fästet förkunnar hans händers verk,* men han försmår dock icke

sitt lof från menskliga läppar. Hans under omgifva Er öfverallt, från solen till solgrandet; men det högsta undret är inom Er, i en själ som anar hans väsende, i ett hjerta som känner hans nåd och hoppas på hans barmhärtighet. *Hören* hans ord i Templet, ty det Ordet innebär frid och salighet, och den som tror derpå han skall icke förgås utan få evinnerligt lif. Och när I här anammen de höga nådegåfvorna, när det Heliga stiger synbart ner på altaret och Sakramenterna utdelas, måtte de aldrig mötas af ovärdiga, måtte de falla som ett himmelskt Manna på botfärdiga hjertan. Ja, måtte Templet ej vara förgäfves bygdt, ej vara förgäfves helgadt! Måtte frid bo i dess gårdar, och välsignelse gjutas som en dagg under hvalfven! — Böjer Edra hjertan till Gud och anammer Hans välsignelse: »Herren välsigne Eder och bevare Eder. Herren upplyse sitt ansigte öfver Eder och vare Eder nådig. Herren vände sitt ansigte till Eder och gifve Eder en evig frid. I Guds, Faders och Sons och den Helige Andes namn. Amen.»

Tal vid en kyrkovisitation.

Af himmelen hafver Herren låtit dig höra sin röst, att han skulle lära dig (5 MoseB. 4: 36). Så talade fordomdags Mose till hela Israel på hinsidan Jordan i öcknen. Men det talet var icke endast ställdt till Israel, utan det gäller för hela menniskoslägtet. Det var icke ämnadt blott för en viss tid, ett visst tillfälle, utan det gäller för alla tider. Det tillkännagifver på en gång uppenbarelsens ursprung, att den är ifrån himmelen, och uppenbarelsens ändamål som är att lära och undervisa alla jordens slägter. En sådan lära och undervisning, christelige åhörare, den är nödvändig för hvar och en på lifsens väg. Ty väl har Gud, såsom apostlen säger, *inskrifvit lagen i menniskans hjärta.* Väl har han satt samvetet såsom en väktare i menniskans bröst, såsom en skiljomur mellan rätt och orätt. Väl har han uppenbarat och uppenbarar sig dageligen i sina verk; väl kunna vi af den yttre verldens bestämda och oföränderliga gång sluta till hans upprätthållande makt, väl kunna vi ana hans kärlek och hans dageliga nådeprof, då han låter sin sol lysa, sina källor förfriska, sin jord nära oss. Men huru skullen I veta att den naturliga lagen är *Hans* vilja, att samvetet är *Hans* röst, att det är *Hans* hand och ingen annans, som upprätthåller verlden, som skrifver stjernorna sin ban der de gå måste, och skickar årstiderna tillbaka att de inträda när deras stund är kommen? Huru

skullen I veta att alla de välgerningar som I dageligen emottagen, verkeligen äro af Gudi, äro prof af hans nåd och kärlek för menniskoslägtet: huru skullen I veta allt detta om ingen hade Eder det uppenbarat, *om Herren icke hade låtit Er höra sin röst af himmelen, att han skulle lära Er*, såsom han fordom lärde Israels barn? Derföre är Gud uppenbar vorden, icke blott i den yttre skapelsen, som omgifver Er, icke blott i själen som tänker, i hjertat som känner inom Er, icke blott i sanningen som är hans anletes återsken, icke blott i hoppet som är ett Eko af hans fadersstämma: utan han är dessutom äfven uppenbar vorden i Ordet, uppfattadt af vise och gudfruktige män i forntiden, bevaradt ända till våra dagar och beståndande efter oss till dagarnas ända. Der uppenbarar Gudomligheten sina djupaste hemligheter, der vinner tanken ett säkert fäste och hoppet en fast ankargrund, der förnimma vi Guds råd om vår salighet, der förklaras för oss både lifvet och döden. Men till en tolk af det Ordet är läraren insatt i sitt Embete, han skall predika, han skall uttyda, han skall inpregla det hos Eder: icke blott offenteligen på en viss timma i vickan, utan äfven enskilt i edra hus, och vid alla de tillfällen som lagen föreskrifver, eller plägseden stadgar, eller hans egen nitälskan kan bereda honom. Afsigten med hvarje sådan åtgärd är i allmänhet åhörarens uppbyggelse. Men den rätta christeliga uppbyggelsen består deruti att ögat ser klarare, och hjertat känner lifligare sin himmel, det vill säga med andra ord att förståndet upplyses och viljan helgas. Derföre höfves det läraren att framför allt tillse det begreppet, så vidt möjligt är, åtföljer minnet: det höfves åhöraren att söka göra sig reda för sin bekännelse, och med egna ord kunna förklara och utvickla sitt lärostycke. — Men christendomen är icke endast något för förståndet, något som skall begripas: den är äfven och ännu mera, ännu väsendtligare, en angelägenhet för

hjertat. Det gifves ett himmelskt sinne, ett sinne för Gudsfruktan, helst hos de unga och oskyldiga, som Läraren i synnerhet bör söka att utvickla. Christendomen är en faderlig, en kärleksrik lära, som, om hon rätt föredrages, går rakt till hjertat. Enligt den är ju Gud den fromme, den kärleksrike Fadren, som skapat och upprätthåller allt, som ej vill annat än sina barns bästa, som gerna tager alla sina skapade verk till sitt faderliga hjerta. Så älskade Gud verlden att han för henne utgaf sin enfödde Son. Och Sonen, han är ju uppoffringen, försakelsen, välviljan sjelf, han gaf bort det högsta, han gaf bort sitt lif för att bekräfta sin lära och på det *vi* genom den måtte salige varda. Och sedan han kämpat ut på jorden, sedan han lidit och dött för sitt menniskoslägte, sedan han återgått med seger till den som honom sändt hade, sitter han ännu och manar godt för oss hos den rättfärdige Domaren, på Fadrens högra hand. Men Anden, den helige Anden, han är ju som solen på himmelen, han är menskligheten lifsvärme som genomtränger och lifvar det hela, och verkar förädlingen i viljan och helgelsen i uppsåtet. Med ett ord, de christnas Gud är kärlekens Gud, han uppenbarar sig endast genom nåd och välgerningar, hvarje sinne som lär att känna honom, måste äfven med det samma lära att älska honom. Och derföre är äfven detta christendomens väsendtligaste bud, det är summan af lagen och profeterna, att vi skola älska Gud öfver allting och vår nästa så som oss sjelfva. Ty vår nästa han är ju barn af samma fader som vi, han bär ju samma gudomens pregel på pannan, han har ju samma behof, samma önskningar, samma bestämmelse som vi. Gör läraren Eder uppmärksamma härpå, inpreglar han det med den värma och eftertryck som öfvertygelsen ingifver, då förfelar han ej gerna sitt ändamål, då bildar han, genom Guds nåd, Christus i hjertat, icke blott i begreppet och

bekännelsen. Och på detta sätt blir hans undervisning hvad hon bör vara, icke blott ett solsken som förskingrar molnen för det fördunklade begreppet, utan äfven ett fruktbärande regn för menniskohjertat. Och under omvexlande solsken och regn växer eviga lifsens säd, och trifves och frodas på oförgängelig åker. — —

Men skall läraren kunna verka på detta sätt genom sin undervisning, så måste han deri understödjas af Eder, I Föräldrar och Husbönder, I födde, I närmaste lärare för de unga och oerfarna, som äro anförtrodde åt Eder vård. Kunnen I sjelfva med säkerhet vägleda dem i undervisningens första grunder, så är det visserligen så mycket bättre. Det är skönt att se en Far eller en Mor som under de långa vinterquällarna samlar omkring sig sina små, och lär dem de första bokstäfverna af salighetens kunskap, och förklarar och uttyder allt, och bilägger hvarje ord med en tillsats af faderlig erfarenhet eller moderlig hjertlighet. Det är skönt att se huru föräldrakärleken uttyder Guds kärlek, och hur menniskans förhållande till Gud upplyses genom barnens förhållande till Fadren. Det är utan tvifvel det riktigaste och naturligaste om den offentlige läraren emottager de unga, på detta sätt förberedda, ur föräldrarnas hand. Men flere torde sakna kunskaper till ett sådant värf, andre sakna tid, andre sakna vilja och håg för att göra det med det besked som erfordras. Derföre bören I icke försumma det tillfälle som tiden och edra lärares omtanka kunna bereda Er, för att få denna brist afhulpen. Det är i sanning en väsendtelig brist. Ty barnskolan är Församlingens hjerta, och på få ställen slår det hjertat som det borde. Det är sant att detta kan vara förenadt med någon kostnad: men den är så ringa, den utgår så småningom och oförmärkt att den icke kan besvära någon, icke en gång den fattigaste; och hvad I sålunda

kosten på Edra barn, det är dock väl icke förloradt, det grönskar opp i välsignelse på Edra grafvar; och deras framgång, deras lycka, deras bildning till menniskor, till christne, till medborgare, den är väl dock Er glädje i lifvet, den blir den bästa minnesvården på Ert stoft. I hafven dessutom här en ny inrättning, Söndagsskolan, öppnad genom Er lärares nit och omtanka. Den kostar Er hvarken pengar eller arbetstid, Edra barn hafva den utan all slags afgift. Låten derföre Edra barn flitigt begagna den. Det bör fägna Er att I ären den första Församling i Stiftet der något sådant blifvit försökt och lyckats. Och lyckas det verkeligen och består och gagnar, hvarpå jag icke tviflar, så skall jag nog söka att skaffa det efterföljd på andra ställen.

Men utom detta hafven I äfven sjelfve ett kraftigt medel att understödja lärarens möda. Det är den dagliga husandakten, yrkad och använd af våra Fäder, som voro bättre och frommare än vi. När dagens arbete var slutadt, då församlade de omkring sig barn och husfolk i bön och sång, de föreläste för dem de heliga Skrifterna, de uttydde dem, enfaldigt, men hjertligt och eftertryckligt. En sådan sedvänja, den är väl värd att den efterföljes och åter upplifvas der hon försvunnit. I hafven lättare tillgång än de på Herrans ord; och der det ännu saknas, der kan det nu, för vida mindre kostnad än förr, lätteligen anskaffas; och det är en christelig pligt att de förmögnare härvid understödja de fattigare. Men det är ingalunda nog att I ägen Bibeln, I bören äfven läsa och söka att förstå och fatta den. I sägen mig kanske att I icke hafven tid härtill. Men tiden är lång, mine Vänner, och I använden den ofta på det som är sämre, mindre nödigt, mindre upplysande, mindre förbättrande, mindre tröstefullt både i lifvet och i döden. Derföre förmanar jag Er att för de unga föreläsa, helst Nya Test:s heliga Böcker. I skolen ej göra det utan fromma

för dem, utan förbättring för Er sjelfva; ty Guds ord leder till salighet allom dem som det med Tro anamma. —

Men — då jag således på ena sidan förmanar Er till en christelig husandakt, till det eviga Ordets begagnande för Er sjelfva och för dem som äro Er närmast, så måste jag äfven, på andra sidan, varna Er för dagens andeliga utsväfningar, och ett ovisligt och missförstådt läsarenit. Här går en förvillelse genom landena, en svindel har fattat folket, och det helsosamma Guds ord förtydes af oinvigda läppar, eller bortblandas med fåfänga menniskohugskott. Ett skrymtaktigt slägte med skenheliga blickar vandrar fram genom lifvet, och yfves öfver sin sjelfgjorda helighet, och fördömmer skoningslöst en hvar som icke är af deras anhang. Faren icke efter deras nymodiga vishet. Det myckna oförståndiga läsandet hörer icke till Ert yrke och lefnadssätt, I hafven nog af den undervisning som predikoembetet meddelar Er i Herrans Tempel eller Bibeln erbjuder Er i edra egna hus. Löpen derföre icke landet om efter allehanda lärdomsväder, påminnen Er att *Herrans röst icke var i vädrena*, tron icke på deras fromhet som sjelfve skryta dermed, tron icke på Anden som de säga har ingifvit dem. Mine käraste, skrifver Johannes, *I skolen icke tro hvar och en Ande, utan pröfver Andarna om de äro af Gudi.* Men högmodets, skrymteriets, ofördragsamhetens ande, de äro icke af Gudi, utan af Lögnens Fader. Akten Er derföre för de falska profeter, låter icke förleda Er af deras hvitmenade helighet, frukten icke för deras vanmäktiga förbannelser, följen dem icke när de vilja locka Er till sina stulna, äfven i verldslig lag förbudna sammankomster. Utan hållen Er fast vid Edra Fäders tro, församlen Er i kyrkan der Edra fäder församlade sig när de lefde, och i hvars granskap nu deras stoft hvilar. Församlen Eder der och icke annorstädes; ty den rätta christeliga kyrkan hon står i

medelpunkten, lika långt från bespottare som från svärmare, lika långt ifrån Gudlösheten som från vidskepelsen. Hållen Er vid den medelpunkten. Jag förmanar Er i detta afseende med den förmaning som Moses gaf sitt Israel då han sade: *viker icke hvarken på högra sidan eller venstra, utan vandrer i alla de vägar, som Herren Eder budit hafver, på det I mågen lefva och Eder skall väl gå.*

Christelige Åhörare. Efter slutadt förhör hafva de Lärare och Män som det samma anställt för mig tillkännagifvit att de funnit christendomskunskapen i allmänhet God inom dessa Församlingar. Härföre bören I först tacka Gud som gifvit Er sitt ord, och dernäst edra lärare som förklarat och uttydt det för Eder. Men ansen Er ingalunda för fullkomliga, utan söken förkofra Er allt mer och mer, och tillväxa i salighetens kunskap: ty salighetens kunskap bidrager till salighet och man försummar icke strafflöst de tillfällen till undervisning som kyrkan erbjuder. Gud bor i ljuset, christendomen är en ljusets lära, och derföre äro mörker och okunnighet ochristeliga. Hvad I behöfven veta, är väl ringa till sitt omfång; men I måsten fatta det klart och tydligt, och bevara det troget icke blott i Ert minne, utan äfven i edra hjertan. Det samma gäller äfven och i synnerhet om Eder, I unga, hvilkas framsteg jag nyss undersökt, I nyinvigde i salighetens kunskap, I nykomlingar till Tron och de heligas arfvedel i ljuset. I hafven nyligen här vid detta altare utlofvat att bemöda Er om alla christeliga dygder, det vill säga rättvisa, återhållsamhet, försonlighet, kärlek, eller som det äfven kallas att älska Gud öfver allt och Er nästa som Er sjelfva. I hafven beseglat dessa löften derigenom att I druckit af den hemlighetsfulla kalken, hvilken är insatt till en åminnelse af

den högsta, den skönaste, den kärleksrikaste uppoffring, som menniskor eller Englar veta att omtala. Det var en vigtig stund, näst dödsstunden den vigtigaste i Er lefnad, då Edra läppar för första gången vidrörde förbundsblodets sinnebild, och Edra hjertan togo städja till himmelens tjenst. Vare den stunden alltid oförgätelig, alltid närvarande för Edra sinnen! Lifvets dal ligger öppen för Er, och ännu synes han Er lustig och glädjefull. Men I kännen ännu föga till den dalen, han har många villovägar, ju längre I framskriden, ju törnigare blir han, han är mörk och kylig mot aftonen, och vid hans slut står Ert nattqvarter beredt, den ännu mörkare, ännu kyligare grafven. Måtten I genomvandra honom med samveten så fria, med tankar så oskyldiga, med hjertan så rena som hittills! Och förmån I icke alltid det, måtte då detta altare och dess håfvor styrka Er, trösta Er, försona Er! Den Högste välsigne Eder! — —

Och Eder, I öfriga invånare af dessa Församlingar, både unge och gamle, både fattige och rike, Er förmanar jag med Petri ord: *Frukter Gud, ärer Konungen, älsker Bröderna.* — *Frukter Gud;* ty Gudsfruktan är icke blott vishetens begynnelse, utan äfven dess fullbordan, hon är icke blott modren till en eller annan dygd, utan hon är inbegreppet af alla dygder. Hon är redlig, ty Gud ser henne, och hon vandrar i hans ljus. Hon är arbetsam, ty tiden är henne gifven af Gudi, och hon vet att hon måste ansvara derföre. Hon är nykter, ty dryckenskapen fördunklar tankens ljus som kommer från det Godas gifvare. Hon är ödmjuk, ty hon känner sitt intet emot verldens skapare. Hon är förnöjsam, ty hon vet att hon har en fader i himmelen som gifver henne hvad helsosamt är, hon vet att Herren ger och Herren tar, välsignadt vare Herrans namn. Derföre farer främst efter gudaktighetena, söker först efter

Guds rike och hans rättfärdighet, så faller Eder allt detta till. — Dernäst, *ärer Konungen*, ty Öfverheten är af Gudi, hon företräder verldsstyrelsens ställe på jorden, Konungen måste beställa om sitt land som en god och omtänksam fader beställer om sitt hus, bekymret om det Helas bestånd ligger på honom, han måste vaka, då vi hvila, han har icke, kan icke ha någon annan fördel än landets fördel, han är folkets man, han är ordningens hufvud, den blindes öga och den lames fot. Derföre, beder för Honom och hans hus, ärer honom, vörder honom, lyder honom med glädje. — Och sluteligen: *älsker Bröderna.* Ty *hufvudsumman af budet är kärleken af ett rent hjerta*, utan kärlek, fördragsamhet och öfverseende finnes ingen verkelig christendom, den som hatar och förföljer eller strängt dömmer sin Broder, han är endast en döpt hedning, hans namn finnes icke i de lefvandes bok, och kärleken, som sitter på Gud Faders högra hand, kännes icke vid honom på räkenskapsdagen. Kärleken till Gud och nästan är det väsendtligaste i christendomen, *älskar du icke din Broder som du ser, huru skulle du kunna älska Gud som du icke ser?* Men uppfyller du, så vidt din svaghet förmår, den eviga Kärlekens bud, tänker du intet argt om din Broder, utan öfverskyler hans brister och förklarar allt till det bästa, glömmer du en oförrätt och minnes troget hvar välgerning, är du med ett ord rotad och uppbyggd i kärleken: — då skall icke välsignelsen uteblifva i lifvet; och när sluteligen mullen, liksom dödens tredubbla insegel, faller tre gånger på ditt stoft, då skall välsignelsen icke heller uteblifva. Och en sådan välsignelse i lifvet och i döden önskar jag Eder alla, för Jesu Christi skuld. Amen.

Kyrkoinvigning i Skede.

De fromma skall jag hafva till mitt helga berg, och skall glädja dem uti mitt bönehus; ty mitt hus kallas ett bönehus allom folkom (Esaia 56: 7). Sådana äro Herrans ord hos profeten Esaias. De antyda först och främst att Guds kyrka eller, som det här kallas, det helga berget, är bestämd att omsluta hela verlden, och samla alla jordens folk och slägter. Ett sådant ändamål är väl ännu icke vunnet; men det är dock synbart att menskligheten närmar sig allt mer och mer dertill med hvarje århundrade. Hela den bildade verlden erkänner redan det heliga berget; och i den mån som Anden går sin långsamma, sin förborgade, men säkra gång, böra vi hoppas att det, i tidernas fullbordan, en gång kommer derhän, att Guds rike omfattar alla folk på jorden, och att det blir sluteligen endast ett fårahus och en Herde. — Men vidare antyda äfven de anförda orden hvad Kyrkan egenteligen är; hon är ett Bönehus.

Christelige åhörare! Vi äro i dag samlade i ett Tempel, färdigt att helgas och invigas till sin bestämmelse. Det Templet är, som vi nyss hört, ett Bönehus, det vill säga ett hus att bedja uti. Men hvad är Bönen? Huru *kan* menniskan bedja till Gud, utan att förneka de höga begrepp som hon måste hysa om hans väsende? Huru *vågar* hon bedja, utan att det ser ut som ville hon gripa in i hans allmakt, och mästra den högsta Visheten, och föreskrifva den hur hon

bör styra sin verld? Kan Menniskan bedja utan att förringa den Allvetande, som ju på förhand känner hennes nöd, eller förolämpa den Allgode, som ju alltid och sjelfmant gifver hvad oss helsosamt är? Och huru kan *jag* hoppas att den Allrahögste skall urskilja min ringhet ibland oändligheten af sina verldar, eller hur vågar *jag* utan oförsynthet att tala till Konungars Konung, *jag* som blott är stoft och aska? Jag som är ett hittebarn på jorden, och vet icke hvarifrån jag kommer eller hvart jag går? En vattenbläddra för ögonblicket på den ständigt rinnande, ständigt försvinnande Tidens ström?

Och likväl, om detta är sålunda, då är jag ju beröfvad den högsta tröst och den bästa förhoppning i menniskolifvet. Då är jag utkastad som en boll i den gränslösa rymden, utan styre och mål, ett lekverk för slumpen och omständigheterna. Då talar jag blott med min egen skugga, mitt fromma, bedragna hjertas tillförsigt den är blott en dröm, jorden som jag står på är blott en graf, och himmelen uppöfver mig endast en blå dunst. Då har jag ingen Gud som jag kan tala med, ingen Fader i höjden som känner sitt barn och behjertar dess nöd, ingen räddare som kan emottaga min tacksamhet, ingen som förbarmar sig öfver mig, då jag suckar i lifvet eller ängslas i döden. —

Men det *är* icke, det *kan* icke vara sålunda. Det strider icke blott mot det uppenbarade Ordet, som öfverallt visar oss bilden af en kärleksrik Fader, hvilken styrer verlden som sitt hus, och förnimmer den klagandes bön och räknar den lidandes tårar; utan det strider äfven, och likså mycket, mot hela den yttre verldens synbara inrättning, och mot den inre, outplånliga känslan i vårt eget bröst. Öfver allt utom oss se vi, icke blott en skapande och ordnande, utan äfven en upprätthållande hand, det är ett öga i molnen som vakar öfver sina skapade verk, och icke lemnar dem handlöst till

rof åt tillfälligheten. Och inom vårt eget hjerta ljuder en stämma som säger oss, att den eviga Barmhertigheten omfattar hvarje lefvande varelse, att den Allvetande, ehuru han känner våra tysta önskningar, likväl icke försmår att höra dem upprepade af andäktiga läppar, att den Allrahögste likväl icke är för hög för jordens böner, utan att vi alle, så ringa vi än äro, dock kunna nalkas honom, såsom goda barn nalkas sin älskelige Fader. — —

Men om vi alltså både kunna och böra bedja, *huru* skole vi bedja? Hvad är Bönens rätta bruk, hvad är Bönens missbruk?

I) Du skall först och främst *bedja med allvar och andakt;* och här stöta vi genast på ett vanligt missbruk af Bönen. Ingenting är vanligare än att man knäpper händerna tillsammans och framsäger ord, som man antingen icke förstår, eller hvarvid man ingenting tänker. Man har lärt dem utantill, och upprepar dem alltjemt vid vissa bestämda tillfällen. Eller också läser man dem, och rör läpparna och framstafvar orden, under det tankarna vandra vida omkring — kanske i helt andra trakter än de himmelska. Men Bönen är ju i sig sjelf ingenting annat än ett umgänge med Gud. Hvarför nyttja vi öfverlästa eller föreskrifna ord i umgänget? Hvarför icke heldre, med egna ord, tagna ur eget hjerta, de må vara så enfaldiga, så ofullkomliga som helst, föredraga sina egna åligganden? En öfverläst Bön, framsagd utan uppmärksamhet, utan rörelse, den dör på läpparna, den flyger icke opp öfver molnen, den hinner ej till den Högstes thron. Allt som är blott vana förströr vår uppmärksamhet: ju oftare vi göra en sak, desto mindre fästa vi våra tankar dervid, den blir oss sluteligen så alldaglig, så tanklös, som att vi röra fötterna när vi vilja gå. Och med en sådan tanklöshet upprepas, tyvärr! nu för tiden de fleste Böner i christna Församlingen, och allt det upplyftande, tröste-

fulla, saliggörande som ligger i Bönen, går härigenom förloradt.

Vill du undvika ett sådant missbruk och vanhelgande af Bönen, christelige åhörare, så förmanar jag dig att icke bedja, när du för ögonblicket icke känner dig i en sådan sinnesförfattning, att du kan och bör tala med din Gud. Eller, om du efter gammal loflig plägsed, skall bedja tillhopa med andra i Templet, så stäm först opp ditt sinne till uppmärksamhet och andakt, liksom David stämde sin harpa innan han började sången. Bringa Gud till offer, snarare din själs tankar och ditt hjertas rörelse, än ord och talesätt; ty Gud är en Ande, och han vill tillbedjas i Anda och sanning. Bannlys, när du böjer dig ner för Herran, alla främmande tankar ur din själ, kasta bort eller döfva åtminstone för stunden, alla onda lustar och begärelser, skilj ditt sinne från allt jordiskt, och lågt och förgängeligt, var hel och hållen vördnad, och andakt, och tillbedjande; ty du står inför den Allvetande som pröfvar hjertat och ransakar njurarna, du talar till den som genomskådar din själ, och icke tål något som besmitteligt är.

Men när du sålunda talar till Honom, då märker du äfven Bönens bruk och nytta och välsignelse. Du märker huru ditt sinne lyfter sig högt öfver allt verldsligt och fåfängeligt, du känner hur din själ närmar sig Gud, och antager en värdighet som hon förut icke ägde. Du inser det ringa och obetydliga af alla jordiska omsorger och omvexlingar, du lär dig att förakta dess små bekymmer, dess egennytta, dess flärd, dess ränker: du vänjer dig vid renare känslor, vid högre tankar, vid ädlare begär. Ty, om redan umgänget med en vis eller en stor Man på jorden förädlar ditt sinne, renar ditt hjerta, utvidgar din synkrets: huru mycket mera det förtroliga, det hjertliga umgänget med Gud! Du känner att du är alltjemt under *hans* ögon, och huru skulle du der

vilja företaga dig något lågt eller brottsligt? Du känner att den Helige är dig när, tanken på hans helighet griper dig, uppfyller dig, du känner med ånger dina synder, du afskyr dina förra förseelser, du svär i ditt hjerta att undvika dem för framtiden. Och sålunda blir Bönen Ångrens och Bättringens Moder, då hon lyfter dig på sina dufvovingar opp till heligheten, till sanningens, till ljusets eviga källa. — —

II) Du skall vidare bedja *med ett oegennyttigt och kärleksfullt hjerta;* ty det finnes äfven ett annat missbruk af Bönen, då man beder om hvad som ej kan vinnas utan på andras bekostnad, och med deras skada; liksom om Gud vore vår egen enskilte Gud, och icke tillika våra Bröders, de må vara vänner eller fiender, icke tillika hela menniskoslägtets, hela verldens, alla tiders och åldrars gemensamma Gud. Ack! när jag i bönen träder fram för honom, då står jag ju tillika inför hela menskligheten fader; jag står der icke allena, utan i sällskap med tusende, sinom tusende, jag bör ej önska eller hoppas att tränga mig framför alla andra hans skapade verk, lika berättigade som jag till hans kärlek, hans vård, hans barmhertighet. Jag är ju intet mera än *en* länk i varelsernas oändliga kedja, och icke en gång den första länken: Ett stoft är jag i det stora Hela, ett ringa, ett enstaka Intet, ett enda förklingande ljud i den oändliga lofsången, som uppstämmes omkring den Högstes thron. Huru vill *jag* öfverrösta alla, huru vill *jag* kasta in ett missljud i den allmänna öfverensstämmelsen? När *jag* lofvar Herran, si, då lofva honom äfven den grönskande jorden, och de lågande solarna, och Månen och stjernorna, och all himmelens här, och tusende verldar, och den oändliga myckenheten som lefver och rör sig i de tusen verldarna — hvad är *jag* emot dem alla? När *jag* med mitt förnuft tänker mig hans Allestädesnärvarelse, då förnimmes den kanske med en, väl dunkel, men desto lifligare känsla, af djuret. När *jag* fram-

stammar min morgonbön, då stiger lärkan mot himlen och sjunger sin skönare morgonpsalm, och den modige hästen gnäggar sin fröjd mot den uppgående solen. När *jag* kallar Honom för vår Herres Jesu Christi Fader, då kallar honom tilläfventyrs den redlige Hedningen för Gudarnas Gud. När *jag* böjer mitt knä inför honom, då omfattar tilläfventyrs en David sin Jehovas altare, och Seraferna omkring hans thron skyla med vingarna sitt anlete för hans glans.

Är nu Gud sålunda allas Fader, *allas* utan undantag, omfattar han, som vi böra tro, alla sina barn med samma kärlek och hägn, så är det obilligt, ja oförsynt, att en enskilt vill utbedja sig hvad som väl kan gagna honom, men på andras bekostnad. Jesus säger hos Johannes: *allt hvad I bedjen Fadren i mitt namn, det skall han gifva Eder.* Men hvad tänken I det betyder att bedja i Jesu namn? Icke kan det betyda att med hans heliga namn på läpparna, men med fåviskhet och ondska i hjertat, bedja om hvad som är orimligt, eller orättvist, eller hatfullt. För en sådan bön finnes intet öra i himlen, den eviga Visheten, den eviga Rättvisan, den eviga Kärleken lyssnar icke dertill. Men att bedja i Jesu namn, det betyder att bedja i hans anda, så oegennyttigt, så mildt, så broderligt som han bad. Det betyder att bedja med samma rena, oskuldsfulla, himmelska sinne som Han, för alla menniskor, de goda som de onda, de trogna som de otrogna, utan undantag, utan agg och illvilja emot någon. Eller hafven I icke hört huru Menniskones Son bad? Huru han bad mindre för sig sjelf än för andra, icke blott för sina vänner och lärjungar, utan äfven för sina fiender och förföljare, huru han bad för dem äfven i döden, ja i korsets död, huru han älskade dem som hatade honom, huru han manade godt för dem som bannade honom? Det låg i hans stora, kärleksrika hjerta, en välvilja för hela menniskoslägtet, som icke uteslöt någon, derföre var han sänd af Fadren att

han skulle upplysa allas sinnen, uppvärma allas hjertan, frälsa allas själar från det Onda, det vill säga, från mörkret och hatet och fördömelsen. Om I derföre bedjen med hans sinne, i samma milda menniskoälskande Anda som han, då först bedjen I i Jesu namn. Och då först kännen I äfven Bönens kraft och välsignelse; ty I vågen icke att nalkas allas Fader med något hemligt agg emot hans barn, edra Bröder, I måsten utrota hatets och egennyttans och sjelfkärlekens frön ur Edra hjertan, I måsten plocka dem rena, och bereda dem för den kristeliga kärlekens utsäde, att det bär frukt och trifves och blomstrar i Ert innersta. Och på detta sätt blir Bönen, icke blott Ångrens och Bättringens, utan äfven Kärlekens moder, hon förenar broderligt alla menniskors slägten, hon förskönar jorden, och bär nycklarna till himmelriket. — —

III) Du skall slutligen bedja *med vördnad och undergifvenhet, med öfverlåtande och försakelse.* Ty detta är det svåraste, men tillika det vanligaste missbruk af Bönen, att vi så ofta bedje, helst om yttre och tillfälliga fördelar, utan villkor och förbehåll. Det är i sanning en egen och besynnerlig förvillelse, att man tilltror sig i Bönen liksom dagtinga med Gud, föresätta honom vissa villkor, och förmå honom att till vår fördel upphäfva eller ändra Naturens oföränderliga lagar. Vi förlåta Hedningarna om de trodde sig kunna, med offer och löften, muta sina sjelfgjorde Gudar. Men vi som äro Christne, borde dock ha renare och värdigare begrepp om det högsta väsendet. Vi borde dock inse hvad dagliga Erfarenheten, hvad det ringaste eftersinnande lär oss, att hela den yttre Naturen fortgår och styres efter lagar som ej kunna upphäfvas utan en allmän förstörelse, och att Skapelsen skulle störta tillsammans om denna eviga ordning brötes, vore det också endast för ett ögonblick. När solen är uppe på sin klara sommarhimmel, då måste hon ju skina,

äfven om hon skulle förbränna ditt åkerland. När molnens urnor äro fyllda, då måste de ju rinna öfver och utgjuta sig, äfven om de skulle fördränka din gröda. Är Mannens lifskraft ute, då måste han ju dö, äfven om hustruns och barnens hjertan ville brista af sorg deröfver. Gud ger det goda och det onda; men icke ger han det omedelbarligen och genom ett underverk, utan genom naturliga medel. Gud styrer verlden; men icke styr han henne sålunda att han alltjemt tummar på dess gång, och förrycker de lagar han en gång stadgat derför. Utan han har ifrån början förutsett allt, han har beräknat allt, han har ordnat det Hela så att det måste löpa sin ban ut, han har bestämt menniskoslägtets gång, ehuru genom många omvägar, till ett mål, som ej kan vara annat än det högsta, det ädlaste, det saligaste. För ett enskilt lidande kan han icke bryta sin stora plan, som omfattar icke blott årtusen, utan evigheten, i hemligheten af hans verldsstyrelse inträngер intet menskligt öga. Han har ifrån början förutsett allt. Äfven din nöd, äfven din bön, kände han innan du var till, dina steg voro alla räknade, när du ännu låg ofödd i det fördolda. Hvad du beder, det gifver han dig, om det nemligen består med Naturens ordning, med hans högre afsigter, med ditt eget verkeliga bästa. Men hans högre afsigter kan *du* ej mäta, och hvad vet *du* väl egenteligen om ditt eget bästa. Hvad du ifrigast utbedjer dig, det skulle kanske endast lända dig till skada. När Christus sjelf bad i Örtagården, då bad han väl att denna kalken, det djupa, det oändliga lidandets kalk, skulle gå ifrån honom; men han tillade genast: *dock icke som jag vill, Fader, utan som du.* Bed derföre som han, endast underställningsvis, endast med villkor. Låt den, som känner det bättre än du, afgöra hvad som i sanning gagnar dig. Påminn dig den gamle Sångarens ord:

Allt det Onda jag ber, o Fader, det gifve du icke,
Allt det Goda jag *ej* ber om, det gifve du mig.

Klaga derföre ej om Bönhörelsen uteblifver; ty, i en högre och bättre mening, uteblifver den egenteligen aldrig. Om du genom Bönen känner ditt hjerta renadt, ditt förtroende styrkt, ditt hopp stadgadt, din själ lugnad och upplyft genom umgänget med Gud: — o du oförnöjsamme och klentrogne! är icke detta redan en bönhörelse, och bättre och vigtigare än den du önskat dig? I en sådan mening innebär Bönen alltid sin egen bönhörelse, hon bidrager alltid till sinnets förnöjsamhet, och på detta sätt blir hon, icke blott Ångrens och Bättringens, icke blott Kärlekens, utan äfven Förnöjsamhetens Moder.

Ånger och bättring, Kärlek och Förnöjsamhet: detta är alltså den rätta Bönens kännemärken. Men sjelfva den Christendom I bekännen, hvad är hon väl annat än en anvisning till allt detta? Christendomen är i sig sjelf mera en Bön än en Lära, ehuru konstigt de Skriftlärde i alla tider utsmyckat och byggt och förbyggt henne. Det gifves ingenting enklare, men också ingenting högre än den. Christendomen är en Bön: låtom oss bedja den bönen, såsom gode Barn, *till Gud vårs Herras Jesu Christi Fader, den der rätte Fadren är, öfver allt hvad Fader heter i himmelen och på jorden.*

Det är för en sådan Bön, chr. åh. som jag i dag ville inviga detta Tempel till ett Bönehus. Måtte aldrig en sömnig, en orättfärdig, en orimlig Bön uppstiga härifrån! En sådan Bön stannar under Kyrkohvalfvet, till Himlahvalfvet hinner hon icke. Dit hinner endast den vakna och andäktiga Bönen, den kärleksfulla och oegennyttiga, den villkorliga och underställande Bönen. En sådan saknar aldrig sin kraft på Edra sinnen; och just i den kraften ligger Bönhörelsen. Det är en sådan Bönhörelse hvartill jag, inom dessa murar, önskar Er

och Edra efterkommande nåd och välsignelse, genom vår Herra Jesum Christum. Amen! — —

I nåd hörde Herren Salomos bön öfver etc.

Christelige Åhörare af Skede Församling! Den heliga förrättning hvarför vi i dag varit samlade, nalkas nu sitt slut. Er kyrka är nu vigd och helgad, enligt Lagens föreskrift och Fädernas sed; och som sådan öfverantvardar jag den härmedelst åt Eder, i Guds, Faders och Sons och den helige Andas namn! I hafven henne icke till skänks. Tvertom har hon kostat Er mycket både arbete och uppoffringar; men Er värdige Själasörjare har sagt mig att I med glädje gått till Ert arbete, och drifvit det så, att Templet på en enda sommar uppväxt ur jorden, och kunde inrymma sin Församling. Gud har också med välbehag blickat ner på ett villigt, ett flitigt och sträfsamt slägte, han har hållit sin hand öfver de arbetande, så att intet enda, vid sådana tillfällen ej ovanligt, olycksfall inträffat. Och derföre gläder det mig dubbelt att stå här och tala under det fria hvalfvet, under altarkorset som är Mensklighetens högsta sinnebild, att se hur rikliga dagen blickar in genom fönstren i det sköna, det rymliga Templet, att höra hur den nybygde Orgelns toner, som anderöster, komma nerbrusande från Läktaren, styra Sången, och fylla hvalfvet med välljud, och hjertat med andakt. För allt detta, för hela Er fromma möda, tackar jag Eder samtelige. Men främst bland alla tackar jag dig, du Församlingens Lärare, du Andans styre inom din krets, som lifvat viljorna, och ledt och sammanhållit det hela. Med rätta har du här efterträdt din Fader; ty rundt omkring hans stoft bygger du, eller förbättrar Templen, sjelf ett Guds Tempel, i den mening Apostlen tager det. Ty dig gaf himlen, framför andra, sinnets fromhet, och lynnets mildhet, och känslans djup, och det bevekliga

Ordets gåfva, med den rätta klangen, den klang som kommer ifrån hjertat. Måtte det Ordet klinga länge ännu, och beveka och röra och upplyfta, i dina tre Tempel. Och när det en gång förstummas, lägg dig då vid din Faders fötter, och säg honom, ödmjuk, men glad, hur du vårdat hans hjord. — —

I Männer af Skede! Hållen det vigda och helgade Templet heligt. Men *heligt* hållen I det endast då när I icke fören andra än heliga tankar ditin eller åtminstone derutur, när I på dess tröskel skaken det jordiska stoftet ifrån själens vingar, så att hon svingar sig, hvit som en dufva, i bön och sång, upp till den Evige. *Heligt* hållen I det, när I derinne tacken och lofven Herran, men med rörda hjertan, med brinnande andakt, med djupaste erkänsla af alla Hans oändliga välgerningar. Heligt hållen I det när I med ångerfulla, med botfärdiga, med försonliga hjertan, här anammen de heliga Sakramenterna, och äten af det underbara brödet, och dricken af den hemlighetsfulla kalken. *Heligt* hållen I det i synnerhet, när I icke förgäten de läror I der hört, de känslor I der rönt, utan fören dem ut med Er i lifvet, och bevisen den tro I bekännen genom de gerningar I gören. Ty detta är dock Çhristendomens märg och kärna, och dem förutan äro bön och sång, och tack och lof, och bot och Sakrament, endast ett tomt munväder, ett farisäiskt hyckel, ett gäckeri med det heliga. Akten Er, akten Er derföre, att icke Edra läppar må förvissna, när I bedjen till Fadren: *helgadt varde ditt namn!* Ja, helgadt varde hans namn i detta Tempel, ibland Er och Edra söner, och edra söners söner i mångfaldiga led, och så länge som dessa murar hålla tillhopa! Helgadt varde Hans namn, genom de christnas Tro, och genom den Trons frukter, som äro fromhet, redlighet, försakelse, kärlek! Då är Templet i dag icke förgäfves helgadt, då står det, som det bör, genom århundraden, som en Jakobsstege till himlen, som en vägvisare till salighet, då vårdar Herren sin Tempelgård och

gjuter öfver landena välsignelse neder till fyllest. Böjer Edra hjertan till Gud, och anammer *den* välsignelsen: Herren välsigne Eder och bevare Eder! Herren upplyse sitt ansigte öfver Eder och vare Eder nådig! Herren vände sitt ansigte till Eder och gifve Eder en evig frid! I Guds, Faders, Sons och den hel. Andes namn. Amen!

Kyrkoinvigning i Solberga.

Menar du att Herrans Ande är all borto? (Micha 2: 7). Så frågades det fordom hos profeten Micha; och sålunda skulle vi väl ännu ofta vara frestade att fråga, när vi se Tiden och dess riktning, så väl i allmänhet som hos de enskilte. Det tyckes på många ställen gå en helt annan Ande genom verlden än Herrans Ande; en egennyttans, en beräkningens, en Otrons Ande, som icke tror på något annat än sig sjelf, icke söker något annat än sin egen fördel, och lefver som om jorden vore vårt enda mål, och himmelen icke till. En sådan tanke måste vara bedröflig och nedslående för alla bättre sinnen. Ty hvad är det som försonar oss med det myckna lidandet i verlden, med de olyckor som från vaggan till grafven omhvärfva menniskoslägtet, hvad är det, om icke det hoppet att Gud, ehuru på vägar som synas oss obegripliga, dock slutligen styr allt till det bästa och förer slägtet till ett högre, ett ädlare mål? Försvinner den stjernan i Häfdernas natt, o — hvem skulle ej då förtvifla, hvem ville ej då lägga sig ner i sin graf och dö? Hvad skulle vi göra på jorden, om Herrans Ande är all borta, är helt och hållet viken derifrån?

Men — vore Herrans Ande all borta, huru kunde vi då i dag stå i ett Tempel, färdigt att invigas till den Andens dyrkan? Huru fyllde sig Templen rundtomkring,

huru kom det sig att man ännu alltjemt böjer knä omkring altarrunden? Huru kom det sig att ännu, här och der, mången ädel känsla, mången helig rörelse klappar i menniskobröst? Nej, nej: tiden är väl ond, den synes oss väl, och med rätta, vara mycket sjunken, mycket bortkommen från våra bättre Fäders frommare Tro, christeligare sinne, saligare utsigter: — men Herrans Ande är dock ännu icke all borta, den lefver ännu i den christna Församlingen, och äfven derutanför, den är ännu verksam i menskliga hjertan.

Christelige Åhörare! Att det hos oss finnes något mera och ädlare än kroppen, att vi äro något annat och högre än djur, försedda med lif och känsla, att vårt egenteliga och yppersta väsende är något andeligt, något osynligt och fritt och gudomligt: — detta tyckes vi ofta glömma, och i synnerhet när allt går oss väl i det jordiska och timliga. Häraf kommer det stora antalet af dem som, för att nyttja Skriftens ord, äro *kött*, det vill säga som söka intet annat än jordiskt nöje eller fördel, och anse sig föga annorlunda än som ett slags klokare djur. Dåraktigt och fåfängt förekommer dem allt som öfverstiger sinnenas fattning. Men derföre äro de också hjelplöse och utan tröst så snart det jordiska begäret ej kan tillfridsställas, eller de förlora det timliga goda, som ensamt utgjort deras glädje. Just emot en sådan försoffning i det timliga, en sådan försjunkning i det jordiska visar sig Guds Ande verksam hos menniskan. Han gör henne uppmärksam derpå, att hon måste vara något mera än blott kropp. Han gör henne uppmärksam på krafter som sträfva utom det lekamliga, och slumrat obemärkta i hennes bröst, han rycker henne lös från det yttre, och öppnar en inre, en skönare verld för hennes ögon, han upplyfter henne till känslan af det som i hennes väsende är det renaste, det högsta, det gudomliga; han väcker henne, med ett ord, till medvetande

af sin egen högre natur, sitt ädlare ursprung, sin slägtskap med Gud, sin arfsrätt till odödlighet. Denna tanke uppkommer sällan i verldsbullret, men så mycket oftare i sansningens och enslighetens timmar. Då, i de tysta stunderna, när hon känner sig ensam och skild ifrån verlden, hvars brusning och stoj och äflan hon hör på afstånd, då, när solen sjunker bakom trädtopparna, eller de eviga stjernorna gå sin stilla, sin himmelska gång öfver henne, och själen samlar sig, och blickar in i sig sjelf: — då anar hon att det dock måtte finnas något annat och bättre än det blott jordiska, Gud hviskar i hennes öra att han ännu är till, hon märker att *Herrans Ande icke är all borto.*

Men just härigenom erinras äfven menniskan om ett högre och osynligt inflytande af den Anden, hon påminnes om en verkan *ofvanifrån.* Vanligtvis aktar vårt sinne endast på de intryck och verkningar som komma *utifrån,* och de fleste äro ej vane att vänta sig något inflytande från annat håll. All verkan från en högre, osynlig verld förekommer mången, kanske de fleste, till en början, antingen omöjlig, eller åtminstone oviss och tvifvelaktig. Och likväl är det just detta inflytande ofvanefter, och icke utifrån, ifrån himmelen och icke från jorden, som vi måste erkänna och antaga, om Andens verkningar hos oss skola vara möjliga. I hafven ju hört huru Guds Ande fordomdags blef utgjuten öfver christendomens första förkunnare och bekännare. Det samma kan och bör äfven, om också i ringare mån, gälla för oss. Såsom menniskor, och i synnerhet som christne, stå vi på gränsen mellan tvenne verldar, och ha borgarerätt i begge. Äfven vår Ande står i sammanhang med en högre tingens ordning, äfven till oss kan en engel nedstiga ifrån höjden, ett hemligt band förenar äfven oss med vår Gud och Skapare. Om I endast samlen edra sinnen, och gifven akt på Ert eget inre, och

hvad deruti föregår, så skolen I ej kunna neka att I någon gång kännen Er plötsligt fattade, eller djupt rörda, eller eftertryckligt varnade, eller kraftigt uppmuntrade och mäktigt drifna till det Goda. I skolen icke kunna neka att det mången gång är Er obegripeligt, hvarifrån kraften och trösten och ljuset kommer, som uppgår uti Ert inre. I skolen icke kunna neka att det är heliga röster från en annan verld, som stundom låta höra sig i Ert bröst. Följen dem, följen dem, för att med hvarje dag blifva bättre och ädlare. Varen uppmärksamme på alla dylika rörelser; ty de äro verkningar af Guds Ande i menniskan, de hafva sinsemellan ett sammanhang, en afsigt, en betydelse, de komma icke tillfällighetsvis, utan utgöra ett enda fortgående nådeverk: Er väckelse, er upplysning, er bättring, er helgelse, er själs eviga frälsning, är det verkets ändamål. I skolen icke ångra en dylik uppmärksamhet på hvad som föregår inom Er. Ty det uppenbarar icke blott Ert innerstas hemligheter, det låter Er icke endast se in i själens verkstad, utan det öfvertygar Eder äfven derigenom att *Herrens Ande icke är all borto.*

Och härigenom, christelige åhörare, lären I äfven att inse och värdera de öfverjordiska förhållanden, och den andeliga förening, hvaraf Er egen Ande är mäktig. I sanning, det är en förening som i vidd och omfång, i höghet och värde öfverträffar hvar och en annan, som finnes på jorden. Ty hvad innebär väl en helig och allmännelig Kyrka, hvad betyder det helgamannasamfund, hvartill I hören? Är det icke stiftadt att vara ett heligt förbund för sanning och rätt, för dygd och fromhet? Är det icke stiftadt för att småningom samla alla jordens folkslag till en enda Guds och Jesu Christi Församling? Var och är icke dess afsigt den, att genom kraften af en gemensam tro, genom bandet af en gemensam kärlek, genom gåfvan

af ett himmelskt hopp, förena alla de bästa och ädlaste menniskor på alla tider och ställen, och genom fortfarande utvickling bilda dem för Guds rike? Och är icke en sådan afsigt till en stor del redan vunnen? Uppstod icke derigenom, redan på christendomens första tider, en förening af ädla menniskor som älskade Gud och höllo hans ord? Har icke denna förening sedermera utbredt sig ibland folken och vunnit medlemmar bland alla jordens slägten? Omfattar icke christna Församlingen hela den bildade verlden, och räknar, ifrån många århundraden tillbaka, ibland sig jordens yppersta och ädlaste Männer? Står hon icke slutligen i förbindelse med Guds högre Församling i himlen, med de högsta väsenden i Skapelsen, ja med Gud sjelf? Hvilken förening, mine Bröder, hvilken hög och underbar förbindelse, hvilket omfattande Helgamannasamfund! Derigenom ären I *komne till lefvande Guds stad* (såsom Aposteln säger), *till det himmelska Jerusalem, och till den otaliga Englaskaran, och till de förstföddas Församling som i himmelen äro beskrefne, och till Gud som alla dömmer, och till de fullkomlige rättfärdiges Andar.* (Hebr. 12: 22). Lycksalige prisar jag Eder om I veten med Er sjelfva att I tillhören en sådan förening, i verkligheten, och icke endast till namnet. Ty en sådan förening, ett sådant Helgamannasamfund, det bevisar mera än allt annat, att *Herrans Ande icke ännu är all borto.*

Men skall den Anden kunna verka utan hinder från Er sida, så måsten I äfven akta på det osynliga mål hvartill Er egen Ande bör sträfva. Hvad jorden synes Er ha önskansvärdt, hvad som der visar sig såsom målet för Edra bemödanden, detta kan ju omöjligen utgöra Ert lifs yttersta och högsta bestämmelse. Såsom frie och sjelfständiga Väsen tillhören I ju en verld, som står högt öfver allt jordiskt. För att förbereda Er till den, för att invigas i dess förbindelser, måsten I vara öfvertygade, att Ert

lifs rätta mål ej kan ligga annorstädes än i det osynliga, i det förlofvade landet ofvanom skyarna. Det kan icke heller, under det I vandren härnere, bestå i annat än i en helig öfverensstämmelse med Andarnas Fader, med Gud och den han sändt hafver. Att härigenom bli alltjemt visare och ädlare, alltjemt bättre och mera rättskaffens, alltjemt ifrigare för det Goda, enigare med Gud, värdigare en närmare gemenskap med Honom: — detta är dock ett skönt och herrligt mål, som står högt öfver jorden, och dess små förgängliga omsorger. Fatten I det målet rätt i ögonen, så måste det utvidga er synkrets åt himmelen, det måste lifva heliga tankar och beslut inom Er, det måste ingifva Er ett saligt hopp, icke blott för lifvet, utan för döden. Ty ju mera vår själ vaknar till klart medvetande, ju bättre hon lär känna sin bestämmelse och sitt värde; ju mer tydligt blir det oss äfven att vi här på jorden icke kunna önska oss någon varaktig stad, och att det först är döden, den bleke ledsagaren, som förer fremlingen till sitt rätta fädernesland. Det är genom sådana tankar som vi lära känna hvar vårt stamträd växer, och inse vår slägtskap med hvad oförgängeligt är, med Andarnas bättre verld. Ty till henne höra de högre väsenden, till hvilka vi sjelfve böra räkna oss, ifrån henne kommer den kraft som genomtränger och upplifvar vårt inre; för henne bli vi genom Herrans Ande förberedde och helgade. Och derigenom måste äfven Döden, när han kommer, synas oss som en vägledande Engel, som fattar den vilsnes hand, och leder honom, ur lifvets mörka irrgångar, opp i ljuset till sin Faders hus. Lycklig den som sålunda betraktar honom, och på randen af sin graf kan utropa med Apostlen: *den oss beredt hafver är Gud, hvilken oss panten gifvit hafver, som är Anden!* Lycklig den som i sin sista stund, i djupet af sin själ känner sig öfvertygad att *Herrans Ande icke är all borto!*

Det är åt den Anden, christelige åhörare, som I upprest detta Tempel, det är till dess dyrkan som jag i dag inviger det. Måtte han dyrkas der i from andakt, i salig hängifvenhet, af Er och edra efterkommande i många århundraden! Måtte han verka der i många århundraden till öfvertygelse, till bättring, till helgelse! Och dertill önskar jag Er nåd och välsignelse af *Honom, som rikeliga förmår göra, öfver allt hvad vi bedje eller tänke: Honom vare ära och pris i Församlingen, ifrån nu och till evig tid.* Amen! — —

I nåd hörde Herren Salomos bön öfver Jerusalem etc.

Christelige Åhörare af Solberga Församling! I hafven här uppfört ett Tempel, vackert, prydligt, ansenligt för en så ringa Församling. Det har skett utan att I derför anlitat något offenteligt understöd, genom Edra egna medel, samlade för det mesta ur fattigdomens hus, men framburna med gladt mod och välment förtröstan på altaret. Herren har lagt sin välsignelse dertill, och de ringa skärfvarna ha växt och förkofrat sig till en skatt, som räckt till att bestrida Tempelbyggnaden. I hafven dervid ej heller varit biträdde eller ledde af någon enda ur de så kallade högre samfundsklasserna. Församlingens Presterskap var af sjuklighet och andra omständigheter hindradt att föra någon verksam uppsigt öfver arbetet, och I voren öfverlemnade åt Er egen omtanka, förstånd och nitälskan. Men Er Byggnadsstyrelse, vald ibland allmogen, ledde och fulländade dock verket med ihärdig drift och rådighet. Synnerligast utmärkte sig härvid kyrkovärden Jonas Johansson från Simonsryd, som under hela arbetets fortgång, med sällsynt ifver och skicklighet, styrt och ordnat och beräknat allt. Jag tackar honom härmedelst offenteligen för hans möda, och önskar och hoppas, att på hans eget hus måtte vedergällas hvad han gjort för Herrans.

Och sålunda står då det nya Templet, ett minnesmärke af folkets fromma nit och vakna omtanka, och predikar icke blott om allmogens tro, utan äfven om dess förstånd och konsterfarenhet. Det står gladt och solar sig på sina Solbergahöjder, och blickar vida ut öfver nejden, och fröjdar sig i det eviga ljuset. Ty det eviga ljuset är det, som skall samlas der, det är dess läror som skola der förkunnas, dess rätter som der skola förklaras. Jag har vigt och helgat det i dag till en boning för Herrans Ande, som icke är all borto. Måtte han aldrig vara borta derifrån, utan stiga ner och bo och vistas derinne, så ofta som Tempelportarna springa opp, och Församlingen strömmar in, och Bönen hviskar till Gud, och Sången brusar till hans ära! Måtte han trifvas och röra sig och verka derinne, så ofta Ordet förkunnas, så att begreppet klarnar, och hjertat bevekes, och sinnet lyftes ifrån jorden! Och när de hemlighetsfulla, de underbara gåfvorna kringbjudas här kring altarrunden, måtte de då verka som de böra, till åminnelse af den största, den kärleksrikaste uppoffring på jorden, till Tro, till Försoning, till Salighet! Och sker det sålunda, då är Templet icke förgäfves bygdt, icke förgäfves invigdt. Då står det genom många Tidehvarf och pekar med sin tornspira åt himmelen; och edra söner och edra söners söner församla sig dit, och hämta tröst och hopp och hugsvalelse under de vigda hvalfven. Och när de tröttnat af sin vandring, då lägga de sig ner i skuggan af den Helgedom som fröjdade och tröstade dem medan de lefde; då hvila de ut i odödlighetens åkerland, i salighetens vagga härutanföre. Frid och välsignelse vare öfver kyrkan och öfver kyrkogården, öfver de lefvande och de döde! Frid och välsignelse vare öfver Eder och oss alla! Böjer edra hjertan till Gud, och anammer Hans välsignelse!

Till Vörd. Presterskapet i Wexjö Stift.

Allmänna ryktet och Tidningarna, hafva redan underrättat Er, mine Bröder, om den olycka som drabbat Wexjö. I skullen knappast igenkänna den lilla vänliga staden, der I och edre söner emottagit sin första ungdomsbildning, och der anhörige och vänner ännu förvara Ert minne. Hvad som står qvar derutaf, utgör knappast hälften af staden, till större delen ringa och obetydliga hus. Vi böra dock tacka Gud som bevarat desse för att, i den stränga vintren, under sina låga tak, kunna emottaga de arme husville. Ett annat skäl till tacksamhet böra vi finna deruti att Kyrkan, Lärohusen och i allmänhet alla offentliga byggnader blifvit räddade, med undantag af Landshöfdinge-Residenset. Genom ovanligt frikostiga bidrag, så väl från närmaste städer som från landet, hafva väl de första behofven för dagen blifvit afhulpna; men utsigterna för stadens återuppbyggande äro mörka och aflägsna. Brandförsäkringssummorna uppgå icke till hälften af de nerbrända husens värde, efter hvad de nu skulle kosta att uppföra. Huruvida något betydligare lån kan beviljas af Statsmedlen beror på Konungens nåd, blifvande Ständers bifall och Statsverkets tillgångar. Det blir en bedröflig syn om Länets enda stad, medelpunkten för borgerliga styrelsen, enda afsättningsorten för vidsträckta trakter, sätet för Stiftets förnämsta Läroverk, hoppets vagga och

S:t Sigfrids graf, alltför länge skall ligga qvar i sitt grus. Vi hoppas likväl på Gud som beveker menniskors hjertan, och den allmänna, ehuru ofta anlitade välgörenheten. Jag vet att landet tryckes af hårda tider, hårdare än vanligt, och att mången som gerna skulle velat, och under andra omständigheter äfven kunnat hjelpa, nu är ur stånd dertill. Och likväl måste jag vända mig till Eder, I Bröder, I Församlingens lärare och ledare, I barmhertighetens förkunnare ibland folket! Jag gör det med tillförsigt, med den hjertliga begäran att I alle, hvar och en i sin krets och på sätt som anses lämpligast och verksammast, måtten använda hela Ert inflytande att genom öfvertalande och uppmuntran understödja insamlingen för de brandskadade. Bidragen måste på de flesta ställen blifva mera välmenta än rika; men jag vågar hoppas att ingen Församling i Stiftet vill, vid ett sådant tillfälle, vara alldeles *ἀσυμβολος*. Äfven den ringaste gåfva, vare sig i byggnadsmaterialier, eller spannmål, eller pengar, efter ortens tillgångar, är betydlig och kärkommen för dem som förlorat allt. Det ligger i den välmenta, om äfven ringa gåfvan, en välsignelse som bokföres, åtminstone der menskligheten Hufvudbok afslutas — i himlen.

Skolan har jag, under sådana förhållanden, varit nödsakad att tills vidare aflysa. Så snart omständigheterna medgifva, och den första villervallan någorlunda satt sig, jag hoppas i nästa månad, öppnas den åter, hvarom Kungörelse kommer att utgå i Stiftet.

Östrabo den 2 Mars 1838.

Esaias Tegnér.

I Jönköpings skola.

(1838.)

Sedan jag sist var här, har ett nytt undervisningsverk bildat sig, jemte och bredvid det gamla, nemligen Militärskolan. Vi böra hålla vederbörande räkning för deras omtanka att, äfven för denna klass af medborgare, öppna någon väg till tidens bildning. Så länge Sverge ännu var ett krigiskt, ja eröfrande land, var krigsyrket det högsta och mest ansedda bland folket. Detta skedde också med skäl; ty något högre kan man ej äfventyra än lif och blod, och slagfältet gör mången annan skola umbärlig. Men under en långvarig fred, den vi tro ännu länge skola fortfara, bleknar krigsäran, liksom örlogsskeppet förmultnar i dockan. Krigaren sjelf måste, under sådana förhållanden, vara betänkt på att ge sig ett annat värde, en annan lyftning än den högsta, som segern ger, så framt han ej skall sjunka i allmänna omdömet. Det anstår honom, mindre än förr, att ensam vara okunnig i hvad de fleste andra Embetsmän, ja snart hvarje bildad Man lärt och vet. Behofvet af en allmän och förberedande, eller som det äfven med rätta kallas, en humanistisk, det vill säga en rent mensklig bildning, gör sig med hvarje dag mer och mer gällande. Det är visserligen i min tanka en ofullkomlighet, att denna bildning ännu saknar hvad som är all bildnings säkraste grund, nemligen de klassiska språken. Det är icke blott

en ofullkomlighet, utan en olycka, att den ena Embetsmannaklassen på detta sätt hålles söndrad från den andra ifrån barndomen, och bildas till en särskilt kast ifrån begynnelsen. Det bästa, det enda rätta vore otvifvelaktigt en gemensam förberedande uppfostran vid landets läroverk, för landets blifvande Embetsmän, som ha ett gemensamt land att försvara, en gemensam lag att skipa, en gemensam kyrka att upprätthålla. Vid den ålder, då ett lefnadsyrke plär väljas, kunde de allmänna förberedande kunskaperna vara nödtorftigt inhämtade af alla. Då, men icke förr, skjöto de särskilta grenarna ut från den gemensamma stammen; och Militärskolan, såsom en högre afdelning af läroverket, men ännu alltjemt sammanhängande dermed, och under samma styrelse, hvilade då på en mindre löslig grund och dimitterade sina lärjungar till krigshären. Hvad som väsendtligen hindrar en sådan uppfostringsplan är den besynnerliga farhågan för Latin och Grekiska. De äro dock icke på långt när så farliga, icke ens så onyttiga som man i allmänhet älskar att föreställa sig. Gustaf Adolfs hjeltar voro dock väl jemförliga med våra, och icke sämre derföre, att många utaf dem kunde läsa Cæsar och Tacitus, och förstodo det imperatoriska Språket, hvari Romaren under mångfaldiga århundraden befallde verlden. — Dock, något vetande, om också ofullständigt och afsöndradt, är likväl bättre än intet. Krigsyrket sjelf, i synnerhet för vissa vapen, har också antagit en vettenskaplig karakter, och kan ej fattas eller utöfvas utan på rent theoretisk grund. Det är nu mera icke den fysiska armstyrkan, icke ens modet och rådigheten allena, som vinna slaget. Det är här som annorstädes Anden, nemligen den vettenskapligt bildade, som rör massorna, till räddning eller förstörelse. Kriget, som fordom var sin egen skola, förutsätter nu en annan; och en grundligare och mer omfattande militärbildning

är nu nödvändig både för fred och krig, både för yrkets anseende inom landet och dess betydelse utom. —

Jag önskar alla skolor af hjertat väl, och följakteligen äfven denna. Hon ligger helt och hållit utom kretsen för min befattning, och det är endast som granne till Lärdomsskolan som hon kan falla under mitt omdöme. Jag vet, att dess organisation ännu endast är provisorisk; men redan som sådan företer den många betänkligheter. Den är hvarken publik eller privat, den sväfvar som ett mellanting mellan en offentlig läroanstalt och en enskilt Pensionsinrättning. Dylika halfheter bilda sällan något helt, och jag fruktar dessutom, att en fast regel och ordning saknas, som kunde binda och sammanhålla det hela. Undervisningen må kunna vara bestämd och reglerad; den må äfven kunna vara god, ja utmärkt, och jag vill tro, att den verkeligen är det; ty man berömmer Lärarenas nit och skicklighet, och hos en af dem känner jag detta personligen. Men en skola är icke blott en undervisnings-, utan äfven en uppfostringsanstalt. Vetandet är Skolans hufvud, men icke derföre det enda hufvudsakliga. Ordning, tukt, seder äro Skolans hjerta, de äro menniskobildningens blomkrona. Ynglingen må ha lärt huru mycket som helst; har han derjemte glömt blygsamhet, lydnad, vördnad för de bättre, det vill oftast säga de äldre, så har han mera förlorat än vunnit, och hans uppfostran är förfelad. Hvarje Skolordning, som icke hvilar på denna grund, bygger på lösa sanden. Krigsartiklarna äro ingen Skolordning, de äro beräknade för män, icke för barn och ungdom, de bestraffa mera än de bilda, äro snarare Profosser än Professorer. Det ligger något skeft och olämpeligt i den tanken, att skicka Embetsmän, som redan inträdt i Statens tjenst, till Skolan. De tillhöra redan det praktiska lifvet, till hvilket Skolan skulle förbereda. De medföra också van-

ligtvis anspråk, oförenliga med den ton, som bör råda i en Skola. Bland alla yrken är det i vårt land intet enda, som räknar så gamla Anor som Krigarens. De äro årsbarn med Sverges Häfder, med Sverges ära. Det ligger också i Nationallynnet att sätta krigisk ära öfver all annan och erkänna dess anspråk framför alla andra. Det gifves nu mera endast få i Svenska Hären, som verkeligen sett kriget, kriget har lyckligtvis för de fleste blifvit en tradition. Men de anspråk, som yrkets utöfning kunde rättfärdiga, ha fästat sig vid yrket sjelf, äfven under den djupaste fred. Det hör icke hit att pröfva halten af dessa anspråk i allmänhet; men det är klart, att de ej kunna stå tillhopa med den anda af blygsamhet, lydnad och beroende som tillhör Skolan. Der om någonsin gäller Ciceros:

»Cedant arma Togæ,
må vapnen vika för fridsdrägt.»

Emedlertid erkännas dock dessa anspråk, om icke inom Skolan, dock utanför. Till någon del kommer väl detta äfven af den tillfälligheten, att flere bland dessa Ynglingar tillhöra gamla, berömda ätter, eller också äga en sjelfständigare förmögenhet än vanligt. Men också, hvar äro de flygeldörrar som ej springa upp för den blifvande hjelten, ehuru han för närvarande går i Skolan? Hvar är den sällskapskrets, der en sådan yngling icke anser sig berättigad att angifva Tonen? Det är möjligt, att hvad jag, i detta och flere andra afseenden, hört från flere håll, kan vara öfverdrifvet; men förhåller allt sig verkeligen så som det säges, så är exemplet smittsamt och granskapet farligt för den fredliga Skolan. —

Jag har redan förut sagt det just ifrån detta ställe, och jag upprepar det med sorg: det är öfverallt, helst i städerna, lefnadssättet, umgänget, tonen inom hus, som

undergräfver Skolan och motarbetar dess ändamål, om icke i afseende på undervisningen, dock i afseende på den vigtigare uppfostran. Och Skolans ändamål är ju ingalunda endast att bibringa kunskaper, utan äfven att uppfostra, det vill säga att bilda hjerta, karakter, lefnadsåsigt. Den hvirfvel af flärd, hvari Tidehvarfvet rör sig, den omätteliga hunger efter nöjen och förströelser, den ingen nöd i landet, intet dagens trångmål kan hejda i sin fart — huru skulle den icke inverka på bildsamma och brännbara sinnen, helst i en ålder, då retelsen är starkast, och efterdömet är så mycket mera än läran? Hvad tukt och allvar ännu, som en tradition från bättre tider, kan finnas i Skolan, huru skulle de kunna bestå mot det dageliga umgängeslifvets flärd och löslighet? Hvad hjelper det, att Läraren söker nära det unga sinnet med forntidens merg, då dagen dessemellan alltjemt går och bjuder på slisk och sötsaker, som förderfva själens matsmältning, slappa viljans senor, och bränna bort lynnets spänstighet? Hvad kraft, arbetshåg och duglighet för Stat eller Kyrka, för Fäderneslandet i allmänhet, kunnen I vänta Er, I Föräldrar, af detta sällskapssjuka, visiterande, spektakelsökande, namnsdagsblåsande slägte? Hvad Männer skall det bli för framtiden af dessa Kavaljerer utan skägg, dessa Riddare af Thebordet, invigda från barndomen i alla Salongens mysterier, det vill säga i förströelsens Grundlagar, i dagdrifveriets Ärfdabalk? Sådana I ären, voren I dock icke uppfostrade på detta sätt, utan på ett förnuftigare och allvarsammare, ehuru Tiden sedermera må ha hänfört Eder. — Man gör stora anspråk af Skolan för ungdomens uppfostran, man talar om läroverkens brister och nödvändiga reformer. Men ligger då icke Skolan midt i lifvet, är icke det dagliga umgänget, det dagliga efterdömet den förste, den inflytelserikaste Skolläraren? Tron mig, hvarje husfader håller skola, och uppfostrar,

utan att veta det, mer än den egentelige läraren med sina bestämda lärotimmar. Vill du reformera Läroverket, så börja med att reformera läraren derutanför, som är Tiden, det vill säga sederna, tänkesättet, lefnadssättet. Äro dessa ytliga, flärdfulla, lättsinniga, utan djup och allvar, huru kan du begära, att Skolläraren allena skulle kunna bryta förderfvet? Är han icke sjelf dessutom en son af sin tid, ehuru i många afseenden en styfson? De unga som anförtros honom, äro icke de likaledes dagens barn, med dess vådeldsmärke på pannan? Ännu en gång, en ganska väsendtelig del af Skolordningen ligger utanför Skolan, det är det yttre lifvet som med hela sin ofantliga, sin förskämda luftmassa trycker på henne; och det är förgäfves att hon bjuder idel stärkande medel, när dagens ton genom ständiga dietfel gör dem fruktlösa. —

Dessa utsigter äro nedslående; och det är tungt att inse det Onda, både till sin grund och sina sannolika följder, utan att kunna förekomma det. Det är ett eget lyte i vår tid, att den är, mera än någon föregående, atomistisk, det vill säga splittrad och sönderhackad i små enskilta personligheter, som tro sig förstå hvarje sak lika väl som någon annan, och anse sina enskilta tycken och hugskott för åtminstone lika goda som andras. De många Planeterna eller irrstjernorna samla sig icke kring någon sol, utan hvarje Atom vill vara sol för sig sjelf, ja sitt eget solsystem. Sådant hör till den beprisade jemlikheten och menniskans allmänna rättigheter. Man är så demokratisk och frisinnad, att man knappast vill erkänna en Demagog, man vill ej sluta sig till någon annan, ty hvar och en är sin egen sjelfständiga medelpunkt. Den som ser något djupare och klarare in i en sådan anarkisk tid, och varnar för dess förderf, honom lägger man sjelfva hans varningar, huru grundade, huru välmenta de än må vara, till last; ty de

häntyda på en öfverlägsenhet, som strider emot det helsosamma nivelleringssystemet. Är derjemte, hvilket stundom händer, en sådan Man för stolt att fara efter det väder, som kallas popularitet och folkgunst, uttalar han sin öfvertygelse skarpt, rent, skoningslöst, då är kriget förklaradt. Fabeln berättar om Cassandra att, då Apollo skänkte henne siaregåfvan, så fäste han dervid det villkor, att ingen skulle förstå eller tro henne, och den olycka, hon förutsagt, skulle likafullt inträffa. Det var alltså förgäfves, att hon förutsade Ilions fall, ingen aktade derpå; och Ilion föll snart, midtibland hennes Orakelspråk. Detta är Siarens vanliga öde, ännu i dag. Man tror honom icke. Man betraktar honom som en drömmare, eller skyr honom som en surmulen olycksprofet. Hans lott är hård. Ser han allting för mörkt och misstager sig derigenom, så pliktar han sjelf i främsta rummet för sitt misstag. Det är en Gud, som i sin vrede gifvit honom den tvetydiga gåfvan. Men den Guden spränger vanligtvis det bröst, hvari han bosatt sig; och så länge han herbergeras der inne, jagar han sömnen från hans nätter, och lugnet från hans dagar. — — —

Undervisningen har under året gått sin föreskrifna gång, i några klasser med mer, i andra med mindre lycka. Jag är emedlertid glad att kunna säga, det ingen märkbar försumlighet nu mera öfverklagas. Noggranhet och ordning äro visserligen nödvändiga, men dock endast yttre villkor för undervisningen; och äfven med dem kan hon misslyckas. Det ges ett sätt att undervisa som påminner om Poëten hos Horatius:

»Qui bellum Trojanum Ledæ orditur ab ovo»
börjar Trojaniska kriget från ägget som kläcktes af Leda,

det vill säga, går för långt tillbaka, sväfvar för vida omkring och icke concentrerar sig nog på *en* punkt, för att

der verka med tillbörligt eftertryck. Man vill lära gossen för mycket på en gång, och derigenom lär han mindre än han annars skulle. Det komparativa framställningssättet är upplysande för allt vetande, men det förutsätter, att jemförelsepunkten är fullt bestämd och är säkert fattad. I annat fall sönderfaller undervisningen i idel Episoder, och uppmärksamheten afledes ifrån hufvudsaken. Det är icke Skolans mening, att Läraren skall säga gossen allt hvad han sjelf borde veta om en sak, och i hvilka mångfaldiga förhållanden det kan stå till den egenteliga frågan; utan meningen är den att han skall säga hvad som är barnet nödvändigt att veta, för att klart och redigt fatta det ifrågavarande. Är detta med säkerhet inhämtadt, så skadar det icke, om tillfället medgifver, att någon gång låta gossen blicka omkring på hvad som är analogt med ämnet, eller också derifrån afviker. Då, men icke förr, blir en sådan jemförelse nyttig och upplysande. Vill du, att trädet skall bära frukt, så tuktar du de yppiga grenarna, på det safterna icke onyttigtvis må förspridas i särskilta riktningar. Med ett ord, första villkoret för all hållning i undervisningen är det, att du håller dig till saken. Sker icke det, så löper saken ifrån dig, och du fångar henne aldrig. Detta är en afväg, hvarpå mången lärare, som annars icke saknar hvarken kunskaper eller nit, lätteligen råkar, i synnerhet om ett lifligare lynne hindrar honom ifrån att tygla de kringsväfvande tankarna, kanske till och med att märka, det de fara för vida, för regellösa omkring.

Jag vet icke, om det kommer häraf, eller af tillfälliga orsaker, att det finnes en klass i Skolan, der antalet är ovanligt ringa. Man beklagar sig med skäl, om antalet är för stort för *en* lärare; men det är, ehuru i en annan mening, föga bättre, om det är för ringa. Det är en sorglig känsla att se en yngling, som tynar af, och släpar döende

lemmar genom lifvet. Men Skolan är ju en kollektif yngling, och det är ännu sorgligare att se en hel afdelning deraf nalkas sin upplösning. Härvarande Läroverk räknar flere skicklige lärare; och i spetsen för det samma står en Man, en verkelig *Spiritus Rector*, som icke blott är sitt kall fullt vuxen (ty det kunna många vara) utan äfven (hvad som är mera sällsynt) är född derför. Dertill hör ett allvar, en kraft, ett stål i sinnet, hvarförutan det är omöjligt att styra ens ett läroverk. Men understödes han icke tillräckligt af alla sina medarbetare, alla utan undantag, så uppkommer en lucka, Systemet brytes, och Skolan blir icke hvad hon borde vara. — — —

Efter en vinter, långvarigare och hårdare än de fleste kunna påminna sig i vårt land, och en vår, värdig son och efterträdare till en sådan fader, som gick i pels och snögade och frös, tyckes ändteligen Solen vilja mogna och återförer Sommaren grönklädd på sin gyllene vagn. Jag helsar honom med Skaldens ord:

»Välkommen, sommardag! Vi redan sorgsna blefvo
och trodde att du glömt hur god du fordom var.
Vi skrefvo bref på bref, vi idel ömhet skrefvo,
och fingo snö till svar.

Men ändtlig är du här och blommar på din stängel,
snart går en Skönhet rörd till någon klarnad elf,
och i dess spegelglas ser himlen, och en Engel
just då hon ser sig sjelf.«

Och med sommaren kommer äfven Er frihet, I barn och ynglingar! och jag klipper i dag af den tråd, som band Er om foten vid Skolan. Ut derföre, I qvittrande småfåglar, flygen ut och skaken skoldammet af Er, och tumlen lustigt omkring i det gröna. Alla resande prisa, och med skäl, den

lika sköna som egna Natur, som omger Er fädernestad; och sjelf har jag ofta från angränsande höjder beundrat den. Der ligger Jönköping som en vattenfågel på Näset, och speglar sig i Göthas Medelhaf, i Vettern, det underbara, det romantiska vattnet. Det är en Ariosto ibland sjöar, bottenlös, outgrundlig, med dolda gångar, som det tros, genom jordens innandömen, men derjemte klar och genomskinlig, och på ytan full af lek och de vildaste nycker. Och rundtomkring sitta de väldiga bergen på vakt, liksom jättar med de gröna hjelmbuskarna vajande i vinden. Sannerligen, det är en rik och underbar natur. Lycklig den, som fått ett öga för dess under, och förstår leken af himmelens vindar, och fåglarnas qvitter i skyn, och ögonspråket hos blommorna, och de djupa anderösterna ur de brusande vattnen. Vandren omkring i den Naturen, så ofta I fån, och sen henne, ansigte mot ansigte i de klara ögonen. Hon har mycket att lära Er, endast I fatten det. Och efter I tillhören Skolan, så tagen äfven med Er någon af Edra böcker, helst af de forntida, skrifna på den tid, då menniskoslägtet låg närmare intill Naturens bröst, sederna voro enklare, och alla förhållanden mindre förkonstlade. Deraf kommer det enkla, rena, storartade, som utmärker forntiden framför den närvarande; och för sådana böcker är Naturen sjelf den bästa Kommentarien. I intet land i Europa äro skolferierna så långa som hos oss; och detta försinkar i allmänhet framstegen, och kastar Nationalbildningen tillbaka. Men om ferierna användas som de böra, äro de icke fullt förlorade. Ferier äro icke nödvändigt det samma som sysslolöshet, ehuru de ofta gifva anledning dertill. Det ges för bättre sinnen äfven en förkofran och utbildning af fri vilja, icke af skoltvång allena. I kunnen och bören bemöda Er derom. De minsta ibland Er kunna väl knappast lära på egen hand; men få ibland dem torde

sakna allt tillfälle till handledning, äfven under sommaren. Begagnen det, mina unga vänner! Låten det icke sägas eller ens tros, att I ingenting viljen lära, om I ej ären tvungna dertill. Undviken den förebråelsen, att I återkommit till Skolan sämre än I utgått derifrån. Påminnen Er, att det icke blott är skolfliten, utan äfven hemfliten, som bygger kunskapen. Lycka till den fliten, som är och blifver framgångens källa. Och välkomna, en hel sommar mognare, välkomna åter till den skola, ur hvars band jag i dag löser Er! Farväl!

På Wexiö gymnasium.

(1838.)

Sedan jag sednast, för ett år sedan, talade från detta ställe, har en stor olycka gått öfver staden. Det var en kall stjernklar natt, och ulfven tjöt i skogen. Men den glada verlden vände sorglös hem ifrån en af sina käraste förströelser. Här, som annorstädes, gränsade förströelse och förstörelse tätt intill hvarandra; ty emedlertid hade förödelsens engel nedstigit, och uppslagit sin predikstol midt i staden. Och han predikade väldeliga, och under hans lågande andedrägt sjönk det ena huset efter det andra i aska. Det var en ryslig natt, och den som en gång sett henne, förgäter henne aldrig. Emedlertid har den Gud som tillåtit en sådan olycka att drabba staden, äfven bevekt menniskors hjertan till deltagande och hjelp; och i både enskilt och offentlig väg har den afbrända staden emottagit rikare gåfvor än troligtvis någon annan i vårt land under lika förhållanden. Vi böra således kunna hoppas att de nerbrända husen snart åter stiga ur sitt grus. Splitet har kämpat omkring deras grundvalar; men inbyggarne skola ej glömma att det är den allmänna och enskilta välviljan som byggt huset, och att frid, endrägt och välsignelse böra bo och trifvas derinne.

Stora olyckor ha åtminstone den fördelen med sig att de tvinga, eller dock borde tvinga menniskan att för ögon-

blicket vända sig från den flärd och lättsinnighet som utmärker vår tid, och att någon gång se lifvet in i de skarpa, de allvarsamma ögonen. Det är visserligen en dyrköpt, men dock en vigtig påminnelse derom, att lifvet är annat än lek, och att dess högsta bestämmelse icke egentligen och uteslutande är den att roa sig. Man fordrar i vår tid mycket af skolan och elementarläroverken i allmänhet, utbreder sig vidlyftigt öfver deras bristfälligheter, och ropar på reform, högljuddare i samma mån som man mindre förstår saken. I ett visst afseende kan man dock ha skäl; och det är äfven *min* mening, att skolan behöfver en väsendtlig och genomgripande reform. Men utgångspunkten för en sådan reform ligger icke inom skolan, utan derutanför. Den ringaste eftertanke borde lära oss, att skolan, i sitt närvarande skick, är och måste vara mera en anstalt för undervisning, än för egentlig uppfostran, det vill säga bildning af seder, tänkesätt, karakter, verldsåsigt. Skolan ligger midt i lifvet; men icke kan hon bilda lifvet omkring sig, som tvertom med hela sin luftmassa trycker på skolan och missbildar henne. Det första och verksammaste uppfostringselementet i all menniskobildning är lefnadssättet och tidens allmänna anda, den skolan ingalunda bestämmer. Med andra ord, skolan har sin egentliga lifsprincip utom sig, i familjelifvet. Hvarje husfader är icke blott den första, utan äfven den verksammaste uppfostraren, och kan förderfva oändligen mer än någon skola kan godtgöra. Vi afvika derföre ingalunda från dagens betydelse och mening, om vi för en stund samla våra tankar till några anmärkningar öfver *lefnadssättet vid elementarläroverken.*

Hvad som i detta hänseende först och närmast faller i ögonen är den förändring i lefnadssättet som på ett halft århundrade ägt rum i hela landet, och naturligtvis äfven sträckt sig till de ställen der elementarläroverken äro be-

lägna. Fästa vi oss till en början endast vid det materiella, victus cultusque, föda och klädsel, så är skillnaden lätt märkbar. Hvad den förstnämda angår så är bekant att studerande ungdomen, i fordna och kraftigare dagar, för det mesta lefde på medförd och saltad mat eller matsäck. Detta var otvifvelaktigt mindre dyrt för föräldrarna, men derjemte olämpligt och skadligt för en stillasittande ungdom. I detta afseende skulle jag alltså ej önska någon återgång till det gamla. Men väl kan den nya plägseden vara underkastad missbruk. Om det tilläfventyrs bland dem som gifva mat uppstode en oförnuftig täflan, att genom ett yppigare bord draga de unga till sig, så finna de sig derigenom vid hemkomsten till föräldrahuset missbelåtna med dess husmanskost; och man påstår att detta ofta skall ha inträffat. Ett bestämdt missbruk äro de mångfaldiga måltiderna, fem och flere på dagen. Sådant är frosseri och ovana. Barnet, liksom djuret, *kan* äta så ofta man bjuder det. Men ingen menniska, när den icke har någon stark och arbetsam kroppsrörelse, kan känna hunger, det vill säga *behöfva* att äta mera än tre gånger om dagen. Hvad som går derutöfver är öfverdrift och djurisk gurmandis, som försvagar kroppen, och gör sinnet tungt och sömnigt. Jag känner flere läroverk, både in- och utrikes, der ungdomen finner sig väl, och fullt belåten med de tre vanliga måltiderna för dagen. — Ser man vidare på klädedrägten, så är skillnaden mellan förr och nu ännu synbarare. Den berömde Ödman berättar i sina minnen från Hembygden att, då han för omkring 70 år sedan, studerade i Wexiö, voro några få Gymnasister som förvånade den dansande verlden med den då för tiderna oerhörda luxen af hvita bomullsstrumpor. Tiderna äro sedan dess mycket förändrade. Med hvarje generation ha strumporna blifvit bättre — och vadorne sämre. I sig sjelf är klädedrägten en obetydlighet,

hvad också fruntimren må invända deremot. Mannen, ynglingen, barnet skola alla kläda sig rent, snyggt, anständigt; om gröfre eller finare, det beror på råd och lägenhet. Jag hatar all slags Cynismus, den må komma af orenlighet, eller af fåfänga (som är själens orenlighet) och ett barnsligt begär att utmärka sig från andra i småsaker. Vi böra icke glömma att det var idel fåfänga som lyste fram genom hålen på filosofens trasiga mantel. Dåraktige äro, icke blott sprätten och den behagsjuka qvinnan, som anse klädseln för lifvets högsta angelägenhet, utan äfven den studerade råhet som affekterar att vara grof, både i drägt och seder, för att derigenom draga uppmärksamheten på sig. Narrkåpan må vara smutsig eller grann, i begge fallen är hon mig vidrig. Det ligger visserligen intet bildningsmedel hvarken i vadmalströja och skinnbyxor, eller i ullstrumpor och becksömskor; men de kunna dock bestå både med flit, kunskaper och inre hyfsning, i fall man saknar tillfälle att kläda sig annorlunda. Der detta finnes, ser jag ingenting hvarken underligt eller klandervärdt deruti att ungdomen sträfvar att vara nätt, till och med elegant; ty skönhetssinnet, och det dermed förenade begäret till prydlighet, är inplantadt i menniskonaturen, och i sig sjelf oskyldigt. Mången påstår dessutom att den finaste rocken, i det hela, är den minst kostsamma. Det må vara; men den fordrar åtminstone ett förlag som de fattige ej kunna bära. I anledning häraf bör jag påminna om en sak. Det finnes en slags rock som jag icke kan tåla, den sämsta, den otrefligaste af alla, lyste han än af guld och silke; och det är — den obetalta rocken.

Huru betydliga också de materiella förändringarna i afseende på mat och klädedrägt må vara vid läroverken, så oroa de mig dock föga. Om de, som icke må nekas, här och der i sin öfverdrift häntyda på något flärdfullt och fåfängeligt, så är det åtminstone en yttre flärd; och det är

den inre flärden som jag mest fruktar. Jag fruktar för den flärd som röjer sig i sinnets löslighet och sjelfsvåld, som är och blir omyndig, just derför att hon aldrig lärt underkasta sig någon myndighet, och som sätter sig, redan från barndomen, som en rostfläck på sinnet och fräter upp dess malm. Jag fruktar för den flärd som visar sig i en omättelig hunger efter nöjen och förströelser, den ingen landets nöd, intet dagens trångmål kan hejda i sin fart. Det är den flärden, som utrotar allt allvar, all kraft, all arbetshåg ur sinnet, som förfelar lifvets ro blott genom att roa sig, och gerna ville göra kunskap och dygd till blotta tidsfördrif. Det är den, som föranleder sällskapssjukan, tidens allmännaste, men också dess obotligaste sjukdom, och som består deruti, att man aldrig kan trifvas med sig sjelf, utan alltjemt illfänas att utbyta sin egen erbarmlighet mot en annans. Det är den flärden, som förlamar den högre tankens spännkraft, klipper ideernas vingar, och förnedrar förnuftet till ett blott räknebräde öfver egna småaktiga fördelar. Det är slutligen äfven den flärden, som förgiftar sederna i sin brodd, och andas i förtid sin orenlighet på oskuldens spegelglas. Det är den som ombildar känslan, som är ämnad att vara lifvets djupaste springbrunn, till ett grundt, ett gyttjefullt vatten, och gör menskligheten högaltaren, dess allra heligaste, nemligen hjertkamrarne, till idel skräpkamrar. Det är den flärden, som nu går med tusen trådar genom verlden, och med hvarje dag knyter sig allt mer och mer in i skolan. Det är den som redan upplöst samhällets fogningar i Europas sydliga länder, är i stark fart mot det allvarsamma norden, och hotar verlden med ett öfverbildadt, ett förfinadt barbari, sådant som det hvilket föregick Roms dödskamp med medeltiden, hvilken äfven var barbarisk, men i en motsatt och naturligare riktning. Det är för den flärden, som jag varnar Eder, I ynglingar!

»Detta är ett hårdt tal, ho kan fördragat»? sade fordomdags Judarna. Jag är också så fast öfvertygad som någon, att det intet, alls intet uträttar. Hvarje förtappad tid, eller med andra ord, hvarje tid utan kärlek, utan ära, utan tro, som den nu varande, är alltid atomistisk, det vill säga splittrad och sönderhackad i små enskilda personligheter, som tro sig förstå hvarje sak lika väl som någon annan, och anse sina enskilta tycken och hugskott för åtminstone lika goda som andras. En sådan tid är alltid anarkisk, ty ingen aktas då värdig att styra. De många planeterna eller irrstjernorna samla sig icke kring någon sol, utan hvarje atom vill vara sol för sig sjelf, ja sitt eget solsystem. Sådant hör till den beprisade jemlikheten och liberalismen. Man är för närvarande så demokratisk och frisinnad, att man knappast vill erkänna en Demagog, man vill ej, i aktning och förtroende sluta sig till någon, ty hvar och en är, i sin inbilskhet, sin egen sjelfständiga medelpunkt. Under sådane förhållanden vore det enfaldigt att hoppas, att någon skulle akta på en varnande röst, helst när den derjemte är en bestraffande. Men det är ofta en skyldighet, att uttala sin öfvertygelse, skarpt och utan skonsamhet, helst när ämnet är af vigt. Jag fortfar derföre.

Jag har sagt att tiden är löslig, och de fordna banden af lydnad, tukt och ordning förslappade. Tviflen I derpå, så sen Er endast omkring i familjelifvet. Huru många äro nu för tiden de föräldrar, som med forntidens helsosamma stränghet tygla barnets håg, och böja den till lydnad och beroende, till blygsamhet och vördnad för de bättre? Den monarkiska principen gällde åtminstone i fordna dagar inom familjelifvet. Nu har demokratien brutit in till och med i hushållet. Fader och son äro stundom tvenne statsmakter som motsäga hvarandra; eller också går hvardera sin väg, obekymrad om den andra. Hvad skall skoltukten

uträtta, när hemtukten, som borde vara hennes stöd och medarbeterska, saknas? Kan skolan bryta rakt hvad som växt krokigt från vaggan? — Det är naturligt att föräldrar älska sina barn; och någon partiskhet i bedömande af deras anlag är ursäktlig. Men, ju mera tiden är egenkär och afgudar sig sjelf, ju mera afgudar den äfven sina barn; och härigenom blir föräldrarnas partiskhet för barnen både ömklig och löjlig. Visar gossen tecken till allmänt menniskoförstånd, så anses han genast som ett geni. Är han yr, käck, påflugen, så kommer detta af snillets inneburna liflighet. Är han trög, sömnig, dufven, så kallas detta för beskedlighet och ett stadgadt väsen. Lipar han, förklemmad och bortskämd som han är, vid den minsta motgång, så är detta ett tecken till känslighet, ett lättrördt och godt hjerta. Det goda eller drägliga stegras till förträfflighet, det tvetydiga eller rent af förkastliga, blir barnslighet, obetänksamhet, förlåtlig, ja älskvärd svaghet. En ständig hyperbol, eller en ständig euphemismus äro de rådande figurerna, när föräldrar tala om sina barn. Ingenting tros så lätt och gerna som andras goda tankar om oss sjelfva. Hvarföre skulle då barnen icke tro hvad de från sådant håll ideligen höra eller märka? Huru skulle de då icke bli egenkära, inbilska, fulla af sig sjelfva? Icke hemtar man drufvor af törne, och ej heller blygsamhet och anspråkslöshet af en sådan uppfostran i fädernehuset.

Vidare. Det är naturligt att de unga vilja roa sig. Barnet måste leka, ty det har ett öfverskott af lifskraft som bör afledas. De unga böra också någon gång leka och förströ sig; ty nöje, liksom vin, stärker krafterna och återger sinnet sin spänstighet, nemligen när det tages måttligt. Men nöjet är dock, liksom vinet, ett retningsmedel; och användes det i öfverflöd, förslappar det själen i stället för att stärka henne. Göres det till vana så blir det just derigenom ovana, det

blir ett behof som icke kan tillfredsställas, utan genom en förstärkt dosis; och derigenom förlorar det småningom sin udd och väckelsekraft. Hågen för arbete och allvarsam sysselsättning försvinner allt mer och mer; och sålunda uppväxer ett slägte för hvilket ära, pligt, embete endast äro tråkiga bisaker, men hufvudsaken är att roa sig och fördrifva tiden. Och derföre fördrifver också tiden dem, när han blir hårdhändt, och mannen borde framträda med kraft och beslutsamhet. Ungdomens dröm om bedrifter i framtiden, om namn och ära och menniskoväl, den är förlorad för dem. Deras dröm är icke om sådana småsaker; utan drömma de, så är det om nästa bal, eller nästa virabord. Ty allt umgänge hvälfver sig numera omkring de begge polerna, spel och dans, af hvilka det förra förkyler, den senare förbränner hjertat. Umgänget, med alla sina förströelser, blir lifvets högsta angelägenhet; och allt ifrån barndomen vänjas de unga att icke frukta så mycket för något som för ensamheten, då de ej ha något annat sällskap än det sämsta, det vill säga sitt eget. Hvad jag för min del tänker om detta behof af sällskap, som är tanklöshetens myster, och tomma sinnens paradis, det har jag redan förut och vid ett annat tillfälle sagt ifrån detta ställe. Jag bör endast tillägga att i en sådan tid en smula liknöjdhet för menniskor gerna ingår i allt menniskovärde. Men en sådan känsla innebär ingenting fiendtligt emot menniskor, endast en kallsinnighet för deras vrånga omdömen, och för det ändelösa och andelösa sladder som vanligtvis kallas umgänge. — Pindarus kallar menniskolifvet för skuggan af en skugga. Men ett tommare skuggspel, ett ihåligare, betydningslösare väsen än det, som här blifvit tecknadt efter naturen, torde väl icke finnas. Det leder till idel ytlighet och flärd, hopkrymper hjertat till en småaktig sjelfviskhet, eller en trångbröstad omtanke blott och bart för egen lumpen

fördel: och när skådespelet är slut, har man lefvat utan gagn och dör utan ära.

Om förhållandet är sådant utom skolan, huru är det möjligt att detta icke skulle inverka på bildsamma och brännbara sinnen, helst i en ålder då retelsen är starkast, och efterdömet är så mycket mera än läran? Hvad tukt och allvar ännu, som en tradition från bättre tider, kunna finnas i skolan, huru skulle de kunna bestå mot det dagliga umgängeslifvets smitta? Hvad hjelper det att läraren söker nära det unga sinnet med forntidens merg, när tonen för dagen dessemellan alltjemt går omkring och bjuder på idel slisk och sötsaker, som förderfva själens matsmältning, slappa viljans senor, och bränna bort sinnets spänstighet? Jag har redan nämt, att man gör stora anspråk på skolan för ungdomens uppfostran och vill hvälfva på skolan allena hela ansvaret derför. Men jag har äfven sagt, att hvarje tid uppfostrar, mer än den egentliga läraren med sina bestämda lärostunder. Och är han dessutom icke sjelf en son af sin tid, ehuru i många afseenden en styfson? De unga som anförtros honom, äro icke de likaledes dagens barn, med dess vådeldsmärke på pannan? Med ett ord, med det tänke- och lefnadssätt, som nu går genom verlden, kan knappast någon skola uppfylla sitt ändamål, när man betraktar henne som en uppfostringsanstalt.

Det är ingalunda min mening att hvad jag här anfört skulle vara något särskilt för vår landsort, eller ens för vårt land. Flärd och sjelfviskhet ha i alla tider och hos alla folkslag varit frukter af civilisationen, i den mån han blifvit förvuxen och börjat forna i toppen. I många land har det onda stigit ännu högre, och fräter djupare än här på samhällets hjertrötter. Den olycksalige och flärdfulle anden flyger öfverallt genom verlden, och blåser sitt gift öfver land och stad. Men i städerna samla sig, af natur-

liga orsaker, allt landets förderf, och i synnerhet all landets flärd. Småstäderna, der våra elementarläroverk för det mesta äro belägna, göra härifrån intet undantag. Ingen stad är så ringa att han ej vill vara en hufvudstad i smått, af samma skäl som de småväxta gerna vilja anses för resliga. Man hemtar derföre från hufvudstaden snitten icke blott på sina kläder, utan äfven på sina seder, lefnadssätt och nöjen. Modern måste man vara, och modet gäller icke, som vore billigt, blott hufvudbonaden, utan äfven hufvudet och hjertat. Det är dock en beklaglig egenhet i umgängesnöjet i norden, att det nästan aldrig är hvarken roligt eller lifligt, men merendels framträder under råa och tunga former. Söderlänningen lägger i dylika förströelser en poetisk hänryckning, en passion som gränsar till bacchanalisk yra. Engelsmannen adlar sina, stundom utsväfvande förlustelser, merendels med originalitet, och en djupgående humor och verldsironi. Fransmannen, en född sällskapsman, roar sig med en sprittande liflighet, en lätthet, ett behag som hörer till nationallynnet, det älskvärdaste, om också det frivolaste i vår verldsdel. Men Tysken, Dansken, Svensken äro tröga och tungrodda, äfven då de lägga an på att roa sig, och deras lustighet påminner alltid, mer eller mindre, om — björndansen. Ingenting är ömkligare, ja löjligare, än en tungsint rolighet, ett misslyckadt försök att vara älskvärd. — Emedlertid gör man så godt man kan; och det finnes intet umgänge i hufvudstaden, som man ej sätter en ära i att eftergöra äfven i den obetydligaste stad, efter råd och lägenhet. Sålunda har man öfverallt i landsorterna, liksom i Stockholm, baler, soireer, lefvande taflor och döda, samt spektakler. I sistnämde afseende är det endast beklagligt att spektaklerna ännu på de flesta ställen äro husvilla, befinna sig på vandrande fot, icke på stående, och den skådelystna mängden måste församlas, liksom hö,

i ladone. Beklagligt är det i synnerhet att vi ännu alltjemt måste sakna den vidtberömda Apan, skådespelets triumf, som länge förtjust hufvudstadens allmänhet. Men vi böra hoppas det bästa. Hon kan ej vara så obarmhertig, att hon ej också en gång gör sin rund omkring i landsorterna. Åtminstone har hon redan, som förbud, skickat oss mera än en af sina tvåbenta representanter från Stockholm.

Om nu lefnadssättet och tonen i de flesta städer är sådant, så underställer jag om det kan vara lämpligt och helsosamt för ungdomen att elementarläroverken äro förlagda derstädes. Barnet är väl fredadt genom sin ålder: det måste endast ge sitt namn, såsom en förevändning åt de så kallade barnbalerna, som dock egentligen äro anställda för de fullvuxna barnen. Men ynglingen är förfallen under den allmänna konskriptionen, ehuru han ännu står på tillväxt. Derigenom afledes hans håg från allvarsamma sysselsättningar som dock skulle utgöra hans bestämmelse vid läroverket, han blir kavaljer långt innan han blir man, dunkla känslor och begär vakna och brådmogna i det unga, obevakade hjertat. I förtid invigd i alla sällskapslifvets lustbarheter, förlorar han hågen för arbete, och vill alltjemt roa sig; och de olyckliga följderna af denna sinnets flärd släpar han sedermera med sig genom lifvet. Det är sant, att han, som tonen nu är öfverallt, en gång måste indragas i denna hvirfvel; men det vore redan mycket vunnet, om dermed kunde hafvas anstånd till dess ynglingen är något mera utbildad både till kropp och själ, och karakteren satt sig. Man säger, att det beror på läraren att handhafva disciplinen, och att afhålla de unga från allt som kan vara dem skadligt. Men huru är detta möjligt när dagliga frestelser omgifva dem? Många föräldrar, smickrade af att se sina barn tidigt upptagna i sällskapslifvet, understödja, af missförstådd ömhet, det onda som de borde motarbeta.

Det är dessutom med sällskapsnöjet som med koleran: hon smittar icke blott genom vidrörandet, utan äfven genom luften. Man kan ej begära att staden skall ändra sitt lefnadssätt för skolans skuld. Det återstår således endast att skolan aflägsnar sig från staden och flyttar på landet. I medeltiden voro de fleste elementarskolor förlagda i klostren. Vi ha inga kloster mer i protestantiska länder, men skolan kunde och borde vara ett protestantiskt kloster, afsöndradt, så vidt möjligt är, från den allmänna roligheten. Ungdomen hade der intet annat sällskap än läraren, sina kamrater, vetenskapen och klassikerna. Den behöfver ej heller något annat; och ett bättre, ett arbetsammare, ett renare slägte skulle då troligtvis utgå från läroverken.

För undervisningen ha vi i år, af välkända orsaker, icke kunnat använda mer än hälften af den vanliga tiden. Likväl har mera, än jag vågat hoppas, blifvit medhunnit, och jag har skäl att, i allmänhet taladt, vara nöjd med den anställde års-examen, synnerligast på gymnasium. Derföre tackar jag skicklige och nitiske lärare. Jag tackar äfven ungdomen, bland hvilka flere med sällsynt flit och arbetshåg användt den korta tiden. Till någon del torde väl äfven framgången berott derpå, att inga förströelser, som afleda hågen från arbetet, kunnat finnas i den afbrända staden, och att således umgängeslifvets adeliga öfningar ej kunnat stå i vägen för de mera ofrälse, som tillhöra läroverket. Sällan ha vi derföre, sedan jag här blef Ephorus, haft den tillfredsställelsen att till akademierna dimittera så skicklige, flitige, till seder och uppförande oförvitlige ynglingar som i dag från öfre afdelningen af gymnasium. Yfvens icke öfver detta bifall, I ynglingar! ty i den afsigt är det icke gifvet, och det återstår ännu oändligen mycket för Er att lära. Elementarläroverket är endast förberedande klassen i bildningens storskola. Men det gläder mig, att flere ibland Er

genomgått den med heder, och derigenom hafva en säker grund att bygga på. Jag hoppas derföre, att I skolen försvara Er plats, icke blott i en akademisk examen, utan äfven i en vigtigare examen, i den examen rigorosum, som kallas för ett menniskolif, och som dimitterar till evigheten. Der gäller det icke vetandet allena, ehuru äfven det är nödvändigt, utan det gäller äfven, och ännu mera, heder och tro och den uppsåtets välvilja, som ingen otacksamhet tröttar, den välviljans fasthet, som ingen motgång böjer. I kunnen ej undvika att komma i beröring med lifvets flärd, ty hon är det närvarande slägtets uniform; men I kunnen åtminstone förakta henne, äfven om I bären hennes färger. I kunnen, om I allvarligt viljen, hålla Er obesmittade af den själens flärd, som kallas fåfänga, dagens afgud, den rakaste motsatsen af manlig stolthet, och som hos mannen vanligtvis röjer sig derigenom, att han far efter det väder, som kallas popularitet och folkgunst. I kunnen tro och känna inom Er, att I hafven något annat och högre att lefva för, än dagens förgängliga pris, som kittlar små sinnen, men som de store blygas för. Välkomna tillbaka med det sinnet till kyrkan eller staten! Drömmen ädle sinnens dröm! vågen, försöken åtminstone att lefva för det, hvarföre alla bättre menskor lefvat, för efterverlden! Jag uppmanar Er med Klopstoks ord till en yngling:

»Noch viel Verdienst ist übrig: auf! hab es nur!
Die Welt wird's kennen»
Än mång förtjenst står åter: upp, haf den blott!
en verld skall känna't. — —

Eller, om vingarna ej vilja bära Er dit, så lefven mera *för* än *med* er samtid. Ett ädelt sträfvande misslyckas aldrig helt och hållit. Dess framgång ligger just deruti, att det är till; frukten ligger i roten. Det kan väl hända, att det

ej bemärkes af många, och att det misskännes af andra. Hvad gör det? Det bemärkes dock säkert af Gud. Han misskänner Er icke. Hans välsignelse hvilar öfver allt, som är rätt och ädelt. Vare den Guden med Er på alla Edra vägar och stigar! Farväl!

Wrå Kyrka.

Den 12 Augusti 1838.

Herrens ögon skåda också in i hemliga vrår, (Syrach XXIII: 28) heter det i Jesu Syrachs Bok. Christelige Åhörare! Vi befinna oss här på ett ställe som kallas och är en Wrå i landet. Ödemarken ligger i gagnlös, i ofruktbar hvila, och sofver rundt omkring oss. Och på den enda grönskande fläck som vi kunna upptäcka vida omkring, der reser sig det nybyggda Templet, och pekar med sin tornspira åt himlen. Tron I icke, mine åh., att Herrans öga blickar dit ner och skådar in i hemliga vrår? Orden läsas hos Syrach cap. XXIII: 28.

Denna tanke, att Gud är öfverallt, att han vet och ser allt, förekommer ofta i de heliga Skrifterna. *Är jag icke en Gud then hardt när är,* (Jerem. XXIII: 23, 24) säger Herran, *och icke en Gud then fjerran är. Menar du att någon kan så hemliga fördölja sig att jag icke skulle se honom: är icke jag den som uppfyller himmel och jord? Hvart skall jag gå för tinom Anda,* sjunger David (Ps. CXXXIX 9 seq.), *och hvart skall jag fly för ditt ansigte? Fore jag upp i himmelen, så äst tu ther: bäddade jag åt mig i helfvetet, si så äst tu ock ther: toge jag morgonrodnadens vingar och blefve ytterst i hafvet, så skulle dock tin hand ther föra mig, och tin högra hand hålla mig.* Hvad skulle det också vara för Gud som

icke vore öfver allt, icke strålade i solen och växte i blommorna, och klappade i hjertat? Huru skulle han kunna dömma dig, om du kunde säga till natten: jag är ensam, eller till ödemarken, han märker mig icke? Nej, en verldsstyrelse vore otänkbar om hans öga blundade någorstädes, om han ej ginge genom lykta dörrar, äfven den tysta tankens, äfven det dolda hjertats lykta dörrar.

Denna föreställning om en allvetande, en allestädesnärvarande Gud, den är både en fasa och en tröst för menniskoslägtet. En fasa och förskräckelse är den för den orättfärdige som går på de mörka vägarna, der han hoppas att hans ondska skall döljas. Ofta lyckas det honom äfven, rikedom, anseende regna öfver hans skyldiga hufvud, allt tyckes gå honom väl i handom; men inom hans bröst lefver likväl en oro, en farhåga, ja en bäfvan som tar lugnet ifrån hans dagar, och sömnen från hans nätter. Midt i sin lycka bär han dock sitt straff inom sig, han fruktar alltjemt att hans ondska skall upptäckas. Merendels uteblifver det ej heller här i verlden; och i en annan uteblifver det aldrig. Ty der sitter den stränge Domaren med sin vågskål i hand, den starke hämnaren, som straffar fädernas missgerning på barnen allt intill tredje och fjerde led, men börjar med att straffa dem på dem sjelfva, sedan det jordiska lifvet är förbi och hycklets slöja är aflagd i grafven, och den odödliga själen står naken i all sin styggelse inför Dens ögon som ransakar hjertat och pröfvar njurarna. Huru det då går de ondskefulla, det hafven I ofta läst i de heliga Böckerna, eller hört ifrån Templet der Lagens åska dundrar öfver Syndaren, och Läraren hotar och varnar för den stundande räkenskapen. Det är tanken härpå som lik Engeln med det flammande svärdet förföljer den brottslige genom lifvet, och hinner honom i döden, om ej förr; men på förhand fyller han hans själ med fasa och ångest.

En sådan förskräckelse ingifver tanken på en allvetande Gud som är öfver allt, hos alla dem som trampa hans lag och bryta hans rätter. Den är ett nyttigt band på ondskan som just derföre icke alltid är så lycklig eller lugn som hon tyckes. Deremot, om du vandrar redliga inför Herran, och gör hvar man rätt, och godt åt dem du kan, om du i ditt hjerta känner en välvilja för hela menniskoslägtet, som är den kristeliga kärlekens kännetecken och seger: om du med ett ord hvarken har något brott att förebrå dig, eller någon likgiltighet för lidande medmenniskor att ångra: — o! då kan du gerna sjelf vara fattig och förtryckt och föraktad, plågan kan hålla dig fast vid sjuksängen, verlden kan smäda dig eller öfverse din ringhet eller bele din enfald som ej lyckas i timliga bestyr, utan låter tillfället till rikedom och ära gå obegagnadt förbi, låter lyckan förrinna som vatten mellan dina händer. Men under allt detta är det likväl en inre röst som säger dig att du har en Fader i himmelen som ser dig och icke förgäter dig, som upptecknar ditt lidande och håller räkning med dina tårar. Väl kunna hans vägar synas dig outransakliga, väl kan det förefalla dig underligt, ja hårdt att du måste umbära der andra frossa i njutning, måste föraktas der andra äras, måste tadlas der andra berömmas som dock äro sämre än du; men du vet på hvem du tror, och att din förlossare lefver och skall slutligen bekröna dig med ära. Sker det icke alltid, sker det sällan här på jorden, så är du dock icke på långt när så olycklig som andra kanske dömma dig. Dig följer den öfvertygelsen att alla dessa pröfningar dock måste vara för ditt eget bästa, dig följer Samvetsfriden, en Engel med sin palmquist, och Hoppet med sin invisning på framtiden, och om äfven den skulle svika, på Evigheten, der den icke sviker. Öfverallt, äfven i dina sorgligaste stunder, står han för dig, den rättfärdige, den barmhertige Guden som

aldrig öfverger de sina, utan tröstar och hugsvalar och hjelper. Du vet att hans öga är öfver dig ehvart du går, att han har ett öra i molnen för din klagan. Känn saligheten af denna öfvertygelse som följer dig genom lifvet, följer dig i grafven, följer dig genom evigheten. Det är dock skönt att på detta sätt, midt under lidanden och försakelser af alla slag, kunna finna lifvet drägligt och ha en fast ankargrund i döden.

Och sålunda, mine åhörare, är föreställningen om en Gud som är öfverallt, ser och känner och dömmer allt, den är en förskräckelse för de ogudaktige, och en tröst och hugsvalelse för de fromma. Den är derföre en af Christendomens hörnestenar, ett band af de flere hvarmed himmelen fästes hop med jorden. I hafven här byggt Herranom ett Tempel ljust, gladt, tillräckligt för Er folkmängd. I hafven med möda och uppoffringar, kännbara för Er fattigdom, prydt och smyckat det. Under hela arbetet har Församlingen i allmänhet och utan undantag visat sig villig och nitisk, och derföre tackar jag dem i dag offenteligen. De stodo härvid under din ledning, du Församlingens nyvalde Lärare, Kyrkoherde Rydeman. Dina uppmuntringar, din omtanke, din förvaltning har sammanhållit det hela. Du har sjelf bygt den kyrka dit Församlingens nästan enhälliga förtroende nyss kallat dig. Lef länge och lycklig och nöjd ibland ditt folk som du känner och älskar, förkunna dem länge ännu himmelens väg som går säkrast och genast genom din Kyrka; och när du en gång, mätt af år och välsignelse, lägger ner din herdestaf, så hvila ut i skuggan af de murar du uppfört, vakna upp i den salighet du förkunnat. Bland de flere af Församlingens Ledamöter som med råd och dåd bidragit till arbetets fortgång och fulländande bör jag särskilt nämna dig, Gästgifvare Nils Mattsson. Haf tack och heder derföre på denna

din hedersdag, och måtte Herren vedergälla på ditt hus hvad du gjort för Hans. — Men hvad är meningen med den byggnad I här uppfört? Månne icke den att Gud som skådar in i hemliga vrår, skall se in äfven i denna vrån, till ett folk som der dyrkar honom i anda och sanning? Glömmen aldrig att han är och förblifver midtibland Er, och ibland Edra söners söner till dagarnas ända, liksom han varit bland Edra Fäder ifrån dagarnas början. Här i synnerhet under dessa hvalf der hans Lag slår med sin åska, der hans Evangelium vederquicker med sin himladagg, här är han när Eder och tager ej sitt öga ifrån Eder. Kommen derföre aldrig hit utan att ha uppgjort Er veckoräkning, och framlägga den renskrifven inför hans ögon: han känner den förut, ty den står bokförd ofvan stjernorna, och I skullen fåfängt försöka att dölja någon enda post för Honom, den allvetande. Bekännen derföre Edra synder, ångren dem, bättren dem, flyn till hans barmhertighet, ty han förbarmar sig gerna.

Liksom en Fader sig förbarmar
utöfver en förlorad son,
så tar han upp i trogna armar
en hvar som längtar dit, men fallit derifrån.

I nåd hörde Herran Salomos bön öfver Jerusalems tempel etc.

Christelige Åhörare! Eder kyrka är nu vigd och helgad efter Lagens föreskrift och Församlingens urgamla plägsed. Emottagen henne derföre och begagnen henne till det bruk hvartill hon blifvit byggd och helgad. Tacken Gud i Templet, ty hvad hafven I icke Honom att tacka för? Han tänkte på Er innan I ännu voren till, innan verldens grundvalar lades, han gaf Er förnuftets ljus och uppenbarelsens fackla, för Er frälsning utgaf Han sin enfödde Son, den bättre,

den ädlare Menskligheteus förebild, på det att hvar och en som tror på honom skall icke förgås utan få evinnerligt lif. I hafven lifvet af honom, den luft I andens är Hans, han har dukat jorden för att nära Er, han lyser Er i solen, han svalkar Er i källan. Skullen I då icke tacka Honom, allt det Godas gifvare? Och här, här inom dessa murar skolen I i synnerhet tacka honom. Ty väl är han öfverallt, väl skåda hans ögon in i de hemliga vrår, för honom är ingenting förborgadt, han vet din tysta tanke innan den ännu funnit ord på dina läppar, ditt slutna hjerta ligger öppet inför hans blickar, men här trifves han, hit ser han enkannerligen, ty detta är nu ett heligt rum och här bor visserliga Gud. — Men, I skolen icke blott tacka Gud, I skolen äfven bedja till honom i Templet. Sjelfva Er tacksamhet är en Bön. Väl ändrar Bönen icke den Eviges rådslag, hon bryter icke Naturens gång och ordning, dess eviga lagar stå fast och ändras icke; men detta är icke heller Bönens mening, ingen förnuftig menniska föreställer sig något sådant. Men Bönen närmar dig till Gud, hon är själens samtal och umgängelse med Gud, och just derigenom tröstar hon dig i sorgen och stärker och upplyfter dig i glädjen. En varm, en hjertelig Bön har just derigenom sin bönhörelse med sig, och är aldrig fåfäng. Gud gifver dig också hvad som kan bestå med hans vishet och med ditt eget bästa, hvilket ofta icke är sådant som du tänker dig det i din fåvitsko. För en sådan Bön är Templet bygdt, det är ett Bönehus. Bedjen derföre deri med rena hjertan, med brinnande andakt, så skolen I förnimma att den Bönen aldrig är förgäfves. — Och när de höga, de underbara nådegåfvorna uppdukas på altaret, när det Heliga under synbara tecken stiger ner och går omkring altarrunden med förlåtelse och försoning för det ångerfulla, det förkrossade, det längtande hjertat, anammen det då

med vördnad, ty Er mund vidrör det högsta, det heligaste på jorden. Brödet är bröd, vinet är vin: men genom din Tro, din Känsla dervid blir det något annat, ett salighetsmedel, ja saligheten sjelf.

Icke i bröd och ej heller i vin, i det bättrade hjertat ligger förlåtelsen gömd, dess kraft är inom dig, ej utom. Sakramenterna verka till salighet på samma sätt som Ordet. Upptager du det icke i själ och hjerta, försmälter du det icke sjelf till lifssaft, så är och blir det dödt, ett blott munväder, utan kraft och betydelse. Men uppfattar du det som du bör, så är det en andedrägt till lifvet, till evinnerligt lif.

För dessa och dylika ändamål, christelige åhörare, är kyrkan byggd och i dag invigd. Men huru kommen I hit upp eller hur kommen I härifrån? I måsten ju gå öfver dödens åkerland härutanför, der I redt och bäddat sängarna åt de hädanfarna. Jag lyser himlens frid och välsignelse äfven öfver dem, öfver den tysta staden, allas vår hvilostad. En gång skolen äfven I flytta dit in: och år efter år, århundraden efter århundraden flytta edra söner och edra söners söner efter Er och lägga sig tigande ner och hvila sina trötta lemmar. Tänken derpå då I gån öfver taket på de stilla kamrarna, lyssnen till den varnande rösten som bor derinne. Grafven är väl stum, men ändå predikar hon väldeliga för dem som förstå henne. Påminnen Er att som man bäddar så ligger man öfverallt, till och med uti grafven. Edra gerningar följa Er dit, och sitta osynliga hos Er derinne; nej icke osynliga, ty Gud ser dem. Hvad som är såddt i förgänglighet, det skall uppstå i oförgänglighet, och det är endast den frommes minne som blifver i välsignelse. Böjer edra hjertan till Gud, och anammer hans välsignelse. Herren välsigne Eder etc. Amen!

Sandsjö kyrka

d. 9 Septbr. 1838.

Välsignad vare Han som kommer i Herrans namn; vi välsigne Eder som af Herrans hus ären! (Ps. 118: 26.) Sålunda lyda orden hos David i 118 Psalmen, i den lofsång som de Gamle med rätta kallade för hans gyllene Halleluja. Denna sång är egenteligen en Segersång af en Konung som genom Herrans bistånd öfvervunnit sina hedniska fiender. I djupa, högtidliga toner prisar han deri den Eviges mildhet som upphöjt sin högra hand, och nedlagt alla hans ovänner. Många århundraden förflöto sedermera; men i tidernas fullbordan kom Jesus Christus, Davids Son, och besegrade eller lärde oss att besegra den farligaste fienden, den gamle Hedningen i vårt eget hjerta, icke med vapen och örlog, utan med öfvertygelsens makt, med sin milda lära, med sin heliga föresyn. När han då för sista gången tågade in i Jerusalem, för att med sin uppoffrande och oskyldiga död besegla sin gudomliga lära och kröna en gudomlig lefnad; då strömmade folket honom till mötes och helsade Honom med detta utrop hämtadt från den segrande, den konungslige Sångaren: *Välsignad vare han som kommer i Herrans namn.* Händelsen berättas hos Evang. Matthæus 21: 9.

Ja, välsignad vare Han som kommer i Herrans namn! Men hvem och hvad är det som kommer i Herrans namn? Visserligen är här endast och egenteligen fråga om Honom i hvilken alla jordens slägter skulle välsignade varda. Men

det är ju dessutom mången annan, det är mycket annat som möter oss i vår lefnad hvilket med rätta kan sägas komma i Herrans namn. — När en upplyst och nitisk Lärare undervisar Er utan likgiltighet och nitälskar utan svärmeri för de himmelska sanningarna och visar Er den rätta vägen till salighet med värma och öfvertygelse, men enkelt och förståndigt, såsom det höfves en rättskaffens Evangelii Budbärare; välsignad vare då den *Läraren;* ty äfven han kommer i Herrans namn. — Eller när en rättvis Domare skipar lag och rätt utan väld, och beskyddar den oskyldige och straffar den brottslige utan anseende till personen, och derigenom upprätthåller ordning och säkerhet inom Ert samhälle: välsignad vare den *Domaren,* ty äfven han kommer i Herrans namn! — Eller när I sen ett godt efterdöme af redlighet, af flit, af nykterhet, af tålamod i olyckan, af ödmjukhet i medgången, af kristelig försonlighet mot sina fiender, af kristelig kärlek till sina bröder; välsignadt vare då det *efterdömet,* ty äfven det kommer i Herrans namn, det är ett sändebud från kärlekens och rättfärdighetens Herre. — Eller när allt går Eder väl i lifvet, säden trifves och växer rikeliga på marken, och välartade Barn trifvas och växa i huset och stå såsom oljeqvistar omkring Ert bord i blomma, när frid och förnöjsamhet bosätta sig hos Er, så att I läggen Er med frid och vaknen med hopp, och allt hvad lofligt I företagen Er lyckas och välsignas: välsignad vare då *glädjens dag,* ty han kommer i Herrans namn, han kommer för att påminna Er om den vördnad, den lydnad, den tacksamhet I ären skyldige det Godas gifvare. — Men om åter allt går Er emot, om fattigdomen trycker, om sjukdomen utmagrar er, om vedermödan leder Eder till sängs och bekymret väcker er, om äfven de billigaste förhoppningar förrinna som vatten mellan edra händer, och det beklämda hjertat vill förvissna i Ert bröst: välsignad vare då äfven *sorgens*

dag, ty också han kommer i Herrans namn, han kommer för att pröfva, för att styrka, för att luttra Er till tålamod under Herrans tuktan. Och när pröfningen en gång slutar och det trötta hufvudet dignar, och *döden*, den sista, den vänlige Befriaren nalkas: välsignad vare *Han* den stilla Engelen, den tyste saliggöraren; ty sannerligen äfven Han kommer i Herrans namn och förer oss alla från sorg och vedermöda in i vår Faders glädje. — —

Och sålunda vare oss då välsignadt allt hvad som kommer i Herrans namn, både lifvet med sin glädje och sorg, och döden med sin salighet! — Men det heter vidare i vårt anförda Bibelspråk: *vi välsigne Eder som af Herrans hus ären*. Vi stå här i ett Herrans hus, en rymlig ljus och vacker byggnad, ett värdigt minnesmärke af Församlingens nit och omtanka. Det skall i dag på gammalt lofligt sätt helgas och invigas till sin bestämmelse. Välan då, så vill jag i dag välsigna huset, jag vill nedkalla den Högstes nåd och hägn öfver Eder, I murar! Måtten I ännu i århundraden skåda huru inom Er den inre, oförvanskeliga kyrkan uppbygges, *der Christus är öfversta hörnestenen på hvilken hela byggnaden tillhopafogad är, och växer till ett heligt Tempel i Herranom, Gudi till ett hemman genom Anden*. (Ephes. 11: 21.) Måtten I hvitmende murar ännu i århundraden skåda huru inom Er den Högstes afsigt med sitt menniskoslägte befrämjas, till sanningens kunskap, till bättringens frukter, till helgelsens salighet! Måtte aldrig obotfärdigheten eller lättsinnet, eller förströelsen hädanefter våga sig in under edra hvalf, måtte aldrig vantron och den falska, den hycklande, den skenheliga gudaktigheten finna ett stolrum inom ert område! Måtte Tron som är himmelens dotter, som är lifvets tröst, som är dödens förhoppning, den rätta, den gudasända, den kristliga Tron, här väckas, här tillväxa och förkofras, så att hon går ut härifrån och tar mandom

i lifvet och uppenbarar sig som hon bör i gerning, och blir själen i handlingens lemmar. Du Trons gifvare, du Församlingens Öfverherde, du verldens Skapare och upprätthållare, Ande, Son och Fader! Låt din sol skina fredligt på Templets tinnar, låt din åska flyga förbi de helgade hvalfven, låt ditt rike växa till från slägte till slägte, församlade inom dessa murar!

Men det är icke blott huset som jag vill välsigna: vi vilje äfven *välsigna alla dem som af Herrans hus äro.* Hvilka äro de som med rätta sägas vara af Herrans hus? Icke är det alla som besöka kyrkan och afhöra predikan, och anamma sakramenterna, och i allt det yttre iakttaga kyrkans stadgar. *Detta folket* (säger Herran hos Profeten) *nalkas mig med sina ord och hedrar mig med sina läppar, men deras hjertan äro långt ifrån mig.* De som verkeligen äro af Herrans hus, de äro få, de äro de utkorade, hvilkas antal öfverallt är ringa. De frukta Gud, men i Anda och sanning, de böja knän och hjertan för den Evige; men icke gå de med hängande hufvuden och med hycklande åtbörder fram genom lifvet, de emottaga Ordet sådant som det predikas dem, rent och klart, af upplyste, af pröfvade, af lagligen kallade Lärare; men icke löpa de landet omkring efter allehanda fåfängeligt lärdomsväder, icke smyga de sig förbi kyrkorna till stulna, äfven i verldslig lag förbudna sammankomster, der svärmeriet sitter som åhörare och oredan står och predikar. De frukta Gud, men Herrans fruktan är för dem Vishetens begynnelse, icke begynnelsen till ofördragsamhet, oförstånd och andeligt högmod. — De som verkeligen äro af Herrans hus, de tacka Gud om han välsignar deras arbete, deras ödmjukhet växer med deras tillgångar, ty de veta väl att all god gåfva kommer ofvanefter och att menniskan har intet som hon ej undfått hafver;

men icke brösta de sig öfver förgängliga håfvor som den ena dagen ger och den andra kan borttaga, icke pösa de af högmod om Gud tilläfventyrs gifvit dem litet mera än de kunna äta upp för dagen. — De som verkeligen äro af Herrans hus, de neka sig icke hvad som hör till lifvets nödtorft, icke en gång den dryck som ett hårdt luftstreck, ett strängt arbete, och en långlig vana nu mera gjort till ett behof, eller åtminstone en vederquickelse för folket. Men icke missbruka de den till öfverflöd, till svalg och dryckenskap, icke förstöra de derigenom sin helsa, sitt välstånd, sitt borgerliga anseende, icke dränka de förnuftets ljus i ett oförnuftigt fylleri, icke erbjuda de tidt och ofta det vämjeliga skådespelet af Guds Beläte som sjunkit ner till fänaden, icke låta de oss tidt och ofta se en mensklighet som är förryckt, förnedrad, försvinad. — I Männer af Sandsjö! Ären I verkeligen alle af Herrans hus, i denna mening taget? Läggen handen på hjertat och svaren, icke mig utan den Gud som pröfvar hjertat och ransakar njurarna. Är det ingen ibland Er som vet med sig ett eller flere af de fel jag här omtalat? Läseriet som hycklar och ljuger för Gud och menniskor, Högmodet som yfves och frossar, Dryckenskapen som går raglande kring landet? Hvar helst en sådan finnes (och jag fruktar att det finnes mera än en) sannerligen han är icke ännu af Herrans hus, om han också ville bosätta sig inom kyrkomurarna, om han också låge från morgon till quäll inför Herrans altare. Öfver en sådan kan jag icke ännu uttala den välsignelse jag så gerna unnade Er alla. Dock — jag kan varna, kan bedja för honom. Store Gud, Barmhertighetens, Rättfärdighetens, Vishetens evige Fader! Upplys de förvillade, led deras hjertan till din fruktan! Lär dem att i tid besinna hvad deras frid tillhörer, låt dem använda de krafter du förlänat dem, och styrk dem med din nåd till bättring och ett nytt lefverne!

Var deras ljus i mörkret, var deras sköld i striden mot det Onda, emot efterdömet som förleder, emot vanan som lockar, emot begärelsen som drager dem! Led dem åter alla på din väg, hvarifrån de bortkomne äro, på den vägen som förer, ensam förer till lif och salighet! Samla de förskingrade omkring dig, på det att det måtte vara en hjord och en herde, på det att dina tjenare en gång måtte med glädje få välsigna dem alla, alla dem som af ditt Hus äro! Amen.

I nåd hörde Herren Salomos bön öfver etc.

Christelige Åhörare af Sandsjö Församling! Den heliga förrättning hvarför vi i dag varit samlade, nalkas nu sitt slut. Er kyrka är nu vigd och helgad med bön och sång och Bibelspråk, enligt Lag och urgammal plägsed; och som sådan öfverantvardar jag henne härmedelst åt Eder, i Guds, Faders och Sons och den Helige Andes namn. I hafven henne icke till skänks. Tvertom har hon kostat Er mycket både arbete och uppoffringar; men Er värdige själasörjare har sagt mig att I med glädje gått till Ert arbete, och drifvit det så att Templet inom två somrar stod fullfärdigt och kunde inrymma sin Församling. Gud har också med välbehag blickat ner på ett villigt, ett flitigt och sträfsamt slägte, han har hållit sin hand öfver de arbetande, så att intet enda, vid sådana tillfällen ej ovanligt olycksfall inträffat. Och derföre gläder det mig dubbelt att stå här och tala under det fria hvalfvet, att se hur rikliga dagen blickar in genom fönstren i det sköna, det rymliga Templet. För allt detta, för hela Er fromma möda tackar jag Eder samtelige. Men främst ibland alla tackar jag dig, du Församlingarnas Herde, Prosten P. Pontén. Det är icke första gången som du byggt Herranom ett Tempel; och äfven här har du, ehuru frånvarande, varit Andans styre inom din krets, och lifvat viljorna och sammanhållit det hela. En

värdig Embetsbroder har härvid gifvit sitt verksamma biträde. Det är du, Pastor Bengt Osén som redan i 24 år vårdat denna Församling. Du har här växt upp med de unga och grånat med de gamla, aktad och älskad af dem alla. Huru mycket har ej Sandsjö att tacka dig för! Hur mången sorg har du ej tröstat, hur mången glädje har du ej delat och förädlat med ditt folk. Du har byggt deras skola, och den bästa Skolan har varit din egen vandel. Du har nu äfven väsendteligen med råd och dåd hjelpt till att bygga deras Kyrka, der du förkunnar himmelens lag och rätter för de dina; ty församlingen är de dina, det är din slägt, ditt husfolk. Gå länge ännu ibland dem, förkunna länge ännu fridens ord och gör fridens gerningar, låt icke förleda dig att bortbyta din välkända, om också trängre verkningskrets mot en vidsträcktare, utan lägg en gång ner din herdastaf der du så länge fört honom med ära och välsignelse. —

Vid detta tillfälle bör jag äfven, å egna och Kyrkans vägnar, tacka de Herrar och Män som genom sin frikostighet eller sin framför andra utmärkta verksamhet befordrat företaget. — Dessa äro Brukspatron Hr. Fabian Westman som skänkt 3:ne Triangelklockor af stål, ett ämne som i denna fredliga afsigt hittills ej varit brukadt, åtminstone ej här på orten. Den mindre kyrkoporten är bekostad af förenämde Brukspatrons fader, Hr. Grosshandlaren Westman i Stockholm, i förening med pastor Bengt Osén och Direktör Erik Arnell. Mycken tid, möda och tillsyn hafva från arbetets början till dess fulländande äfven i synnerhet blifvit använd, utom af Pastor B. Osén, äfven af Böckaren Jakob Hesselberg i Holmahult, af Johan Svensson i Bungamåla, och Kyrkovärden Sven Persson i Genemåla. Jag tackar dem härmedelst samtelige offenteligen; och måtte Herren vedergälla på deras hus hvad de gjort för Hans! —

Och härmed farväl, I Männer af Sandsjö. Hållen det nu helgade templet *heligt*. Men *heligt* hållen I det endast då när I icke fören andra än heliga tankar ditin eller åtminstone derutur, när I på dess tröskel skaken det jordiska stoftet från själens vingar, så att hon svingar sig, hvit som en dufva, i bön och sång, upp till den Evige. *Heligt* hållen I det när I derinne tacken och lofven Herran, men med rörda hjertan, med brinnande andakt, med djup erkänsla af alla Hans mångfaldiga välgerningar. *Heligt* hållen I det när I med ångerfulla, med botfärdiga, med försonliga hjertan, här anammen de heliga Sakramenterna och äten af det underbara brödet, och dricken af den hemlighetsfulla kalken. *Heligt* hållen I det i synnerhet när I icke förgäten de läror I der hört, de känslor I der rönt, utan fören dem ut med Eder i lifvet, och bevisen den Tro I bekännen med de gerningar I gören. Ty detta är dock Christendomens merg och kärna, och dem förutan äro både bön och sång, och tack och lof, och bot och Sakrament, endast ett tomt munväder, ett farisäiskt hyckel, ett gäckeri med det heliga. Akten Er, akten Er *derföre*, att icke Edra läppar må förvissna när I bedjen till Fadren: *helgadt varde ditt namn*. Ja, helgadt varde hans namn i detta Tempel, ibland Er och edra söner och edra söners söner i mångfaldiga led, och så länge som dessa murar hålla tillhopa! Helgadt varde hans namn, genom de christnas Tro, och genom den Trons frukter, som äro fromhet, redlighet, försakelse, kärlek! Då är Templet i dag icke förgäfves helgadt, då står det, som det bör, genom århundraden såsom en Jakobsstege till himmelen, såsom en vägvisare till salighet, då vårdar Herren sin Tempelgård, och gjuter öfver landena välsignelse neder till fyllest. Böjer edra hjertan till Gud och anammer *den* välsignelsen. Herren välsigne Eder och bevare Eder etc. — Amen.

Sjelfbiografiska anteckningar.

(1839.)

Jag är född d. 13 November 1782 på Kyrkerud, komministersboställe i By pastorat, Näs Härad, i sydligare delen af Vermland. Min far, då utnämd kyrkoherde i Millesvik, tillträdde ej detta Pastorat före 1784. Han var född i Vexiö Stift och namnet är taget af Tegnaby, præbende under Vexiö Biskopsstol. Min Mor, S. M. Seidelius, en Prostdotter från Vermland, var mycket utmärkt genom fromhet, välvilja och religiositet.

När jag nyss fyllt 9 år (i början af 1792) dog min far, bekant som lycklig predikant, glad sällskapsman och ifrig åkerbrukare. Huset var fattigt, och det var icke ämnadt att jag, den yngste af barnen, skulle studera. Två äldre Bröder, Lars Gustaf och Elof, lågo vid Lunds Akademi för att taga filosofiska Graden. Jag lärde således ingen ting. En min fars Landsman, KronoBefallningsman Assessor Branting, tog mig till sitt hus och lät mig arbeta på Fogdekontoret. Jag tillbragte der 4 eller 5 år, lärde mig hastigt de mycket enkla göromålen, skref en vacker handstil, var vanligtvis med på hans vidlyftiga resor genom fögderiet och deltog i uppbördsstämmorna. Branting, en hedersman af gammalt skrot och korn, och mycket religiös, har sedan sagt mig att hans mening var den att med tiden

lemna mig tjensten och derjemte sin yngsta dotter. Huru olika hade icke då troligtvis mitt öde utvicklat sig!

Ehuru jag icke förstod något annat språk än svenskan, läste jag dock allt hvad jag kunde öfverkomma helst i vitterhet och historia. Med de gamla Nordiska sagorna gjorde jag redan på denna tid bekantskap. När jag började att rimma kan jag nu icke minnas, men vet med visshet att redan på denna tid få eller ingen händelse af någon slags märkvärdighet i mitt enformiga lif lemnades obesjungen. Jag har nu ingenting quar af dessa vitterhetsprof, men påminner mig att jag skref ett längre poèm, Atle, i alexandriner efter den tidens sed, och hvartill ämnet var taget ur Björners Kämpadater. Äfven det är förloradt. Jag vann derigenom tidigt en slags teknisk färdighet och ett välde öfver språket, på den tiden mindre vanlig än nu, helst hos ett barn, och hvarmed inskränkte talenter vanligtvis börja, stundom äfven sluta sin bana.

En afton då jag med Assessor Branting for hem från Carlstad var det stjernklart, och min religiöse fosterfar tog sig deraf anledning att tala med mig om Guds allmakt och de synbara spåren dertill som visade sig öfverallt i Naturen. Jag hade nyss läst Bastholms Filosofi för Olärda och redogjorde för hvad jag der läst om stjernhimlen och lagarna för himlakropparnas rörelse. Detta frapperade den gamle som några dar derefter sade mig att han beslutat det jag borde studera. Detta hade länge varit min hemliga önskan, ehuru jag ej vågat att framställa den. Du kan, sade han, hos mig nu mera ingenting lära, och jag tror dig vara född till något bättre. Om så är, tillade han, så glöm ej att derföre tacka det Godas gifvare. Jag anmärkte häremot min medellöshet; men han sade mig att Herren förser väl offret, och han skulle ej glömma mig. Du bör resa till din äldste Bror, till hvilken jag redan skrifvit härom.

Jag reste alltså i Mars månad 1796, då jag var på mitt 14:de år till min Bror Lars Gustaf Tegnér, som efter tagen kandidatexamen då vistades i Vermland. Sällan eller aldrig har jag känt en man af så öppen och hjertlig, jag kunde nästan säga barnslig välvilja mot hela menniskoslägtet, fromhet och uppriktig Gudsfruktan. Han var äfven en mycket lycklig och eftersökt predikant, och jag förvarar ännu några af hans predikningar. Dertillmed hade han vidsträckta och grundliga kunskaper, och jag hörde sedermera många af mina Bröders bekanta säga att han i detta afseende förtjent det hedersrum vid promotionen, som hans yngre bror, Elof, erhöll. Han tog sedermera med mycken utmärkelse Theol. Licentiatexamen; och hade han ej dödt så tidigt (vid 30 års ålder) hade han troligtvis blifvit bekant som en af våra bästa Theologer. För närvarande vistades han, efter undergången Kandidatexamen, i Vermland.

Här började jag då studera Latin. Methoden var den gamla och grundliga, i min tanka den enda rätta, som väl synes långsam och tråkig, men genom den större säkerhet den ger i det hela besparar tid i stället för att förlora den. Jag läste således utantill Glosboken och af Grammatiken det som bör läsas på detta sätt. Mitt minne var på den tiden så starkt att sedan jag 3 eller 4 gånger genomläst en sida af Sjögrens Glosbok, innehållande ungefär 60 ord, kunde jag uppläsa dem utan att stappla. Med det grammatikaliska studium förenades strax ifrån början explikation af Cornelius Nepos, till en början under lärarens ledning, men snart på egen hand, hvarvid Ordboken företrädde Lärarens ställe, som dock stundom måste rådfrågas. På detta sätt hade jag innan årets slut genomgått och kunde redovisa för hela Cornelius i Latin och äfven för Les Aventures de Télémaque i Fransyskan. Grekiskan började sednare och jag hann icke att deri genomgå mera än ett par Evangelister.

Detta skedde likväl utan tillräcklig grammatikalisk grundläggning; och då jag sedermera var nödsakad att ordentligen studera Språkets Grammatik ångrade jag många gånger det ökade besvär och den tidspillan jag genom denna genväg ådragit mig. Hamiltonska methoden var då ännu icke känd; men af egen erfarenhet kan jag intyga dess olämplighet, åtminstone för de gamla språken.

Sedan jag sålunda i ungefär $^3/_4$ år haft undervisning ansågs jag kunna studera på egen hand. Det skedde också och med den ifver och energi hvaraf en kraftig vilja är i stånd, helst i ungdomen. Under året 1797 genomgick jag en mängd Latinska Prosaister och i synnerhet Poëter. De sednare i synnerhet fästade sig så i mitt minne att jag ännu i dag kan repetera betydliga stycken derur.

Följande året, 1798, kom jag, såsom Informator, till Rämen. Stället ligger i Nordöstra Vermland, nära gränsen af Vestmanland och Dalarne, i en vild men storartad Natur. Egenteligen är det svensk Finnmark som först bebyggdes af Carl IX, eller Yfva Carl som han ännu kallas på orten. När Filipstad byggdes inkallades äfven en mängd Finska hushåll som bosatte sig på skogarna; och ännu på denna tid talades Finska af en del bland deras afkomlingar. Ägaren, Brukspatron, sedan BergsRådet Myhrman, var en i flere afseenden utmärkt Man. Driftig och utmärkt Bergsman och Mechanicus, ägde han tillika en för sitt yrke ovanlig bildning. Af gamla språken kände han och läste Latin, af de nyare Franska, Tyska och Engelska, hade ett vackert Bibliothek, hvars skatter upplätos till mitt begagnande. Deribland funnos äfven flere Grekiska Böcker och bland dessa en Homerus på Grekiska och Latin. Det var Castalios Edition, Basel 1561, Fol. Så utan all grammatikalisk underbyggnad som jag var beslöt jag likväl genast att, med tillhjelp af den Latinska versionen och Ordboken, försöka mig på detta

företag, som sysselsatte mig hela året. I början gick det naturligtvis trögt och långsamt. De många anomaliska Dialectformerna, hvarom jag alldeles intet begrepp hade, lade hinder i vägen som troligtvis skulle afskrämt hvar och en mindre energisk vilja. Den Grekiska Grammatik jag hade och begagnade var endast beräknad på Prosaisterna. Om de poetiska Dialecterna förekom ingen ting. Jag var derföre nödsakad att häröfver bilda mig ett eget system och förvarar deröfver från denna tid ännu anteckningar som bevisa att jag, bland många misstag, stundom efter Analogien träffade det rätta. Att gifva vika för någon slags svårighet var i allt fall icke mitt lynne; och ju längre fram jag hann, ju lättare blef explikationen som i allmänhet med den Homeriska enkelheten icke är svår för den som dertill är behörigen förberedd. Med prosaisterna, Xenophon och Lucianus gjorde jag äfven här en flygtig bekantskap; men de interesserade mig föga och hufvudsaken var och blef mitt Homeriska studium, samt i Latinet Horatius, den jag förut ej kände.

Franska Litteraturen var i denna boksamling rikt försedd. Rousseaus, Voltaires, Racines arbeten funnos fullständiga och försummades ej heller. I Engelskan träffade jag på Macphersons öfversättning af Ossian, som mycket grep mig och hvarur jag också alldeles på egen hand lärde språket. Af Shakespeare fans endast Hamlet som, besynnerligt nog, ganska litet interesserade mig. Han fordrar också en mognare ålder än min dåvarande. I Tyska Litteraturen fanns ingen enda poët. Det språket nödgades jag således lära ur de vanliga läsböckerna. Den prevention jag härigenom fick emot språket bibehöll sig länge.

Dessa språkstudier upptogo all den tid jag hade ledig. I ungdomens vanliga nöjen och förströelser, i umgänget deltog jag föga eller intet, saknade det ej heller, ty mina böcker gåfvo mig full sysselsättning. Rimmandet blef ock-

så mera sällsynt; ty den bekantskap jag nu gjort med de stora och verkeliga Poëterna lärde mig att anse mina egna försök såsom alltför barnsliga. Dock påminner jag mig att då vid denna tid ett rykte utspriddes i Tidningarna om Napoleons död i Egypten, jag i anledning häraf diktade i lyrisk form ett temligen vidlyftigt Poëm. Myhrman som mycket beundrade Napoleon, och i allmänhet de Franska Revolutionshjeltarna, och äfven sjelf skref litet vers, fattade deraf förhoppningar som sedermera skulle svika.

Om hösten 1799 kom jag till Lund. I Språken, de gamla och nyare, var jag tillräckligen förberedd. Deremot var jag alldeles okunnig i Mathematik, Filosofi, Naturvettenskaper m. m. som fordras till filosofiska Graden. Det var också icke min afsigt att taga den, utan endast kansliexamen för att ingå i Konungens Kansli. Förut ville jag dock disputera pro exercitio för att låta märka det jag förstode Latin och Grekiska. Till följe häraf hade jag sammanskrifvit en liten afhandling på Latin om Anacreon. Med den begaf jag mig till Dr. Norberg och begärde att han ville först genomse den, och sedermera, i fall den funnes lämplig, presidera derför. Aldrig förgäter jag det intryck den berömde Mannen strax från början gjorde på mig. Det låg i hans väsende en besynnerlig blandning af faderlig godhet, patriarkalisk enfald och barnslig oskuld, som i förening med det genialiska och originella, bjöd både kärlek och beundran.

›Som åldren vis, som barnet oskuldsfull‹

skref jag sedermera med fullt skäl om honom. Han emottog mig med mycken godhet, en öppenhet och förtroende som nödvändigt måste både smickra och röra ett ungt sinne. Han tillstyrkte mig att slå kanslibanan ur hågen, och quarstadna vid Akademien, erbjöd mig äfven en kostnadsfri lek-

tion i Arabiskan. Detta anbud förnyade han sedan ofta; men jag hade en prevention mot Orientaliska språken, hvartill kanske äfven bidrog det företräde Norberg gaf dem framför min kära Grekiska, den han äfven föredrog, och den han, som jag tyckte, behandlade alltför styfmoderligt. Äfven Hebraiska, som dock fordrades till Candidatexamen, läste jag endast till husbehof. Jag har sedermera ofta ångrat denna envishet; ty på den tiden betydde lärandet af ett språk mer eller mindre föga för mig. Följden var också den att vid min Examen N. var den ende Professor som ej gaf mig högsta betyget, ehuru jag otvifvelaktigt var den som bäst af alla mina promotionskamrater förstod Grekiska.

Lundbladska skolan var på denna tid i sitt högsta flor vid Lunds Akademi. Att icke tala eller skrifva Latin med färdighet, korrekt och klassiskt, ansågs nästan vanhedrande för en Student. Lundblad som studerat i Leipzig hade der bildat sig efter Ernesti, hvars Ciceronianism han öfverfört och omplanterat på Svensk jord. Samma Suada och flytande rikedom, samma kyskhet och dock yppighet i stilen, samma genomskinliga klarhet (väl också stundom samma verbiage) som hos den store Romaren. Det hela hvilade på vidsträckta och grundliga filologiska kunskaper. Dertill var Lundblad äfven en utmärkt Latinsk poët, den bäste vi haft i Sverge sedan Lagerlöfs tider. Tranér var då ännu icke känd. I denna skola bildade sig de fleste och bäste af våra nu lefvande Latinare.

Lundblad hade likväl, i sitt Latinska anseende, en farlig medtäflare i Norberg som äfven var en utmärkt Latinare. Hans stil, ehuru fullt impregnerad med den gamla klassiska lukten (jag vet ej hur denna egenhet bättre kan uttryckas) var likväl alldeles olika Lundblads: antithetisk, epigrammatisk, blixtrande af (ofta lyckliga) bilder, nästan lyrisk.

Hans mönster var icke Cicero, utan Tacitus, den han nästan kunde utantill. Hans egen genialiska Originalitet tittade fram öfverallt.

För en ung Student var det icke lätt att välja mellan 2 så stora Autoriteter. Jag slöt mig dock till Lundbladska skolan, i synnerhet föranledd af min Bror Elof T., som då var Docens vid Akademien, der han ansågs tala Latin bäst och med den mesta klassiska renhet, och hvars föreläsningar öfver Horatius hade ett stort anseende. Han blef sedermera Eloquentiæ Lector vid Carlstads Gymnasium, der han dog vid unga år.

Lundblads personlighet hade ingenting af det fromma och genialiska som utmärkte Norberg. Der låg tvärtom i hans väsende något obetydligt, vullgärt, ja judiskt. Hans föredrag från Lärostolen var alldagligt, hackande och stundom löjligt. Jag bevistade derföre sällan hans föreläsningar. Deremot skref jag så mycket flitigare dels på (dålig) vers, dels på prosa öfver de ämnen han uppgaf, och åtnjöt ofta den äran att mina skrifter från kathedern upplästes och föreställdes som efterdöme i afseende på språket.

Förhållandet mellan Professorer och Studenter var på denna tid högst liberalt i Lund. För hvarje Student som var på något sätt utmärkt antingen genom kunskaper, flit eller seder, stod Professorns hus liksom hans Bibliothek öppet, jemte hans råd och anvisningar för Studierna. Bland dem som på detta sätt hedrade mig med sin ynnest voro, utom de redan förut nämnde Norberg och Lundblad, äfven i synnerhet Munthe och Lidbäck.

Munthe som föredrog Moralfilosofien, var en af de ädlaste Män som någonsin sutit på en akademisk lärostol. Han var en ifrig Kantian, och dels genom samtal, dels genom Böcker som han lemnade mig till genomläsning, och hvarföre jag sedermera fick redogöra, införde han mig

i denna för mig främmande verld. Vitterhet älskade han mycket och uppmuntrade ofta mina försök i denna väg.

Till Lidbäck kom jag i ett eget förhållande. Han hade nyss blifvit utnämnd till professor i Estetiken, hade förut, utan synnerlig lycka, försökt sig i Poësien, och hans vitterhet stod icke i det största anseende vid Akademien. Det kunde ej undfalla honom att en farlig medtäflare inom Akademien uppväxte i mig. Han var likväl onekligen en Man af vidsträckta kunskaper och en sällsynt blidhet i lynnet. Mig visade han ifrån början mycken ynnest och vänskap, gaf mig många goda råd i afseende på mina vittra studier, hvaraf jag också hade mer fördel än af hans föreläsningar efter Eschenburgs Handbok, och uppmuntrade, kanske mer än han bordt, min rimlust. Hans kritik, alltid välment, var otvifvelaktigt mindre djup än klar. Jag har efter hans död sökt uttrycka detta i följande vers:

— — en som sednast har bortgått
tog mig i faderlig vård och lärde mig skalan till sången
när jag var ung och behöfde hans råd, och han harmades icke
om jag ej följde dem jemt, men försökte, som ynglingar pläga,
vingarnas kraft i rymder ej hans: det var ädelt af honom.

Emedlertid fortgingo mina studier i alla de olika riktningar som fordras för Candidatexamen. För det mathematiska hade jag mycken lätthet, så att jag utan allt biträde kunde genomgå Euklides och det vanliga af Algebran, efter Läroboken. Äfven koniska sectioner lärde jag på samma sätt: dock hade jag lof, när något föreföll mig dunkelt, att gå till min landsman, Ch:æ Adjunkten Åberg (nu Lector och Prost i Carlstad) för att få upplysning och förklaring. För Professorn hörde jag endast Fysik och längre fram Indifferentialkalkulen, hvari mina annotationer sedermera gingo i lån bland bekanta och berömdes för reda och precision. I allmänhet gick jag sällan och ogerna på lec-

tioner, utan arbetade så vidt möjligt var på egen hand. Det smickrade mig att så vidt görligt var vara αὐτοδίδακτος, ehuru endast i oegentlig mening; ty boken företräder ju lärarens ställe. Det var dessutom lätt att inse att, i fall jag skulle inhämta mina kunskaper väsendteligen af föreläsningar som vanligtvis ingå mycket i detaljerna och äro föga concentrerade, dertill skulle fordras vida mera tid än jag kunde disponera. Vanligtvis studerade jag 18 till 20 timmar af dygnet. I förströelser vanliga för min ålder, i umgänge och det egentliga glada Studentlifvet deltog jag sällan eller aldrig, och ansågs äfven derföre för folkskygg, förläsen och besynnerlig.

På detta sätt hade jag tillbragt nära två läseterminer vid Akademien. Genom understöd så väl af Myhrman som Branting hade jag, utan kondition, uppehållit mig. Nu ville och borde jag ej emottaga något vidare sådant, sökte derföre och erhöll i Maj månad 1800 en akademisk kondition i Småland hos Baron Lejonhufvud på Yxkullsund. Min discipel, med hvilken jag om hösten samma år återvände till Lund, blef nuvarande Presidenten Baron Abr. Lejonhufvud, bland alla mina disciplar den jag mest högaktat och älskat; en känsla som i mera än 30 år bibehållit sig oförändrad. Mitt lefnadssätt var här det samma som vid Akademien: ensligt, arbetsamt, umgängeslöst. Sedan jag likväl vid en familjehögtid skrifvit några Fransyska versar, började man betrakta den förläsne och dystre Studenten med en slags aktning eller förundran.

Vid återkomsten till Lund, kallades jag af Lidbeck till E. O. Amanuens vid Akad. Bibliotheket hvars föreståndare han var. Härmed var väl ingen lön förenad, men tjensteberäkning, den jag dock såsom underårig ej kunde begagna. Emedlertid var detta en, på den tiden, ovanlig utmärkelse för en opromoverad.

Under åren 1801—1802, då Promotion inträffade, studerade jag utom Latin och Grekiska synnerligast Filosofi. Flere af Platos Dialoger, Kants skrifter och äfven en del af Fichtes genomgingos. Med mitt konkreta sinne hade jag dock föga tycke eller fallenhet för dessa abstrakta spekulationer, ty ehuru jag kan ha någon skarpsinnighet, saknar jag dock djupsinnighet och förvillar mig lätt vid en längre systematisk deduktion, som icke kan ge några hållpunkter för min fantasi. Hvad som i synnerhet fäste mig vid Kantiska kriticismen, var dess ursprungligen skeptiska Natur och dess resultat som stadnar vid ett obekant och outgrundeligt.

Om våren 1802 tog jag Kandidatexamen, och erhöll deri, af alla Professorerna, med undantag af Norberg, högsta betyget eller Laudatur. Till följe häraf blef jag nämd till Primus vid Promotionen, och skulle besvara Magisterfrågan. Emedlertid inträffade en händelse som var nära att skilja mig helt och hållit från Akademien, förstöra alla mina utsigter der och ge mitt öde en helt annan riktning.

Akademiens Rector Magnificus för året var Doctor Engelhart, Medic. Professor. Han var icke älskad af Studenterna som stöttes af hans aristokratiska fasoner och hans påstådda partiskhet för adelns söner. En afton i April månad då jag, ensam efter vanligheten, gick öfver Lundagård, märkte jag der en ovanligt stor samling af Studenter, alla beväpnade med stammar eller grenar af de nyligen kapade träden. Detta hade skett till följe af Consist. beslut och för att befordra trädens växtlighet och lummighet. Studenterna trodde emedlertid att det skett ensamt på Rektors befallning, förklarade afsigten vara att förstöra deras kära Lundagard den de ansågo som sin tillhörighet, och anförde som bevis att ett och annat träd verkeligen var fälldt. Dessa voro gamla utdömda träd som ansågos böra

ge rum för yngre. Så snart jag kom blef jag omringad af hela svärmen under utrop att »Primus skall vara med». Jag invände förgäfves att jag hört detta omtalas som ett beslut af hela Cons. ingalunda af Rektor ensam, och att jag icke var van att deltaga i dylika upptåg. Jag blef öfverröstad, beväpnades som de andra med en gren, och måste följa med. Derefter gick tåget till Rektors hus, der först ett skallande: Pereat Rector, vivat Lundagård uppstämdes; hvarpå alla stammar och grenar nerkastades framför sjelfva ingången, hvarigenom dörren snart tillbommades. Derifrån gingo vi vidare grassatim uppför gatan, ropade Vivat för flere professorer. För Hylander ropades icke Vivat, utan messades. På återvägen fick Rector ännu ett Pereat: och icke utan möda, och endast genom den föreställningen att Fruntimmerna bodde åt gatan, lyckades det mig och Mgr Wallenberg (sedermera Biskop i Linköping) att rädda Rectors fönster. W. vistades då i Lund i en slags exilation från Upsala, der han var kompromitterad i den bekanta Musikprocessen.

Dagen derpå kallades jag till enskilt förhör inför Rector. Jag nekade icke min felaktighet, utan berättade sannfärdigt hela förloppet. Han sade mig (hvad jag visste förut) att kappandet var ett allmänt beslut af Consist. icke för att förstöra, utan för att försköna Lundagård och förebrådde mig med skäl och i starka ordalag min obetänksamhet. Ni är, sade han, redan Embetsman vid Akademien, är utnämd till primus vid förestående promotion, och kunde vänta Er mycken framgång vid Läroverket. Allt det der vore nu förbi, Akad. Constitutionerna stadga tydligen att Ni måste relegari cum infamia. Det gör mig ondt om Er förspillda lycka, tillade han. Dock kunde allt kanske ännu hjelpas och nertystas om jag endast ville säga honom deras namn som deltagit i uppploppet. Detta uppbragte mig,

och jag svarade Hans Magnificens, icke utan hetta, att huru det ock ginge mig sjelf, jag dock aldrig skulle uppträda som åklagare mot mina kamrater. Vi voro 2 à 300 personer, sade jag, och det var blott få ibland dem jag kände, men äfven dessa förråder jag aldrig.

Vid hemkomsten och närmare eftersinnande insåg jag likväl huru mycket jag felat och fruktade att Rektor kunde göra allvar af sin hotelse, och sålunda förstöra hela min framtid. Det föll mig aldrig ett ögonblick in att genom ett förräderi rädda mig sjelf; men väl gick jag omkring till mina gynnare bland professorerna, Lidbäck, Munthe, Norberg, Lundblad m. fl., berättade förloppet och klagade min nöd. Alla lofvade mig skygd och hjelp. Rektor var icke väl liden af sina kamrater, och det föreföll mig som om flere ibland dem ganska lugnt upptogo den motgång som träffat deras chef. Det förundrade mig, ty jag kände då ännu icke andan af all demokratisk styrelse. Saken förföll af sig sjelf, och det återstod för Akademiens Rector Magnificus ingenting annat än att svälja den skymf som blifvit honom tillfogad.

Vid denna tid emottog jag underrättelsen om min äldste Bror, L. G. Tegnérs, död vid 30 års ålder. Han var nyss gift och efterlemnade 2 barn, det ena ännu ofödt. I anledning af denna sorgeliga händelse som djupt skakade mig, skref jag en temligen gråtmild Elegie. Den var, jemte Sången till min Hembygd, som skrefs vid samma tid, det första af mina Poëmer som väckte någon allmännare uppmärksamhet och fick ett pris af VitterhetsSällskapet i Göteborg.

Efter Promotionen reste jag till Vermland för att helsa på min Mor. Äfven besökte jag Branting och Myhrman. Jag anså nu min bestämmelse gifven och hade goda löften och utsigter vid Läroverket. Jag blef, med föräldrarnas

bifall, förlofvad med min nuvarande Hustru, A. M. G. Myhrman. Fyra år förgingo likväl innan omständigheterna tilläto oss att giftas.

Under denna resa såg jag för första gången Geijer, som då vistades hos sin Far på Ransätter. Han är ungefär jemnårig med mig, och var då Student vid Upsala. Men han hade redan fått ett pris i Sv. Akademien för sitt Äreminne öfver Sten Sture, och var således en vida högre Autoritet i Vitterheten än jag. Han meddelade mig äfven ett nytt arbete hvarmed han då var sysselsatt, ett Äreminne öfver Axel Oxenstjerna, som dock ej blef belönt. Jag tror Hagberg tog priset. Redan vid detta vårt första möte röjde sig likväl den stora skiljaktigheten i vår åsigt af lifvet och litteraturen, som sedermera allt mer och mer utbildat sig med tiden. Vår samvaro var en fortgående disputationsakt, dock utan all bitterhet och ovänskap. Jag lärde redan då att skatta honom såsom en af de snillrikaste och ädlaste naturer i vårt land.

Vid min återkomst till Lund blef jag af Lidbäck kallad till Docens i Æsthetiken. Kort derpå antog jag Kondition i Stockholm hos ÖfverDirectör Strübing. Jag såg Stockholm för första gången i Januari 1803. I huset lefdes på stor fot; men mitt lefnadssätt var som i Lund enskilt och afsöndradt. De ende jag umgicks med voro mina Landsmän, Myhrmännerne och Byström som då var hos Martin. Öfver sommaren bodde vi på Ulriksdal. Grannskapet med Carlberg skaffade mig Choræi bekantskap. Det var en glad och genialisk, ehuru något egen och besynnerlig man. Vi meddelade hvarandra våra poetiska försök. Han var den äldre och erfarnare och gjorde mig uppmärksam på många af mina brister. Vi korresponderade sedermera någon tid. Om hösten reste jag med mina Disciplar öfver Vermland till Lund.

Såsom förlofvad önskade jag mig snart någon bosättning och tänkte på ett Lectorat i Carlstad. Intet sådant var emedlertid ledigt, och jag sökte följakteligen Gymnasii-Adjunkturen. Förbigången af Consistorium klagade jag och vann hos Kungen som då vistades på utrikes ort. Resolutionen härom är daterad från Baden. Men då jag kort derefter blef utnämd till Akad. Adjunkt i Æsthetiken (en tjenst som förut ej funnits) emottog jag aldrig tjensten i Carlstad. Som Adjunkt förestod jag ofta Professionen, en gång ett helt år, då ordinarien var Rektor.

Från Köpenhamn hade Ling kommit till Lund, der han väckte mycket uppseende, icke blott genom sin fäktning och Gymnastik, utan äfven genom sin poesi. Jag värderade då som nu den redliga öppenheten i hans karakter, beundrade hans poëtiska gåfva, ehuru bristen på klassisk och äfven modern bildning ofta föranledde en råhet i formen som var mig vidrig; men flere obehagliga besynnerligheter och den ömtåliga retbarheten i hans lynne söndrade oss ofta.

1806 förenades v. Bibliothekarietjensten med Æsthetiska Adjunkturen. Dervid hade jag 60 T:r i lön, som Notarius derjemte i filos. fakulteten äfven några sportler. Jag gifte mig således detta år i Augusti månad. Våra villkor voro väl små; men genom arbetsamhet och en inskränkt lefnad slogo vi oss dock temmeligen ut.

Vid denna tid samlade dåvarande Mgr, nu mera Biskop Heurlin flere bland sina vänner bland den yngre Akademistaten. På detta sätt bildade sig efter hand en slags klubb, som kallades Herberget. Den hade alls ingen politisk syftning och i allmänhet inga stadgar, liksom ingen afgift. Öfver Litteratur talades allehanda, och i synnerhet öfver den akademiska styrelsen. Här knöt sig kärnan till åsigter och tänkesätt som sedermera ej blefvo utan inflytande på Akademien. Ehuru flere ibland oss redan voro husfäder och

Män, var dock det hela ett gladt Studentlif, man kastade boll med ideer och infall som väl kunde förtjent att blifva allmännare bekanta. Utom Heurlin och jag voro n. v. Biskop Agardh, Professorerna Engeström och B. M. Bolmeer samt Conrektor, sedermera Prosten Palm, de vanligaste gästerna. Hagberg och Lidbeck voro äfven någon gång närvarande.

Efter Revolutionen 1809 uppkom den så kallade Fosforismen som också ville vara en Revolution. Ehuru jag ej saknade uppmaningar slöt jag mig dock aldrig dertill. De Tyska theorierna med den gängse Karfunkelpoesien voro mig vidriga, en brytning i Svenska poësien var väl nödvändig, men kunde och borde ske på annat och sjelfständigare sätt, den nya Skolan syntes mig dock alltför negatif och dess kritiska framfart allt för orättvis. Jag deltog derföre icke i striden, på några roligheter när som jag sade eller skref mot Hammarsköld. Endast längre fram då hans ömkeliga Grekiska Grammat. utkom, recenserade jag den och blottade skoningslöst dess brister; men det skedde egenteligen å Embetets vägnar, ty jag var då Professor i Grekiskan.

Norberg hade nemligen redan 1812 tagit afsked från Grek. Professionen, men bibehöll den Orientaliska. På hans förord och kansleren, Excell. Engeströms anmälan blef jag, utan vidare förslag och omvägar, såsom den bekantaste Hellenisten vid Akademien, utnämd till Grek. Professionen och med det samma att vara Pastor i Stäfvie Prebendepastorat. Professionen skötte jag med mycken nit; och ehuru jag i åsigter och method i flere delar afvek från Norberg, och i synnerhet yrkade på en säkrare och fastare Grammatikalisk underbyggnad, störde dock detta icke ett ögonblick det goda och vänskapliga förhållandet oss emellan. Grekiskan blef ett studium på modet; och jag kan utan

skryt säga att jag lemnade denna litteratur både mera känd och aktad vid Akademien än jag emottog den.

Genom poëmet Svea som belöntes af Sv. Akademien 1811 och väckte ett slags uppseende, blef jag känd af Rosenstein och Leopold som begge visade mig mycken vänskap och ynnest. Året derpå 1812 inträdde jag äfven som medarbetare i Iduna, hvars förnämste Redaktör Geijer var. Till Biskop öfver Vexiö Stift kallades jag 1824. Hvad jag der, med mycket ojemn framgång, försökt verka så inom Stift som Läroverk är bekant, och till en del redovisadt genom sista PrestmötesHandlingarna. För min poëtiska verksamhet har denna befattning ej varit gynnande. En åder af hypokondri går genom hela min slägt på mödernet, och har växt ut med tilltagande år. En viss olust för lifvet, en fullkomlig apathie, för att ej säga förakt för Allmänhetens omdöme i afseende på mina skrifter, en deciderad likgiltighet för allt umgänge utom hus, mycken fallenhet för ensamhet och det grubblande som vanligtvis följer dermed ha till den grad förvandlat mitt fordom friska och lefnadsglada sinne att jag nu lefver som en Eremit, och kanske med oförtjent bitterhet dömmer öfver menniskor. Enskilta förhållanden, som här ej kunna omtalas, torde äfven ha verkat härtill.

Hvad slutligen min poesi angår, så vet jag nogsamt, att sedan jag utgaf Epilogen och NattvardsBarnen, Axel och Frithiof (1820—1824) jag anses för den populäraste poët i Sverge. Jag har sjelf ofta undrat öfver de egentliga orsakerna till denna besynnerliga företeelse. Det vore en dum fåfänga af mig om jag härledde den från någon öfverträffande poetisk förtjenst i mina Skrifter framför andras t. ex. Franzéns som otvifvelaktigt är en rikare utrustad Natur än jag. På andra sidan vore det också hyckel om jag sade att jag tror mig sakna all poëtisk gåfva. Men en

smula liflighet i fantasien, ett energiskt språk, ett mindre vanligt välde öfver formen, må väl ingrediera i Poesien, men utgöra dock ingalunda det enda eller ens det väsendtliga deraf. Detta förklarar således icke nöjaktigt den liderliga popularitet som jag äger — och föraktar. Jag tänker mig saken på följande sätt:

Svensken, liksom Fransosen, älskar i Poesien företrädesvis det lätta, klara, genomskinliga. Äfven det djupa fördrar han, ja värderar; men det skall då vara ett genomskinligt djup, han vill kunna se guldsanden på vågens botten. Allt grumligt och mörkt som ej ger honom någon klar bild, vore det än så djupsinnigt, är honom vidrigt.

»Det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta»

tror han; och klarheten är ett nödvändigt villkor för allt som skall verka på honom. Härigenom skiljer han sig från Tysken, som till följe af sin kontemplatifva natur icke blott fördrar utan äfven föredrar det mystiska och nebulösa, hvari han älskar att ana något djupsinnigt. Han har mera Gemüth och tungsint allvar än Svensken som är mera ytlig och lättsinnig; deraf komma känslomystiken och hemorhoidalkänningarna i Tyska poesien som vi icke ha sinne för. I ingen Poesi är det gråtmilda känslopjunket, den eviga formlösa trånaden, så malplaceradt som i den Svenska. Tyska naturer, såsom Stagnelius och Atterbom, ehuru i öfrigt rika på poesie, få derföre aldrig någon popularitet i Sverge. Geijer sjelf, med allt sitt snille, är icke populär utom så vida han är klar, hvilket ej alltid inträffar.

I afseende på sjelfva Andan och verldsåsigten hos Poëten, så älska vi företrädesvis det lefvande, friska, raska, modiga, ja öfvermodiga. Ingeborg säger om Frithiof:

Hur glad, hur trotsig, hur förhoppningsfull!
Han sätter spitsen af sitt goda svärd
på Nornans bröst, och säger: du skall vika.

Detta gäller äfven om Svenska Nationalkarakteren. Ehuru förslappadt, flärdfullt och förderfvadt folket må vara, ligger dock alltid en Vikingåder på bottnen af Nationallynnet, och man älskar att igenkänna den äfven hos Skalden. Fornjotherska ätten är ännu icke utdöd. Något trotsigt och titaniskt går som ett slägtdrag genom folket.

»Nordens kraft är trots, och falla
är en seger för oss alla,
ty förr än man föll till slut
fick man ändå kämpa ut.
Stormar det, han gerna brottas
emot stormen, gerna blottas
ludet bröst att åskan må
veta hvar hon bäst kan slå.» (*Gerda.*)

En kall, men klar och frisk vinterdag som spänner och stålsätter alla menniskans krafter, för att kämpa emot och besegra en hård natur, är den rätta naturbilden för nordiska lynnet. Hvar detta klara väder finnes, denna friska anda blåser, der känner Nationen sitt eget inre lif, och öfverser för dess skull med andra poetiska brister. — Jag vet ingen bättre förklaringsgrund. —

Anmärkningar såsom inledning till Frithiofs saga.

(Utdrag ur ett bref.)

På den tid då Fritiof diktades var ibland Svenska Litteratörer (exempelvis bör jag endast nämna Leopold) den tanken gällande, att den så kallade Göthiska poësien, oaktadt all den talent man erkände derpå vara använd (Iduna hade redan länge varit utgifven) likväl i sin grund vore förfelad. Man påstod att denna poësie stödde sig ytterst på en råhet i tänkesätt och seder, en halfbildning i samhällsförhållanden, oförenliga med den nuvarande tidens poesie, den man riktigt nog ansåg för en dotter af den moderna Civilisationen, och hvari Tidehvarfvet igenkände sina egna anletsdrag, endast förskönade och idealiserade. Det är också sannt, att all poesie måste återgifva sin tids lynne och bildningsgrad; men det ges dock allmänna menskliga förhållanden och passioner som i alla tider måste förblifva oförändrade, och kunna betraktas som poesiens grundfond. Ling hade redan, ehuru mer eller mindre lyckligt, behandlat flere Nordiska ämnen, för det mesta i dramatisk form. Man har anmärkt att hans stora poetiska gåfva är mera lyrisk än dramatisk, och att han bättre målar den yttre Naturen, än den inre med alla dess skiftningar. Att emedlertid Nordiska Sagan kan med framgång äfven dramatiskt behandlas visa Oehlenschlägers Tragedier, och jag bör er-

känna att det var hans Helge som gaf mig första idéen till Frithiof.

Meningen med denna dikt var emedlertid ingalunda att endast versifiera sagan, som dock många tyckas ha antagit. Den flygtigaste jemförelse borde ha lärt, icke blott att hela upplösningen är annorlunda i sagan och poemet, utan äfven att flere afdelningar, t. ex. II, III, V, XV, XXI, XXIII, XXIV, ha antingen ingen, eller åtminstone en ganska aflägsen grund i sagan. Icke här, men väl i andra Isländska sagor skulle anledningen till den valda behandlingen kunna sammansökas. Min afsigt var att framställa en poetisk bild af det gamla Nordiska hjeltelifvet. Det var icke Frithiof som individu, utan tidehvarfvet, för hvars representant han antages, som jag ville måla. Väl bibehöll jag i detta afseende stommen och grundritningen af sagan; men ansåg mig derjemte berättigad att lägga till eller borttaga, hvad som ej passade för mitt ändamål. Detta ansåg jag höra till den poëtiska friheten, hvarförutan ingen sjelfständig behandling af hvad poetiskt ämne som helst är möjlig.

I sagan förekommer mycket storartadt och heroiskt som gäller för alla tider, och derföre både kunde och borde bibehållas; men derjemte ett och annat rått, vildsint, barbariskt, som antingen borde helt och hållet afsöndras, eller åtminstone mildras. Till en viss grad blef derföre nödvändigt att modernisera; men svårigheten var här att finna det rätta lagom. På ena sidan borde dikten ej alltför mycket stöta emot våra finare seder och mildare tänkesätt; men på den andra borde ej heller det nationella, lefnadsfriska, natursanna uppoffras. En kall vinterluft, en frisk nordanvind kunde och borde blåsa genom dikten; ty detta hör till lynnet både af Nordens klimat och karakter, dock icke så att qvicksilfret frös, och alla hjertats ömmare rörelser voro uteslutna.

Det är egenteligen i hållningen af Frithiofs karakter, som jag sökt upplösa detta problem. Det ädla, högsinta, modiga, som är grunddraget för all heroism, borde naturligtvis ej saknas deri, och elementerna dertill förefinnas både i denna och många andra sagor. Men jemte denna allmänna heroism, har jag sökt att i Frithiofs karakter nedlägga något individuelt Nordiskt, det lefnadsfriska, trotsiga, öfvermodiga som hör, eller åtminstone fordom hörde till nationallynnet. Ingeborg säger om Frithiof (p. 69):

> Hur glad, hur trotsig, hur förhoppningsfull!
> Han sätter spitsen af sitt goda svärd
> på Nornans bröst, och säger: du skall vika!

Dessa rader innebära nyckeln till Frithiofs karakter, och egenteligen till hela poëmet. Äfven den milde, fridsälle, vänsälle gamle Kung Ring förnekar ej denna nationella egenhet, åtminstone i sitt dödssätt; och af detta skäl har jag låtit honom »rista sig med Geirsodd», visserligen en barbarisk plägsed, men dock karakteristisk för tiden och folklynnet.

En annan egenhet i nordbons lynne, är ett visst anlag för vemod och tungsinnighet, vanlig hos alla djupare karakterer. Det går som en elegisk grundton genom alla våra gamla nationalmelodier, och i allmänhet genom allt det betydningsfullare i våra häfder; ty den ligger på bottnen af nationens hjerta. Jag har någorstädes sagt om Bellman, vår nationellaste skald:

> och märk det vemodsdraget öfver pannan,
> ett nordiskt sångardrag, en sorg i *rosenrödt;*

ty detta vemod står icke i strid med det lefnadsglada och friska i nationallynnet; det ger det endast mera intensitet och spänstighet. Det gifves en lefnadsglädje (allmänna opinionen skyller Fransmännen derför), som ytterst hvilar

på lättsinnighet; den nordiska hvilar på allvar. Derföre har jag också i Frithiof sökt antyda denna grubblande tungsinthet. Hans ånger öfver den ofrivilliga tempelbranden, hans grubblande farhåga för Balder,

»som sitter i skyn, skickar tankarna ner, som förmörka mitt sinne alltjemt» (p. 118),

hans längtan efter den slutliga försoningen och inre lugn, häntyda icke blott på ett religiöst behof, utan äfven och ännu mera på den för hvarje alfvarsammare sinne, åtminstone i Norden, naturliga lutningen till sorgmodighet.

Man har förebrått mig (som det vill synas mig utan skäl) att hafva gifvit kärleken mellan Frithiof och Ingeborg (t. ex. i Afskedet), en alltför sentimental och modern karakter. I detta afseende bör jag anmerka, att vördnaden för qvinnan var, från urminnes tider, och långt före christendomens införande, nationel hos de Germaniska folkslagen. Derföre var också den lättsinniga, blott och bart sinnliga åsigten af kärleken, som var gängse äfven hos de mest bildade antika folken, främmande för Norden. Saga och tradition äro fulla af berättelser om den mest romantiska kärlek och trohet i Norden, långt innan chevaleriet gjorde qvinnan till mannens afgud i Söder. Förhållandet mellan Frithiof och Ingeborg synes mig alltså hvila på tillräcklig historisk grund, om icke personligen, dock i tidens seder och tänkesätt. Den grannlagenhet hvarmed Ingeborg vägrade att åtfölja sin älskare, och heldre uppoffrade sin böjelse, än undandrog sig sin brors och giftomans välde, synes mig tillräckeligen motiverad i den bättre qvinnans natur, som i alla tider måste bli sig lika.

Det subjectiva, som på detta sätt ligger i sjelfva handlingen och karaktererne, fordrade eller åtminstone medgaf en afvikelse från den vanliga episka uniformiteten vid behandlingen. Att upplösa den episka formen i fria lyriska

romanser, syntes mig derföre det lämpligaste. Jag hade Oehlenschlägers exempel i Helge för mig, och har sedermera funnit att detta blifvit följdt af flera. Det medför den fördelen, att kunna omvexla versformen efter det särskilta innehållet; och jag tviflar att t. ex. *Ingeborgs Klagan* (XI) på något språk skulle kunna med fördel behandlas i hexameter eller femmätige jamber, rimmade eller orimmade. Jag vet, att många anse detta stridande mot den episka enheten, som dock så lätt öfvergår till enformighet; men jag anser denna enhet mer än tillräckligt ersatt genom det friare utrymme och omvexling som härigenom blifva möjliga. Men just denna frihet fordrar äfven, om den rätt skall användas, mera omtanka, förstånd och smak; emedan man för hvarje särskilt stycke måste vara betänkt på att uppfinna den passande formen, den man icke alltid finner färdig för sig i språket. Derföre har jag försökt (med mer eller mindre framgång) att efterbilda flera i synnerhet antika versformer. Sålunda voro den femmätiga jamben, hyperkatalektisk i tredje foten (II), den sexmätiga (XIV), de Aristophaniska anapesterna (XV), den trochaiska tetrametern (XVI) och den tragiske senarien (XXIV) föga eller intet före mig försökta i Svenskan.

Hvad sjelfva språket angår, så inbjöd det forntida ämnet att någon gång begagna arkaismer, synnerligast sådana, som, utan att vara obegripliga, ansågos kunna medföra något särskilt eftertryck; en omsorg som i allt fall är förlorad utom landet, och stundom äfven ofta der. Den fordrar likväl mycken försigtighet, då det väsendtliga i en modern dikt naturligtvis alltid måste bli det gängse språket, äfven om det i vissa fall må kunna närma sig ett föråldradt.

Östrabo den 22 April 1839.

Es. Tegnér.

Underdånigt utlåtande af Domkapitlet i Wexjö rörande folkundervisningen.

Till följe af E. M:s nådiga skrifvelse af den 5 Februari innevarande år har Kons. infordrat från vederbörande presterskap erforderlige upplysningar rörande folkskolorna i stiftet. Dessa upplysningar ha väl icke från alla ställen afgifvits så fullständiga och bestämda som Kons. önskat och som det bifogade formuläret föreskref, men äro emedlertid tillräckliga för en hufvudsaklig öfversigt af folkundervisningens tillstånd. De visa att bland stiftets 185 församlingar icke finnes mera än 21 fasta skolor, bland hvilka dock flere sakna säker, och ännu flere tillräcklig skolfond. I 61 församlingar finnas ambulatoriska skolinrättningar med antagen ständig lärare, ehuru på de fleste ställen med otillräcklig aflöning. Deremot finnas 103 församlingar, der ingen hvarken fast eller ambulatorisk skolinrättning är befintlig. Undervisningen måste här bestridas dels af föräldrarne sjelfva, dels af kringvandrande eller i socknen boende läskunnige personer.

I ett så omtvistadt ämne som folkskolan är för närvarande vill Kons. försöka att under följande rubriker sammanfatta det väsendtligaste af hithörande frågor, allt med hänseende på Wexjö stift, nemligen:

A) Hvad skall folkskolan lära?

B) Hvilken form är den lämpligaste för folkskolan, fast eller ambulatorisk?

C) Hur skall folkskolan bestå, nemligen i ekonomiskt afseende?

A) *Hvad bör folkskolan lära?*

Härom äro tänkesätten mycket delade. En del, hvartill äfven Kons. hör, tror att den arbetande klassens bildning bör väsendtligen vara religiös, hvilken, om den rätt bibringas, alltid derjemte är moralisk. Hvarje annan kunskap anses icke blott umbärlig, utan äfven ofta mera skadlig än gagnande. Ty denna olycksaliga halfupplysning qväfver eller förvillar det sunda modervett, som fordom var ett utmärkande drag hos svenska allmogen. Den gör dem till bondadvokater, boutredningsmän, lagläsare, tidningshjeltar, med ett ord till det sämsta svensk bonde kan vara, halfbonde, ett slags gränsbo mellan högre och lägre samhällsklasser, utan kraft och lust till sitt eget yrke och i ständig orolig äflan att höja sig derutur. Vid riksdagarne i synnerhet, som otvifvelaktigt utgöra, om icke ett politiskt, åtminstone ett stort pädagogiskt misstag ja, det största i afseende på allmogens bildning, kastar denna falska halfbildning dannemannen straxt från början in bland frondörerna och de missnöjde, och gör honom till ett lätt rof för den förstkommande småskrifvare, som för publicistiska afsigter bearbetar hans enfaldighet. Det är omöjligt att han kan förstå dagens stora frågor: men han kan, hvad som är vida lättare, rösta och skrika öfver dem, tala vidt och bredt öfver landets nöd och regeringens oduglighet, smäda majestätet och dess högste embetsmän och rådgifvare, och uppföra för verlden det vämjeliga spektaklet af en svensk bonde, som i allt dömmer och mästrar sin konung. Det är beklageligt att se hvad denna riksdagarnas

vexelundervisningsskola gjort af det hedervärda svenska bondeståndet, som i fordna och bättre dagar, i sin äras dagar, ansågo för sin heder och sitt lifs bestämmelse att frukta Gud och ära konungen. Med enfaldens vishet träffade de ofta i öfverläggningarne det rätta, och med sitt medfödda praktiska sinne, sitt sunda, kärnfriska, af dagens tillkonstlade läror oförvillade modervett satte de ofta den öfvade statsmannen sjelf i förlägenhet. På hvad punkt stod folkskolan då? Hvad lärde allmogen annat än gudsfruktan och christendom, det vill (i politiskt hänseende) säga förnöjsamhet med sin lott och uppoffring, ehuru tung den ofta var. Betraktar man deremot nu den från Stockholm återvändande riksdagsmannen af bondeståndet, så finner man vanligtvis en halfherre, med alla de högre klassernas lyten, förstörda seder och ofta likaså förstörda affärer, med en klandersjuka af alla regeringsåtgärder utan hof och sans, en anspråksfullhet lika löjlig som öfverdrifven. Hans Bibel är Aftonbladet, och hans käraste sysselsättning kanstöperiet. För sitt egentliga yrke, arbetsamt men ärofullt, har han förlorat all håg och lust, och om han ännu sysselsätter sig dermed, så är det mest för att deklamera öfver dess tryckande bördor. Om menniskans rättigheter, om konstitutionell frihet och statsmakternas tillbörliga jemvigt, har han uppsnappat allehanda löst prat dels af avisorne, dels af avisskrifvarne, som äro hans födda patroner, och i allmänhet bygger han lättare staten än plogen. Ingen farsot är så smittsam som den demokratiska, och hans hemmablefne bröder lyssna med välbehag till den högt upplystes frisinnade deklamationer. Så demoraliseras efter hand det stånd, som skulle utgöra, och i fordna dagar verkeligen utgjorde statens kärna. Att nu genom en ny och utvidgad folkskola uppfostra och bilda hela den arbetande klassen i landet till sådana konstitutionella riksdagsmanna-

ämnen tyckes vara meningen med de besynnerliga och öfverdrifna anspråk på folkskolor som skaparne af det Nya Sverge öfverallt göra. Kons. beklagar det samhälle, hvars ledamöter från ungdomen uppfostrades till en sådan anda, och bibragtes medlen att göra den gällande. Den påminner om den på sin tid prisade Hillska uppfostringsmethoden, hvars oförtäckta afsigt var att lära barnen processa med läraren och bli angifvare på sina kamrater. Det var en uppfostran i rent republikansk och konstitutionell anda. Den misskände helt och hållet barnets natur och bestämmelse, som är den att lyda och vörda läraren, ej att gå till rätta med honom. Att i allmänhet lära sig lyda och vörda något högre, vare sig i himlen eller på jorden, är barnets pligt, bestämmelse och ära. Detta är föräldramaktens mystér, som dock är yttersta grunden för allt menskligt samhälle, den enda säkra grunden hvarpå staten, hvarpå skick och ordning, och följaktligen all verkelig frihet hvilar. Det var skada att dessa uppfostringsprinciper så hastigt föllo på sin egen orimlighet. Vi hade annars kunnat ha grundadt hopp att i det Nya Sverige få läsa något riksdagsbeslut — från Barnängen, dit äfven Riksens Ständers sammanträde kunnat förläggas. Lyckligtvis sammanträda de dock nu vanligtvis i grannskapet.

Det har hittills varit ansedt såsom ett axiom i uppfostringsläran, att bibringande af christendom och gudsfruktan, straxt från barndomen, utgjorde den väsendtligaste grunden för all menskliг bildning likasom för statens bestånd. Ty bland alla menskliga sinnen ligger religionssinnet djupast och så till sägandes på botten. Det är på dess grund som hela menniskans karakter vexer och utbildar sig. Derföre har man också alltid ansett för pädagogiskt riktigt, att all uppfostran började med detta sinnes väckande och utbildning. Detta skall egenteligen ske genom kyrkan,

som också derigenom äger sin betydelse. I hvarje christligt land är kyrkan menskligheten första och mest omfattande uppfostringsanstalt, och presterskapet är folkets egentliga skollärare. Derföre var, under enklare och mindre förkonstlade samhällsförhållanden, kyrkan icke blott den egentliga, utan äfven den enda lärosalen för folket, bibeln den förnämsta skolboken, och all folkskola en söndagsskola. Hvad man nu kallar folkskola är, enligt sitt begrepp, endast en förberedelse till religionsundervisningen, och innebär villkoren för dess möjlighet. Hon har fyllt sin bestämmelse, när hon undanröjt hindren för presterlig undervisning. Denna sistnämnde föreställer allmogens högskola, der hon tar sina grader och fulländar sin bildning. Det är mycket som ligger derutanför, men det hör icke egentligen till folkbildningen. Öfverstiges denna gräns så befinner sig allmogen på ett helt annat gebit, nemligen de lärdas, och det är intet skäl hvarföre den då ej skulle genomlöpa hela banan och genomgå lärdomsskolan och alla de andra bildningsanstalter, som staten öppnat dels för allmän mensklig bildning, dels för speciella behof och yrken. Hvem som då skall stadna qvar vid naturens bröst och arbeta den jord som när oss alla, huru folket skall få tid att sysselsätta sig med allt detta utan att försumma hvad som dock tydligen hör till lifvets bestånd och som i vårt klimat fordrar ett strängt arbete, det öfverlemnar Kons. åt andra, som äro fyndigare än det, att uttänka.

Från helt andra åsigter än dessa utgå de, som yrka en lärd folkskola; ty det hör till vår tids besynnerliga egenheter i uppfostringsläran att man vill ha folkskolan så lärd, och lärdomsskolan deremot så olärd som möjligt. Detta hänger tillsammans med det prisade nivelleringssystemet; allmogens bildning måste stegras i samma mån som de andra klassernas nedtryckes för att på detta sätt

åstadkomma den älskade jemlikheten. Sträfvandet är i sin grund demokratiskt, för att ej säga anarchiskt, ehuru denna syftning icke hos alla torde ha vaknat till fullt medvetande. Ty hvarje tid, och i synnerhet vår, har dunkla drifter, och mången drifves, utan att sjelf veta det, af tidsandan mot ett mål, hvarföre han ej gjort sig full och klar reda. Det är detta som Kons. ville kalla för verldshistoriens dunkla instinkt, som finnes och verkar, ehuru den som instinkt ej förmår att reda sig till något klart begrepp. Man nekar att menniskobildningen bör börjas med det religiösa elementet. Religionen, menar man, är väl det högsta i menskligheten, men just derföre bör man med den sluta, ej börja sin bildningsprocess. Förut måste förståndet öfvas och utvicklas, och ett förråd af kunskaper insamlas för att tjena liksom till underlag åt den religiösa bildningen. Den är (säger man) lifvets blomkrona, som endast kan och bör bilda sig utur den förutgående vexten och är dess resultat. Derföre bör den egenteliga religions-undervisningen uppskjutas till dess begreppet genom öfning på andra föremål kommit till reda, och förståndet hunnit tillbörlig mognad och utvickling. Innan man talar om Naturens Herre bör man veta något om Naturens alster och derföre bör äfven någon naturkunnighet ingå bland folkskolans läroämnen. För att stiga opp till det oändliga bör man först lära att uppmäta det ändliga, och derföre bör elementar-geometri och linearteckning föredragas i folkskolan. Gud är uppenbar i historien, derföre bör allmogen undervisas i elementerna af allmän och i synnerhet Fäderneslandets historia. Det samma gäller äfven om allmän och synnerligast Svensk och Norsk geografi, statistik och framför allt statshushållning och begge staternas grundlagar. Äfven samhällsläran och borgerliga lagen böra ej vara fullkomligen främmande för den, som

möjligtvis kan komma att sitta som landets lagstiftare. Först sedan detta är inhemtadt i folkskolan bör religionsundervisningen såsom en fulländning af det hela vidtaga, hvarvid man likväl har den godheten att föredraga den evangeliska christendomen, som enligt grundlagen är landets religion, framför de hedniska. Sådant (säger man) är förhållandet i demokratiens förlofvade land, de Amerikanska Fristaterna, der mången icke förr än vid mognade år väljer bland några af de mångfaldiga religionssekterna, och bekänner sig till en viss kyrka; ty himmelriket, som hos oss är ett arfrike, hvartill man födes, är der ett valrike.

Hela detta resonnement grundar sig på ett fullkomligt misskännande af religionens natur och väsende. Det är väl sant, att religionen är det högsta i menskligheten, men deraf följer ingalunda, att den skall uppskjutas till sist eller förutsätter för att kunna fattas, en mängd kunskaper och begrepp, som förut böra inhemtas. Vetandet är dock blott den ena faktorn i religionen. Den andra och väsendtligare är känslan. Denna utvecklas lättast hos barnet. Det fattar lätt den himmelska fadrens makt och väldighet under symbolen af den jordiskes; ty känslan af beroende, som ligger på bottnen af all religion, är naturlig och medfödd hos det hjelplösa barnet. Likaså symboliserar det sig hans kärleksfulla godhet och förlåtelse under bilden af modrens ömma omvårdnad och öfverseende. Man kan utan öfverdrift säga, att af alla menniskans åldrar barndomen är den religiösaste. Lärer barnet icke att bedja på modrens knä, så är fara värdt att det, vid mognare år, aldrig lär det, utan såsom en död utanlexa. Det är så långt ifrån att religionssinnet behöfver för sin utbildning afbida en mängd af andra kunskaper, att ett sådant förhållande snarare motarbetar och försvårar religionsundervisningen, nemligen dess egenteligen lifgifvande del. Religion är

barnets sköna vetenskap, som ingalunda behöfver någon propädeutik af naturkunnighet eller geometri eller grundlagar eller statslära, icke en gång af linearteckning; den trifves till och med ofta bäst all denna grannlåt förutan. Religionens högsta läror äro just genom sin enkelhet äfven de lättfattligaste för barnet;

— — — ty allt det höga är enkelt
både i lära och sång, ett barn kan fatta dess mening.

Det är dessutom en alldeles grundfalsk och af ingen erfarenhet bestyrkt föreställning, att det slags halfupplysning, som skulle genom den lärda folkskolan bibringas, kunde ha någon förmåga till moralisk förbättring hos folket. Tvertom vet nogsamt hvarje tänkande folklärare hvar han har att söka de hederligaste, ordentligaste, bland sina åhörare, antingen bland dem, som ingen ting annat lärt än sin christendom, eller bland den halflärda skaran med sin riksdagsmannabildning, dem man nu vill framställa såsom mönster, hvarefter svenska allmogen skulle uppfostras. Skulle i folkskolan något läggas till religionsundervisningen eller hvad den förutsätter, så skulle det väl synas naturligare att dertill välja sådana kunskapsarter, som ligga närmare allmogens yrke, såsom grunderna för agronomi, boskapsskötsel och skogshushållning. Men äfven detta är umbärligt. Ty häri, som i mycket annat, räknar man för litet på den store folkläraren, som går från slägte till slägte och håller skola, nemligen den lefvande traditionen, som gör så mången boklärdom onödig.

På alla dessa grunder tror Kons., i likhet med hvad våra bättre fäder trodde, att folkskolan ingalunda behöfver den föreslagna utvidgningen, utan hädanefter, som hittills, väsendtligen bör hvila på religiös grund, utan alla onödiga tillsatser af verldslig vishet. Kons. inskränker sålunda sina anspråk till

1) ren och säker innanläsning af latinsk och svensk stil;

2) biblisk historia;

3) utanläsning af den antagna läroboken i christendomen eller katekesen;

4) kyrkosång med ledning af Dillners Psalmodikon. Flitig bibelläsning af Nya Testamentet helst Evangelierna, för eller efter den dagliga bönen, hör till samma kategori. Skrifva och räkna är väl en nyttig färdighet, och efter tidens nuvarande skick, då så mycket som förr afgjordes mundteligen nu måste skrifvas, ofta oumbärlig. Tillfälle till undervisning häri bör också alltid finnas i folkskolan, men att föreskrifva det såsom ett nödvändigt villkor för alla, anser Kons. af flera skäl för betänkligt.

Först sedan dessa kunskaper äro med full säkerhet inhemtade, börjar den presterliga undervisningen hvars förnämsta afsigt bör vara icke blott att reda religionsbegreppen, utan äfven att föredraga dem med den värma och liflighet, som ensamt gör dem fruktbärande för hjertat och hvarigenom de äfven innebära den bästa moraliska bildning. Vid detta tillfälle kan Kons. ej underlåta att beklaga de mångfaldiga brister, som vidlåda svenska församlingens antagna katekes, hvilken måste läggas till grund för all religionsundervisning. De äro af alla tänkande lärare längesedan insedda och erkända. Mångfaldiga försök till deras afhjelpande ha äfven blifvit gjorda, utan att Kons. känner något enda, som kan anses för fullt lyckadt. En ändamålsenligare lärobok i christendomen utgör otvifvelaktigt ett af våra väsendtligaste nationalbehof, som skulle ge en helt annan fart och lif åt folkundervisningen och sjelf blifva den bästa folkskolan. För öfrigt kan ingen slags folkskola göra föräldrarnes undervisning och efterdöme umbärliga. Understödes ej både folkskola och kyrka der-

utaf, så blir begges verksamhet tvetydig och osäker. Folkskolans yttersta syfte, liksom det bör vara statens eget, måste vara det att göra sig sjelf öfverflödig. Detta skulle inträffa, om hvarje fader och i synnerhet hvarje moder bland svenska allmogen kunde bibringa barnen den insigt som bör föregå den egentliga religionsundervisning, som kyrkan meddelar genom presterskapet. Men deri felar ännu ganska mycket. Emedlertid hoppas Kons. att äfven den nu antydda folkskolan skall vara tillräcklig, icke att bilda en lärd allmoge, men hvad som är bättre, ett folk som, så vidt mycket förändrade förhållanden medgifva, förenar fädrens enkla seder med deras enkla tro, och vet nog, då det vet, hvad som dock är summan af både himmelsk och jordisk, både af kyrkans och statens visdom, att »frukta Gud och ära konungen».

B) *Hvilken form är den lämpligaste för folkskolan, fast eller ambulatorisk?*

Hvardera af dessa former har otvifvelaktigt sina fördelar och sina obeqvämligheter.

I den fasta skolan kan undervisningen drifvas längre och går jemnare. Genom vexelmethoden kan ett större antal barn på en gång undervisas, och en större täflan underhållas. Äfven kan den fasta skolan lättare tillses af presterskapet, och en verksammare kontroll från denna sida der äga rum.

På andra sidan åter äro olägenheterna betydliga och i Konsistorii tanka öfvervägande. Först och främst är den fasta skolan alltid dubbelt eller tredubbelt dyrare än den ambulatoriska. Detta kommer icke endast af omkostnaderna för skolhusets uppförande och underhåll, utan äf-

ven och i synnerhet deraf, att föräldrarne, som vanligtvis bo på ett större afstånd från skolan, äro tvungna att ge barnen matsäck till sitt underhåll, hvilket faller dem både dyrt och ofta omöjligt. Allmogen i vårt fattiga land lefver mest på flytande födoämnen, som ej gerna kunna transporteras: soflet, som bäst passade för matsäck, är sällsynt och saknas för det mesta helt och hållet i de flesta fattiga hus. Att få barnen inackorderade i kost i någon by i grannskapet låter sig sällan göra i en landsort, der byarnes antal är ringa och de aldrafleste bebo enstaka gårdar. Det skulle dessutom medföra en kontant kostnad, som de allrafleste ej äro vuxna. I hela Wexjö stift finnes, som den bifogade förteckningen visar, icke mera än 21 fasta folkskolor, för det mesta vid bruk och i några få större byar med en betydligare folkmängd. De infordrade underrättelserna från presterskapet instämma samtelige deri, att just dessa skolor föga allmänt begagnas, dels för afståndet, dels för svårighetens skuld att der underhålla eller inqvartera barnen under läsetiderna. De fasta skolorna tillhöra egenteligen rikare, tätare befolkade provinser, som Skåne, Östergöthland och vissa trakter af Uppland och Vestergöthland, ehuru äfven der Konsist. känner att, helst i Skåne, den fasta skolan flyter ut i den ambulatoriska, så att allmogen inom en församling bygger flera skolhus der läraren på särskilta tider håller skola. Till dessa obeqvämligheter, hörande till den fasta skolan, komma äfven andra, som ej äro af ekonomisk natur, utan af en betänkligare. Den fasta folkskolan delar med den fasta lärdomsskolan, som alltid är förlagd i städerna, samma svårighet, nemligen den, att barnen här en längre tid äro undandragne föräldrarnes inseende, och att dåliga efterdömen ur den blandade skaran kunna bli dem farliga. I lärdomsskolan, der en Rector ansvarar för disciplinen och dessutom hvarje lärare särskilt för sin klass,

bör faran i detta afseende likväl bli mindre än i folkskolan, der både undervisning och disciplin är anförtrodd åt den enda skolmästaren.

Ambulatoriska skolan är för det mesta fritagen för dessa svårigheter. Den kostar föräldrarne, som då för det mesta underhålla sina barn i eget hus, föga utöfver det vanliga. Den för all uppfostran så oumbärliga föräldratillsynen kan med denna skolform, åtminstone till någon del, stå tillsammans. Den förenar sålunda för det mesta den enskilta och offentliga undervisningens fördelar. Den saknar emedlertid ingalunda sina obeqvämligheter. Den första ibland dessa är, att den svårligen i vårt land kan hållas ren, så att undervisningen alltid meddelas i eget hus. Dertill är befolkningen allt för gles och de större byarnes antal för ringa. Husförhörsrotarne i de flesta församlingar äro för många för att tillika kunna vara rotar för den ambulatoriska folkskolan. Sammandragas de, som blir nödvändigt, emedan i annat fall läsetiden för hvarje rote blir för kort och utan nytta för barnen, så närmar sig ambulatoriska skolan den fasta och delar dess svårigheter. Skolan kan då icke hållas i huset eller ens i dess närmaste grannskap. Många föräldrar nödsakas derigenom, likasom vid fast skola, att matsäcka ut barnen eller söka (merändels förgäfves) någon tjenlig plats att inackordera dem. En annan svårighet är att skolmästaren, om han skall medhinna att årligen genomgå sin församling, merändels måste inskränka undervisningen på hvart ställe till alltför korta terminer. När han då följande år återkommer, så har barnet för det mesta glömt hvad det lärt det förutgående, så framt icke föräldrarne någorlunda underhållit det inlärda, hvilket ej alltid kan påräknas. I allmänhet bör läseturen uppgöras, icke af allmogen utan af presterskapet; och, när den en gång är bestämd, sedermera utan undantag följas år från år. Det händer annars att

skolmästaren uteblir från en rote, antingen derföre att han ej kallas af föräldrarna, eller derföre att han finner barnen för få att hålla skola för. Är församlingen för vidsträckt, så böra tvenne skolmästare anställas. Presterskapet bör åläggas att, så vidt omständigheterna medgifva, ha noga tillsyn öfver undervisningens gång. Lämpeligt vore äfven om någon viss tid t. ex. 10 eller 15 månader, kunde bestämmas för sammanräknad skolgång, och hvarförutan ingen borde emottagas till presterlig undervisning: dock måste härvid alltid mycken latitud lemnas åt presterskapets omdöme i afseende på användandet af en sådan föreskrift; ty det bör vara likgiltigt huru och hvar barnet inhemtat sitt kunskapsmått, endast det finnes. Hufvudsaken är att detta med oböjlig stränghet fordras, och att admission till religionsundervisningen i annat fall ovillkorligen vägras. Att skolmästaren innan han antages förut måste vara examinerad af Pastor och känd icke blott till sina kunskaper, utan äfven fräjd, lynne och undervisningsgåfvor förstås af sig sjelf; men för att med säkerhet bibringa honom erforderliga kunskaper och vana vid barnundervisningen, torde bli nödvändigt att han tillbringar någon tid vid vexelundervisningsskolan i stiftsstaden, der likväl icke någon särskilt lärare för denna sak torde behöfva anställas.

Med dessa försigtighetsmått förmodar Konsist. att ambulatoriska skolan skall kunna fullt motsvara de nedstämda anspråk Konsist. trott sig böra göra på allmogens bildning. Den är åtminstone den enda användbara i Wexjö stift, troligtvis, med undantag af några få provinser, i hela det skogiga och glest bebodda Sverge.

C) *Huru skall folkskolan bestå, nemligen i ekonomiskt afseende?*

Skyldigheten för föräldrarna att på något sätt ombesörja sina barns undervisning är naturlig och ostridig. Till följe häraf har man uppställt den grundsats, att folkskolan öfver allt vore en kommunal-angelägenhet, hvarmed staten ej hade något att göra. Man har till och med påstått, att alla statsanslag för detta ändamål vore en onödig omväg, då staten ej hade andra medel att disponera än dem, som på ett eller annat sätt utginge genom beskattning, som dock slutligen drabbade samma allmoge, som nu skulle genom anslagen underlättas.

Dervid har man likväl förbisett den omständigheten, att statens inkomster, om de också till det väsendtligaste utgöras af allmogens skattebidrag, likväl ej utgå af dem allena, ty det är svenska folket, icke ensamt svenska allmogen som beskattas. Näringarna, handeln, embetsmannapersonalen gifva också sina icke så obetydliga bidrag. För dessas barn, så vida de ämna sig till embetsmän, gör staten betydliga omkostnader. Den bygger och underhåller lärdomsskolor, apologistier, gymnasier, universiteter samt en mängd andra bildningsanstalter. Allmogens barn äro icke heller uteslutna härifrån och med rätta. Således när de vilja gå embetsmannavägen understödjas de, mer eller mindre frikostigt, af staten. Endast när de vidblifva föräldrarnas yrke lemnar man dem utan allt understöd. Kan detta vara billigt? Och är det icke lika så vigtigt för staten att ha den arbetande klassen, som alltid är den talrikaste, religiöst och moraliskt bildad för sin dunklare bestämmelse, som att ha en lärd och skicklig embetsmannapersonal? Man berömmer och med skäl de Preussiska läroverken

sasom de bäst organiserade. Folkskolan, som der alltid är fast, skulle äfven underhållas af kommunen, men undantagen härifrån äro betydliga. Enligt Cousins uppgift understöder staten de fattigare församlingarna årligen med 556,000 Francs, svarande mot 278,000 Rdr Sv. Banco.[1] Grundsatsen om statens fritagande från dylika bidrag är således hvarken billig eller ens allestädes följd. För att emedlertid så vidt möjligt var söka bibehålla den här i stiftet, har, till följe af prestmötets beslut 1836, sockenstämmor blifvit anbefallda och hållna i hela stiftet, der presterskapet försökt öfvertala församlingarna att genom något tillräckligare anslag ställa sin folkskola i ordning. Men öfverallt har man svarat, att de dertill genom sin fattigdom vore urståndsatta, och att deras barn ej behöfde bli lärdare än de sjelfve och deras fäder voro. På de få ställen der antagen skolmästare nu finnes, aflönas han vanligtvis med 4 sk. banco i veckan för hvarje barn, fri kost under skoltiden och några få tunnor spannemål. Hvad bildning man kan vänta sig af en sålunda aflönad person, som icke heller har någon befordringsrätt eller ens något hopp om bättre tjenst, är lätt att inse. Det är sant, att klockaren enligt kyrkolagen är förbunden att bestrida barnundervisningen. Der det kan ske bör han äfven hållas dertill, och på flera ställen bestrider han den verkeligen. Men öfverallt låter det sig icke göra. Dels är klockaren ofta för gammal, och derigenom eller af andra skäl otjenlig till ett sådant uppdrag; dels är han i allmänhet så illa lönad af församlingen, att han för sin bergning funnit sig nödsakad antingen att bli hemmansbrukare, eller idka något handtverk, och i begge fallen är han dragen från undervis-

[1] Cousins Bericht über den Zustand des öffentlichen Unterrichts in einigen Ländern Deutschlands und besonders in Preussen. Uebers. von Kröger. II Afdeln. p. 164.

ningen, ofta också just härigenom otjenlig derföre. Att nu fordra af en sådan fattig man, att han uteslutande och mot ett obetydligt arfvode skulle sysselsätta sig med barnundervisning och derigenom försumma det, hvaraf han och hans familj väsendteligen skall lefva, vore också hårdt; och i allmänhet anser Konsist. det för barnundervisningen påräknade biträdet af klockaren vara alltför högt uppskattadt.

Under sådana förhållanden synes för Konsist. icke mera än två alternativer tänkbara. Det ena är att lemna folkskolan i sitt nuvarande ofullkomliga och bristfälliga skick, emedan intet vidare understöd derför från församlingens sida i vår fattiga provins är att påräkna. Det andra är, att staten träder mellan och beviljar något årligt anslag för denna skola som för alla andra. Att detta hvarken är obilligt eller ovanligt äfven i rikare länder har Konsist. i det föregående sökt att visa. Att bestämdt uppgifva beloppet af ett sådant erforderligt anslag är väl för närvarande omöjligt för Konsist.; men det förmenar dock att med 30, 40 högst 50 Rdr Bco årligt tillskott de fleste ambulatoriske skolmästare borde kunna finna sig belåtne. Efter ett ungefärligt och provisoriskt öfverslag tror Kons., att med ett årligt anslag af 6 till 8,000 Rdr folkskolan i Wexjö stift skulle kunna organiseras och underhållas. Huru detta skulle utgå, tillkommer icke Kons. att föreslå. Det kunde ske antingen genom ett rent årligt anslag, eller också på det sätt att ständerna åtoge sig en årlig afgift af 3 till 4 sk. på mantalsskrifven person, alldeles som med den så kallade lazarettsafgiften, den man åtagit sig för att utrota en vederstygglig sjukdom. Skulle icke Svea Rikes Ständer vilja åtaga sig det samma för att till seder och gudsfruktan utbilda närvarande och kommande slägten, deras egna barn? Kons. hoppas åtminstone att,

i fall nådig proposition af E. M. gjordes till ständerna, helst i ett så populärt ämne som folkskolan nu anses vara, saken skulle vinna önskad framgång.

I den händelse dessa nu antydde grunder för folkskolan skulle vinna nådigt bifall, utbeder sig Konsist. att framdeles, inom årets slut, få inkomma med fullständigt och detaljeradt förslag för organisation af folkskolan i Wexjö stift. Infordrades derjemte dylika förslag från öfriga stiftsstyrelser, så kunde frågan vid instundande Riksdag behandlas i sin helhet och i ett sammanhang. Beviljas något anslag, så torde fördelningen deraf öfverlemnas åt Kons. naturligtvis efter grunder, som förut underställdes E. M:s nådiga stadfästelse. Vid samma tillfälle torde äfven de villkor få uppgifvas, hvarunder Konsist. ansåge lämpligt att församlingarne komme i åtnjutande af de tillstyrkta statsbidragen. — — Framhärda m. m.

Wexjö Domkapitel d. 31 Juli 1839.

Till Upsala DomKapitel.

Den oförmodade förlust som Upsala Konsistorium och Stift nyligen gjort, är ingalunda någon enskilt förlust, utan en allmän. Den delas af hela landet, bland hvars utmärktaste Män, af hela Svenska Kyrkan hvars Öfverhufvud den afgångne ErkeBiskopen var, icke blott genom Konungens, utan genom snillets och Naturgåfvornas sällsyntare fullmakt. Hans heliga sånger genljuda ännu alltjemt i våra Tempel och i folkets hjertan. De förklinga ej heller, så länge ännu en Svensk Kyrka hvälfver sig öfver andäktiga hjertan, så länge jordens sorg, med dess glädje och förhoppningar, ännu söka himlen, och uttala sig i Svenskt tungomål. Genom hans frånfälle har *en* länk, och den bästa, fallit bort ur det Sångareförbund som omslöt Svenska Kyrkan. — Men han var icke blott en Sångarharpa, hvars toner på en gång voro de djupaste, innerligaste, ljufvaste och renaste som vårt Tidehvarf hört från Zions höjder. Han var derjemte en stormklocka i vältaligheten, till hvars sammankallande ljud Församlingen lyssnade, icke blott med helsosam bäfvan, utan äfven med förhoppning, rörelse och förtjusning. Ty den rätta vältaligheten, helst den andeliga, förutsätter alltid till någon del sångens gudagåfva. Forntidens Profeter voro ett poëtiskt slägte, och all predikan blir, i den mån hon är snillrik och hjertlig, alltid en upplöst Psalm. Religionens och Poesiens himmelriken gränsa nära till hvarandra, och samma vårvärma andas öfver dem begge. *Den Eviges lof* talas mindre än det sjunges, och Talaren, liksom

Skalden, måste sätta vingar på själen om hon skall kunna lyfta sig till sitt ursprung. Frid vare öfver Profetens stoft! —

I vår tid, kanske i alla tider, prisar man med rätta de afdöde lyckligare än de quarlefvande. Då vi derföre beklaga fäderneslandets, kyrkans, konstens förlust, fordrar billigheten att vi likväl, för hans enskilta del, lyckönska den store bortgångne. Hittills hade hans höga Embete icke träffat honom någorstädes der han ej fullt fyllde sin plats, der han ej blott tillfridsställde utan äfven öfverträffade den högspändaste väntan och drog den allmännaste beundran till sig. Öfverallt, hvart han kom, visade han sig som Svenska Kyrkans förste Man, och fullt värdig sin utmärkelse. Han gick bort i sin styrkas, sin fullmognade mannakrafts bästa dagar, i den fullaste glansen af sin ära. Det förestod honom snart, i fall han lefvat, en befattning, der äfven hans varmaste vänner och beundrare tvekade om han varit på sitt rätta ställe. Det är bekant att Riksdagen snart sammanträder för att lägga sig ner och idissla på dagens hittills olösta, möjligtvis olösbara frågor. Det var hans pligt som Svea Rikes ErkeBiskop att der, såsom Presteståndets Taleman, leda öfverläggningarna. Uppdraget är föga presterligt, och måste, helst för hvarje snillrik Man, vara både oangenämt och nedslående. Det lugna och tålmodiga sinne som erfordras för att utan vämjelse afhöra det tusen gånger, för hvarje gång sämre sagda och omtuggade, var icke ErkeBiskop Wallins, och det är knappast troligt att han, som var föga född för politiska bestyr, kunnat med vederbörlig jemnhet och lugn genomgå denna hårda och opresterliga pröfning. Särskilt obehagligt måste ett sådant uppdrag ha blifvit, med den opinionsvind som för dagen blåser i Svenska Nationen, med sina mångfaldiga väderflöjlar för stundens hugskott, sina hundradetals Talmän och Representanter för den plattaste ytlighet och obetydlighet. Ty det är dock

onekligt att det konstitutionella gyckelspel som nu för tiden uppföres i större delen af Europa i Svenska folket har sin bästa Pajazzo. Detta, alltid andelösa, ofta ärelösa spel och partikäbbel hade han troligtvis hvarken haft tålamod att fördraga, eller, med allt sitt snille, eller kanske just derföre, rådighet och sinnesnärvaro nog att sammanjemka och leda. Det föreställer de ordentligen, hvart femte år återkommande, paroxysmerna af den konstitutionsfeber som går genom verlden, utan att sjukdomen hittills velat bryta sig. Han är nu fri från detta förödmjukande bekymmer; ty på hans stilla graf blicka himmelens beslägtade stjernor neder med välbehag. Det rättvisa Minnet af allt det Goda och ärofulla han uträttat, den allmänna beundran, den både allmänna och enskilta Tacksamheten stå vakt öfver Skaldens, Talarens och KyrkoFadrens graf. Lycklig skatte vi derföre den store slumraren i sitt stilla hus, på den kyrkogård han sjelf helgat och invigt med sin åska af Sinai! Der sofver han bort både dagens och Riksdagens tomma äflan; och vi inse icke hvad en tänkande Svensk Man, i synnerhet en Prestman, kan bättre göra. Ty hvad helsosammare kan man göra med århundradets anspråksfulla ömklighet, helst den politiska, än att försofva den, vore det också i döden? — —

Naturgåfvor sådana som ErkeBiskop Wallins äro i alla land, i alla tider, sällsynta och sekulariska. Konsistorium önskar derföre mera än det hoppas att snart se *hans* plats värdigt återfylld; ty man kan vara en ganska utmärkt man både i landets och kyrkans, både i snillets och Religionens Häfder, utan att derföre kunna jemföras med den store hädangångne. Måtte den Gud som vakar öfver Svenska Kyrkan leda de väljande, och påminna dem hvilken Man de genom sitt val ha att ersätta!

Vexiö af Domkapitlet d. 31 Juli 1839.

Skol-Tal.

Växiö Sept. 1839.

Af flere skäl som ej behöfva att här upprepas har afgångsexamen som förut anställdes i Juni månad vid läseårets slut, för denna gång blifvit uppskjuten till innevarande tid. Vi ha på detta sätt velat gå de lärde akademiska Fädernas önskningar till mötes. De hålla, som bekant är, icke himmelrikets, men dock studentlifvets nycklar i sin hand, och öppna eller stänga det för hvem de behaga. För denna gång skicka vi dem brödet varmt ur ugnen. Det har knappt fått tid att kallna, mindre att mögla. Måtte de finna Er välbakade och fullvigtiga på sin brödvåg!

Den resa till Akademien, som nu förestår Er, är egentligen Er första utflygt från hemmet; ty så länge I varit här, hafven I ännu kunnat betrakta Er som hemma. Först hädanefter kommen I ut ibland fremlingar. Obekanta trakter, obekanta ansigten se på Eder, och ännu mera obekanta hjertan möta Er öfverallt. Tagen derföre med Er på resan några välmenta råd och varningar.

De fleste ibland Er äro fattige, ty sådan är landets sed. Men de unga ha samtelige en rikedom, som de ej nog värdera, ej nog vårda. Det är rikedom på förhoppning och på tid. Hoppet växer i ungdomen, som gräset om våren. Lifvet grönskar då, liksom jorden, och ur hvar

enda af de tusentals knopparna vänten I Er en blomma och sedermera frukter. Lyckliga förvillelse! Förhoppningen är i alla språk, som jag känner, af qvinnoslägtet (feminini generis) och förnekar ej heller sitt kön. Det är sant att hon bedrar, men hvad betyder det, när hon emedlertid gör Er lyckliga genom sina löften? Tron gerna, tron länge på den sköna bedragerskan och trycken henne till Ert hjerta. Dock — hvarföre skall jag med mina svarta, olycksbådande åskmoln stiga fram och skymma Er morgonrodnad? Morgonrodnaden sjelf, är hon något annat än dunster och strålbrytning? Och likväl, hvem ville umbära henne, hur skön är hon att se, hur tröstefull, hur uppfriskande för kropp och sinne, när hon bygger sin äreport öfver den unga dagen och leder in de bevingade timmarna! Sannerligen — hoppets rikedom, så bedräglig, så inbillad han ock må anses, är dock en verkelig rikedom, en solid. Så länge dess skatter icke äro förskingrade, bibehåller lifvet ännu sitt värde och döden sjelf sin tröst.

En annan rikedom som äges af Er alla, är rikedomen på tid. Efter naturens vanliga ordning ligger ännu ett halft århundrade framför Er till fri och obehindrad disposition. Huru mycket kan icke på den långa tiden uträttas; huru många äfventyr att bestå, huru mycket godt att stifta, hur mycken ära att förvärfva! Men hur använden I den rikedomen, när åren en gång förklara Er fullmyndiga och den fria och obehindrade förvaltningen deraf tillkommer Er sjelfva? I ären då Män i statens eller kyrkans tjenst, och jag hoppas, jag önskar åtminstone af hjertat, att I då måtten göra ett undantag från det vanliga, nu brukliga sättet att använda sin tid. Viljen I veta, hvad man i allmänhet tänker om det nu uppväxande slägtet, om den unga Embetsmannaklass, som är ämnad att bli våra efterträdare? I hafven hört, att jag nyss varit i hufvudstaden,

och der klaga alla chefer gemensamt öfver bristande arbetshåg och Embetsmannaskicklighet hos de unga som inträda i statens tjenst. Hvad de minst tänka på är sysslan, för hvilken de också i början äro intet och sedermera för det mesta otillräckligt betalta. Deremot tänka de så mycket mera på att roa sig, alltjemt vara i sällskap och der visa sig som cavaljerer, konstförfarna både i spel och dans. Då nu staten, helst i början, icke betalar mer för deras arbete, än hvad det är värdt, det vill säga ingenting, så tvingas de härigenom att söka sysselsättning och aflöning hos något af de riksvårdande Embetsverk, som kallas tidningsbyråer, hvilka som bekant är ha ljus och frihet till sitt näringsfång, och vanligtvis, genom den indrägtiga rörelsen, kunna betala de tjenster, som göras dem, helst publiken sjelf i sista instansen ingenting betalar så dyrt och frikostigt som tadelsjukan, skadeglädjen och sqvallret för dagen. Dagbladen ha härigenom alltid ett öra i Embetsverken, och mången, som kände det verkeliga förhållandet, har försäkrat mig, att det egenteligen var ur Embetsverken, helst bland Extraordinarierna, som Rabulismen rekruterade. Till detta näringsfång, utan tvifvel det föraktligaste i samhället, drifver dem, utom nöden och näringslösheten, äfvenväl den hos ungdomen vanliga lusten att frondera och anse sig klokare än andra samt det lockande som, helst för unga sinnen, ligger deruti att bli ansedd för sjelfständig och frisinnad och sålunda ha sin förgängliga odödlighet för bästa möjliga köp. På detta sätt uppväxer midt i Embetsverkens sköte en samling af unga Män, bildade mindre vid läroverken och akademierna än i publicismens vexelskola, håglösa och odugliga för statens värf, men högt erfarna i att nedsätta och tadla den styrelse, de svurit att understödja och upprätthålla. När desse med åren en gång inträdt på de högre platserna, då svalnar väl frihets-

nitet, och de bibehålla föga något annat deraf än ytligheten och odugligheten, den de släpa med sig genom lifvet, liksom slafven, som ändteligen slitit sig lös, släpar en eller annan länk af sin fotkedja med sig. När denna ömkelighet en gång hunnit att utbilda och förkofra sig, när de missnöjde och förhungrade Extraordinarierna hunnit tjena sig upp till ordinarier, och tidnings-uselheten blifvit en uselhet på stat med lön och rang, — då skall det visa sig, hvart denna publicistbildning egentligen leder, då skall staten *verkeligen* bli så förvaltad, som den nu *säges* vara, då skall det gamla Svea böja sitt eklöfskrönta hufvud ner i smutsen, ett föraktadt offer för utsväfningarna af en missförstådd, en hufvudlös frihet, och Sverige bli bland nationerna ett namn utan ära.

Och härigenom, I Ynglingar, har jag antydt tvenne af de väsendtligaste förvillelser och sätt att misshushålla med tiden, som är de ungas rikedom. Det är Sällskapssjukan, en dotter af Tanklösheten, och hennes sqvallrande fränka, Rabulismen. Jag varnar Eder för begge. Koleran var visserligen en svår farsot; men sällskapssjukan är så mycket svårare, som hon fortfar ännu och dagligen griper allt mer och mer omkring sig. Sjukdomen består deri, att man aldrig trifves ensam eller tillhopa med sig sjelf, som visserligen också ofta är ett dåligt sällskap, utan man vill nödvändigt, alltid och allestädes, ha en annans obetydlighet till folie för sin egen. Så vida detta kommer af en inre tomhet, af brist på egen tanka, egen känsla, kan det anses för oskyldigt; men vanligtvis är det förenadt med begäret till hvad man, ehuru i mycket oegentlig mening, kallar nöjen och förströelser, som afleda ungdomens håg från all allvarsam sysselsättning, qväfva all arbetshåg och utmärgla själen. Träder nu en yngling ur fädernehuset eller lärosalen ut i verlden, så möter han öfverallt de lustiga brö-

derna, det lofliga dagdrifvareskrået, tidens slagtareembete, ty det är Tiden som skall slagtas. De vilja dansa bort ledsnaden eller spela bort henne; men se, hon sitter ändå gäspande qvar och superar midt i sällskapet; ty hon kommer icke med utvärtes åthäfvor, utan hon är bosatt i det tomma hufvudet och det ännu tommare hjertat. Sällskapssjukan är tidens onda: hon ligger, som alla smittosamma farsoter, i luften; och du finner henne icke blott hos de unga och lefnadsglada, utan de taga henne med sig äfven på Embetsstolarna, och de grånande lockarna förjaga henne icke. I fordna, i bättre dagar var det icke så. Arbetet hade sin tid, och umgänget hade äfven sin. Ty menniskan är som bekant ett animal sociale, det vill säga ett sällskapssjukt djur. Nu deremot är sällskapsnöjet och förströelsen lifvets stora bestämmelse och regel; arbete och tankens allvar endast ett ledsamt undantag, som gerna undvikes, och icke användes oftare än som nödigt är för att undgå offenteligt åtal. Umgänget sjelf, åtminstone männer emellan, hade också fordomdags något innehåll och bar stundom pregeln af förnuftiga varelser; nu är det för det mesta den ihåligaste tomhet, löst prat och stadssqvaller, en fortgående fadaise, ett Bouppteckнings-instrument öfver samhällslifvets obetydlighet. Frågar man, hvem som deltar i denna ömkelighet, så är det för det mesta hög och låg, ung och gammal. Söndrar sig någon ur sällskapskretsen och leds så gerna på egen hand som i sällskap, så är det en mörk, en mjeltsjuk natur, högmodig, emedan han ej böjer knä för dagens Baal, och trumpen, efter han ej finner något nöje i det vanliga umgängessladdret. Lika godt: dylika tillvitelser kan man bära. Det vissa är att af en sådan ljudande malm som den omtalta, kanske klingande bjellror kunna smidas; men icke smidas deraf dugliga Embetsmän, hvarken för stat eller kyrka, icke heller ord-

föranden i vettenskapens eller konstens verld. Vi bo ibland slagghögarna. Mig åtminstone har det ej velat lyckas att der hitta något gullkorn.

Den som varnar för sällskapssjukan varnar äfven med det samma för dess vanliga och naturliga följder. Dessa äro icke blott sådane som ligga närmast i dagen, såsom oduglighet, olust för arbete, dagdrifveri och lättja, som är själens rost och mögel; utan förströelsens vidsträckta landamären gränsa äfven tätt intill utsväfningens och lasternas, och springa ofta öfver deruti. Huru mången yngling har gjort idel sottiser, äfven af det mest omoraliska slag, derföre att han ej haft eller tagit sig något annat att göra. Jag har känt mera än en sådan olycklig sällskapshjelte, balkung, en soiréjägare, som dansat sig till lungsot, spelt sig till tiggarestafven och kurtiserat sig till lazarettet. Och detta allt har haft sin första anledning i hvad dagens lättsinniga flärd kallar för — ett oskyldigt sällskapsnöje.

Utom sällskapssjukan som långsamt men säkert dödar alla menniskans ädlare krafter, finnes äfven för en ung Man ett annat sätt att förspilla sin tid och sålunda förslösa sin rikedom. Jag har redan antydt det, och ifrar icke för första gången i dag emot det. Det bär ett vackert och klingande namn, det kallas aktning för menniskans rättighet och samhällets konstitutionella frihet. Hvem skulle icke älska och värdera dem; och jag har sjelf i yngre dagar svärmat derför. Men ingalunda tänkte jag mig då en sådan frihet som den man nu yrkar och som med rätta kallas för Rabulism och kannstöperi. Här är icke stället att yttra sig om saken sjelf eller att förfölja de stora samhällsfrågorna på djupet, der de ligga och gömma sig i natt och dimma. Jag talar endast om den nuvarande politiska tidsandens inflytande på unga sinnen, och bekänner oförtäckt, att jag anser den för förderflig. Ty skulle det icke vara för-

derfligt att en ung man ideligen talar och deklamerar öfver ämnen hvarom han dock ingenting vet eller kan veta; ty deras lösning ligger icke så på ytan som våra tidningsskrifvande småherrar föreställa sig, den ligger i verldshistoriens djupaste mysterer, i erfarenhetens hemligaste och lönligaste skattkammarehvalf. Icke heller är den att söka i en tom och löslig abstraktion som står och skummar dräggen af alla samhällets förhållanden, och skär till konstitutioner såsom ett öfverplagg, som skall passa för alla. En tidsande, som ideligen lockar ynglingen att tala och skrifva häröfver, måste dock väl, mera än allt annat, befordra ytlighet, som är den vettenskapliga bildningens graf, och öfvermod och tillförsigt, som passa illa för ungdomen, hvars skönaste arfvedel är blygsamheten med sin rodnad och aktningen som böjer sitt öra ner till de bättres och erfarnares råd. Den frihet som nu predikas leder dock tydligen till ett demokratiskt mångvälde med tusende hufvuden och just derföre hufvudlöst. Liksom Nidhögg i sagan gnagde på Ygdrasils rot, så gnager den på samhällets grundvalar och kan ej ha någon annan förnuftig afsigt än att undergräfva och kullstörta dem. En sådan Demagogi har åtminstone Historien emot sig, synnerligast den svenska, hvars lifsprincip är den, att

— — En skall styra med kraft och vett,
skum Natt har många ögon, men Dagen ett.

Så länge ännu den så kallade oppositionen rimligtvis kunde anses som ett bevis på sjelfständighet och oberoende, kunde det betraktas som ära och mannamod att bekänna sig dertill, och beifra Maktens missbruk. Nu deremot har Makten flyttat på helt andra händer, styrelsen ligger under i opinionen, och att vilja slå sig till riddare derpå och instämma i det allmänna folkskrälet, är föga annat än feghjertad nedrighet.

Victrix caussa Diis placuit, sed victa Catoni:
Gudarna valde den segrande sak, den besegrade Cato.

Ett särskilt rön är det likväl att intet enda af landets berömda namn i sanning eller dikt, i vettenskap eller konst, hittills instämt i det allmänna oväsendet. Tvertom bo på deras läppar endast harmens och förtrytelsens ord och det bittra åtlöjet öfver all den nu grasserande förvändheten. Det är endast litteraturens kryp- och skridfän, de eviga Anonymerna i tankens eller snillets verld, som hittills fört den moderna frihetens talan. Denna frihet bär dock synbarligen den plattaste trivialitets uniform, den framträder öfverallt i hvardaglighetens smutsigaste släpmundering. Dess förfäktare tystna dock icke, så länge det ännu lönar sig att skrika, ty det är deras näringsfång, som icke nedlägges så länge det ännu betalar sig. Betalte det sig bättre så finge vi säkerligen af samma personer höra Despotismens och Enväldets lof. Det är ett misstag af styrelsen att icke uppköpa och taga i sold hela det liberala sällskapet, ty deras öfvertygelse är dock tydligen en handelsvara. En dylik Entreprenadauktion på frihet och upplysning, så vida dessa lofordas genom Tidningspressen, är dock bruklig i andra välbeställda konstitutionella länder. Som det nu är betalar allmänheten sjelf sin förvillelse och prenumererar villigt på sin demoralisation årligen. Det är den allmänhet som annars med ett något ohöfligt namn plär kallas för Pöbel, det vare sig med eller utan Riksdagspollet, med eller utan knappar i rocken, med eller utan stjernor i knapphålet.

Med dessa varningar emot dagens förvillelser förafskedar jag Eder härmedelst och önskar Er lycka till Er resa till Akademien. Det gifves visserligen många andra förvillelser, många andra faror, hvarför en ung man är utsatt vid sitt inträde i verlden. Men de nyssnämde äro för dagen de

vanligaste, de mest epidemiska, de förderfligaste. I afseende på Edra studier bifogar jag inga anvisningar. De fleste af Er hafva härstädes dertill lagt en god grund, på hvilken allehanda kan byggas. Tacken derföre skicklige och nitiske lärare, och stadnen ej sjelfva vid halfgjordt arbete; ty grundvalen är väl nödvändig för huset och dess bestånd, men icke är han huset sjelf. Påminnen Er, att det onda hvarför jag varnat, att sällskapssjukan, hvari dock allehanda Elementarundervisning äfven i vår nyss förbrända stad meddelas gratis (ty flärden har icke brunnit ner med husen), vanligtvis leder till oduglighet och håglöshet i alla lifvets vigtigare angelägenheter, och sällan lemnar något annat namn efter sig i döden än ett föraktadt. Påminnen Er vidare, att Rabulismen icke passar för bildade Män, för ynglingar som fått en ordentlig, en klassisk uppfostran, som i åratal besökt de lärosalar, der Linnés, Ödmans, Rogbergs skuggor ännu vistas, med ömkans löje öfver dagens förvillelser boende på de visa läpparna. Dylika bedrifter kunna vi gerna lemna åt BoktryckareGesällerna eller deras vederlikar, som äro den moderna frihetens ansvariga Redaktörer. Farväl! Den Gud, som är frihetens och ljusets Gud, men den sansade frihetens, det oförvillande ljusets, den store Ephoren öfver menniskolifvets läroverk, den Guden välsigne Er, och lede Er på alla edra vägar! Farväl!

Prestvigning d. 22 Septbr 1839.

Hafver någon ett Embete, så akte han derpå, förmanar Paulus (Rom. XII: 7). Och hvem har icke ett Embete? Äfven i det enskilta lifvet med sina mångfaldiga förhållanden, förekomma sådane. Du är Man, du är husfader, du är Bror, Vän, Medborgare. Tror du icke att hvartenda ålägger dig pligter som ej strafflöst kunna försummas? På gränsen mellan det enskilta och offentliga lifvet, och förenligt med begge, ligger författarekallet, det högsta eller det lägsta af alla kall, alltsom det bedrifves. Tror du icke äfven detta kall har sina rätt vigtiga pligter att akta på? Emedlertid, i egentlig och vanlig bemärkelse, talar man endast i offentliga lifvet om Embeten, och förstår dermed sådana uppdrag som Staten eller Kyrkan gifvit åt sina tjenstemän. Det är således egenteligen dem, som Apostlens förmaning åsyftar, det är dem som man framför annat bör akta på.

Men — hvad vill det säga att akta på Embetet? Icke kan det betyda att vilja göra gällande den rang och anseende i Samhället som stundom åtfölja Embetet, eller att derpå grunda något anspråk på andras vördnad och undergifvenhet. Det är väl sant att Embetet, för mensklig ordnings skull, i och för sig sjelf fordrar aktning; men detta utgår alltid från den förutsättning att Mannen är sitt kall vuxen, och sköter det med nit och duglighet. En

sådan behöfver sällan eller aldrig påminna om den vördnad hans Embete fordrar; den möter honom frivilligt öfverallt, mindre för hans Embetes än för hans egen skuld. I motsatt fall åter gör han sig endast löjlig genom anspråk som ingen vill erkänna, och på sin höjd låta stegra sig till en yttre höflighet, ett iakttagande af vissa sällskapsformler, hvari den inre känslan och öfvertygelsen ej hafva någon del.

Att akta på sitt Embete är således icke detta; utan på Embetet aktar rättsliga den som dertill har full skicklighet, inser den plats det innehar i samhället, vare sig Statens eller Kyrkans, och derigenom kan bedömma dess värde och betydelse, och slutligen nitälskar derför, lefver ensamt deri, och använder på dess utöfvande alla sin själs krafter.

I. Skall du rätt akta, det vill säga hafva den rätta aktningen för ditt Embete, så måste du dertill först och främst göra dig fullt skicklig. Jag dömmer icke huruvida detta alltid äger rum i afseende på Statens Embeten. Men för Kyrkan underkastas man alltid en Embetspröfning innan man emottages, och en sådan hafven äfven I, mine Bröder, nyligen undergått. Gåfvorna kunna vara mångahanda blott Anden är en; och den Andan är christendomens, fromhetens, sanningens Ande. Prestmannens kall är ett Lärarekall, och som sådant fordrar det lärdom, åtminstone i grunderna för den Tro han är kallad att förkunna, och om så erfordras att försvara. I andra delar af menskligt vetande bör han åtminstone vara en bildad Man. Men det förekommer likväl mycket och väsendteligt i hans Embete som icke kan läras utan erfarenhet och öfning; och i sådana fall är lärdom god, men erfarenhet bättre. Det tillhör Er derföre, I unge Bröder, att eftersträfva beggedera. Er erfarenhet är ännu ingen. Lyssnen derföre med uppmärksamhet

till hennes läror, lyssnen till hvad äldre Embetsbröder säga, tillägnen Er det, begagnen det så att det småningom blir Ert eget; ty Erfarenheten är aldrig arf, endast aflinge. Och Er lärdom! I veten väl att den ingalunda är fullkommen, ehuru den för tillfället blifvit ansedd antaglig. I detta afseende återstår Er ännu mycket, ja det mesta. Läggen derföre icke bort Boken, helst den heliga, glömmen ej af de himmelska runorna; ty de innebära himmelrikets Runestaf som mäter, icke året, icke tiden, utan Evigheten, för hvilken I sjelfve ären födda, och de som Eder anförtrodde varda! —

II) Vill du vidare rätt akta på ditt Embete så måste du klart veta och inse hvad det innebär, dess plats i det mensklіga samhället, dess afsigt och betydelse. Allt på jorden har sin plats, sin betydelse, likasom på himlahvalfvet. Skulle då icke äfven Presterskapet hafva sin, och en ganska vigtig, en verldshistorisk? Men huru vill du fylla den platsen om du icke fattar och klart inser dess mening? Men hvad annat kan den meningen vara än att Kyrkan är ämnad att vara häfstången i menniskolifvet, spännkraften som lyfter menniskan, åtminstone stundom, ifrån jorden och låter henne andas en renare, friare, friskare luft der hon dricker försoning, tröst och hopp emot dagens jordiska och smutsiga bekymmer? Hvad skulle Kyrkan betyda om hon icke betydde samtalsrummet för menniskans heligaste och bästa känslor, för dess umgängelse med Gud, der själen lägger af dagens släpmundering och står ren i sin söndagsdrägt inför den Evige, och talar till hans barmhertighet, och faller till hans fadershjerta, och försmälter i salighet vid hans betraktande? Hvad skulle Prestens Embete vara, om det icke är salighetens tolk, språkröret mellan menniska och Gud, dufvoposten mellan himmel och jord? Betraktar du det annorlunda, så förvaltar du ditt

Embete på samma sätt som quarnhjulet förvaltar sitt. Det drifver stenarna, det mal och mal brödet som närer menniskan, utan att veta hvad det gör. Dess verksamhet är en död, en mekanisk kraft; men din bör vara en medveten, en lefvande. Din Gud vare den lefvande Guden. Huru mångas äro icke de döde Gudar, Vanan, Tanklösheten, Slentrianen? Ingenting skadar Embete, ja Samhälle så som det tyvärr alltför vanliga, död kraft i stället för lefvande, Bokstaf i stället för Anda, Slentrian i stället för Tanke och Förstånd. Derigenom växer det dödkött i samhällets lemmar och Statskroppen upplöses inifrån i förruttnelse. Synnerligast gäller detta om Kyrkan som enligt sitt begrepp är något andeligt, ja Andens fädernesland, den högre, den renare, den helgade Menskligheten vagga. Der Kyrkan är hvad hon bör vara, der är hon Statens hjerta. Men huru många äro icke de som göra dess hjertkamrar till idel skräpkamrar, idel Tiondelador? Den som sålunda inreder Herrans hus, sannerligen han fattar icke dess mening och betydelse, han aktar icke, så som han bör, på sitt Embete. — —

III) Aktar du rätt på ditt Embete, så drifver du det sluteligen äfven med nit och värma, du lefver endast för och i det, du är icke nöjd med att freda dig endast för verldsligt åtal, du vill äfven vara fri för ditt samvetes förebråelser, du påminner dig alltjemt den ed du i dag aflägger, nemligen att åt detta kall uppoffra alla din själs och kropps krafter. Haf den eden ständigt för ögonen och göm henne i ditt hjerta. Du aflägger henne i dag inför Gud och Församlingen; och glömmer du henne sjelf så glömmer henne dock icke Domaren på räkenskapsdagen. Jag hör ofta, kanske icke utan all anledning, klagas öfver Presterskapets ljumhet i sitt heliga kall, och att det skötes med likgiltighet och köld; och ingenting smittar åhöraren så som

lärarens synbara kyla och liknöjdhet för sitt Embete. Derföre faller också folket till de så kallade Läsarepresterna, som dock ge lifstecken och prof på värma och nit i kallet. Hos dem berömmer jag deras nit. De nitälska, men icke visliga. Under den vackra täckemanteln af huslig andakt, samla och förvilla de en enfaldig allmoge, förtala och nedsätta sina Embetsbröder som de påstå icke hafva Andan. Deri hafva de också rätt, ty de hafva lyckligtvis icke den Andan som drifver dem. Deras nit är sällan eller aldrig utan misstanka för skrymteri; och den förlorar merendels sitt värde genom trångbröstad ofördragsamhet, genom en barnslig fåfänga att, äfven med medelmåttiga gåfvor, utmärka sig framför andra, och när detta lyckas dem, genom ett andeligt högmod som ingen skenhelighet kan skyla. Ofta och hvad som är det värsta, fördunklas det äfven af en smutsig egennytta. Dem drifver ett nyktert svärmeri som just genom sin nykterhet och beräkning är föraktelig. Att jag för min del måste ogilla, ja afsky dessa falska Profeter, dessa Gudaktighetens Publicister, lycksökare inom Kyrkan, popularitetsjägare på vigd mark — detta behöfver jag icke säga; ty det följer ovillkorligen af de tänkesätt jag ofta, ja alltid förklarat. De åberopa sig Apostlarnes efterdöme som också predikade i tid och otid. Men detta var under helt andra förhållanden. De skulle bygga en verldsreligion, en Kyrka som nu icke blott är byggd utan ordnad och organiserad. Hedendomen växte rundt omkring dem. Vi deremot lefva i ett christeligt samhälle, hvars bruk och ordningar, långt för detta bestämda, icke förnuftigtvis böra öfvergifvas. Gud har gifvit mig både vilja och någon förmåga att motarbeta denna, liksom mången annan förvändhet, och tillräckligt mod att göra det öppet och utan menniskofruktan. Hvad jag förmår skall jag, med Guds hjelp, verka mot denna galenskap som är en hädelse

icke blott emot förnuftet, utan äfven emot det högre förnuft som kallas Christendom; och det är föga troligt att detta skamliga lycksökeri gör någon lycka, der jag möjligtvis kan hindra det.

Det är tyvärr icke utan särskilt anledning som jag i dag yttrar dessa varningar. I måsten dock medgifva, mine Bröder, att det kan och måste finnas ett annat nit än läsarenitet, ett förståndigare, ett rent och obefläckadt, utan ofördragsamhet, utan fåfänga, utan egennytta: ett nit som har sin grund i hjertats oskrymtade värma för ett stort, ett heligt ändamål, och i öfvertygelsen om dess vigt ja nödvändighet för alla tider, och i synnerhet för denna. Det är det nitet som jag vill väcka i edra sinnen, det är det som gläder jorden och förvärfvar himmelen, det är det nitet och intet annat som visar att I rättsligen akten på Ert Embete.

Med denna korta förklaring öfver Apostlens förmaning slutar jag i dag min till Eder. Måtte den icke vara helt och hållet förspilld, utan bära någon frukt för detta lifvet och det tillkommande! Låt vara att det Embete I nu tillträden icke medför några stora timliga fördelar, låt vara att det af en vrång och lättsinnig tid missaktas. Det är dock i sig sjelf ett bland de högsta på jorden, likasom det är det ansvarsfullaste. Akten derföre derpå; ty derigenom frälsen I Er sjelfva, och dem som edra Bröder äro i Tron. Amen. —

Prestvigning d. 22 Decbr 1839.

Mine Bröder! I hafven i dag inställt Eder för att invigas i ett Embete hvars vigt jag hoppas att I redan tillräckeligen öfverlagt. Det är i sanning ett *vigtigt* Embete, icke genom något yttre anseende, icke heller genom något utmärkt inflytande på verldsliga angelägenheter. Men det är vigtigt genom det inflytande det *bör* hafva på angelägenheter af en högre ordning, på förståndets upplysning, på viljans förbättring, på frid i lifvet och på hopp i döden. I skolen förkunna en lära som i sin enkelhet likväl innefattar det högsta och yttersta, en lära hvarförutan visheten lampa brinner dunkel, och lifvets tröst talar endast med stapplande tunga. I skolen förkunna en lära som med rätta kallas försoningens, emedan dess afsigt är att försona menniskan med Gud, det vill säga att återställa det brutna förhållandet mellan himmel och jord, och föra oss alla tillbaka till det mål hvarifrån vi förirrat oss; en lära som bär lifvets nycklar i sin hand, och lik Gudasonens noder, bär salighet i sitt sköte. Att rätt förkunna henne är derföre icke blott ett vigtigt utan äfven ett *ansvarigt* kall. Ty de pligter I nu skolen åtaga Er kunna icke utan ansvar försummas. I skolen ansvara derför inför Gud hvars värf I fören på jorden, inför menniskor hvilkas ledning blifver Eder anförtrodd, inför Ert eget samvete som håller räkning öfver Ert eget uppförande och aldrig dag-

tingar med försummelsen. Derföre är det äfven ett *heligt* kall hvartill I anmält Eder, icke blott derföre att det är insticktadt af Gud, utan äfven i synnerhet derföre att hvad som hos menniskan är heligast anförtros åt dess vård. Ty hvad skulle väl vara heligt i lifvet om icke det sanna hvarom I skolen upplysa, om icke det Goda hvartill I skolen uppmana, om icke Herrans ord som I skolen frambära, om icke salighetens väg som I skolen visa? Lärarens kall är i allmänhet ett heligt kall, om han också endast sysselsätter sig med verldslig vishet; men när det Gudomliga anförtros åt hans svaga händer, när det himmelska stiger ner för att bo på hans tunga, då måste han med bäfvan erkänna att han, lik Israels barn i öcknen, bär det högsta och allraheligaste. Ty hvad är högre än himmelen, hvad är heligare än Gud? Och hans rådslag skolen I förkunna, hans rätter skolen I uppenbara, hans helsning skolen I föra ibland folken. —

I ett sådant Embete, i ett så vigtigt, så ansvarsfullt, så heligt skolen I i dag insättas. I stån här inför Gud färdige att inträda i hans tjenst, färdige att invigas till det högsta, färdige att afsvärja allt som är mindre ädelt än det ädlaste, mindre heligt än det heligaste. Det är en vigtig stund, troligtvis den vigtigaste I hittills upplefvat. Bedjen derföre till Gud att han må skapa i Eder ett rent hjerta; ty utan sinnets renhet kunnen I icke vårda hvad Eder anförtroddt varder. Bedjen till Gud att han måtte stärka Edra svaga krafter, ty utan hans bistånd blir bördan för tung äfven för starkare skuldror än Edra, utan hans välsignelse växer icke lifsens säd. Fatten klart och rent den stora betydelsen af Ert kall, och föresätten Er att från i dag för det samma använda alla Er själs krafter. En allvarlig föresats förmår mycket, och Gud ser med välbehag till hvarje fast och manligt beslut. Tagen till rådgifvare

på Er vandring icke blott Förståndet som är en väktare på Templets tinnar, utan äfven samvetet som är en spegel i Ert eget bröst. Väktaren slumrar stundom, men spegeln aldrig. Men tagen i synnerhet till rådgifvare det heliga Ordet som var i begynnelsen och som varar till ändan. Söken att fatta dess betydelse och att göra det lefvande i Edra hjertan. Och icke blott i Edra hjertan, utan äfven i Församlingen som från i dag blifver Er myndling. Förvalten redligt hennes arfvedel ty Israëls Gud sofver icke, och han granskar en gång strängt Er förmyndareräkning. Bedjen och arbeten, ty säden är mycken och arbetarena få. Församlen i ladone hvad I kunnen, så att icke Eder Herre finner Eder försumlige när han kommer. Akten på Tiden, det är godt och helsosamt; men glömmen likväl icke att Edert värf egenteligen gäller Evigheten. Låten den föreställningen upprätthålla Ert mod i mödans timmar. Är också vägen mörk och besvärlig, så leder han dock till ett högt mål, och vid det målet hänger för den trogne Läraren en ovanskelig krona. Amen.

Vid ett Barndop.

(1839.)

Christeliga Åhörare! Vi äro i dag församlade för att begå en helig handling. Vi skola öfverlemna ett nyfödt barn åt den christna församlingen, upptaga det i dess gemenskap, förklara det för en ledamot af Helgamanna samfund på jorden. Det är icke nödvändigt att vi härvid tänka oss något mystiskt, hemlighetsfullt och underbart, ehuru allt det högsta och bästa i lifvet är och förblifver underbart. Men det är i allt fall vigtigt och betydelsefullt när det nykomna menniskobarnet på lifvets tröskel emottages af den christna församlingen och inviges till dess rättigheter, förklaras för delaktigt af dess välgerningar, och hyllas som arfvinge af dess förhoppningar i lifvet och i döden. Ty christna kyrkan hon är dock den högre, den förädlade menskligheten plantskola, hon är tröstarinnan på jorden och vägviserskan till himlen. Det menniskobarn som är födt derutanför och aldrig upptages deri, vi vilja ej påstå att det är förtappadt för tid och evighet; ty Guds barmhertighet är oändlig, och hvad menniskan ej frivilligt brutit, det kan hans rättvisa icke bestraffa. Men onekligt är likväl att, utom den christna kyrkan, menniskan mer eller mindre är ett hittebarn i tiden, som icke vet hvarifrån det kommer eller hvart det går, ej har någon säker ledning i lifvet eller något säkert hopp i döden. Låtom

oss derföre tacka Gud, som gifvit oss denna förmån framför så många tusende af våra likar i fordna tider, och ännu i dag. Var oss helsad och välkommen du nykomling i lifvet, välkommen i christna församlingen till himmelrikets, det vill säga till ljusets, till menniskobildningens, till salighetens arfskap. Du skall begjutas med vatten; ty det vattnet är nya födelsens bad, det är ett flytande ljus, det renar kroppen och är derföre en sinnebild på Andens renhet. I hvitt framhafves du till dopet; och detta är också, liksom hela handlingen, symboliskt. Ty hvitt är himmelrikets nationalfärg, hvitklädda tänka vi oss Englarna och de salige, hvitklädda voro Leviterna och christenhetens första Presterskap: hvita äro liljorna på marken; och jordens vandrande lilja, den rena, fläckfria Jungfrun, trifves också bäst i hvitt. Våra förfäder anlade ofta på sotesängen sina dopkläder, det kallades att dö i »hvita vadum», in albis, och ansågs, om icke som ett medel, likväl som en sinnebild på saligheten. Hvitt är oskuldens och det rena sinnets liffärg. Tids nog blir lifvets släpmundering fläckad och brokig, allt som jordens stoft sätter sig fast i henne. Lycksalig den hvars inre, om också icke hans yttre, så länge som möjligt bär den hvita högtidsdrägten. Välkommen till oss, till församlingen, du hvitklädda, du oskuldsfulla, du nyfödda. Sådana (säger den stora Gudasonen) »sådana hörer Guds rike till. — Hvilken icke undfår Guds rike såsom ett barn, han kommer aldrig der in.» — Vi veta icke hvartill du kommen är, om till sorg eller glädje, till medgång eller motgång, troligtvis till en blandning af beggedera, ty det är menskligheten allmänna lott. Men det vete vi att du är kommen till Christna Församlingens gemenskap, att christna kyrkan från i dag öppnar dig sin moderliga famn, som är full af ljus och tröst och evinnerligt hopp.

Växt opp i dess skygd, trifs och blomma deruti som ett

blomster växer på tempelgården och gjuter sitt doft öfver grafvarna, öfver den stora grafven som vi kalla för jorden. Blif dina föräldrars och anhörigas glädje. Lycka till lifvet; och, när stunden en gång kommer, lycka äfven till det som fullbordar lifvet och kröner det med salighet såsom med en sköld, lycka till döden! — Till detta de christnas lif vill jag nu, efter Församlingens föreskrift och Fädernas sed, inviga dig med efterföljande ord och handling:

Se Handboken.

B R E F

Till J. C. Askelöf. 1.

Östrabo d. 28 Januari 1836.

Min kära Bror!

Heurlin har anmodat mig att öfversända hosföljande Handlingar. Jag har afstyrkt hans ansökan emedan jag tror att han icke kan trifvas uppe i Finnmarken, vid verldens ända. Han äfventyrar dessutom en dyr flyttning. Biskopsförslaget i Vesterås får han icke såsom fremling, och när jag går undan — i grafven nemligen som är mitt Erke-Stift — kan han lätteligen gå miste om Vexiö såsom frånvarande. Hade han dröjt här kunde han varit säker om hvarenda röst. Med 3- à 4,000 rdr bko skuld lät detta sig äfven göra. Han blir olycklig om han skulle sluta sitt lif som Pastor i det barbariska Leksand. Han lefver då endast för sin Enkas nådår. På dessa grunder har jag äfven allvarligt afstyrkt ansökningen, kanske äfven derföre att han är en gammal ungdomsvän, den enda *karl* jag lefver med här i staden. Visserligen se vi lifvet mycket olika, men hans rent praktiska natur gläder mig ändå, det är en homme d'Esprit, den ende som finnes bland min omgifning. När han går undan är jag då alldeles utan allt umgänge, åtminstone på svärdssidan, och det är menniskan icke godt att vara alldeles allena. Men då han, för slem vinning, anser sig böra göra en sådan ansökan så kan och bör jag icke söka öfvertala honom derifrån.

Jag tackar dig för det du sökt försvara mig för pöbeln. Jag har tänkt på att i en Dunciade uttala min tanka om hela denna After-Liberalism, men tror icke det skulle uträtta någon ting. Saken är verkeligen allvarsam och hjelpes hvarken med skämt eller allvar. Den går genom Europa: massorna, som förr voro stumma ha nu funnit sin organ och genomdrifva troligtvis sin sak. I England der motsatserna äro starkast bryter det väl först löst, kanske äfven i vår tid, och alla krig bli, tänker jag, hädanefter borgerliga. Något godt följer väl också af en sådan galenskap. Först sedan dessa lösliga idéer bemäktigat sig väldet och praktiskt bevisat sin oduglighet att styra samhället, träder det gamla åter in i sina fordna rättigheter. Det är den rätta Restaurationen: all annan är omogen och haltlös. I Sverge tänker jag fordras århundraden innan vi komma dit, i synnerhet om Styrelsen hade litet mera consequens och kraft. Men öfvertygelsen att det rätta och förnuftiga ändå måste duka under, gör att jag med en slags resignation åskådar tidshändelserna. Hvartill duger också en och annan generation om icke att falla ett offer för sina egna utsväfningar. Menniskoslägtet blir ändå qvar, möjligtvis litet klokare än förr, och Individen är intet värd.

Helsa Brinkman. Han har skrifvit ett långt bref till Heurlin och beklagat sig öfver — att jag ej på länge skrifvit honom till. Han skrifver goda bref, men gör det också, besynnerligt nog, till sitt lifs bestämmelse. Liksom allt umgänge så har jag äfven för det mesta afbrutit all brefvexling. Mitt lynne är nedstämdt, dels genom en ärfd melankoli, dels genom sjuklighet, dels äfven genom andra förhållanden som vore för vidlyftigt att omtala. Mitt lif är glädjelöst, men så hoppas jag också att det snart är slut. Det skall icke bekymra mig ty jag har verkeligen ingen ting att lefva för. Klandret att jag ingen ting skrifver är

obilligt. För stora Genier kan det vara en skyldighet att alltjemt författa: för oss andra hvardagstalenter är det icke så. Vi uträtta ingen ting dermed och verlden går lika bra eller illa utan våra rim. Kalla det indolens eller högmod, eller hvad som helst. Det är rätt att sofva när man är sömnig — äfven om det ej sker på lagrar. Ack, den rätta, den grundeliga sömnen förestår oss ju ändå snart alla.

Helsa äfven mina andra bekanta och gläd någon gång med ett par rader

din enslige Vän

Es. Tegnér.

*

Till E. G. Geijer. 2.

Östrabo d. 7 Febr. 1836.

Gifve Gud, bäste Geijer, att hosgående Promemoria, som jag skyndat mig att öfversända, ej måtte komma för sent. Den innehåller visserligen ingen ting upplysande, och de många berömda Doktorerna i Upsala måtte väl förstå sjukdomen. Men den kunde möjligtvis något fägna den arma Landshöfdingskan. Äfven jag skall uppriktigt sörja Järta, ty i honom förlora vi en af våra få utmärkta Män. Om han kommer sig, så helsa honom hjerteligen ifrån mig. Det var en tid då vi mycket missförstodo hvarandra: men det var mitt fel, jag gaf anledningen. Sqvaller och mellanlöpare gjorde äfven sitt till. Det är en ohyra som vid mångfaldiga tillfällen förbittrat min lefnad — och förbittrar den ännu.

Beskow har skrifvit mig till och begärt ett poëm för Akademiens Jubeldag nästa månad. Gud hjelpe mig, jag tror knappast det finnes ett enda rim i min lekamen, ännu mindre någon tanka. Icke heller är något ämne uppgifvet.

Vår egen obetydlighet kunna vi dock ej gerna parentera öfver, en brudskrift på eget guldbröllop. Jag är i mycken förlägenhet.

De mina må väl och be helsa. Den stackars Disa är som förr, kanske litet, men obetydligt, lugnare. Det ges djupa sinnen, äfven under en jollrande yta, som ej kunna lägga af sorgkläderna: de växa fast vid dem. Sjelf är jag hvarken sjuk eller frisk, hvarken lefvande eller död, mest likväl det sistnämda. Jag har lidit mycket. Hade jag medel dertill skulle jag resa utrikes på några år. Nu låter det ej tänka sig. Bäst också om icke att lefva, dock att dö i eget land.

Helsa din Fru.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

3. Till B. von Beskow.

Östrabo d. 6 Mars 1836.

Bäste Beskow.

»Jag bär mitt foster fram på utsatt dag och Timme» som du ser, men det är också hvarken fullgånget eller välskapadt. Förlåt mig att jag ej kunde göra det bättre. Man sjunger aldrig så illa som då man skall sjunga klockareprof, och min sinnesstämning är, har varit och blir ryslig. I öfrigt har jag följt din anvisning. Det är, tror jag, annars nu för tredje gången som jag yttrar mig i detta Gustavianska ämne; men der fanns dock intet annat lämpeligt för dagen. Under andra förhållanden kunde äfven jag ha gjort det bättre; men det kan vara godt nog till Brudskrift. Helsa Wallin och bed honom läsa opp det. Han behöfver ju icke skämmas derför, då det ej är af honom sjelf.

Men, min kära Beskow, om det står så till som ditt sista bref antyder, så är det ju bäst att inhibera hela spektaklet. Wallin har varit deremot från början, det vet jag; och äfven jag tycker att det innebär ett anspråk som vi under närvarande omständigheter ej borde förråda, synnerligast om vi så ofullständigt svara deremot. Vi tåla verkeligen icke någon ny ridicule. Att Geijer icke vill tala på en quart finner jag naturligt nog: men hvarför kunde han icke få Grubbes quart sig anslagen, hvilken lämpeligen kunnat besparas till nästa Jubiléum, och Franzén kunde ju gerna ha rimmat ett af de fem hufvudstyckena i Katkesen, som nu är hans Sångmö. Jag ber dig, Beskow, exponera icke dig och mig ensamma. Vi ha ju många andra utvägar att bli löjliga. Hvad gör det om skådepenningarna gå förlorade, jag menar pregeln? Vi ha ju ändå silfret qvar som är det dyraste. Ja, de kunna ju ändå i en särskilt sammankomst utdelas till Ledamöterna såsom bevis på att vi velat men ej kunnat . . . Således, om det är som du skrifver, så är ingen fest bättre än en löjlig. Jag lägger detta på ditt samvete. I allt fall förstås af sig sjelf att du ej får trycka eller låta afskrifva mina rim, dem jag önskar dölja så länge som möjligt.

Om mina egna griller en annan gång.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

Till DENSAMME. 4.

Östrabo d. 24 Mars 1836.

Det fägnar mig, bäste Beskow, att du funnit det öfversända antagligt. Hvad anmärkningarna angår så gillar jag dem för det mesta. »På Skeppsbron» lokaliserar väl

Läsaren bättre och sätter honom genast på sin plats; men då det icke är egenteligen riktigt så sätt i stället »på stranden» eller kanske heldre »vid Norrström». Att Sångaren ofta »raglar» veta vi af erfarenhet; men att säga det samma om Sången torde väl ej gå an, ehuru jag tycker det är målande nog. Jag föreslår »svärmar» i stället. Deremot kan jag ej frångå att jag anser Bellman för vår »störste» Skald. Honom och Franzén har jag alltid betraktat såsom våra renaste och gedignaste poëtiska Naturer. Den sistnämnde, som ännu lefver och lär, kan naturligtvis ej komma under jemförelsen. Förlåt mig att jag häri är envis. Hvad åter den omtalta strofen angår, »I Himlens vindar etc.» så skänker jag dig den gerna, och på köpet så många du vill af de andra. Egenteligen borde väl något sättas i stället, men det kan vara tids nog vid tryckningen. Hvad man på en sådan ceremonidag läser opp hör i allt fall ingen på. I öfrigt upprepar jag min önskan att Wallin måtte åtaga sig läsningen. Helsa honom det.

Men är det i allmänhet nödvändigt att det uppläses? Franzén har ju, som du säger, skrifvit i samma ämne och Allmänheten kan icke veta att detta är en tillfällighet. Nu ser det ju ut som en åsyftad täflan, som å min sida vore både barnsligt och öfvermodigt. Jag underställer dig derföre, om det icke kunde vara nog att endast läsa hans. Af Poësi får Allmänheten alltid nog. I allt fall hoppas jag du är god och skickar mig edra samteliga Manuskripter till låns blott på några dagar. Naturligtvis visar jag dem för ingen.

Om barnet skall ha namn? Det finner jag icke nödigt, vet ej heller hvad jag skulle kalla det. Låt det så gerna vara odöpt.

Det är orätt af mig att klaga öfver nedstämdt lynne och ett ständigt själslidande, då I i allt fall ej viljen tro

derpå och ej heller kunnen afhjelpa det. Den lilla tröst som kan ligga i meddelandet må jag gerna uppoffra; ty om det tros väcker det oro, och om det icke tros endast åtlöje. Så förfallen är jag likväl icke att jag ej i nödfall ännu kan rimma hop några strofer, väl också stundom säga en sarkasm; men all glädje, allt lugn och trefnad äro försvunna ur mitt ödsliga lif. Det må vara min egen skuld: jag ser icke att det gör mitt tillstånd angenämare. Lat är jag också och indolent, men så är jag ju också Biskop. Att resa till Stockholm eller annorstädes skulle ingenting hjelpa: jag kan ej resa ifrån mitt eget hjerta, och min fordna lättsinnighet hämtar jag ej åter, om jag också fore till verldens ända. Dessutom måste jag ha Prestmöte i Augusti eller September, och får dertill skrifva en lång och dum Bok, ehuru jag vicka för vicka uppskjuter med att börja, efter vanligheten.

Helsa mina vänner och ljug för dem att jag är både frisk och glad, om du så vill.

Vänskapsfullt
Es. Tegnér.

P. S. Bäste Beskow, jag måste be dig om en tjenst. Efter Choleran i Jönköping, hvarvid Prosten Wetterling, stadens Pastor, ovanligt utmärkte sig för mod och rådighet, och dessutom var Ordförande i Sundhetsnämden, anmälte jag honom till Nordstjernan eller Wasatrissan, efter råd och lägenhet. Min anmälan skickades till Excell. Brahe, som tillåtit det, men kanske glömt saken. Nu blef Wetterling vid det stora stjernfallet förbigången, ehuru Dr Eneroth som ej gjort mer än han blef hugnad med en grön eller svart nådebetygelse, jag mins ej hvilkendera. Detta grämer naturligtvis W. och kompromitterar mig. I öfrigt är Männen Kongl. Hofpredikant, Inspector Scholæ, och dessutom mycket driftig och utmärkt på sin plats. Jag ber

dig derföre, tala med Kronprinsen — eller kanske Kungen sjelf — härom, begär hans stjerna såsom en nåd för mig, och låt vederbörande förstå att det icke är politiskt att låta fåfängan dö ut ibland det Högvördiga Ståndet. Jag anhåller på det högsta att du häri gör hvad du kan, och svarar mig hur det lyckas.

Glöm icke säga, i fall så bär till, att Wetterling i politik är ganska renlärig, ja ultra loyal. Troligtvis blir han Riksdagsman nästa gång och det är alltid godt att ha en vän — i helfvetet.

*

5. Till C. A. Agardh.

Östrabo d. 28 Mars 1836.

MkBror!

Jag tror visst att jag är skyldig dig bref, liksom de fleste af mina andra vänner; men det är redan länge sedan jag afbrutit allt umgänge och derjemte all annan brefvexling än den oundvikliga i affärer. Derpå har jag vunnit mindre än mina vänner; men man skall ej heller göra allting för vinstens skull.

Jag hör att du snart ämnar resa till Carlstad. Underställer dig alltså om du ej skulle vilja taga vägen härom, som icke är någon omväg, och dröja här några dagar öfver. Gör det. Gud må veta om vi annars träffas här i lifvet.

Efter hvad jag hör lär du finna både Stift och Skola temligt förfallna. Hedrén, med sitt prat och fjesk, lär ingenting hufvudsakligt ha uträttat. Egenteligen uträttar man ingenstädes något. Äfven den bästa ifver och de största förmögenheter stranda på Vederbörandes allmänna lojhet och oerhörda depravation, och derföre lönar det ej mödan att spela den nitiske och »Stundeslöse». Tro mig,

Kyrkan är likaså förlorad som Staten. Deras krafter äro också, som verlden nu står, i grunden de samma. Endast triviala, eller också alldeles oerfarna sinnen göra sig i detta afseende något hopp. Jag erkänner likväl att det är vackert att verka i desperation; men man ledsnar snart dervid.

Bland de många fel som förråda sig i det jubelspektakel som Beskows fåfänga ämnar anställa i Sv. Akademien är äfven väl ett att du ej lär blifvit anmodad att lemna något bidrag. Jag har från början ifrat mot hela denna hofdekoration som endast ådrar oss en ny ridikule, ehuru vi ha mer än nog af de gamla. Men hvad gör det, blott man får en galadag till?

Jag tror att jag har en renteliquid för sista året ouppgjord med dig i afseende på ett lån af din Svärmor. När Bevillningsafdraget skett blir summan obetydlig; men kom hit så skola vi uppgöra liquiden.

I September måste jag ha Prestmöte, så framt jag ej skulle vara så lycklig att dö innan dess, hvilket är laga förfall. Af detta, liksom af många andra skäl, reser jag troligtvis ingenstädes i sommar.

Helsa din Fru och mina öfriga vänner i Lund. Hur är det: reser hon med till Vermland?

Din

Vän

Es. Tegnér.

*

Till C. F. af Wingård. 6.

Påskdag, d. 3 April 1836.

Det var mycket ädelmodigt af dig, bäste Wingård, att skrifva mig till, ehuru jag på ett så oförsvarligt sätt försummat att låta höra af mig, helst efter så mycken vänskap

som du visade mig när vi sist träffades. Men jag har legat i hide hela vintern som en björn, ehuru min sömn ingalunda varit lugn. Jag har afsagt mig, icke blott allt umgänge utan äfven all brefvexling, med undantag af den oundvikliga i affärer. Jag har gått i kloster i mitt eget hus. Det är min Vallombrosa. Till den rätta Vallombrosa, skuggdalen der lugnet och glömskan bo, måtte jag väl ej heller ha så långt. Det är christeligt och kärleksfullt af dig att förut någon gång besöka mig med ett tröstefullt ord.

Jag tackar dig hjertligen för de öfversända Minnes-Talen. Det öfver Rosen har i synnerhet fägnat mig emedan jag kände honom närmare. Huru mildt och öfverseende dömmer du icke, med all din skärpa, den felande men älskvärde Brodern, utan att likväl Sanningen förlorar sin rätt! Tala en gång när jag är död öfver mig med samma milda sinne. Jag kan behöfva det. Dock nej — tala icke; ty då blefve jag icke glömd, och det är ändå det bästa som kan hända mig. Jag har ingen gengåfva att skicka dig. Dock jo — ett Poëm som Svenska Akademien beställt till sin Jubelfest, och som bifogas. Jag har från början varit mot hela tillställningen, likasom Wallin; men vår gode Sekreterare är litet hofman och vill gerna arrangera galaspektakel. Det skall ges i öfvermorgon, d. 5 April, då Akademien firar sitt gullbröllop — med Glömskan. Franzén och Geijer lära också ha blifvit pinade på något, Wallin skall dundra som Direktör och Beskow uppläsa Akademiens eget Äreminne innehållande en berättelse öfver — hvad den icke gjort för Vitterheten, ett rikt ämne. Som pensionerad af Akademien kunde jag ej heller undandraga mig att rimma litet, men det har också blifvit derefter. Jag fruktar att hela denna anstalt ådrar Akademien en ny löjlighet, ehuru den kunde ha nog af den gamla och välförvärfvade. Det vore bättre den upplöste sig sjelf än att lefva i ett så-

dant upplösningstillstånd. Icke så som om ej de fleste af våra snillen vore upptagna i Akademien, ehuru naturligtvis jemte mycken blandsäd; men det är ju alls icke som Akademici de verka. »Jeder, betrachtet für sich, ist leidlich klug und verständig, Sieht man in corpore sie, wird dir ein Dummkopf daraus.» Så ogerna jag än skrifver ville jag dock i min tur och ordning lemna ett stycke för uppläsning på Högtidsdagen, och så kunde flere af de andra göra. Derigenom gåfve vi åtminstone något lifstecken. Nu deremot lefver Akad. uteslutande på sin dödsprincip, prisskrifterna, och är endast ett Declamatorium för andras arbeten. Jag undrar icke på att publiken skrattar häråt. — Om du så vill så kan du meddela Poëmet åt Hilda, och helsa henne med det samma hjertligast från mig.

Allt hvad du skrifver om Hartmansdorffska frågvisheten är klokt och rätt. Ditt förslag kom dock för sent för att af mig kunna begagnas. Det är också en temligen tydlig parodi på frågan. Vi hade redan uppgjort särskilta Tabeller öfver ElementarLäroverken, Folkskolan och — icke Religionsvården (som var omöjligt) utan Religionsundervisningen, incl. Nattvardsberedelse, Communion-förhör, Katkesförhör, Husförhör. Men i missödet yttrade jag mig temligen oförtäckt om olämpligheten af hela företaget, otillförlitligheten af de uppgifter som sålunda kunde hopsamlas och omöjligheten att bringa dem under någon allmän öfversigt m. m. Jag hoppas der blir ingen ting af alltsammans, utom Makulatur för Arkivet, som jag tycker nu snart skulle vara fullt. Jag har från ungdomen varit bekant med Hartmansdorff och kanske derföre tagit hans parti i mitt sinne, så länge det var möjligt. Men nu låter det sig icke göra längre. Det är dock ingen dumhet som är så ohjelplig som den methodiska, förståndets Pajazzo. Derföre att JustitieMinistern kan, taliter qualiter, uppgöra en

Statistisk Tabell öfver landets synder, nemligen de lagförda, så följer ju ingalunda att Religion och bildning kunna inpressas inom ett dylikt gallerverk. Förslaget är verkeligen oerhördt enfaldigt, och måste väl således avortera af sig sjelf.

Med mitt Consistorium börjar jag att bli mindre nöjd. De märka nog att jag med mitt drömmande och förstämda sinne stundom låter tyglarna falla, och ville då gerna taga upp dem sjelfva. Men så förfallen är jag dock icke ännu att jag ej gerna sjelf kan köra dynglasset. Det är viljan som börjar att fattas. Hvad är det för glädje att vara Herre öfver stackare? På Presterskapet ser jag ingen förbättring. Jag har dock i tio år talat mig hes för bildning och heder, Tidehvarfvets surrogat för den utdöda Religionen. Men hvad har jag uträttat? Kära Wingård, det är dock obeskrifligen förödmjukande att man, med bästa vilja och någon förmåga, arbetar så platt förgäfves. Jag håller med Bröderna vid Riksdagen om BiskopsEmbetets onödighet, ehuru af andra skäl. Vi äro ju dock egenteligen nu mera ingen ting annat än Kyrkans och hela det högre lifvets dödgräfvare. Såge jag någon utväg att kunna lefva, en sådan syssla förutan, så toge jag afsked i morgon. Jag har ofta tänkt att söka mig ett Pastorat på landet; men det är föga bättre att misslyckas i smått än stort. Hade de mina mod att flytta till ett torp i skogen och lefva på vatten och bröd, så vore saken hjelpt.

Prestmöte måste jag hålla i år, ehuru det troligtvis ej sker förr än i September. Det fordrar mycket onyttigt skrifvande, ungefär som Hartmansdorffs Tabeller. Jag uppskjuter vicka från vicka att tänka derpå; ty jag har en obeskriflig leda för att skrifva. Emedlertid måste jag väl deran, men kan också ej komma ut i sommar, kan ej komma till Götheborg, utan måste vara otvättad.

Jag hade ämnat att skrifva vida längre, kunde också ha allehanda att säga; ty du är dock den enda af mina Embetsbröder (Franzén är förryckt af crass och trångbröstad orthodoxi) för hvilken jag kan beklaga mig, och som förstår huru malplacerad jag, stackars christnade hedning är, både i kyrkan och — lifvet. Men se där går påskfullmånen opp öfver skogen. Det är uppståndelsens måne. Han kommer från de dödas land, en blek dödning: kanske säger han mig något derom. Med de lefvande har jag i det närmaste uppgjort min räkning. Farväl. Glöm ej alldeles bort Din

döde Vän
Es. Tegnér.

*

Till C. Mörner, född Arfwedson. 7.

Den 12 April 1836.

H. E. Gref. Lagerbjelke har haft den godheten att skicka mig en öfversättning på Franska af mitt Poëm, som han gjort på Akademiens begäran och meddelat Kungen. Jag skickar det till genomögnande af Grefvinnan.

Hvad en Excellens gör, är alltid väl gjordt, ehuru jag hört att deras Fruar någon gång skola varit af annan tanka. Men detta oberäknadt tänker jag öfversättningen är så god som hon på ett dylikt Konversationsspråk kan göras. Ingen poëtisk prosa är poëtisk, och Gudnås, det är mången poësi, t. ex. min, som ej är det heller. Men vi lefva något hvar på approximationer. Öfversättningen är trogen; men trohet och skönhet äro ej alltid goda vänner, — jag menar i öfversättning.

Grefvinnan förstår Franska bättre än jag. Var nu nådig och säg mig något att klandra; jag menar i afseende på språket. Det är dock allt för fattigt att ej kunna göra någon

anmärkning. Berömma skall jag ju i allt fall; men jag tycker det är skam att ej lägga ett litet pepparkorn i Sockerdosan.

Beskow har i dag skickat mig sin Berättelse, som det heter för att få anmärkningar dervid, som det åsyftar, för att få beröm, som den också verkligen förtjenar. Jag tror i öfrigt hvad jag bör om hans lyriska beskrifning rörande Jubeldagen och dess effekt på allmänheten; men det fägnar mig, om hans tillställning gått bättre än jag föreställde mig, och Akademien som hade nog af de gamla derigenom undvikit en ny ridikule; och detta tror jag mig kunna sluta af hans dithyrambiska Bulletin.

Så snart jag får Franzéns Poëm skall jag skicka det. Var nådig skicka mig Lagerbjelkes öfversättning åter i morgon. Jag måste svara derpå i öfvermorgon.

Ödmjukast

Es. Tegnér.

*

8. Till DENSAMMA.

Den 16 April 1836.

Jag beklagar af hjertat att jag i dag icke kunde begagna mig af Grefvinnans godhet att vilja se mig. Jag är ingen Achilles och kan således såras på många andra ställen än i hälen, men der har jag dock nu fått en åkomma som gör att jag ej vågar nyttja stöflar. Att visa sig i Bottforter för Grefvinnor, passar ej; och dansskor vill jag ej heller anlägga, dels derföre att jag är ur dansen, dels äfven derföre att det är för kallt.

I mitt ställe skickar jag något vida bättre, neml. Franzéns Poëm. Jag finner det oändligen vackert. Det ligger

alltid en enkel, men poëtisk idé till grund för allt hvad han skrifver, och dess utförande är sällan lysande, men sant och hjertligt och skönt. Hans Sångmö är som vår första Mor i Paradiset, nemligen innan hon blef Mor, smakat den förbjudna frukten och började att kokettera med Adam. Tro mig, det ligger mera poëtisk malm i detta lilla stycke, än i allt det knallsilfver, som jag, nu på tretti år afbränt i vers och prosa. Den tid skall komma, då Nationen inser och erkänner detta. Kom då ihåg att jag förutsagt det, ehuru på min egen bekostnad. Det är endast en sak som jag fruktar, i sednare år, något fördunklat hans stjerna, nemligen att han någon gång försöker att poëtisera Katekesen, som har helt andra Hufvudstycken än Poësien. »Gudaktigheten är väl nyttig till allt», men har sina betänkligheter i Poësien, som aldrig rätt väl kan tvätta Hedningen af sig. Det fanns intet dopvatten i Aganippen.

Tecknen i brädden äro af H. E. Lagerbjelke, ditsatta för uppläsningen, för att utmärka *tenor*, *högre tenor*, *baryton* eller *bas* o. s. v. Det kallar jag dock att ha ett system i deklamation. Det förundrar mig endast att H. E. glömt Sopranstämman.

Var nådig och skicka mig stycket åter i morgon. Det skall gå tillbaka med posten.

Ödmjukast

Es. Tegnér.

*

Till B. von Beskow. 9.

Östrabo d. 17 April 1836.

MkBror.

Jag har varit sjuk hela vickan, och är ännu ej bra; men för att icke uppehålla tryckningen återskickar jag, efter

begäran, din berättelse, ehuru jag gerna velat behålla den längre för att kunna läsa den med friskare ögon. Emedlertid synes det mig som Geijer och öfriga granskare haft mycket rätt deruti att dervid ej göra några andra anmärkningar än berömmande. Jag åtminstone har ingen sådan, jag vet ej ett ord som jag ville ha ändradt. Jag kan ej annat än beundra den diplomatiska skicklighet hvarmed du ställt i dagen hvad Akademien gjort och i skuggan hvad den uraktlåtit. Sjelfva Akademiens existens är rättfärdigad, icke blott så godt sig göra låter, utan bättre. Den svåraste punkten, Ordbokens fördröjande, har du äfven lyckligt kringgått, så att den nu gerna kan mogna till nästa Jubileum. Med ett ord du har gjort ett mästerstycke i Apologetiken, hvilket annars som du vet är en Theologisk Vetenskap. Och sedan, hvilket språk, hur rent, enkelt, simplex munditiis! Det är svårt att skrifva poësi, men ännu svårare att skrifva prosa rätt, och utom Akademien vet jag ingen utom Askelöf och Palmblad som förstår den saken. Deremot äro många inom som aldrig kunna lära det, och till dem hör jag. I korthet jag tycker verkeligen och utan allt smicker att du uppställt en tafla, värdig Akademiens bättre tider och dess största minnen; och om högtidligheten gjort så mycken lycka som du säger, och omdömet öfver Akad. blifvit något mildare stämdt, så har hon väl derföre mest att tacka dig, som fört dess lifssak inför domstolen. Jag lyckönskar dig uppriktigt härtill, liksom till det myckna andra goda du å högre ort utverkat till dess bästa.

Franzéns Poëm återföljer, med Lagerbjelkes deklamationstecken. Det kallar jag dock att ha system i deklamationen; men det förundrar mig att H. E. glömt Sopranstämman. Sjelfva Poëmet finner jag oändeligen vackert. Det ligger för allt hvad F. skrifver ständigt en ren och poëtisk idé till grund. Utförandet är sällan lysande, men

alltid otvunget, hjertligt och skönt. I detta afseende har han mycken likhet med Goethe, för hvars dikter jag ej vet något bättre Epithet än att de äro molnfria, som en vacker sommardag. Tro mig, det ligger i detta lilla stycke mera verkelig poëtisk malm än i allt det knallsilfver jag nu, på tretti år, afbränt i vers och prosa. Men det är ingen skam att göra sämre poëmer än Franzén, åtminstone delas den af oss alla.

Den begärda Strofen bifogas. Den kan insättas hvar som helst, ty det hela är ju ingenting annat än ett aggregat af lösa taflor utan något organiskt sammanhang. Dock passar den, för kronologiens skull, bäst mellan Kellgren och Leopold. Att för öfrigt stycket ej tryckes utom i Handlingarna förstås af sig sjelf: det är ju Akademiens egendom, som deraf ej blir rikare. För egen del vinner jag också derpå, ty jag får få läsare. Uppriktigt sagdt tycker jag att stycket är temligen samtaget. Du säger att det gjort stor effekt vid läsningen, och det är beskedligt gjordt af dig och borde gläda mig i fall något på jorden nu mera kunde gläda mig. Men de sju åttondedelarna kunna väl afprutas i denna liksom i din berättelse om Akademiens bedrifter, och hvad som återstår tillkommer ju väsendtligast Wallin. Helsa honom mycket och tacka för hans biträde.

Om dina planer, att i framtiden ge litet mera högtidlighet åt högtiderna, en annan gång. Det är icke omöjligt: men jag kommer ej att se det.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

[*Bilaga.*]

I första strofen står (tror jag) »som när det *åskar* i en fredlig dal» läs »som när det *åskat* etc.»

I Stroferna mellan Kellgren och Leopold inflickas följande:

Roms sångargudar flyttade till Norden
med Adlerbeth, — en Romare i slägt
med dem till Andan, icke blott till orden, —
och tjuste åter i sin nya drägt.
Och Rosenstein, så hög som han till sinnes,
så klassisk, bandet uti Sångens krans,
fast icke sjelf en sångare, hvar finnes
den Svenske Skald som ej med tårar minnes
en själ så ljus, så ren, så faderlig som hans?

Och du, som slöt den långa skalderaden etc.

och sålunda begge stroferna igenom, *andra* personen för tredje.

*

10. Till G. Lagerbjelke.

Östrabo d. 17 April 1836.

E. Exc. har hedrat mig med ett bref och en gåfva, som begge sätta mig — icke blott i den största förbindelse, utan äfven i mycken förlägenhet genom svårigheten att tolka min tacksamhet. Jag känner väl icke nog franskan för att fullt kunna uppskatta hela värdet af den meddelade öfversättningen, men likväl tillräckligt för att inse det den, på detta språk och i denna form, är bragt till sin högsta möjliga fullkomlighet. Det poëtiska uttrycket är väl, i allmänhet, icke språkets starkaste sida. Hvad den nyare så kallade romantiska skolan angår, så är åtminstone dess språk ej romantiskt. Svulsten och ohyggligheterna trifvas ej rätt väl i Racines tungomål; det är en pöbel i hofdrägt. Af Chateaubriand känner jag föga; men vid en författare, som drifver sitt christliga nit ända därhän att han ideligen kommenterar budordet: »du skall inga andra gudar hafva för mig», nemligen »än mig sjelf», ledsnar man dock slutligen, huru snillrik han i öfrigt må vara. Man säger,

att lyriken består deri att alltjemt framställa sin egen subjektivitet. Chateaubriand är då verldens störste lyricus — men på prosa. Med ett ord, med all skyldig vördnad för den rätta och klassiska franska poësien, som är och blir Förståndets och Snillets *binominal-eqvation*, skaldekonstens *infinitesimal-räkning*, erkänner jag dock att jag mot språket sjelft har min stora fördom, och vida mer än mot franska poësien, som är mera beslägtad i många fall med grekernas, än tyskarne och deras apor, sedan Lessings tid, velat erkänna. Med språket menar jag då endast dess egenskap af poëtiskt organ. Så mycket mera har det glädt mig att af E. Exc:s skrift, alldeles emot min förmodan, i detta språk finna andra och oväntade tillgångar: en liflighet, som jag trodde endast tillhöra grekiskan och germaniska språkstammarna; en kraft, som jag ej väntat mig förenad med så mycken klarhet, och framför allt, en enkel och storartad magnificence som, i förbigående sagdt, är den enda magnificence jag tål. Är detta språkets eller Lagerbjelkes förtjenst? Jag vet icke. Det enda jag vet är, att jag till franskan har inga, men till E. Exc. många och stora förbindelser.

E. Exc. har rätt deri, att *sådana* öfversättningar af mina skrifter skulle hedra mitt namn. Jag borde derför önska dem. Dock nej — jag bör icke önska dem. Jag blefve då icke så lätt glömd, och det är likväl det bästa som kan hända en poëtisk dilettant som jag...

*

Till B. von Beskow. 11.

Östrabo d. 5 Maj 1836.

Jag hade hela förra vickan tentamina och examen ifrån morgon till qväll och i söndags prestvigning, hvarför jag måste lemna 2 af dina bref obesvarade. Men huru är detta,

Beskow? Det så noga bevakade poëmet, som var så starkt seqvestreradt för Handlingarna, står ju nu att läsa i en GötheborgsTidning, och förmodligen snart i alla andra, och med tillägg att Redaktionen skaffat sig en afskrift från Stholm. Mig är saken visserligen likgiltig, men jag inser icke hvartill denna Mystifikation skulle tjena. Skynda nu åtminstone med Handlingarnas utgifvande . . .

Det gör mig ondt att jag blott till en del kunnat uppfylla din önskan om nya tillsatser, neml. endast i afseende på Thorild, som jag flickat in midt i Leopold. För Ehrensvärd kan jag icke finna någon plats, vet också ej vad jag skulle säga om honom. Det var ju dock tydligen ett sinne öfvermannadt af det Sköna, utan förmåga hvarken att sjelf bilda eller att reda det. Hvad åter Lehnberg angår så känner jag visserligen mycken sympatie med hans biskopliga bandalaiseri, som också var det mest episcopala på honom. Men skulle det rimmas om honom så tar det ju aldrig slut på vältalare hvilka i min tanka lika väl som han förtjenade att nämnas. En skillring af Svenska vältalighetens bildning eller missbildning under denna period är ju tydligen ett ämne för en prosaisk (jag menar en orimmad) uppsats. Den hade t. ex. Geijer bordt skrifva så framt icke snarare Grubbe velat urvattna frågan till vederbörlig tydlighet. Det kan ske vid nästa jubelfest. Vid denna tycker jag vi ha nog.

»Bokstafven dödar» står det i Bibeln, äfven H, ehuru ominöst det är som Initialbokstaf. Jag vill hvarken afsäga mig mitt pensum, ej heller göra som mina begge företrädare, utan verkeligen gripa Hverket an, dels derför att jag är Akademiens pensionär, dels äfven och i synnerhet derföre att arbetet, hurudant det ock må bli, är ett Nationalbehof. Det må bli en skam för Akademien att ha gjort, men att icke ha gjort det, efter 50 års besinningstid, är en större

skam. Men jag är alldeles främmande i den saken, och har aldrig tänkt deråt. Känner du hvad Lexicografer som dervid äro oumbärliga så säg mig på det jag må skaffa mig dem. Väl Franska Akademiens, della Crusca, Johnson, Adelung, eller kanske några nyare? Med ett ord sakens litteratur? Men skall det bli något helt af alla dessa fragmenter så är väl först och främst nödvändigt att någon slags Operationsplan uppgöres. Annars skrifver ju den ena i Öster, den andra i Vester, och det blir en pannkaka af alltsammans. Det rättaste vore likväl, i händelse någon bokstaf eller en del af någon bokstaf, efter 50 års möda hunnit utarbetas, granskas och antagas, att du då ville låta på ett halfark aftrycka ett fragment deraf såsom profkarta på det blifvande storverket. Det är rätt godt att ha allmänna föreskrifter, plananläggningar och dylika abstractioner; men jag är af en så concret natur att jag gerna vill se exempel och huru saken är gjord och ser ut som är i fråga, med ett ord, det hvita i ögat på mitt ämne. Ett dylikt exempelark skulle då naturligtvis omfatta alla ordklasserna, artiklar, nomina, verber m. m. En hufvudfråga blir äfven sammansättningarna och hur vidsträckt de skola upptagas. Fullständighet blir här omöjlig, då sammansättningsförmågan i Svenskan är nästan oändlig, och två ord merendels göra det tredje när man lägger dem tillhopa, alldeles som om de vore menniskor. Säg mig nu din tanka om allt detta. Men jag måste prevenera dig att jag ingenting kan börja förr än i höst, sedan Prestmötet är förbi. Få se hvad jag kan hinna under vintern.

Har du plågat mig för rim, så är det nu min tur att plåga dig för annat och vigtigare. Således måste jag påminna dig om min Riddersman, Wetterling som afbidar sin förlossning d. 4 Juli. Glöm icke det. Hvad färgen angår så kan du göra honom *grön*. Det sticker af på koftan som potatis-

kål på svartmylla. Men nu kommer det vigtigaste. Min ConsistoriiNotarius Mellin, gift dessutom med min systerdotter, söker Varbergs pastorat, hvartill ansökningen i dag går upp. Jag skrifver väl till Hartmansdorff, men vi äro ej just i de bästa Termer, emedan jag icke är honom på långt när nog systematisk och grunddum, och dessutom pastoratet är utom Stiftet. Till StatsRåderna kan jag äfven af detta skäl ej vända mig. Dessutom reser ju Wetterstedt till England, Poppius ur StatsRådet och Åkerhielm, fruktar man, ur verlden, och utan serafimerbegrafning. Excell. Rosenblad kunde jag väl låta förstå att han, af vissa orsaker, väl borde förlåta mig en smula Nepotism, ehuru jag är en fuskare i handtverket, och att Mellin är nästan så förtjent till pastorat som Rosén till presidentstolen, ehuru vida sämre Orgelspelare. Din vän och gynnare Lagerbjelke kunde jag säga att om han talar för Mellin till Varberg så skall han slippa att resa dit och tvätta sig ren o. s. v. Men det passar bättre om du vill ge dem en vink om allt detta. Men skulle du tilläfventyrs finna detta mindre lämpeligt, som jag nästan fruktar, så tala med dina höga patroner, Kronprinsen och Exc. Brahe. Allvarsamt sagdt, så är saken af mycken vigt, äfven för mig, Mellin är en skicklig och driftig karl, fullt dokumenterad, neml. i betygsväg, och har Kungens tillåtelse att söka någon moderkyrka utomlands. Du ser att jag alldeles på frihand gör dig till StatsSekreterare i Ecclesiastiken. H—f är väl icke heller så svår att efterträda.

Du kunde väl skicka mig Wallins sista Psalm till din ära. Jag behöfver något som kunde muntra mig i min ensamhet. Helsa Malin. I öfrigt Qvinnor och Män.

Din

Vän

Es. Tegnér.

[*Bilaga.*]

Du blinde Siare Tiresias — Leopold!

Dig mötte Thorild uti stridens hvimmel,
en olik strid, men skön att se ändå.
Nu är det frid bland Er på minnets himmel,
ty der är rum för Eder begge två.
En rik Natur, men mindre frukt än kärna,
en väldig själ, men utan takt och klang.
Der låg en verld i kaos i hans hjerna,
men sol sken icke, icke morgonstjerna,
en meteor allen som knallade och sprang.

En dag som stundar Minnets döttrar sjunga
hvad du för oss, hvad du för Sverge var,
ty der bor oväld uppå framtids tunga,
och all förtjenst till slut sin krona har.
Du stod emellan tvenne sångartider,
den enas varning och den andras stöd,
men tid och sansning förde dina strider
tills solen bröt utur sitt moln omsider
och sjönk förstorad ner i guld och purpurglöd.

De gamla gyllne lyrorna ha tystnat etc.

*

Till A. von Hartmansdorff. 12.

Östrabo d. 5 Maj 1836.

Min högtärade Bror!

Jag tackar för brefvet och det öfversända Exemplaret af Reuterdahls Berättelse. Hvad Dillners fordran för Psalmodicon angår så har det utgått på prenumeration, hvarvid vanligtvis stora afbränningar äga rum, jemte trög och långsam betalning. Någon irring lär äfven skett i afseende på antalet af de öfversända exemplaren. Härom korresponderas nu mellan Dillner och Notarien, men jag

hoppas att med allra första liquid skall kunna uppgöras, enligt hosföljande Promemoria af Notarien; och så snart det skett skall beloppet till dig öfversändas.

Nyssnämnde Notarius, Mellin, söker nu Varbergs lediga Pastorat. Dertill rekommenderar jag honom i din åtanka. Han är redan gammal Notarius, en driftig man med goda Embetsgåfvor, har högsta betyget och är väl bebrefvad. Då Pastoratet ligger utom Stiftet anser jag mig ej böra göra mer än att omnämna saken och föredrager den till ditt behjertande, efter hvad omständigheter och befordringslagar kunna medgifva.

Min vördnad för din Fru. En Småländsk Prestost, ansedd att vara af prima sort, ligger för hennes räkning, väntande på sjölägenhet och aptit.

Vänskap och högaktning

Es. Tegnér.

*

13. Till A. L. Geijer, född Lilljebjörn.

Östrabo d. 8 Maj 1836.

Det var mig en oväntad glädje att för första och troligtvis sista gången få några rader från dig, min goda Anna Lisa, och jag skyndar att genast besvara dem. Sv. Akademien hade genom Beskow begärt att jag ej skulle låta trycka det ifrågavarande poëmet förr än i Handlingarna som i dessa dar lära utkomma. Jag var också rätt belåten dermed, helst jag derigenom kunde påräkna ett ganska inskränkt antal af Läsare, hvilket också har sina fördelar. Nu ser jag att det står tryckt i alla Tidningar, i den ena galnare än den andra, med tillägg och förändringar och förkortningar, som kanske äro förbättringar, men som jag emedlertid ej kan vidkännas. Jag har hållit mitt löfte, men

Akademien icke sitt; och nu, sedan mysteren är förrådd, ser jag naturligtvis heldst att ett korrekt exemplar circulerar; och i denna afsigt bifogar jag ett som icke har andra fel än dem jag måste vidkännas. Skicka det rätt gerna till din gamle hederlige Far, och helsa honom med det samma hjertligen ifrån mig. Han är mycket god som ännu minnes mig, som är glömd af så mången, der jag mindre väntat det. Säg honom äfven att om han någon gång hedrar mig med ett bref, så svarar jag otvifvelaktigt derpå, ehuru jag annars för det mesta afsagt mig all brefvexling, liksom allt umgänge; ty hvartill skall det tjena att oroa andra med sina griller?

Du känner icke de mina, men torde ändå, för min skuld interessera dig litet för dem. Min äldsta son är Conrector i Malmö och förlofvad med en rätt hyggelig och söt flicka, prostdotter ifrån Skåne och beslägtad med Faxe, men i öfrigt lika fattig som fästmannen. Den yngste, Lars Gustaf, till kropp och själ en Fändrick, skulle i år ut på fältmätning under Gref Spens: men en knäskada som han ådrog sig i fjol vid enahanda förrättningar tvingar honom att ännu någon tid hålla sig hemma. Göthilda har redan tre flickor som leka med Morfar så ofta han kan, och dessutom en på det bästa stället — i grafven. Och min arma Disa, en djupt nedböjd Enka efter lifvets glädje, bor alltjemt hos mig: jag lider mycket af hennes sorg, ehuru jag kunde ha öfvernog af min egen. Min hustru deremot är munter och rörlig, efter vanligheten. Der har du i korthet historien om de mina: sjelf har jag ingen.

Helsa Erik Gustaf rätt hjerligt och tacka honom för det herrliga Talet. Lycklig han som slagit tviflet inunder sig, och lefver på sin egen uppenbarelse. Alla ha det icke så godt, förtjena det visst ej heller.

Ser du Öfverstinnan Silfverstolpe och Järta och Sjö-

bring, så helsa dem ifrån mig. Min hustru gör sig påmint hos Er begge.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

14. Till N. Lidén.

Östrabo d. 12 Maj 1836.

MkBror! Det förundrar dig troligtvis att få bref från mig, då sådant oss emellan är föga vanligt; men det gäller nu att besvära dig med en kommission och den temligen kinkig. Jag behöfver ett par nya vagnshästar sedan mina gamla äro öfver 20 år, en ålder som ursäktas hos en Fru men ändå icke hos en märr. Dessutom äro de blinda som Riksdagsmän, och halta som en predikodisposition. Jag måste alltså ha mig ett par nya, ehuru dyrt det faller sig. Från Skåne kunde jag väl lättare få mig ett par sådana: men de tycka liksom jag icke om klimatet och ha svårt för att bli rätt nationaliserade i Småland. Deremot berömmas Norrmännen för den nordiska gåfvan att kunna svälta, draga och fördraga allt. Mycket förstånd lära de också ha, hvarför jag hoppas att de vid en framtida förändring av Representationen komma i åtanka att förklaras valbara både för Lag- och OdelsTinget hos det frihetsälskande och fördomsfria Brödrafolket. Detta skulle stegra priset, och vi böra skynda oss innan denna förbättring genomdrifves af den mycket omtalta Municipalstyrelsen. Med ett ord, jag vill ha Norska — icke lagstiftare utan vagnshästar. Men härvid är mycket att iakttaga. Först och främst måste de icke vara så små som Mellins, utan om möjligt är 9 qvarter 4 tum eller derutöfver. En sådan ras skall finnas omkring Christiania.

Det gör dem naturligtvis mycket dyrare, men jag köper troligtvis aldrig några hästar mer, och får således ej se alltför noga på priset. Derjemte måste de vara unga, felfria h. e. ej spattiga, ej istadiga, ej skenska, af en god konstitution (vill säga en som ej är Norsk), icke benägna att frondera öfver höet, eller politisera öfver krubban m. m. som folk och fänad bruka i Brödrariket. Item icke svarta, ty jag tål ej prestfärgen — på hästar. Kan du nu spana opp en sådan fogel Fenix bland ett hästpar så säg mig, då jag skall skicka pengar. Om besörjandet af transporten skola vi sen öfverenskomma. Du gör mig en stor tjenst härigenom, och det är omöjligt att du, så nära granne med »de fri Nordmænd», ej skulle ha en mängd hästbytare bland dina bekanta. Nu då Riksdagen lider till slut, komma väl också en mängd skojare lösa och kunna idka sin fordna näring.

Hemmavarande må väl, utom det att L.Gustaf fått spatt i knät och således ej ännu kunnat resa ut på fältmätning dit han är kommenderad. Samtliga be helsa.

I September har jag tänkt hålla Prestmöte. Dervid ville jag taga hunden ur presterna. Hvad tror du, kära Bror, då kan bli qvar af Smålands presterskap? — Hur tycker Ni om Er nya Biskop?

Helsa Anna Lisa hjertligen från oss alla.

Din vän

Es. Tegnér.

*

Till B. von Beskow. 15.

Östrabo d. 19 Maj 1836.

MkBror. Du har fullkomligen rätt i din anmärkning om ordet *knallade* ... Skrif derföre i stället »strålade»,

»ljungade» anser jag för mindre lämpeligt; blixten är väl en Meteor, men jag tänkte mig härvid en eldkula, och den ljungar ej. Deremot är jag icke af samma tanka som du i afseende på mildringen af de föregående raderna om Thorild. Först och främst nämnes Thorild här endast i anledning af sitt förhållande till Leopold, och i sammanhang med honom; ett ovillkorligt beröm skulle således innebära ett slags tadel af L. Vidare — och detta är hufvudsaken — innehålles i denna strof min verkeliga öfvertygelse om Thorild. Att han verkeligen var utan »takt och klang» tänker jag visar sig tillräckligt i Passionerna, som dock äro hans bästa poëm; och att han var i yttersta grad »kaotisk» tror jag icke du skulle neka om du, som jag, tråkat igenom hans Archimetria el. Maximum, dertill förledd af Herders loford. Ett Geni var Thorild visserligen, men ett söndersprunget, utan hållning och förstånd. Deremot har jag ingenting nämnt om hans löjliga högfärd och hans anspråk att vara sin tids Reformator, åtminstone i Sverge — genom några idéer som han sjelf ej inventerat, utan hämtat från den Tyska, då ännu ibland oss oupptäckta allmänningen, och som i hufvudsaken ej äro bättre än de som växa på den Franska. Med ett ord, jag kan, för mitt samvetes skuld, ej berömma honom mer el. annorlunda än jag gjort. Du har rätt deri att detta förmodligen kommer att stöta Thorilds beundrare; men det gör i allmänhet hela poëmet. Jag har spatt i knäna och kan ej böja dem för Baal. Deremot erbjuder jag mig till ett mycket enklare och i min tanka vida bättre medel, neml. det att utelemna hela strofen, hvaröfver jag ger dig full dispositionsrätt. Detta säge jag sjelf helst, ty derigenom vore man dock inskränkt till den Gustavianska skolan i Poësien, i sina betydligaste representanter.

Stackars Lehnberg kan jag, af skäl som jag förut om-

nämnt, ej hjelpa utan att skrifva om alltsammans och det lönar ej mödan.

Vidare en annan gång.

Hast och vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

Till DENSAMME. 16.

Östrabo d. 5 Juni 1836.

Jag emottog ditt förra bref på retour i Jönköping, der jag uppehållit mig 8 dar för Skolexamina, ditt sednare här i går. Ända tills Midsommar sitter jag i Skol- och Prestexamina, och är sysselsatt dermed från morgon till qväll. Före slutet af månaden kan jag alltså ej återskicka Rosensteins Underrättelse, som ej tycks innehålla synnerligt märkvärdigt. Jag hoppas Herrarna öfverenskomma om några fastare grunder och på ett ark uppställa oss något efterdöme som kunde följas. Den tid som härtill åtgår ersättes mångfaldigt genom en större säkerhet och öfverensstämmelse i arbetet. Annars måste det ju söndertagas och ombyggas så snart det blir färdigt. Säg vederbörande det, sätt en Commité af tre eller fyra Ledamöter för ett normalark. Tro mig, det är det enda rimliga sättet att kunna påräkna någon framgång.

Jag har alldeles ingenting emot att strofen om Thorild går helt och hållet ut. Tvertom är jag glad att vi derigenom ha en prosaist mindre ibland poëterna, hvilket ifrån början var mig emot. Tryckfel har jag icke märkt, men väl något som förmodligen är skriffel. Der står p. 249

men steg ej neder uti deras strider
tills Solen etc.

Detta är hvarken historiskt eller logiskt riktigt.

Sätt derföre:

men tid och sansning kämpade hans strider
tills Solen etc.

Detta är vigtigt, så framt annars något kan anses för vigtigt i en bagatell. De många stora initialbokstäfverna, streket t. ex. i sånger — skola o. s. v. brukar jag icke för min del; men om det är öfligt i de andra Handlingarna så har jag ingenting deremot. Titlarna t. ex. på Menniskans Elände, Nya Skapelsen o. s. v. torde bordt tryckas med spärrade bokstäfver. Men detta är idel boktryckareminutier.

Det är sant att jag skickat Wingård ett exemplar af Poëmet, men han har försäkrat mig att han ej utlemnat det, som jag också tydligen förbehöll mig. Likagodt om flos pubertatis togs af en redaktör i Gborg eller i Stockholm. Hela frågan är längesedan glömd både af mig och allmänheten. Det lär oss endast att ej fästa för mycken vigt vid den lagliga födseln. Den är urmodig.

Helsa Vederbörande.

Hastel. och Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

17. Till K. Lilljebjörn.

Östrabo d. 30 Juni 1836.

Min HedersBror.

En mängd af göromål som alltid hopa sig vid Terminernas slut har hindrat mig att förr än nu tacka för ditt kärkomna och vänskapsfulla bref. Det gläder mig obeskrifligt att ännu då och då finna en Man som icke blott gör den nu urmodiga, misskända, vrångt bedömda Gustavianska

tiden full rättvisa, utan äfven derjemte fattar och erkänner det lilla goda som vår vittra tid kan erbjuda. Det är ingenting som sårar och förstämmer mig så som denna trångbröstade, egenkära intolerans att ej vilja erkänna någon annan form af förträfflighet än sin egen, eller också den som är på modet för dagen. Vi dikta nu i en helt annan anda än Gustavianerna, stå kanske öfver dem i ett och annat, men efter i mera: det vissa är att vi stå på deras axlar. Är det rättvist, är det ädelt af ett helt folk att derföre se ner med förnämt förakt på sina herrlige, eller också helt och hållet förgäta dem? Det är en annan *Tid* som diktar hos oss: men den tiden hafva vi icke gjort sjelfva, och dess vittra ordförande och domare minst af alla. Ack, Lilljebjörn, huru litet är dagens popularitet värd, den man delar med — Aftonbladet. Om några år äro jag, och de som äro bättre än jag på Sv. Parnassen, förgätna och förkastade, liksom våra företrädare. Jag erkänner uppriktigt att denna föreställning länge nedtryckt mitt Sinne, och gifvit mig en viss afsmak för att skrifva, eller åtminstone trycka det skrifna. Andra omständigheter ha äfven bidragit dertill. Jag har ett Embete som öfverlefvat sig sjelf och förlorat sin betydelse. Vi äro samtelige Biskopar — in partibus infidelium. Kåpan är utan innanmäte, och mössan likaledes, sutte hon äfven på en lagerkrans. Det är nedslående att se hur ett ärligt nit och äfven någon förmåga ingenting alls uträtta. Dock är väl mycket mitt fel; för det egenteligen presterliga är jag icke född, och det ligger mycken hedendom i mitt väsende. Den väsendtligaste orsaken till min förstämning är dock väl fysisk, så vida nemligen sinnets retlighet och ständiga oro derur kunna förklaras. Annars har jag på ett par år ej varit sjuk, utom i den kroppsdel som kallas för — själ. Jag har ofta fruktat för mitt förstånd, eller hvad man kallar så; ty en åder af galenskap

går genom hela min slägt. Äfven tillfälliga omständigheter och förhållanden ha, i sednare tider, mycket bidragit att förmörka mitt annars friska och lefnadsglada sinne. Allt detta måste verka på mig såsom författare. Vingarna bära mig väl ännu, men för det mesta i stjernlösa rymder. Mitt Embete ger ständiga anledningar att hålla Tal. Deri poëtiserar jag ofta mer än som är lämpeligt. Det är min själs utgjutelser, men ofta går nu mera något dystert, ja bittert derigenom. Vers skrifver jag sällan. Flere poëmer ligga påbörjade men ofulländade i mina lådor. Det beror på tid och omständigheter och en lugnare Sinnesförfattning om de någonsin bli annat än Fragmenter. Förlusten är ringa: jag är sjelf ett Fragment.

Det vänskapsfulla deltagande ditt bref visar har förledt mig att här orda mycket om mig sjelf, som i allmänhet är det sämsta ämne man kan välja. Jag tackar för underrättelserna från Vermland. Orten blir mig alltid kär, ehuru tillfälliga förhållanden tvungo mig att undanbedja mig Stiftet. Jag tror nu också (hvad jag ej trodde i början), att Geijer gjorde rätt i att ej heller emottaga det. Så vidt man kan bör man följa sin bestämmelse — när den verkeligen är bestämd, som hans. Gubben Brantings, min förste och oförgätlige välgörares, sjukdom och armod ha mycket upprört mig. En Lindberg har skrifvit mig till derom. Hvad Agardh angår så ha vi i mer än tretti år varit mycket lierade. Det är utan fråga ett af landets briljantaste hufvuden: skarpsinnigt, fantasirikt, ofta paradoxt. Han är full af idéer, en *profan* Geijer. Jag är öfvertygad att han med hela sin själs liflighet kastar sig in i sina nya förhållanden och stormar Biskopshimlen. Men när han finner den tom och öde — ja, då vet jag icke hur det går. Du bör emedlertid göra hans närmare bekantskap. Det är icke så lätt, men lönar mödan. Helsa honom ifrån mig. —

Jag hade ämnat skrifva vidare då jag just nu får underrättelse om min Svåger Olof Myhrmans död. Således åter en ungdomsvän mindre, en kär, en redlig vän! Jag har nu på en tid gjort många förluster bland mina närmaste. Lyckliga de som gått förut.

När du skrifver till Anna Lisa så helsa henne och hennes Man hjerteligen.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

Till A. von Hartmansdorff. 18.

Östrabo d. 3 Juli 1836.

Min högtärade Bror!

Jag öfverskickar härhos konnossementet på den omtalta osten, som jag hoppas i dessa dagar inträffar i Stockholm. Måtte den smaka dig och din Fru, som jag vid detta och alla möjliga tillfällen ber helsa på det hjertligaste.

Jag har varit i Jönköping på skolinspektion och har anledning att dermed vara missnöjd i många afseenden. Dock — det kan du icke hjelpa. Förhållandet mellan Pastor och församlingen är också högst obehagligt. Han är icke utan fel, men hans motståndares äro vida större: ett intolerant, hersklystet slägte af de nu brukliga liberala despoterna. Bland dessa utmärker sig i synnerhet en Boktryckare och Tidningsskrifvare Lundström, som från början stått i spetsen för hela Oppositionen. Att Stadens Pastor skall vara stängd från ledningen så väl af fattigvård som stadsskolor är något hittills oerhördt i Sverge, rakt stridande mot lag och bruk, och dessutom stridande mot sakens natur, billighet, ja möjlighet. Frågan ligger sedan länge hos Kungen. Jag hoppas du afgör den som den bör. Vi få annars ett pre-

judikat som tidens demokratiska Anda ej försummar att räkna sig till godo. Emanciperas Församlingen på detta sätt ifrån Läraren, så brister efter hand allt föreningsband dem emellan. Kyrkan är och måste vara en makt, äfven i ett protestantiskt land. Försvinner hon helt och hållet i Staten så — försvinner hon alldeles.

Jag är mycket sysselsatt med beredelserna till Prestmötet, som är utlyst till d. 20 Septr. Jag måste skrifva en bok, nemligen en dum bok, dertill.

Ännu en gång helsa din Fru.

Vänkap och högaktning

Es. Tegnér.

*

19. Till H. Reuterdahl.

Östrabo d. 11 Juli 1836.

MkBror.

Vid det prestmöte som här skall hållas d. 20 September ville jag, ibland annat, äfven ge en summarisk öfversigt öfver det väsendtliga som skett *i* och *för* Theologien i Sverge sedan sista prestmöte var här 1817, således en tidrymd af 19 år. Du har följt bättre med i den saken än jag och derför begär jag af dig materialier och upplysningar 1:o rörande det egentligt vettenskapliga (»quorum pars magna fuisti»), de märkvärdigaste theologiska arbeten och ett summariskt omdöme deröfver; 2:o rörande förändrade anstalter vid Universiteterna för det Theologiska Studium och prestbildningen, samt din tanka derom. Agardhs Bok häröfver har jag ännu ej fått (bed Gleerup skicka mig den) men efter hvad jag hört innehåller den, efter vanligheten, idel impraktikabla förslager. Det förstås af sig sjelf att här endast är frågan om en allmän aperçue som endast upptar

det väsendtligaste och således gerna kan sammandragas på ett ark. Min gamla prokrastinationsvana har gjort att jag alltjemt uppskjutit och jag finner nu att jag har mer att skrifva, sammandraga och redigera än jag medhinner på den korta tiden. Dertill kommer äfven att jag är förstämd, ehuru jag för öfrigt ej är sjuk i någon annan kroppsdel än den som kallas — för själ; men det förtar både arbetshåg och kraft.

Af Christofer hör jag att vi få vänta dig opp i sommar. Det är hederligt tänkt. Mycket välkommen! Jag är hemma alltjemt. Några kyrkovigningar borde väl ske, men jag uppskjuter dem till nästa år.

Helsa Faxens och öfriga Vänner från oss alla.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

Till A. Hagelberg. 20.

Den 13 Sept. 1836.

Hvad jag fruktat har inträffat: Forssander har gifvit återbud, men först i dag, 6 dagar före akten. Jag kan och bör ej uttrycka min harm häröfver. Nu står mitt hopp ensamt och allenast till dig. Jag skickar Heurlin och Mellin, som vänskapsfullt åtagit sig detta oangenäma uppdrag. Neka nu icke: du *kan* göra hvad jag begär, du tjenar mig dermed och förbinder mig för alltid, du vinner heder sjelf, relatift till hvad man efter en sådan förberedelse kan vänta, du befriar Vexiö Stift från den chikan att ej ha en prost, som äfven oberedd kan stiga upp och tala sin timma. Jag beder dig, jag besvär dig, hjelp mig, hjelp Heurlin (dina begge äldsta vänner) hjelp Presteståndet och Stiftets anseen-

de. Jag ber, min bror, ber innerligt. Hjelper ej det, så är jag nödsakad att ålägga dig som Biskop. Skona mig derför.

Vänskapsfullt.

Es. Tegnér.

*

21. Till M. von Schwerin, född Törngren.

Östrabo d. 10 Oktober 1836.

Min älskade Friherrinna. Hvad jag fruktat har inträffat: min resa till Skåne har blifvit hindrad. Under och efter prestmötet var min Svåger, KansliRådet Myhrman, här till slutet af månaden. Sedermera annonserade sig Grefvinnan Adlersparre med sin vittra son och sin bleka dotter, och voro äfven här några dagar. Nu är årstiden för sen, vägarna för djupa, vädret för vinterligt. Jag har redan måst insätta mina dubbelfönster (dubbla fönster äro bättre än dubbla menniskor) och gått i vinterquarter. Och sålunda måste åter det nöje uppskjutas som jag så mycket efterlängtat och som jag väl tyckte mig ha förtjent sedan jag en lång tråkig tid arbetat för ett prestmöte hvarmed i allt fall ingenting uträttas. Hvem vet om vi nästa år lefva, eller om icke andra hinder då äfven möta? Jag har redan länge misstrott mitt öde och väntar mig ej mer någon glädje i lifvet. En af de väsendtligaste var hoppet att åt ett känsligt sinne få anförtro mina griller och emottaga den tröst som deltagandet ger: men äfven detta lär varit för mycket begärdt.

Frih:n tycker kanske att jag kunde skrifva härom: men det är icke det samma. Det är mycket som kan sägas, men icke derföre skrifvas och ett så narraktigt hjerta som mitt har en inre historia hvars detaljer ej kunna öfversättas i bref. På tre år har det haft mycken både sorg och glädje.

Nu har jag ändteligen tagit mitt parti och ryckt mig ifrån ett förhållande som passade illa för min ålder och min belägenhet i lifvet; men sådant sker icke utan uppoffring och strid, och det hjerta som sålunda skall slita sig löst blöder länge och ärrar först i grafven. Vingarna falla af lifvets fjäril och endast den vidriga kålmasken står qvar. Detta är dock icke det värsta; men obeskrifligt bittrare är den känsla att nödgas förakta hvad man älskat, att finna intrig, koketteri, ett varmt blod och ett kallt hjerta i stället för kärlek, att märka det endast fåfänga — och sinnlighet gifvit hvad man trodde sig emottaga af ett innerligen hängifvet och kärleksfullt hjerta. Och sedan öfvertygelsen att ej ha varit förstådd, att ha bortkastat sina bästa känslor, hela sin svärmande själ på en obetydlighet, ett hvardagssinne, som ej har något annat ädelt än de yttre, lögnaktiga anletsdragen! Hon älskade mig dock en tid — så godt hon kunde, och det var mitt fel att tro det en sådan känsla kunde blifva varaktig för en 54 års man: det var en dumhet att drömma om själens ungdom, om en oförgänglig vår i hjertat; sådant hör till poësien, icke till verkligheten. Med ett ord, felet var mitt: jag ursäktar — och föraktar henne. Emedlertid är mitt lif aflöfvadt och förtorkadt: det är mig likgiltigt huru länge den nakna stammen ännu står och brottas mot stormen. Jag har verkeligen gått i vinterquarter — för lifstiden.

Mina vänner undra och förargas öfver att jag ej skrifver dem till som förr. Hvad skulle jag skrifva? Kan jag yppa för dem den afgrund som bor i mitt bröst? Och kunde jag det, hvad vunnes derigenom? Tröstegrunder som jag kan utantill, eller förklädt medlidande, eller öppet åtlöje, som jag också förtjenar. Då sluter jag mig heldre inne med mina griller, jag har nog af det förakt jag känner för mig sjelf och behöfver ej lägga de andras dertill. Jag har likväl märkt

att jag i sällskap ännu någon gång kan vara icke glad, men dock liflig och bitter. Men, store Gud, hvilket sällskap! Jag kan ej förmå mig att söka det, om icke för att säga sarkasmer. För det mesta är jag allena med mina minnen. Nätterna, de långa, sömnlösa, evärdliga nätterna äro mig de svåraste. Och nu bli de allt längre och längre och växa stundeligen till, icke blott öfver jorden, utan äfven öfver mitt sinne.

Dock — nog och för mycket om denna uselhet. Jag kan väl icke tänka, men dock skrifva om något annat.

Hvad tyckes om den nya Pastorskan? . . .

Hur är förhållandet med Carl Schwerin och hans afresa från Marieberg? Är det sant att han der haft någon ledsamhet och hvar är han nu? Hvar är Jules? Hur må Ebba och Martina?

Med min son som i förra vickan reste till Lund skickade jag ändteligen Rahel. Jag kunde ej upptäcka rätt mycket af allt det förträffliga som påstås finnas deruti. Fortsättningen skall vara ändå obetydligare. Damerna göra oss lyckliga genom bättre saker än böcker, på sin höjd — genom bref. Tag det ad notam och glöm icke bort en olycklig grubblare, hvars förstörda, bedragna, förbrunna hjerta ej väntar någon annan tröst på jorden än den vänskapen ännu torde kunna ge.

Ömhet och tillgifvenhet

Es. Tegnér.

*

22. Till B. von Beskow.

Östrabo d. 13 Oktober 1836.

MkBror!] Jag skulle ha mycket att förebrå mig som nu på en tid lemnat flere af dina bref obesvarade, i fall jag icke

kunde anföra giltiga skäl för en sådan försummelse. Först och främst Prestmötet med alla dess mångfaldiga bestyr. Derunder, och 8 dagar efteråt var min Svåger G. Myhrman hos mig. Sedermera kom Grefvinnan Adlersparre med sin vittra son och sin bleka dotter: och nu slutligen eftervärkarna af Prestmötet, en mängd expeditioner och skrifvelser, och ändteligen prestexamina, ordination med flere episcopala agrementer, som ej ännu äro förbi.

Först och främst bör jag tacka dig för Hildegard. Det är, tänker jag, ett mycket utmärkt stycke. Handlingen är icke rik, men enkel och koncentrerad och behagar mig just derigenom. Sådana scener som den sista, der Ragnar dör i sin rustning, afskedsscenen mellan Thiodolf och Hildegard m. fl. måste göra en stor verkan på Theatern, om de rätt gifvas. Bland de handlande skulle jag vilja ge företräde åt Björn, hvars karakter onekligen är den mest framträdande. Hildegard sjelf synes mig något passif, hon låter göra — såsom det ägnar fruntimmer. Öfver hennes dödssätt sväfvar något dunkelt, och man vet icke om hon dör af gift eller sorg. Dictionen deremot är från början till slut beundransvärd, kanske någon gång alltför blomstrande, men också hur poëtisk! Med ett ord detta stycke gör dig mycken ära och visar din poëtiska gåfva från en helt annan sida än hittills. Lycka till! Ingen skall högre än jag glädja sig åt din framgång.

Dernäst tackar jag för ditt Minne öfver Skjöldebrand rent, lifligt, artistiskt sammansatt. Jag kände ej mannen, men tror icke det var så illa sagdt att arbetet påminte om den »historiska Romanen». I öfrigt hade jag trott att hans gåfvor som Conteur, hvilka voro mycket berömda, äfven på något lämpligt sätt kunnat antydas i hans Äreminne.

Den omskrifna versen är ur Skaldens Morgonpsalm och en öfversättning av det Latinska »Ars longa, vita brevis».

Täflingsskriften återföljer. Jag anser den icke kunna komma i fråga hvarken till belöning eller mention. Att öfversätta helst Homerus i rimmade Octaver är en vanskelig sak. Möjligtvis kan dock en sådan ungefärlig öfversättning bli läsbar, om öfversättaren har någon talent och åtminstone äger språket i sin makt. Men då talar han icke om »ilska, svart och diger», icke heller om »den blixt ur ögat gror» med flera dylika sällsamheter. Jag hoppas Akademien fått något bättre, och i sådant fall torde du väl vara god och skicka mig till genomögnande hvad som kan vara af någon märkvärdighet eller komma i fråga till stora priset.

Hvad är det för Embete man önskar att du skulle emottaga? Hvad som passade dig bäst tror jag vore Ecclesiastikportföljen, i fall H—f går undan. Många af Biskoparna äro mycket missnöjda med honom, och som jag tror obilliga, ehuru han visserligen är mycket doctrinär och ensidig.

Vid prestmötet utmärkte Heurlin sig mycket genom sin alldeles ovanliga lätthet att tala så väl Latin som Svenska. I öfrigt äro sådana ceremonier alltid tråkiga och jag är glad det är förbi.

Låt mig veta hvad nytt passerar i den vittra eller stora verlden. Jag skrifver nu på länge sällan till någon menniska, och det är derför billigt att jag sällan får bref; men *du* bör dock då och då förbarma dig öfver en stackars grillfängare som är sjuk både till kropp och själ. Jag har längesen gått i vinterquarter för året, går aldrig ut och ser sällan någon. En här gängse catarrhfeber gör mig äfven för närvarande olustig och förstämd, ehuru ej sängliggande.

Helsa din Fru. Äfven Leijonhufvud, Wallin och flere vänner, och glöm ej alldeles bort din af så många andra glömde Vän

Es. Tegnér.

*

Till J. de la Gardie. 23.

Det hade varit både min skyldighet och min önskan att före afresan uppvakta Ers Excellens. Men mitt illamående tilltar, och jag vågar mig icke ut i ett sådant Storthingsväder som detta. Tillåt mig derföre att på detta sätt betyga min vördnad och önska Ers Excellens en lycklig resa. Skulle någon i Stockholm fråga efter mig, så var nådig och säg att jag är död: det kommer sanningen närmast.

Ödmjukast

[*Es. Tegnér*]

d. 27 Oktober 1836.

*

Till B. von Beskow. 24.

Östrabo d. 3 November 1836.

Jag tackar dig på det högsta för din Thorkel Knutsson, som är en vida större och rikare komposition än Hildegard, men också i handlingens koncentrerade kraft och enkelhet står efter den. Thorkels karakter är visserligen storartadt både tänkt och utförd; men i scenerna mellan honom och Birger, honom och Brahe, der nycklarna till hela hans handlingssätt ändå ligga, skulle jag önska litet mera utvickling och utförlighet i afseende på hela hans verldsåsigt. Så gjorde Schiller i Posa, Philip, Wallenstein m. fl. Du älskar som han det reflexiva i Tragedien, skrifver stundom likså vackra verser som han. En karakter så höjd öfver sin tid och så motsatt den som Thorkel föreställer hade väl medgifvit, kanske fordrat en utförligare redovisning. — I Erke-Biskopens karakter ligger också något djupt, men du låter oss icke rätt se i bottnen derpå. — Birger och Hertigarna äro också flyktigt tecknade, men detta är väl oundvikligt

i trängseln af en allt för talrik personal. — Att en Riksföreståndare och RiksRåd dömes så kavaljerement till döden, utan alla formaliteter, må vara historiskt sant, men knappast poëtiskt; och att Ambjörn, en härhöfvidsman, uppträder som en simpel skarprättare med bödelssvärdet, är icke heller rätt troligt. Men detta må vara småsaker. Deremot har stycket verkeligen en mängd högpoëtiska uppträden bland hvilka jag ville sätta främst Christinas monolog och hennes möte med den fängslade fadern i skogen. Jag känner intet skönare och mera rörande diktadt på något språk, om icke till äfventyrs i King Lear eller Antigone. Och sedan hvilket språk, som dock alltid är och blir Poësiens mandomsanammelse och hvarförutan hela dess gudomliga natur blir en blott färglös abstraction. Uppriktigt sagdt, så trodde jag dig hittills icke om detta. »Macte *nova* virtute, puer, sic itur ad astra»!

Bland de öfversända Täflingsskrifterna ger jag företräde åt N:o 13, Menniskan. Den innehåller väl inga stora eller nya eller blixtrande ideer, men der ligger något oändligt mildt, älskvärt, en naif sorglöshet i framställningen, en barfotad Gratie som frapperar så mycket mer som vår poësi nu för det mesta förlustar sig på styltor. Dernäst förtjena väl Årstiderna uppmärksamhet, rätt friska och lifliga Naturmålningar. Voro alla så lyckade som Hösten så skulle jag anse stycket fulländadt i sitt slag. En smula mera individualisering af hvad Årstiderna verkeligen äro i Norden, och som något afviker från den vanliga poëtiska Traditionen, hade ej skadat. Icke heller om en och annan tanka eller känsla litet oftare tittat fram ur landskapsmålningen, och sammanhållit de lösa beskrifningar. Det är med vackra beskrifningar som med vackra ansigten: själen saknas ogerna. — Byrons Monolog! Å ja: men för mycket metafysisk synes den mig icke, snarare för litet. Vill man

komma till roten af en sådan natur som Byrons, så måste man gräfva litet djupare. — Kalmar Slott har flere partier som ej äro opoëtiskt tänkta och i allmänhet en vacker diction. Poëmet från Vexiö är, som alla hvilka komma derifrån, utan all slags betydelse.

Vid Sången öfr Gustaf Adolf och Carl X kan jag icke fästa den vigt som du tyckes göra. Först och främst är den ju ännu ett blott fragment, och om Carl X kommer till fruktar jag vi få — två fragmenter för ett. Det ligger vidare, tycker jag, mera kronologi än poësi i hela anordningen och behandlingen, »quæ gemino bellum Trojanum orditur ab ovo», och inledningsvis genomgår det nödtorftigaste af Svenska Historien före Gustaf Adolf. På samma sätt utföres äfven ämnet allt framgent i Bulletiner öfver Danska, Ryska och Tyska krigen: det förundrar mig endast att det Polska är förbigånget, men vi ha det väl till godo framdeles. Och var då Gustaf Adolf för Sverge, för Europa, för Mensklighetен ingen ting annat än en stor Fältherre? Som den ledande Idén i sitt Tidehvarf, utgångspunkten för en ny riktning af verldshistorien, den *beväpnade* tankefriheten, som statsman och menniska är han icke tecknad: ty hvad som mot slutet förekommer härom är dock allt för obetydligt. Hvad utförandet angår, så förekomma väl i Bataljstyckena flere lifliga drag, men i allmänhet syns mig formen alltför ojemn, slarfvig, ofulländad, och jag ser inga stora Genidrag som kunde ursäkta dessa brister. Jag är glad att icke vara bland Granskarna, då min tanka i denna fråga tyckes afvika från Akademiens. Nämn den derföre icke, den är förmodligen oriktig: men kom ändå ihåg att guldet är dyrt och att de större prisen äro mätare på Akademiens anseende.

Hvem är författare till Sagan om Sigurd och Brynhilda?

Skada att der åter ett vackert ämne gått förloradt genom oskicklig behandling.

Helsa Leijonhufvud och mina andra vänner när de träffas. Hur går det med Ecclesiastikportföljen?

Låt mig veta hvad Franzén säger om Täflingsskrifterna.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

25. Till H. A. Tersmeden, född Rappe.

Östrabo d. 12 Nov. 1836.

Tala ej: tänk ej på min födelsedag. Det är den olyckligaste dagen i min lefnad, ty den har grundlagt all min olycka. Jag hoppas det är den sista födelsedag jag firar. Jag har visserligen ingen ting att lefva för nu mera, plågar endast mig sjelf och andra, öfverlefver mitt namn och ser mitt bättre väsen stycke för stycke gå ner för mig i grafven. De som äro mina verkliga vänner bedja till Gud att jag måtte få dö, som dessutom är allas vår bestämmelse, ty de döda klaga ej, och det är bättre att krossade hjertan multna än klappa i tärande qval och ovärdig, kanske löjlig oro.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

26. Till B. von Beskow.

Östrabo d. 4 December 1836.

Bäste Vän. Jag har länge varit krasslig, äfven sängliggande af en flussfeber, och under denna tid ej kunnat tacka dig för ditt bref. Hvad dina planer för framtiden

angår, så bör jag säga dig min tanka uppriktigt. Du har visserligen stor gåfva för det dramatiska; men att lefva med någon slags sjelfständighet och agrement endast som Litteratör vet du i Sverge är omöjligt. Din förmögenhet måste genom ditt lefnadssätt och dina resor vara betydligt minskad, och näringsomsorger äro en tung börda, som jag vet af egen erfarenhet. Jag tycker derföre att du bör ta emot en tjenst, om någon passande erbjudes dig. Som sådan anser jag likväl ej ÖfverIntendentsEmbetet, der jag tror lönen är ringa, göromålen ännu ringare. Icke heller Finansportföljen, den obehagligaste portfölj i Sverge, der Riksens Ständer äro dina lagstiftare, och kullkasta vid ena Riksdagen hvad de beslutat vid den föregående, dessutom afskild från dina studier och sympatier. Det ges intet verk så uselt som Drätselverket i vårt land, en StatsSekreterare för Finansen borde, med vår nuvarande Konstitution, ej finnas, ty den är utan all betydelse, det är både Kungens och Ständernas dräng, Skogman sjelf, med sitt utmärkta hufvud och erfarenhet, har ingenting uträttat. Deremot tror jag att Ecclesiastikportföljen skulle vara dig lämpelig. Den ligger nära dina tycken, studier och erfarenhet, och du kunde der uträtta mycket godt, i en sak som varit helt och hållet försummad och likväl är af stor vigt. Sedan Rosenstein dog, och äfven flere år förut då han var dekrepit, ha vi icke haft någon StatsSekreterare i den vägen. Kullberg var ett dumhufvud och Hartmansdorff är en doctrinär narr, beroende af den sista bok han läser. Han kan icke soutenera sig öfver nästa Riksdag, ty han har personligen stött sig med alla Biskoparna, utom mig, som tål honom ännu för gammal bekantskap. Det ges ingen StatsSekreterare som är så Chef i sitt Departement som den Ecclesiastika, om han vill och duger dertill; det ges också intet Departement, som så fordrar en Chef, intet der anarkien är så synbar, så känn-

bar, så olycklig och desorganiserande. Låt H. bli Hof-Kansler, eller Landshöfding eller — Länsman — lika godt. På den plats han nu har passar han ej, och du är den enda jag känner som passar. Tro icke att jag säger detta af partiskhet. Jag är retlig och despotisk, bruljerar mig troligtvis förr med dig än med H. den jag föraktar nog för att tåla honom. Af mig har du dessutom ingenting att befara; ty jag funderar på att snart skjuta ihjel mig, om ej krutet vore så dyrt, och sålunda skaffa Kyrkan en ny Martyr. Men för saken kan du uträtta mycket godt och har mera obundna händer än de fleste högre Embetsmän. Om det också skulle dröja ett eller annat år innan du får den portföljen, så vänta, om ej nöden blir för stor. Det är det enda i Embetsväg som kan ge dig någon tillfridsställelse — Tragedier kan du göra ändå — men utom Expeditionen. Nu ha de fixerat sig inom den. — Jag har sagt min mening.

Hvem är författaren till det dyra Äreminnet, fyra gånger bättre än hvad förut blifvit belönt? Det är blott en i Sverge som kunde skrifva något sådant, men han hör till Akademien. Jag är mycket nyfiken. Hur går det med Poëmerna?

Hvad mig sjelf angår så ber jag dig hädanefter icke tänka på mig utan som en kär *död*. Jag är mer död, mera förstörd än du vet, men jag är för stolt att klaga för mina vänner som ändå ej kunna hjelpa det. Kunde jag endast supa bort saken, men olyckligtvis har jag äfven förlorat smaken derför, som för hela lifvet. Till Stockholm vete Gud om och när jag kommer. I skullen i allt fall ej känna igen mig. Nu en kommission. Jag får i dessa dar en tulup derifrån g. Gustaf Myhrman. Skaffa mig äfven en luden mössa, hvartill måttet medföljer. Lägg den i en ask väl emballerad och skicka mig med paketposten. Jag vill vara grann då jag ej längre kan vara älskad. Säg mig något skäl att

sedan lefva. Jag kan ej utfundera det. Helsa Leijonhufvud.

Din

Vän

Es. Tegnér.

*

Till J. J. Berzelius. 27.

Östrabo d. 29 December 1836.

MkBror!

Jag har vändt upp och ned på alla mina papper, men ej kunnat finna rätt på Vettenskapens GrundRegler, dem jag också, sanningen att säga, aldrig haft mycken reda på. Jag vet således icke formuläret för valet, men skickar en sedel efter gehör. För namnet lämnar jag naturligtvis rum; fyll du i det. Du känner bättre än jag hvad allmän lärdom finnes i landet, och namnet är dessutom vanligtvis det obetydligaste på Voteringssedlar. Jag underställer endast en sak. Förmodligen vill Wallin ej från Stockholm, och då blir Wingård ErkeBiskop. Skulle vi icke förskottsvis ge honom Rosensteins stol. Du slipper honom i allt fall icke i Akademien, och det är (som Ordspråket säger) alltid gott att ha en vän i helfvetet, eller åtminstone på vägen dit. Vi Biskopar fara ju alla stråkvägar och med extrapost, med snällpost, med kurirbricka derhän. Allmän Lärdom ha vi också i öfverflöd i Akademierna, både ofvan och nedan jord. Du ser att jag menar kamraterna väl, både i detta och det tillkommande lifvet. Hvad Wingård angår så vet jag säkert att, som St. Lucas säger, »hjertat i honom är (på förhand) brinnande i vägena». Men gör som du vill.

Du har nu varit länge gift och känner således äktenskapets mysterier. Stackars Betty, torde känna dem mindre. Men Chemien har stora resourser och hjelper nog sina fa-

voriter. Helsa henne vördsammast och hjertligast. Hon är mig litet tack skyldig derföre att jag i Kungsträdgården, då jag var hennes Mamma, försvarade henne både för unga och gamla glopar ... Helsa äfven Poppiska familjen, men först och sist Frun. Det är en af de få qvinnor, som äro för goda för oss rå jordsöner, idel himmelsluft, blomdoft, lustgaz.

Lycka på det ingående året. Ett sorgligt år har det varit för mig och jag väntar intet bättre af efterträdaren. Lifvets sanning, som annars kallas Mjeltsjuka, tränger sig allt mer och mer på mig. Det är bedröfligt när sorgen blir regel och glädjen en exception — men som hånskratt.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

28. Till C. F. af Wingård.

Östrabo d. 8 Januari 1837.

Det är mycket längsedan jag skref dig till, bäste Wingård; och mera än en gång har jag föresatt mig att tacka för åtminstone ett par vänliga bref och de öfversända Handlingarna. Men jag är trög och obenägen till att skrifva, liksom till all god gerning i allmänhet och lider alltjemt af ett mörkt och ojemnt lynne, som jag är för svag att beherrska och för indolent att förskingra. Nu på Nyåret då man vanligtvis uppgör afslutade räkningar, måste jag dock gripa mig an med liquiden.

Till en början tackar jag dig för dina PrestmötesHandlingar. Ditt Latinska Tal hade jag önskat litet fullständigare, i synnerhet då det behandlar ett så vidsträckt ämne som Filosofiens förhållande till Uppenbarelsen. Hegelska Skolans dialektiska gyckel med Christendomens grundsanningar, fall, försoning, odödlighet, ja Gud sjelf, hade väl

förtjent att litet närmare bestämmas och räfsas, helst denna uselhet dageligen sprider sig mer och mer bland de drömtydande Tyskarna. Din Latinska Stil synes mig ha samma egenheter som din Svenska: tankrik, kort, sammanträngd, stundom litet invicklad, saknar han den klassiska lättheten och genomskinligheten, men har deremot full klassisk halt, eller rättare den Latinska lukt, hvilken, likt ångan af gammalt vin, gläder hvarje kännare. Öfversigten af Tidslynnet och de särskilda Kyrkornas tillstånd porträterar i få, men raska och träffande drag sina Originaler. Det rent historiska är både interessant och väl grupperadt. Omdömena, helst öfver några Tyska Theologer, hade kanske kunnat vara något mildare. Så tycker jag t. ex. att du gör Bretschneider orätt. Han är visserligen utan synnerligt djup i tanken och saknar allt genialiskt: men man kan icke neka honom skarpsinnighet, en i sjelfva Tyskland ovanligt vidtomfattande lärdom, och en derstädes ännu ovanligare klarhet och reda i framställningssättet. Hans ombytlighet i åsigter tror jag klandras utan skäl. Åtminstone har jag på de sista tio åren ingenting kunnat märka deraf. Hans theologiska grundåsigt är rationalistisk, den han likväl från början alltid grumlat med några supranaturalistiska fragmenter, och deraf kommer, som af all slags halfhet, det vacklande och inconsequenta hos honom. Äfvenså tycker jag du dömmer Schleiermacher något för strängt. Hans Glaubenslehre, huru man ock må tänka om grunderna derför, är dock ett theologico-dialektiskt konstverk som sådant fulländadt och det enda jag känner från sednare tider. Äfven skulle jag vilja anmärka att den väsendtliga åtskillnaden mellan rationalistisk och pantheistisk (den Hegelska) åsigt i Theologien synes alltför litet antydd. Vill man kalla allt det för Rationalism som afviker från hvad Kyrkan tror eller borde tro efter Symbol. Böckerna, så ha vi knappast på ett år-

hundrade haft någon orthodox Theolog, ehuru många både Supranatural och Pantheister; och att föra alla afvikelserna tillhopa under den gemensamma rubriken af Rationalism påminner om Judiska Geografien som indelade verlden i Judalandet — och det som var utom Judalandet. Dock — detta är småsaker, och det bör ej glömmas att det ej är en afhandling, utan en öfversigt som du velat gifva. Några omdömen öfver en och annan Svensk författare äro stränga, men förtjenta. Berättelsen om »hvad sig i Stiftets Styrelse tilldragit», enkel, klar, omfattande som den bör vara. Gjorde alla Biskopar så, skulle vi för framtiden ha goda Materialier till Svenska Kyrkans SpecialHistoria, ehuru på andra sidan kan invändas att det är med Krykan som med Fruntimmer, de äro de bästa, som ingen historia ha. För det hela tackar jag dig af hjertat.

Vårt Prestmöte gick bra nog, åtminstone i hvad som ej ankom på Ordföranden. Heurlin utmärkte sig mycket som Præses, genom en verkeligt ovanlig talegåfva och fyndighet. Presterskapet ansåg honom likväl för rationalist. Dermed har dock ingen fara, ehuru han visst icke är orthodox i ordets gamla mening utan häri, som i allt annat, eclectisk. Predikningarna voro goda och en (Rogbergs) i mitt tycke förträfflig. Öfverläggningarna vidlyftiga, men lugna: det mesta afgjordes genom acklamation. Jag höll ett långt och dumt Tal »de familiis nostri ævi Theologicis in Eccles. Lutherana». Min Embetsberättelse var torr och vidlyftig utan att derföre kunna bli fullständig, då jag hade 19 år att redovisa. Handlingarnas tryckning har ännu ej börjat, dels af brist på papper, dels äfven derföre att tryckningen sker på subscription af Presterskapet, ty jag vill ej belasta kyrkokassorna med detta skräp. I bokhandeln kommer naturligtvis intet exemplar, ehuru flere boktryckareanbud skett, men jag tycker det är bäst att vi behålla

vår svaghet för oss sjelfva, utan att göra allmänheten förtroende deraf.

I afseende på Militärbildningen var det mig omöjligt att dertill anvisa Apologistien, i det skick den är hos mig, der icke ens en knekt kan få lära det nödtorftiga. Jag måste derföre föreslå Gymnasium, med dispenser, men också med det uttryckliga villkor att en MilitärLärare som stode under SkolOrdningen på samma gång anställdes för att occupera Vederbörande under 8 el. 10 timmar i vickan som de annars skulle vara sysslolösa. På de 3 Gymnasiiåren kunde då äfven det egenteligen militäriska vara inhämtadt, Studentexamen undvikas och militärbildningen hade en fast punkt inom hvarje Stift. I öfrigt tillstyrktes för framtiden dispensernas upphörande och Trivialskolans genomgående för alla som söka sig till Arméen. Jag litar på Hartmansdorff och är viss på att ingenting blir af hela förslaget. Det är skada, ty det är dock onekligen vackert af Regeringen att vilja skrapa råheten af det gullgalonerade Ståndet.

Om Prestbildningen ha vi ännu ej yttrat oss men väl disputerat mycket. Agardhs Bok har förvridit hufvudet på flere af mina Consistoriales och det blir svårt att komma till någon enhet. Att taga Prestbildningen från Theol. Fakulteterna är orimligt, men modifikationer bli nödvändiga, så att DomKapitlen ej stå alltför mycket under deras förmynderskap. En bättre humanistik är alldeles nödvändig. Men huru? Genom en förlängd Gymnasiikurs, eller genom Graden, åtminstone. För blifvande Pastorer? Jag tvekar. I denna månad måste dock saken afgöras.

Det förestående valet af ErkeBiskop torde utfalla brokigare i andra Domkapitel än här. För min del röstar jag på dig, Wallin och Faxe såsom nu mera äldsta Biskopen och enda ProKansleren. Jag har dessutom tjenat i 15 år som Academicus under honom, och umgåtts mycket i hans

hus på den tid då umgänge roade mig. Wallin passar icke till Ståndets Taleman, men jag kan ej förbigå honom vid ett sådant tillfälle. I Kyrkan är han — en Psalmbok högre än vi alla. Jag hoppas han icke vill ifrån Stockholm, då jag anser dig för sjelfskrifven, ty Hedrén, med all sin vigilans, tror jag icke kommer i fråga, knappast får förslagsrum. Jag lyckönskar dig på förhand. Bland nuvarande Biskopspersonal är du den enda som någorlunda kan styra Ståndet vid en Riksdag. För då en mild spira öfver oss andra stackare — dock, *jag* hoppas att ej se någon Riksdag mer.

Gud gifve dig lycka på det nya året: jag väntar mig ingen. Till kroppen är jag icke sjuk; men den kroppsdel som kallas för själ lider — af lefversjuka. Mitt lynne är mörkare, nedstämdare, menniskofiendtligare än någonsin. Det är grymt när ett sinne, så öppet, så vänligt som mitt, blifvit jagadt in på gränserna af menniskohat. I mitt inre kokar en oro som endast döden kan stilla. Lycklig du som har din skabb i huden och bär den der »Jobæa patientia»: min sitter i hjertat. Det är förskräckligt att känna hur man öfverlefver sig sjelf, sitt lugn, sin kraft, sitt namn, och går styckevis i grafven. Jag har — kanske icke utan bitterhet — afsagt mig allt umgänge, och emottar alls ingen bjudning. Med mitt yttre lif är det förbi. Gud gifve mig kraft att ännu en gång börja ett nytt, inre lif! Jag vill bo i mitt eget bröst, väl illa, trångt, qvaft, men dock oberoende af det lumpna, tvåfotade pack som kallas för — Guds beläte. Der skall ingen qvinna dåra, ingen vän bedraga mig. Farväl! Bed Gud för din olycklige

Vän

Es. Tegnér.

P. S. Jag har skrifvit till Beskow och bedt honom hålla stolen öppen i Sv. Akademien, till dess vi få se om ErkeBiskopen

— behöfver honom. Du blir väl icke högmodig om jag säger dig att jag anser dig för vittrare än Rosenstein. I samma mening har jag äfven skrifvit till Berzelius för Vettenskaps-Akademien. Tjensterna äro icke angelägnare än att de gerna kunna stå lediga några månader.

Helsa Hilda Wijk hjertligast. Ack, den som ännu en gång finge se hennes himmelsblå ögon, der en själ ännu mera himmelsblå afspeglar sig! Jag tror icke på qvinnan, utom som Läkare. Mins du fabeln om Telephus? — Glöm icke att helsa henne mycket.

Har du läst Strauss, das Leben Jesu, med uppmärksamhet, och Ullmans Recension deröfver i Studier och Kritiker? Jag finner Boken ingalunda så farlig som man utskrikit den. Visserligen kunna de exegetiska resultaterna vara betänkliga, men det skulle vara en löslig och lumpen Christendom som berodde af Exegetiken eller något slags historiskt factum. Och att den första christna församlingen som bestod af fiskare, tullsnokar och dylikt Gesindel skulle på mythisk väg ha konstruerat sin Christus, detta är någonting så erkedumt att endast en Tysk, ja en Hegelian, kan falla derpå. Det är ju väl uppenbart att de, långt ifrån att idealisera sin Christus, voro mycket för inskränkta att ens uppfatta och förstå honom sådan som han var i verkligheten. Och hur förklarar man ur denna grund öfverskäraren Paulus? — Jag har någonstädes — jag tror hos Lessing — läst ett djuptänkt ord, nemligen att Christendom skulle bestå lika väl om aldrig en bokstaf af N. Testamentet kommit till oss. Detta är fundamentet för Apologetiken, det bästa Bibelsällskapet — utan Bibel.

*

29. Till L. Lemchen.

Östrabo d. 17 Januari 1837.

Gud välsigne dig på det nya året, min redlige Lemchen och gifve dig lycka och framgång. För min del väntar jag mig ingendera. Foglarna äro födda att flyga, men menniskan är icke född att vara lycklig, om vi skola tro Skriften. Om sådant inträffar så är det endast en exception. Måtte du bli en sådan!

Jag bör tacka dig för den ordentlighet hvarmed du sköter din prostexpedition. Jag är icke van dervid just från alla ställen. Låt mig äfven vid tillfälle veta hvad anmärkningsvärdt som passerar i ditt Distrikt. Min Normalprost Nordin ger dig häri ett lysande efterdöme. Jag missbrukar aldrig något sådant förtroende.

Tvenne extra Nådår för Forssanderska huset äro in amplissima forma tillstyrkta af Domkapitlet, och det med fullt skäl. Förslaget utföll oväntadt. Det är icke de orättfärdige, utan transportsökande som skola besitta jordena. Måtte hon icke bli dem för snäf!

När få vi se dig härinne? Hos mig är du alltid välkommen. Helsa din Fru.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

30. Till J. I. Öhrnberg.

Östrabo d. 17 Januari 1837.

Min HedersBror!

Jag tackar dig af hjertat för ditt vänskapsfulla bref och önskar dig och de dina all lycka och glädje på det nya året. Måtte det göra oss samtelige visare, lugnare, bättre.

Det är godt att du börjar bygga kyrkor. Lycka till företaget. För min del börjar jag ledsna dervid. Låt mig vid tillfälle veta kyrkornas kontanta tillgångar och huruvida fråga blir om Stambok, som med hvart år renderar mindre och mindre?

För ErkeBiskopsstolen behöfver jag icke frukta och är glad deråt. Förslaget gissar jag blir Wallin, Wingård och Hedrén; den förstnämnde såsom en Psalmbok högre än vi alla inom Svenska Kyrkan, den andre såsom den ende dugliga för tjensten, från Riksdagsspiran betraktad, den tredje såsom Biskop i Rikets andra Stift. Det tros att Wallin undanbeder sig äran, och då är väl Wingård sjelfskrifven. Han har också länge önskat sig denna plats och den är i sanning icke att afundas.

Helsa ditt presterskap och underrätta mig vänskapsfullt i fall något anmärkningsvärdt passerar inom Häradet. Du vet att jag aldrig missbrukar ett gifvet förtroende. Huru slår sig Ljungquist ut i Tofteryd? Är Kyrkan färdig till vigning i sommar?

Min vördnad för din Fru. Skulle hon ha något att i anmärkningsväg anföra emot dig, så är det väl af det slag som ej kan hjelpas. Helsa äfven Wendela när hon träffas.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

Till P. H. Ling. 31.

Östrabo d. 25 Jan. 1837.

Bäste Ling!

Influensan, som med andra moder äfven kommit hit från Stockholm, har i fjorton dar plågat både mig och hela mitt hus. Förlåt derför, att jag icke förr kunnat besvara

dina bägge vänskapsfulla bref. Jag tackar dig af uppriktigt hjerta för den ära du visat mig i din Tirfing. Och icke blott för äran tackar jag dig, utan äfven och ännu mera för den tillgifvenhet och välvilja mot en gammal kamrat och sångarbroder som du derigenom visat. Dessa vederlägga bäst hvad jag ofta och från flera håll hört hviskas, att vårt förhållande skulle vara grumladt, om icke fiendtligt. Sådant kommer naturligtvis af poëtisk afundsjuka på hvarandras Skrifter. Men jag tänker att vi bägge alltid gjort hvarandra rättvisa, hvilket ingalunda innebär, att man skall vara blind för hvarandras fel och brister. Genom din oändligt större produktivitet och din väldigare, om också stundom litet utsväfvande naturkraft som väl ibland hoppar öfver skönhetslinien, har du alltid stått högt öfver mig; och Gud är mitt vittne att din *verkeliga* framgång alltid glädt mig som en broders. Våra poëtiska banor äro dessutom så divergerande att de sällan eller aldrig skära hvarandra; och om också ditt efterdöme någon gång narrat mig att sväfva litet ut i det obändiga, så har jag dock snart kommit åter från de misslyckade försöken. Å min sida var således aldrig någon anledning till afund, och ännu orimligare vore det att tänka sig en dylik känsla hos dig. Du kunde ju ej hafva någonting att afundas mig, om icke till äfventyrs en tillfällig lumpen popularitet, lefvande i dag och död i morgon. Hvad en sådan trashank, en sådan babylonisk sköka som Publiken är värd, helst i vårt land, det känner du lika så väl som jag. Helt annat är bifall af de få bättre i landet och ett namn i efterverlden; och det önska vi oss säkert bägge, men det är icke pödeln, som utdelar poletterna dertill. Allt detta tyckes väl vara klart af sig sjelft; men för de flesta som döma oss, och för hvilka en Poët icke är annat än ett mellanting af narraktighet och fåfänga, är det icke så klart.

Derför gläder det mig, att du genom några rader för alltid gjort slut på detta sqvallrande ofog.

Hvad Tirfing angår, så synes den mig ha alla dygderna af dina förra dikter och ej heller sakna odygderna. Mycket är som jag skulle tänkt mig annorlunda, ha mildrat, motiverat, afrundat. Du älskar det väldiga, äfven om det är litet rått, och anser grofslipningen för öfverflödig. Men den stora, öppna, poëtiska blicken öfver naturen och lifvet återfinnes äfven här. Jag känner få eller ingen som så säkert, så glödande som du målar tingens bilder och den yttre menniskogestalten, nämligen allt som ligger ofvanpå epidermis. Hvad som är derunder, den egentliga poëtiska anatomien, vårdslösar du deremot ofta. Du fattar handlingen i stora konturer och tycker ej det lönar mödan att motivera den i sina detaljer. Originel blifver alltid hos dig den ovanliga blandningen af öfverbrusande styrka och hjertlig, ja barnslig innerlighet. Din Sångmö är hemmastadd, icke blott på slagfältet, utan äfven i brudkammaren, i hjertekamrarna. Din ingifvelse är en berserkagång . . .

*

Till A. von Hartmansdorff. 32.

Östrabo d. 29 Januari 1837.

Min högtärade Bror!

Min ConsistoriiNotarius Mellin som är outtröttlig i att söka pastorat, och verkeligen behöfver att komma till någon bättre plats der han kan försörja sig och sin talrika familj, ämnar nu åter att anmäla sig till Säby Pastorat af Lindköpings Stift. Förmodligen äro till ett så stort Pastorat flere förtjente sökande, successionen möjligtvis bestämd, och då det dessutom ligger utom mitt Distrikt

har jag tvekat att ge honom mitt förord hos dig, och rentaf afstyrkt ansökningen. Men jag hör att andra Biskopar ej äro så grannlaga, och man bör vara Bröderna lik. Hans kompetens utvisa Handlingarna, hans medsökande känner jag ej. Tillstyrk hvad dig rätt synes.

Domkapitlets yttrande om Prestbildningen kommer med det första. Agardhs Bok i ämnet som innehåller många lysande, men outförbara Ideer, har verkat på många kapitelsledamöter, och föranledt flere debatter. Att förlägga prestbildningen ensamt vid Gymnasierna är under närvarande omständigheter ogörligt; och att fråntaga Theologiska Fakulteterna, som dock representera det högsta af Vettenskapen i landet, all befattning med presterskapets bildning, är orimligt. Deremot är deras Veto betänkligt och kunde anses subordinera Domkapitlen mer än tillbörligt under Akademierna, ty det ligger i sakens natur att hvarje sednare Examinator anses kontrollera den föregående, och i detta afseende måste betrakta sig som en högre Instans. Största bekymret är dock den bristande humanistiska bildningen hos det yngre presterskapet, och hvarförutan ingen grundelig theologisk kunskap är tänkbar. Derföre ämna vi föreslå att efter en viss prescriptionstid filosofiska Graden fordrades icke för att blifva prest, som ej låter göra sig, utan förlägges såsom ett nödvändigt villkor framför pastoralförhöret, hvarigenom vi hoppas att få flere graduerade än pastorer i Stiftet. För närvarande ha vi icke mera än 3 Adjunkter i hela Stiftet som äro Magistrar, och i fall så fortfar få vi snart ingen. Att förekomma detta anser jag alldeles oundvikligen nödvändigt, om Ståndets litterära anseende skall återställas. Om PastoralExamen och beräkningen af hufvudbetygen ha vi ej ännu hunnit att bli rätt ense. Vidare detaljer får du se af Betänkandet som jag hoppas kunna inskicka i nästa månad.

För Prostinnan Forssander har Cons. förordat 2:ne extra Nådår. Hon och hennes barn äro i yttersta behof deraf, och Mannen, Häradsprost och Riksdagsman, var äfven, på sitt enfaldiga sätt, en förtjent Man. Jag begagnar detta tillfälle för att tacka dig för den godhet och mensklighet du vid flere tillfällen visat mot fattiga PrestEnkor i mitt Stift.

Hvad det förestående ErkeBiskopsvalet angår så kan jag försäkra dig att både Wallin och Wingård äro säkra om förslagsrum. Tredje rummet ger vanligtvis hvart Consistorium åt sin egen Biskop, om ej för annat, dock för att på höfligt sätt visa det de gerna ville vara af med honom. Af denna grund är troligt att jag i Vexiö Consistorium äfven får ett rum. Men på andra ställen kommer jag säkerligen icke i fråga, helst hvar och en vet att jag icke önskar tjensten, och, i fall jag skall flytta, vill åt Söder, icke åt Norr. Jag anser derföre troligt att pluraliteten stannar på Wallin, Wingård, Hedrén. I detta fall kommer Regeringen ej i något bryderi i afseende på Wallin. Han är väl det största namnet inom Sv. Kyrkan, och just en Psalmbok högre än vi andra; men jag tror mig veta att han undanber sig denna utmärkelse. Deremot blir Kungen personligen satt i mycket bryderi om han skall välja mellan den enda som duger, om icke till Biskop och ProCanceller, dock till Taleman för PrestStåndet, och som onekligen är Wingård — och mellan Hedrén som är Biskop i ett rangstift och dessutom hans skriftefader. Jag har ansett mig böra göra Vederbörande uppmärksamma härpå, ehuru saken i öfrigt är mig fullkomligen likgiltig.

Beträffande Militärbildningen så måste den, om den ej skall bli ett Spektakel, fästas vid Gymnasium, ej vid Skolorna, åtminstone i Vexiö Stift. För Apologistierna, som jag

önskar aldrig funnes utom i Sjöstäderna, har jag intet förtroende.

PrestmötesHandlingarna tryckas här på subscription inom Stiftets Presterskap, och komma ej i Bokhandeln. Ett Exemplar afgår naturligtvis till StatsSekreteraren.

Min vördnad för din Fru.

Vänskap och högaktning

Es. Tegnér.

*

33. Till B. von Beskow.

Östrabo d. 11 Febr. 1837.

Jag kände Raab mycket, kanske bättre än de som ansågos för hans närmaste vänner, Kjellin och O. Myhrman: åtminstone bedömde jag honom bättre både i esthetiskt och kanske äfven i moraliskt hänseende. När jag sist var i Götheborg, der jag träffade honom dagligen, hade vi i synnerhet explikationer som alltid bli mig oförgätliga. Derföre tackar jag dig dubbelt för ditt Minne öfver honom. Det ger icke ett drag som ej träffar. Din beskrifning på en Humorist i allmänhet och på honom särskilt, är alldeles mästerlig. Icke ett enda ord får du ändra, endast en vårdslöshet, nemligen att Chiron skulle vara fosterfar åt Bacchus, men det var åt Achilles, så vidt jag kan minnas; och *fosterfädernas* Genealogi är långt säkrare än *fädernas*, den du vet har sina betänkligheter. I allmänhet, min k. Beskow, börjar jag att få helt andra och högre tankar om dig — än jag haft. Jag beundrar i synnerhet din verksamhet, din förmåga att skrifva när som helst och lyckas. Jag borde begynna att frukta och afundas dig, ty det är onekligt att du i många fall skrifver bättre än jag. Men Gudskelof jag är icke afundsjuk, ser tvertom gerna den ena efter den andra

gå öfver mig, dig i synnerhet för din personlighets skull som jag älskade långt innan jag i dig anade en farlig medtäflare, som du också egenteligen ej var — före Torkel Knutsson. Huru gerna skall jag icke afstå kronan i Svenska Vitterheten till dig! Den kan ej sitta på en ädlare panna. Ännu en gång, tack för hvad du sagt om Raab!

Valet i Akademien blir allt mer och [mer] invickladt. Har B. gifvit löfte att ej emotta kallelsen, så gör han det ej heller. Då skall väl din Strinnholm deran; men det är ju en åsna, förlåt min uppriktighet. Du måste aldrig ha läst hans Historia, 2 tjocka Band, hvaraf jag, som är Riksläsare, kan berömma mig.

Jag har haft bref från Franzén. Han önskar gerna Grafström, som också, näst Atterbom och Nicander, är den ende poëten. Han bor i Lappland: ja, men är icke Stockholm beläget i samma provins? För öfrigt är hans bref mest en lofsång öfver Torkel Knutsson, ehuru i min tanka Hildegard är mera värd; men han tål icke *Ödet*, emedan det i Christendomen kallas med ett annat namn *Försyn*, ett begrepp som är utan all både filosofisk och poëtisk halt. Store Gud, hvad Genierna kunna vara dumma och fördomsfulla! Tänk på Grafström, om ej för annat, dock för Franzéns skull — och för Poësiens.

Jag kunde nu komma till Stockholm för godt köp, neml. som Revisor i BankoDiskonten d. 15 April. Många ha sökt öfvertala mig dertill, men jag tycker det är oanständigt före Biskop att ta sådan fattighjelp. Jag skickar nog Heurlin, men troligtvis kommer jag efter i Juni på 14 dar, blott Ni ville lofva att icke supa ihjel mig. Men Ni äro så genomsupna att Ni icke vet hvad en gammal, fattig Bondkaplan som jag kan tåla. Hvad gör det dig att vara plakat? Men jag som har en sådan välförtjent reputation för nykterhet, med mig är det annat.

Fira nu icke, utan *skrif* om Bröllopet, så blir det nog ett vackert stycke. Det metriska skall jag nog åtaga mig, ehuru det är obegripligt att du manquerar deri. Det kostar ju endast en eller två dagars studium för att deri veta allt det samma som jag. Icke en gång Latinsk och Grekisk Prosodie behöfver du studera. Voss och Adlerbeth äro nog. Du kan i allt fall ej umbära det.

Gud signe dig. Helsa Wallin. Jag har ingenting emot om han ej tar emot EBiskopsstolen, men det är icke så säkert som jag trodde att Wingård får förslagsrum. För mitt Consist. ansvarar jag, men här är mycken intrig mot Wingård.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

34. Till C. A. Agardh.

Östrabo d. 20 Febr. 1837.

Förlåt, bäste Agardh, att jag icke skrifvit dig till på så länge. Men jag har afbrutit nästan all korrespondans liksom allt umgänge, och isolerar mig mer och mer. Jag vet att det är orätt, men jag har förlorat all lefnadslust. Min helsa går väl an, och jag kan ej säga att jag är sjuk i någon annan kroppsdel — än själen. Men det är en svår sjukdom och förenad med en liknöjdhet, ett slags skörbjugg i sinnet, ett grubblande öfver intet, eller hvad jag vet att jag borde anse för intet, som afsöndrar mig ifrån menniskor och förlamar alla mina bättre krafter. Desemellan lefver jag opp igen, och är då mycket glad och liflig. Men dessa lucida intervalla komma allt mer och mer sällan, och uteblifva väl slutligen alldeles. C'est le commencement de la fin.

I afseende på prestbildningen ha vi haft långvariga öfverläggningar i Cons. och ändå ej kommit till något säkert resultat. Dina ideer i denna väg ha intagit många af mina Consistoriales, sjelf beundrar jag i synnerhet deras framställning och har äfven, i min Embetsberättelse vid Prestmötet haft tillfälle att göra dem full rättvisa. Men icke går det, i Vettenskapens närvarande skick, an att förlägga den blott och bart vi Gymnasierna, såsom de nu äro organiserade. Du, jag, Wingård och kanske några andra Biskopar upprätthölle troligtvis prestbildningen till en början i våra Stift; men snart ledsnade vi vid besväret och hur skulle det gå när vi blifva äldre? Hela saken fölle då i händerna på någon yngre och verksammare Lector, som troligtvis missbrukade sitt inflytande. Huru skulle det komma att se ut i Vesterås, Calmar, Skara och flerestädes? Skola Theologiska Fakulteterna, som dock äro Vettenskapernas högsta och naturligaste representanter i landet, icke göra annat än Licentiater och Systemer? Jag tycker, att vi böra tacka Gud om de hjelpa oss att hyfla den grofvaste okunnigheten af våra prestcandidater. Der blir ändå alltid nog qvar för oss, och, för min del åtminstone har jag aldrig märkt någon Ämnessven som vetat för mycket i Theologien, men väl för litet. Isynnerhet äro de som komma från Upsala alldeles oerhördt rå, just i det theologiska. Deremot har du rätt deri att Consistorierna böra emanciperas från Fakulteterna, och det ligger i sakens natur att den, som examinerar sednare, derigenom utöfvar ett slags kontroll öfver dem som examinerat förut. Jag tror lika så litet som du att en prest behöfver vara en vettenskaplig Theolog, i doktoral mening; men derföre tänker jag vi icke ännu på länge behöfva frukta. Deremot är det alldeles nödvändigt att något mer göres för presternas humanistiska [bildning] hvarförutan den isoleradt theologiska blir utan all grund

och sväfvar i luften. Att föreskrifva Graden för hvarje prestman, eller åtminstone Candidatexamen, är under närvarande förhållanden omöjligt, ehuru det lär proponeras från Lund. Men nog tror jag att man efter en viss prescriptionstid, skulle kunna lägga åtminstone en humanistisk Candidatexamen framför pastoralförhöret, så att ingen finge förslag till Pastorat som ej vore Candidat. Visserligen är detta ett ὕστερον πρότερον, då theologien förutsätter det philologiska icke tvertom, visserligen fruktar jag också att dylika Candidater och Magistrar skulle, genom sin mängd, bli temligen samtagna; men jag ser dock ingen annan möjlighet, åtminstone för närvarande, att någorlunda afhjelpa den krassa okunnigheten som nu råder i Ståndet och visserligen ej försvinner för de theologiska Exorcismerna. Jag har t. ex. icke mera än 3 promoverade Adjunkter i hela stiftet, och får om detta skall fortfara snart ingen. Hade vi Preussiska Gymnasier så vore det visst rättast att der fullända humaniora; men dertill fordrades längre tid, flere lärare, högre anslag än vi troligtvis någonsin kunna påräkna. Som det nu är kan det verkeligen icke vara om ej Ståndet skall sjunka ner till Länsmännen och under Fänrikarne i opinionen.

För militärbildningen ha vi föreslagit Gymnasium, helst utan dispenser, men i annat fall med en särskilt Militärlärare som stode under Rector och Skollagen. Apologistierna, åtminstone här i Stiftet, äro olämpliga för ändamålet, och så tänker jag det äfven är hos dig, och flerestädes.

Är det sant, hvad jag hört, att du haft några trassligheter med dina Consistoriales? Det hade jag också i början, men lyckades att ta gadden af dem, och nu äro vi de såtaste vänner. Men det förstås af sig sjelf, att jag behandlar dem liberalt, och låter dem ha rätt — när de ha det.

Vårt prestmöte gick bra nog, åtminstone i allt som ej ankom på Ordföranden. Heurlin utmärkte sig mycket, Predikanterna likaledes. Öfverläggningarna voro lugna, och det mesta afgjordes acclamationsvis. Handlingarna som ej komma i Bokhandel (hvilket jag anser oanständigt) tryckas på Subscription inom Stiftet, och komma väl ut i vår el. sommar. Vid det förestående Erkebiskopsvalet äro Wallin och Wingård säkra om rum härstädes. Mot den sistnämnde lär dock arbetas mycket från flere håll. Hedrén får förmodeligen tredje rummet, ehuru ej här. Det blir en obehaglig kollision, synnerligast för Kungen personligen.

Gagner och min Brorson söka begge Arvika. Den sistnämde får väl icke förslaget.

Hur finner du dig i orten och embetet? Bor du mycket på Eknäs? Är det nybygdt? Hur trifs din Fru? Min hustru ber helsa dig. Stackars Disa gömmer ännu på sin sorg. Vi äro begge lika ensliga och utgöra nästan hvarandras enda sällskap. Helsa de dina.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

Talade du något öfver Branting så skicka mig det. Äfven ditt svar på Reuterdahls Diatribe.

Det är väl icke din mening att du anser Symboliska Theologien kunna vara hållbar i vettenskapligt afseende, eller ens bland folket? Sådant må vi lemna åt Wingård. Men att Rationalismen är vettenskapligen äfv. så ohållbar, erkännes gerna. Hegelska pantheismen, rätt genialisk annars, är dock i sitt förhållande till Christendomen, uppenbarligen ingen ting annat än ett dialektiskt gyckel. Det enda rimliga är en mycket modifierad supranaturalism, t. ex. Ammons, hvars nyaste arbete: Christenthum als Weltreligion, jag rekommenderar till ditt begrundande.

Huru finner du Gymnasium, Skolor, Lärare? I fordna dar var personalen eländig. Hur är du nöjd med Häradsprostarne som borde vara v. Biskopar? Mina äro för det mesta usla. Håller du som jag spioner i Stiftet på Presterna, la haute police de l'Eglise, som är nödvändig ehuru dyr? Talar du vid Dimissionerna och ger middag? Jag börjar ledsna vid begge delarna, ehuru det visserligen är nyttigt. Hur må Lidén, Lagerlöf, Lignell? Hvad är det du gjort för folkläsningen, den jag ej är synnerlig vän af, utanför Katekesen, som ej kan undvikas, ehuru absurd den är? Store Gud, hvilken eländig role att spela är icke nu för tiden Biskopsrolen!

Har du läst Strauss, das Leben Jesu? En farlig bok, den farligaste jag sett sedan Wolfenbüttelska Fragmenterna.

*

35. Till C. F. af Wingård.

Östrabo d. 2 Mars 1837.

Lycka till, Herr EikeBiskop. Valet i går gick som jag sagt. Du fick alldeles enhällig kallelse, alla 8 rösterna, och har således första rummet. Kom nu och säg att Smålänningarna äro falska och opålitliga. Få se om något Consistorium i Riket gör saken bättre; ditt eget gör det sämre, så framt du ej, som salig Wallenberg vid val till Stats-Utskottet, röstar på dig sjelf. Andra rummet har jag med 7, och Wallin 3:dje med 6 röster, Faxe 2 och Hedrén en. Jag hade gerna sett att Wallin fått andra rummet men en af mina Lectorer stod i särskilta förhållanden till Hedrén och ville ej gå ifrån honom. Ehuru han nu icke fick förslag här, tar jag dock för gifvet att han får tredje rummet, såsom Biskop i ett rangstift. Jag hoppas och ber dig att icke

afstå från din bättre rätt för honom. Om fjorton dar kan du vara utnämd. Var oss då »en blid Magister». Det är skada på Brorskålen, men för det allmänna bästa måste hon uppoffras.

Hvem vill du ha till din Efterträdare? Kanske Bruhn, kanske Grubbe? Annars är din vän Brunius visserligen icke obenägen, icke heller Bexell, och Thomander har länge gått hafvande med Biskopstankar. Brunius har dessutom för flere år sedan gjort kål på Rationalisterna i en Disputation, som väl ingen läst, utom Sättaren, men derpå har Förf. ingenting förlorat af sin theologiska reputation. Skulle du icke kunna ta Heurlin? Det blir honom kanske långt att vänta på min saliga hädanfärd.

Helsa Hilda. Du är nu Kandidat till blå bandet; men hvad är den blå trasan mot hennes blå ögon? Du förlorar mycket på bytet.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

Till F. M. Franzén. 36.

Östrabo d. 9 Mars 1837.

Bäste Franzén. Med glädje emottog jag ditt bref; men när jag ämnade besvara det insjuknade jag i Influensan och ådrog mig sedermera ett recidif genom förkylning. I allmänhet står det illa till med min brefskrifning. Jag har nästan afbrutit all korrespondans och för det mesta äfven allt umgänge.

Hvad den föreslagna Engelska öfversättningen af Frithiof angår så kan jag hvarken af- eller tillstyrka den, då jag ej har något begrepp om öfversättaren. Jag känner den Londonska öfversättningen, som lär vara af flere, men utgifva-

ren tecknar sig W. E. F. Den är icke utan förtjenst, och Engelskan, med sin concision, tyckes af alla Språk vara det lämpligaste för öfversättningar från Svenskan. Men på många ställen har man misstagit sig om meningen, och versformerna äro sällan med trohet återgifna. Det skulle visserligen glädа mig att såsom inledning el. företal få en Biografi af dig: men om öfversättningen blir medelmåttig, eller kanske derunder, vore vi begge kompromitterade. Under sådant förhållande tycker jag det vore bäst du skrefve till Stephens att du ej kan äfventyra ditt namn genom förord till ett arbete som du ej känner, och derföre begärde se öfversättningen innan du toge ditt partie.

I afseende på valet i Svenska Akad. har jag ännu icke deciderat mig. Atterbom kan icke komma i fråga, af skäl som du känner. Jag inklinerade då för Nikander eller Grafström, och bad Beskow sätta Bränvinsproberaren på den förstnämnde för att se efter om han hölle mera sprit än som vore anständigt för Akademien. Men det lär tyvärr icke ensamt vara hans diet, utan äfven hans ekonomiska ställning à la Lidner som gör att man ej kan rösta på honom. Mot Grafström åter invändes hans afstånd från Stockholm som gör att Akademien sällan kan få se honom. Men det samma gäller ju också både om dig och mig och Agardh. Jag har derföre skrifvit vidare till Beskow men ej fått svar ännu. Berzelius lär undanbedja sig platsen. De flesta lära tänka på Strinnholm, en lärd och flitig Man, men föga vitter eller genialisk, efter hvad jag tycker. Kan min röst tjena Grafström till något, så ger jag honom den, med full öfvertygelse: i annat fall måste jag väl följa med strömmen. Mycket beror på Beskow.

Ja, visserligen har Beskow en stor dramatisk gåfva, större än jag anade. I olikhet med de flesta andra och, som jag ser, äfven med dig ville jag dock i många afseenden

ge företrädet åt Hildegard framför Torkel Knutsson, der mycket är mera antydt än utfördt och flera karakterer temligen flyktigt behandlade. Katastrofen med en Fältöfverste till bödel, är också något betänkligt; dock är Torkel en vida rikare komposition och bör ta sig bättre ut på scenen, dit jag hoppas han kommer.

Lénströms Esthetik är visserligen ett obetydligt arbete, dock föredrar jag den ännu för hans Sigurd och Brynhilda, som faller under medelmåttan. Skada på det vackra romantiska ämnet, som blifvit så förfuskadt. Det är besynnerligt med hela denna fosforistiska skola. Tar du undan Atterbom så finnes ju ingen enda naturgåfva ibland dem. Äfven han, med sina onekligt stora anlag, blir ändå alltid främmande för Nationen. Vi ha icke rätt sinne för det Tyska känslodjupet, ännu mindre för det spekulativa djupet. Det förefaller oss som Hemorroider som jaga blodet åt hufvudet och fördunkla tanken. Hela vår verldsåsigt är mera beslägtad med den Fransyska klarheten än med det Tyska grumlet. Sjelfva Geijer lider betydligt af det sistnämnda, och Stagnelii herrliga natur gick under i dess mörker.

Hvad jag tänker om ditt poëm vid Akad:s jubelfest har jag ärligt sagt Beskow, och fortfar ännu att anse det för ett af de vackraste du skrifvit. Du har tyvärr alltför rätt deruti att det icke kan jemföras med mitt, likasom man ej jemför stjernskott med solsken. Jag har ofta sagt dig min tanka om begges vår poëtiska natur: jag är kanske fyndigare och bildrikare än du, men också vida mindre poëtisk, kanske äfven just derföre. Din Lappländska Angelica anser jag mästerlig såsom en målning af Gustavianska tiden. Mindre nöjd är jag dermed såsom skådespel, och i synnerhet med de komiska partierna. Mordet på Eljarås torde väl också ha mera poëtiskt, äfven tragiskt, än drama-

tiskt värde. Du ser att jag är uppriktig: dock erkänner jag att jag ej förstår mig mycket på det dramatiska och borde således ej dömma deröfver.

PrestmötesHandlingarna äro ännu ej tryckta. Vi öfverenskommo väl om grunderna för vissa ekonomiska angelägenheter, men detaljerna måste utarbetas af Deputerade som sammanträda i nästa månad. Jag har ansett för bäst att uppskjuta tryckningen tills Akterna blefve fullständiga. I sommar komma de ut, och jag skall då skicka dig dem; men ingenting märkvärdigt innehålla de.

Lycka till Erkebiskopsförslaget! Wallin tros afsäga sig förtroendet, och du tror jag ej heller skulle gerna emottaga det. Således är väl Wingård sjelfskrifven och passar också bäst för det politiska, ehuru i vår tid ingen passar fullt derför.

Min helsa är bättre och jemnare än mitt lynne. Till det sednare bidraga väl flere orsaker men kanske mest en ärftelig fallenhet för hypokondri, efter vanligheten omvexlande med ytterlig glättighet. Jag afsöndrar mig ofta, icke utan bitterhet, från menniskor och är då odräglig både för mig sjelf och andra. Dessemellan bära mig väl vingarna ännu, men för det mesta i stjernlösa rymder. Lycklig du som slagit tvifvlet inunder dig och lefver på din egen uppenbarelse! Lycklig äfven den som ej känner någon harm öfver den pöbelaktiga riktning som tiden tagit, helst i vårt eget fädernesland. Att jag föga eller intet skrifver är föga förlust: allmänheten och jag ha längesedan ledsnat vid hvarandra, och lefva som frånskilda Makar. Men att jag känner hur en sådan harm utmerglar mitt sinne och upplöser det i grubbel, att jag förnimmer ett slags skörbjugg i själen, en apathie, en overksamhet, en leda till lifvet och hvad jag deri skattade högst, att med ett ord

»Vita cum gemitu fugit *indignata* sub umbras».

detta, detta är betänkligare. Det lider icke till aftonen, utan det är afton. Jag vet dina tröstegrunder, men jag kan icke begagna dem. Det bästa, åtminstone det enda, en bättre Natur kan göra är — att gå under. Deri ligger den tragiska nyckeln till verldshistorien.

Gud välsigne dig, min ädle, rene, englamilde Franzén! Sitt länge som en Patriark, nej som ett Helgon i Nordanlanden, med midnattsolen till Helgongloria. Var lugn, var lycklig. Jag väntar mig ingendera.

Min hustru ber helsa dig.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

Till M. von Schwerin, född Törngren. 37.

Östrabo d. 27 Mars 1837.

Min älskade Friherrinna är alltför ädelmodig då hon ännu med godhet tänker på sin slarfvige och försumlige beundrare. Hvad det ifrågavarande ämnet angår, så är först och främst Lunds Stift icke ännu ledigt. Alla bref från Lund instämma tvertom deruti att Faxe synbart repar sig; och om han följer det råd jag gifvit honom och i sommar reser till Carlsbad så är det troligt att hans åkomma, som lär bestå i mjelten, kan häfvas, eller åtminstone ännu i många år ej bli dödlig. Hvad vill Frih:n att jag under sådana omständigheter skall företaga mig? Att värfva röster medan Mannen ännu lefver, må passa för Pettersson, men ej för mig. Dör han åter och öfverlefver jag honom, så är det nu mera föga troligt att jag finge förslaget, hvartill jag för 10 år sedan troligtvis varit sjelfskrifven. Nu äro omständigheterna förändrade. Jag känner icke det släkte som nu styr ett val, mina fleste vänner äro antingen döda eller

föråldrade och overksamma, nya stjernor ha gått opp på de svartas himmel, och jag är både för stolt och för ärlig att tigga mig till ett förtroende. Agardh har otvifvelaktigt ett stort partie, och torde ej bli så granlaga om medlen att öka det. De som önska honom måste utesluta mig som annars möjligtvis kunde bli honom en farlig medtäflare. De åter som vilja ha Pettersson som nu troligen blir Ordens-Biskop, måste söka att utestänga både Agardh och mig. Thomanders anhängare sluteligen måste söka att utestänga oss alla tre, och fylla förslaget med ett par andra oskadligheter. Hvem kan beräkna huru en sådan intrig i en kanske aflägsen framtid kommer att föras och utfalla? Jag är resignerad, och det är äfven mycket som rentaf talar emot en sådan transport. Jag börjar bli för gammal för att orientera mig i nya förhållanden, flyttningsomkostnader och fullmaktslösen skulle borttaga öfverskottet af dervarande inkomster mot dem jag har här, jag bor här utmärkt väl, hvaremot Biskopen i Lund är logerad i studentkamrar, och — hvad som är hufvudsakligt — jag har här barn och barnbarn, som ej kunde medtagas. Min hustru skulle visserligen också vara emot en sådan flyttning på gamla dagar. — Deremot nekar jag icke att det äfven kan vara allehanda som för mig skulle göra den önskelig. Häribland sätter jag i främsta rummet — icke de Lärde, utan de *Olärde*, eller rättare deras påstådda Representant, Sirköping till prebende, och soffhörnet till predikstol. Vidare, en mångårig olycklig (men ack äfven huru lycklig!) förbindelse — och förblindelse, som väl nu änteligen upphört, men ändå gör mitt vistande här oangenämt och generadt. Af dessa och flere andra skäl skulle jag önska att komma tillbaka till Skåne, nemligen om ledigheten snart inträffar, och en gång få hvila i christen jord; men begär icke att jag skall förödmjuka mig och intrigera hvarken för förslaget eller för ut-

nämningen. Det ligger icke i mitt lynne, och mina vänner böra ej ens önska det. Jag får väl hädanefter som hittills finna mig i räfgropen. Det säges att när vargen blir tagen i *Ulfsax*, så äter han af sig foten för att bli fri: det är ändå bättre och mindre smärtsamt än att nödgas äta — sitt eget hjerta. — —

Men — skall jag kunna finna mig, min älskade Friherrinna, så måste jag åtminstone ha hoppet att någon gång här i lifvet få återse den som jag icke sett på 3 ½ år...

Hvad säges om vår nye ErkeBiskop. Alla hans vänner och beundrare, bland dem äfven jag, ge honom förlorad. Det är ju dock uppenbart att han duger bättre att föra Herkulsklubban (neml. i predikstolen) än Talmansklubban. Den kostar honom hans anseende, troligtvis hans lif. Den allmänna kallelsen har förvridit hufvudet på honom. Vi ville dermed alla endast göra en kompliment åt en Man som är — en Psalmbok högre än vi alla i Svenska Kyrkan. Men icke kunde det falla oss in att han skulle ta det för allvar, och emottaga en kannstöparebefattning hvartill alla som känna honom veta att han är platt oduglig. Att lefva och dö i Upsala öde, i det menskliga Vetandets Sibirien! Att vara Prokansler då man icke är eller någonsin varit Litteratör, och Talman för PrestStåndet, då man icke kan föredraga och reda det enklaste mål i ett litet StadsConsistorium! Och sedan hycklet att han blifvit »tvungen». Ja, som qvinnan tvingas att gifta sig. Hvem tvingar en Man till sin vanära? Slappa, lumpna, oförklarliga fåfänga hos en sådan Man! I Wingård, som var den enda dugliga kandidaten, fruktar jag han får en oförsonlig, och säkert en farlig fiende. Jag sörjer uppriktigt öfver denna förblindelse; ty Wallin är dock för god att gå ärender åt kannstöparepacket, och spottas i synen af samma liberala lumpenhundar som

nu upphöja honom. Ack! Friherrinna, huru dumma äro icke Snillena!

Sätt mig nu icke i bann, Frih:na, utan endast på prof. Försök om jag icke hädanefter svarar anständigt nog i fall jag hedras och glädes med bref. Min helsning för Martina.

Vänskapsfullt och ödmjukast

Es. Tegnér.

Är det så kallt i Skåne som här, jag menar ej i hjertat, utan i luften? Här rida påskkärringarna icke ner till Blåkulla, utan de fara dit på släde. Sjöarna äro ännu så fast tillfrusna som om de vore — äkta Makar. Det är nästan värre när Påsk kommer så här för tidigt, än när en Fru gör det; ty det sistnämnda sker vanligen en gång i lifvet, men det förra är man aldrig säker för.

*

38. Till B. von Beskow.

Östrabo d. 28 Mars 1837.

Det var längesedan jag skref dig till; men jag har velat afbida utgången af ErkeBiskopssaken, hvilken utföll på ett så oväntadt sätt. Måtte Wallin icke ångra sig! Jag delar alldeles samma farhågor med dig. Han är född att föra Herkulsklubban (neml. i predikstolen) icke Talmansklubban. Jag fruktar den kommer att göra honom mycket bryderi, kanske äfven chikan. Han är för god att gå ärenden mellan Regering och Ständer, helst i saker som ej interessera honom och för hvilkas behandling han saknar lust och följakteligen äfven gåfvor. Att han skulle ta permission under Riksdagarna låter ej tänka sig utan vanära och jag är öfvertygad att Wingård, hvari han säkert får en farlig fiende, aldrig vikarierar, utan tvertom gör honom alla möjliga chikaner inom Ståndet. Med ett ord, jag sörjer

uppriktigt öfver denna utnämning som säkerligen kostar W. mera än den är värd. Sedan den nu är skedd måste dock hans vänner hålla god mine och uppmuntra honom; men att önska honom lycka till sin olycka, dertill kan jag icke förmå mig. När ämnar han flytta till Upsala?

Valet i Akademien kan nu väl icke gerna längre uppskjutas. Du har icke svarat mig på hvad jag skref om Grafström. Jag skulle önska att något lät göra sig i denna väg, dels för hans, dels äfven för Franzéns skuld. Underrätta mig derför om en pluralitet är möjlig för honom. I annat fall får jag väl följa strömmen åt, men Fahlcrantz och Pontin undanber jag mig bestämdt.

Från E. är jag nu fullkomligen skild, så att vi hvarken se eller skrifva eller ens tala hvarandra till. Hennes otrohet är nu mera omöjlig att betvifla. Den skulle jag kanske ursäktat; men hennes ränker, falskhet och hyckel i sista stunden ha fullkomligen degouterat mig för henne. I mera än 3 år har hon förblindat mig: nu är det då ändteligen slut. Hennes rykte är förstördt, men icke genom mig. Så ovärdig, intrigante och i visst afseende obetydlig som hon är, har jag ändå älskat henne djupt och mer än något annat Fruntimmer på jorden. Det såret läkes icke så lätt, och troligtvis tar jag det med mig i grafven . . .

För att förströ mig har jag nu på en tid försökt att emottaga bjudningar och gå på härvarande kalaser. Men läkemedlet är nästan värre än sjukdommen, det är obegripliga fadäser och trivialiteter man bjuder på, det fins dessutom ingen ära och tro i denna räfkula, och jag ledsnar att alltjemt hålla näsan öfver denna moraliska förruttnelse. Troligtvis drar jag mig snart tillbaka, äfven med äfventyr att åter bli rof för gamla griller.

Det är väl meningen att Peterson nu skall bli Ordens-Biskop efter Wallin. Själavården i Storkyrkoförsamlingen

kan väl anses för en sinecure, i flere hänseenden. Skulle Ni icke likså gerna kunna kalla Heurlin? Han kommer om 14 dar opp som Revisor.

Göthilda har nu ändteligen fått en pojke. Tre flickor lefva. Modren mår efter omständigheterna.

Skicka mig dina 3 Akter af Tragedien, jemte en vink hur du ärnar sluta. Du lofvade mig också en gång en Supvisa. Har du supit opp den?

Helsa Leijonhufvud och glöm ej din

Vän

* *Es. Tegnér.*

39. Till A. von Hartmansdorff.

Östrabo d. 21 Maj 1837.

Min högtärade Herr Bror!

Med denna dagens post uppgår ändteligen det länge fördröjda Betänkandet om Prestbildningen. Orsaken till dröjsmålet har i synnerhet varit Lektor Ekstrands vidlyftiga Reservation. Akten kommer i allt fall tids nog. Hvad man också föreskrifver i den vägen så hjelper det föga eller intet, utan att ombygga hela Kyrkans Indelningsverk, hvilket ej låter sig göra. I Vexiö Stift åtminstone har man så litet att bjuda på att de stora anspråken på presterlig bildning alltid måste bli nominella. C'est la force des choses.

Innan detta bref hinner fram är väl Mellin redan i Stockholm. Jag ville ej hindra hans resa, ehuru jag är öfvertygad att han ingenting vinner derpå. Till Säby vet jag att du och Statsrådet enhälligt föreslå Neidel, den jag väl icke känner, men ingalunda tviflar på vara den mest förtjente. Hvad jag nu anhåller är att du ville så mycket som möjligt är påskynda utnämningen, på det M. om han blir förbigången måtte kunna vända sig åt annat håll. Det är en tjenst som du kan göra mig utan att förorätta någon.

Jag har i öfrigt många skäl hvarföre jag interesserar mig för Mellins befordran.

Med nästa post uppgå Consistorii begäran om Kungens sanktion på Prestmötets beslut om ersättning för odlingar, för öfverbyggnader, och om flyttningen af Visingsö Bibliothek till Vexiö. Det omtalas i 16 § p. 88 af PrestmötesHandlingarna, hvaraf jag skickade dig ett exemplar med Notarien. Om du anser för nödvändigt att Exc. Brahe, såsom arfvinge till det upplösta Läroverket på Visingsö, höres, så vill jag skrifva i saken till honom. Der Böckerna nu stå begagnas de alls icke, och vi måste på köpet betala 25 rdr om året för att få dem uppmultnade.

Riksens Ständer föreslogo sista Riksdag att de dubbla åren skulle frångå Apologisterna. I fall Kongl. Majst. skulle bifalla detta (hvilket jag dock ej tror) så förstås väl af sig sjelf att sådant ej kan ha retroaktif verkan på dem som på god tro emottagit och förestått tjensten på constitutorial. Men nu frågas: få de ej bibehålla sin tjenstberäkning äfven sedan, så länge de sysslan innehafva, helst de ej äro vikarier, utan konstituerade, och ingen annan räknar år för tjensten. Skolordningen tyckes ge anledning härtill. En dylik casus torde i höst förekomma här, och jag vill derför fråga mig för på förhand. Du torde påminna dig att Konsist. för flere år sedan föreslagit en ny organisation af härvarande Apologisti, hvarför vi icke ha annat än konstituerade Apologister. Frågan om tjensteårsberäkningen var då ännu icke väckt.

Min vördnad för din Fru.

Vänskap och högaktning

Es. Tegnér.

P. S. Hjelp Lings fattiga Sterbhus om det är möjligt.

*

40. Till J. M. Almqvist.

Östrabo d. Maj 1837.

Högvördige Herr Kongl. Hofpredikant, Prost och Kyrkoherde.

Jag ber om förlåtelse att jag, hindrad af tillfälliga göromål, så länge dröjt att besvara Herr Prostens bref, med den öfversända Predikan, hållen för Frimurarne. Jag är icke Frimurare, kan således ej bedöma om den skulle innehålla något af Ordenshemligheterna. Men att den innehåller allehanda af Religionens, Kristendomens och Snillets Stormästarskap tror jag mig kunna försäkra. Allt slags förträfflighet gläder mig, äfven den homiletiska, ehuru jag sällan går i kyrkan, troligtvis derföre att jag så sällan finner den der. Bodde jag i Skärstad så blefve jag säkerligen en flitig kyrkogångare.

Min vördnad för Frun, och helsningar till Slettengren.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

41. Till B. von Beskow.

D. 29 Maj 1837.

Min äldsta dotter, Göthildas sjukdom, som efter barnsängen nu varat i snart tre månader, antar en allt mer och mer betänklig karakter. Går hon bort så lemnar hon efter sig 4 små barn, af hvilka jag redan för flere månader sen tagit 3 till mig. Sjelf har jag i flere dar varit illamående och förstämd till kropp och själ. Ursäkta derföre om jag icke kan yttra mig så som jag borde om ditt Sorgespel. Det är en värdig medtäflare till Thorkel Knutsson, och står väl

i flere fall öfver honom. Du har riktigt sammandragit och flyttat på Scenen ett helt tidehvaraf i hela sitt blodiga, förvirrade skick, med allt sitt våld, råhet och trolöshet. Icke blott Mora stenar, äfven Historiens gränsstenar äro synliga på skådebanan. Der ligger något af yttersta Domen öfver ett helt folk, en hel kungaätt i denna stortartade komposition. Äfven de enskilta hufvudkarakterna framträda här mera utmålade, mera en face än i profil och antydning, som stundom är förhållandet i Thorkel. Brunkes karakter i synnerhet är i sina minsta detaljer genomförd och konsequent. Med Mats Ketilmundssons — icke karakteristik, utan karakter är jag mindre nöjd. Visserligen en stor härförare, statsman, patriot; men hans trolöshet mot Prins Magnus står dock, äfven i Tragedien, som ett Kainsmärke på pannan. Den förekommer mig också föga motiverad, sedan upproret så lätt var dämpadt; åtminstone är det endast ett politiskt motif. Hade du icke gjort poëtiskt bättre om du uppoffrat honom och framställt honom som han var? Styckets hjelte är han nu ändå icke ty det tragiska interesset faller icke på honom utan på Magnus Birgersson. Hade du gjort denne en smula mindre passif och låtit honom gripa litet verksammare och kraftigare in i handlingen, så hade du der den verkelige tragiske hjelten. För Mats och hans högre, kraftigare, mer beräknande och prosaiska natur hade ändå varit plats, men endast som Magni motståndare och onda Genius. Denne Magnus interesserar ju, redan som blott naken historisk person, hvarje menskligt hjerta, och ännu mera sådan som du framställt honom. Hade du endast velat lägga litet mera stål i honom, så hade du lätt kunnat smida en Man af honom. Men visserligen hade detta måst ske på Marskens bekostnad, visserligen är Prinsens passiva heroism nu äfven, i hans förhållanden, både naturlig och poëtisk, visserligen hade härigenom hela

styckets riktning och skaplynne blifvit annorlunda. Jag inser också svårigheten att alltför mycket förändra både historiska karakterer och händelser. — Eilisif åter är så rent hållen, det ligger någonting så sublimt qvinligt i hela hennes sköna väsende (hvilket väl också är helt och hållet diktadt) att jag för min del sätter henne bland de första dramatiska qvinnofigurer jag någonsin sett. Du har en stor gåfva att inventera och framställa alla hjertats ömmare rörelser ... Med ett ord, jag lyckönskar dig af innersta hjerta till ditt arbete, och hoppas att man hädanefter ej skall förebrå oss att vi väl kunnat ha en och annan Sångmö, men ingen Melpomene: Var stolt och glad att du räddat vår Nationalära i detta afseende.

Tillåt mig några frågor i afseende på blotta småsaker. Jag mins ej om Hertigarnes resa till Rom har historisk grund, men månne den icke i allt fall kunnat uteslutas, för att undvika den osannolikheten att Kungen ej skulle veta om deras återkomst förr än de redan voro öfver honom? Månne det är rätt och ligger i Magni karakter att han påminner sin fosterfar hur han några gånger räddat hans lif? Månne Eilisifs vansinnighet (i sista Akten) icke bort vidare utmålas — i fall den annars skall bibehållas? Nu kommer den och försvinner i samma scen på några ögonblick, och hela kuren är gjord med några ord af Priorn. Ophelia slutade sin med sjelfmord, icke med ett klosterlöfte. Det är helt annat med Birgers, han repar sig icke på ögonblicket, han har tid på sig att bli klok igen. Och dessutom, när en qvinna, helst en sådan som Eilisif, förlorar förståndet så återfår hon det sällan. Gud nås, det händer mången karl det samma. — Med versifikationen är jag icke alltid fullt så nöjd som i de två föregående Tragedierna; men dylika skrofligheter kunna lätt affilas. Du har skämt bort oss i den vägen.

Tack för ditt minne öfver Raab, ännu en gång. Det är så vidt jag kan se endast förbättringar du gjort. Du kan nu, med full trygghet lemna det åt Efterverlden. Sådana saker skrifvas ej bättre.

d. 30 Maj.

Jag måste skicka ditt Manuskript med paketvagnen, hvars restur lär blifvit ändrad och ej afgår förr än på Söndag. Således ännu några ord.

Göthilda är, Gudskelof, bättre, och en brytning tyckes ha ägt rum i hennes sjukdom. Måtte det fortfara! — Sedan vi nu ha tre stolar att bjuda på i Akademien måtte väl både Strinnholm och Grafström få rum. Jag skulle önska det sednare för Franzéns skuld som visserligen gladde sig åt denna barnslighet. Vill Berzelius icke ta emot platsen, som dock först bör försökas, så vet jag ej rätt hvart vi skola vända oss. Ack! om Atterbom endast icke gjort som Christian Tyrann, som gräfde opp Sten Sture och bet i liket! Efter den *betan* är det ju omöjligt att rösta på honom. Men hvad säger du ännu en gång om Nikander? Han har ingen plats, ingen förmögenhet. Hvad det förra angår, så äro nu 2:ne Statsrådstjenster och dessutom en Biskopsstol i Skara lediga. Skulle du icke i en smal vändning kunna skaffa honom en sådan der titulatur, så vida icke Nehrman skulle vara predestinerad? Värre är det med fattigdomen; men den är dock ingalunda andelig hos honom. Och försupenheten? Aj, min Bror, hvarför talar du om rep i hängd Mans hus? Det synes mig som om du och jag ej borde vara så nogräknade i den vägen. Det anses för intolerant, illiberalt, afundsjukt att ej tåla en försupen Broder bredvid oss. — Eller hvad säges om Reimer [sic!] (i fall han lefver ännu), den bästa Alexandrin i Sverge? Eller om Böttiger, en rätt artig ta-

lent, kanske med tiden något ännu mer? Eller om Runeberg i Helsingfors? Att han lär ha skrifvit allehanda ovett mot mig skulle ej ett ögonblick hindra mig från att kalla honom; men då han är Ryss passar han väl ej i Svenska Akademien, ehuru han är Svensk till språket. Det är hos honom stora gåfvor. Eller kanske Askelöf (om han ej nyligen fördabbat sig mot Wallin, nemligen i litterärt hänseende, ty det andra hör ej dit) eller Palmblad, begge rätt utmärkta Stilister. Gud, hvad vi ändå äro rika på snillen, bara man kunde komma ihåg dem alla. Jag undanber mig endast alla de blå, och dessutom bland de svarta Wallmark och Fahlcrantz. För öfrigt är det mig likgiltigt. NB till de blå räknas äfven »Sverges blåa band», annars min gode vän Pontin.

A propos af blått och svart, hvad kunde Agardh mena med att emottaga Ordenskåpan? Skall hon sitta ofvanpå den andra, eller bäras som foderverk inunder? Är icke Vermlands Stift stort nog utan att ha — SerafimerLazarettet till Præbende? För blotta Crachan, som han ju fått i allt fall, kunde det väl icke vara. Gud hjelpe mig för mina fåfängeliga Embetsbröder. Jag vill ej gerna tro stora Män om att kunna vara så små. Der måtte ligga något annat derunder, ty Agardh är djup, tyvärr alltför djup.

I flere dar har jag måst ligga inne och medicinera. Gud gifve jag ej blir ordentligt sjuk, ty jag är underlig till mods. Nu förestår mig 8 dars Examen från morgon till qväll med Djeknarna: ett interessant göra. Och der ofvanpå ett Skol-Tal. Må jag vara fördömd om jag vet hvad jag skall säga, eller gitter ens tänka på det. Jag dör väl en gång af rhetorisk obstruktion.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

Till C. G. von Brinkman. 42.

Östrabo d. 31 Maj 1837.

Bäste Brinkman! Jag blef både glad och förvånad när jag för några dagar sedan emottog ditt sista bref; och att säga sanningen skämdes jag också icke litet derför. Du är bra ädelmodig som, sedan jag så länge försummat dig, ändå kommer ihåg mig, och det med ett sådant bref, så långt, så vänskapsfullt, så interessant och lärdt. Tro mig, det skall jag aldrig glömma. Icke heller har jag tegat af glömska eller kallsinnighet för dig. Jag vet nog att jag aldrig haft någon redligare vän, likaså litet som någon korrespondent på ringaste sätt jemförlig med dig. Men orsakerna ha varit helt andra, och du känner dem till en del, »Infandum, regina, jubes renovare dolorem» och hvarom, kanske, en annan gång. Det vissa är att jag, i mer än två år, afbrutit all brefvexling, utom den oundvikliga i affärer. Dit hör, i Stockholm, äfven till stor del den halflitterära jag stundom fört med Beskow. Jag vet att jag gjort orätt, stött många och sårat mina vänner. Men jag kunde ej förmå mig att skrifva idel dumheter, som icke passa mindre till någon menniska än till dig — och annat hade jag ej att säga. Jag har lidit mycket, bäste Brinkman, och är visst icke ännu återställd, ehuru på bättringsvägen. Du är icke prest, men jag är dock säker på du skulle absolvera mig, i fall jag biktade. Sed longum est enumerare proelia. Måtte jag och hela verlden kunna glömma det!

Jag är sedan flere dar inneliggare och medicinerar för hemorrhoidalplågor, som jag ej känt på länge. Jag ville dock, min opasslighet oaktadt, ej dröja med att låta dig veta att jag ännu, taliter qualiter, lefver, och tackar dig af hjertat för din vänskap, ditt öfverseende, ditt ädelmod mot ett sjukt sinne, sjukare än du tror, ehuru nu konvalescent.

Men att svara på ditt bref och all den metriska lärdomen är mig åtminstone nu omöjligt. Jag har ej på länge tänkt deråt, och aldrig studerat den saken på det sätt som du. I hufvudsaken tror jag nog du har rätt, ehuru vissa detaljer kunde synas tvistiga. Endast i förbigående bör jag anmärka att jag finner mig förundrad af ditt påstående det jag aldrig skulle nyttjat »den qvinnliga cæsuren» mer än sju gånger. Gifve Gud det vore sant! För 40 år sedan hade du kanske rätt; men nu äro flere nollor uteslutna. Vidare·— och i en allvarligare mening — upprepar jag min fordna bön till dig att skrifva färdig din Metrik. Vi ha på Svenska ingenting dugligt i den vägen, du afhjelpte derigenom ett Nationalbehof, och vi kunde alla lära mycket deraf. Jag för min del äfven, ehuru jag visserligen icke metriserar så helt och hållet efter gehör som de öfriga kamraterna, kanske äfven litet mera öfvat mitt gehör än de genom läsning af de Gamla, på den tid jag sysselsatte mig med sådant. Men i detaljerna har jag hvarken haft tillfälle eller lust att ingå, ehuru nödvändiga de verkeligen äro, om man skall göra allvar af saken och rätt känna sin poëtiska salighetslära. — Men för denna gång blott om kuranta mål.

Hur tänker du i afseende på våra tre ledigheter inom Akademien? Ett sådant notvarp ha vi icke på länge, jag tror aldrig, haft att göra. Atterbom vore naturligtvis sjelfskrifven, om han icke i afseende på Leopold, nemligen den döde, gjort som Christian Tyrann då han grof opp Sten Sture, och bet i liket. Efter den *betan* kan jag aldrig ge honom min röst, och jag hoppas, ingen af Akademiens Ledamöter heller. Näst A. står onekligen Nicander, den jag mycket inklinerar för; men man säger att han är utan borgerlig plats, och derangerad och försupen. Hvad det första angår, så torde han väl ej kunna bli Statsråd i någon af de två nuvarande ledigheterna; men till Biskop i Skara tycker

jag han kunde passa — så framt annars icke JustitieKanslern söker transport. Härigenom försvunne derangementet till en början åtminstone. Och hvad försupenheten angår, så är det ett kinkigt kapitel hvaröfver jag, af vissa skäl, ej gerna yttrar mig. Emedlertid har jag bedt Beskow, som kännare, sätta brännvinsproberare på honom, och undersöka om han verkeligen håller mer sprit än som kan gå an i Akademien: fullgradig vet jag nog han är. Jag tycker dessutom det vore illiberalt både af Beskow och mig att ej vilja kännas vid kamraten: sitta två försupna poëter innanför, så borde ej heller den tredje stå utanom skranket. Dock — jag fruktar att man ej gör afseende på dessa skäl. — Vidare Berzelius. Det vore en ära för oss att få räkna honom ibland oss; men han lär icke vilja sjelf och jag kan ej säga mycket derpå. Egenteligen vitter är han väl icke, men något mera och bättre: och äfven i vitterhet torde han väl kunna mäta sig med sal. Rosenstein, och en och annan, som jag ej vill nämna. — Deremot hoppas jag vi alla förena oss om Strinnholm, åtminstone som OrdensHistoriograf. Han är lärd, arbetsam, uteslutande litteratör. Visserligen synes han mig stundom litet trög, det ligger väl då och då en smula *träd* både i hans åsigter och hans framställning; men det kommer väl af runstafvarna. Det är icke allom gifvet att, som Geijer, vara på en gång lärd och snillrik. — Vidare tänker jag Grafström utan synnerligt motstånd kunde gå in. Det är en vacker, om också ej någon stor gåfva. Jag tror mig dessutom veta att det mycket skulle fägna Franzén, och den lilla glädjen kunde vi väl unna den bäste ibland oss på gamla dagar. — Således hade vi då de två; men hvar ha vi den tredje? Till en början ville jag undanbedja mig någon af de blå, hvartill jag äfven räknar »Sverges blåa band», vår annars gode vän P. Dertillmed af de svarta, eller åtminstone svartmuskiga, Wallmark och Fahlcrantz, af skäl som du

finner i — deras vittra skrifter. Jag kan rätt godt lida både Fransysk lätthet och Tysk Humor, ehuru stundom litet »schwerfällig» och klumpig. Men jag vill då att den ej skall vara eftergjord, jag dricker ej gerna Kaffe — af Cikoria. Men hvad säger du om Remmer, i fall han ännu lefver, den förste Alexandrinen i Sverge? Hvad säger du om Runeberg i Helsingfors som tyvärr dock icke är svensk medborgare, endast till språket? Det är dock verkeligen en poëtisk natur. Att han skrifvit allehanda mot mig (jag har ej läst det) skulle ingalunda hindra mig att ge honom min röst. Hvad säger du om Böttiger, redan nu en vacker, smånätt talent, kanske endast för mycket putsad och barberad, men på hvilken skägget väl torde växa, som vi sett hos Beskow? Hvad säger du om Askelöf, Palmblad, Kolmodin, alla utmärkta Stilister? Askelöfs sista utfall mot Wallin, som var kitsligt, har väl dock vändt Akad:s hjertan från honom, Kolmodin är för gammal och P. för bitter och spansk. Gud, hvad vi dock ha för en mängd af vittra snillen blott man kunde komma ihåg dem alla. Jag har skrifvit om allt detta till Beskow, och ämnar följa strömmen. Låt mig veta din tanka.

Kan du säga mig egentliga orsaken hvarför Wallin emottog EBiskopsstolen, tvertemot allas väntan? Jag har derom hört många olika rykten, och vet ej hvad jag skall tro. Att W. såsom det största namnet inom Svenska Kyrkan enhälligt föreslogs till dess högsta värdighet, var rätt och hedrar både honom och Clerus. Men icke tror jag att han bort emottaga tjensten sjelf, för hvilken Wingård onekligen är mera passande, i synnerhet för dess politiska sida, för hvilken jag fruktar att Wallin ej har några anlag. Man säger att han blifvit tvungen. Men jag begriper icke rätt hur en Man kan låta tvinga sig till något sådant, om icke på samma sätt som en flicka tvingas att ingå äktenskap, eller

en fru att bryta det. Många påstå nu att det skett för den lilla gloriolans skuld omkring EBiskopskorset, eller den blå Serafimertrasan. Jag är Wallins vän, i många fall hans beundrare, i intet enda hans medtäflare, vill derföre ej tro på något sådant; ty det skär mig i hjertat när store Män visa sig — små. Och likväl vet jag ej hvad jag skall tänka. Hvar och en annan än Wallin kunde ha rätt att låta bestämma sig af dylika motiver, men han borde stå öfver dem. Jag har ej kunnat förmå mig att önska honom lycka till hvad jag fruktar blir hans olycka. Och hvarför tog Agardh emot Ordenskåpan, då han redan förut var ordentlig Biskop — eller oordentlig som är det samma? Han har nog att göra med Carlstad Stift, utan att som Annexa lägga dertill — SerafimerLazarettet, der visserligen ingenting är att göra, men också ingenting att vinna. A. gör ingenting utan afsigt och uträkning likväl.

Examina förestå nu, och då måste jag sitta i 8 dar på Gymnasium och Skola. Sedan prestexamina och ordination. Sedan icke mindre än 8 nya kyrkor att viga i sommar. Och vid allt detta skall talas, ideligen talas, om intet och för intet. Words! Words! Words! säger Hamlet. Beklaga mig: jag är uttalad, utledsen, och måste dock alltjemt deran och tröska på den gamla långhalmen, hurudan också foderbristen är. Ingen menniska aktar på hvad jag säger, och jag sjelf ej heller. Det kallar jag att tala i vädret och förspilla mitt lif på ceremonier. Jag har på två år ej varit utom Stiftet, [men] behöfde väl att göra några små resor, åtm[instone] till Skåne, det vill säga Sireköping; men jag [vet] icke hur det skall kunna ske i sommar ej he[ller]. Till Stockholm kommer jag väl aldrig mer.

Göthilda har nu i tre månader varit häftigt sjuk efter sin barnsäng, och flere gånger ha vi fruktat att hon skulle

gå bort från 4 små barn, af hvilka jag haft och har de tre hos mig. Disa är alltjemt nere hos sin Syster.

Helsa mina vänner, synnerligast Leijonhufvud.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

43. Till J. J. Berzelius.

Östrabo d. 9 Juni 1837.

Bäste Berzelius! Det är icke vanligt att Fruntimmer fria; men om Svenska Akademien genom mig, som Böneman, anmälde sig hos dig, säg mig ärligt skulle du ha hjerta att ge henne korgen! Jag erkänner uppriktigt (och Sekreteraren kan intyga det) att jag för min del länge önskat en sådan kopulation, ärofull för Akademien, och icke heller vanhedrande för dig. Jag gissar till dina betänkligheter; du har icke sysselsatt dig med Vitterhet, utan med något bättre. Det är sant; men jag bör derjemte säga dig hvad du kanske sjelf ej vet, att du skrifver din vettenskapliga prosa med en liflighet, klarhet och renhet som vi andra Vitterhetskrämare ex professo skulle afundas dig, i fall vi ej hölle så mycket af dig. Min tanka är dessutom i allmänhet den att det Skönas Monarki är en Universalmonarki som omfattar till och med Kemien, och att Konsten i allmänhet ej vinner på att vara — mindre vetande. Jag hatar den trångbröstade skillnaden man vanligtvis gör mellan Vitterhet och Vettenskap, dylika rågångar höra till den moderna tidens kompendier och voro obekanta för de gamle, som ända äro äldst. Då jag recipierade Agardh, också väsentligen Vettenskapsman, vill jag minnas att jag antydde något dylikt. Härtill komma äfven andra konsiderationer, hvarpå du som Svensk Man borde göra afseende. De be-

römda namnen i vårt land äro ej rätt många: vi ha, som Svensk Akademi, icke råd att umbära ditt. Vi behöfva verkeligen litet förståndskärna i vår vittra sysselsättning. Om jag mins rätt voro både Buffon och Cuvier bland de 40 i Franska Akademien. Alla Akademier välja dessutom Hedersledamöter, och det med skäl. Vill du endast anse dig för sådan, så förtjenar du din plats bättre än de flesta — Excellenserna.

Jag har sagt dig min mening utan flärd och förbehåll. Det är min innerliga önskan att du ville emottaga Akademiens kallelse, i fall den kommer. I annat fall vilja vi naturligtvis ej utsätta oss för ett afslag. Jag ber dig, säg mig med görligaste första din tanka; ty jag måste snart uppskicka min voteringssedel...

Jag har suttit i 8 dar, och har ännu 8 dar qvar att sitta i Examen med prester, djeknar och andra skolgossar. Derföre hinner jag ej skrifva vidare. På några vickor reser jag väl bort i sommar, men vet icke ännu hvartut. Troligtvis till något bad, för att aftvå mina synder, i fall det skulle finnas något så undergörande.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

Till C. G. von Brinkman. 44.

Östrabo d. 16 Juni 1837.

Jag tackar dig för 2:ne bref, men hinner ej besvara någotdera. Man är, i synnerhet vid slutet af Terminerna, eller rättare då endast, öfverhopad af göromål, som du väl sjelf får finna när du blir Biskop. Djeknarna har jag väl ändteligen expedierat; men det återstår att tentera och förhöra en mängd andra Djeknar som skola ta Prest- och Pasto-

ralexamen i flera afdelningar, och som väl ännu hålla mig i goda 2 eller 3 vickor. Dertillmed måste jag på Söndag viga en kyrka, hålla tal och äfven sjelf predika, ty det är i mitt Pastorat. Jag har lust att försöka en gång hur vers, åtminstone metrisk, skulle ta sig ut från altaret — för Bönderna. Men dessutom kommer väl hela provinsen dit ut, efter vanligheten, och samlingen, kan jag försäkra dig, är fullt ut så slug som den vi bruka ha i Svenska Akademien.

Sedan nu Berzelius ändteligen förklarat att han tar emot kallelsen så uppskickar jag i dag Voteringssedlarna, nemligen på Berzelius, Strinnholm och Wingård. Det gör mig ondt för Franzéns skuld att denna gång ej kunna få in Grafström, men Beskow har försäkrat mig att Franzén sjelf ej denna gång yrkar det längre. Det hade också sin svårighet att sätta in Grafström och gå förbi Nikander. Jag börjar tvifla på om det verkeligen står så illa till med N. som Beskow utmålar det. Gör dig närmare underrättad derom. Hvad de blå angår, så tror jag icke att afveln så hastigt dör ut. Jag hatar ingen Morian för det han är svart och ingen Svensk för det han är blå; men blånaden är icke det värsta hos de fleste af dem. — Ha vi nu länge metat så ha vi åtminstone undgått all poëtisk fångst. Jag hoppas allmänheten håller oss räkning för att vi börja vända oss till klokt och förståndigt folk, som ej äro några svärmare. . .

Om jag möjligtvis får tid reser jag kanske på några vickor till Gbrg för at tvätta skoldammet af kropp och själ, samt bläck och vältalighet af fingrarna.

En Fransos, Marmier, medarbetare i Revue des deux Mondes, och som Oehlenschläger adresserat till mig, kommer i dessa dagar till Stockholm. Han reser egenteligen för att ta kännedom om Nordiska Läroverken, och på publik bekostnad. För öfrigt är det en ung och hygglig Man, klok i öfrigt utom det att han är en smula poët och vill öfversätta

Frithiof på Franska, nemligen prosa. Hjelp honom litet till rätta.

Förlåt mig, bäste Brinkman, att jag skrifver så här, endast för att låta dig märka att jag lefver. Vidare när detta stök en gång är förbi. Helsning från de mina, och från mig till mina vänner. Fråga Leijonhufvud om han ämnar sig till Götheborg och när.

Din

Vän

Es. Tegnér.

*

Till E. A. Tersmeden. 45.

Östrabo d. 17 Juni 1837.

MkBror.

Nästa söndag 8 dagar till, d. 25 Juni, behöfver jag 6 à 8 Soldater för att hålla vakt vid Kyrkovigningen i Gårdsby. Var god och beordra dem dit till kl:n 8 på morgon. Jag tycker det passar bäst att taga sådana Soldater som bo inom Pastoratet och hvilka jag förmodar stå under ditt befäl, så framt det ej skulle hända att du, som andra gifta Män, ej har befäl öfver de närmaste. Var i sådant fall god och tala vid den officerare hvarunder de lyda. Kostnaden betalar Kyrkan.

Fru Bäckström ger middag för min räkning på Gårdsby. I fall du kommer till Kyrkan så var god och ät värdshusmat med mig.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

46. Till C. A. Hagberg.

Östrabo d. 22 Juni 1837.

Förlåt mig, bäste Carl August, att jag icke förr besvarat ditt vänskapsfulla bref. Men jag har nu öfver en månad alltjemt sutit i Examen med skolgossar, djeknar och andra prester. Det är så alltid vid slutet af Lästerminerna, som du väl sjelf får erfara när du en gång blir Biskop. Vederbörande skola då redovisa för allt hvad de — icke veta, hvilket naturligtvis är oändligt.

Jag tackar dig för din öfversigt af Fransyska Vitterheten hvari mycket var mig nytt och lärorikt, ty jag har i sednare tider ej haft tillfälle att följa denna Litteratur, och känner endast strödda arbeten av Hugo, de Lamartine och Beranger. Huruvida Hugo må kallas en Romantiker eller ej, beror naturligtvis på det begrepp om Romantik som man uppställer, och kan vara temmeligen likgiltigt, liksom de fleste dylika kategorier hvarunder man plär uppställa konstarterna. Det vissa är att Hugo verkeligen är ett stort snille, i synnerhet lyriskt, och jag har ofta beklagat honom för hans olyriska, ja opoëtiska modersmål, som tvingar honom att strida med ett blysvärd. De få jag läst af hans Dramer behaga mig vida mindre. De äro mig för äfventyrliga, för rå, vältra sig för gerna i den moraliska smutsen och förruttnelsen, hvilken ej så lätt låter poëtisera sig, och tyckas mig dessutom sakna uppfinning och omvexling både i karakterer och situationer. Huruvida de, och Notre Dame de Paris, innehålla en sådan djup, mystisk verldsåsigt som du antyder, lemnas derhän. Mig förefaller det stundom som om du förklarat Hugo, liksom Origenes förklarade Bibeln, en smula för allegoriskt. Man tillägger ofta de stackars Poëterna åsigter och filosofemer hvarom de sjelfva äro fullkomligt okunniga. Deremot kan aldrig

för mycket godt sägas om Beranger, och jag tackar dig på det högsta för din karakteristik öfver honom. I allmänhet tackar jag dig för hela skriften som gifvit mig anledning och väckelse att närmare och allvarsammare än hittills studera de nya Gallicismerna. Man bör vara så universell man kan, och följa all slags utvickling, äfven i ett mindre poëtiskt slägte och språk. Var det du eller Böttiger som lofvade oss en öfversättning af Lamartines Jocelyn? Det är ett härligt stycke, oaktadt all sin brist på yttre handling; hvarför jag äfven skulle tro att ett sammandrag deraf vore lämpeligast för svenska läsare.

Min käre Carl August! Jag har med uppmärksamhet och glädje följt gången af din utvickling, från dina öfversättningar från Aristofanes ända till ditt sista arbete. Du gör rätt i att söka lära och veta något, ty nu förtiden blir man icke ens en vitter författare för intet. Äfven tycker jag om din sjelfständighet, som är stamordet till allt icke blott vettenskapligt och vittert, utan äfven menskligt värde. Den äfventyras i allt fall nog och för mycket af en Tid då skrifbordet (enligt Jean Paul) står så nära bokhyllan. Jag tänker, om du så fortfar, att du med tiden blir en berömd man — ehuru jag kan försäkra dig att det ej är synnerligen roligt.

Macte nova virtute, puer, sic itur ad astra.

De mina be helsa dig. Min hustru är liflig och rask efter vanligheten. Christofer är Conrector i Malmö, Lars Gustaf en lat och sysslolös Löjtnant, som dock nu är ute på fältmätning. Göthilda har 4 lefvande barn, utom ett dödt. Hon har varit illa sjuk i fyra månader efter sin sista barnsäng, och är ännu ej på långt när återställd. Hon reser med Man och ett af barnen till Uddevalla för att bada. Jag reser också i morgon dit, men först till Götheborg. Disa åter (Fru Kuhlberg) är ännu alltjemt, ehuru i sitt tredje Enkoår,

sörjande och nedslagen. Hon bor hos mig. Sjelf är jag till helsan bättre, men till lynnet sämre än fordom. En Mara, som kallas Mjeltsjuka, plågar mig ofta: det är ett slägtfel. Jag är icke rätt nöjd med min ofruktbara och fåfänga tjenst, ännu mindre med mitt härvarande umgänge, och hela min ställning. Hvad som i synnerhet grämer mig är att jag, med allt mitt bemödande, så litet uträttar för den sak som hör — till mitt Embete.

Dessa detaljer interessera mindre dig än tilläfventyrs dina Föräldrar. Helsa dem begge hjertligast från mig; de äro mig begge mycket kära. Jag hör med ledsnad att Hagberg söker och får Storkyrkan. Det är, så vidt jag vet, den obehagligaste och arbetsammaste presterliga plats i Sverge, dräglig kanske för en 40 års Man, men odräglig för en 60-åring. De stora inkomsterna äro blott numerära, när man besinnar dyrheten att lefva i Stockholm mot på landet. Men efter så skall vara, så önskar jag honom lycka, och att han ej alltför snart måtte ångra sig och önska sig tillbaka till sitt Tusculum. Helsa honom emedlertid hjertligen, och din Mor likaledes, som nu väl alldeles glömt bort mig. Du får icke heller förgäta Euphrosyne, som jag tycker nu skulle vara mogen att gifta sig.

Skrif mig till någon gång, om dina föräldrar och dig sjelf, dina spekulationer för framtiden (som är ungdomens närvarande) både i litterärt och annat afseende. Du vet af gammalt att jag älskar de unga, som skola fullända och göra litet bättre hvad vi börjat, med föga framgång. I synnerhet är jag en smula partisk för mina — Gudsöner. Kom ihåg det.

Gud välsigne dig, Carl August.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

Jag bifogar ett exemplar af Prestmöteshandlingarna. De kunna ej mycket interessera dig, men jag har för närvarande intet annat eller bättre att bjuda på.

*

47. Till C. A. Adlersparre.

Östrabo d. 27 Juni 1837.

Förlåt mig, bäste Adlersparre att jag icke förr besvarat ditt vänskapsfulla bref. Men jag har nu öfver en månad alltjemt sutit i Examen med skolgossar, djeknar och andra prester. Det är så alltid vid slutet af LäsTerminerna, som du väl sjelf får erfara när du en gång blir Biskop. Vederbörande skola då redovisa för allt hvad de — icke lärt, hvilket naturligtvis är oändligt.

Jag tackar dig för din Byron, ett verkeligen vackert och poëtiskt stycke, och som i mångas tanka (hvaribland i synnerhet H. Järtas) förtjent ett högre pris än det fick. Det egentliga hos detta mångfärgade och underbara sinne synes mig i allmänhet både riktigt och poëtiskt uppfattadt. Endast det religiösa Elementet hos honom synes mig något misstecknadt. Byron var, liksom Goethe, en ädel hedning. Det fromma sinne som hör till all Religion, åtminstone den christna, saknade han: det var en profan Tro, Kärlek och Hopp, som lefde hos honom. Men så är det äfven för det mesta hos våra gudeliga poëter, sedan Religiositet blifvit på modet och Sånggudinnan gerna visar sig — i mässhake. Jag föraktar allt slags koketteri, det må vara med christendom, eller snille, eller — spetsar, och jag håller Byron räkning derför att han, som alla bättre Naturer, försmådde detta hyckel och kyrkoparad med känslor som han ej hade. Men det skulle kanske ej skadat om just detta blifvit antydt. Dock — detta är småsaker.

Det skulle vara mig mycket kärt att se dig här på din nerresa: men jag har redan långt för detta bestämt mig för en resa till Saltsjöbaden i sommar, och reser i öfvermorgon. Min äldsta dotter, som varit mycket sjuk och ännu ej är återställd, kommer efter. Före början af Augusti är jag ej hemma, och kan således ej hoppas att träffa dig hos mig! Men din Fars skrifter skulle det obeskrifligt interessera mig att få läsa. Rätta mannen att dömma deröfver är väl icke jag, utan Geijer; men då du blir ute så länge, så kunde du tillåta oss begge att få glädja oss deråt. De kunde då gå från mig till honom. Passerar du derföre härigenom, så deponera dem på Östrabo.

Ack, Luise, Luise! Den fromma, sköna Engeln, brådmogen för himlen! Du undrar förmodligen, och din Mor ännu mer — och med skäl — hvarför jag ingenting skrifvit öfver ett sådant ämne. Jag undrar sjelf. Men hvad som är uppskjutit är derföre icke glömdt. Ett alldeles vanligt fuskverk öfver en sådan Far, en sådan Dotter, ville jag ej heller gerna skicka ut i verlden. Många ideer ha föresväfvat mig, men blifvit förkastade och förbleknat. Den gamle Titanen, Hypokondrien, har också länge rört sig i mitt förbrända bröst, och jag har lidit mycket. Den som icke är lugn kan icke dikta som sig bör; och mitt lugn kommer väl — i grafven.

Helsa din Mor tusendefaldt, hjertligast, på det ömmaste. När underrättelsen kom om Luises död skref jag henne till ett bref; men det var under en svår paroxysm af min mjeltsjuka och så sorgeligt ja vildt, att jag ej, äfven på det sättet ville öka hennes sorg, afskickade det derför ej, utan brände opp det. Helsa henne ännu en gång.

Jag bifogar ett exemplar af PrestmötesHandlingarna — en besynnerlig gåfva till en ung Militär. Det mesta deri är väl skrifvet af mig, men det förbättrar icke saken, och en dylik KyrkoStatistik kan ej gerna interessera dig.

Skrif mig till någon gång. Lycklig resa, och måtte det alltid gå Georg Adlersparres Son väl!

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

Till C. J. Ekströmer. 48.

Gborg d. 4 Juli 1837.

Du undrar väl, bäste Ekström, att få bref af mig från Götheborg: men jag kom för ett par dagar sedan hit för att bada och äfven dricka litet Marienbader, hvarefter jag reser till Uddevalla, der jag träffar Göthilda, som badar der, sedan hon varit sjuk och mest sängliggande efter en barnsäng i 4 Månader. Din Fru sade mig i dag vid brunnen att hon ämnar skrifva dig till och jag begagnar tillfället att göra mig påmint med några rader.

Mitt egenteliga ärende är att först och främst lyckönska dig till din nya befattning, och sedermera att påminna dig det så väl Lazarett som Hospital i Vexiö behöfver mycken Inspection, helst det sednare äfven hör till mitt Depar[te]-ment. För att nu kunna inspektera med framgång, måste man vara på stället, hvaraf följer att jag anser en resa till Vexiö ovillkorligt nödvändig i sommar. Dessutom behöfver Karin en ledsagare på resan till Stockholm, sedan nu hennes Mor stadnar qvar. Tag nu allt detta i öfvervägande och besinna att Vexiö väl är en *liten* stad, men ett *stort* Hospital. Jag äfventyrar väl mycket då jag sålunda kallar Inspektionen öfver mig; men jag underkastar mig gerna en och annan tillrättavisning, blott jag får se dig. Häri instämmer Heurlin, som har Lazarettet på sin partage, med många helsningar.

Helsa mina Vänner.

Vänskapsfullt

* *Es. Tegnér.*

49. Till Hilda Wijk, född Prytz.

[Göteborg, Juli 1837,] Onsdag.

Jag hade gerna velat skrifva förr, och tacka för all den godhet du visade, all den glädje du beredde mig på det vackra Bokedal, der dock alla, utom Hilda sjelf, veta hvad som är vackrast. Men arrangementer för bad och brunnsdrickning (ty jag måste dricka vatten) ha upptagit tiden; och jag fruktar i allt fall du tycker jag skrifver för snart, hvilket är en smula obeskedligt.

Jag har ej kunnat få någon annan badtimma än kl:n 6 på morgonen och börjar således drickningen kl. 7. Man säger att det icke går an; men jag är envis och vill försöka. Väl kunde jag få bada kl. 1 eller kl. 5; men derigenom vore äfven möjligheten afskuren att någon gång få resa på landet, och den ville jag, af ett och annat skäl, ännu ha öppen.

Jag bor här rätt väl i öfra våningen och min sängkammare är Biskopinnan Wingårds fordna. Den platsen lära många före mig ha intagit. Ack, Hilda! Hur kärleken, Guds bästa gåfva till jorden, både höjer och sänker qvinnan — till half Engel eller helt djur. Mången anser mig i den vägen för Materialist; men deri gör man mig verkeligen orätt. Det är sant — jag raljerar ofta öfver — Kyrkohistorien; men der ligger mycken bitter erfarenhet till grund för detta raljeri. Tro mig, öfver det föraktliga skämtar jag, öfver det heliga, äfven under denna form, aldrig. En svärmare är jag tyvärr, och lider sjelf mest deraf, under det att de fleste anse mig som en kallhjertad diseur des bonmots. Det är mig i allmänhet temligen likgiltigt hur jag anses: men det ges personer, några få, som jag skulle önska tänkte annorlunda om mig.

Jag har här träffat min fordna värdinna i Stockholm, Fru Ekströmer, syster till Fru Frank. Den vidtberömda Fru

Flach, nu Aminoff, lär äfven vara här; men jag känner henne icke.

Doktor Schönbäck har erbjudit mig sin häst och gigg till Bokedal, men jag märker nog att han gerna sjelf ville resa med — och hvem vill ej det? Jag vet likväl icke om han vore välkommen. Säg mig det, söta Hilda. Annars vill också Crusell ut. Han säger att vi begge stämma öfverens i vår beundran för två Damer, nemligen Notre Dame de Käfvinge (Fru Poppius) och Notre Dame de Bokedal.

Korgen har jag riktigt fått, nemligen den med resmat uti. Det är annars icke vänskapligt att skicka mig korgen.

När jag får in andra delen af boken hoppas jag äfven få några efterlängtade rader derjemte. Neka mig icke det, goda Hilda.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

Till Disa Kuhlberg, född Tegnér. 50.

Götheborg d. 8 Juli 1837 (Lördag).

Du var bra söt, min älskade Disa, som så hastigt kom ihåg Lallen och skref ett sådant litet snällt bref. Derför svarar jag dig också genast, ehuru jag ej har rätt mycket att säga dig. Jag har ett par dagar varit sjuk och måst hålla mig inne för Influenzan, som det här kallas, men som annars heter snufva och bröstvärk. Troligtvis har jag ådragit mig den genom mina bad i svinottan, kl:n 6, hvarför jag äfven nu ändrat min Badtimma till kl:n 1. Kanske fick jag den äfven på en resa i onsdag till Lerje, der Brunssällskapet åt (en dålig) middag på värdshuset, i drag och kyla. Åtminstone ha flere haft samma sjuka sedan dess. Jag och Crusell gjorde en visit hos Fru Lorent, som jag känt från Stockholmstiden, och

som sjunger rätt artigt med sin tandlösa mund. Hon är i öfrigt Tyska och högeligen sentimental. Hennes sjuttonåriga dotter, Marie, sjunger och spelar också allehanda — jag förmodar äfven Romaner — men lefver och rör sig väsendteligen i dansen — alldeles som vissa andra — Fruar. Hennes håg står också synnerligen till knektarna, hvaraf här är öfverflöd: — men tingsskrifvare och magistrar hörde jag henne ej omtala. Vid hemkomsten träffade jag Exc. Trolle Wachtmeister och hans Svåger likaledes Excellens Klingspor [sic!] — men i Rysk tjenst, och Ledamot i Finska Senaten. Wachtmeister reste, en famille, till Strömstad, som var skada, ty det är en bland de få Excellenser jag kan fördraga.

I thorsdags åt jag, på tu man hand med Wingård på hans landtställe, som är mycket vackert. I går kunde jag ej äta, i dag har jag hämtat mat. I morgon skall jag till Wåhlstedts till middag, med Johan och hans famille. Johan är nu mycket bättre, och reser troligtvis på måndag. Jag har narrat honom att engagera sig med Schönbäck, med hvilken han äfven skall korrespondera om sin sjukdom; ty i Filipstad finns ingen duglig Läkare, knappt i Vermland. Emedlertid dricker han flitigt persiljevatten, och blir allt raskare; men hans mage är förskräcklig, och hufvudet lutar framåt. . . .

I morgon är jag väl också bjuden till det vackra Bokedal och den ännu vackrare värdinnan. Men ser du, jag är filosof och reser ej — åtminstone denna gång. Får se hur det kan gå en annan gång. Fru Bratt (Sara Lagerberg) är här med en hel skara ungar. Hon flög på mig vid brunnen, och jag fruktade hon skulle våldtaga mig: men jag stod som den kyske Josef mot Fru Potifar. Hon är bland mina äldsta barndomsbekanta, och derföre icke heller rätt farlig.

Kommer nådig Friherrinnan denna vägen i uppresan, så låt mig veta det. Helsa henne, Man och Barn tusendefaldt. Likaledes Adam af allt hjerta. Hennes Möbeltyg skall jag

väl skaffa, dock afstyrkes här Morenos. Men hur var det med paraplytyget som skulle köpas? Helsa Sara, Mellin, Heurlin, Bergwall. Från den sistnämde väntar jag bref. Skrif mig till, så ofta du kan, lilla, kära Ito. Före slutet af månaden kommer jag knappast hän.

Hälsa äfven till grafven, och tänk som oftast på den rare

Lallen.

*

Till Hilda Wijk, född Prytz. 51.

[Göteborg] Onsdag [den 19 juli 1837].

Jag bifogar härhos de lofvade KyrkoTalen vid invigningen af Gårdsby Kyrka. Poëter äro släta predikanter i allmänhet, och den medfödda hedendomen är icke så lätt att utrota. Några SkolTal skola följa sedermera, i fall så önskas. Men var god och behåll dem ej för länge, emedan en och annan här i staden begärt se dem, mindre för innehållets skuld, än af vänskap för Författaren. Det är också endast af detta skäl som de möjligtvis kunna interessera min goda Hilda. Ett par tryckta småsaker medfölja äfven, men de behöfva icke att skickas tillbaka.

Här är visst mycket godt folk i Götheborg, men hvad hjelper det, när den bästa är borta? Intet ansigte att studera Englarna på, ingen ren qvinnlighet att sola sig vid, ingen skön själ att spegla sig i — med alla sina fräknar, när du är borta. Söta Hilda, kom litet oftare, åtminstone ett par gånger i vickan hit in, eller så ofta som din Man. Jag har knappt fjorton dar att vara här, och sedan får jag kanske aldrig se dig mer. Barnen må ju i allt fall förträffligt derute. Tänk också litet på det stora, det gråhåriga barnet härinne. Jag vet icke hvad det egenteligen är som så drar mig till dig: men något oskyldigt är det visserligen, jag tänker det är ett

blott och bart poëtiskt nöje att betrakta det sköna, jag tänker det är samma känsla som de Saliga ha att få se på Gud. Hur mycken glädje har icke detta skönhetssinne gjort mig — men också hur mycken sorg!

Thilda är nu kommen till Uddevalla, och jag hade i dag bref från henne. Hon befinner sig bättre. Min lilla kära Disa är också med. Jag tar hemvägen om Uddevalla för att träffa dem.

Söta Hilda, glöm icke bort din barnslige .

Vän

Es. Tegnér.

*

52. Till Disa Kuhlberg, född Tegnér.

Götheborg d. 19 Juli Onsdag [1837].

Du är rätt snäll, lilla Disa, som skrifver mig till så vackert Sjelf har jag svårt för att skrifva, ty större delen af förmiddagen går åt till promenader, drickning och badning. Och från middagarna kommer man sällan före 5 el. 6 och då går posten. I går var jag till middag hos James Dickson, en Engelsman, men gift med en Bagge. Der voro en mängd Skottska Damer, hans slägtingar, fula och illavulna. Äfven Wingård och StatsSekreterarn Nordenfalk, jemte många andra, både Engelsmän och Svenskar. I dag skall jag till Landshöfdingen, som här kallas general, och dit jag förut varit bjuden 2 gg men ej kunnat komma. På Söndag gör Wåhlstedt stort kalas. Gud hjelpe mig genom alla dessa bjudningar. Vid brunnen är jag vanligtvis från 6—9, och sedan åkes i wursten. I förrgår var jag ute på bal på Lerje, der de fleste Brunnsgästerna voro. Jag glömde att dansa; men de dansande hade ej glömt konsten, ty de tyckas aldrig

ha lärt den. Få kunde hålla takten, ingen göra ett danssteg. Ingen grace, ingen noblesse, bara fläng och lafs. Och sedan hvilka fötter, alldeles som Berlinskorna. De förtjente snöplogspenningar. Jag vill aldrig mer se någon dans i Götheborg. Hvad konversationen angår så är jag väl stundom litet svart om mun; men jag tror icke att man just skulle vilja ha mig mycket hvitare. Hufvudsaken är att man är litet *nimm*, och då kan man säga allehanda som annars ej passade.

Till Thilda skref jag i går, men hade i dag bref från henne från Uddevalla. De kommo i förrgår, och hon finner sig väl efter resan. Äfven gaf hon mig en kommission att köpa henne en stol, som Fru Wåhlstedt måste handla. Till Uddevalla kan jag ej komma förr än d. 1 Augusti; ty jag måste dricka månaden ut här. Förr än d. 8 el. 9 kan jag ej vara hemma. Säg mig (men i hemlighet) hvad du tror jag skulle köpa åt henne och Adam och Barnen, förstås bara småsaker. Man måste alltid ha något sådant smått med sig när man kommer hem.

Tag opp på mitt Contor 5 nya exemplar af Prestmötes-Handlingarna, nemligen af de grofva, skicka dem till Mellin och bed honom med fripost sända mig dem genast under Cons.Notariens adress. Jag har måst skicka flere exemplar till Köpenhamn.

Helsa din Mor hjertligast och säg henne att jag haft bref från Johan Myhrman. Han var då på Kilsbyn hos Holmstedt, befann sig mycket väl af resan. Vattnet rann, och magen svulnade synbarligen. Det ha vi Schönbäcks ordination att tacka för. Efter Westrings hade han väl redan varit död. Nu hoppas jag all fara, åtminstone för vattensot, är förbi. Låt mig äfven veta hvad som höres från Ön, och i allmänhet hvad nytt som spörjes från Vexiö. Säg din Mor att jag skrifver henne till med nästa post på Lördag, då det

är hennes [...]. Skicka hosföljande bref genast till Heurlin. Helsa alla hemmavarande och glöm ej din käre

Lallen.

*

53. Till Hilda Wijk, född Prytz.

Gborg d. 27 Juli [1837].

Det är ett besynnerligt missöde, min goda Hilda, att hvarje gång jag är i Gborg skall du vara sjuk. Jag har varit mycket orolig öfver ditt tillstånd, och ständigt besvärat din Man med dagliga efterfrågningar derom. En sådan oro är emot brunnsdieten: men hvem kan också vara tranquil när man vet att Hilda lider? Och sedan att icke få se dig, icke höra af dig på så länge! Dock — detta som endast rör mig är en småsak: men du sjelf har ju varit mycket plågad. Jag ber dig, söta Hilda, var litet försigtigare. Du vet icke hur månget hjerta som lider med dig.

Jag reser nästa thorsdag d. 3 Augusti, då min månad är ute. Innan dess hoppas jag att en gång, ack blott en enda gång, få se dig på Bokedal, i fall du är så mycket bättre att du kan emottaga mig, hvarom både Keventer och Wijk, gifvit mig förhoppning. På Söndag vill jag icke komma, ty då är alltid främmande, men heldre på måndag. Var då frisk, och låt mig ta med mig bilden af den glada, den lyckliga Hilda. Det Sköna borde aldrig få lof att vara sjukt, ehuru det derigenom ofta blir så mycket mera rörande. Du väcker nog — och för mycket — interesse ändå.

Jag var en dag öfver på Gustafsberg som är ett rätt trefligt ställe, ehuru illa arrangeradt. Thilda är väl något bättre, men ännu alltför matt och svag och blek. Från min Svåger ha mycket oroande underrättelser ingått. Jag väntar mig det värsta.

Ett par Skoltal medfölja. Det är en besynnerlig lektur att erbjuda ett Fruntimmer. Men fast icke Talet kan interessera dig, kunde du väl ändå ha någon godhet för Talaren.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

Till N. Lidén. 54.

Götheborg d. 30 Juli 1837.

Bäste Lidén. Jag skyndar att besvara ditt bref, som jag emottog i förrgår, och tacka dig för din önskan att vilja se mig. Du anser detta kunna ske genom en obetydlig krok; men härifrån till Kölen har jag 30 mil, och derifrån genaste vägen hem öfver 50, alltså 80 mil. Härifrån till Vexiö är 26 mil, alltså en liten omväg af 54 mil. Detta skulle emedlertid ej afhålla mig från resan, om jag endast kunde disponera mera tid än som nu är mig möjligt. Vid min hemkomst vänta mig prestexamen och ordination, alldeles nödvändig för att förekomma mässfall i Stiftet, ehuru helsosamma dessa än kunde vara. Vidare har jag icke mindre än 7 nya kyrkor att inviga i sommar, ehuru jag måste erkänna att de fleste af dem varit brukade länge förut, liksom andra Brudar; men vigselceremonien får i allt fall ej försummas. När du härtill lägger allehanda visitationer och inträdesexamina i början af September i skola och gymnasium, der jag gerna är närvarande, så finner du lätteligen att min sommar är upptagen. Huru gerna jag än ville är det mig derföre omöjligt att denna gång komma upp till Er. Jag reser härifrån d. 3 Augusti, nästa Thorsdag, directe till Vexiö. Jag har då legat här en månad, badat och druckit artificielt mineralvatten, med den lyckliga följd att jag är föga sämre än när jag kom hit, hvilket också är allt hvad man kan begära.

Thilda som varit illa sjuk alltsen Mars månad, efter sin barnsäng, badar för närvarande i Uddevalla. Jag har varit hos henne en dag deruppe. Huruvida hon vinner någon förbättring står i vida fältet. Barnen, de så kallade Rapphönorna, ha varit hos mig allt sen i våras. Disa bor, som du vet, hos mig och är sig lik med sin sorg. Christofer ligger i Lund och studerar, nu på andra året, till Pastoralexamen, men är ännu ej på långt när fullärd till det vigtiga profvet, som annars alla förnuftiga menniskor absolvera på ett par månader. Lars Gustaf är ute med Topograferna, och mäter land som man ej ämnar försvara. Annars ingenting nytt som är värdt att nämna. Ty ett trögt och okunnigt presterskap, en falsk och sniken allmoge är tyvärr ingenting nytt, utan gammalt.

Hvad tycker Ni om Er nya Biskop? Jag hör att omdömena äro mycket delade. Ett Geni är han; men alla Geni duga ej att styra ett Stift.

Jag hoppas du fått mina Prestmöteshandlingar som jag i somras skickade dig genom Notarien. Du ser deraf att jag äflas med allehanda, ehuru det mesta misslyckas. Mellins befordran känner du; men Sara är ganska dålig, och jag fruktar hon öfverlefver knappast sin flyttning. Det blir ömkeligt för de många små barnen.

Hur kan det komma att nu äfven årsbrefven upphört oss emellan? Kanske är det min skuld. Men skrif mig nu till omständeligt om allt som rör dig och de dina, så skall jag nog svara.

Helsa Anna Lisa tusendfaldt och barnen.

Din
redlige Vän
Es. Tegnér.

Till Hilda Wijk, född Prytz. 55.

[Göteborg, den 2 Aug. 1837] Onsdag morgon.

Vid närmare eftersinnande tror jag ändå det är bäst att alla tre förklädena beställas lika, nemligen mörka. Det mörka är i allmänhet lifvets nationalfärg, och passar i de flesta fall.

Tack, tusende gånger tack, för sist, älskade Hilda. Det var egenteligen första gången som jag ostörd fick tala med dig, och huru mycket glömde jag icke ändå! Mitt hjertas Protokoller äro blott orediga Memorialprotokoller, och hvem kan ha tålamod att genomstafva dem. Men deremot hur rent, hur nitid skrifna äro ej dina, som om de vore — litograferade. Det var sköna stunder, de skönaste jag haft på länge. Voro de kanske äfven de sista? I sådant fall skall jag gömma dem så mycket trognare, och söka att rymma bort mycket annat skräp ur mitt minne. Det förefaller mig som om jag lärt känna dig för sent, Hilda: kanske var det ändå — för tidigt. Men förgäfves har jag denna gång ej rest till Götheborg.

Jag reser i morgon, och i öfvermorgon har du glömt mig. Låt så vara. Jag kan ej begära annat; men undra icke om jag sjelf är mindre glömsk. Du har blifvit mig mycket dyrbar, Hilda. Måtte det Skönas Gud, som är den högste Guden, bevara dig. Jag anförtror dig i hans vård.

Jag vet ej rätt hur jag skall kalla den känsla jag har för dig. Jag tror det är bäst att lemna henne odöpt, en hedning som jag sjelf. Jag skall åtminstone söka öfvertala mig att det är vänskap.

Helsa dina barn, och tänk ändå någon gång på

Es. Tegnér.

*

56. Till C. F. af Wingård.

Östrabo d. 12 Augusti 1837.

Sedan jag hela vickan, allt sen jag kom hem, sutit och tenterat och examinerat, hvilket Lektorerna visligen uppskjutit, och i dag vigt mina 8 prester, kan jag ej bättre sluta dagen än med att tacka dig innerligen och af hjertat för all den gästfrihet, godhet och broderliga vänskap som du visade mig under mitt långvariga vistande i Götheborg. Afståndet mellan Rom och Avignon gjorde väl att vi träffades mera sällan än jag skulle önskat: men det var ändå tillräckligt för att stadga min öfvertygelse att du är vår verkelige Erke-Biskop. Du må likväl icke bli högfärdig häröfver, utan med kristlig ödmjukhet besinna att *ditt* Ångfartyg har endast Kyrka och Skola att bogsera uppför strömmen: mitt måste utomdess föra allehanda speljagter och flöjtskepp i släptåg med sig, och derföre går det också långsammare.

Vid hemresan var jag inne på ditt Björkeris der presten mycket prisade din frikostighet, hvarigenom hans lön är bättre än mina fleste pastorers. Det tycker jag om, så skola Biskopar tänka; ty af all lumpenhet är dock snikenheten den allralumpnaste. I Varberg träffade jag min gamla bekanta Mathilda Montgomery, som jag sett i sina vackraste sommardagar, men som nu är mycket septembriserad. Det är bedröfligt att *Skönheten* skall vara så förgänglig, men Gudskelof, det *Sköna* är ändå evigt. Jag låg i Varberg, men icke hos henne, utan på den andra Gästgifvaregården, som kan intygas af Bruhn, den jag der träffade. I Halmstad tillbragte jag hela eftermiddagen rätt interessant hos din Landshöfdingska. Det är en olycka, eller kanske rättare en lycka, att jag har goda 15 mil till henne. Jag bad henne komma hit och helsa på — Landshöfding Mörner: men hon

ville ingenting lofva mig. När du skrifver henne till så understöd min christeliga begäran.

På Thorsdag skola vi uppvakta Kronprinsen som ligger på Alvastad, 2 mil från Vexiö. På Söndag måste jag börja mina kyrkovigningar, hvilka, jemte visitationer och andra onyttigheter, upptaga min tid i 5 eller 6 vickor, så att jag icke förr än mot slutet af September kan få gå i vinterquarter. Denna del af Embetet och det ständiga parlerandet roar mig icke, men man måste underkasta sig mensklig ordning.

Mångfaldiga helsningar skulle jag be dig framföra men först och sist till Hilda. En *λατρεία* för Englarna passar äfven protestantiska Biskopar. Träffar du min lilla fästmö så säg henne att jag är trogen, trognare än hon förmodligen blir. Säg Fru Frank och Fru Fåhræus att jag äfven ihågkommer dem i mina böner. Prostinnan Dunckel beklagar jag, emedan hon nu förmodligen återfått sin Man . . . Till honom ber jag dig vara god och icke helsa. Men deremot till Bruhn, den älskvärde Wadström, hvars bref jag skall besvara så fort jag hinner, din goda granne Cavallin, Dicksönerna, Wijk och General Edenhjelm, samt alla som ännu påminna sig mig, Gubben Norberg icke förgätandes. Din Fru Lundberg som öfvergaf mig, för att fara efter dig, skriftas och helsas. Der har du en hel hop Embetsförrättningar att roa dig med.

Tacka din Mamsell och Gumma för allt besvär jag gjorde dem. När flyttar du in från Avignon?

Hur kan det komma sig att man icke hör det ringaste från Svenska Akademien? Den har länge visat dödstecken, men nu måste den vara alldeles afsomnad. Icke en gång Beskow låter höra af sig.

Jag hade allehanda att skrifva, men hinner ej denna gång. Heurlin ber om sin vördnad. Han har naturligtvis fått nästan enhällig kallelse till Revisor och reser i September. All

slags omröstning inom Storkyrkan har han afsagt sig. Få se om EBiskopen kan släpa fram sin Hagberg, eller om kanske Ödman blir den lycklige. Förslaget lär ej undgå honom, möjligtvis får han första rummet, och då har Regeringen icke spelt sina kort illa. Det är icke Gudsfruktan, utan det är Kannstöperiet som är nyttigt till allt.

Ännu en gång, tack för all din vänskap, tänk på att åter bli *Ena* hustrus Man, eller i nödfall *fleres*, hkt också brukas, och förgät ej alldeles din

förbundne Vän

Es. Tegnér.

*

57. Till E. Cederborgh.

Östrabo d. 8 September 1837.

Högädle Herr Brukspatron och Riddare af Kongl. Vasa Orden.

Nyligen hemkommen från en vidlyftig resa i Stiftet och färdig att åter företaga en ny, likaledes i Embetsärender, innan jag vid slutet af månaden får gå i vinterquarter, skyndar jag, ehuru det ändå blifvit sent, att tacka för det vänskapsfulla bref hvarmed Herr Brukspatron hedrat mig. Äfven jag medför mera än ett angenämt, ja kärt minne från mitt sista vistande i Götheborg. Bland dessa torde Herr Brukspatron tillåta mig att sätta i ett af de främsta rummen minnet af Herr Brukspatrons familj: och det skulle mycket glädja mig om omständigheterna tillåta att ännu en gång förnya, i Götheborg eller annorstädes, en alltför hastigt afbruten bekantskap.

Ett ordspråk säger att [man ej] skall se gifven häst i munnen. Det samma gäller [äfven] om — poëtiska hästar.

Man är dessutom alltid en [partisk] domare då frågan är om komplimenter [för en själf].

Min dotter har funnit [sig] väl efter Baden och är åtminstone bättre [än när hon] reste. Lilla Disa ber mycket helsa Mär[tha och] ber om förlåtelse att hon visade sig så blyg och [försagd] mot Fruntimmer. Det är ett arf som hon har efter [sin] Morfar, stackars flicka. Var god och äfven gör mig påmint hos lilla Märtha, som jag en annan gång hoppas få se utan sorgdrägt.

Rappe ber om sin hälsning till Sparre, hvari jag äfven uppriktigt instämmer. Framför derjemte min vördnad för sin Fru och sin dotter, för den sistnämnda så hjertligt — som jag törs. Det är mindre än jag önskade.

Högaktningsfullt och
ödmjukast
Es. Tegnér.

*

Till C. I. Heurlin. 58.

Östrabo d. 6 Oktober 1837.

Tack, bäste Heurlin, för ditt bref och de nersända pengarna. Fullmakten har jag redan skickat till Carlquist. Från G. Myhrman höres ingenting och fruktar jag att han blir qvar i Vermland för att begrafva sin Bror, Johan, som lär vara mycket dålig. Utom förlusten för Enka och 6 oförsörjda barn, kommer äfven Bolaget genom hans dödsfall i stor förlägenhet för en Disponent. I slägten är ingen; ty Göthrik är både lat och för sjuk, förstår dessutom ingen ting af Bruksrörelsen, och kommer troligtvis i sin lefnad aldrig till något annat mål än — frukostbordet. Så länge min Svärmor lefver kan det också ej bli fråga om att sälja Egendomen, som under närvarande förhållanden vore det natur-

ligaste. Hade endast Olof lefvat! Eller om jag sjelf icke vore så gammal och af mig kommen! Betala mig något anständigt, så gör jag kanske vakans. Den saken kunde vara att tänka på.

Hagberg måtte väl ändå få Storkyrkan, annars vore Wallin alltför exponerad. Sedan du icke mer kan komma i fråga, är det ej mödan värdt att tänka derpå; men Gud vet om du ändå gjorde förnuftigt att så hastigt afsäga dig all talan. Underrätta mig emedlertid huru profven gå och hvartåt Opinionen lutar för valet. Det är stora män som täfla om den indrägtigaste prestsyssla i vårt land!

Från Östra Härad kom jag d. 26 Septbr, alldeles utoserad. Gud hjelpe den som för lifstiden är dömd att hålla Tal för Bönder. — — —

Jag har nu gått i vinterquarter, och har väl lust att se den som före sommarn, drar mig hemifrån. Ännu är jag icke rätt orienterad i min enslighet; men obeskrifligt ensam känner jag mig. Jag borde expediera ett skyfall af bref till öster och vester, men har svårt att komma mig dertill. E. har jag sett blott en enda gång i Kyrkan. Hon ser ovanligt lidande och förfallen ut. Hennes hysteri och kramp i bröstet säges också länge hållit henne inne. Det gör mig ondt om henne, men all försoning är omöjlig. Hennes man lär ha tagit hela våningen, och bor nu 100 rdr dyrare än förr. Det var en god spekulation; men rummen sägas vara vackra. Jag har ej sett dem, och får aldrig se dem. — Hos Carolina har jag varit en enda gång, och det som hastigast. Jag är icke i stånd att interessera mig för henne, eller någon annan. Hilda skulle kanske vara den enda. Mitt hjerta är förvissnadt; och tid kan det också vara dertill; men obeskrifligt tomt känner jag det i bröstet . . .

Låt mig för öfrigt veta hvad nytt som passerar i allmänhet, och alla dagens frågor. Jag tycker du kan icke ha stort annat att göra än att referera dem.

Helsa Ekström och hans Fru. Jag hoppas de icke förgäta sitt löfte att komma hit till sommarn.

Här i staden är sig likt, lika dödt och otrefligt som någonsin. Soireerna äro redan subscriberade, men icke, som jag hört, började ännu Äfven SocietetsSpektakel lär arbetas på af Friherrinnan Wrede. Det är också för Arbetshusets räkning. Otvifvelaktigt blir här i vinter lika lustert som förlidet år, och då tycker jag man ej kan begära mer af »le petit Stockholm». När all denna herrlighet en gång går på, hoppas jag E. qvicknar vid igen.

Hvad säges om valen i Sv. Akademien? Hur finner sig Åkerhielm? Agardh beklagar sig högeligen.

Helsa mina bekanta; jag skrifver väl efterhand.

Din
Vän
Es. Tegnér.

*

Till Götrik Myhrman. 59.

Östrabo d. 22 Oktober 1837.

M.k.Bror Göthrik.

Jag tackar dig för ditt bref, ehuru sorgligt dess innehåll var, hvarom jag redan till någon del förut var underrättad. Vi kunna således ej mera göra oss något hopp om vår redlige Johans återställande. Det är min öfvertygelse att han aldrig fått vattusot om han icke blifvit så oförsvarligt negligerad af sin Läkare ... Med sin jättefysik borde Johan ännu i många år kunnat motstå lefversjukan; men sedan krigen upphört skall menniskoslägtet ha andra Dödsenglar, och de äro det tanklösa, vårdslösa, lönnmördande Läkarepacket ...

Vi ha icke beredt oss på annat än dödsposten den vi dagligen afbida. Hur skall det då gå med den arma Beata

och hennes värnlösa barn? Och huru skall Egendomen vårdas och disponeras? I slägten är väl ingen närmare berättigad och äfven ledigare dertill än du sjelf, såsom son i Huset; ty att man skall välja mig eller Alrik är föga troligt. Det vore visst lyckligt att komma från Biskopsembetet, der jag nu så länge tröskat på tomma halmen; men jag fruktar det har sina betänkligheter. Af Gustafs söner äro väl alla för unga, om icke till Bokhållare. Vid Gummans död måste Bolaget i allt fall upplösas, men frågan är att hålla det samman till dess.

Allt sedan jag kom från Gborg har jag för det mesta flackat omkring i Stiftet, hållit visitationer, kyrkovigningar, prestvigningar och annat onyttigt tyg, hvarvid jag emedlertid många gånger måst tala mig hes. Er Biskop tar saken lättare, och deri gör han rätt; ty hvad har också Kongl. Majsts Orden att göra med sådant?

Om Johan ännu lefver så helsa honom broderligt från mig. Är han död så helsa hans stoft. I allt fall helsa hans Hustru och de stackars Barnen. Anna skulle ha skrifvit till Beata, men har i flere dagar varit sängliggande af fluss och hemorrhoidalåkommor. Hon och öfriga hemmavarande göra sig påminta hos dig, genom Din

Vän

Es. Tegnér.

*

60. Till Hilda Wijk, född Prytz.

Östrabo d. 24 Oktober 1837.

Jag undrar sjelf huru det varit möjligt att mera än två månader förflutit sedan jag lemnade Götheborg, utan att jag ännu skrifvit dig till, min älskade Hilda. Det är så mycket underligare som jag, bland de många glada hågkomster jag

har från det stället, dock i främsta rummet sätter det älskade minnet af dig. Sanningen att säga så har jag också tusende gånger erkänt det i mitt hjerta, min tanka har sutit osynlig hos dig på Bokedal och blickat ut öfver den sköna nejden och på den ännu skönare Frun. Men att skrifva derom, dertill har tillfälle fattats mig under vidlyftiga Embetsresor i Stiftet, hvarifrån jag för icke länge sedan hemkommit. Tillåt mig derföre, goda Hilda, att nu, ehuru sent, tacka för all hjertlig godhet och välvilja hvarmed du hedrat och glädt och förtjust mig. Tro att jag aldrig förgätit de få, men dyrbara stunder du unnade mig, synnerligast sista gången, då du tillät mig att blotta ett såradt hjerta, och lägga alla dess ärr i dagen. De smärta mindre när ett ädelt och deltagande sinne betraktar dem. Du är för mig idealet icke blott af en skön, utan äfven af en god qvinna. Hade jag tillfälle att se dig oftare, se dig dageligen, så tror jag att mitt arma, oroliga hjerta kanske redan här på jorden funne det lugn som det nu väntar sig först i grafven.

Jag hör att du nyligen förlorat din Far. Jag kände honom föga: men för din skuld sörjer jag öfver hans bortgång. Och likväl, goda Hilda, är det bättre och mindre smärtsamt att sörja öfver de döda än öfver de lefvande. Jag tänker heldre på ett multnadt hjerta, än på ett förloradt, ett förderfvadt, som ännu slår.

Den Emili, hvarom jag talte så mycket med dig, och som haft ett så stort och olyckligt inflytande på mig, har varit illa sjuk, och är i allmänhet sjuklig. Jag fruktar för hennes bröst, likasom länge — för hennes hjerta. Hon säger sig vara mycket olycklig, och det är hon också, mindre genom det brutna förhållandet till mig (ehuru äfven det kan — förarga henne) än genom andra orsaker. Stackars Emili, hon är en ibland de många som icke ha något fäste i lifvet, ingen kärna hvaromkring hennes obestämda väsen kan sätta

sig. Intet hushåll som sysselsätter henne, inga barn som hon kan älska . . . inga tillgångar inom, endast utom sig — på Toiletten; och den enda Man som kanske kunnat ge någon betydelse åt hennes lif, och länge älskade henne uppriktigt, den har hon för alltid stött ifrån sig. Olyckan afväpnar mig alltid och det gör mig ondt om henne. Se henne kan jag icke, och ett vänskapligt förhållande är omöjligt; men vi skrifva dock stundom till hvarandra. Jag dömmer henne kanske nu för hårdt, liksom fordom alltför partiskt. Det är icke fjärilns fel att vingarna (jag menar själens vingar) falla af, och kålmasken står qvar. Hon anser sig olycklig. Det gör mig ondt om henne; men jag bör trösta mig med den tanken att det för grunda sinnen ej ges någon sorg som icke kan och plär — dansas bort. De lefva på ytan af lifvet, i idel skum. Sorgen när den kommer, halkar öfver dem och hinner icke att slå rot i det ofruktbara hjertat. De ha ingen forntid och ingen framtid: ögonblicket med sin flyktiga glädje är dem allt. Jag vet icke om jag skall afundas eller beklaga dem.

Så länge jag kunde flacka omkring var mitt lynne merendels jemt; den yttre verlden tränger för ögonblicket ut den inre. Nu är jag åter i min ensamhet, har gått i vinterquarter, och då börja de gamla grillerna åter att spöka. Här i Vexiö finnas två slags menniskor som jag gerna drar mig ifrån: det ena är karlar, det andra fruntimmer. Jag tror visst att det kan finnas mycket godt hos dem, men det är förloradt för mig. Jag har här ingen samtid, måste lefva i det förflutna eller tillkommande, således bland idel skuggor. Hvem kan då undra om jag blir skygg och spökrädd? Söta Hilda, förjaga spökena då och då med några vänliga rader. När ljusets Englar komma, då fly de mörka makterna.

Din Bok skall jag skicka när någon lägenhet yppar sig. De omtalta förklädena glömmer du väl ej, så framt du nu ej

sjuknat i koleran. Helsa tusenfaldt dina barn; äfven Keiller, Wingård och andra bekanta; och glöm icke alldeles bort din

Vän och Beundrare

Es. Tegnér.

*

Till C. W. Böttiger. 61.

Östrabo d. 29 Okt. 1837.

Herr Magistern har hedrat och glädt mig med en gåfva af sina Lyriska stycken, den härvarande Bokhandlare lemnat mig. I afseende på *ett* af dessa Poëmer är jag jefvig att döma. Men alla, eller åtminstone de flesta andra af dessa småstycken, liksom deras föregångare af samma hand, och som ej heller äro mig obekanta, förråda en så sann och liflig poëtisk känsla, der ligger så mycken enkelhet, hjertlighet och behag både i tanken och uttrycket, att jag alltid med nöje, stundom med förtjusning, läst och omläst dem. Flera utaf dem äro tillfällighetsdikter; men gåfvan att poëtiskt uppfatta hvad som i sig sjelft må vara alldagligt, och lägga något varaktigt in i det tillfälliga, är långt sällsyntare än man i allmänhet föreställer sig och erkännes sällan der hon finnes. Men för min del värderar jag ett godt TillfällighetsPoëm lika så mycket som hvarje annat, stundom mera, emedan ämnet der, som ofta annars, sällan eller aldrig diktar för sig sjelf. När vi äldre allt mer och mer förstummas och inslumra som andra sångfoglar, med näbben under de brutna vingarna, kanske äfven invid det brustna hjertat, — då gläder det oss, att sången ändå icke dör ut i lunden, äfven om den skulle bringa vår egen i förgätenhet. Fortfar dermed, — öfverrösta oss alla! Tro mig, den, som menar det ärligt med sitt land och sin konst, begär intet bättre än att bli fördunklad. Akta ej heller alltför mycket på den nu

brukliga högbarbariska Kritiken med sin rotvälska. Den står ju uppenbarligen i samma förhållande till Poësien som Anatomien till MenniskoOrganismen, den kan ej studeras utan på lik. Det förstås väl af sig sjelf, att vi som förnuftiga menniskor måste sjelfva tänka öfver vår Konst. Men vi ha då våra tankar ur första hand, icke som Recensenterna ur andra, ofta tredje eller fjerde. Säg mig det land, der de i allmänhet varit annat än Konstens eunucker.

Kommer Herr Magistern någon gång åt denna aflägsna vrå af jorden, så res icke mitt hus förbi. Jag bjuder på ett deltagande sinne och ett broderligt handslag. — — —

*

62. Till B. von Beskow.

[Nov. 1837.]

Bäste Beskow! Jag har en längre tid varit krasslig och olustig, ehuru icke egenteligen sängliggande; det infama vädret har väl också bidragit dertill, ty jag är ofta vädersjuk som en hund. Under sådana förhållanden lät jag Disa affärda din Luther, den jag ej vågade uppehålla under hans vidlyftiga Missionsresor. Med dagens pakettvagn afskickar jag äfven din Gustaf Adolf.

Gustaf Adolf i Tyskland är visserligen ett mera episkt än dramatiskt ämne. Historiska Skådespel ha i allmänhet den olägenhet att händelserna förtränga handlingen, som icke får rum att utvickla sig inifrån i naturlig ordning. Hade du i stället gifvit oss en Trilogi, der de stora verldshändelserna gerna kunnat bilda utgångspunkterna, så hade du otvifvelaktigt haft bättre utrymme både för karaktersutvickling och motivering. Att sätta på bräderna Magdeburgs förstöring, slagen vid Leipzig och Lützen, allt i Lebens-

grösse är en djerf tanka. Huruvida sådant utan karrikatur låter sig göra på scenen, förstår du bättre än jag. Beundransvärdt är likväl huru du, alla dessa svårigheter oaktadt, löst din uppgift. Gustaf Adolfs karakter, med sin tillbörliga folie af den förståndige, diplomatiske Oxenstjerna, är i synnerhet poëtiskt tänkt. Visserligen var Gustaf Adolf icke sådan i verkligheten. Han var en stor, följakteligen äfven en aningsrik och profetisk natur, som i mycket var före sin tid; men till nu gängse kosmopolitiska idéer steg han väl svårligen, såsom »förpost» för ett nytt Tidehvarf tänkte han sig knappast. Den tankefrihet han yrkade var ingenting annat än samvetsfrihet, och det är mycket tvetydigt huruvida Protestantismen någonsin visade sig för honom under annan form än den theologiska. Jag beklagar den arme Geijer när han äflas att ur Registraturer och andra Arkifhandlingar hopstafva hvad dessa alldeles icke visste om. Men i Poësien är en sådan idealisering på sitt rätta ställe och det gläder oss att finna vår egen tids åsigter anticiperade ett par århundraden förut. All poësi är præsens, icke præteritum. Drottningen är en verkelig, men något vanlig qvinna; men deremot är den gudfruktige blodhunden Tilly lika originell som säkert tecknad. Högst lyckad synes mig äfven motsatsen mellan pater Josef och Bernhard af Weimar. Besynnerligt förefaller det mig att du icke gjort något bruk af den bekanta historien om Hertig Frans af Lauenburg, som dock kunde vara dramatiskt användbar vid Lützen; men du har saknat utrymme. Betydande personer, såsom Banér och Torstensson stå derföre också väl mycket i skuggan. Några uttryck af den förstnämnde tyckas också häntyda på egennytta, då han efter Historien snarare är känd som bonvivant, med biskopliga talenter för vin och fruntimmer. Resultatet af alltsammans är att, ehuru jag väl önskat mig en annan och mindre concentrerad

behandling af stycket, jag dock gerna skulle vilja ha skrifvit det. Vi äro dig alla tack skyldiga för det du sålunda förherrligar våra gamla Häfder. Det är mycket guld ännu som kan dras ur den grufvan. Lycka till Oehlenschlägers öfversättning. Jag har ej jemfört den med originalet, men den tyckes vara ledig. Hans verser i Dedikationen synas mig mycket svaga. Sådant är ej hans genre.

Jag vet ej hvad jag skall säga om Luthers prestvigning. L. är dervid temligen passif, och hufvudpersonen är Alexis. Det ligger ej heller rätt kraft och klarhet i hans tvifvel. Verserna äro också mycket ogenerade. Jag vet ej hvad guldet nu gäller i Sv. Akademien. Den lilla medaljen kan man väl svårligen bjuda för ett sådant poëm, ehuru det är bättre tänkt än utfördt; och den stora torde väl vara för mycket. Har du ingen gissning i afseende på Förf.?

Jag har nu gått i fullt och befästadt vinterquarter, emottar ingen bjudning och ser sällan någon menniska hos mig. Jag har väl ej synnerligt behof af umgänge, hvartill också här all möjlighet saknas, vare sig med karlar eller fruntimmer; men nog märker jag att en sådan isolering gör lynnet tungt och mögligt, ja bittert, och befordrar allehanda griller; men här är icke möjligt att ändra det. Tillståndet i landet är ganska betänkligt, och hungersnöd förestår otvifvelaktigt för allmogen. I staden deremot roar man sig alltjemt med dans och Komedier, men E. hör icke till Truppen . . . Med Hilda korresponderar jag stundom. Hon har förlorat sin Far och sedan varit sjuk. Bodde hon endast här i Vexiö, så vore der ett ställe att umgås på. Du lefver väl alla dar i sus och dus? Har du annars några äfventyr för dig? Är det sant hvad här säges att EBiskopen skämt ut sig vid valet och förlorat mycket af sitt anseende på högre

ort? Det blir värre, fruktar jag, vid Riksdag. Helsa mina vänner och glöm ej alldeles bort Din

Vän

Es. Tegnér.

Jag har satt horn för några af dina verser som jag tror kunde tåla att omsmidas; men de äro ej många.

*

Till J. I. Öhrnberg. 63.

Östrabo d. 11 Novbr 1837.

MkBror!

Jag har icke velat svara på ditt sista bref, innan jag kunde säga något bestämdt om biträde i Åker. Nu blir här Prestexamen, men med en enda, i vickan, och derefter ordination. Om 14 dagar bör du således kunna [få] v. Pastor för Andersson. Vi ha ämnat skicka Wallberg, ehuru väl han behöfdes i Allmunsryd der han nu är. Men han är van vid pastoralvården, och kunde längre tid stanna qvar i Åker, der förmodligen behofvet får anses såsom stående.

Prestbristen tar allt mer och mer öfverhand, och för närvarande är behofvet 7 el. 8, hvartill vi ej veta någon tillgång förr än nästa år. Jag fruktar kons. blir nödsakadt att anmäla förhållandet hos Kungen, och begära rättighet, antingen att lysa mässfall eller öppna Stiftet för främmande, som dock knappast vilja hit. Det förra stöter folket, det sednare presterskapet; men jag ser ingen annan utväg.

Bexell har anmält att Voxtorp har behof af Stambok och Kollekt, som ej förefaller mig oväntadt; men det måste i laga väg, och efter de vanliga formaliteterna anmälas genom pastorsembetet innan det kan föredragas för Kungen.

Från Heurlin kan jag helsa. Han tror att Revisionen skulle kunna slutas d. 6 el. 8 December, och längtar hem.

I Kronobergs Län ser ut att bli ett ganska svårt år. Råg betalas redan med 18 à 20, korn med 16 à 17 rdr, och detta på hösten. Fodertillgången är också vida knappare än i fjol. Jag förutser bedröfliga tider till sommarn. Dock — min Bror — när är tiden icke bedröflig?

Jag har varit illamående några dagar, men hoppas det går öfver. Wahrstedt är dålig.

Helsa din Fru. Äfven Fru Vendela på Näsbyholm.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

64. Till S. J. Almqvist.

Östrabo d. 22 December 1837.

Högvördige Herr Doktor, HäradsProst och Ledamot af Kongl. NordstjerneOrden.

Då Welander sistlidne Augusti månad missiverades till Grenna, var jag så angelägen att hämma Elmblads excesser i Jönköping, behofvet i Åker var så pressant och ordinationen, genom min frånvaro, så länge uppskjuten, att ingen tid gafs till öfverläggning med Herr Doktorn om valet för Alins efterträdare. Welander var den bäste af hela ordinationen, gjorde en vacker prestexamen, och var dessutom en bildad och städad yngling. Det var således icke utan öfverläggning som jag den gången skickade det bästa jag hade att bjuda på; och det fägnar mig att Herr Doktorn ej funnit sig missnöjd med valet. Jag lofvade då visserligen Welander att, så fort det blef mig möjligt, släppa honom till sin kondition; men någon tid derför kunde jag hvarken då eller nu bestämma. Prestbrist har sedermera på ett för-

färligt sätt tilltagit, till den grad att jag på flere ställen varit nödsakad att lysa mässfall eller tigga om duplikation, eller, som i dessa dagar skett, skicka ut oordinerade Studenter. Jag hoppas väl att på nyåret få ordinera tre från Upsala; men Stiftets behof är för närvarande minst 8; och jag anser mig icke kunna stå till ansvars inför Presterskapet att, under sådana förhållanden, förskingra de knappa tillgångarna på huspredikantstjenster och dylika sinecurer. I annat fall blir jag nödsakad att öppna Stiftet för Östgöther och andra fremlingar som jag ej tror skulle accommodera infödingarna i längden. Af dessa skäl tror jag icke jag kan släppa Welander från Grenna på denna sidan Maj, ehuru obeqvämt det kan vara för honom, och ehuru ogerna jag hindrar en lofvande ynglings lycka.

Hvad hans efterträdare angår, så erkänner jag gerna att en man som Herr Doktorn icke är född att inöfva våra nyläringar. Jag tror också att ingen af dem som härnäst komma att ordineras vore lämplig för Grenna. I detta afseende har jag tänkt på Danielsson, för närvarande v. pastor i Malmbäck, som har full embetserfarenhet och är en städad yngling; men före Maj ville jag ej gerna rubba honom.

Hvad slutligen beträffar Ölmestad, så är det ännu icke ledigt och ganska tvetydigt om det denna gång blir; men äfven i detta fall kan jag naturligtvis icke binda mig genom något löfte på förhand. Det är föga troligt att unga Almquist med så få tjenstår kan nå förslaget, och jag känner icke huruvida han har allmän ansökningsrätt. Mitt förord betyder också föga under denna StatsSekreterare. Om Norlin söker och får förslag så blir han visserligen en farlig medtäflare. I öfrigt ber jag Herr Doktorn vara öfvertygad att jag alltid skall anse för en glädje om jag vid något tillfälle kan vara Herr Doktorn eller dess familj till tjenst vid

alla tillfällen der sådant kan förenas med billighet och rättvisa.

Framlefver med utmärkt högaktning

Herr Doktorns

Ödmjuke tjenare

Es. Tegnér.

*

65. Till B. von Beskow.

Östrabo d. 29 December 1837.

Det är sant, mkBror, att Atterboms Dikter äro det betydligaste som i vårt land utkommit i Vitterheten under detta år. Blommorna i synnerhet, ehuru ej fria för falsk symbolik, ha onekeligen ett högt poëtiskt värde. Men Bandet innefattar äfven mycket annat af vida mindre poëtisk betydenhet, och hvad värre är, af en rå, bitter och orättvis polemik. Jag hänvisar i detta afseende till Duetten p. 303 och flere andra ställen. Jag fördömer icke A. att han, som Student, och kanske angripen, gifvit sin harm och sin retade fåfänga luft i sådana uttryck; men jag begriper icke huru han, som mognad man och med klar besinning, kunde reproducera sådant, och åter draga allmänhetens ögon på en förgäten partistrid, den vi veta att han ej förde med synnerlig lycka. Dessutom var ju ett slags förlikning träffad mellan honom och Leopold, den han likväl bröt så snart L. var död. Häri ligger, efter min känsla, något oädelt, ja lågt. Gud allena har intet anseende till personen; men vi arma menniskor måste ha det. Hur man också dömmer, har dock Akademien, hvars flesta ledamöter voro Leopolds personliga vänner, en hedersskuld till hans minne; och gåfve vi Atterbom nu det kungliga priset, så erkände vi derigenom — icke att vi föredrogo hans åsigter af poësien före Leopolds

— ty det är rätt väl möjligt, utan derjemte att vi lemnade ett stort namn, och hvilket åtminstone för Sv. Akad. bör vara heligt, till pris åt en uppretad och oblidkelig fåfängas personliga anfall, dem vi just derigenom sanctionerade. Härtill kommer äfven den omständigheten, att många, om ej de flesta, skulle anse en sådan utmärkelse endast som en fortsättning och bekräftelse på Nordstjernan, ett nytt knäfall för hofgunsten, som man redan förut, med eller utan skäl, plägar förebrå oss. Jag uppskattar A:s poëtiska värde så högt som någon annan, och högre än Allmänheten som är orättvis emot honom. Hade han afhållit sig från detta förnyade angrepp på en död, så hade jag utan all tvekan gifvit honom min röst, icke blott nu, utan äfven vid valen. Nu kan jag det icke, kan det aldrig, ty det är mot min hederskänsla. Jag är dessutom öfvertygad, att med Akademiens nuvarande personal saken aldrig kunde genomdrifvas. Böttiger är en rätt älskvärd talang, och jag skulle vara mycket fallen för att ge honom priset; men om det är som du skrifver, så måste jag afstå derifrån. Återstår således Schlyter, hvars ifrågavarande Skrift jag likväl ej känner, men jag bör tro dig på dina ord. För öfrigt ha han och jag varit bruljerade allt sen Lundatiderna och äfven polemiserat mot hvarandra. Men det betyder ingenting. Jag kämpar mina egna strider, så länge — jag lefver. Min voteringssedel på honom medföljer.

Tack för slanten, som är ovanligt väl arbetad, och ännu mer för Birger. När kommer Gustaf Adolf ut? Hvem är författaren till Luthers prestvigning? Dock det får jag väl veta af Tidningarna. Det var kanske rätt att hon icke fick mer än lilla medaljen. Guldet är dyrt. Dräsekes pris gillar jag fullkomligt, ehuru talet vid Lützen var temligen obetydligt; men han har skrifvit många andra vackra och gudfruktiga saker. Det är förskräckligt hvad vitterheten nu blifvit

gudfruktig. Apollo är icke blott döpt utan äfven prestvigd; men jag fruktar ändå hedningen sitter qvar i hjertat.

Om mig sjelf är ingenting att säga. Jag lefver på samma isolerade fot som förr, tar aldrig emot någon bjudning och ser sällan någon utom Heurlin, som ber helsa. Jag vet att detta icke är rätt och förnuftigt, ty sinnet förmöglar ändå derigenom. Jag vet att jag borde bemanna mig och blåsa bort molnen från mitt förmöglade sinne. Men, kära Beskow, deri består just sjukdomen — till kropp eller själ — att man icke kan skaka den ifrån sig. Annars vore man ej sjuk. Lycka till det nya året. Jag gör ej anspråk på någon. Helsa mina bekanta från din

Vän

Es. Tegnér.

*

66. Till C. F. af Wingård.

Östrabo d. 30 December 1837.

Jag har åter gjort mig skyldig till en långvarig försummelse i brefskrifning; jag bör åtminstone ej låta året gå ned deröfver. Du är ingalunda den enda mot hvilken jag felar i den vägen. Mitt bord ligger fullt af obesvarade bref, till och med från Fruntimmer. Jag vet icke hur det kommer sig; men en försoffad overksamhet i hela mitt väsen, en liknöjdhet för allt som fordom lifvat mig, en skjörbjugg i sinnet, ligger mig som mögel på själen. Det är som om lem för lem af mitt inre lif domnade bort, ruttnade af och ginge före mig i grafven. Då och då lefver jag åter upp, jag känner att vingarna bära mig ännu, men för det mesta i stjernlösa rymder. Troligtvis kommer detta till någon del af mitt isolerade lefnadssätt. Jag emottar aldrig någon bjudning, lefver nästan med ingen, endast med mina griller. Men

väsendteligen är väl detta fysiskt, och kommer af blodstockningar och hypokondrie, som ligger i slägten och tilltar med åren. Så förstörd och nedstämd som i höst har jag aldrig känt mig; och det är orätt att plåga mina vänner med utbrotten af ett ondt som *de* dock icke kunna afhjelpa. Jag sjelf är den ende som kunde afhjelpa det, om jag endast förmådde att bemanna mig, och blåsa bort molnen från mitt fördunklade sinne. Många griller, hvilkas löjlighet jag sjelf både inser och erkänner, plåga mig ändå och låta ej förjaga sig. Men deri består just sjukdomen, det må vara till kropp eller själ, att patienten ej kan fördrifva den: annars vore han ej patient. Dock — hvarföre skall jag oroa dig med all denna galenskap.

Heurlin, som längesen är hemkommen från Stockholm, medför rätt oroande underrättelser, så väl i andra afseenden som i synnerhet i ecclesiastikt: Hartmansdorff har stora planer för sig. Besparingarna på InterimsStaten som lära uppgå till öfver 50,000 rdr vill han, efter eget behag, disponera, hvaraf följden förmodeligen blir den att Ständerna återtaga sitt anslag. LöningsStaten för Elementarläroverken skall på nyåret definitift afgöras, utan att Domkapitlen deröfver höras. Hvarje Stift skall icke ha mera än en högre Lärdomsskola med klassiska språk: de andra skola sättas på samma fot med Elementarskolan i Stockholm. Början skall ske med Jönköpings skola, som skall rifvas ner för att ge rum åt Militärskolan. Jag vet icke ens om vi bli hörda öfver dessa förändringar; ty H. är dristig, och ehuru stark formskärare går han dock formerna förbi, när hans hugskott så fordra. Jag hatar icke despotismen i sig sjelf, men väl despotiska dumhufvuden. Det kan ha sina sidor att han vill göra Biskoparna till sina föredragande drängar allena; men han skulle i sådant fall ha litet mera förstånd än han har. Thyselius annonserar offentligt att han vid nästa Riks-

dag ämnar åklaga honom inför ConstitutionsUtskottet. Håller han äfven ord så verkar det ingenting, efter vanligheten. EBiskopen, som är hans ödmjukaste tjenare, skyddar honom nogsamt. Hvad säges om den sistnämndes Tal i Cathedralskolan? Det blir icke fy skam till Latinare och Greker vi få, när de börja deklinera först vid 13 eller 14 års ålder; ty förr ha de icke gått igenom profskolan.

Prestbristen härstädes är ovanligt stor, till en del dock af tillfälliga orsaker. Jag har varit nödsakad att lysa messfall eller tigga om duplikation på flere ställen, till och med måst utskicka oprestade Studenter för att predika. Att öppna Stiftet för fremlingar är också betänkligt, och dessutom ha vi ganska litet att bjuda på. Jag vet ej hur detta skall slutligen gå. Hur är det hos dig? I öfrigt är detta bekymmer icke det enda. Hungersnöd står för dörren i hela Stiftet. Nästa sommar blir förskräcklig för landet. Jag hör dock att här skall anställas Lustläger i Skåne för 500,000 rdr bco., hvartill flere utländska furstar äro inbjudna. Foder och proviant skola »à tout prix» införskrifvas från Danmark. Är detta förnuftigt, är det ens menskligt, under ett sådant år? Huru mycket ondt blod skall en sådan lättsinnig galenskap ej göra i Nationen, till och med hos de välsinnade! Det är en vacker Riksdagsberedelse. Hvad hjelper det att vi undvika krig, då vi leka krig så dyrt? . . . Passevolanskassan lär också vara tom. Ack, vårt arma fädernesland! Jag bifogar dina utkast till Kyrkovigningstal, dem jag dock icke begagnat, men tackar emedlertid för lånet. Der är mycket som kunnat användas; men det är mig svårt att binda mig vid andras dispositioner och tankegång, ehuru de kunna vara bättre än mina egna. Jag bifogar äfven ett PrestvigningsTal sen i höstas, på metrisk vers. Rätt orthodoxt torde du ej finna det; men Poësi gör icke heller anspråk på någon orthodox ära. Det myckna

hyckel våra nuvarande Poëter drifva i den vägen har alltid varit mig vidrigt. Apollo skall icke blott vara döpt, utan äfven prestvigd, ehuru hvar och en vet att hedningen sitter outrotlig i hans hjerta. Hvad man är skall man ha mod att visa. Ἀνδρεία är den högsta af alla menskliga dygder, så framt den icke, som Fruntimmerna tro, är den enda. — —

Gud gifve dig lycka och lugn på det nya året. Jag hoppas det äfven, emedan du förtjenar det, framför oss andra. För min del har jag hvarken hopp eller anspråk på någondera. Men måtte Gud, af sin barmhärtighet, rensa bort ur mitt förbrända hjerta den omanliga oron, det mörka menniskohatet, och i dess ställe ingjuta sin frid och den salighet som följer dermed. Men jag är för god Lutheran för att härvid räkna på någon synergism å min sida.

Min svåger, som i somras var i Götheborg, är nu död, tack vare Westrings behandling af sina patienter. Lycklig emedlertid han!

Din
Vän
Es. Tegnér.

*

Till Hilda Wijk, född Prytz. 67.

Östrabo d. 31 December 1837.

Jag vet icke hur jag nog skall kunna tacka dig, min älskade Hilda, för ditt myckna besvär med de 2 förklädena, dem begge mina döttrar, jag sjelf och alla andra finna utmärkt vackra. Ännu mera är jag dig förbunden för din godhet att vilja afstå ditt eget förkläde till mig. Hade det varit mig möjligt att på något sätt eller under någon pretext nyttja det sjelf, hade jag vågat att anse det såsom ämnadt

mig personligen, så skulle ingen ting i verlden förmått mig att skilja mig derifrån, derom ber jag dig vara öfvertygad. Nu låter detta ej tänka sig; och som vi sjelfva genom min svågers död (den samme som i somras var vid brunnen i Götheborg) äfven här i huset ha sorg, och det i mera än ett afseende, så kan ej heller någon af mina Fruntimmer begagna det. På denna grund återskickar jag det, ehuru svårt det är mig att skilja mig ifrån en sådan dyrbarhet, för mig förenad med så många minnen. Låt mig nu endast veta hvad du betalt för de begge andra, på det jag må kunna liquidera det. Din vänskap, ditt besvär, din godhet för mig göra mig ändå till din eviga gäldenär.

Det gamla årets Sol har i dag gått ner öfver ett oroligt, förbrunnet, bedraget hjerta, som fullt känner sin olycka, och dermed ej borde oroa andra. Måtte den som kommer i morgon åtminstone lysa på *din* frid, *din* lugna lycka. Det hoppas jag äfven hon gör; ty jag har aldrig känt någon qvinna på jorden som bättre förtjent det. Men bed någon gång äfven för mig, älskade Hilda. Du vet icke hur väl jag behöfver det.

Helsa Man och Barn, och förgät ej fullkomligen Din

Vän

Es. Tegnér.

*

68. Till L. Lemchen.

Östrabo d. 8 Januari 1838.

MkBror!

Jag har åtminstone två bref att tacka dig för. För att börja med det sistkomna så önskar jag dig tillbaka på det nya året allt det goda du unnar mig. Måtte det nya året göra oss alla bättre, ädlare, lugnare. På lycka gör jag för

min del intet anspråk. Så länge jag lefvat har hittills allt blifvit sämre och sorgligare. Måtte Gud bevara mig för nya och större sorger. Jag har nog af de gamla.

Ditt förra bref har jag ej velat besvara innan jag såge hur sakerna utvecklade sig. Frågan om din Adjunkt förfaller af sig sjelf, då ingen ledighet blef. Amanuenstjensten hade kanske Elmgren önskat för sin Son som nu är i Upsala; men jag tror han blir nöjd om han kan anställas såsom Amanuens vid Bibliotheket, hvarvid är dubbel tjensteårsberäkning. För Forssander inklinerar jag sjelf, dels för det förord han har både af dig och Bolmeer, dels äfven för hans vackra handstyl; men jag fruktar han blefve föga belåten med en sådan station, som åtminstone i ekonomiskt hänseende är sämre än hans nuvarande. Olin, som blefve hans närmaste Man, är äfven för honom, och det förstås att han bör ha vitsord. Blifvande medsökande känner jag ej ännu, men jag förmodar han skrifver bättre än någon af dem, och detta är härvid en hufvudsak. Troligtvis blir han alltså föredragen.

Gud välsigne dig, min kära Laurentius Valla, nu och framdeles. Kunde du förmå Tutaryd att bidraga till kyrkobygget i Ryssby, under billiga villkor, så vore det en god sak. Glöm icke bort

Din
Vän
* *Es. Tegnér.*

Till A. von Hartmansdorff. 69.

[början af år 1838].

Min högtärade Herr Bror!

För några postdagar sedan uppgingo Konsistorii underd. påminnelser i afseende på den föreslagna Inspektionsresan

omkring Visingsögodsen. Jag hoppas den måtte beviljas; ty både med Åboantagningen och Hemmanens häfd går det osäkert till, vare sig af korruption eller vårdslöshet. En undersökning på ort och ställe af en Domkapitelsledamot skulle åtminstone lära oss känna och beifra det felaktiga, om det också ej på detta sätt kan fullkomligen afhjelpas.

Handlingarna rörande Pastorshusets byggnad i Urshult äro äfven afgångna. Jag rekommenderar den saken till synnerlig uppmärksamhet. Det är oanständigt att en bland de största och folkrikaste Församlingar i Stiftet, förledd af några Bondadvokater, bygger ett hus som en drängstuga åt sin Pastor; men ännu oanständigare att den, tvertemot laga kraftvunnet Utslag, ställer byggnaden så att Pastor icke kan få utrymme att, på egen bekostnad, uppföra ett brukbart våningshus. Det vore, för efterdömets skuld, önskeligt att en sådan intrig näpstes.

Prestbristen blir här allt mer och mer betänkelig. Jag har varit nödsakad att lysa messfall eller anmoda om duplikation på flere ställen, hvilket hvarken Allmoge eller Presterskap tycker om. Äfven har jag under julen måst utskicka oordinerade Studenter för att biträda åtminstone vid predikandet. För fremlingar vill jag ej gerna öppna Stiftet; och vi ha dessutom så litet att bjuda på inom Vexiö Stift, att jag fruktar en sådan invitation vore fåfäng. Fortfar detta länge så vet jag ej hvad parti jag skall taga.

VisingsöBibliothekets flyttning hit till Vexiö hoppas jag ej möter några svårigheter. För Jönköpings Skola är det alldeles obrukbart. Skulle Excell. Brahes bifall erfordras så tviflar jag icke på att kunna anskaffa det. Det skulle vara oangenämt om ett synodalbeslut, understödt af Ephorus, underkändes.

Jag har i afseende på föreläsningarna å Gymnasium,

ämnat företaga den ändring, att man läser 5 timmar på förmiddagen, neml. från 7—9, och från 10—1, i stället för 12 som nu icke längre är middagstimma. Detta är visserligen en afvikelse från Skolordningen; men som den är kalkulerad på 2 Afdelningar och vi här hafva 3, så ha vi varit nödsakade att i flere fall afvika derifrån. Emedlertid underställer jag denna förändring, den både Ungdom och Lärare önska. På eftermiddagarna blefve då endast en arbetstimma, nemligen för Exercitierna, Gymnastik, Sång och Musik, hvarigenom något större utrymme för arbete på egen hand, synnerligast nödvändigt för en Gymnasist, kunde äga rum.

I fall fråga blir om något definitift uppgörande af LöningsStaten för Elementarläroverken, så hoppas Konsistorierna deröfver bli hörda.

Domprosten ber helsa att han med första skall skicka de begärda Cantilenerna, så fort de hinna afskrifvas med sin Musik, den han äfven vill bifoga.

Min vördnad för din Fru. Lycka till det nya året. Måtte det göra oss alla bättre, ädlare, lugnare!

Vänskap och högaktning

Es. Tegnér.

*

Till Hilda Wijk, född Prytz. 70.

Östrabo d. 11 Febr. 1838.

Älskade Hilda! Jag tackar dig tusenfaldt för ditt sista bref. Hvarje rad af din hand är mig obeskrifligt dyrbar, churu jag visserligen stundom önskat att den vore litet mindre främmande. Söta Hilda, det finns äfven en varm vänskap, den jag skulle önska att kunna förtjena af dig.

Jag skickar härhos min skuld med 28,36 rdr, jemte

många tacksägelser för allt ditt besvär. Huru ljuft är det icke att stå i förbindelse hos den man älskar.

Marie Lorents död öfverraskade mig. Så ung, så frisk, så lefnadsglad. Jag beklagar de arma föräldrarna af hjertat — och afundas henne sjelf.

Du säger att du längtar till sommaren och Bokedal. Jag vet den som längtar lika mycket, och mer; men hvad jag icke vet är huruvida det blir mig förunnadt att komma dit. Kanske får jag förrättningar hela sommarn i Stiftet, kanske måste jag resa till Stockholm. Jag har ingenting att göra der, ty der finnes ingen Hilda, det finnes blott en sådan på jorden, och den — icke för mig.

Vår marknad, Smålands karneval, förestår nu. Jag går icke dit, utan isolerar mig dagligen allt mer och mer från menniskor. Jag finner allt så tomt och öde. Kan du säga mig orsaken dertill, älskade Hilda?

Lyckönska din Man till sitt Kommendörsband. Jag vet nog det som jag mera lyckönskar honom till. Det är ett helt annat och skönare Band.

Får jag icke hoppas att då och då få några efterlängtade rader ifrån dig? Visste du hvad glädje de göra mig, så vore du icke så sparsam dermed. [. . .]

*

71. Till C. F. af Wingård.

Östrabo d. 23 Febr. 1838.

Bäste Wingård. Sedan jag emottog ditt bref ha vi här upplefvat en sorglig katastrof. Hela staden, åtminstone bästa delen är uppbrunnen. Elden varade fulla 18 timmar, från kl. 2 om morgon till 8 på afton. 59 hus, de bästa och största i staden lågo då i aska. Förlusten är svår att beräkna, men går åtminstone till 250 à 300,000 rdr, oberäknadt

alla lösören som ej kunde räddas. Brandförsäkringen lär ej uppgå öfver 120,000 rdr, ty Småländska sparsamhetsprincipen hade olyckligtvis äfven här gjort sig gällande. Min måg, Baron Rappe, som var frånvarande på kommendering i Malmö, och der höll Korporalskola, ägde här ett af de större husen och förlorar på den knappa brandförsäkringen minst 4 à 5,000 rdr bco. LandshöfdingResidenset brann äfven; men Kyrkan, Läroverkets hus, Rådstuga, fånghus och Renteri räddades. Biskopshuset, som ligger ett godt stycke utom staden, var derigenom utom fara. Jag har kunnat hysa och föda 60 à 70 personer dagligen till dess de kunna få sig någon annan lägenhet. Men skolan har jag måst aflysa tills vidare, åtminstone till påsk. Gifve Gud att jag då kan finna rum och lifsmedel för åtminstone större delen af ungdomen. Jag funderar på att dimittera mina abituri, 12 till antalet, genast till akademien, hvarigenom de vunne i tid, hvad de förlorade i undervisning, som väl i allt fall ej blir mycket värd under denna termin. Flere afstyrka dock detta. Säg mig din tanka.

Hvad som förhöjer vår olycka är, utom den stränga kölden och förlusten af en ovanligt stor mängd vedförlager, hopade i de bättre husen, och förtärda med dem, är äfven den tryckande nöden i provinsen rundtomkring. Folket har ingenting hvarken att sälja eller att gifva; dock ha vi redan fått allehanda bidrag, mest i lifsmedel, för att afhjelpa den första nöden, ty nästan inga matvaror räddades, och det var de bäst furnerade husen som brunno. Vårt förnämsta hopp står till städerna, men jag undrar ej på om I ären uttröttade vid de ständiga tiggerierna. Att du gör hvad du inom din krets kan, tviflar jag icke på. Till några andra bekanta i Gborg skall jag äfven skrifva.

Det var efter en Bal som skulle slutas kl. 1, men blef förlängd till kl. 2, som elden utbröt. Detta räddade lifvet

på en mängd menniskor som annars blifvit inbrända. Nu har ingen omkommit, men en mängd förfrusna fötter finnas, hela staden är ægra pedibus. Kölden var skarp, men vädret lugnt. Släckningsanstalterna voro, efter vanligheten i småstäder, högst otillräckliga, ordning och befäl icke heller just det bästa. För 39 år sedan brann ungefär samma del af staden. Då lefde Wallqvist och verkade mycket till stadens återuppbyggande; men han hade stort personligt inflytande hos Regeringen, utan hvars biträde troligtvis Vexiö ännu i decennier kommer att ligga i sin aska. På den tiden fanns också en StatsSekreterare i stället för de fyra vegetationsmachiner som nu kallas så, hvilken kunde och ville uträtta något. — —

Geijers LitteraturBlad har äfven frapperat mig. Det var också omöjligt att något bättre sinne kunde fördraga det andelösa tyska munväder som ideligen blåstes ut från Upsala, och jag undrar icke på att en så vulkanisk natur som hans blifvit utledsen dervid. Gifve Gud det icke går på samma sätt med den hyperorthodoxa gudlighet, utan förstånd och hållning, som predikas från samma kathedrar. Jag har mina skäl att frukta att den aflägsnar alla bättre och sjelfständiga sinnen från Christendomen, likasom en oförståndig Idealism kastar oss endast djupare in i Materialismen. För öfrigt veta vi ju ännu icke hvart Geijer vill hän, och sjelf vet han det, med sitt hugskottsgenie, ännu mindre. Wallin med sin exemplariska oförmåga för all logisk deduktion, all konsequens och reda, kommer aldrig att bli farlig i Uppfostringsläran. Det är fraser och ingenting mer, som hvarken störta eller bygga något undervisningssystem. Emedlertid är det bedröfligt att se huru galna våra Genier äro.

Vill du ej hålla ditt inträde under Geijers direktorat, så behöfver du ju endast vänta tills 1 Juni, då det är slut.

Men i allt fall har du ingenting att frukta af honom. Dertill är han mycket för ärlig och rättänkande. Har du tillfälle så skicka mig ditt Tal till genomläsning.

Vidare en annan gång, nu hinner jag ej mera. Gör och verka hvad du kan för oss arma Smålänningar. Helsa Hilda som ännu alltjemt ligger mig i tankarna — och hjertat.

Din
Vän
Es. Tegnér.

*

Till A. Virgin, född Tornérhielm. 72.

Det bref hvarmed min älskade Landshöfdingska hedrat mig gjorde mig den första glädje jag haft bland all den jemmer som här omgifver mig; ty sköna själars deltagande är dock den verksammaste tröst man vid sådana tillfällen kan påräkna. Ryktet har ingenting öfverdrifvit i afseende på vår olycka, och Vexiö är verkeligen i grund förstördt. 59 hus äro nerbrundna, men de voro de största och rymligaste i staden, 101 familjer husvilla, utgörande 720 personer. Ännu återstå väl omkring 60 hus, men de äro för större delen obetydliga och bebos af de allra fattigaste. Hvad som ökar olyckan är att småländska besparingssystemet äfven gjort sig gällande vid Brandförsäkringen, hvarigenom nästan intet hus är assureradt mer än till sitt halfva värde. Min måg, Baron Rappe, som hade ett bland de större, förlorade härigenom 4 à 5,000 rdr bko. En mängd lösören blefvo visserligen bergade, men så förstörda, att fördelen är ringa derutaf. Landshöfdingshuset var bland de första som brann. Mörner har väl skrifvit hur hans familj blifvit placerad, Biskopshuset som ligger ett godt stycke utanför staden var derigenom utom all fara, och jag har derigenom haft

den glädjen att kunna härbergera 60 à 70 personer dagligen, till dess de efterhand kunna få sig någon annan lägenhet.

Den allmänna nöd som går öfver landet och hindrar mången, som annars gerna skulle vilja hjelpa, försvårar äfven vår belägenhet. Jag tviflar icke på att Ers Nåd i sin krets verkat hvad som är möjligt för att bereda de lidande någon lindring; men jag vet äfven att tiderna äro ovanligt tryckande i Halland.

Skolan som i dessa dagar skulle sättas har jag måst aflysa tills vidare. Gud vet när den åter kan samlas. Läroverkets hus och Kyrkan, jemte Rådstuga och några andra publika hus äro räddade.

Jag hade haft det hoppet att i höst eller åtminstone till marknaden få se Herrskapet i Vexiö; men glada förhoppningar uppfyllas sällan. I sommar kommer jag troligtvis på Hallandsgränsen i Embetsförrättningar, och skall försöka att då få tillbringa ännu en afton eller två, sådan som den sista oförgätliga i Halmstad.

Mörner sade mig, men först i går, att Ers Nåd önskar sig ett exemplar af PrestmötesHandlingarna. De kunna föga interessera Fruntimmer, men jag bifogar dem likväl. Huru gerna skulle jag ej sjelf vara i deras ställe!

Vördnadsfullt, vänskapsfullt, och ännu mer

Es. Tegnér.

Östrabo d. 25 Febr. 1838.

*

73. Till C. G. von Brinkman.

Östrabo d. 4 Mars 1838.

Jag tackar dig af hjertat, bäste Brinkman för det deltagande du visar vår olyckliga stad. Efter menskligt utseende kommer den dock ännu i flera år att ligga i sin aska.

Det var väl endast 8 hus, för det mesta obetydliga, som alls icke voro brandförsäkrade. Men det öfriga, de största och bästa, voro det på ett sätt, som gör hjelpen från detta håll obetydlig och otillräcklig; ty Småländska hushållsprincipen hade äfven här gjort sig gällande så att nästan intet hus var brandförsäkradt till sitt halfva värde. Verkeliga värdet af de afbrända husen var åtminstone 300,000 rdr bko, hvaremot Brandförsäkringssummorna ej uppgå till mera än 139,000. På enskilta bidrag, huru rika de ock må bli, bygges ingen stad ny. Enda möjligheten härtill vore, om vi finge, som Wenersborg, ett lån af Statsmedlen, till en början rentefritt och sedan med lindriga betalningsterminer. Allt detta beror först och främst på Kungen, och sedan på Skogman. Ömkeligt blir det likväl om enda staden i hela länet, medelpunkten för borgerliga Styrelsen, enda afsättningsorten för mer än 100,000 mskor, sätet för Stiftets förnämsta Läroverk, skall alltför länge ligga i sitt grus. Provinsens fattigdom och den förestående hungersnöden i sommar förvärrar också våra utsigter: hvad hjelp vi derifrån kunna vänta blir ringa. Vårt hopp står till städerna, heldst de större; och jag skrifver mig trött, från morgon till qväll, på tiggarebref både till Stockholm och Götheborg. Af Mörner har jag ingen hjelp: han är oefterrättelig och slapp till en grad som är obegriplig. Heurlin deremot är rådig och rask, men hvad kan han uträtta? Hans hus brann icke, icke heller mitt, som ligger ett godt stycke från staden. Deremot hade vi begge den tillfredsställelsen att kunna herbergera hvardera 60 à 70 personer dagligen, af hvilka några ännu till en del äro qvar. Det var egenteligen de bättre i staden som blefvo husvilla; och de känna så mycket djupare sin olycka som de äro vana vid beqvämligheter, och nu måste inqvarteras i de qvarstående kyffena, ofta endast med ett eller två rum för en talrik

familj. Möbler räddades visserligen, men blefvo mycket skadade; och mången hade gjort bättre att försöka berga staden än bord och stolar. Nästan alla matvaror och ofantliga förråd af ved brunno opp. Från närmsta städer och äfven från landet ha vi dock redan fått icke obetydliga bidrag i lifsmedel och omkring 5 eller 6,000 rdr i pengar. Det tjenar att afhjelpa de första behofven för dagen, men bygger ej staden. Elden kom lös i ett litet trähus som Rappe hade bredvid sitt stora, och som var uthyrdt till en Handskmakare. Den yppade sig dock först hos en af hans hemmavarande drängar, troligen uppkommen af öfverdrifven eldning eller någon spricka i röret. Sjelf var han frånvarande på kommendering i Malmö, och hans familj har varit här hos mig sedan början af December. Hans förlust går minst till 4,000 rdr bko. Han bygger ej vidare i Vexiö, utan ämnar att flytta på landet, så snart han kan få sig någon mindre Egendom.

Skolan har jag varit nödsakad att aflysa tills vidare, men skall försöka att kunna öppna den till påsk, ehuru svårt om ej omöjligt att finna husrum och mat för 2 à 300 pojkar i den trångbodda staden. Man kan icke heller bivuakera under en sådan årstid, och vintern, som ännu alltjemt fortfar lika sträng, hotar oss med en sen vår. Egentligen begriper jag icke hvarför andra än björnar och vargar bosätta sig i ett sådant land, som vårt kära fädernesland.

Så snart du möjligtvis kan gå ut, så ber jag dig tigga och insamla å mina vägnar, helst hos de rika, för Vexiö. Hvad du får kan skickas till mig.

Både min hustru, Thilda och Disa helsa och tacka hjertligen för ditt deltagande. Rappe är för närvarande hemma några dagar på permission, men måste resa vid slutet af vickan. Familjen blir emedlertid här, som förut.

Hvem skall nu in i Akademien efter Exc. Mörner? Skulle det ej vara tid att tänka på Grafström, för Franzéns skuld?

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

Till J. Wåhlstedt. 74.

Östrabo d. 15 Mars 1838.

Bäste Wåhlstedt!

Tusende tacksägelser för det vänskapsfulla brefvet med inneslutna 1215 rdr bko, samt allt det besvär deras insamlande förorsakat dig. Du är alltid den gamle, redlige och oegennyttige vännen, som aldrig skyr någon möda der du kan tjena och hjelpa. Tack derföre ännu en gång å mina och den olyckliga stadens vägnar. Elden kom lös i Rappes gård, egenteligen i en liten träbyggnad honom tillhörig, som beboddes af en hyresman, Handskmakare Barent. Troligtvis hade röret varit bristfälligt. Rappe sjelf var i Malmö, hans hustru och barn ha bott hos mig sedan början af December, och stadna förmodligen qvar till hösten, då R. hoppas få sig någon egendom på landet, ty han vill ej bygga mer i staden. Förstörelsen var förskräcklig i början: de bästa och förmögnaste familjer[na] voro husvilla, och jag hade hela första vickan 60 à 70 personer att herbergera och föda. Nu har villervallan något satt sig, och de fleste äro inquarterade, efter omständigheterna, i de hybble som återstå af staden, och som utgör Masthugget i Vexiö. Hvad som ökar olyckan är att Brandförsäkringssummorna voro så sparsamt tilltagna att knappast hälften af den verkeliga förlusten derigenom betäckes. Det är således föga utsigt att staden ännu på flere år kan uppbyggas, så framt vi ej genom Regeringens bemedling få ett större lån på billiga

villkor. Man har dock gifvit oss hopp härom, och Landshöfdingen är i den afsigten rest till Stockholm; men det är en obetydlig, nästan löjlig personage och jag fruktar han ingenting kan uträtta. Emedlertid äro bidragen från alla håll betydliga. I pengar stiga de redan vida öfver 20,000 rdr bko, och icke obetydligt i byggnadsmaterialier, säd och lifsmedel. I sistnämnda afseendet är nöden, åtminstone för dagen, afhulpen.

Från James Dickson har jag ytterligare fått 50 rdr bko, men under samma villkor som de föregående, hvilka ej litet bry mig. Det är ett misstag som ligger till grund derför. Det var ingalunda de fattiga, utan de anseddaste och förmögnaste som det brann för. Det [är] således egenteligen fråga om byggnadshjelp, icke om allmosor för att uppehålla lifvet. Förlägenhet i det afseendet fans visserligen också (ty alla matvaror brunno) men det var endast de första dagarna. Jag tänker att utdela dessa villkorliga gåfvor till Tjenstehjonen, som äfven förlorat mycket och otvifvelaktigt äro de fattigaste. 30 à 40 ibland dem ha äfven, under bergningen, förfrusit hand och fot, och flere måst amputeras; ty kölden var förskräcklig.

Farväl, redlige Wåhlstedt. Helsa tusenfaldt din Fru. Blir det möjligt så kommer jag till Er i sommar. Bed Merkurius smörja stöflarna.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

75. Till Hilda Wijk, född Prytz.

Östrabo d. 16 Mars 1838.

Huru skall jag kunna tacka dig som jag borde, älskade Hilda, för ditt vänliga bref och det deltagande du visar

för mina arma Vexiöboar? De förtjena det åtminstone genom sin olycka, ehuru mycken fördom jag annars hade emot dem. Det är ingalunda de fattigaste, utan de bästa och förmögnaste husen, la crême de la ville, som förstörelsen drabbat. Det är ömkeligt att se familjer, från barndomen vana vid välstånd och beqvämlighet, sammanpackade i ett par små rum af ett hybble, der ingen slags trefnad är möjlig. I mitt hus är inquarteringen nu för det mesta förbi. Endast min dotter med familj och domestiker äro ännu qvar. De ha varit här alltsedan början af December, då Rappe blef kommenderad till Malmö, och stadna väl qvar åtminstone till hösten då Rappe, som icke vidare vill bygga i staden, hoppas kunna få sig en egendom på landet. Hvad som ökar stadens olycka är att Brandförsäkringssummorna voro så hushållsaktigt tilltagna att de knappast betäcka hälften af den verkeliga förlusten. Några hus, ehuru få och obetydliga, voro alls icke brandförsäkrade. Det ser således mörkt ut med stadens återuppbyggande, åtminstone för flere år ännu. Emedlertid äro bidragen betydliga, både i pengar, säd och lifsmedel, och i sistnämnda afseende är nöden, för dagen åtminstone, afhulpen. Vi ha äfven hopp att, genom Regeringen, få ett publikt lån på billiga villkor, hvarförutan staden verkeligen icke kan byggas.

Elden bröt först ut i Rappes gård, der endast tjenstefolk och hyresgäster bodde, troligtvis genom ett vanvårdadt rör. Det skedde kl. 2 om natten, just som en Bal slutades. Förstörelsen och förströelsen voro alltså grannar, efter vanligheten. Detta var ändå en lycka i olyckan, ty en timma sednare hade troligtvis flere menniskor blifvit innebrända. Bland de brandskadade är äfven Emilie, som dock bodde för hyra; men hon har gjort stora förluster i linne, garderob och nipper. Äfven min korrespondans med henne, 6 à 700 bref, gick förlorad. Flere gånger, och äfven kort före elds-

vådan, hade jag begärt dem åter; men hon vägrade alltid, ehuru de ej kunde ha något värde för henne nu mera, men väl för mig. Ty de innehöllo mitt hjertas historia, »a sorry Tale» under 4 el. 5 år, de lyckligaste, men också de olyckligaste af min lefnad. Nu äro de aska; vore äfven det hjerta så, ur hvars djup de voro skrifna! — — . . .

Blir det mig möjligt så reser jag i sommar åter till Götheborg. Du vet nog hvad det är som drar mig dit, eller rättare ditutanför. Misstyck icke det, älskade Hilda. Hvarföre skulle jag vara kallare än alla andra som ha den lyckan att se och känna dig? Du kan omöjligen ta någon ombrage af att finna dig beundrad, ja tillbedd af en stackars poët, med grått hår, men med ungt hjerta. På sin höjd ville jag erkänna din rättighet att skratta åt honom. Men — huru du också skrattar, så ber jag dig på det ömmaste, att då och då, och så ofta du kan, gläda mig med några rader. Du vet icke hur dyrbara de äro för ett känsligt och svärmande sinne, enkling efter lifvets glädje. Det finns ingen annan tröst för ett så djupt såradt hjerta som mitt, än deltagande och välvilja af dem man framför andra värderar.

Till Wijk skrifver jag, så snart han kan vara återkommen från Fastingen.

Farväl, älskade Hilda. Glöm icke, utan trösta och uppmuntra snarare din trogne, men förstämde och olycklige

Vän

Es. Tegnér.

*

76. Till C. G. von Brinkman.

Östrabo d. 20 Mars 1838.

Bäste Brinkman! Jag har att tacka dig för 2:ne bref, och dessutom 100 rdr bko till de brandskadade: ett fri-

kostigare bidrag än jag tycker du bordt ge, relatift till dina tillgångar: och det gör mig särskilt ondt, att du, för att åstadkomma denna summa, måst sälja ditt akademiska silfver, otvifvelaktigt det bästa beviset på Akademiernas verksamhet. Haf emedlertid tack och ära både för hvad du sjelf gjort, och hvad du narrar andra att göra. Erke-Biskopens åtgärd är hedrande, välment och som jag hoppas äfven verksam. Om man också ej räknar mera än en $^1/_2$ rdr bko (och mindre ger väl ingen) så uppkomma ändå 1000 rdr bko, ty upplagan är 2000. Pietas ad omnia utilis. I öfrigt tviflar jag på att han förmår många att indraga sina vanliga middagar. Fåfänga och sällskapssjuka äro dertill alltför mäktiga krafter i tiden. Denna uselhet går tyvärr öfver land och rike, och skonar ej heller småstäderna, der sällskaps-, förlustelse-, umgängessjukan framträda i sin råaste form. För ett par år sedan hade jag tillfälle att utmåla den con amore i ett Skoltal, som naturligtvis togs mycket illa af Vederbörande. Jag bifogar det härjemte, i fall det skulle roa dig att se hur jag tänker om umgängestonen i Vexiö, som jag fruktar ej är mycket olika den i Stockholm. Det förklarar äfven om jag blifvit litet folkskygg och misanthropisk, som man förebrår mig, och drar mig så mycket jag kan från allt umgänge både munteligt och skrifteligt. Men skicka mig Talet åter: det är mitt koncept.

Insamlingen för de Brandskadade går bättre än jag vågat hoppas. Omkring 30,000 rdr bko äro redan influtna, dessutom allehanda spanmål och byggnadsvirke. Skånska Städerna ha i synnerhet utmärkt sig; men jag har också der många bekanta, både Karlar och Fruntimmer, som jag kunnat skrifva till. Damerna ha i synnerhet varit verksamma. I Götheborg tror jag Hilda Wijk skaffat omkring 2000 rdr bko af Handelsmännen. I Halmstad har Landshöfdingskan Virgin, en söt menniska, skaffat mycket

pengar, och håller nu på att arrangera ett sällskapsspektakel.

Allt detta kostar mig många artiga bref, väl stundom också några rim. Jag hade icke trott att jag någonsin skulle komma att göra mig så mycket omak för Vexiö, som dock egenteligen är en räfkula; men »res sacra miser». Gifve nu Gud att Landshöfdingen som rest till Stockholm kunde utverka oss anslag på 9:de Hufvudtiteln till tomtläggning och sedan ett publikt lån på billiga villkor, så kunde staden kanske om ett par år vara återbyggd. Men jag fruktar Mörner är icke mannen att drifva en sådan negotiation. Jag hade velat skicka Heurlin med honom; men han är, som alla obetydliga menniskor, mycket jalou om sitt anseende.

De liberalas Recensioner öfver Atterbom äro så usla att det ej lönar mödan att förlora ett enda ord derom. I Geijers är visst mycket sant och träffande; men han gör honom heller icke full rättvisa, och i allt fall har du rätt deri att sådana anmärkningar väl kunde sägas till en vän, men icke gerna skrifvas till Allmänheten, helst i det förhållande hvari A. står till den sistnämnda. Jag vet icke hvad jag skall tänka om Geijers Litteraturblad, och hvarthän han vill med sin Apostasi. Jag fruktar också att han ej rätt vet det sjelf, och då äro vi andra ursäktade. Öfver uppfostringsfrågan åtminstone måste han väl yttra sig något bestämdare än som hittills skett, och i hvad mening, under hvad villkor han gillar Wallins förslag i saken. Mig förefaller det betänkligt. Hvad Latin och Grekiska tror du att en pojke skall lära, som icke får börja dermed förr än vid 13 års ålder? Det är sant att jag sjelf började ännu sednare; men jag tviflar på att alla medföra min fattningsgåfva, min arbetshåg och i synnerhet mitt minne (sådant det var på den tiden) till studierna. Och halfstudier ha vi, tänker jag, redan nog förut. »Drink deep, or taste not the Pierian

spring.» Geijers så kallade affall bekymrar i synnerhet Wingård. Jag vill först se hvad det innebär. Inskränker det sig till UpsalaFilosofi och dito kritik, så har jag ingenting deremot; men Grammatiken ville jag gerna han skulle lemna i fred.

Successionen i Sv. Akademien är ännu god tid att tänka på. Jag har visst ingenting emot Excellenserna, de kunna tvertom vara bra att ha ibland, helst i den prekära ställning hvari Akad. nu befinner sig genom arrendet för Stats-Tidningen. Det är icke för vitterheten men för pensionerna som de äro vigtiga. Men det är icke nog att de äro Blå, de måste äfven vara mäktiga och ha inflytande vid Hofvet. Detta fruktar jag är icke förhållandet med Å. Jag har hört nämnas ett annat högdjur som är blå ifrån topp till tå, och derjemte allsmäktig, men som också rekommenderar bättre än han stafvar, stackars Herre. Jag hoppas ingenting blir deraf, ty det vore dock alltför starkt. Skall man välja efter, eller emot samvete och öfvertygelse, »that is the question»? I förra fallet kunna vi ej gå förbi Grafström, i sednare ha vi en oändlighet att välja på. Du hör kanske hur det låter deruppe.

Jag hade några dagar en stark katarr, men är nu fullkomligt återställd. Min hustru deremot har legat länge af fluss i hufvudet, men är nu bättre. Både hon och flickorna be helsa dig. Heurlin likaledes. Frågan om hans Stats-Sekreterareskap, hvarom så mycket lär talas i Stockholm, har aldrig blifvit väckt till honom från Vederbörande. I allt fall tror jag icke han emottoge ett sådant förtroende. Jag tänker H—f förestår både HofKanslersEmbetet och Portföljen — lika väl, och begge på en gång. Önskeligt vore dock om han lemnade den sista före Riksdagen, då han troligen blir afsatt.

Tuus

* *Es. Tegnér.*

77. Till H. Reuterdahl.

Östrabo d. 2 April 1838.

Gud välsigne dig, min kære Reuterdahl, för all den godhet och välvilja du visar min stackars Christofer, både när han är sjuk och frisk. Laga nu endast att han får någonstädes hemta tjenlig mat för Konvalescenter när han börjar tillfriskna, och då aptiten plär vara stark. Hufvudsaken är likväl att han ej går för tidigt ut efter kopporna, som skall vara mycket farligt. Bind honom derföre eller tjudra honom åtminstone i rummet. Ett recidif plär i sådana fall vara värre än sjukdomen. Låt hans Läkare (jag vet ej hvem det är) äfven anbefalla honom det samma. Jag litar i denna sak helt och hållet på din vänskap och omtanka, ty sjelf har han just ej mycket af den sistnämda.

Jag fruktar det samma som du, nemligen att Christ. begagnar sin sjukdom såsom pretext för att få ännu vidare uppskof med sin Examen. Jag skall med första sjelf skrifva honom till härom, har emedlertid i dag i bref till Faxe sökt prevenera honom att hålla samma ton. Jag behöfver ej säga dig hur orimligt det förefaller mig, ja nästan löjligt att han på detta sätt bortkastar pengar, förspiller tid och försummar sitt egentliga yrke, som tills vidare är Skolan. Vi ha i Upsala en Student, Baumgarten, som nu är 40 år gammal, och i 20 år studerat till graden. Det är en lärd åsna som nödvändigt vill ha hedersrum, det han dock aldrig får, om icke bland Hospitalshjonen. Det är icke kunskapsbegär, utan fåfänga, dum, barnslig bondhögfärd som drifver honom till denna galenskap. Hos Christofer hoppas jag det hufvudsakligen är timiditet och bristande beslutsamhet; men jag fruktar att äfven någon falsk ambition ingredierar. Läs du lagen för honom, så att han känner det. Så snart han blir litet friskare skall jag ej heller försumma mig.

Jag har ännu icke beslutat huruvida jag i sommar reser

till något bad. Men i allt fall hoppas jag och ber dig på det högsta att t. ex. vid Midsommar helsa på mig. För mig har det icke brunnit och jag har rum nog, mat och vin nödtorftigt. Det skulle gläda mig rätt mycket att få träffa dig en gång och samtala om allehanda. Det passade också rätt väl att du fore upp med Christofer och Emma, då du åt den sistnämda kunde tjena som förkläde . . . Men han är väl så vettenskaplig och theologisk att han alls ingen ombrage ger. I annat fall kunde du lemna honom hemma, som St. Combabus gjorde. Välkommen med eller utan!

Vår insamling går bättre än jag hoppats. Skåningarna, städer och land, visa sig i synnerhet frikostiga. Mina många bekanta i Stockholm, som EBiskopen och flere andra, visa sig äfven mycket nitiska och verksamma. För mig är Vexiö, om intet annat, likväl *Skolans* stad; och i det afseendet gläder det mig, om jag genom mina många bekanta kan verka något till dess fördel. Mina abituri tar jag in vid påsk för att i vanlig ordning dimittera dem vid Midsommar. Det gör dem godt att få repetera litet, och sedan få sommaren på sig att tigga offer. Kopporna börja dock gå häromkring, och det skulle vara bra fatalt om de ännu en gång tvunge mig att upplösa Skolan. Jag hade mycket att skrifva om, bland annat om din Encyclopedi, säkerligen den bästa Bok som på länge blifvit tryckt i Sverge. Men den välsignade Brandkommitén hvari jag för närvarande är Ordförande tvingar mig att dagligen skrifva en mängd bref som upptaga all min tid och göra ett märkbart afbrott i min vanliga klassiska lättja. Tusen helsningar från de mina, synnerligast min Hustru, som länge legat sjuk, men ändå tackar dig för Christofer. Håll honom nu i örat, och välkommen opp med honom.

Vänskapsfullt

* *Es. Tegnér.*

78. Till B. von Beskow.

Östrabo d. 8 April 1838.

MkBror! Jag har tvenne bref att tacka dig för, och dessutom Andra Delen af Atterboms Dikter. Det är vidrigt att se hur den arme A. sönderslites af pöbelTidningarna. Deras oskicklighet i dylika frågor är likväl så notorisk, deras ilska och partiskhet så påtagliga, att jag hoppas Förf. derpå vinner mera än han förlorar. Recensionen i Upsala LitteraturTidning, ehuru skrifven i en annan Anda, är dock alltför ytlig och obetydlig. Med Geijers är jag icke heller nöjd. Den må innehålla mycket både sant och träffande. Men det är dock sanningar som man väl kunde *säga* en vän, men som ej derföre just borde anförtros åt Allmänheten, helst i de Termer hon nu står med A. Gud hjelpe oss för vår vittra Kritik, som antingen går ut på chikan, eller också går »högtbeskenad» på styltor. Jag nekar icke att jag har en mäktig Antipatie emot den. Både A. och Stagnelius äro visserligen verkeliga Poëter, men jag fruktar att de aldrig bli populära i Sverge. Der ligger någon ting främmande och onationelt i hela deras verldsåsigt, som aldrig slår an i klara sinnen. Det förbannade metafysiska Skedvattnet, det må nu vara Gnostiskt eller Schellingianskt, upplöser och bortfräter äfven den herrligaste poëtiska Organism. Gifve Gud att våra verkeliga Poëter lemnat denna herrlighet orörd åt Tyskarna, som med sitt grumliga blod äro Europas Hemorrhoider. Tacka du Gud som bevarat din Sångmö för »taggar der du vet», och fråga icke efter hvad hundarna skälla för eller emot. —

Vår insamling för de brandskadade går bättre än jag vågat hoppas. Omkring 40,000 rdr bko ha vi redan fått. Det är likväl ogrundadt hvad jag hört man utspridt i Stock-

holm att förlusten på detta sätt skulle vara i det närmaste ersatt. Den stiger till omkring 200,000 rdr. Så mycket mera är jag EBiskopen, dig och mina andra vänner förbunden för den nit och framgång hvarmed I, hvar och en i sin krets, befordren saken. Din krets är nu gifven, nemligen fruntimmerskretsen, der du som jag fordom voro verksammare; men någon tacksamhet för allt hvad vi gjort i bättre tider böra vi dock kunna påräkna . . . För öfrigt är omöjligt att få Vexiöboarna att bygga i sten, ehuru mycket jag ifrat derför. På sten är likväl ingen brist, och den kostar ej mera än transporten. Men kalk måste hämtas från Gottland och ler finns ej heller i landet, utom det symboliska hvari jag trampar. Derföre bygges allmänt i träd, hvilket är det samma som om en Bildthuggare arbetade i morot. Bättre dock trähus än inga.

EBiskopen skrifver att Stockholmskorna ej vilja för något pris afstå från sina kalaser och baler. Det är att gå dem för nära på lifvet, eller som han kallar det, att gripa dem för djupt i barmen. Vid andra tillfällen torde de ej vara så obevekliga i den vägen.

I VettenskapsAkad. röstar jag på Wingård efter Mörner. Men hur går det i Svenska? Brinkman börjar åter att äflas med sin Åkerhielm, och får förmodligen Agardh med sig. Visserligen är han blå, men jag fruktar, icke så mäktig hos Vederbörande som jag önskade. Skall man ta emot blånad och blodvite, så skall man ha något derför. Franzén lär nu vara i Sthlm. Hvad säger han om sin Grafström? Helsa honom mycket ifrån mig.

Min hustru har legat sjuk i 6 vickor, börjar dock nu att blifva bättre och kan sitta uppe. Christofer ligger i kopporna i Lund. Hela Rappes familj med barn och domestiker bo ännu alltjemt här och stadna qvar till hösten, eller till dess han kan få sig någon egendom på landet; ty hädanefter

vill han ej bo och bygga i Vexiö. Det grämer i synnerhet Göthilda att elden kom lös i deras hus, ehuru under deras frånvaro, och utan allt deras förvållande.

Helsa din Fru och alla andra vänner och bekanta.

Tuus

Es. Tegnér.

Kan du icke skaffa mig en Nordstjerna åt Doktor Elmgren, min äldsta Consistorialis? Ldshöfdingen skaffar en sådan grannlåt åt en af mina Häradsprostar, och jag vill ej gerna vara sämre än han, ehuru det är Ldshöfdingen i Jönköping. Med nästa post skrifver jag till Schulzenheim och anmäler honom. Gör hvad du kan hos Vederbörande . . .

*

79. Till J. J. Berzelius.

Östrabo d. 8 April 1838.

Bäste Berzelius! Jag bifogar härhos min omröstningssedel som lyder på Wingård. Allmän Lärdom är, som du vet, en temligen allmän sak, der Sockenskolorna ej äro allt för vanvårdade. Vi Herrar af 9:de klassen utgöra Akademiens Lejonsvans, vi äro som 5:te klassen i Beväringen, som aldrig går ut, vi utgöra stoppgarnet för hälen af Vetenskapernas ullstrumpor.

»Nos numerus sumus & fruges consumere nati».

Med oss tas det derföre ej så noga, endast vi läsa rent och förstå enfaldigt . . . Dessutom äro vi skyldiga Wingård någon upprättelse för allehanda motgångar.

Hur tänker du om successionen efter Exc. Mörner i Svenska Akademien? Jag hör der talas mycket om Åkerhielm och insisteras derpå att vi nu ej ha några Mecenater

ibland oss, några Statsråd som kunna hjelpa och skydda oss inför Thronen. Principen kan vara riktig, och Å. hör väl till de *Blå:* men hör han derföre äfven till de mäktiga och inflytelserika? Jag inklinerar mycket för Grafström, dels för hans egen, dels för Franzéns skuld.

Insamlingen för de Brandskadade går bättre än jag vågat hoppas. Få vi, som det nu säges, ett rentefritt Lån af 100,000 rdr så hoppas jag staden om ett par år skall vara återbyggd. Derför tacka vi då i betydlig mån ErkeBiskopen och mina andra vänner och gynnare af begge könen, som interesserat sig för saken. Jag erkänner med tacksamhet i denna väg min förbindelse äfven till Damerna, som alltid bära Eldsläckningsanstalterna med sig.

Helsa Poppius som jag hoppas återfick den glömda käppen. Likaledes, och på det ömmaste, hans Fru, som tyvärr ingenting glömt hos mig. Sist, men icke minst, Betty. Jag hoppas du långt före detta intagit henne i de högre klasserna af din VettenskapsAkademie. Det vore både synd och skam att låta henne sitta qvar i den 9:de.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

Till C. G. von Brinkman. 80.

Östrabo d. 12 April 1838.

Jag tror, bäste Brinkman, att jag åter har två bref att tacka dig för. Det vissa är att jag har mycken vänskap och nit för vår stackars afbrända stad att tacka för, liksom många andra bland mina vänner som vid detta tillfälle hjelpt mig. Genom den ännu fortgående insamlingens betydlighet som verkeligen öfverstiger hvad jag vågat vänta, och det stora lånet från Regeringen som blifvit beviljadt på

ganska liberala villkor, börjar jag hoppas att staden om ett par år skulle kunna vara återbyggd. Sjelf har jag föga eller intet kunnat bidraga dertill; men mina vänner ha varit så mycket verksammare, och det är till dem som vi alla stadna i den högsta förbindelse. Äfven Mörner, som nu är hemkommen, har uträttat sitt uppdrag bättre och lyckligare än jag trodde honom om.

Jag har haft två bref ifrån Friherrinnan, som också yrkar på Å:s inväljande. Visserligen äro hennes och ditt förord af stor vigt hos mig, visserligen är också kandidaten Blå: »sed nimium ne crede colori». Jag erkänner att vi behöfva en Mecenat ibland oss som kunde medla mellan Akad. och Kungen, af hvars välvilja och understöd Akad:s ekonomiska existens vid så många tillfällen beror; men säg mig uppriktigt tror du Å:s personliga inflytande hos Kungen är sådant att han i detta afseende kan vara oss till någon väsendtlig nytta? Jag har hört mycket olika tankar derom. Att för intet ta emot *Blånader* är icke så godt. Jag medger gerna att han är den vittraste vi nu ha, af den färgen; men du vet att det ej vill säga mycket. Huru skola vi dessutom med heder komma ifrån Grafström, synnerligast för Franzéns skuld, som nu lär vara i Stockholm, och troligtvis blir öfver valet? Du ser att jag är mycket obestämd, och jag vet alls icke hurudan tonen i denna sak är inom Akademien sjelf. Beskow yttrar sig icke deröfver, och jag känner ej heller Wallins tanka.

Efter begäran skickar jag dig härhos din Elegia ad Tranerum. Det är beundransvärdt hur du uppfattat icke blott det poëtiska uttrycket, utan äfven hela Andan af Romersk Skaldekonst, alldeles som du aldrig skrifvit vers i andra språk. Och det är dock denna Latin, i min tanka det bästa bildningsmedlet, om icke det enda möjliga för gossen, som Geijer vill skall uppskjutas till 13 el. 14 året, då man seder-

mera aldrig lär det! Jag undrar dock mindre på Geijer, som aldrig varit Latinare, och det luktar Apothek ur alla hans disputationer, än på Wallin som förstår saken bättre, och har sinne för Elegantia Romana.

Det är väl att G. och Atterbom förlikas så godt. Det ligger också i Geijers sinne något så rent och ideelt att man ej kan bli ond på hans allra absurdaste saker, icke ens på det afgörande sätt hvarpå han oftast föredrar dem. Om Atterb. gör det mig ondt. Han, liksom Stagnelius, äro onekeligen verkligt poëtiska Naturer; men det ligger någonting så främmande, så onationelt i hela deras verldsåsigt att de aldrig kunna få någon popularitet i vårt land, som dock vinnes genom långt underlägsna gåfvor. Den spekulativa riktning deras Poësi tagit öfverensstämmer ej med vårt nationallynne. Förlusten är ringa både för filosofi och skaldekonst. — Min hustru har i 6 vickor varit krasslig, för det mesta sängliggande. Hon är ännu icke rätt bra, kan dock stundom vara uppe. Vi frukta för frossan. Deremot är min systerdotter (Fru Mellin) ganska svag, har dagligen hektisk feber och öfverlefver troligtvis ej våren — i fall vi annars få någon vår i år. Christofer har legat i kopporna i Lund. Du ser att jag icke heller är utan sjukdomsbekymmer i min familj. Men Thilda och Disa äro raska, och be äfven som deras Mor mycket helsa. Likaledes Heurlin.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

Till A. Virgin, född Tornérhielm. 81.

Jag förstår icke rätt hur min älskade Landshöfdingska kan fästa så mycken vigt vid det omtalta ryktet. Sådana

rykten flyga ju nu för tiden alltjemt, som läderlappar omkring landet; och det bästa man kan och bör göra är att förakta dem. Jag har verkeligen ingenting att förlåta i denna väg; och om något fel blifvit begånget, så är det på min sida, som ens nämnde en sådan absurditet för Mörner som endast skrattade derål. Emedlertid bör jag bekänna att jag gerna felar ännu en gång — ja flere, om jag icke på annat sätt kan utverka mig den glädjen att få några rader af en så kär hand. Jag ber Landshöfdingskan vara öfvertygad att jag felar ganska ofta, och således rätt väl förtjenar att visas tillrätta.

I slutet af månaden reser jag till Jönköping, för examina och dimission. En Kyrka i granskapet skall jag äfven viga Pingstdagen. Det är samma Församling der Hamilton bor, och dit jag vet att Landshöfdingskan ibland plär resa. Tänk om jag kunde hoppas att få se en uppenbarelse — från Halmstad vid det tillfället. Var så nådig och låt mig veta om jag kunde ha något att hoppas i den vägen. Dock — sådant är väl skamlöst begärdt.

Förlåt ännu en fråga. Der nämndes i fjol att Badinrättningen i Halmstad skulle utvidgas, till någon likhet med den Götheborgska. Har det blifvit något deraf? Det är vigligt att veta för en viss badgäst som kanske i sommar ämnar att resa i *rena* afsigter (det vill säga i afsigt att bli ren) till något Bad på vestra kusten. Han behöfver tvätta både sot och skoldam utaf sig. Blif icke ond öfver min frågvishet; men sedan vår afbrända stad icke så snart lär kunna hoppas — en försköning, är det billigt att man söker det Sköna — derutanför.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

Östrabo d. 12 April 1838.

*

Till A. von Hartmansdorff. 82.

Östrabo d. 15 April 1838.

Min högtärade Herr Bror!

Då Heurlin, såsom Pastor i Staden, naturligtvis bättre och i mera detalj än jag känner fattigvården i Vexiö, så blir det onekligen bäst att han reser, och han är äfven färdig dertill. Såsom Ledamot både i Byggnadskommitén, Nödhjelpskommitén och Ordförande i Fattigvården, i denna kritiska period, har han likväl svårt att komma ifrån staden, och förr än d. 24 April är det rent omöjligt; men helst såge han om han finge dröja till d. 1 Maj för att arrangera en hop af det angelägnaste; allt naturligtvis under den förutsättning att sådant ej onådigt upptages af H. M. Konungen.

Det är väl sant att StiftsStyrelserna blifvit hörda öfver det löneförslag som 1832 års Revision afgifvit. Men, om jag icke misstar mig, stadgar likväl ett sednare Riksdagsbeslut af 1835 att före LöningsStatens definitiva uppgörande Domkapitlerna böra ännu höras. Det säges äfven att flere, icke obetydliga besparingar på anslaget äro gjorda, som väl måste användas till det ändamål hvarför det är gifvet, så framt vi skola kunna hoppas dess fortfarande. Af dessa skäl har jag trott att Konsistorierna borde än en gång få yttra sig.

Jag kommer i förlägenhet för hushyra till de Böcker, som skola qvarlemnas i Jönköping. I slutet af nästa månad reser jag förmodligen dit och skall då söka att uppgöra saken.

Det har aldrig varit min mening att den föreslagna förändringen i Läsordning skulle sträcka sig till Skolan, endast till Gymnasium. För barn äro 5 timmars läsning på

förmiddagen utan tvifvel för mycket, men icke för ynglingen som bör kunna begagna de lediga eftermiddagarna till egen läsning. Då emedlertid denna Termin blir så kort, tror jag icke det lönar mödan att för den göra någon ändring.

Skolan sättes på Onsdag. Jag är icke utan bekymmer för gossarnas sammanpackning, i synnerhet om kopporna, som gå i hela landet, skulle komma till staden. Det skulle vara högst obehagligt om jag, af denna orsak, vore nödsakad att åter afbryta undervisningen, som man måst göra i Lund.

Min vördnad för din Fru. Min hustru har legat sjuk i 6 vickor, och är ännu ej återställd ehuru något bättre.

Vänskap och högaktning

Es. Tegnér.

*

83. Till M. von Schwerin, född Törngren.

Östrabo d. 20 April 1838.

Min älskade Friherrinna är mycket god som kommer ihåg icke blott mig, den försumlige brefskrifvaren, utan äfven mina förbrända Smålänningar. Tillåt mig att tacka både å deras vägnar och å mina egna. Insamlingen utfaller vida rikare än jag vågat hoppas, helst under sådana tider af allmän nöd eller åtminstone förlägenhet. Vi ha äfven förhoppning att få af Statsmedel ett lån, för någon tid rentefritt; och på detta sätt kunde väl vara möjligt att den förbrända staden om ett par år vore återbyggd . . . Det gläder mig emedlertid om jag genom mina många vänner och bekanta i landet i min mån kunnat något bidraga att rikta den allmänna välgörenheten åt detta håll. Jag är ingen synnerlig vän af Vexiöboarna, med hvilka jag nästan alls intet umgänge har; men vid sådana tillfällen af allmän

olycka måste naturligtvis alla dylika små personliga konsiderationer vika. Det roar mig att se Vederbörandes förundran deröfver att jag väl på ena sidan verkar hvad litet jag kan för dem, men likväl på den andra håller mig på samma afstånd som nu i flere år. Man tillskrifver det mitt menniskohat, utan att besinna att man icke kan hata dem som äro oss likgiltiga, och att man gerna kan söka tjena en olycklig, utan att derföre vilja lefva med honom.

Då jag i somras var i Götheborg för att bada, gjorde jag med några andra ett besök på Råda som för mig är klassisk jord; ty klassisk är för mig den jord der en älskad vän varit född eller åtminstone uppfödd. Det är som gräset ännu bibehölle hennes spår och sjön och bäcken hennes anletsdrag. Stället är vackert men illa vårdadt . . .

Jag har ingenting emot att Sv. Akademien hädanefter som hittills hade sina Blå Band, mindre för att upprätthålla dess sjunkna anseende, än för att genom sitt inflytande och makt vårda dess angelägenheter i de mångfaldiga händelser, äfven af ekonomisk natur, då vi behöfva ett förord hos Styrelsen. Är då en smula vitterhet förenad med inflytandet vid hofvet, så skadar det ej heller. I förstnämnda afseende har jag ingenting att anmärka på Å. ehuru jag ingalunda sätter Engelbrekt lika högt med Thorkel Knutsson. Men i afseende på det sistnämda har jag hört olika tankar . . . Dertill kommer äfven att vi ha utom Akademien (för att ej räkna Atterbom som af andra skäl är ovalbar) åtminstone en verkelig Poët, nemligen Nikander. Man säger visserligen att han är försupen: men det kan vara fråga om det icke hör till Profession. Åtminstone två försupna Poëter ha raglat till sina fåtöljer innanför skranket: är det billigt att den tredje står utanför? Dessutom har Grafström redan flere gånger varit i fråga, dels för sin egen vackra, ehuru något smånätta talang, dels äfven för Fran-

zéns skuld, som önskar sin Måg denna utmärkelse, i fall den nu mera kan anses sådan. Franzén är för närvarande i Stockholm och gör naturligtvis hvad han kan för detta ändamål. Sjelf vet jag ännu icke hur det låter deruppe i denna fråga — i många andra låter det illa för landet. Jag är ännu obestämd, kan föga uträtta med min enstaka röst, och ingenting lofva.

Vid nästa Promotion i Lund skall Faxe bli JubelMagister. Oehlenschläger lär äfven komma öfver Sundet och jag blir möjligtvis inviterad. Jag vet dock icke om jag, i sådant fall, kan komma. Examina bli i år sednare än vanligt, då vi fått börja termin så sent. Jag har dessutom respekt för en skånsk resa, alltsedan Pettersson gjort sig odödlig genom sin Eriksgata. Jag vill ej gerna ge någon slags pretext till misstanken om en dylik lumpenhet.

Men — skulle det icke vara möjligt att i år göra äfven mig till JubelMagister, nemligen på så sätt att jag finge se Friherrinnan på Östrabo. Såsom min skyldighet är, då frågan är om Kongliga personer, skulle jag möta vid Stiftsgränsen 6 el. 7 mil härifrån, med det enda hopp att få åka i Friherrinnans vagn tillbaka. Ehuru Göthilda med sina många barn och domestiker bo här, har jag dock tillräckligt med rum, i synnerhet ett bredvid mina egna dagliga, som icke är otrefligt. Kom ihåg att jag icke är brandskadad, åtminstone väsendtligast på — Sirköping. Soffor med hörn uti »pour causer» m. m. finnes äfven i öfverflöd, mat och vin likaledes hjelpeligt. Jag ber Friherrinnan tänka litet allvarsammare än som hittills skett härpå. Jag har väl några stiftsresor att göra; men för dem är ingen tid ännu utsatt. Något Bad torde jag väl också besöka i sommar men det brådskar icke; och Friherrinnans närvaro vore mig mera lifvande än alla Bad. Dessutom har jag eget Badhus, som jag sjelf byggt. Jag inklinerade annars för Gbrg,

som är mig en treflig ort, och der dessutom en mycket vacker Fru, Hilda Wijk, är min synnerliga favorit. Det är en verkelig Engel. Skada endast att Englarna ha samma prevention som andra vackra Fruar mot gråa hår: ty de, mera än någon annan, skåda hund efter håren.

Var nu ädelmodig och trösta mig med »ett ord till tröst, om också ett till aga».

Vänskaps- och ömhetsfullt

Es. Tegnér.

*

Till A. Virgin, född Tornérhielm. 84.

Östrabo d. 29 April 1838.

Jag har haft den äran och nöjet att emottaga min älskade Landshöfdingskas bref med bifogade 160 rdr bko. Emottag min hjertligaste tacksamhet å de Brandskadades vägnar för gåfvan, å mina egna för brefvet. Frikostig välgörenhet mot olyckliga är ett af de vackraste dragen i vår annars brokiga tid, helst i ett fattigt land och under ett så svårt år som det nuvarande. Lyckliga prisar jag icke blott dem som deltaga i en dylik välgörenhet, utan i synnerhet dem som ordna, sammanställa och leda den; och det är af detta skäl som jag framför andra lyckönskar Landshöfdingskan Virgin.

Det gör mig ondt att jag ej kunnat motsvara Landshöfdingskans önskan att, särskilt och till de mest behöfvande, kunna utdela den öfversända summan. Sådant skulle tillkännagifva ett oförtjent misstroende, och jag känner icke heller tillräckligt allas behof. Jag kan på min heder försäkra att jag icke märkt någon partiskhet inom kommitén, hvari jag dessutom sjelf är ledamot och äger något förtroende. Med undantag af några tusen rdr förskottsvis

lemnade dem som i år vilja bygga, och som afräknas vid slutliquiden, har också hittills ingen utdelning ägt rum. Ett nedrigt förtal är det också att Mörner skulle emottagit någon enda skilling af de influtna medeln. Han har icke en gång uppgifvit sin ostridigt betydliga förlust, och det kan således aldrig bli fråga om någon slags ersättning. Han har sina fel som vi alla, och jag skulle ofta önska honom en klarare och fastare beslutsamhet, och litet mera byxor på själen; men väld och snikenhet äro åtminstone ej hans fel.

Bidragen till Vexiö ha utfallit rikare än jag vågat hoppas. Härigenom, och genom det lån som Kungen, på mycket liberala villkor, beviljat, böra vi kunna hoppas att staden om ett par år är återställd. När de brandskadade en gång inflytta i sina hus böra de der kunna hoppas trefnad och välsignelse; ty det är ädla sinnens deltagande som byggt dem. Det gläder mig mycket om jag i min mån, genom mina många bekantskaper i landet, dertill något kunnat bidraga. Men det är märkvärdigt nog att större delen af dem jag kunnat adressera mig till i denna sak, och af hvilka jag kunnat hoppas någon verksamhet, ha varit Fruntimmer, eller Fruntimmers vederlikar, Poëter. Döm om min tacksamhet. Jag har hela min lifstid lefvat i det Skönas tjenst; och hvad kan vara skönare än de Sköna? Derföre är det billigt att vi tjena hvarandra med hvad vi förmå. Skada endast, min älskade Landshöfdingska, att jag går öfver femtitalet, som vanligtvis anses för Fruntimmernas fryspunkt. Det är sant, det ges sinnen som icke åldras, men der äro få som fatta och värdera dem. Damerna borde, äfven i detta afseende, vara som Gud, som endast ser till hjertat; men i stället äro de mer än andra fallna för att, som man säger, »skåda hund efter håret» och fördraga alla möjliga färger i det afseendet — utom den grå. Jag afundas

Lord Byron, utom mycket annat, äfven det att han kunde säga om sig sjelf:

»Der är aska nu mer, hvar det fordom var glöd,
och mitt hjerta blir grått med mitt hår.»

Alla äro icke så lyckliga att kunna säga det samma. Jag erkänner att jag är en oförskämd tiggare; ty efter allt hvad Landshöfdingskan gjort för oss fattiga Smålänningar, har jag ännu mycket att begära, ehuru icke i penningväg, utan i en bättre. Blif icke ond om jag utber mig att då och då vid tillfälle få emottaga några vänliga rader, dem jag värderar som jag bör, och besvarar så godt jag kan. Tro mig, jag hör också till de brandskadade, ehuru det ej skett i Vexiö, utan i Halmstad. Det är mycket annat som kan brinna än städer, och Poëter ha lof att vara litet mera eldfängda — eller befängda än annat folk Antag detta som min ursäkt, var söt och nådig, och förgät icke helt och hållet en uppriktig

Vän och beundrare

Es. Tegnér.

*

Till C. I. Heurlin. 85.

Östrabo d. 11 Maj 1838.

Bäste Heurlin. När detta bref framkommer har du förmodligen redan mást kapitulera, och krypa in i Portföljen. Jag beklagar dig uppriktigt; ty uppdraget är obehagligt, mindre i och för sig sjelft, än för de eller rättare den personlighet hvarmed det sätter dig i beröring. Men jag ser verkeligen icke huru du skulle kunnat undvika det. Kungens, ja äfven Prinsens missnöje eller onåd kunde du väl underkasta dig; men jag håller med dem som anse för en medborgerlig pligt att underkasta sig, och i sådant fall

vore det feghet att vägra. Att du ej kan uträtta några underverk vet både jag och alla förnuftiga menniskor och de anspråk som i detta fall torde göras kan du gerna sätta dig öfver. Men deremot kan du, i denna kritiska period, uträtta allehanda både för Kyrkans och Läroverkens bästa, som ej kan ske under Hartmansdorff. Ett år går snart, ehuru jag erkänner att det blir obehagligt; men man får icke tänka på sig sjelf allena. Jag hoppas du föreskrifvit billiga villkor, hvaribland det förnämsta är suveränitet inom ditt Departement och fullt oberoende af StatsRåderna. I andra än rent ecklesiastika frågor behöfver du ej blanda dig, ehuru ett godt råd då och då, äfven i andra frågor, naturligtvis torde begäras; men om det ej följes, bör detta ej vara något skäl för dig att aflägsna dig, men väl om frågan hör till din befattning. Dock — detta inser du allt bättre sjelf än jag. Då saken icke kan ändras, så trösta dig först och främst genom nödvändigheten som egenteligen icke lemnade dig något val, och för det andra med det lilla goda du möjligtvis kan uträtta, och de många sottiser åtminstone som du kan förekomma. Några andra tröstegrunder vet jag icke, men anser dem tillräckliga i fall du vill och kan begagna dem i din verkligt kinkiga belägenhet.

Lappen har jag lemnat till Melander, men inga penningar medföljde. Mörner är rest på någon mönstring och har således ej kunnat träffas; men när han kommer hem, skall jag meddela honom hvad du skrifvit. Fås 25,000 rdr från Stockholm, så går insamlingen öfver 80,000, som är mera än nog; och fråga kunde vara om icke någon del deraf bättre kunde och borde användas till den utsvultna landsbyggden, der nöden ökas med hvarje dag. Rågen gäller redan 22 rdr på torget. Kan något fås till tomtläggning så är det bra; men i min tanka bör saken ej alltför mycket forceras; och vi böra ej utsätta oss för den förebråelsen att Vexiö vunnit

på sin brand, och det på bekostnad af andra mera nödställda [. . .] . . .

Din

Vän

Es. Tegnér.

*

Till C. F. af Wingård. 86.

Östrabo d. 12 Maj 1838.

Efter vanligheten, bäste Wingård, är jag åter på långvarig rest i brefväg. Men den välsignade Nödhjelpskommitén, hvars korrespondans för det mesta ligger på mig, upptar nästan alla mina postdagar. Men äfven i detta afseende borde jag långt för detta ha tackat dig för allt hvad du i din krets verkat till vår fördel. Jag ber dig nu, var öfvertygad att, så Smålänningar vi äro, vi dock alltid med tacksamhet skola påminna oss din välvilja. ErkeBiskopen har äfven, vid detta tillfälle, visat sig deltagande, verksam och nitisk, och derföre skall jag alltid hålla honom räkenskap. Äfvenså Faxe, som förmått sitt Presterskap att i Församlingarna tigga ihop ganska betydliga gåfvor. Insamlingen har utfallit och utfaller dageligen betydligare än jag någonsin vågat hoppas; och när härtill lägges det betydliga lånet af Staten, på mycket fördelaktiga villkor, bör staden kunna disponera en tillräcklig summa för att bebyggas — i träd. Ty teglet är både dåligt och dyrt, kalk måste hämtas öfver 8 mil på axel, och icke en gång dugligt ler finnes i orten, utom det symboliska ler hvari jag så länge trampat förgäfves. För några månader sedan ansåg jag verkeligen omöjligt att bringa saken dit der den nu står, och derföre tackar jag Gud, mina många vänner, och Nationen i allmänhet som i sådana fall är hjelpsam och väl-

villig. Visserligen har vidden af stadens olycka, helst under en sådan årstid, bidragit det mesta till att väcka den allmänna välgörenheten; men så smickrar jag mig också stundom med den föreställningen att en och annan rdr, som kanske annars uteblifvit, torde ha tillkommit genom mina vänners bemedling. På samma sätt lyckönskar jag dig att ha räddat dina skärgårdsboer; och när Biskoparne på detta sätt göra sig till »grands Aumoniers» för de lidande, så vidt deras inflytande sträcker sig, så uppfylla de, åtminstone i det hänseendet, sin ursprungliga bestämmelse.

Men om också staden sålunda blir hjelpt, så är tillståndet på landsbygden så mycket betänkligare. Efter några vackra dagar ha väl sjöarna för en vicka sedan gått upp: men nu ha vi åter frost, och äfven snö. Foderbristen är nästan total; och hvad folket sjelf skall lefva på, utom bark och syror, de 3 eller 4 månader som ännu återstå till skörden, inser jag icke. Någon undsättning af offentliga medel kan ej begäras, då Vexiö tagit för hela Länet. Gud hjelpe oss öfver denna sommar — i fall vi få någon i år.

I slutet af månaden reser jag till Jönköping för att öfvervara examina och dimission; och i trakten har jag en kyrka att viga Pingstdagen. Jag har aldrig varit nöjd med Jönköpings Skola, och är det ännu mindre, sedan den fått Militärskolan till granne. Pojkarne i den sistnämda förderfva genom sin liderlighet och sina anspråk, dem man medgifver i umgänget, mina skolgossar. Hela inrättningen, ett mellanting mellan offentelig och enskilt, har ingen fast regel eller tukt; och en gammal afskedad Major, som skulle vara dess Svinfogde, har hvarken energi eller lag nog för att handhafva tukt och ordning. Alla Skollärarne klaga. Jag skall visserligen offentligt uttala min tanka häri; men hvad hjelper det, när inrättningen alls icke står under min uppsigt och dertillmed är ett gynnadt skötebarn hos höga Ve-

derbörande, i detta fall äfven animerad af StatsSekreteraren, som hatar och förföljer all grundligare bildning.

Hans sol hoppas jag dock nu är i sin nedgång; ty Heurlin är kallad till Stockholm, och det lär vara allvarsamt i fråga att han skulle tills vidare emottaga Portföljen, på förordnande. Jag känner hans tvekan, men tror icke han kan eller bör undandraga sig, i närvarande förhållanden. Mången fråga af vigt för Kyrka och undervisningsverk kunde under hans administration få en förnuftig redning. Det är dock, som jag tror, egenteligen farhågan för en alltför nära beröring med en viss personlighet, som gör honom så tveksam. I dessa dar blir dock saken afgjord, quod felix faustumque sit! När jag kommer från Jönköping har jag examina och dimission här till d. 20 Juni. Sedermera är jag mycket bjuden till Promotion i Lund vid Midsommar, då Faxe skall bli JubelMagister. Troligtvis kommer äfven Oehlenschläger och flere bekanta från Danmark öfver. De vilja nog narra mig att resa öfver till Köpenhamn, men dertill har jag hvarken tid eller råd i dessa tiggaretider. Jag ville också gerna tvätta mig någonstädes i sommar, men har ännu ej beslutat hvar jag skall slå mig ner.

Jag förmodar du i dessa dagar reser till Stockholm för att taga ditt inträde i Sv. Akademien. Lycka till Talet som du ej velat visa mig i mscript, men jag får väl se det tryckt. Hvem ämnar du rösta på i ledigheten efter Excell. Mörner? Jag har också varit kallad till Stockholm i vår; men som jag sjelf bor i Gomorra, tyckte jag det ej lönte mödan att resa till Sodom. Helsa emedlertid de Sodomiter som ännu ej glömt bort mig. De äro ej många.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

87. Till C. I. Heurlin.

[Östrabo, maj 1838.]

Bäste Heurlin. Jag har två bref att tacka dig [för], som jag hittills ej kunnat besvara dels för min resa till Sandsjö, dels derföre att jag ville se utgången i afseende på förordnandet. Af hvad du skrifvit till Mörner med dagens post ser jag likväl att frågan blifvit ajournerad och först i dag kan afgöras. Det är visserligen olämpligt att nämna den opopuläre H. till HofKansler, i synnerhet så kort före Riksdagen, der han skulle vara Regeringens organ inför Ständerna; men alldeles obegripligt är det att man icke betänkt denna svårighet innan man engagerade dig. Nu är det omöjligt för dig att träda tillbaka utan att vara kompromitterad, och äfven för Regeringen att tillåta det. Missnöjet blefve i allt fall lika stort så länge H. qvarstadnade, under hvad Titel som helst, i Styrelsen. Derföre har Kungen ju intet annat parti att taga, och du bör ej heller motsätta dig det. Visserligen vore det angenämare för dig sjelf, dina vänner och din familj, om du finge lefva i ro bland oss; men som saкerna stå är det ogörligt, och du har förbindelser både till dig sjelf och till svenska Kyrkan som måste uppfyllas. Jag beklagar dig uppriktigt, men tar för gifvet att du i dag får och emottager förordnandet, och under denna förutsättning önskar jag dig framgång, och — tålamod som StatsSekreterare.

Du förstår bättre än jag att du från början måste annonsera ditt System, och det kan ej gerna bli annat än ett episcopalt, helst sedan du är Biskop sjelf. Visserligen skulle du möjligtvis kunna uträtta hvad som misslyckades för H— f, nemligen att bryta EpiscopalAristokratien; men jag anser för bättre att du sätter dig sjelf i spetsen derför, och

leder den till ett godt mål, naturligtvis utan att vara dess slaf. — — —

*

Till DENSAMME. 88.

Östrabo d. 18 Maj 1838.

Lycka till din Portfölj. Den kommer visserligen att göra dig mycket bekymmer och bryderi; men du måste vika för »la force des choses», och jag ser icke hur du med heder eller utan att visa dig feghjertad kunde undandraga dig. Håll nu endast skarpt på villkoren, och säg Vederböran-de att så snart något af dem glömmes så är du resfärdig. Derigenom förbättras din ställning något. Mysteren i denna sak är fåfäng, ehuru jag icke bryter den. Men flere personer här i staden ha fått bref derom ifrån Stockholm, och till och med från Skåne hade jag i dag underrättelse derom. Ingen förnuftig menniska afundas dig en sådan börda, och de andra kan du skratta åt.

Jag reser härifrån Söndagseftermiddag d. 27 Maj, ligger på Starhult [?], och kommer d. 28 vid middagstiden till Jönköping. Der blir jag tills Lördag d. 2 Juni, då jag reser till Tofteryd. Dimissionen är d. 1 Juni. Det är således föga troligt att vi träffas i Jönköping, men kanske på vägen här emellan; ty Lisa väntar dig hem d. 28, som du också kan hinna, äfven om du blir Christi Hfärdsdag öfver i Linköping.

Ekströmer är naturligtvis hjertligen välkommen; men ämnar han stadna här öfver Midsommar, så faller det sig illa, i den händelse jag, hvarom fråga varit, skulle resa ner till Promotionen som är d. 23 i Lund. Jag måste då fara härifrån d. 21, dagen efter Dimission. Nämn detta för honom, i fall han skulle kunna inträffa några dagar förut här. Hvarför kommer icke Karin med? Hon lofvade mig dock

det. Säg henne att det är obeskedligt att narra en gammal beundrare, blott derföre att han är gammal. Hon blefve ju sjelf värst narrad, stackars flicka: och dertill är hon i sanning alltför vacker.

Helsa mina vänner i Stockholm. De mina be helsa.

Tuus

Es. Tegnér.

Jag är icke bjuden till Lund, och kan kanske således undvika den resan.

*

89. Till W. Faxe.

Östrabo d. 11 Juni 1838.

Min högtärade Herr Bror!

Det gör mig hjerteligen ondt att omständigheterna neka mig den glädjen att vara närvarande vid promotionen d. 23. Orsaken härtill är Ekströmers olägliga resa. Visserligen kunde jag låta Heurlin företräda mitt ställe vid tillfället; men Ekströmer är min Landsman, min gamle vän, och jag har dessutom i flere månader bott i hans hus. Att då resa bort när han kommer ner skulle vara både otacksamt och vanhedrande. Hans resetur är, utan mitt vetande, bestämd, och kan nu ej ändras. Jag har icke hört att han ämnar sig utrikes i år, men i hemresan tar han ej vägen öfver Vexiö. Dimissionen hvartill dagen längesen är utsatt i Tidningarna kan jag heller ej ändra. Jag nekar icke att det kostar på mig att vid ett så högtidligt tillfälle ej få återse det kära Lund; men vi bero alla af omständigheterna, och måste resignera oss.

Efter Ahlmans död skulle jag önska att Christofer, med något hopp om framgång kunde söka tjensten. Lundbergs

Pastorat är ännu ej ledigt, och det vore oförsigtigt att bygga någon beräkning på hans bortgång, som kan inträffa, men också länge uteblifva. Dessutom inser jag icke att det skulle skada Christofers Pastoratansökan, om han förut vore nämnd till Rektor. Dertill rekommenderar jag honom alltså enkannerligen, i fall han dertill kan anses förtjent, och m. Bror ej annorlunda beslutat.

Yttrandet om grunderna för Löningsfrågan skulle vara inne inom månadens slut. Det är en alltför kort tilltagen tid för en sådan quæstio vitalis. Jag vet att orsaken dertill är Hartmansdorffs önskan att få handlägga, och efter vanligheten bortfuska saken innan han lemnar portföljen d. 1 September. Det ville jag gerna förekomma, och var derför fullt bestämd att hos Kungl. Majst begära uppskof till slutet af Juli eller Augusti, i synnerhet af det skäl att examina här räcka i fulla 9 dagar, då både jag och Lektorerna äro hindrade. Efter dimissionen vilja Lektorerna resa på landet, och jag sjelf har flere Embetsförrättningar. Men Heurlin har sagt mig att han genom ett sådant steg, som kunde förklaras som en tillställning af honom, skulle anse sig kompromitterad. Jag har derföre på enskilt hand skrifvit till StatsSekreteraren att härifrån intet yttrande kan komma förr än fram i nästa månad, kanske i slutet deraf. Jag förmodar att de fleste Biskopar finna tiden för kort, och skulle önska att de i officiel väg begärde en eller två månaders anstånd. Då blir H—f tvungen att afstå från sin plan. Får han deremot, efter sitt onda sinne, föredraga målet, så stadfästes Ständernas absurda löningsplan, præbenderna indragas eller afräknas, och läroverket, äfven i Skåne, är ruineradt. Detta måste à tout prix förekommas, och kan det äfven om vi hålla tillsammans, och trainera saken till Heurlins ankomst. Jag skrifver härom till Wingård som i dessa dagar kommer från Stockholm. Här står mycket på

spel och vi måste vara verksamma. Gå derföre opp med en föreställning från Domkapitlet i den vägen. Jag har nämnt hvarför jag ej kan göra det i officiel väg: men jag skall icke försumma några andra medel mot galenskapen. Hjelp mig endast.

Tusende helsningar från mig och de mina till Helena och andra Vänner.

Högaktning och vänskap

Es.- Tegnér.

*

90. Till Hilda Wijk, född Prytz.

Tisdag. [Göteborg, troligen slutet af juli 1838.]

Jag återskickar härhos boken, nemligen första delen. Den har föga värde, utom det att den passerat genom dina händer, älskade Hilda.

Jag har nu fått ditt Porträt, som är temligen likt, åtminstone mera än Mamsell Röhls. Det är dock mycket, i synnerhet ögonen, som ej lär kunna målas, åtminstone ej i svartkrita. Det samma gäller om uttrycket i det hela, som är och blir Naturens, ej Konstens hemlighet. Det kroppsliga kan eftergöras, men själen ritas ej af. Emedlertid är jag glad att Mams. Seldener skänkt mig denna dyrbara gåfva. Huru mången enslig stund skall den icke förljufva för mig. Lycklig du som icke känt någon längtan, någon saknad. Och likväl ville jag ej vara af med denna känsla: den bär dina anletsdrag.

Mitt hopp står till Thorsdagen, men det är bra långt dit. Det är omöjligt att den goda Hilda kan vara så obarmhertig att svika det. Välkommen!

Helsa de begge heliga, och tänk någon gång på din

längtande

* *Es. Tegnér.*

Till C. I. Heurlin. 91.

Götheborg d. 1 Aug. 1838.

Jag tackar dig för brefvet, och lyckönskar dig till förslagsrummet. Ehuru jag på din flyttning är den som förlorar mest, då jag sedermera icke har någon menniska i Vexiö som jag kan umgås med, anser jag mig ändå skyldig tillstyrka dig att emottaga offerten. Visby ger dig ju ekonomiskt oberoende, och det är mycket värdt, helst för din familj. Att du refuserade Leksand var kanske orätt; men det var också aflägsnare och mera isoleradt än sjelfva Gottland. Vill du, i fall jag skulle flytta, åter till Vexiö, så ser jag icke att det kunde möta några svårigheter. Domprost kan ingen annan bli än Elmgren, och den vill ingen menniska ha till Biskop. Betänkeligt skulle det också förefalla mig att stöta tillbaka ett så allmänt förtroende som Presterskapet i välmening visat dig. Korset är väl icke mycket värdt, men det ger dig dock kanske mera aplombe som föredragande; och du anmärker sjelf med skäl att Visby, i händelse du ledsnar vid Stockholm, är en bättre reträt än Vexiö. Jag erkänner att Gottland är afsides, men lofvar dig att komma öfver hvar sommar, i fall det kan något muntra dig. Jag har talt med Wingård, som är af samma tanka, och skrifver dig till derom. Hans mening är att du skulle kunna bibehålla portföljen, och ha Stiftet till præbende och sommarställe. Jag tvekar; ty väl kunde du hinna med det så vidt Presterskapet angår; men Skolan läser ju endast om höst och vinter, och då kunde du ej gerna vara borta beständigt. Ekströmer som rest i dag, sedan vi i 4 dagar supit på honom, ber mycket helsa dig, och tillstyrker likaledes. Hans mening är att Gymnasium, som ej har mer än 5 djeknar, borde upplösas, som dock också har sina betänkligheter. — Till 1841 blefve

du ändå i allt fall i Stockholm, och innan dess tänker jag du är mätt på föredragningen.

Tag nu ditt parti, i fall det ej redan skett. Med vankelmod och obeslutsamhet vinnes ingenting. Jag tycker saken är klar, med eller utan portfölj. Ainsi soit dit!

I Varberg såg jag Emili . . . För mig, och jag fruktar äfven för sig sjelf, är hon förlorad. Skada blott att det skall gräma mig så mycket! När jag passerar Varberg d. 9 Augusti hoppas jag hon är rest derifrån. Den 18 el. 19 Aug. tänker jag kunna vara hemma.

Helsa Bolmeerna, Reuterdahl och mina andra vänner i Lund . . .

Om du skrifver genast tänker jag brefvet träffar mig här. Annars passerar jag Halmstad d. 10 Aug.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

92. Till Disa Kuhlberg, född Tegnér.

Gborg d. 1 Augusti 1838.

Tusen tack, min lilla kära Disa, för ditt bref, som jag fick i förrgår då jag kom hem från landet der jag varit hos Wijk öfver söndag. Derifrån skref jag ett bref till Adam, men budet kom för sent, och jag tog det åter från posten. För öfrigt bör jag fägna dig med den underrättelsen att jag är så snäll som jag möjligtvis kan, och icke oftare, än som nödigt är, svart om mun. Men jag förgås af kalasen, nu i synnerhet sedan man fått Ekströmer att supa på. I går gjorde Läkaresällskapet en stor middag för honom, der jag äfven var. Versarna bifogar jag, ehuru de lukta litet Apthek. I dag skall jag till Wingård, i morgon till Wåhlstedt som nyss är hemkommen, och så vidare hela vickan igenom, ty jag

har spisdagar öfver allt, liksom de andra skolpojkarna. På Thorsdag d. 9 Aug. reser jag, ligger i Varberg, far d. 10 till Halmstad, d. 11 till Vrå. LGustaf kan jag helsa från. Han har legat i Puken, men är nu återställd. Jag har erbjudit honom fri resa till Vrå, men han har icke badat ut när jag passerar Varberg.

Helsa Rappe och säg honom att jag intet hört ifrån Brahe, som är besynnerligt nog. Kanske har R. haft någon underrättelse från Cederström, som skulle interessera mig att veta.

Jag kommer denna gången alldeles tomhändt hem, efter befallning, ehuru fattigt det är, men Ni vill ju så hafvat.

Från Christofer sjelf har jag ingenting hört; men Faxe skref mig häromdagen att han ännu ej anmält sig till examen. Det är ju alltför ömkeligt. Det vore långt lättare att få Emma till att gå i examen, och jag tänker hon gjorde det likaså bra.

Utom söndagar och thorsdagar går det äfven an att skrifva hit med Halmstadsposten som inlemnas kl. 2 e. m. tisdagar och lördagar. Nästa gång skrifver jag till Adam.

Helsa Thilda och hennes Man, Adam och de små kära ungarna. Var sjelf snäll och glad och tänk någon gång på

Lallen.

Säg Wallberg att han bör strö salt emellan det höet som ej kan bergas torrt.

*

Till Vendela Hebbe, född Åstrand. 93.

Vernamo d. 15 Aug. 1838 k:n 6 e. m.

Vid min ankomst hit visade mig Öhrnberg ditt bref innehållande en ordentlig korg både till honom — och mig,

då du icke en gång vill se mig en middag. Det är en olycklig bekräftelse på din besynnerliga, jag kan väl säga, oförtjenta fördom emot mig. Hvad skulle hindra dig att ett par timmar vara borta från hvad du kallar ditt Intendentskap på stället? Troligtvis försummades ingenting på den tiden, som ej efter dina ordres kunde verkställas likså väl som under din närvaro. Ack, Vendela, hur kan du vara mig så ogen, så kall, så liknöjd? Jag bör endast tillägga att Öhrnberg är mycket ledsen, för att ej nämna mig. Besinna dig derföre, älskade Vendela, Öhrnberg ber dig komma i god tid och jag upprepar min begäran att du ville skrifva och ta några vänliga rader med dig. Välkommen till din

stackars

Es. Tegnér.

*

94. Till Hilda Wijk, född Prytz.

Östrabo d. 14 Septbr 1838.

Det är mera än en månad sedan jag lemnade Götheborg, och jag förundrar mig sjelf, att icke på så lång tid hafva skrifvit dig till, älskade Hilda. Men förhållandet är det att jag först för ett par dagar sedan kom hem från min sista Embetsresa för året, och nu först är färdig att gå in i vinterquarter. Det är också från ett sådant som jag skickar dig mina varmaste tacksägelser för alla de lyckliga stunder jag tillbragt hos dig på ditt förtjusande Bokedal och i staden. Visserligen hade de kunnat, kanske äfven bordt vara ännu lyckligare. Men jag säger mig sjelf alltjemt att jag bör tacka Gud och dig för den sällhet du unnat mig. Huru otacksamt är det icke att vara missnöjd med saligheten, derföre att man kan tänka sig en ännu högre? Borde jag icke vara nöjd att en sådan Engel som du tålte mig, kanske äfven satte

litet mera pris på mig än på dina andra beundrare, kände en smula varmare vänskap för mig än de andra, med undantag endast af den lycklige, som knappast förstår att rätt skatta sin lycka? Säg mig, är det icke så, älskade Hilda? Säg mig det tusende gånger. Det skulle göra mig bra ondt om jag för ditt hjerta verkeligen ej vore mer eller annat än de fleste af dina bekanta. Och likväl torde det väl vara så, jag har ingen rätt att misstycka om så är. Emedlertid är tviflet bittert, helst i den ensamhet hvari jag nu alltjemt sitter och tänker — på dig. Sedan Heurlin nu rest till Stockholm, der han troligtvis qvarstadnar ett år, är jag alldeles ensam med mina minnen. Några ibland dem äro mig kära umgängesvänner; men det är äfven andra hvilkas föränderliga och koketterande ansigten förbittra min lefnad. — — Mitt förnämsta sällskap är ditt Porträtt som nu sitter öfver min soffa. Sjelfva dragen äro nog mekaniskt lika, ehuru de ha en hårdhet och spitsighet som ingalunda ligger i Originalet. Och sedan är koloriten, den gudomliga, borta, och Engeln i ögat och hela väsendet. Det var också en olycklig Idé att måla en sådan HvitAlf i — svartkrita. Jag är emedlertid glad att, sådant porträttet nu är, kunna sitta och igenkänna konturerna, dem jag naturligtvis uppfyller med en helt annan bild, som står och alltid skall stå för min inbillning. Det är också hennes förnämsta skatt; och i denna mening kan jag säga att jag har en rik fantasi. Ack, om jag endast finge tro att du tänkte en tusendel så mycket på mig som jag på dig!

Wingård har väl framfört min helsning? Han säger att jag i år varit mindre »svart om munnen» än förut, och tillskrifver det ditt inflytande. Det må vara. Man svartnar icke så lätt när man oftare har reflexionen af en hvit Engel.

Disa var med mig på min sista resa åt Blekingsgränsen. Hon ber mycket helsa dig, om hon törs.

... Du vet att jag är en *ögontjenare*. Det är i synnerhet ett par ögon i hvars tjenst jag gerna trifes. Men de äro också ett himmelskt Herrskap, och bära Himmelens färg, när den är som klarast och varmast: kan du gissa hvar de ögonen finnas? —

Helsa äfven den lyckligaste Man i Sverge, nemligen din egen. Glöm ej heller min blifvande Promotionskamrat, och den något spädlemmade Martyren St. Erik. Behandla pojkarna som du bör, söta Hilda, fast men mildt. Der ligger Gudilof i pojkens bröst alltid en fond af vildhet och trots; ty mannen får ej vara som qvinnan; men han vinner alltid på att från barndomen tempereras af qvinnans mildhet. Lär dem att återspegla så mycket som möjligt är af modrens rena milda själ. En bättre föresyn kunna de aldrig få.

Har du ännu flyttat in från den gröna vintern på din villa, eller hur länge qvarstadnar du der? Söta Hilda, säg mig nu flitigt allt hvad som rör dig sjelf och dina närmare bekanta. Du vet icke hur ömt det interesserar mig. Bifoga derjemte, om du vill vara rätt god, ett och annat blad ur ditt hjertas Dagbok, tryckt i himmelen med perlestil. Det vore mig den skönaste läsning. Har du något hopp att din Man skulle kunna öfvertalas till den omtalta resan? Det blefve då de lyckligaste dagar i min lefnad, nemligen att få visa för södra Sverge huru skön du är.

Helsa din Mor och min fästmö Ebba, du skönaste, du käraste af alla Svägerskor. Farväl och tänk någon gång på din vänskapsfulle, din ömme

Es. Tegnér.

*

Till J. I. Öhrnberg. 95.

Östrabo d. 18 Septbr 1838.

MkBror!

I ovisshet huruvida Fru Hebbe ännu återkommit eller är qvar i Jönköping, skickar jag dig hosgående bref med anhållan att det måtte tillställas ägarinnan der hon är. Förlåt besväret.

Orsaken till dröjsmålet med Heurlins förordnande är den att Hartmansdorff ej vill lemna Portföljen så framt han ej nämnes till HofKansler. Dertill är äfven Kungen villig; men hela Statsrådet är deremot, dels för mannens opopularitet dels af fruktan att denna utnämning skulle föranleda nya upplopp bland Stockholmspöbeln som nu är den styrande makten, och vill föreskrifva Kungen valet af sina högsta Embetsmän. Besynnerligt att man icke tänkt på denna casus i förväg, och innan H—n kallades upp. Han har erbjudit sig att resa hem utan portfölj; men det vill man ej heller. Med ett ord, man vet icke hvad man vill.

I fredags d. 14 Septbr skulle dock målet definitift afgöras.

Helsa din Fru.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

Till M. von Schwerin, född Törngren. 96.

Östrabo d. 5 Oktober 1838.

Älskade Martina! Af denna titulatur finnes först och främst huru sannfärdig jag är, och för det andra att jag begagnar den tillåtelse som blifvit mig lemnad. Egenteligen

borde jag långt för detta begagnat den; men sedan vi sist träffades har jag nästan beständigt varit på tåg; och först nyligen har jag kunnat gå i vinterquarter, en bild af det stora vinterquarteret som väntar oss alla. I början af Augusti reste jag väl ifrån Götheborg: men alltsedan dess har jag beständigt flackat omkring i Stiftet på dumma och onyttiga förrättningar. I Götheborg sades med säkerhet att du, jemte Ebba, skulle komma dit och bada, hvarvid jag ämnat erbjuda mig att fungera som vaktmästare. Först mot slutet af mitt vistande der, fick jag höra att ingen komme från Sirköping.

På Råda var jag hos Jules, åt äfven en gång middag med Mams. Carnegie på Frändetorp. Flickan syntes mig rätt hygglig och okonstlad, ehuru icke egenteligen vacker, hvilket också betyder föga; ty damerna ha så många andra sätt än skönheten att förvrida hufvudet på en stackars karl. Jag finner det ganska naturligt att Jules, utan att anses för fortunehunter, tyckte om henne. I Gbrg troddes likvist att hon sjelf attacherat sig för sin kusin David Carnegie, men att han deremot vore fiere, och tyckte om en annan, om jag mins rätt, en Fröken Lagerberg. Baron Munck, som, på de smaklösa murrhåren när, tyckes vara en hyggelig karl, lär ej heller kunna berömma sig af någon förhoppning hos denna nya Turandot, som jag hört af Hilda Wijk, som mycket protegerar honom. Hvad förhoppningar Jules kan göra sig, visste ingen att säga mig, och sjelf tiger han naturligtvis. I öfrigt tyckte jag rätt godt om hans friska natur, och är öfvertygad att den verkar fördelaktigt på det sjukliga Råda. Endast skulle jag önska honom, äfven i ekonomien, en vidsträcktare verkningskrets, t. ex. Sirköping. Hvarför låter det sig icke göra?

Hilda såg jag oftare. Jag nekar icke att jag håller mycket och hjertligt af henne: men »honni soit qui mal y pense».

Den känsla hon ingifver mig är så lugn, så vänskaplig och kastrerad att jag dervid alls icke känner igen mig. Mina 56 år torde väl också bidraga något till denna ovanliga Platonismus. I öfrigt påstår hon att hon ännu med verkelig kärlek är fästad vid sin Man, ehuru han har ungefär mina år. Så orimligt detta låter, tror jag dock det är hennes allvar. Vacker är hon visserligen, har mycket behag och qvinlighet i ordets bästa bemärkelse. En smula mera esprit och liflighet skulle ej skada. Hvad jag och andra syndiga naturer kalla för kärlek tror jag aldrig hon känt, och hon lefver lugn och nöjd den förutan. Detta är en afundsvärd apathie, ehuru dock i det hela en desorganisation, en negation af lifvets högsta lycka. Under mitt vistande i Gbrg. dräck jag äfven brunn, neml. Egervatten. Huruvida det gör mig frisk vet jag ej; men obeskrifligt sömnig och dåsig gjorde det mig. I allmänhet ligger det något förödmjukande i hela denna föreställning att blott och bart lefva för det animala, helst då man ej har någon bestämd sjuklighet. Svenskarnas raseri efter brunnsvatten förefaller mig derföre dubbelt föraktligt; dock bör jag erkänna att det hos de fleste ej är vattnet, utan dess equivalent, umgänget och dansen som föranleder de mesta brunnsresor. Jag tycker dock man kunde samlas för att dansa och sqvallra utan vatten. Deremot äro bad både naturliga, angenäma och helsosamma, med undantag naturligtvis af Malmö och Ramlösa, der vattnet är lika odugligt till ut- som invertes bruk. Besinna det och bada i Gbrg. nästa år. Jag har redan erbjudit min tjenst som vaktmästare.

Bad och resor tror jag ha gjort mig godt, nemligen den fysiska delen af mig; och till kroppen har jag mått och mår fullkomligen väl. Tyvärr kan jag ej säga det samma om lynne och hjerta. Genom långlig vana har det för mig blifvit ett behof att alltid ha någon amour, någon liten Roman för

mig; men de förbannade gråhåren ligga mig alltid i vägen. Det är tyvärr med menniskohjertat som med vattnet: utan rörelse ruttnar det och möglas. Du tycker kanske att det kunde vara hög tid att en gång bli förnuftig och lugn; men dessa ord förefalla mig alltid som dödstecken, eller rättare som en omskrifning på döden. Hvarför lefver då menniskan om icke för att älska? Det är sant, ungdomens lifligghet i den vägen måste försvinna med åren; men det gifves dock ännu mången glädje under den högsta. Och att veta sig ej vara älskad af något enda hjerta, det är dock död och upplösning. O mitt arma, mitt tomma hjerta, med sina odelade önskningar! Huru öde, hur dödt är icke ett sådant lif! Begär icke att jag skall finna någon ersättning i den sottis som kallas ära och namn, eller den fortgående lögn som kallas Poësi. Och dessutom huru är poësi möjlig utan kärlek? Det är som att bedja en halt roa sig med dans. Ack, du vet icke hvad ett känsligt, ett retligt och oroligt hjerta lider af en dylik anteciperad dödsdvala. — Eller rättare, *du* vet det, och just derföre klagar jag för dig.

Söta Martina, skrif mig några ord till tröst, och lär mig litet af din resignation, din stora konst att finna sig i lifvet, sådant det är — och icke borde vara.

De länta böckerna skall jag skicka med pakettposten, i fall jag ej kan få något bud. Helsa de dina, Jules ej förgätande. Hur finner sig din Fru T—g? Glöm icke helt och hållet bort

Din
stackars
Tr.

*

Till G. Mohnike. 97.

Östrabo d. 20 Okt. 1838.

Herr Doktor, Consistorialråd och Riddare! Min gode Vän och Bror!

Tillåt mig att på detta sätt hädanefter tilltala en man till hvilken jag sedan länge står i så stora förbindelser, hvars vänskap jag värderar och hvars talent gjort så mycket både för mitt nöje och min ära. Det är en ofullkomlighet i svenskan att vi ej ha något tilltalningspronomen för andra personen, utan alltjemt måste upprepa den ofta långa titulaturen och derigenom förvandla andra personen till tredje. I Tyskan säger man utan anstöt *Sie* till hela verlden, i Danskan *De*, Fransosen har sitt *Vous*, Engelsmannen sitt *You*. Mot intet af detta svarar det svenska *ni*, som bruket nu mera inskränkt till den lägre klassen, betjenter och dylika. Titulaturens ständiga upprepande generar både i tal och skrift. *Du* får man ej säga utan till närmare bekanta. Men kunna vi begge ej med skäl anse oss för sådana? Kunna vi icke till och med räkna litet slägtskap i Andens rike? Misstyck således icke att jag hädanefter kallar dig för du, och visa mig samma förtrolighet tillbaka.

Ditt bref emottog jag redan vid midsommartiden i Lund. Sedan dess har jag för det mesta varit på resor. I Juli månad badade jag i Götheborg, hvaraf jag alltid plär finna mig väl. Sedermera har jag dragit omkring i stiftet, vigt kyrkor, öfvertalt till nya kyrkobyggnader, visiterat pastorater och skolor, med ett ord verkat så godt jag kunnat för mitt kall. Detta upptar mycken tid, den många anse kunnat bättre användas. Det är möjligt att så är; men det har alltid synts mig föraktligt att lefva af ett embete som jag ej sköter så godt jag kan. I vårt land lefva prestenkorna

på nådår; deras Män böra ej göra det, så länge helsa och krafter ännu tillåta dem någon verksamhet. Och huru mycket är här icke både i kyrka och skola som med god vilja och något förstånd ännu skulle kunna lifvas och upphjelpas! Vi borde nu mera hoppas kunna uträtta något i detta afseende, sedan EcclesiastikPortföljen kommit ur de oskickliga händer hvari den hittills låg i Biskop Heurlins som förstår saken.

För öfversättningen af PrestmötesHandlingarna tackar jag dig af varmt hjerta. Det är en glädje att läsa sig sjelf i en sådan öfversättning, så trogen och ändå så ledig. Blott ett enda ställe skulle jag önskat annorlunda. Det är p. 154: »Sie (die jungen) thun am besten sich an das *Concept* zu halten, nämlich an ihr eigenes». Att conceptet skulle vara deras eget är icke ifrågasatt; men i originalet står: »hålla sig till skriften». Detta innefattar nu en ordlek. »Skriften» betyder icke blott det skrifna (das Geschriebene) conceptet, utan äfven den Heliga skrift, Bibeln. Jag tror man äfven på tyska på samma sätt säger »die Schrift» för *die Heilige Schrift*, die Bibel, och om detta ord blifvit användt så hade Amfibolien bibehållits. Jag erkänner att detta är en småsak; men det är din egen skuld om jag icke har annat än småsaker att anmärka.

I afseende på litteraturen till Frithiof så vet jag med visshet att 3:ne fullständiga Engelska öfversättningar deraf utkommit. Den första, och som jag icke sett, lär vara af the Reverend Mr. Strong. — Den andra, »Frithiofs Saga or the Legend of Frithiof, by Es. Tegnér. Translated from the Swedish», London 1835, lär vara af flera författare, men anonyma. »The Preface» är underskrifvet W. E. F. Signaturerna H. G. och R. C. förekomma äfven. Originalets versmått äro sällan iakttagna. — Den tredje och sista som jag känner är »Frithiof, a Norwegian Story, from the Swedish

of Es. Tegnér, by R. G. Latham», M. A. London 1838. Det är mera en perifras än en egentelig öfversättning. Romanserna III, VIII, XXI och XXIV, som i originalet äro orimmade, hafva här samteligen blifvit rimmade. Öfvers. förklarar detta af »a natural fastidiousness in the matter of Miltonic meter», vilken hos en engelsman förefaller mig temligen »onaturlig». Slutligen bör jag nämna en utförlig recension med en mängd utdrag i öfversättning i the North-American Review, N:o XCVI (Juli 1837). Det är af en Professor Longfellow, som rest här i Sverge och lärt språket, med hvars litteratur han äfven visar mycken bekantskap. De öfversatta fragmenterna äro väl lyckade, och utan jemförelse det bästa jag sett i den vägen på Engelska. Det är också min tanka att intet språk lämpar sig så väl till öfversättning från Svenskan som just Engelskan. Det har samma korthet och concision i uttrycken som Svenskan, och som i Tyskan är så svår att återgifva. — En ny Dansk öfversättning af A. E. Boije är äfven i år utkommen i Köpenhamn.

För ditt löfte att utge en öfversättning af de smärre dikterna tackar jag dig hjertligen. Mayerhoffs öfversättning, full af misstag och utan all poetisk gåfva, har ofta förargat mig. I vår bokhandel är 2:dra upplagan deraf redan utgången, och jag måste föranstalta den 3:dje. Jag hade ämnat att på samma gång utge andra bandet, men resor och embetsgöromål lemna mig aldrig tid. Hvad en hop små familjestycken angår, som aldrig varit ämnade för trycket, så torde väl vara bäst att utesluta dem, dels för deras obetydlighet, dels äfven derföre att om de skola tryckas, sådant väl först bör ske i Sverge. — Andra Bandet af tal kunde jag när som helst utgifva, men afsättningen går trögt dermed. Svenska allmänheten har den pretention att jag skall rimma eller åtminstone sätta i meter — all

min prosa. — Af allt det (ofta öfverdrifna) beröm hvarmed du, k. Mohnike, hedrat mig är intet som gläder mig så som det öfver mitt praktiska sinne. Den tanken att en så kallad Poet alldeles intet duger till i allmänna lifvet, är allmännare i Sverge än annorstädes. Den uslaste skrifvare, som ofta kallas Excellens och Statsråd, ser i denna väg ner med förakt på mig, derför att jag råkar förstå litet Latin och Grekiska och haft den olyckan att rimma några sottiser; hvaraf, enligt härvarande tänkesätt, följer att jag är oduglig som Embetsman. I tolf år har jag som Biskop verkat (det kan jag säga utan skryt) mera än de flesta andra mina Embetskamrater. Men hvad hjelper det! Mina Prestmötes-Handlingar äro på prosa och dem läser ingen. Det är en stor fördel för mig om man tänker annorlunda om dem i Tyskland, och i sådant fall har jag ensamt dig att tacka derför. —

Jag tackar dig för underrättelserna om din familj som mycket glädt mig. De mina må väl. Min äldsta son har blifvit Rector Scholæ i Malmö, är förlofvad med en prestdotter i Skåne, slägt med Faxe, men måste uppskjuta giftermålet tills han får ett pastorat. Ordinerad är han redan. Den yngste är Löjtnant på Kronobergs Regemente och har, i dessa fredliga tider, ej rätt mycket att göra. Min äldsta dotter, gift med en Baron Rappe, Kapten på regementet, har fyra barn, Morfars stora favoriter. I eldsvådan i Vexiö brann äfven deras hus, och sedan dess ha de samtliga bott hos mig, och stanna qvar öfver vintern. Nästa år tror jag Rappe söker sig på något af de skånska regementerna, och köper någon mindre egendom i Skåne, ty han vill ej bo i Småland. Min yngsta dotter, Disa, bor alltjemt hos mig, och påstås vara den af barnen för hvilken jag är mest partisk. Min hustru är rask och rörlig. Hvad mig sjelf angår så har jag i år varit friskare än vanligt — till kroppen.

Lynnet deremot är mycket retligt och förstämdt. Sedan Heurlin flyttade har jag alls intet umgänge i staden, och lefver som en Anakoret, hvarigenom sinnet också mycket förmöglar. En fallenhet för hypokondri är också ärftelig i min slägt. Dessutom ligga på botten af lifvets kalk många passioner som framträda i dagen ju mera den är afdrucken. Af alla dessa orsaker är mitt lynne ojemnt och ofta dystert. Under mina resor klarnar det dock vanligtvis opp.

Helsa nu hjertligen din Fru, som är mycket god, om hon ännu kommer ihåg sin reskamrat på Rügen. Likaledes lilla Selma som väl torde påminna sig mitt gråa hår, ehuru den färgen just icke är den som plär bibehålla oss i damernas minne. Skrif mig till och ursäkta att jag är en så trög koresp[ondent].

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

P. S. Förlåt att jag besvärar med hosföljande bref till Läfflers Bokhandel.

*

Till C. I. Heurlin. 98.

Östrabo d. 29 Oktober 1838.

Jag hade icke föreställt mig att det hastade så med Böndagsplakatet. Hittills åtminstone har det aldrig plägat utkomma förr än i slutet af December, några gånger, t. ex. i fjol icke förr än i Januari. Jag bifogar det emedlertid härjemte. Det är kort och obetydligt, men du kan ju ändra och tillägga hvad du anser tjenligt. Vitterhetsstycken är man icke van vid, och de voro också otjenliga vid sådana tillfällen. Vill Wallin skrifva det annorlunda så finner jag mig alldeles icke stött deraf.

Med dagens post afgår från NödhjelpsKommitén bref till dig om uppköp af de oförsålda predikningarna. Jag undrar ingalunda att Wallin vill ha den saken uppgjord. Han ligger ju i förskott, och har gjort mycket nog ändå för Vexiö. Helsa honom fran mig och tacka.

Att du är i bekymmer för dina Methodister undrar jag icke; men gå icke ifrån ditt projekt, svara ej på annat än hvad som frågas. — — —

Jag tackar för ditt fullständiga bref af d. 19, som jag dock nu ej hinner besvara. Af allt hjerta beklagar jag dig för dina många och ledsamma göromål; men icke tycker jag det borde nedstämma ditt lynne. Du har ju lätt för att arbeta och arbetet sjelf plär dissipera. Ack, det finnes blott en enda sak som går till hjertat, och den känner du icke till, jag stackare så mycket mer. Med E. är allt förbi, åtminstone ser jag henne aldrig, skrifver ej heller; och likafullt kan jag, min dumma hund, ej glömma. Gifve Gud jag kunde attachera mig för någon annan. Men det är omöjligt, här fins ingen. Bodde endast Vendela i grannskapet! Hon skrifver flitigt, stackars flicka. Men sådana saker uppgöras ej skrifteligen. — Att jag under sådana förhållanden ej går till någon behöfver jag ej säga dig.

Hjerteligen välkommen vore du visserligen i höst till de dina och mig, som så väl behöfde att få några ord till tröst af min endaste vän på jorden. Men hur länge blir Kungen borta? Till hvem kunde du med förtroende öfverlemna portföljen? Och skulle det dessutom icke se besynnerligt ut att ännu en annan tillförordnades? Så gerna jag än ville se dig, kan jag dock ej tillstyrka en sådan resa, i synnerhet om din helsa ej är dess starkare.

I afseende på Skolfrågan så bör jag fråga dig om det verkeligen tänkes med allvar på att Lärdomsskolan derstädes skulle förvandlas till Borgareskola. Så som sakerna nu stå

och med det infama grannskapet af Knektskolan, skulle jag för min del ej ha så mycket deremot; men staden blefve desperat, och en enda Lärdomsskola för ett Stift med 250,000 mskor är för litet och obeqvämt. — — —

Gud! om du kunde komma ner och trösta mig litet. Dock vill jag ej tillstyrka det. Men ett bra ömkeligt lif förer jag. Skrif mig ofta till. Helsa mina vänner.

Totus tuus
Tr.

*

Till DENSAMME. 99.

Östrabo d. 24 Novbr. 1838.

Bäste Heurlin. I afseende på Thorskingesaken är visserligen ett formfel begånget, men jag anser det icke vara af någon betydenhet. 1830 års Förf. stadgar visst att Landshöfding och Biskop gemensamt skola dömma öfver kyrkans sammanbyggnad. Men all dom förutsätter tvist. Denna har här, i min tanka, ej ägt rum, eller åtminstone, före samman-trädets slut, blifvit bilagd. Hade saken ej blifvit öfverklagad så hade den i min tanka, som ett annat laga kraftvunnet sockenstämmobeslut bordt gå i verkställighet, utan att deri inblanda LhfdingEmbetet. I Qvenneberga yppade sig tvist från början, utan att kunna biläggas; der måste således Biskop och Lhfding skilja tvisten. Här deremot har väl votering och olika tankar ägt rum, men den återkallades före sammanträdets slut och jag måste anse Församlingarnas beslut såsom enhälligt. Sedermera ha några, som ofta sker, ångrat sig, frångått sin mening och besinnat sig. Besvärsanvisningen har jag låtit uppsätta alldeles som om målet varit konsistoriellt; icke efter någon särskilt författning i afseende på Biskopsstämmor (en sådan tror jag ej finnes) utan efter Analogien, som ligger nära, då Biskop är Ord-

förande i Consistorium. Så har åtminstone alltid varit brukligt och sker ännu i Lunds Stift. Besvären tycker jag böra afslås, antingen de betraktas såsom ställda mot min preliminära Embetsåtgärd vid tillfället, eller mot hufvudfrågan. Anses det nödvändigt att Landshöfding äfven dömmer, så är det väl endast en formalitet som jag måste underkasta mig; ty det kan icke vara möjligt att Bergenstråle i hufvudfrågan skulle vara af annan tanka än jag. Dertill är saken alltför klar. Dina bekymmer i afseende på Läroverksfrågan delar jag lifligt. Öfverlemnas det åt gossarnes, eller rättare åt föräldrarnas eget val att läsa eller icke läsa Latin och Grekiska, så kan man icke tvifla på utgången. Flertalet af våra Gymnasister skulle då alls inga klassiska språk lära. Huru skulle de då kunna bli prester t. ex. Detta förer alltså till en fullkomlig omstöpning af prestexamina och befordringslagar. Prester utan Latin och Grekiska! Ett sådant barbari finnes dock ännu ingenstädes i Europa. I en enda sak ha dessa Reformatorer rätt: lefvande språken böra läras bättre och vidsträcktare än som hittills skett. Engelskan t. ex. som dock är ett Universalspråk, läses alls icke här, och det är visserligen ett fel. Men huru lätt läras de icke efter de klassiska. Jag skulle tro att det fjerde Gymnasiiåret som ännu här och der är brukligt borde anbefallas genom lag och väsendtligen användas på moderna språken. Språklärarne borde också aflönas bättre. Gifve Gud, att du kunde komma hem till Julen, så finge vi talas vid om detta och mycket annat. Jag ser också icke hvad som skulle hindra dig, i fall Kungen reser, endast du kan få dig en Vicarius. Vägarna böra ej skrämma dig. Vi ha stark barfrost och när de blifva nerkörda äro de rätt praktikabla. Dessutom har nu börjat snöga så att vi kanske torde få slädföre till julen. Tag nu ditt partie, och låt mig veta det.

Vendela lär nu vara i Sthlm, der jag förmodar du träffar henne. I öfrigt är det fullkoml. grundadt hvad jag sist skref dig om henne. Jag hör med fullkomlig tranquillitet alla berättelserna om hennes engagement med Hamilton. Huru lycklig vore jag icke om jag kunde säga detsamma om allt hvad jag hör om Emili. Men det är tyvärr ännu alltjemt en helt annan känsla som jag har för henne; och förr än i grafven kommer jag aldrig derifrån tyvärr, ehuru orimlig jag sjelf inser att den är.

Med dagens post fick jag hosföljande P. M. från Landshöfdingskan Virgin som ofta hedrar mig med bref. Gör dervid hvad du kan. Det är väl mot min princip att besvära dig med något utom Stiftet; men då jag derom anmodas af en vacker Fru, som dessutom ingen ting annat begär än en snar expedition (den man aldrig bör neka Fruntimmer, så vidt möjligt är) så gör jag för denna gång ett undantag. Äfven medföljer ett bref från Anna, förmodligen om julklappar för Lisa och familjen.

Gud välsigne dig och välkommen snart hem. Om Methodisterna står ingenting i dagens Tidningar.

Vänskapsfullt

Tr.

*

Till C. F. af Wingård. 100

Östrabo d. 29 Novemb. 1838.

Bäste Wingård! Nu är jag ju snäll som svarar så hastigt. Men det är också ett särskilt bekymmer jag fått, och som jag vet att du delar, ehuru du ej kan afhjelpa det. Jag har haft bref från Heurlin som berättar att han, i afseende på Läroverksfrågan, haft ett särskilt samtal med Kronprinsen. Denne påstod då att nya Elementarskolan vore

modellen hvarefter alla våra Läroverk borde omstöpas. Gymnasierna voro ruttna inrättningar som borde försvinna. Latin må väl tålas för dem som nödvändigt vilja derpå förspilla sin tid — men lefvande språk skola gå förut, och man är ej fullt nöjd med Geijer som ej medgifvit full dispens för detta utdöda och onyttiga lärdomskram. Det finnes i Sthlm en mäktig liga som arbetar på en total reform af gamla Organisationen. Dit höra Hartmansdorff, Lefrén, Sprengtporten, Berzelius, Wallin m. fl., allt personer af inflytande på Statsråden, kanske äfven högre opp, och dessutom understödda af den liberala pressen. Detta är nu och blir (fortfar han) min egentliga Kabinettsfråga, med hvilken jag ovillkorligen står eller faller. Men faller han så få vi otvifvelaktigt någon »Frère ignorantin» till föredragande, och då äro saken och Läroverken förlorade.

Ger man dispens för klassiska språken, så är det, med närvarande tidsanda, ungefär det samma som att rent aflysa dem. Vi få derigenom icke blott Gymnasister och Studenter utan snart äfven Prester som hvarken kunna läsa N. Testamentet eller Vulgata. Då blir nödvändigt att göra om icke blott Prestexamina utan äfven Befordringslagarna. Ett sådant Barbari finnes ännu ingenstädes i Europa. Det är väl sant att Latin och Grekiska upptaga mycken tid; men dels kunde detta genom bättre inrättade Läroböcker till någon del afhjelpas, dels inser jag ej hvarpå pojken bättre kunde använda sin tid. Uppskjutes Latin till 13 el. 14:de året, Grekiskan till 15:de så blir det verkeligen ingenting af hela lärdomen, och den kan då likaså gerna förbigås. Det är sant att jag först vid den tiden började studierna; men man kan ej öfverallt påräkna min fattningsgåfva och i synnerhet mitt minne, som, på den tiden var ovanligt. Också studerade jag i många år 18 timmar på dygnet. Gränslinien mellan Skola och Gymnasium har ju Naturen

sjelf utstakat; det är den mellan barn och yngling. Att lefvande språk läses för litet må vara grundadt; och vid flere Gymnasier, t. ex. i Vexiö, saknas helt och hållet undervisning i Engelska. Det är ett fel; men det är icke blott lärare, det är äfven tid som saknas. I detta afseende skulle jag anse för nyttigt om det stadgades att kursen för hvarje yngling som vill bli Embetsman stadgades till 4 år, då fjerde året väsendtligast kunde användas på lefvande språk. Ville man äfven göra Språkläraren till Lector skulle jag ej ha något deremot. Åtminstone vore löneförhöjning nödvändig. Min har endast 300 rdr, läser också endast 12 timmar. Deremot kunde kanske theolog. Lektionen umbäras. Ty Theologi lära dock ej Gymnasisterna med något besked, det hör ej till det propädeutiska, en någorlunda utförlig Christendomskunskap är tillräcklig.

Troligtvis blifva StiftsStyrelserna, åtminstone Eforerna, hörda i frågan. Men hvad ha vi att hoppas deraf? Agardhs moderna hugskott känna vi alla, Faxe har intet Gymnasium, Wikman är för gammal, Franzén för slapp, i Strengnäs är vakans, jag fruktar äfven i Calmar och Skara. Således vilar väl egenteligen motståndet på dig och mig. Låt oss komma öfverens att svara både utförligt och skarpt. På Heurlin kunna vi i allt fall räkna. Troligtvis kommer han ner till Jul, då jag vidare får discutera saken med honom.

Angående pojkarnes framsteg i Elementarskolan har jag hört mycket olika omdömen. Vet du någonting säkert derom, så säg mig.

Skicka mig äfven dina Ordningsstadgar. Möjligtvis kunde något deraf användas här; jag lär gerna.

Hvad säger du om Prof. Nilssons oanständiga utnämning till Pastor i Nöbbeled? Mannen är berömd för att kunna fjella fisk och känna höns efter rent vettenskapliga grunder . . . Heurlin gjorde hvad han kunde häremot, men för-

gäfves; ty Kungens löfte var alltför bestämdt till Berzelius. I Stiftet gjorde denna utnämning mycket ond blod. Tar man nu äfven klassikerna ifrån oss så blir svårt för Biskopar och PrestStåndet att vara så loyala som vi borde. Om jag mins rätt har du för ej längesen fått en sådan der fiskaredräng till Pastor någonstädes. Methodistfrågan är som jag tycker alldeles riktigt afgjord. Det var Consistorii utlåtande, som aldrig bort infordras, som intrasslade den från början. Stockholms Prester hade ej mod att framträda sjelfva för att styra Läseriet, utan ville skjuta Regeringen för sig. Sedan allt som ej hör till saken lyckligt blifvit afskaladt och frågan återförd till sin ursprungliga enkelhet, kunde ju svaret ej bli annorlunda. Visserligen äro Methodisterna, liksom andra läsare, okunniga, intoleranta åsnor, Protestantismens Jesuiter; men icke får man derföre vägra dem en rättighet grundad både i Lagen och Opinionen. För att mildra afslaget har Heurlin sjelf meddelat det åt Wallin, som naturligtvis funnit sig mycket smickrad af denna uppmärksamhet. Men hur det i längden skall gå med mannens oefterrättlighet, må Gud veta.

Helsa min sköna, englalika Hilda flitigt ifrån mig. Hvad jag afundas dig att kunna se henne så ofta du vill. Det är bättre än ErkeStiftet. Det är länge sedan jag skref henne till; men jag fruktar endast att besvära henne.

Enligt sednare bref lär ej Heurlin vara att vänta hem till julen. Det är ledsamt, ty han är dock den enda menniska här på orten med hvilken jag kan ha något umgänge. Fruntimmerna har jag alldeles öfvergifvit, neml. de härvarande. Säg Hilda det.

Totus tuus
Tr.

*

Till C. I. Heurlin. 101.

Östrabo d. 2 December 1838.

— — — Här berättas att du möjligtvis får förslag till Strengnäs. Jag hoppas du icke affecterar stället, för Holmströms skuld. Du är sämre lönt än i Visby, och kommer icke på långt när så väl och så långt från Sthlm.

Att du har mycket att göra kan jag nog inse. Men under jul kunde och borde du dock ta dig någon ledighet. Lisa tror att du skulle komma till marknaden; men det är ännu otroligare, äfven i fall här blefve någon marknad i år.

Skulle någon concession göras åt de moderna Herrarna, så tror jag vara bäst att uppoffra Theologiska Lectoren för en Lector i lefvande språk. Christendom kunde läsas af Domprost eller Biskop. Theologi, som Vettenskap, föreläses ej vid de Tyska Gymnasierna, är också opassande läroämne. Gif oss blott det fjerde året, så hinna vi nog med allt det fordrade kramet.

Sökande till Domprosteriet äro Elmgren, Wickelgren, Ekstrand, Almquist, Wieselgren. Att ingen annan än Elmgren bör nämnas förstås af sig sjelf; men kan du icke skaffa Wickelgren ett Pastorat? —

När du träffar Schulzenheim så fråga honom hur det går med Elmgrens och Nordins föreslagna stjärnor? Det är nu ett år som de stått på listan [. . .]

*

102. Till Hilda Wijk, född Prytz.

Östrabo d. 8 Januari 1839.

Du är mycket god och ädelmodig, min älskade Hilda, som ännu någon gång påminner dig din stackars frånvarande Tegnér. Jag ber dig vara öfvertygad att jag värderar som jag bör denna godhet. Du skulle endast se hur glad jag blir hvarje gång jag emottar en sådan skrifvelse, hur jag kysser hvarje rad, hur jag till och med tar det kära brefvet till sängkamrat. Förlåt mig denna barnslighet. Den vanhedrar icke Mannen, i synnerhet som han är en sådan der halfpoët och helsvärmare som jag. Den är ett behof för det älskande hjertat; och säg mig, hvad skulle väl en Poët vara utan kärlek?

Hvad skall jag önska dig på det nya året? Du har ju redan förut allt som kan göra lifvet förnöjdt och angenämt både i yttre och inre afseende. Genom ett särskilt gynnande öde är den skönaste och ädlaste qvinna i Sverge, äfven den lyckligaste. Ung, skön, frisk, rik, huslig derjemte, och med öppet sinne både för Naturens och Konstens skönhet. Du har en Man som du sjelf säger att du både värderar och älskar (?) och hyggeliga Barn: allmän aktning följer dig hvart du går, och alla bättre organiserade sinnens beundran bär villigt opp släpet på din klädning. Älskade Hilda, hvad kan jag önska dig bättre och herrligare? En enda sak torde väl ännu fattas dig i lifvets högsta lycksalighet; men jag bör vara billig och erkänna att det kan gifvas två slags kärlek. Den ena är liljehvit, oskuldsfull, lugnare, om också litet kallare än den andra, som är rosenröd, tar hela menniskans väsende i anspråk och ej räknar så noga om han äfven skulle vända upp och ner på lifvets vanliga och borgerliga förhållanden. Han har visserligen sina bekymmersamma, ja

sorgliga stunder; men så är också hans svärmande förtjusning något värd, ja egenteligen mest värd af allt här i lifvet. Mot den förstnämde har jag ingen ting annat än att den egenteligen icke är — kärlek. Men man kan möjligtvis umbära den, och känna sig lycklig utan att genomgå detta eldprof. Lifvet framgår då som en stilla flod, utan vattenfall och med knappt märkbar rörelse; himmelens stjernor spegla sig äfven deruti, ehuru litet blekare. Du med ditt liljehvita, lugna, harmoniska sinne har deciderat dig för denna kärlek och finner dig nöjd med den. Den andra, den rosenröda, är en yr- och Trollhätta, som slår kullerbytta genom lifvet, har och ger mycket nöje, men föga ro. När du lefver Idyller, så lefver han idel Dithyramber. Begge två äro rätt sköna Skaldearter, ehuru min Natur inklinerar mer för den sistnämde.

Således, något nytt och bättre än hvad du redan har, kan jag icke önska dig. Men väl kan jag önska att det må fortfara, och att dina vänner alltjemt måtte få glädja sig öfver din lycka. Glöm dem icke heller, goda Hilda. Vi äro många som älska dig, men ingen varmare, hjertligare, uppriktigare än jag.

Jag beklagar Baron Munck som ej kan öfvertala sin Nunna. Jag tycker annars han, för sitt yrke, är en hyggelig karl, till och med interessant genom den svårmodighet som målar sig på hans ansikte. Att en flicka så der afslår alla anbud, äfven de antagligaste, hänvisar, fruktar jag, på en Naturirring, en desorganisation i hjertat som bestraffar sig sjelf. Har hon verkeligen en äldre böjelse för sin Kusin, så är det underligt att ingen af hennes vänner fästa hans uppmärksamhet derpå. Flickan är ju ung, hyggelig, okonstlad och rik derjemte: jag tviflar att Carnegie kunde göra ett bättre val.

Af Emilie Dickson hade jag i höstas bref från Richmond.

Kort derefter kom från Götheborg det ryktet att hon var utan hopp och derföre ville jag ej svara. Sedan hon nu är bättre skall jag skrifva.

Af Tidningarna har jag sett att den reparerade Briggen, Antilope, icke kallas Ebba, utan Skogman, som dock är ett temligen tvetydigt namn. Måtte det medföra mer välsignelse till sjös än till lands! Helsa emedlertid Ebba och dina andra systrar, samt Man och barn och Mor. Glöm ej heller Fru Gibson, Marie och öfriga Svägerskor.

Söta Hilda, hedra och gläd mig nu, så ofta du kan, med några vänliga rader. Det blir mina högtidsdagar, och snart nog det enda solsken som faller in i mitt ödsliga lif. I Vexiö har jag icke emottagit någon enda bjudning sen i höstas, icke ens varit hos någon menniska.

Blif icke ond på den frihet jag tar mig att älska dig så ömt, så innerligt, så — rosenrödt. Det är ett Naturfel hos mig som jag icke kan bortlägga.

Es. Tegnér.

*

103. Till A. Virgin, född Tornérhielm.

Östrabo d. 8 Januari 1839.

Förlåt mig, älskade Amelie, att jag på det nya året, och med din tillåtelse, allt framgent, kallar dig Du. Jag ber dig på det högsta, gör det samma tillbaka. Tro icke att jag derpå grundar några anspråk, eller att du derigenom ger något på hand; men det låter ändå litet mindre främmande.

Orsaken hvarföre jag ej svarat på ditt bref af November var den att det gaf mig något hopp det du snart skulle skrifva vidare, och dervid svara på allehanda som jag frågat och bedt dig om. Detta har dock uteblifvit; och denna tystnad

är svar nog. Din vänskap hedrar och gläder mig, och jag sätter derpå allt det värde jag bör: men nog vet du att det är något annat jag önskat få hoppas. Jag märker nog att den känsla du hyser för mig är den samma du hyser för alla dina andra bekanta bland karlar. Hur skulle jag också kunna vänta något annat, vid mina år? Förlåt mig om min varma önskan ett ögonblick förledt mig att till hälften hoppas annat och bättre.

I anledning af din vänskap så har jag nyligen i en Fransysk Bok läst följande Reflexion: L'amitié des femmes pour un homme, n'est souvent autre chose qu'une pitié deguisée. Dire, je suis votre ami, c'est a dire: je ne vous aime pas; et ainsi l'amitié est le grand Aumonier de l'amour. Anmärkningen är träffande, och alla äldre karlar borde ta den au coeur. En stackars pauvre honteux, som jag, bör ändå tacka och finna sig belåten. Ack, Amelie!

Promemorian till Heurlin skickade jag genast; men han har svarat mig att målet låge i KammarCollegium. Der förhastar man sig icke, utan tar sig god tid för att göra en sottise.

Gud gifve dig lycka på det nya året, älskade Amelie! Säkrare helsa, och om möjligt är, litet mindre köld för den som du dock vet älskar dig uppriktigt och innerligt.

Din syster Grefvinnan Hamilton har nyligen varit på orten. Jag var bjuden på henne till Husaby. Men jag har svurit att, så länge jag ligger i vinterquarter, ej ta emot någon bjudning i staden eller orten: och på 4 månader har jag icke sett någon menniska utomhus. Också finnes här för mig alldeles intet umgänge som ett enda ögonblick kan interessera mig, sedan Heurlin rest bort. Mitt klosterlöfte hindrade mig således att se Grefvinnan, som jag annars gerna gjort, både för hennes och din skuld. Stackars flicka, jag har hört att hon skall vara plågad af svartsjuka. Men kanske är det ogrundadt.

Farväl, älskade Amelie! Hedra mig, gläd mig så ofta du kan med några vänliga rader. De ha ett högt värde för mig, äfven om de icke äro af den temperatur jag helst skulle önska, och som jag tycker (förlåt mig det) vore den naturligaste oss emellan.

Es. Tegnér.

*

104. Till C. F. af Wingård.

[Odateradt, i början af 1839.]

Gud välsigne dig på det nya året, m. kära Wingård, och låte dig fortfara att med oförsvagade krafter verka, som hittills, för Kyrka, Läroverk och Stat. Tiden och Tidningarna ge oss händerna fulla med arbete. Gud gifve att helsa, mod och sinnesspänstighet måtte stå bi för oss alla.

Från Heurlin, som är mycket missnöjd med sin ställning, har jag ofta bref. Han proponerar att endast behandla löningsfrågan, och undvika alla organisationsfrågor. Derigenom komma vi väl från alla onödiga ändringar, men också alla nödiga; och när Heurlin lemnar portföljen, ha vi en annan Narr på halsen, som värmer opp den gamla kålen. Olyckan är den att Kronprinsen är i denna sak alldeles förvirrad. H. skulle i dessa dagar ha en audiens hos honom för att utbyta Ultimater. Skall någon kunna rädda våra Läroverk så är det Heurlin, den man ej gerna vill stöta för hufvudet helst så nära Riksdagen. Emedlertid fruktar jag äfven för hans eftergifvenhet och hans fallenhet att i allt famla efter en juste milieu, som han i all tvist gerna söker. Något kunna vi väl ge med oss i detaljerna, blott basis blir orörd. H. tyckes inklinera för att i hvarje Stift upplåta en Skola dels till knektarna, dels till den moderna oklassiska bildningen, med villkor att få de andra orörda. För min

del, ehuru jag ej har mera än 2 Lärdomsskolor i Stiftet, så skulle jag väl kunna uppoffra Jönköping till Experimentalfält; men först och främst blefve staden missnöjd dermed, och för det andra vet jag icke om du och de öfriga ha råd till sådant. Dock vore det i min tanka bättre att ha knektarna och de öfriga ignoranterna för sig sjelfva, på det de skabbiga fåren ej må smitta den öfriga hjorden. Allt Eforat öfver dylika skolor ville jag dock afsäga mig, och öfverlemna det åt Adjutanterna.

För ditt Tal öfver Lagerbjelke tackar jag dig rätt uppriktigt. Aldrig anade jag att det bodde så mycket i Hans smutsiga Excellens ehuru vissa genialiska ut- och infall voro omisskänneliga. Men det är i synnerhet framställningen som gläder mig, utan frasmakeri kraftig, kärnfull, gedigen, utan flärd och affection. Med ett ord du försvarar din plats rätt godt. — I afseende på Statstidningen så ligger Beskow i underhandling med den nya HofKansleren att få contractet förlängdt; men Gud vet hur det går. Det är en vitalfråga för alla pensionärerna, synnerligast för Geijer och Franzén, som ha de flesta smulorna. Med en sådan Redaktion som den nuvarande, och med Kungens ständiga inblandning deri, måste Tidningen alltid ge förlust.

Har Adlersparre ännu varit hos dig med håfven för att få Bidrag till Läsning i Blandade Ämnen? Meningen är att återupplifva och fortsätta den berömda Skriften under sonens ledning till [ära för] den förre Utgifvaren. Idén är vacker, och en coalisation af alla vältänkande till ett kompact motstånd mot den nu herrskande pöbelliberalismen, vore visserligen nyttigt ja nödvändigt; men unga Adlersparre är icke den man som kan sammanhålla ett dylikt företag. Han påstår dock att [han] redan fått dels löften om, dels verkeliga bidrag af Franzén, Atterbom, Palmblad, Mellin,

Mams. Bremer, Agardh, m. fl. och har hopp att äfven Järta skulle kunna engageras. Af mig har han begärt antingen en Inledning eller också ett Poëm som kunde öppna det hela. Det ville jag också, oaktadt all min afsky för publicisteriet och det periodiska, skrifva om jag endast trodde att företaget kunde komma i gång och äga något bestånd; men just derpå tviflar jag. Vi stå icke tillräckligt på pöbelgrund för att kunna påräkna massans sympatier eller rättare dra dem ur den smuts hvarvid de nu vant sig och hvari de vältra sig med konstitutionelt välbehag. Det finnes ingen Läsning som hjelper mot Sorlet och Sqvallret i Blandade Ämnen, inför en sådan publik, bestående väsendteligen af Hållkarlar, Skomakare och deras vederlikar. Sedan pöbeln konstituerat sig till en läsande publik, är det för en bildad man omöjligt att stiga ner på deras valplats; och hvad som ligger derutöfver är som det icke vore till för en sådan allmänhet. Häri ligger hemligheten af den liberala pressens popularitet; den lefver som likmaskarna på förruttnelsen och så länge som den. Den kan, sedan Nationen blifvit så debaucherad som den nu är, icke bekämpas med blanka endast med smutsiga vapen och på sin egen nerskitna grund; och dit kan ingen af oss stiga ner.

Har du läst en Brochur: »Upplösning är icke Upplysning» nyligen utkommen i Stockholm, och som der gjort mycket uppseende? Den är icke illa skrifven, Författaren okänd. Man gissar på Järta el. någon af hans söner, eller Agardh, med flere; men det tror jag icke, ty både Järtas qvickhet och Agardhs brillance saknas. Dessutom anonserar den sig endast som en fortsättning af en »Landtmans Tankar om dagens händelser», som utkom i höstas.

Jo visst har jag läst Reuterdahls Kyrkohistoria, och med mycken instruktion. Men i allmänhet är jag ingen vän af den så kallade högre Kritiken, som tviflar på allt. I Phi-

logien är det den som tagit både Iliaden och Odyssén från Homerus, flere Dialoger från Plato, många af de vackraste Talen från Cicero o. s. v. I Exegetiken Pentateuchen från Moses, de bästa Capitlen från Esaias, Evangelium från sjelfva Johannes. Ur gamla Svenska Historien skalar den bort det vackraste, YnglingaSagan, och depoëtiserar derigenom Häfderna. På samma sätt faller hela Legenden för dess kritiska amputationsknif i Kyrkohistorien. Detta må visa skarpsinnighet och kombinationsgåfva, men lumpet har det alltid förefallit mig, och till några obestridliga resultater kommer man aldrig ändå på detta sätt. Den alltför stora nykterheten äfven hos Häfdeforskaren leder lätt till motsvarande torrhet. Annars är Reuterdahl lärd i stor skala, arbetsam och som menniska mycket älskvärd, och ingalunda mer orthodox än båten bär. Deremot är Thomander, med ett lifligare hufvud, anspråksfull . . . både i lifvet och Vettenskapen. Thomæus, Theologiens Hammarsköld, är en flitig Compilator, inbilsk och uppblåst hyperorthodox, pietistisk m. m. Hans vetande är ringa. Jag känner honom af gammalt, ty han har några år varit i mitt hus, och ännu längre min Comminister i præbendet.

A propos af PræbendeComministrar så beklagar jag af hjertat din Appelbergs oförmodade bortgång. Jag vet att du lönte honom väl, men jag gissar ändå att han lemnat ett fattigt hus efter sig. Sådant hör till Ståndet.

Från Hilda, som jag håller obeskrifligt mycket af, har jag riktigt haft bref och äfven svarat. Vore jag henne så nära som du, så såge jag henne dagligen, så framt hon tilläte. Lycklig — eller olycklig — du som kan låta något slags göromål hindra dig från en sådan uppvaktning. Mig vore det omöjligt. När du åter ser henne så tag både mund och hjerta fulla med helsningar från mig.

En Engelsman, Stephens, som bor i Stockholm, plågar

mig förskräckligt med en ny öfversättning (det är d. 5:te) som han vill ge ut af Frithiof. Öfversättningen är trogen; men det är med öfversättningar som med Fruar: de trognaste äro sällan de vackraste. Endast min älskade Hilda gör häri, som i allt annat, ett undantag. Öfversättningen är, med all sin trohet, trög och tungrodd. Det är lätt att inse; men jag possederar icke språket nog för att sjelf kunna uppge nödiga förbättringar. Man kan säga om öfversättare som ordspråket har: Gud bevare oss för våra vänner etc. Den arma Franzén plågar han med att skrifva mitt Lefverne. Mitt Lefverne! Ack, det interessantaste deri är ju idel Apokryfer, som ej få omtalas. Visserligen hör den till Kyrkohistorien, men det är den legendariska som nu ej får gälla.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

105. Till C. I. Heurlin.

Östrabo d. 22 Januari 1839.

Bäste Heurlin. Det är bra trefligt och beskedligt gjordt af dig att du då och då underrättar mig hur det går till i stora verlden, mig som här lefver i den lilla, ja minsta möjliga, och till och med drar mig från det så mycket beprisade umgänget med den samma, det jag i öfrigt utan all afsaknad umbär. Det förstås af sig sjelf att jag undantar ditt hus och Lisa, ehuru jag ser henne mindre ofta än jag borde, väsendtligast derför att det gör mig ondt att oftare se en viss person i fönsterna bredvid. Hennes åsyn verkar ännu alltjemt magiskt på mig, och i flere dagar sedan är jag åter plågad af de gamla grillerna. Äfven fruktar jag att träffa henne hos Lisa der hon är oftare, hvarför jag aldrig går in

utan att förut skicka bud och höra efter om der är främmande. Skulle jag likväl och ehuru jag på fullt allvar söker undvika henne ändå träffa på henne, så har jag väl föresatt mig att ej tala henne till ett ord; men sjelfva blotta åsynen gör mig galen igen. Det är underligt nog, men så förhåller det sig verkligen. Fy att jag skall vara en sådan gammal narr, och det för en menniska som så litet förtjenar det af mig. Tacka du Gud som bevarat dig för sådana galenskaper.

ErkeBiskopens oefterrättelighet gör mig ondt. Du skall få se att [han] vid Riksdagen kompromet terar både sig och Ståndet. Hans kandidat till v. Taleman är förmodligen Franzén, som är mycket för god att på det sättet exponeras. Afstyr för Guds skuld en sådan galenskap. Vill du icke sjelf emottaga befattningen (hvilket under dina nuvarande förhållanden också kan ha sina hakar) så är det ju uppenbart att W. är den ende duglige. Men är du säker på att han emottar den? Jag fruktar att hans förbittring mot vederbörande är djupare än vi tro. Sondera honom i det fallet.

Det är ledsamt att ditt Cons. gör dig bekymmer, redan innan du tagit emot Stiftet. Från flere håll har jag dock hört att din Notarius Gustafsson skall vara en lufver . . . Honom tycker jag således icke du behöfver ménagera. Tvertom tror jag att hans afsättning skulle vara en i hela Stiftet populär åtgärd. Oroa dig således icke för den saken: men ställ till rätta hvad du kan för den stackars Franzén.

Du frågar hvad de dispenserade pojkarna skola göra på fritimmarna? Jo, sottiser eller slå dank. Detta är det säkra resultatet af Dispenssystemet.

Det blir visserligen alltid en stor förtjenst af dig om du på förnuftiga grunder uppgör löningsfrågan för Läroverken; men utom det att den på mångfaldigt sätt hänger tillsam-

mans med Organisationsfrågan och Läseordningen, så måste ju denna äfven någon gång af Kungen företagas, och den stora Kommiténs lunta afslås eller antagas eller modifieras. Hvad ha vi dessutom för Garanti att, när du lemnar portföljen, icke någon Frère Ignorantin bland dina Efterträdare, verksamt understödd af pöbelopinionen och pressen, vänder upp och ner på alltsammans? Derföre är du, med löningsfrågans afgörande, huru förståndigt det än sker, endast halfvägs som StatsSekreterare. Äfven det andra måste bringas till något slut och reda. Härtill fordrar jag ingen ny kommité; men väl fordrar och tillstyrker jag en Extra Revision, som i alla fall skulle sammanträda om ett år, men då är hindrad af Riksdagen. Till en sådan Skol-Revision äro alla Eforer sjelfkallade, ehuru troligtvis inga flere än jag och Wingård, möjligtvis äfven Holmström [komma]. Derpå vinnes det att man finge saken, af de kompetente, utredd: och i hvad du då ville företaga och föreslå kunde du då troligtvis alltid åberopa Revisionens yttrande, hvilket äfven mycket lättade ditt göromål, då du mot den moderna opinionen alltid kunde åberopa Revisionens. En sådan Revision borde sammanträda d. 1 Augusti, och vara slutad med Oktober. Jag ber dig, tänk allvarsamt på detta. Få vi icke den saken afgjord under ditt Regemente, så sväfva vi i ständig ovisshet och osäkerhet. Jag inser nog att Kronprinsen skulle bli missnöjd med våra åtgärder; men det måste man underkasta sig, förr eller sednare. Det skadar icke heller om du på förhand låter honom förstå att du och jag förstå den saken bättre än han och hans Adjutanter, och att ett motsatt handlingssätt ännu mer depopulariserar Regeringen hos Prestståndet, som dock i sakernas närvarande skick, är dess säkraste stöd, kanske dess enda. Men Latin och Grekiska lemna vi icke, heldre Dynastien. Jag ber dig, säg mig uppriktigt

hvad du tänker härom. Saken är vigtig både för dig och Läroverken.

StilBöcker skall jag nog skicka dig; men du får förlåta att det icke kan ske under mellantermin, och termin börjar först den 22 Februari. Äfven då kan jag endast skaffa för sistlidne termin, i fall de ha dem med sig, som jag dock skall söka arrangera. Det är ganska rätt att du på detta sätt söker befästa dig mot okunnigheten och barbariet. Men de ömkeliga UpsalaProfessorerna, som sjelfva äro svaga Språkkarlar, ge sina betyg i Studentexamen efter Hartmansdorffs et Consorters dictamen, och ha derigenom gjort mycket ondt, som i flere andra afseenden. Vid sitt Specimen i Lund öfverbevisades Almquist, den nya Elementarskolans hjelte, om några och åtti Grammatikfel. Thomander som, sjelf Rector, opponerade, och det så länge att tiden var ute för alla andra opponenter, visade sig oanständigt partisk. Tro mig, Hagberg är den enda dugliga af de sökande; ehuru jag gerna erkänner att äfven han saknar eminent hufvud. Kommer den saken att föredragas af dig eller den imbecilla Tannström?

När väntas Kungen tillbaka. Förr är det naturligtvis icke värdt att jag reser upp. Olin fick förslaget, utan all slags intrig, så vidt jag kunnat utspana. Flere af dem som annars blifvit farliga voro engagerade på annat håll, och många afstodo frivilligt från ansökan för Östbergs skuld, som alla ansågo för sjelfskrifven. Möjligtvis blir han ändå den lycklige, oaktadt alla Olins förhoppningar. Han är dock alltför obetydlig, och du vet nog hur osäkert ett Bondval är. Skulle han likväl lyckas, så är det väl bra att bli honom qvitt; men jag kommer i nytt bryderi att få en Notarius. I hela Stiftet vet jag ingen som duger, Thulin minst af alla. Kanske Wiberg, men han är alltför långsam och odeciderad. Som sagdt är, bekymret blir stort.

Cousin, som jag ej kan finna, gissar jag Brinkman har. I allt fall kan du ju på några vickor få den förskrifven genom hvad Bokhandlare som helst. Som jag redan sagt dig, den innehåller intet väsendteligt som ej står hos Reuterdahl.

Helsa den sistnämde och mina andra Vänner. Helsningar till dig från de mina. Lisa kommer hit på middag i morgon, med E. Posse och Hedenstjernas. Jag bjöd henne sjelf i går.

Vänskapsfullt
Tr.

*

106. Till G. Stephens.

Östrabo d. 29 Januari 1839.

Härhos har jag äran öfversända den prosaiska öfversättningen. Den synes mig flytande och lättläst. Öfver dess noggrannhet kan jag icke dömma, då jag för närvarande icke har Originalet till hands. »To boil» i betydelsen af »pumpa, ösa» är mig obekant, och upptages ej i mina Lexica, som visserligen äro äldre och ofullständiga. I öfrigt kan jag ej tillstyrka det prosan tryckes under poësien. Flere Sånger t. ex. II, III, V, XV, XXI, XXIII, XXIV m. fl. ha antingen ingen, eller åtminstone en ganska aflägsen grund i Sagan. Den sistnämda deremot sjelfva Katastrofen, innehåller ju något alldeles motsatt. Alla dessa komma således att stå alldeles tomma. Icke här, men väl i andra Isländska sagor skulle anledningen till den valda behandlingen kunna uppsökas. Mycket är dock ren dikt, grundad blott och bart i det poëtiska behofvet att bilda något helt och sjelfständigt. Det var aldrig min mening att ge endast en versifierad öfversättning af Frithiofs Saga, men väl att framställa en poëtisk bild af det gamla Nor-

diska hjeltelifvet. Att jag härtill företrädesvis valde Frithiofs Saga kom deraf att den syntes mig innehålla de flesta poëtiska Elementer till en sådan bild, men ingalunda ansåg jag mig förbunden att deraf låta inskränka mig, utan upptog äfven mycket annat hvartill andra Sagor gifvit mig första anledningen, diktade äfven med loflig frihet allehanda till; ty det var icke Frithiofs utan Tidens bild jag ville måla. Jag inser icke hur någon slags Poësie kan tillkomma på annat sätt. Derföre förekommer det mig både naturligare och mindre missledande om Sagan tryckes, med särskilt paginering, förut. Om man så vill kan i Noterna under Poëmet anvisning lemnas på de ställen af Sagan som blifvit begagnade.

Hvad Metriken angår, så ha vi äfven i Germaniska språken ingen annan quantitet än den som beror af accenten. Hvarje stafvelse som bestämdt har den högre accenten (ὀξύς) är just derigenom lång. Tvetydigare är saken med dem som ha den lägre (βαρύς) ehuru äfven dessa vanligtvis nyttjas långa i vers. I de klassiska språken var det annorlunda der quantiteten utgjorde ett alldeles eget System, oberoende af accentuationen, så att en accentuerad stafvelse kunde till quantiteten vara kort och tvertom. Jag har hört sägas af Franzén att samma förhållande skall finnas i Finskan som jag ej känner, i allmänhet i flere af de Slawonska språken. Men äfven med antagande af denna regel tviflar jag att sådana ord som »side», »rose», som ha en bestämd akut (') kunna nyttjas korta eller i denna egenskap inrymmas i Daktylen. Engelskan är dock mer än till hälften ett Germaniskt språk, och borde derföre vara underkastadt samma metriska lagar. Southeys Hexametrar känner jag icke, hela »Vision of Judgement» är mig obekant utom genom Byrons odödliga persifflage, då jag i allmänhet af modern Litteratur, Engelsk, Fransk, Tysk, ej

läser annat än det bästa, således rör mig i en ganska inskränkt sfer. Dock måtte Herr Professorn veta bättre än jag hvad Landsmännens öron tåla.

D. 31 Januari. Då pakettets vigt öfverstiger hvad som emottages på snällposten, så kunde jag ej få det af i förrgår, skickar det derföre i dag med ordinarie posten som bör vara i Sthlm d. 5 Februari.

Med högaktning Herr Professorns ödmjuke Tjenare

Tr.

*

107. Till C. A. Adlersparre.

Östrabo den 31 Januari 1839.

MkBror!

Det vore egenteligen en feghet att icke vilja på något sätt bidraga till ett så vackert företag som det du nu åsyftar. Derföre vill jag icke undandraga mig att skrifva dig en Inledning dertill. Men om formen derför, om det skall ske på vers eller prosa, vet jag ännu icke. Beggedera ha sina fördelar, men äfven sina betänkligheter. Hvad det blir skall jag dock skicka dig något inom slutet af nästa månad eller början af Mars, och förr behöfver du icke börja någon tryckning.

I öfrigt bör jag icke dölja min tanka att jag ingalunda delar de sangviniska förhoppningar du tyckes göra dig om företagets framgång. En ung Man som du har svårt för att sammanhålla dylika medarbetare, med sina mångfaldiga kapriser, äfven om de skulle vara en smula genialiska. Jag sjelf, med så mycket företräde för dig i ålder och anseende, skulle besinna mig derpå; ty jag känner dem bättre

än du. Dertill kommer äfven den omständigheten, som ej borde förgätas, att radikalerna, dem jag hatar lika uppriktigt som du och vi alla, röra sig på ett fält som vi ej kunna beträda. Det är nemligen pöbelfältet, rena smutsen och skiten, dit vi ej kunna nerstiga. Pöbel finnes tillräckligen, af naturen; men Tidningarna öka den dagligen derigenom att de göra den till en läsande och på det sättet bilda den till en allmänhet. Deras hemlighet ligger just deruti att de göra skräddare och skomakare, som förut voro en stafvande, till en läsande allmänhet, och ha sin styrka derigenom. Vi kunna ingen ting säga, som ej redan förut dunkelt föresväfvat de bättre och bildade, som ändå alltid måste stanna i minoriteten. De andra läsa, eller åtminstone förstå oss icke. Tidningarnas styrka består icke deruti att de skrifva för pöbeln, utan deruti att de bilda en sådan, liksom tistel sår sig sjelf på en vanhäfdad åker. Med ett ord, *skriket* i Blandade Ämnen har, enl. sakens Natur en gifven öfvervikt för *Läsning* deruti, af det polemiska Element som möjligtvis kan komma att ingå i Läsningen väntar jag inga underverk. Vi kunna aldrig få en gemensam valplats, likaså litet som jag kan slås med Gesällerna, emedan de ej äro mina Kamrater, och har helt andra näringsfång än de — och Tidningsskrifvarna.

Jag anser för nödvändigt att du engagerar Geijer, som med alla sina besynnerligheter och inconsequenser, dock är ett verkeligt Genie. Du räknar ju litet frändskap med honom, och för det, som för mycket annat, är han svag. Äfven Beskow bör du försöka att få med. Det ligger hos honom vida större gåfva än jag sjelf länge trott.

Förlåt att jag i min enfald ger dig råd. Du gör naturligtvis hvad bruk du vill deraf. Vår svåraste fiende blir naturligtvis jemförelsen med din Fars gamla Tidning. Det vore en ära för oss om vi på något sätt kunde närma oss den.

Men menniskoslägtet, äfven det genialiska, blir, med hvar generation, [sämre] och sämre.

Helsa din Mor och stäm ner dina förhoppningar.

[Vänskapsfullt
Es Tegnér.]

*

108. Till C. I. Heurlin.

[Östrabo d. 5 Feb. 1839]

Till Kjellstorp äro profdagarna ej ännu utsatta, åtminstone känner jag dem ej. Från Skåne berättas att Böklin icke velat söka, men dertill blifvit öfvertalt af Thomander eller dem som gå hans ärenden. Man tror dock icke att detta varit personligen syftat åt Christofer, men endast åt dig. Du vet att Thomander gerna velat ha din portfölj: och när detta misslyckades, önskar han göra den så obehaglig som möjligt för dig. Allt detta lemnar jag derhän. Böklin skall vara en arg radikal, hvarom äfven det samma gäller. Angående O. Bolmeer säges det ej vara så säkert om han blir kallad till fjerde man. Men hvad är också säkert med Bönder? Det vore förargeligt då jag vet att du och vi alla interessera oss för saken.

Nu om din plan för Läroverken. Jag inser väl att tiden före Riksdagen blir otillräcklig både för Kommité och äfven för Revision, som annars vore det enklaste; men ett besynnerligt förhållande blir det likväl att vi på det sättet få flere nya Skolor, utan att ha någon Skolordning för dem. Skola Eforerna uppgöra en sådan provisorisk så är det ej att tänka på någon enhet. Förr än efter Riksdagen tror jag i allt fall icke att någon sådan Skola hinner organiseras, helst de flesta Eforerna äro borta. Jag gillar mycket idén att bibehålla det gamla Elementet oblandadt åtminstone på Gymnasi-

um och en högre Lärdomsskola i hvarje af de smärre Stiften. Betänklig deremot synes mig din justemillieu med blandningen af klassisk och modern, med alla dithörande agrementer af dispenser, valfrihet, ambulatorisk läsning o. s. v. Jag fruktar dessa Elementer skada hvarandra. Åtminstone vet jag att ett dylikt försök misslyckades i Berlin, hvarföre man öfvergick till ren Realskola. Vore det också icke bäst att börja dermed i Sverge. Hvartill sammanblandningen för, det se vi på Nya Elementarskolan, neml. till ytlighet både i klassiska och moderna Språken. Om emedlertid försöket, som jag förmodar, leder derhän, att öfvertyga vederbörande om de begge liniernas olämplighet, så kan det ej skada att äfven på denna indirekta väg komma till en sådan öfvertygelse. Deremot skulle jag på sjelfva Gymnasium gerna vilja drifva moderna Språken högre, som lätteligen kunde ske om en ständig Lector anställdes deri, i stället för den Theologiske, som är alldeles öfverflödig, ja löjlig. Nödvändigt vore dock att Gymnasiiåren utvidgades till fyra i stället för tre. För öfrigt erkänner jag gerna att det är nödvändigt att något gifva vika för Opinionen och — Prinsen.

Om folkskolan har jag ej mycket att säga. Jag tror som du att ingenting är nödvändigt utom den religiösa bildningen. Men jag underställer dig om denna är möjlig i någon verksam grad, med vår usla Lutherska Katekes som ej innehåller någon ting annat än den torraste orimligaste Dogmatik, Religionens metafysik, som alldeles inga utgångspunkter lemnar, äfven för den skickligaste Lärare, till Religionens sentimentala sida som dock skulle vara den enda fruktbärande och rent religiösa. En Lärobok kan vara likgiltig så länge det religiösa Elementet ännu genom tradition, genom tänkesätt, genom landssed lefver i Nationen; men denna tid är tyvärr längesen förbi, och blir det

tyvärr mer och mer med hvar generation genom vår politiska kanstöparekonstitution som är och blir, i förening med den fria pressen, Sverges olycka. Af dessa skäl anser jag en förnuftigare Katekes för första behofvet för våra Läroverk; vi ha allt för länge slipat på den olyckliga blott och bart polemiskt dogmatiska. Hvad vi behöfva vore en Katekes som innehölle något annat än det torra dogmatiska och kunde ge en skicklig Lärare någon möjlighet att med anledning deraf föreställa något egenteligen religiöst. Ingen af våra Biskopar eller Prester kunna skrifva någon sådan, hvarför det vore önskligt att några tusen rdr utsattes som Premium för ett sådant arbete. — Utom Katekesen anser jag folkskolan ingen ting behöfva, jemte skrifva och räkna. De politiska folkskolorna skada vida mera än de gagna; helst med den tendens till kannstöperi och advokatyr hvartill vi nu i snart 30 år uppfostrat den hedervärda Svenska Nationen, som i längden ej är i stånd att emotstå de förenade verkningarna af Constitution och avisor, och hvarpå all verkelig Religion, all ära, all Nationalkraft i längden måste gå under. Der ser du på förhand och in nuce andan och summan af hvad jag tänker att svara på frågan om folkskola. Låt det gerna anses för obskurantism, det blir för min räkning. —

Det är högst oanständigt och oförnuftigt att man på ett så oförsvarligt sätt vårdslösar Riksdagsfrågorna, hvartill vi nu icke ha fullt ett år igen. Då du har din dryga del i ansvarigheten, åtminstone inför Opinionen, så tycker jag du icke blott kan, utan äfven bör och måste taga bladet ifrån munnen och säga prinsen verkeliga förhållandet. Vill Kungen för gråstensförhandlingarna i det usla Norge, Sverges olycka, glömma sitt egentliga, hvarpå likväl hans Dynastis öde, om icke han sjelf beror, så tycker jag det är feghet af hans Statsråd och närmaste omgifning att icke

varna honom för den öfverhängande faran den han visserligen sjelf borde ha förstånd att inse. Det ligger ju klart äfven för de enfaldigaste ögon att vi i Sverge aldrig haft en så farlig Riksdag som den förestående, jag menar farlig för Kung och folk, för Thronföljaren äfvenså väl som för samfundsordningen. Hvad hjelper det att alla vältänkande sluta sig till Regeringen, kanske mer än förut. Något måste ju äfven göras från Regeringens sida, om vi skola ha något att stödja oss vid. Har man låtit pressen uppväxa till en makt i Staten, så måste man väl också sätta någon makt emot den, nemligen förnuftets och omtankens, och ej i dum lättsinnighet låta allt gå på sin hals. Var god och säg Prinsen detta, äfven Stjerneld, ifall han mot förmodan skulle ha något menniskoförstånd. Du vet hurudan tonen är i landet. Bed dem, besvär dem, att ge oss lojala någon möjlighet att kunna understödja en så förtviflad sak.

Från Brahe har jag haft bref att Rappe d. 12 Januari blef utnämd. Emedlertid har ingen ting stått derom i Tidningarna, ej heller kommit till Regementet. Troligtvis är det den usla Gripens skuld. Rappe som redan länge ämnat sig till Skåne, dels för tjenstens dels för sin flyttnings skuld, befinner sig härigenom i den största förlägenhet. Var derföre god och skrif en Biljett till Riben med förfrågan huruvida ingenting i den vägen kommit från Norge, eller om det är han som uppehåller det i Stockholm. En mängd sednare utnämningar, t. ex. af den 26 Januari, stå dock redan i Tidningarna. Jag har i dag skrifvit till Brahe härom.

Jag hade ännu mycket att tillägga, men hinner ej. Helsning från de mina.

Vänskapsfullt

Tr.

*

109. Till M. von Schwerin, född Törngren.

Östrabo d. 16 Febr. 1839.

När Christofer, i början af Januari, tog med sig till Skåne de länta Böckerna, glömdes den nu medföljande som jag skickar med Rappe. Han reser nu till Skåne för att arrangera i afseende på sin flyttning. Troligtvis stadnar han till en början i Landskrona till dess han kan få något bättre och anständigare; ty vistandet i en Svensk småstad måste jag naturligtvis anse för oanständigt, ehuru mitt öde alltid fästat mig der. Genom Rappes flyttning förlorar jag mina små Rapphönor, och med dem den käraste glädje jag haft på gamla dagar. I synnerhet kommer jag väl att sakna lille Henrik som kallar sig sjelf Biskop och säger att han är Morfars käledägg, som naturligtvis är ogrundadt. Före sommarn eller hösten tror jag dock ingen flyttning kan ske. Då hoppas jag du är så god och någon gång ser om mina små som, ehuru mina barnbarn, dock af alla anses för rätt söta. Jag ville gerna behålla Henrik qvar, men föräldrarna påstå att jag skulle skämma bort honom. Ett underligt talesätt! Hvartill duger då en menniska om icke att bli bortskämd? Och består detta vanligtvis i något annat än att hon icke dresseras till våra samhällsformer som en hund? Jag tycker om bortskämda barn: af dem bli vanligtvis de friskaste naturer.

I sommar blir jag troligtvis för det mesta på resande fot. Redan i Maj, eller så snart Kungen kommer hem, blir jag nödsakad att för enskilta angelägenheter resa till Stockholm, ehuru orimligt det är att den som bor i Gomorrha skall fara till Sodom. Derifrån gör jag väl en tour antingen till Gottland med Heurlin, eller till Götheborg, hvars Bad jag tillskrifver den ovanligt goda helsa jag i år haft. Kunde

jag icke hoppas att der få se dig, och göra en och annan promenad . . . på det gamla Råda? I Juli har jag allehanda andra Embetsförrättningar i Stiftet; och i Augusti måste jag åter till Stockholm för KyrkolagsKommitén, der man insatt mig i stället för Thyselius. I nästa Januari börjar redan den kära Riksdagen, som jag gerna ville undvika, men ej kan utan feghet; men beklagligt är det visserligen att jag skall kastas in i sådana heterogena affärer. Vår Taleman, Wallin, är den odugligaste man möjligtvis kan tänka sig; men jag hoppas Wingård blir vice Taleman, och att han och Heurlin sammanhålla Ståndet. Men de tre andra Stånden komma väl att gå alldeles lösa. I Stockholm har ännu ingen menniska tänkt på Riksdagen, ingen plan uppgjord, propositionen alls icke påtänkt, ingenting förberedt. I stället roar man sig med att säga och emottaga komplimenter på den stora Grafstenen, som är och blir utan all politisk betydelse. Derigenom blir det för Pressen, med sin Mobb, så lätt att herrska. En sådan lättsinnighet är alldeles obegriplig. O! mitt arma fäderneland!

Vexiö marknad går nu som bäst på. Jag har icke varit der, går ej heller dit. Hufvudsakliga handeln är med räfskinn, som de obarmhärtiga Smålänningarna flått af Kamraterna och nu sälja. För öfrigt äro för denna gång inga publika nöjen, hvarken dans eller spektakler. Damerna äro mycket ledsna deröfver, men de ta väl sin skada igen på annat håll, och hornplanteringarna växa och trifvas ändå.

A propos, hur lefver din Hofpredikant med sin unga Fru? Marknadsstöket och de många besöken dervid hindra mig att skrifva vidare, som jag annars gerna ville. Helsa Jules och Martina.

Vänskapsfullt

Es T—r.

*

110. Till G. Stephens.

Östrabo d. 16 Febr. 1839.

Härjämte skickar jag 4 cards [?] för »the printers devil», men det måste ske i 2 Convoluter, emedan Snällposten ej emottar något pakett öfver 8 lod. The Arguments medfölja äfven. De innehöllo så mycket smickrande för mig att jag ej kan klandra något annat än — öfverdriften. Hvad brefvet angår så har jag ingenting emot dess tryckning, med undantag af dess helt och hållet fragmentariska natur. Heldre skrifver jag då ett längre bref der jag i något sammanhang kan yttra mig öfver Poëmet, som jag annars gerna velat undvika: dock är brefformen härvid mindre motbjudande än den rent dogmatiska. Mot tryckningen deraf har jag ingenting att invända, NB i öfversättning. Den behöfves ju icke förr än efter öfversättningen. För närvarande är jag mycket occuperad med allehanda helst under marknaden som är Smålands Carneval, ett verkeligt narrspel. Ursäkta derföre att jag skrifver så kort.

Hvarför öfversätta »Frithiofs Lycka» med F. dreamed Bless? Är det då så säkert att saken stannade vid a Dream, och icke öfvergick till vaken realitet? Derför vill jag åtminstone ej gå i Borgen. Med »The Parting» är jag mycket nöjd, på några få ställen när som jag anmärkte. Ursäkta hastigheten.

Vänskapsfullt
Tr.

*

Till C. I. Heurlin. 111.

Östrabo d. 16 Febr. 1839.

Mk Heurlin. Den välsignade marknaden har hindrat mig ifrån att skrifva, och äfven i dag måste jag vara kort, ty jag har främmande till middag. Sjelf har jag icke varit och sett på styggelsen, hoppas äfven kunna undvika det. I allmänhet tål jag icke staden, sedan jag ej mera kan gå till E—. De arma Vexiöboerna få dyrt plikta för den bitterhet hon ensam ingifvit mig. Men de förlora ingenting derpå, och då kan jag ej anse den för orättvis. Den är värst för mig sjelf. Jag nekar ej att det kostar bra mycket på mig att vara nödsakad att både hata och förakta henne.

— — —

Kommitén hör jag ingenting af. Jag afsäger mig icke, men önskar endast få bestämma tiden efter min läglighet. Min plan för sommarn är följande. I början af Maj måste jag ut åt Kunga Härad för att få Kyrkobyggnad i gång i Hemmesjö, Hofmantorp och Ljuder, der Aschan gör allehanda krångel. Vid medlet af månaden går förslaget till Kjellstorp opp. Kommer då Kungen hem så reser jag till Stockholm. Derifrån har jag två alternatifver att välja på. Antingen går jag i Juni med dig till Visby (finns der någon badanstalt?) eller också till Gborg för att bada m. m. I hvilket fall som helst måste jag i Juli vara i Vestbo och Sunnerbo för att viga Kyrkor. Före början af Augusti kan jag alltså ej komma till Commitén, der Professorerna ej kunna qvarstadna längre än till slutet af Septbr, då jag dessutom behöfver vara hemma för Riksdagsvalen. Någon dimission blir icke i år före Septbr, och jag behöfver således ej vara hemma för examina. Det ledsamma i hela

denna plan är att jag icke får vara hos dig här i Vexiö så länge jag önskade. Hur länge får du bli hemma?

— — — Från Wingård hade jag i dag bref. Han skrifver idel lofsånger öfver dig. Om v. Talmanskapet nämner han ingenting. Hvem skrifver den långa dumma, okunniga uppsatsen om Läroverken i Aftonbladet? Den luktar af Ågren, eller åtminstone någon dylik Ignorant. Går professionen i Lund genom din föredragning? Säg vid tillfälle Kronprinsen att Almquist är alldeles oduglig . . .

Marknaden säges gå dåligt och räfskinnshandeln som är den hufvudsakligaste ej vilja ta skruf. Alla födovaror äro orimligt stegrade. Hvarken Baler eller spektakler, men Damerna ta nog sin skada igen på annat håll, och hornplanteringen dör icke ut för det. Man har nu sina möten i bodarna, säges det . . .

Huru går det med vår stackars Leijonhufvud? Helsa honom. Nu komma de främmande och jag måste sluta. Rappe har i dag rest till Skåne. Helsning från oss alla.

Tuus
Tr.

Hvilka få förslaget till Vesterås? Att du ej kan få det vet jag af gammalt; men jag skulle önska det för att lemna plats åt dig som förmodligen föredrar det usla Vexiö för Visby.

Vendelas bref äro kalla och sällsynta. Jag hvarken vill eller kan rivalisera med Hamilton. Transeat cum ceteris! Med Cons. får jag nog en strid i afseende på Sjögrenska Monumentet. De subskriberade 400 rdr räcka ej till mer än ett litet Monument på Kyrkogården. Den stora stenen vill jag sätta på Skolgården och ta kostnaden ur Sjögrenska fonden. Hvad är din tanka?

*

Till DENSAMME. 112.

Östrabo d. 3 Mars 1839.

MkBror. Af det omtalta Vesteråsprojektet blir troligtvis ingenting. Jag känner ingen enda Prest i Stiftet, med undantag af Doktor Hvasser, som troligtvis sjelf blir en Pretendent. Saken är mig också temligen likgiltig. Staden och hela orten äro i högsta grad otrefliga, bostället ser ut som ett Länshäkte, Läroverket är svagt, Presterskapet rått och bonddrygt. Jag är dessutom nu för gammal att flytta och rothugga ett sådant Stift. För egen del är jag således indifferent. Det skulle endast vara för din skuld jag önskade en flyttning, då du på ett för mig obegripligt sätt fortfar att ge Vexiö företräde framför Gottland, ehuru det i alla afseenden är vida sämre. Men när du en gång kommer till din ö, så tänker jag du får andra tankar, sub tegmine fagi. Det är sant, du kan der bli infrusen några månader om året; men hvad gör det? Är jag icke detsamma året om, utan att ha ringaste ondt deraf? Tro mig, behofvet af umgänge växer bort med åren . . . Tar man den grundsats att utestänga alla främmande, så får jag, äfvenså litet som du, förslag. I annat fall är det lika lätt för dig som mig att komma i åtanka. Vi äro begge två lika litet kända i Stiftet. För dig vore Vesterås visserligen lämpeligare och i många afseenden angenämare än Visby. Att du emedlertid icke komprometterar någon af oss tar jag för gifvet. Kan du få tjensten så unnar jag dig den af allt hjerta, derpå hoppas jag du ej tviflar.

Att Holmström nämndes förundrar ingen, men alla att det skedde i Norge. Har Grip kontrasignerat Biskopsfullmakten? Är det sant hvad Minerva tror att Ecclesiastika befordringsmål hädanefter skola gå till Christiania? I så-

dant fall kommer väl detta äfven att gälla om Kjellstorp, som vore alltför olyckligt. Då återstår intet annat än att jag i Lunds Domkapitel söker bedrifva saken så att förslaget uppehålles till Kungens hemkomst.

Du svarar mig icke när denna väntas. Det förstås af sig sjelf att du icke kan veta det bestämdt; men nog har du lättare för att gissa än vi andra. Saken är för mig af vigt, icke blott i afseende på min Stockholmsresa, utan äfven för andra Biskopsfärder i Stiftet, som du vet måste förut bestämmas. Glöm derföre icke att säga mig din tanka.

Skulle Kungen icke komma hem förr än fram på sommaren (skall han resa till Bergen och Christiansand så kan han svårligen hinna förr) så blir det ju omöjligt för dig att få någon permission. Vore det då icke bäst att du toge den i nästa Månad? Och reste hem öfver Gottland i Maj? Efter Kungens hemkomst kan du svårligen vara från Sthlm, äfven för beredelsernas skull till Riksdagen. O den olyckliga Gråstenen. Och raseriet sedan att fara omkring öfverallt för att säga och emottaga komplimenter, de ena lika meningslösa som de andra! — — —

De begärda StilBöckerna skola komma med det första. Till en början skickar jag dig ett par öfversättningar på Latinsk och Grekisk vers. Du kan visa dem för Brinkman, eller om någon annan skulle sysselsätta sig med dylika studier. Rätt många lära de ej vara i den klassiska hufvudstaden.

Helsning från de mina.

Tuus
Tr.

*

Till G. Stephens. 113.

Östrabo d. 12 Mars 1839.

Med Pakettposten i söndags d. 10 Mars skickade jag så väl Strongs öfversättning som äfven några ark af Manuscriptet, deribland äfven N:o XX, Kung Rings död. Den kommer till Stockholm endast några timmar före detta bref. Var god och på stationen låt efterhöra detta pakett.

Franzén har jag icke svarat, emedan mitt lif ej företer några andra märkvärdigheter än de vanliga hos en poëtisk dilettant. Med nästa post skall jag dock skicka honom en liten uppsats i detta afseende, ehuru onödigt jag anser det.

Min systerdotters långvariga sjukdom tyckes nu nalkas sitt slut — genom döden. Hon har varit uppfostrad i mitt hus och är gift derifrån. Detta har väckt mycken oro inom slägten, och länge distraherat mig. Nu är intet hopp qvar och alla hennes vänner måste önska att Gud snart ville göra ett slut på hennes plågor. Hon efterlemnar 4 små barn.

Titelbladet och Dedikationen medfölja. Jag får derur anmärka följande:

1) önskar jag att ordet »sanctioned» på Titelbladet måtte gå ut. Det innebär ett anspråk som jag icke har.

2) I Dedikationen: »Europas greatest living poët». Cela touche au ridicule, Monsieur. Icke blott i Europa, utan i mitt eget fädernesland, finnas ju flere större Poëter än jag t. ex. Franzén och flere andra. Den populäraste må jag vara men dels bevisar detta ingenting, dels kommer det af andra orsaker än det poëtiska värdet. Tro mig, jag är för stolt för att vara fåfäng.

Från Paris har jag nyligen fått en Fransysk öfvers. af Frithiof af De Puget. Den är skrifven på prosa, lättläst

och vattenklar, men har dock många misstag, som man får ursäkta en Fransos.

Snart hoppas jag kunna skicka åtminstone de flesta af de återstående arken.

Ödmjukel.

Tegnér.

*

114. Till C. I. Heurlin.

Östrabo den 14 Mars 1839.

Med dagens post skickar jag i 2 Convoluter de begärda Stilböckerna. Jag har dock ej öfverallt kunnat få de bästa, ty de voro stundom qvarlemnade på landet, eller rent af förstörda. För att emedlertid vinna tiden skickar jag de bästa som kunnat fås. Då du sjelf häri anses för partisk kanske, så vore väl om du kunde framlägga betyg af någon annan. Skulle du icke i det hänseendet kunna vidtala t. ex. Wallmark, som varit ansedd för Latinare? Prinsen och StatsRåderna förstå ju allsingenting af frågan.

I afseende på Kyrkolagsfrågan är visserligen nödvändigt att med första och definitift blir afgjordt huruvida det Lagförslag du öfversändt skall anses såsom af Kommitén gilladt och antagit. I detta fall ser jag icke att du och jag ha något vidare att göra än skrifva våra Reservationer. I Förslaget som jag som hastigast genomögnat är allehanda godt och brukbart som gerna kan bestå; men ett och annat är också alldeles rasande. Sjelfva principen som ligger till grund derför neml. att skilja mellan Kyrkolag och Kyrkostadgar, må vara riktig nog i theorin, men låter ej använda sig i praxis. Icke heller har denna metafysiska skillnad blifvit iakttagen hvarken i Thomanders förslag eller i det nu öfversända Manuscriptet. Huru komma t. ex. stad-

garna om Sockenstämma, med sina rent af ekonomiska ämnen och klagomålsanvisning till Landshöfdingen, in i Kyrkolagen? Det samma gäller äfven om Prestvalen, som åtminstone i afseende på röstberäkningen äro af rent ekonomisk natur. I afseende på den sednare kan också mycket vara att anmärka och behöfde en närmare bestämning. Låt vara att 3 rdr skatt skulle svara mot 1 röst: skall då 6 rdr svara mot 2 o. s. v.? Skall i en sådan Skattberäkning Embetsmannens lön och skatten derföre ingå i beräkningen? Derigenom skulle ju kunna hända att en Embetsman som ej har någon jord i Församlingen, utan endast lefver på sin lön, kunde bli den störste Röstägaren vid ett Prestval, ehuru han hvarken ger Tionde, eller bygger Kyrka och Prestgård, som också tyckes vara obilligt. — Är åter meningen den att enheten är det högsta och enda Talet, skall fjerdingsbonden rösta lika med den som har 3 till 4 hela hemman inom Församlingen, så är en sådan princip alltför demokratisk, och står i intet förhållande till de onera som till Kyrka och Prest utgå, och måste hvila på Hemmantalet. Med ett ord, förslaget behöfver en stark revision, och jag sätter ingalunda mitt namn under en sådan der löslig tilltomtning till Lag. Det är således alldeles i sin ordning att du sammankallar Kommitterade för att få veta om saken redan är afgjord och diskussionen redan afslutad, hvilket otvifvelaktigt vore det knapphändigaste och beqvämaste för oss, ehuru temligen löjligt. Tiden härför bestämmer du sjelf. Mig personligen skulle den 20 el. 25 Maj vara lämpligast, då jag förmodar Kungen kan vara hemkommen eller åtminstone snart att vänta; ty att jag önskade tala med honom om Kjellstorp finner du väl naturligt. Du deremot gör orätt i, som jag sist skref, att uppskjuta din permission till Kungens återkomst, då din närvaro är långt nödvändigare i Stockholm än nu, då du gerna

kunde vara borta 5 el. 6 vickor. Men härpå har du ej svarat. — — —

I fall Wingård får förslaget till Vesterås så är ju klart att han icke kan förbigås för någon, hvem som helst. Men jag tänker ännu att man håller sig inom Stiftet. Jag är väl missnöjd med Vexiö, men icke derföre med Östrabo. Jag har ju ingenting att göra med staden, som visserligen är ömkelig, men hvad har jag att göra med den? Den är icke till för mig.

Saras tillstånd är högst bedröfligt och min hustru måste vara der hela dygnet nästan. Hon kan hvarken lefva eller dö.

Jag hade mycket att skrifva om ännu, men har blifvit hindrad och måste sluta.

Totus Tuus

Tr.

*

115. Till C. G. von Brinkman.

Östrabo d. 21 Mars 1839.

Bäste Brinkman! Den ifrågavarande Medaljen utdelas icke till andra än dem som voro närvarande vid branden. I annat fall hade du visserligen icke blifvit förgäten som visat ett så »berömligt förhållande» om icke under dock efter branden. Lyckligtvis har jag dock fått ett exemplar, som för mig, som ej är samlare, icke har något värde. Håll det derföre till godo, och betrakta det som ett prof af Stadens tacksamhet. De enskilta gåfvorna ha uppgått till öfver 92,000 rdr bko. Dessutom af Staten 114,000 rdr bko amortissementslån. Brandförsäkringen uppgick till omkring 140,000 rdr. Tillgångarna ha således varit stora; men jag kan försäkra dig att anspråken äro ännu större.

Det ligger något småaktigt, afundsjukt, kältringsmässigt i Småländska karakteren som vid detta tillfälle i synnerhet framträdt. Hvar och en vill vid utdelningen ha icke blott mer än han förlorat, utan grämer sig äfven om en annan får en skilling mer än han. Det är ett lumpet, otacksamt, oförnöjdt slägte. Jag har aldrig så känt deras uselhet som nu. Jag har också helt och hållit undandragit mig deras umgänge, och tar aldrig emot någon bjudning i den ärelösa staden, der jag icke varit på $^1/_2$ år. Jag lefver som en Eremit, är dock stundom nödsakad att se byket hos mig. Säg mig icke att denna isolering förmöglar och förbittrar sinnet. Det kan icke hjelpas, och intet umgänge är bättre än ett med idel ärelösa menniskor. Jag fruktar för misanthropi. Bedragen som jag är på en menniska, måste de alla plikta derför. »Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.» Det är verldshistoriens gång, måste väl således vara rättvist och billigt. Nu flytta äfven Rappes till Skåne vid Midsommar, och med dem förlorar jag äfven mina kära Rapphönor, som dock förskingrat mången ledsam och grubblande stund för mig. Det är godt så länge jag har Disa qvar.

I går dog min systerdotter, Fru Mellin, i hektik, efter en långvarig sjukdom. Hon efterlemnar 4 små barn. Fadren lefver väl och skall i Maj tillträda ett större pastorat; men modervården ha de ändå förlorat.

Har Adlersparre anmodat dig om Bidrag till sin fortsättning af Fadrens Läsning i Blandade Ämnen, och har du lofvat honom något? Det ligger redan i sjelfva denna Titel, ett olyckligt anspråk. Stackars gosse, han är icke den Man som kan sammanhålla ett sådant företag, som också troligtvis avorterar från början. Emedlertid och för att ej synas ogen, har jag skrifvit honom en slags Oratio galeata till Inledning. Han litar i synnerhet på Agardh, och blir följakteligen snart narrad.

Från Paris har jag fått en öfversättning af Frithiof af ett Fruntimmer. Den är i prosa och har många misstag om meningen, som man får ursäkta en Fransos, ehuru Öfvers. lefvat flera år i Sverge. Högeligen besvärlig för mig är för närvarande med sin öfversättning en Engelsman Stephens som bor i Stockholm som ämnar utge den med all möjlig Typografisk stål. Jag tror att den blir vacker, på öfversättningen när. Ty väl förstår han Originalet, men saknar i en alldeles ovanlig grad, icke blott allt poëtiskt sinne, utan äfven all technisk färdighet för ett sådant företag. Bed Gud bevara dig för öfversättare. Det är det ledsammaste, efterhängsnaste, tråkigaste slägte af alla.

När Kungen kommer hem ämnar jag resa till Stockholm på kortare tid.

Hvad säger du om den Latinska och Grekiska öfversättningen jag skickade dig genom Heurlin? Nog tror jag de äro litet bättre än den nu så mycket prisade och gynnade Nya Elementarskolans. Jag blir slut när jag hör omtalas att klassiska språk skola studeras på det sätt som der lär ske.

Helsningar från de mina

Tuus

* *Tr.*

116. Till F. M. Franzén.

Östrabo d. 24 Mars 1839.

Förlåt mig, bäste Franzén, att jag dröjt så länge med att svara på ditt bref. Men jag skrifver ogerna nu för tiden, till och med bref. Om min lefnad var ju också ingenting att säga. Emedlertid och sedan Stephens, som plågar oss begge till döds, derom påmint mig, inser jag väl att jag borde anteckna några Specialiteter som du ej kunde känna.

De medfölja här och jag ber dig begagna dem som du finner lämpeligt. Stephens har gjort mig obeskrifligt besvär med sin öfversättning. Jag har varit nödsakad att ej blott genomgå den, utan att skrifteligen anmärka alla dess lyten. Detta har fallit sig högst svårt, emedan jag väl förstår Engelska, men icke kan skrifva vers derpå, således ej kunnat säga huru han skulle ändra. Orginalets mening förstår han visserligen; men deremot saknar han, i alldeles ovanlig grad, allt poëtiskt sinne, all förmåga att rimma eller behandla det visserligen hårda och spröda språket. Hans öfversättning blir således alltid en tung manufactur, och otvifvelaktigt den tyngsta och ohjelpligaste af de fyra Engelska jag sett. Den Typografiska stil, hvarmed den utstyres, innebär äfven ett anspråk. Store Gud, jag skäms för Frithiof, och skulle gerna se den otryckt...

Af alla mina 12 Frithiofsöfversättare (så många äro de nu) äro endast två som förråda någon poetisk gåfva. Den ene är Mohnike, den andre en amerikanare, Longfellow, hvars öfversättning dock är blott fragmentarisk och tillfällig, i en Recension, i American Review. Näst dem är en Dansk af Boye. Hvad de andra angår så är det en riktig bedröfvelse att finna sig så travesterad.

Stephens, som skrifver hvarje postdag, vill nu äfven ha en afhandling öfver Frithiof. Hvad skall jag skrifva? Ett Poëm som behöfver förklaras är ju redan derigenom ett misslyckadt. Jag tror att djefvulen och ingen annan har satt alla dessa imbeciller på mig, från hela Europa. Är det då något så ovanligt att en Svensk Barbar kan sätta ihop några rim, att hela verlden skall falla öfver honom och travestera hans uselheter? Tacka du Gud som skonat dig för dylika förödmjukelser.

— quid non mortalia cogis pectora,
sacra κενοδοξια! —

Hvarföre skall just jag tjena till pretext för deras talanglösa fåfänga, deras osläckliga begär till trycksvärta? Min själ är af denna uselhet bedröfvad till döden.

Jag har i dessa dar förlorat min Systerdotter, Fru Mellin, efter en långvarig sjukdom. Hon lemnar 4 små barn efter sig. Min måg Baron Rappe som blifvit Major på Skåningarna skall flytta i sommar. Derigenom förlorar jag äfven hans barn, de små Rapphönorna som bott hos mig sedan branden och längre, och dock genom sin lek förskingrade mången dyster stund för mig. Min olyckliga melankoli och misanthropi är i stadigt tilltagande.

När Kungen kommer till Stockholm måste jag resa dit för enskilta affärer. Jag hade ämnat kunna undvika det. Den som bor i Gomorrha behöfver ej fara till Sodom.

Är det sant att du önskar dig Vesterås? Det förstår jag icke. Landet och staden äro ju högst otrefliga, Bostället ser ut som ett Länshäkte, Läroverket är, genom 100-årig Biskopsledighet, förfallet, Presterskapet fullt, dels af öl, dels af bonddryga anspråk, och af en alldeles ovanlig Bergslagsråhet. Jag fruktar du är för gammal för att rothugga ett sådant Stift så som det borde. Inkomsterna äro väl goda, men hvad hjelpa oss de? Rika bli vi i allt fall aldrig.

I afseende på min sinnesstämning åberopar jag hvad jag yttrat i min lefnadsbeskrifning, och som tyvärr är sant. I sommar kommer jag att resa mycket omkring i Stiftet, synnerligast för att bygga kyrkor. Jag är en stor narr som ej kan upphöra att interessera mig för tjensten, ehuru tydligt jag ser att det till ingen ting hjelper. Gud signe dig och hjelpe oss alla.

Din Vän

Es Tegnér.

*

Till G. Stephens. 117.

Östrabo d. 31 Mars 1839.

Med denna dags Pakettpost afskickar jag det sista jag har qvar af Öfversättningen, samt Latham, den anonyma Öfvs. och Longfellows American Review. När jag kommer till Stockholm, der jag måste vara den 14 Maj, kunna de återfås. För 8 dar sen afskickade jag äfven till Franzén den begärda Upsatsen. Det omtalta Brefvet skall komma så snart jag hinner. Nu har jag varit sysselsatt med min systerdotters begrafning och har i nästa månad allehanda Ordinationer, Prestexamina och Embetsresor för mig. Skulle jag således sjelf medföra brefvet hoppas jag det ursäktas. På England går i allt fall ingen sjölägenhet före slutet af Maj, ty här [är] ännu fullt af snö och is.

Jag tackar för de öfversända Gravurerna. Ellida är rätt vacker. Hvad porträtet angår så torde det väl ej vara fullt så karrikeradt som Storms; men att det icke är det ringaste likt mig försäkra alla som sett det. Jag har aldrig haft något vackert ansigte; men så trivialt, andelöst och klotrundt är det dock icke. Det likaste målade porträtet finnes hos en Mams. Röhl i svartkrita; men Forssells Gravur deraf är fullkomligt misslyckad. Jag utber mig derföre som en ynnest att den ifrågavarande Gravuren supprimeras och ej utgifves med Boken. Den innehåller ju ändå nog af sådana grannlåter, som jag fruktar kostat betydligt och mer än bokens afsättning på länge kan inbringa.

Några notiser om Frithiofs Litteratur skall jag, så fort sig göra låter, inskicka. För närvarande känner jag 12 öfversättningar, neml:n 4 Engelska, 4 Tyska, 3 Danska och 1 Fransysk. Högaktningsfullt

* *Tr.*

118. Till C. I. Heurlin.

Östrabo d. 9 April 1839.

— — — Pressens anfall mot mig hade jag förutsett och är alldeles icke oroad deraf. Vid sådana tillfällen kommer mitt grundliga förakt för allt slags Publik, helst den s. k. Liberala, mig väl till pass. Ingen svensk Poët före mig har drifvit den liderliga populariteten till den höjd som jag; men jag behöfver icke försäkra dig, att ingen föraktat den så hjertligt som jag; ty för egentlig poësi har svenska Nationen alls intet sinne. Annars hade jag icke så länge varit dess Heros. För öfrigt var det fiffigt och beqvämt nog att förklara allt som en ålderdomssvaghet och låta förstå att jag är utlefvad och går i barndom. Jag erkänner gerna att detta Stycke, liksom allt hvad annat jag skrifvit, ej har mycket värde. Men att det skulle förråda någon decrépitude tror jag icke sjelfva Publiken, så dum och opoëtisk den är, vill tro på, ehuru det för öfrigt är mig alldeles likgiltigt. Tvärt om tycker jag, kanske af egenkärlek, att det förråder en energi, både i tankar och bilder, som ingalunda hänvisar på något förfall. — Hade Aftonbladet varit konseqvent så borde det ha påstått att jag varit rubbad till mina sinnen och hospitalsmessig derför att jag understod mig att ogilla deras framfart. Obegriplig är den oskicklighet hvarmed anfallet föres, och ett så grunddumt stycke som det sista Poëmet skulle man väl svårligen våga att publicera för någon annan Allmänhet än den svenska. Kan du begära att jag för en sådan Publik skall känna annat än det djupaste förakt? I öfrigt var det orätt gjordt af Minerva att ej publicera mera än slutet, men det kan nu icke hjelpas. Vi få väl snart läsa en öfversättning på tyska eller engelska af hela herrligheten. Ty i afseende på oduglighet

och smaklöshet täfla tyskarne med oss och äro egentligen våra enda medtäflare.

Ditt omdöme om hela Läsningen underskrifver jag af hjertat. Det är idel obetydligheter, till och med Franzéns. Stackars Adlersparre som ställer sig med tiggarstafven framför hvarje litterär dörr och tigger om bidrag! — Lyckligtvis har jag icke lofvat honom något bidrag mer än till första häftet. Jag tänker han har nog deraf. I öfrigt är sjelfva företaget icke illa tänkt, men han är icke den man som kan sammanhålla det.

Jag har glömt fråga dig allehanda. Hvem är författare till Uppsatsen om folkskolan? Och om municipalitetsinrättningarna? Den sednare är onekligen en tänkande man, men han misstager sig om nationens anda, som är och förblifver den uslaste af alla möjliga och genom våra riksdagar, den stora debaucheringsanstalten, blir det allt mer och mer . . .

*

Till F. M. Franzén. 119.

Östrabo d. 18 April 1839.

Bäste Franzén. Jag tackar dig rätt mycket för det besvär du vill ha med min Biografie. Några anekdoter från min barndom som förtjena att anföras kan jag dock icke påminna mig. Att jag läste hvar jag kom är sant, men deri var intet märkvärdigt. Endast påminner jag mig att en gång då jag åtagit mig att vakta en grind (det var under bergningstiden) jag för ett Poëm (jag tror det var Menniskans Anlete), hvaraf jag just då fått en afskrift, i ifren så förglömde grinden att Boskapen obehindradt passerade och gjorde någon skada. I öfrigt var jag i allmänhet icke distrait, utan passade i allmänhet på mina åligganden.

Hvad jag skall ha sagt till min Mor sedan jag blifvit Biskop kan jag icke påminna mig. Troligtvis något Bibelspråk, hvaraf hon var mycket älskare.

Att jag är missnöjd med Stephens öfversättning skall du sjelf icke finna underligt när du läst den. Jag erkänner dess trohet, och det är verkeligen på få ställen han misstagit sig om meningen: och på dessa har jag gjort honom uppmärksam. Detta hade han likväl och långt bättre kunnat visa genom en öfversättning på prosa. Deremot har jag aldrig känt, icke ens bland sjelfva Fosforisterna, en sådan obeskriflig svårighet för att rimma, en sådan svårighet att beherrska det visserligen usla, utfattiga och ömkliga språket. Hans Hexametrar äro sämre än Excell. Skjöldebrands. När jag sökt fästa hans uppmärksamhet derpå svarar han antingen att så brukas i Engelskan, eller att Southeys är ännu sämre. Denna Southey känner jag icke, utom af Byrons odödliga Persifflage, Vision of Judgement. För öfrigt vet jag att han är Poëte Laureate (en af de XVIII) och en åsna. Slutet som jag skrifvit i Trimetrar, har han rimmat. Men store Gud, hvilka rim! Något vederstyggligare finnes icke en gång på Svenska. Huru lätt hade det icke varit, om Trimetern ej kan nyttjas på denna Rotvälska, att åtminstone återge den i 10-stafviga orimmade Jamber, som äro vanliga i Engelskan. — — — Visserligen är det mig likgiltigt hvad John Bull tänker om mig; men att höra ett så ömkeligt Poëm som öfvers. utvisar utbasuneras som det första i Sv. Litteraturen, är dock förargeligt. Hvad skola de efter detta prof tänka om mina Medbröder i Apollo, bland hvilka flere äro så mycket bättre än jag, churu Gud bevarat Er för sådana öfversättare.

Aftonbladets sottiser bekomma mig icke det ringaste. Vid sådana tillfällen kommer mig mitt obeskrifliga förakt för Svenska publiken (den mest opoëtiska af alla) synner-

ligt till pass. Deras beröm som deras tadel äro mig bägge lika kära. För öfrigt kan jag ej undgå anmärka att det varit långt konsequentare af Vederbörande att utge mig för rent vansinnig och hospitalsmessig — af sig sjelf bör ju förstås att ingen som har sundt förnuft kan förakta dem — än blott melankolisk och utlefvad. En publik inför hvilken man kan skrifva sådant måste dock enhvar inse hvad den är värd. För min del har jag aldrig varit villrådig derom. I en sak har jag dock haft orätt, nemligen att ta saken för allvarsamt; ty tjufven skjuter man icke med rännkulor utan med salt. Jag skall bättra mig till nästa gång.

Den 8 Maj reser jag — för första gången på 5 år — till det ömkeliga Stockholm. Jag tycker annars att den som bor i Sodom borde slippa Gomorrha.

Vänskapsfullt

Tr.

Heurlin kommer, efter hvad jag hört, alldeles icke i fråga vid Vesteråsförslaget. Snarare Wingård, ehuru det troliga är att Stiftet, som har ett sådant öfverflöd på stora Män, väljer endast bland dessa . . .

*

Till M. von Schwerin, född Törngren. 120.

Östrabo d. 29 April 1839.

Älskade Martina. Efter din befallning har jag redan skrifvit till Wingård, och äfven fått svar. Han sitter icke i Directionen för det ifrågavarande HandelsInstitutet hvilket styres (som han påstår) af idel pepparstrutar, och hvari han intet har att säga. För öfrigt är han litet miss-

nöjd med »Nordens Fru Stael», som han kallar dig, derför att du så sällan är i Götheborg, der du genom dina liaisoner etablerar den ena »Skånska lergöken» efter den andra . . . I öfrigt tror han att ComerseRåd Ekman vore den rättaste att vända sig till i denna väg. Till honom har du kanske redan skrifvit.

Hvad säger du nu, min söta Martina, om all den otidiga trycksvärta som i pöbeltidningarna regnar öfver din tjenare. För min del fördrar jag det med christeligt tålamod, ehuru det är så dumt och illa sagdt att jag ej kan ens skratta deråt. Vid sådana tillfällen kommer mig mitt gamla djuptrotade förakt för den Kongl. Svenska allmänheten väl till pass. Aftonbladet är verkeligen ingen ovärdig representant af sådana principaler. I ett afseende erkänner jag mig haft orätt, nemligen i den allvarsamma och skarpa tonen. Efter tjufvar bör man icke skjuta med kulor, utan med salt. Jag hade funderat på att traktera vederbörande med en Dunciade; men det låter sig icke göra utan personligheter som jag dels ej känner, dels ej vill eller bör använda. En liten munter Hammarspikiad vore då lämpligare; men det onda som dessa stackare stifta i landet, den kompletta demoraliseringen af den pöbel som kallas Svenska Nationen, den må vara klädd i valmar eller Norrköpingskläde och som alltid åtföljer den debauche som kallas Constitutionell frihet — denna är för allvarsam, för förderflig för att skämta öfver. Så länge dessutom styrande och styrda täfla i oskicklighet och oförstånd är ingen hjelp att förvänta. Det är spö och icke ris som passa för en sådan Missgerningsbalk — — —

Jag är visserligen förbittrad, men icke derföre någon menniskohatare. Den stora pluraliteten är så usel att den ej förtjenar ett ärligt hat. Den välvilja och kristeliga fromhet — som egenteligen var okristeligt dum — som jag for-

dom kände mot alla, är väl borta; men i dess ställe har icke växt hat, endast förakt och likgiltighet. Med min melankoli har det heller ingen fara. Sedan det lyckats mig att undandraga mig allt umgänge med menniskor som egentligen hör till luxartiklarna i lifvet, är jag munter och förnöjd, hvartill kanske också bidrager den ovanligt goda helsa som jag länge haft. Jag kan ännu, Gudskelof, säga rätt hjälpeliga sottiser, hvilket också är en nyttig öfning för den förestående Kommitén och Riksdagen . . .

Rappe och Thilda äro nu i Skåne, kanske i Köpenhamn. Vid Midsommarstiden flytta de ner med Barnen, hvilka jag rekommenderar till din ynnest, synnerligast min favorit, Biskop Henrik, som kallar sig sjelf Dinte, och är ett mycket vänligt barn, och vida klokare än gamla Biskopen.

Den 8 Maj reser jag till Stockholm, blir uppehållen en dag i Jönköping och kan följaktligen, med de nedriga vägar som nu äro, ej vara framme förr än d. 13:de. Till Midsommar hoppas jag vara åter.

Reser du ensam till Ronneby? När kommer du dit och hur länge stadnar du qvar? Är något hopp att få se dig i Götheborg? Bad äro alltid nyttiga, helst efter en brunnskur . . .

På Stockholm skrifver du mig väl till några vänliga ord. De kunna ju läggas in i Brinkmans bref, eller åtfölja Heurlins, som har flere vaktmästare, och säker postgång.

Vänskapsfullt

Helsa Jules och Martina. *Tr.*

*

121. Till C. F. af Wingård.

Östrabo d. 2 Maj 1839.

Du är mycket god, bäste Wingård, som så ofta tänker på din försumlige vän med bref. Jag vill nu också skrifva dig till före min Stockholmsresa.

I afseende på Kyrkolagen är jag icke utan bekymmer. Man har skickat mig ett voluminöst Förslag som egenteligen icke är annat än en afskrift af Thomanders förslag, med några få ändringar. Du känner detta opus af Theolog. Quartalskrift 1837, 4:de Häftet. Nu påstår Th—r att detta förslag är definitift antaget och således ej underkastadt någon vidare discussion: detta neka åter alla de andra. Protokollet upplyser intet härom. Segrar likväl Thomanders påstående, så återstår för mig intet annat än att skrifva min Reservation, för hvilken jag ej behöft resa till Stockholm.

Kommitén har icke redovisat för de grunder den antagit, utan endast förutsatt och följt de af Th. uppställda, tryckta p. 332—359. Jag skall be att få underställa dig mina betänkligheter dervid.

I) Förslaget utgår derifrån att från Kyrkolag bör afsöndras allt hvad som icke hör dit. Detta kan nu icke disputeras, och tyckes böra förstås av sig sjelf. Men vid tillämpningen häraf skulle man ha väntat att åtminstone något försök blifvit gjordt att bestämma och uppmäta begreppet af Kyrkolag, för att ha någon säker grund vid afgörandet huruvida en föreskrift bör upptagas deri eller afsöndras. I dess ställe finner man den blott och bart genetiska förklaringen att egentelig Kyrkolag endast är det som tillkommit i den ordning som 87 p. RFormen föreskrifver, neml. blifvit stiftad af Konung och Ständer ge-

mensamt på Riksdag; således (p. 339) intet parenetiskt, intet liturgiskt; intet som integrerar i Grundlag, Prestprivilegier, Civillag, Brottmålslag, samt PastoralTheologie. Allt detta måste från Kyrkolag utgå, såsom främmande för Kyrkolagstiftningen, och derjemte alla särskilta Kongl. Stadgar rörande Kyrkomål som icke tillkommit på detta sätt och äro utfärdade af Konungen såsom Svenska Kyrkans öfverhufvud, det må nu ha skett med eller utan ett eller flere Ståndss hörande och tillstyrkan.

Emedlertid har Kommitén icke förmått att i allt och med full konsequens följa de uppgifna grunderna. Således är stadgan om Kyrkoråd upptagen i KLagen, men Kyrkoråds befattning med barnvården räknas bland särskilta stadgar (p. 344). Likaså finnes föreskriften om Sockenstämma (p. 365) med rätta intagen i KL, ehuru den väsendtel. grundar sig på en Kongl. Stadga utkommen sedan Grundlagen blef antagen och på underd. tillstyrkan af ett enda Riksstånd (Presterskapet). Bland de specificerade målen för dess befattning äro $^{2}/_{3}$ af rent ekonomisk natur, med Besvärshänvisning till LhfdingeEmbetet. Det samma gäller äfven om hvad som (p. 370) förekommer om Kyrkans sammanbyggnad och (p. 377) om Prestval.

Mig synes KLag här innefatta en samling af alla sådana föreskrifter som äro nödvändiga för Presten att känna vid utöfningen af sitt Embete, naturligtvis så vidt de i lag el. författning bestämmas och hvarvid det är fullkomligen likgiltigt i hvad Lagstiftningsordning de tillkommit. Det är nog att de äro för närvarande gällande och anses böra förblifva det. Med andra ord, KLag bör innehålla en Instruktion för Presterskapet i allt hvad det äger att i sitt Embete iakttaga, så vida det är föremål för Lagstiftning, vare sig af Konung och Ständer gemensamt, eller af Konung allena.

II) Att härifrån afsöndras det Liturgiska må passera, mindre af det skäl att lagstiftning häri hvarken tillhör Konung eller Ständer, utan Församlingen (hvarom allehanda kunde sägas) än derföre att Agendan, enligt sin Natur, utgör en särskilt afdelning af Kyrkolagen och lemnar föreskrifter för Embetsförrättningar som med rätta fått sin egen särskilta kodifikation i Handboken. Vida betänkligare synes mig afsöndringen af hvad under Rubriken D förekommer såsom för KyrkoLagstiftningen främmande, och som tillhör Grundlag, Civillag, Brottmålslag, Privilegier eller PastoralTheologie. Svenska Prester äro lyckligtvis sällan Jurister, icke heller förpligtade att vara det, utan så vida som det rör Kyrkoärenden. Detta kunna de med skäl fordra att finna samladt i sin Kyrkolag, utan att, ofta i de vigtigaste frågor, nödgas gå till Regeringsform, Riksdagsordning, Tryckfrihetslag, PrestPrivilegier, Giftermålsbalk, Byggningabalk, Missgerningsbalk o. s. v. Min tanka är derföre att sådana mål böra i Kyrkolag upptagas med lemnad anvisning till de lagrum som böra bestämma Prestens Embetsåtgärd.

III) Hvad PastoralTheologie angår så ha vi deri ingen allmänt antagen Lärobok, åtminstone ej på Svenska. Äfven om en sådan funnes, så äger den dock icke Natur af Lag; och en Professor i Vettenskapen är ej alltid till hands att rådfråga. Jag finner intet ondt deruti om Kyrkolagen upptoge några allmänna råd och anvisningar t. ex. för ett christeligt predikosätt (som äfven skett § 7 i nya Förslaget), skriftermål, nattvardsundervisning m. m. äfven om en mera paränetisk form härvid ej alltid kunde undvikas.

IV) Aldra betänkligast är likväl afsöndringen af de under Rubriken B. anförda föremål för särskilta Kongl.

Stadgar, och som utgöra den största, ofta den vigtigaste delen af hvad dittills varit ansedt för Kyrkolag. Utan kännedom derom kan PrestEmbetet svårligen förvaltas. Genom en särskilt kodifikation deraf är bristen icke afhulpen. Vi stå då på samma punkt der 1813 års Lagsamling lemnat oss, och ha samma besvär och obehag, som förut att i Lagsamlingen uppsöka hvad som utan någon svårighet kunde och borde inrymmas i Kyrkolagen. En sådan kodifikation kommer då att utgöra Noter, ofta utan Text, såsom med nu gällande KLag ofta är förhållandet. Min tanka är derföre att dessa, de må vara af öfvervägande ekonomisk eller politi-natur, eller blandning af begge, endast de röra Kyrkan, böra på vederbörliga ställen i Kyrkolagen inpassas, naturligtvis med de förändringar Kommit. kan anse lämpligt att i underd. föreslå. Hvad som på detta sätt förlorades i systematisk enhet, ersattes tillräckeligen genom en lättare öfversigt, större fullständighet och beqvämlighet vid bruket. Man undveke derigenom att ha en KLag som blott är half, har sitt supplement förlagdt på andra ställen och lemnar Embetsmannen i villrådighet om hvad han i hvarje sak har att iakttaga. I de händelser der ett sednare stadgande upphäfver och motsäger ett äldre behöfver naturligtvis endast det förstnämde anföras; ty här är icke fråga om Kyrkolagstiftningens historia. Då Kyrkolagen på detta sätt blefve af mera blandad natur, så behöfde intet annat Stånd än Presterskapet höras deröfver.

Af förslaget är likväl allehanda som kan och bör bibehållas. Dit räknar jag det väsendteliga af uppställningen, flere af Lagbuden äro äfven goda och lämpliga, i formelt afseende förtjenar förslaget allt beröm för precision, korthet och bestämdhet. Mot detaljerna deremot är visserligen mycket att anmärka.

Nu ber jag dig tänka litet härpå och säga mig, så fort

du kan, din mening, åtminstone på Stockholm om ej förr. Du kan vara säker på att den har stor vigt både för mig och Heurlin. Thomander tänka vi att dethronisera, och jag begriper icke hur Kommitén så blindt kunnat underkasta sig hans ledning, utan något tecken till opposition, om icke i smådetaljer. Gamla Kyrkolagen är och blir mig obrukbar, både till innehåll och form. Det kan väl vara sant att vi ej duga till lagstiftning, helst för Kyrkan. Men något försök måste vi ändå göra, så vidt vi förstå. Hjelp oss nu hvad du förmår.

Jag tackar dig för det öfversända. HerdaBrefvet är ett verkeligt mästerstycke af christelig hjertlighet och manligt allvar. Den egna och något concentrerade stilen passar också förträffligt för ämnet. Äfven din Bethelsflagga är vacker och himmelsblå som hon bör vara. Jag börjar snart att bli afundsjuk på din stylistiska gåfva. Huruvida jag bör svara något på pöbelskriket i Tidningarna kan vara tvetydigt. Pöbeln som alltid utgör pluraliteten får jag i allt fall emot mig, och de förnuftiga tänka väl förut ungefär lika. Skulle något skrifvas så borde det vara i stor skala: t. ex. en Dunciade. Men härtill vore nödvändigt att ingå i en hop personaliteter som jag dels icke känner, dels kanske ej bör använda, propter dignitatem Episcopalem. Dessutom är det svårt att kunna (som man borde) endast skämta öfver en sådan landsplåga som demoraliserar hela Nationen. Hela vårt konstitutionella lif föranleder ju tydligen till idel debauche, urhålkar Nationens inre lif, och våra Riksdagar äro utantvifvel det största pædagogiska misstaget i vårt land. Hvad som göres oss verkeligt behof vore först och främst en Säkerhetsakt, sedan litet mera eftertanka och mindre lättsinnighet hos de Styrande. Men hur vill du åstadkomma det? Då man ser all denna ömsesidiga uselhet är det icke lätt att skämta, ty den »passerar

raljeriet». Dessutom är jag nu mera icke så glad och lättfärdig som då jag skref Hammarspik el. recenserade hans Grammatica. »Man åldras, all slags lust förgår.» »Non sum qualis eram bono sub regno Cynaræ.» Med ett ord, saken har sina sidor.

Om jag i år kan komma till Gbrg beror naturligtvis på huru snart jag blir ledig från Stockholm. Jag hoppas dock Heurlin vill vara hemma till Midsommar. Härom alltså framdeles. Jag skall icke komma oförvarandes öfver Mams. Spaak.

Att Augusti skulle vara otillförlitlig i sina historiska uppgifter har jag ingenstädes läst, icke heller kunnat märka, efter hvad jag kunnat jemföra. Dock bör jag bekänna att mitt, liksom Gymnasii Bibliothek är ganska ofullständigt i äldre Kyrkohistorien och Patristiken, hvarom här är fråga. Endast hans på Sv. öfversatta Dogmhistoria är nästan alldeles obrukbar, i synnerhet genom den nu moderna, men absurda splittringen i Allmän och Speciell DogmHistoria, och som både Baumgarten-Crusius, Cölln och Münscher, och de fleste andra, som jag har, följa. Endast Lenz utgör ett undantag, men den är obetydlig och ytlig. I öfrigt kan det nödtorftigaste af Dogmernas Historia ingå i Kyrkohistorien, och gör det verkeligen hos Hase, som vi nu ha i öfversättning, ehuru öfvers. skall vara svag och stympad. Likaså kan en särskilt Lärobok i Apologetik umbäras; ty det väsendtligaste deraf kan ingå i Dogmatiken. Deremot är det godt att du föranstaltar en öfvers. af Harms. Visserligen är mannens orthodoxie ofta allt för crass; men han har en livlighet i framställningen, en rapiditet, som ej är vanlig hos Tyskar. Som Läsebok tror jag dock hans arbete passar bättre, än som egentelig Lärobok, hvartill den dessutom är för vidlyftig med sina 3 Band. Tacka Gud våra Prester lärde

sig ett Compendium. Dem jag fått från Akad. veta alls intet, synnerligast i den saken.

Var så god och gör mina helsningar till Hilda . . . Jag håller obeskrifligt af henne och erkänner att jag riktigt längtar efter henne. Det hjelper icke att jag dagligen ser mig solblind på hennes porträtt, som dessutom ej är fullt likt. Träffar jag henne i Stockholm så skall jag nog skaffa mig ett bättre. Hon är, utan fråga, den första qvinna i Sverge, och hvarföre skulle jag då ej föredra henne för alla andra? Ty säg mig hvarföre jag egenteligen är till om icke för att betrakta, älska och förguda det Sköna? Detta är ett Naturfel som jag aldrig kan lägga af, huru gammal och grå jag blir.

Jag reser d. 8, men blir uppehållen en dag i Jönköping och kan således ej vara i Sthlm förr än d. 13:de. Låt mig der få vänta bref ifrån dig.

Lycka till det nya Ecclesiastikåret. Gud låte dig få lefva, och mig också, så hoppas jag vi nog skola göra folk af Presterskapet, så vidt möjligt är. Församlingen som har sina Biskopar vid den Liberala pressen, ger jag förlorad.

Tuus
Tr.

*

122. Till W. Faxe.

Stockholm d. 17 Maj 1839.

Högtärade Herr Bror.

Genom bref från Christofer är jag underrättad att Kjellstorpsförslaget d. 9 Maj afskickades från Malmö och således för närvarande finnes i Lund. Jag får derföre anhålla att det med görligaste första måtte uppskickas hit. När Kungen kommer åter vet ingen menniska här med

säkerhet, icke en gång Kronprinsen. Väl talas det om att han skulle resa från Christiania d. 27 Maj och inträffa här mellan d. 10—15 Juni; men säkert är det icke. Enligt andra underrättelser skulle han icke vara att återförvänta förr än i slutet af Juli. I sådant fall blir väl ingenting annat att göra än att låta Handlingarna gå till Norge. Låt oss emedlertid få dem hit, så får man vidare efter omständigheterna ta sitt parti.

Heurlin i hvars Expedition jag skrifver dessa rader ber helsa och önskar att om 14 dar återfå Handlingarna med Lagerbjelkes utlåtande rörande Kyrkorna i Carlskrona.

I morgon går jag med Heurlin på Ångbåt till Strengnäs för att öfvervara Holmströms Biskopsvigning hvartill jag är bjuden. På Måndag måste vi vara åter.

KyrkolagsKommitén har varit tillsammans 3 gg. Der gick i början litet hett till innan vi hunnit dethronisera Thomander som sedermera är mycket spak. Jag vill hoppas att han icke blir så öfverdådig som förr i skygd af Hartmansdorffs spira. Sic transit gloria mundi.

Hjertliga helsningar till Helena och andra vänner.

Vänskap och högaktning.

Es. Tegnér.

*

Till Disa Kuhlberg, född Tegnér. 123.

Stockholm d. 24 Maj 1839 Fredag.

I dag skrifver jag icke till Adam, från hvilken jag i går hade bref, hvarföre du bör helsa och tacka henne, utan till dig, liten Ito. Egenteligen har jag ingen annan tid än morgonstunderna att skrifva. Du vet att jag är en »svinotting» hvarmed jag äfven här fortfar. Vill man träffa någon så måste det ske kl. 9 innan de äro utflugna. Från 10—12

sitter jag i Commitén, der jag ofta måste vara Ordförande då Heurlin är hindrad. Sedermera kommer middagen kl. 3 el. 4. Derifrån kommer man ej före 6 el. 7. Då är man tung och dussig af mycket ätande och drickande. På eftermiddagarna drickes här också mycket, i synnerhet punch, men det har jag alldeles afsagt mig, på det foten icke må komma i gång. Emellan 7 och 9 gör jag vanligtvis mina Fruntimmersvisiter. Stundom, som i går, kommer jag dock icke hem förr än midt i natten kl. 10; men det är också yttersta Terminen. På supeerna går jag aldrig, och förtiger icke heller min afsky för ett sådant svineri. Du kan vara viss på att Stockholmsboarna få i detta hänseende höra lika vackra saker som de andra Vexiöboerna, och att jag ingalunda glömt bort att vowa. Jag vet väl att det ingenting uträttar; men det måste ändå sägas, på det att allom må vetterligt varda att jag föraktar en sådan galenskap.

I går var jag på middag hos Leijonhufvud. Vi voro ej mer än 12, och flera tillåter jag ej heller att bjudas, hvilket jag vanligtvis tillkännager vid bjudningen. Derefter gick jag till Almroths der Hagbergska familjen var samlad. Erika, som är sig mycket lik, bad mycket helsa Er samtlige, synnerligast Adam. Euphrosyn åter, som är förlofvad med en Anjou, har blifvit ful och finnig. Yngsta flickan, 5 år gammal, är rätt näpen, ehuru ej så vacker som La Belle.

Att åka har jag sällan råd, och här äro distanserna mycket stora. Under en half eller hel mil slipper man sällan. Gatorna, infamt stenlagda, förstöra också mina fötter. Hade jag ändå Friherren här! De många som här finnas duga ej att spänna för vagnen. Emedlertid traskar jag.

I dag ätes på Presidenten Skogman (egenteligen Manskog). Hela vickan är redan upptag[en] och en god del

på den följande. I längden står man ej ut med detta fläng, ehuru jag icke äter mer än en gång på dagen. Sedermera går jag väl till Hufvudleijon eller Hjelmåker dit jag är bjuden en gång för alla. Värdshus vill jag gerna undvika. Då hämtar jag heldre.

Till promotion i Upsala d. 15 Juni är jag inbjuden af Promotor och Magistrarna. Dit kommer äfven Franzén som blir JubelMagister, och Brinkman som äfven promoveras. Ett rykte som jag ej tror på säger äfven att Oehlenschläger och Ingeman komma från Danmark. Endast fruktar jag att detta inträffar just i de dagar då Kungen återväntas. Derom vetes dock ännu ingenting bestämdt, hvarföre jag i går lät Kjelltorpsförslaget afgå till Norge. Både jag och Heurlin skrifva en mängd bref till vederbörande. I Christiania äro inga intriger att befara, som här kunde äga rum. Elmgren är der redan utnämd till Domprost. Helsa hans Fru det. Med justeringen torde väl ännu dröja.

Härhos bifogar jag en brochur som i dessa dagar utkommit. Med dylika försvarare är jag föga belåten, behöfver dem ej heller. Jag reder mig väl sjelf. Vetto biter aldrig på mig, när det icke är nimmare.

Behöfver du knacka, så låt mig veta det. Jag skickar dig då en invisning att knacka på Banken. Dock — jag bifogar den så gerna nu.

Helsa nu hjertligast Adam, Thilda, Emma och dig sjelf. Likaledes mina snälla Rapphönor och Dinde. Äfven Wallberg. Skrif mig till. Helsa äfv. Lille Bore när han kommer. Farväl.

Lallen.

Många hälsningar från Myhrmännerna.

*

124. Till L. O. Wallberg.

Stockholm d. 28 Maj 1839.

Jag tackar för två bref, och gläder mig att Herr Magrn fortfar i sin omtanka för hushållningen. Jag hör att säden blifvit såld med 4 Halfspann, och dessutom Kappmål på Tunnan. Det lär vara omöjligt att kunna vänja den småländska snikenheten från falskt mål, på ett eller annat sätt. Huru stor var skillnaden mellan detta och laga mål?

Arrangera med utsädet som T. finner lämpligast. Att vi i år i allt fall få det för litet, är gifvet. Här har också regnat mycket, men nu är det stark värme, och allt är grönt och mycket avanceradt. Jag hoppas Bolen derigenom torka opp, synnerligast i fall de blifva vederbörligt uppdikade.

Bygg Rian så långt som möjligt i norr, dock på den utsedda platsen. Se äfven till att all möjlig försigtighet iakttages vid murningen.

Hvad man skall ge Johannes i Kyrkobol för förlusten af den störtade hästen må T. bestämma. Jag mins icke om han är fattig. Beskattad vet jag att han är nog.

Skjut flitigt hönsen från Vexiö. På en och annan af Borgerskapet skulle det ej heller skada.

Jag bifogar Brandförsäkringsbrefvet på Gårdsby som bör lemnas till Hyllengren. Bed honom äfven för Kyrkans räkning beställa 2 Handsprutor, 2 Brandhakar, 2 stegar, 2 swabbar, 2 ämbar, alla målade med oljefärg.

Helsa Barnen tusenfaldt.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

Jag tillstyrker icke att Andersson städjes qvar. Jag måtte väl kunna få någon från Skåne. När ämnar Hr

Magr företaga den omtalta upptäcktsresan kring Torpen? Huru går det med odlingen på Vallen? Glöm ej heller Mossen.

*

Till P. D. A. Atterbom. 125.

Stockholm d. 28 Maj 1839.

Bäste Atterbom. Jag var fullt besluten att emottaga din bjudning till Promotion, hade äfven antagit Schröders anbud att få bo hos honom. Då kommer nu underrättelsen om Kungens ankomst till Hufvudstaden d. 13 el. 14 Juni, således samma dag jag skulle resa. Jag har allehanda enskilt att tala med H. Majestät om, min resa är utsatt till d. 20 Juni med ångbåten som går på Jönköping, och Kungen torde bli svår att träffa under de få dagarna. Är derföre underrättelsen grundad så nödgas jag afstå från det nöjet som jag väntat mig af denna resa. I annat fall kommer jag bestämdt. Detta är det enda svar jag för närvarande kan lemna på ditt vänskapsfulla bref.

Tillåt mig anhålla hos dig om en invitation för min synnerlige Vän, föredragande Statssekreteraren Biskop Heurlin. Han förtjenar väl denna uppmärksamhet för sin nitälskan för Läroverken, hvarom frågan snart skall föredragas. Kunna de ej räddas af honom så äro de förlorade. Det moderniserande Barbariet, som har mäktiga förespråkare just på de högsta platserna, närmast thronen, bryter då in och lemnar rum åt den uselhet som från flera särskilta håll hotar att öfversvämma och fördränka oss. Tar man bort, som meningen är, de klassiska Språken från Skolor och Gymnasier, eller (som leder till detsamma) uppskjuter dem så länge att det blir för sent att lära dem, så måste åtminstone jag afsäga mig att vara Ephorus. Väl ansågs

jag i Kommitén höra till den moderna linien; men dels har en mångårig erfarenhet öfvertygat mig att en annan grund för litterär bildning än den klassiska kan ingen lägga, dels var det nu i fråga varande fuskeriet aldrig min mening. Jag trodde då, hvad jag tror ännu, att man vid våra läroverk bör göra billigt afseende på det moderna, icke *derföre*, utan *churu* det är tidens fordran: men icke var min mening den att det skulle ske på Klassicitetens bekostnad, eller i den förvända ordning som nu rekommenderas. Dock, detta är ett vidlyftigt Capitel, hvarom jag väl önskade att tala med Er. Med Heurlin är jag fullkonligt ense i denna sak. För öfrigt fruktar jag samma skäl skulle hindra Heurlin som mig att resa i fall Kungen kommer på den utsatta dagen. Men en bjudning till honom vid ett sådant tillfälle vore i allt fall en uppmärksamhet som han förtjenar.

Hvad Geijers så kallade affall angår, så är det väl ett fall, men till hvad? Derför fruktar jag att han sjelf icke gjort sig rätt klar reda, åtminstone lemnar han oss i mörker härom. Jag är långt ifrån att misstänka några oädla afsigter hos honom, dertill är han mycket för öppen och ärlig. Men obeskrifligt mycket ondt har han härigenom stiftat, helst i en tid som denna då sådana frågor stå för dörren. Det är en bland tidens många förbannelser att de bättre deruti alltjemt söndra sig från hvarandra, dels af missförstånd, dels af den Kongl. Svenska lättsinnigheten förenad med vederbörlig nationalindolens. »Quantum series juncturaque pollet» förgätes öfverallt på vår sida, hvar och en vill vara, i förvänd mening, »en Man för sig», på ett kompakt motstånd träffar motpartiet ingenstädes. Deremot kan ej nekas den konsequens hvarmed man å andra sidan, vill säga pöbelsidan, går till väga, och systematiskt anfaller till plundring alla väsendtliga punkter der Menskligheten förvarar sina helgedomar. Såsom Helgerån betraktadt är det icke

oskickligt ledt och sammanbundet. Striden kommer förmodligen nu en längre tid att föras på pædagogisk mark, utan att man derföre försummar kannstöperiterrainen. Med ett ord, det är mycket sammanhang i det Onda, som tyvärr saknas i det Goda. Helsa mina Upsalabekanta och säg dem att det hvarken är mitt eller ditt fel om vi ej denna gång träffas.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

*

Till C. F. af Wingård. 126.

Östrabo d. 30 Juni 1839.

Bäste Wingård. Ditt bref af d. 22 Maj emottog jag vid slutet af månaden i Stockholm. Der ha likväl alla menniskor en synnerlig gåfva att söndersmula tiden, så att den aldrig räcker till för något: och det samma hände äfven mig under hela mitt vistande i Sodom.

Kyrkolagskommitén är ingalunda afslutad, endast ajournerad. Som du vet hade Hartmansdorff och Thomander vid sista sammanträdet genomdrifvit ett Beslut att Förslaget skulle anses som definitift antaget, med lemnad rättighet att endast göra några redaktionsförändringar. Mot denna oformlighet protesterade naturligtvis både Heurlin och jag. De öfriga erkände väl att de sagt Ja till en sådan Proposition, dock så att de dermed egenteligen menat Nej, hvarigenom hela korthuset ramlade, och vi kommo öfverens att utan allt hinder af de förra besluten begynna saken å nyo, och genomträla det hela. Emedlertid hade Mittag ej hunnit med sin Lagsamling och dithörande kodifikation längre än till det 19:de kapitlet; nu har han då lofvat arbetet färdigt till årets slut, men jag tänker väl han ljuger

som andra Skomakare. Dessutom hade de flesta af oss ingen tid att stadna qvar öfver midsommar, och det var således omöjligt att företaga något helt. I dess ställe sysselsatte vi oss med besvarandet af flere Remisser som vi fått från Kungen t. ex. ny Redaktion af Författningen om Sockenstämma och Kyrkoråd. Den proponerade omröstningsrätten efter Bevillning el. Debetsedel förkastades; ty Bevillning är ingen fixerad Grundskatt (och nu vid Riksdagen blir fråga om afskaffandet af första artikeln) och Debetsedeln visar ingalunda de verkeliga skattebidragen. Återstår alltså ingen annan grund än Hemmantalet, som väl är otillförlitlig och ojemn: men så länge man bygger Kyrka och Prestgård, samt utgör Tionde derefter, kan ej gerna någon annan beräkning följas vid prestval och sockenstämma. — Vidare om Kyrkoplikt hvars fullkomliga afskaffande såsom straff ådömdt af verldslig Domstol tillstyrkes, hvar och en som önskar det dock obetaget att underkasta sig den. — Tvångsförfattningarna mot Konventiklar föreslogos till abrogation. — Föreskrifter för hvad iakttagas bör vid ansökningar till prestlägenhet uppgjordes, samt hvad Allegater dervid böra bifogas. — Sluteligen skrefs och i synnerhet talades mycket om folkskolan. Det minimum jag föreslog för allmogens barn var innanläsning, Katekes och Biblisk Historia. Härtill ville Heurlin ännu lägga räkna och skrifva. Pluraliteten fordrade dock derutöfver Svensk Historia, Geografi, Statistik, Linearteckning m. m. Fattigkommitén, som äfven har sysselsatt sig med detta ämne, uppskrufvade anspråken ännu högre och ville ha en fullkomlig Riksdagsmannabildning, med Geometri, Grundlagar etc. För öfrigt proponerade vi en skola, stående el. ambulatorisk, i hvarje Socken eller i ett Skoldistrikt hvarom 2:ne mindre församlingar kunde förena sig. Lönen skulle vara 10 tr samt något

veckopengar. För stående skola skulle församlingen äfven bygga hus. Seminarier för Skollärare skulle anläggas i hvarje Stiftstad, hvartill vi af Staten begärde 30,000 rdr bko årligen, dels till lön för lärare, dels till stipendier för eleverna. Ett Skolråd af 2 el. 3 personer såsom Bisittare åt Pastor skulle äfven inrättas i hvarje Skoldistrikt, för att ge någon popularitet och interesse hos folket för saken. — Af alla dessa förslagen blir i min tanka ingen ting, likasom af hela Municipalstyrelsen. Folket saknar allt sinne för sådant, och du vet hvad svårighet vi ha att ens få Kyrkovärdar. Det samma klaga Domarne om Nämdemän och Fjerdingsmän. Dessutom är inrättningen för dyr för vårt fattiga land, och Bönderna åtaga sig aldrig en dylik beskattning, som väl snart skall visa sig vid Riksdagen. Temligen onödig är den också; ty om det på detta sätt lyckades oss att göra Svenska Bonden till halflärd, öfverginge han så mycket lättare till Bondadvokatur och skälmstycken. Det är hos det Ståndet mindre det Intellektuella än det Moraliska och Religiösa som behöfva utbildas och förbättras. Känner Bonden sin christendom och lefver derefter, så kan han umbära den öfriga Lärdomen. Men nu skall allting riktas åt Politik, Kannstöperi och Rabulism. Gud, hvad jag hatar hela detta Demokratiska fuskverk, som slutar med att debauchera hela Nationen. Det största pædagogiska felet i folkets uppfostran är — Konstitutionen. Så länge detta djefvulstyg räcker är det icke att tänka på någon räddning för vårt arma land. Kunde vi endast komma åter till de goda suveräna tiderna, neml. under förståndiga Despoter. I motsatt fall kan det sättas i fråga huruvida icke en Revolution, som förjagar dem, ändå är ett mindre ondt än detta eviga naggande och mästrande på Statsformer hvari vår demokratiska och anarkistiska tid ändå alltid måste finna sig för trångbodd.

Från den absoluta Makten utgick Samhället, och dit hoppas jag det också återvänder slutligen. Dock — detta är ett vidlyftigt kapitel.

Tonen är i Stockholm den sämsta möjliga, helst hos Borgerskapet och den andra pöbeln. Af de mångfaldiga lön- bröd- och hufvudlösa Extraordinarierna som öfversvämma alla Kollegier, rekruteras Rabulismen. Deras Liberalism har fått säte i magen, och de skälla, liksom andra hundar, af hunger. På Styrelsens sida råder också en alldeles obegriplig lättsinnighet. Ingen menniska tänker på Riksdagen ännu i denna dag, sex månader innan man vet att landsplågan inbryter. Man tänker att kunna improvisera denna Riksdagspredikan, som de föregående, men jag fruktar att Vederbörande komma af sig. På Bordet ligga en mängd Grundlagsförändringar som, om de gå igenom i Ständen, omöjligen kunna sanktioneras af Regeringen, utan att hela Machinen går sönder. På dem tänker dock hvarken Kung eller StatsRåd. Intet tecken till någon plan för fälttåget är uppgjord; ty ett fälttåg, ett krig ad internecionem mellan begge Statsmakterna, är nu mera hvarje Riksdag, och blir det alltjemt mer och mer. — Du tar väl emot v. Talmansskapet, som nu lär vara dig officielt erbjudet? Du kan ej, för din heders skuld, undandraga dig det, ehuru jag af hjertat beklagar dig, med den esprit som jag fruktar blir rådande i Ståndet, och en sådan oefterrättelighet till Talman. Han säges ha legat sjuk i Upsala, gör sig i Stockholm både hatad och löjlig genom sitt begär att ha inflytande vid hofvet, och lägga sig i saker som han hvarken förstår eller angå honom. Söndringen mellan honom och Heurlin blir allt värre och värre, och Gud vet hur den slutar. Jag åtminstone kunde ej förena dem, ty W— med sin hetta och sin oroliga fåfänga, tar aldrig reson, och har de orimligaste

anspråk på blind lydnad och underdånighet af personer som stå himmelshögt öfver honom i förstand och praktiskt sinne. Gud ske lof att jag icke blifvit något Geni; ty ett dummare och ömkeligare slägte än det Genialiska, finnes icke i Sverge.

Läroverksfrågan gör H. mycket bekymmer. Han ger väl med sig så mycket som möjligt och gör alla billiga concessioner åt den förvända tidsandan; men jag fruktar ändå att hela hans plan blir svår att genomdrifva. Han vill, så vidt tillgångarna medgifva, låta bygga moderna skolor på en mängd ställen der sådana ej funnits förut; endast förbehåller han sig att Gymnasium och högre Lärdomsskolor måtte få bli orörda. Med detta billiga förslag är man dock icke nöjd, ty man önskar att helt och hållet utrota både Latin och Grekiska. Man anar att Moderniteten icke kan bära sig utan någon klassisk grund och fruktar att den, åt sig sjelf lemnad, skall störta tillsammans. Derföre yrkar man så ifrigt på sammanblandningen och i synnerhet att all undervisning, äfv. i Lärdomsskolan, skall börja med Tyska. Det är lätt att inse att om klassiska Språken ej få börjas förr än vid 14 el. 15 års ålder, de skola dö ut af sig sjelfva, och det är dit man vill. Egenteligen är det Wallin som yrkar detta, och han har äfven debaucherat Kronprinsen till det samma. Den förres förslag till ett så kalladt Athenæum i Gefle har jag läst. Något vidunderligare finnes icke i Europa, knappast i America. Kommer den moderna bildningen att drifvas på det sättet, så har den klassiska alldeles ingenting att befara deraf.

Det olyckligaste jag har att berätta från Stockholm är att en viss mycket hög person, och af hvilken man hade hoppats något bättre, nu äfven begifvit sig ut på popularitetsjagt, lutar starkt till Rabulismen, skrifver i Tidningarna ad captandam benevolentiam o. s. v. Följden

häraf är lätt att förutse för honom sjelf. Gifve blott Gud att det ej ännu mera vidgar afståndet mellan far och son.

Till promotionen i Upsala kunde jag, ehuru starkt inviterad, ej komma. Den ägde rum samma dag som Kungen kom till Sthlm, och som jag hade allehanda att be honom om, kunde jag ej vara borta. Dessutom är det vanliga skriket och hojtandet af pojkarna vid sådana tillfällen mig vidrigt och genant. Gud skall veta att jag lika så ifrigt gömmer mig från min popularitet, som många andra springa derefter. Jag tackar Gud att vara för stolt för att bli fåfäng, åtminstone i den vanliga meningen. — Deremot var jag i Strengnäs då Holmström vigdes. I honom hoppas jag vi fått en redbar och förståndig kamrat. Skada endast att man påstår det hans karakter är mera älskvärd än stark och bestämd. En chef behöfver nu Gudnås begge delarna.

Hvem som nämnes till Vesterås är ganska osäkert, Falcrantz eller Nibelius. Kungen säges inklinera för F. Stats-Råderna åter (mirabile dictu!) för N. Jag känner ingendera af dem personligen; men efter hvad jag hört är hvarken den ene eller den andre rätt lämpelig, N. bara flegm, F. bara calambour. Hvarken med indolens el. belesprit styres Kyrkan som hon bör.

Med Heurlin gick jag på Ångbåt till Vestervik, hvarifrån han for till Gottland. Mot denna olyckliga ö har han en alldels obegriplig prevention, som jag mer önskar än hoppas att han någonsin öfvervinner. Om bord med oss var äfven Hartmansdorff, ömkelig i åminnelse. Man berömmer honom dock som Landshöfding ty hans talenter ligga alla åt Länsmanshållet. Emedlertid lär hans utnämnande möta stora ekonomiska svårigheter, och han intrigerar ännu alltjemt för att återfå Portföljen. Då äro vi väl engagerade.

Franzén träffade jag som hastigast i Sthlm. Till det

yttre är han föga eller intet förändrad; men jag fruktar åren trycka mer hans sinne än hans kropp. Han har aldrig varit någon Man av stor beslutsamhet; men nu föreföll han mig villrådigare och obestämdare än någonsin.

Forts. d. 2 juli. Jag blef så länge uppehållen i Sthlm att jag nödgades försumma flere förrättningar som voro tillämnade i Juni. Nu måste jag ut i Stiftet nästa vicka. Heurlin kommer hit d. 7 el. 8 och blir väl qvar till månadens slut. Hade jag endast kunnat gå på Ångbåt från Sthlm till Götheborg så vore jag nu hos dig; men det lät sig ej göra, dels af andra skäl, dels äfven derföre att jag måste hem för att ta afsked af min dotter och Rapphönorna som d. 29 Juni flyttade till Landskrona. Det gör mig ondt att jag nödgas uppgifva hoppet att i år komma till Er, dels för helsans, dels för din, dels för Hildas skuld. Hvad den sistnämnda angår så hörde jag af hennes Svägerska, Fru Keiller i Stockholm att hon nu åter gjort mig en otrohet och befinner sig i grossesse. Jag är så svag att jag ändå ej kan låta bli att hålla af henne.

Här i Vexiö har jag återtagit mitt gamla lefnadssätt och har gått i vinterquarter midt i sommaren. Jag har för staden och all dess nedrighet en oöfvervinnelig afsky; men det är lycka att jag finner mig rätt väl hemma, utan all slags beblandelse med packet.

I Stockholm hörde jag afgångsexamen på Gymnasium. Den tillfredsställde mig föga. Lärarne äro för få och läroämnena för många. Det är otroligt hvad detta Gymnasium står under Götheborg, till och med under det usla Vexiö. Ephorus höll ett obetydligt Tal, hvari han i synnerhet kröp på alla fyra för de närvarande småprinsarna. Jag förstår icke hur en Man så kan bortkasta sitt menniskovärde. Med sina Lektorer är han i allmänhet mycket illa. Deremot

tyckes Clara vara en god skola, der jag också var; men moderna språken som der drifvas från andra klassen borttaga alltför mycken tid från det väsendtligare, hvarföre äfven de klassiska kurserna voro ovanligt inskränkta. I Nya Elementarskolan var jag icke. Skrytet om dess förträfflighet motsades af alla Juges Competens som jag talade vid.

För Riksdagen har jag hyrt rum på Riddarholmen hos Fru Axelsson. Vill du skrifva henne till så skaffar hon dig äfven rum på Tyska Lejonet. Priserna äro enorma. För tre passabla rum med eldning (men hvarken ljus eller kaffe) får jag betala 50 rdr bko i månaden. Man begagnar tillfället att preja.

Farväl, bästa Wingård! Gud välsigne dig, och glöm ej heller bort

Din
Vän
Tr.

*

127. Till Gustaf Myhrman.

Östrabo d. 5 Juli 1839.

Tusende hjertliga tacksägelser för sist, bäste Gustaf! Du är ändå alltid och förblifver, den gamle redlige, välsinnade vännen, utan svek och falskhet. Gud välsigne dig och de dina till evig tid!

Min resa gick lyckligt. Den 26 Juni kl. 7 voro vi i Vestervik, hvarifrån jag aftågade kl. 4 d. 27, och reste den dagen 15 mil. Den 28 kl. 11 var jag hemma. Rappe hade uppskjutit sin resa [till] den 29, då den äfven skedde. De två äldsta flickorna stanna qvar här till medlet af månaden, då Gouvernanten följer dem ner. Vid samma tid reser äfven Christofer med sin fästmö.

Var god och hör efter i EcclesiastikExpeditionen hvad lösen blir för Fullmakten till Kjellstorps Pastorat. Det är väl billigt att jag skänker den samma åt den nya Pastorn. Kan du påminna dig det, så bed äfven Carlsson ej glömma skicka mig de papper han lofvade mig. Han träffas i Expeditionen.

Nästa vicka måste jag ut i Stiftet för allehanda förrättningar. Min vanliga Götheborgsresa måste jag för i år afstå. I dess ställe badar jag här hemma.

Samteliga hemmavarande ha helsan, och be mycket helsa, genom din

Vän
Tr.

Låt mig veta hur det står till på Vigersberg. Om den ifrågasatta Vermlandsresan hör jag ingenting nämnas.

*

Till M. von Schwerin, född Törngren. 128.

Östrabo d. 15 Juli 1839.

Älskade Martina. Ehuru jag icke skrifvit dig till sedan jag emottog underrättelsen om den grymma olycka som öfvergått dig genom din dotters så helt och hållet oväntade bortgång, bör du dock icke tvifla att jag känt och känner det uppriktigaste och innerligaste deltagande i din sorg. Underrättelsen som jag fick härom i Stockholm slog ner som en åska från klar himmel bland alla dina bekanta. Brinkman gret som ett barn och gick med sorgebudet omkring hela staden. När det oerhörda så der plötsligt inträder i lifvet, då domnar sinnet, och man vet icke rätt hvad man skall säga eller företaga sig. Ännu i dag vet

jag icke rätt hur jag skall beklaga dig. Du har förlorat det enda dagliga umgänge du kunde påräkna, det enda hjerta i din omgifning som förstod dig och kunde dela din känsla, så vidt du kunde anförtro henne den (ty det förstås att en dotter ej kan vara en Mors förtrogna i allt) med ett ord, du har i Martina förlorat nästan allt, det högsta som på jorden kan förloras. Huru tomt och öde, mera än förr, blir icke ditt dagliga lif; stackars Martina! Visserligen har du stora tillgångar ännu inom ditt eget bröst; men jag fruktar du efter ett sådant slag förlorar hågen att använda dem. Dock — det bör jag ej frukta. Bättre sinnen ha en spännkraft, en elasticitet som stiger med tryckningen. Derföre hör jag att du bär din olycka med mera resignation än din Man. Stackars karl! Han förlorade väl mindre, men också hade han oändeligen mindre att förlora. Den fattige blir ruinerad på en motgång som väl kan smärta den rike, men dock icke utarmar honom. Och likväl är det just förlustens oersättlighet som utgör dess bitterhet. Måtte Gud trösta dig, jag kan det icke, bör ej heller försöka det. Några rim medfölja; men afsigten med dem är icke sådan.

Om min Stockholmsresa är ingenting att säga, åtminstone ingenting tröstefullt. Tonen, neml. mot Kungen, är den sämsta möjliga och verkeligen orättvis. Ännu olyckligare är det att hans Son tros gå på den sämsta af all jagt, nemligen populartitetsjagt, närma sig Rabulisterna och skrifva i Tidningarna. Detta söndrar far och son naturligtvis ännu mer. Lägger man härtill den dödfödda Coalitionen, så äro utsigterna rätt goda för Riksdagen. Jag kan ej tänka derpå utan rysning. Tvenne saker vann jag dock genom min resa; först ett pastorat åt min son, och sedermera Thomanders dethronisering. Som alla öfversittare saknar han mod så snart han finner något allvar-

samt motstånd. Man skall vara en Faxe el. Hellstenius el. Bergquist för att låta imponera på sig af en sådan obetydlighet. I begge dessa afseenden har Heurlin, som nu är hemma på permission, varit mig en trogen bundsförvandt.

Bland Stockholmsdamerna syntes mig den nya Fru Åkerhielm hyggeligast. Många gamla bekanta bland Fruntimmerna ha åldrats, nästan mer än jag. Jag vet icke hur det kommer sig, men sådant lägger [sig] alltid likt is i bägaren. Endast du, min älskade Martina, är och blir dig lik. Det vore också narraktigt af dig att förändra dig, ty du skulle alltid förlora derpå. Från Ebba kan jag helsa och äfven från pojkarna. Schulzenheim kan jag godt fördraga. Han är ingalunda så obetydlig som man velat påstå. Heurlin sätter honom och Stjerneld främst i Konseljen.

Jag blef så länge uppehållen i Stockholm att jag för i år måste afstå från min Gborgsresa och badar i stället hemma. Deremot hoppas jag att i Septbr. kunna komma ner till Landskrona och således äfven träffa dig. Två af Rapphönorna äro ännu qvar här, men flyga ner till Skåne i denna vicka. Det är beklagansvärdt för Rappe och Göthilda som ej ännu kunnat få ner sina flyttsaker utan måste bo på Värdshus. Den stackars Henrik längtar också mycket till Biskopsgården och Morfar.

Jag vet i detta ögonblick icke hur det gått med din tillämnade Ronnebyresa eller hvar du för närvarande befinner dig, men skrifver efter vanligheten på Sirköping.

Huru gick med din Baron som du ville ha till Götheborg? Wingård smörjer nu stöflarna allt hvad han hinner för att göra sin ErkeBiskopsresa. Det var ett ganska godt infall, ett verkeligt Genistrek af Wallin att dö bort ifrån Riksdagen, som visserligen är ledsam för oss alla, men för honom hade blifvit chicanöse. Det är godt att kunna

ta sitt parti så der á propos. Vår Herre är icke blott dårars, utan äfven ErkeBiskopars förmyndare, ehuru otroligt det låter att han skulle ta sig af dylika pupiller.

Jag längtar mycket att träffa dig, älskade Martina. Lef väl till dess och så lugnt du i din stora olycka möjligtvis förmår. Glöm icke heller alldeles bort den som alltjemt tänker på dig.

Tr.

*

129 Till A. Virgin, född Tornérhielm.

Landskrona d. 22 Aug. 1839.

Min dotter var, Gudskelof, bättre när jag kom; men hennes återställande går långsamt, och jag kan icke få mina Fruntimmer med mig härifrån. Sjelf måste jag vara hemma den 2 el. 3 Septbr., och har innan dess många ställen att besöka, såsom Sirköping, Lund, Malmö, Kjellstorp, Ystad hvarifrån jag öfver Christianstad reser hem.

Tack för sist, min älskade Ameli! Efter en lång väntan var det mig en stor glädje att få återse de rena, ädla, klassiska dragen. Du vet icke hur mycket jag älskar dig; ty visste du det vore det dig omöjligt att vara så kallsinnig. Det är en ovana, söta Ameli, som du bör lägga af. Jag begriper icke hvad fördel eller nöje du kan ha af att sålunda plåga din beundrare. Det är ett grymt nöje åtminstone att stå sen och lysa med sitt ljus till dess den stackars flugan svedt vingarna derpå.

Ditt bokmärke följer mig troget. Det åtminstone får jag kyssa så mycket jag vill. Det biter icke ihop tänderna och talar aldrig om oförsigtighet. Tag dig ett efterdöme deraf.

Hvarför vill du aldrig kalla mig Du tillbaka? Af mig utpressar du dock aldrig någon annan Titel. Dock — jag skall till och med kalla dig *Ers* Nåd, om du blott vill lofva att visa mig *din* nåd. De onådiga bör man ej kalla sålunda.

Jag upprepar hvad jag sade i Halmstad, att Virgin, för sin heders skuld, icke kan vara borta från Riksdagen. För hans, och ännu en annans trefnad, kan ej heller hans Fru vara det. Ack, litet sötma behöfva vi dock i Riksdagens galla, söta Ameli. Kom derföre.

Här är ett vantrefligt ställe. Mina arma Rapphönor förgås på stengatan. Icke en gång drickbart vatten finnes, utom Seltervatten. Köpenhamn ser jag från mina Fönster, men har icke tid att resa öfver. Ack, jag vet ett annat ställe der jag heldre ville vara; men jag får icke komma dit ej heller. När jag kommer hem hoppas jag att få några vänliga rader åtminstone från den som ej skrifvit på så länge. Gud välsigne — och bättre dig!

Es. Tr.

*

Till J. P. Mynster. 130.

Landskrona d. 25 Aug. 1839.

Just som jag stod färdig att resa ut för allehanda Embetsförrättningar i Stiftet emottog jag från Lund den Liturgiska gåfva hvarmed Herr Biskopen hedrat mig, och den jag således ej ännu haft tillfälle att närmare lära känna. Jag tackar emedlertid på förhand.

Tillåt mig att vid detta tillfälle begära några upplysningar om folkskolans organisation i Danmark. Saken utgör här i landet talämnet för dagen; och dess mångahanda Ordförande som här vilja skapa ett nytt Sverge, troligtvis derföre att de äro bland de sämsta af det gamla, yrka

på en lärd folkskola med Naturkunnighet, Elementar-Geometri, Historia, Geografi, Statistik, Samhällslära, Grundlagar m. m. Ty det hör till egenheterna i vår tids sträfvande att man vill ha Folkskolan så lärd, och deremot Lärdomsskolan så olärd som möjligt, utan alla Klassiska språk, på det att Barbariet ej skall möta något verksamt hinder De lägre och arbetande klassernas bildning, som dock aldrig kan bli annat än halfbildning, måste stegras i samma mån som de högres nedtryckes; ty detta skulle otvifvelaktigt bidraga till den ytliga jemlikhet hvarom vår tid så gerna drömmer. För min del är jag af en alldeles motsatt tanka, och anser folkskolan väsendtligen böra hvila på religiös grund, aktande all den öfriga grannlåten för onödig, ja skadlig. Jag känner ej Folkskolans inrättning i Danmark. Tillåt mig alltså i allmänhet fråga:

1) Hvad läroämnen föredrager man der?

2) Nyttjas ännu för Religionsundervisningen Luthers katekes, och hvad förklaring begagnas deröfver? Ett exemplar häraf torde kunna biläggas.

3) Är Folkskolan i allmänhet stående (fixerad) eller ambulatorisk? Det sistnämnde är i vårt glest bebodda land, der, med undantag af Skåne och Östergötland, de fleste lefva på enstaka Gårdar, nästan det enda möjliga.

4) Huru består Skolan i Ekonomiskt afseende? Aflönas Skolläraren af Communen, eller af Staten, och till hvad belopp? Äro några bestämda Statsbidrag anvista för Folkskolan? Deltager Klockaren i barnundervisningen, och på hvad villkor.

I händelse det finnes några Skrifter som i dessa eller andra hithörande ämnen lemna några detaljerade upplysningar, anhåller jag att få uppgift derpå, då jag sedermera genom Gleerup kan få requirera dem. Har man icke i Danmark något arbete som svarar mot Cousins Bok öfver

Preussiska Läroverken. Jag har hört att Abrahamsen skrifvit allehanda i denna väg, men vet ej om det är samladt någonstädes, och känner det ej heller närmare.

Förlåt min frågvishet; men utom det att saken i allt fall hör till mitt Embete, så är möjligt att jag, under instundande Riksdag får något särskilt uppdrag af Regeringen att yttra mig öfver frågan både i sin helhet och detalj, och jag ville då gerna veta huru den blifvit behandlad hos våra närmaste Grannar. — —

Min dotter Friherrinnan Rappes svåra sjukdom har fört mig hit till Landskrona, der hon bor; ty hennes Man är anställd som Major på ett Skånskt Regemente. Hon är dock nu, Gudilof, bättre, och om några dagar reser jag öfver Lund tillbaka till Vexiö, der min adress förblifver till årets slut. Det gör mig ondt att se Köpenhamn i mina fönster, och likväl ej ha tid att resa ditöfver.

Vänskap och högaktning

Es. Tegnér.

*

Till P. D. A. Atterbom. 131.

[Odateradt; slutet af September 1839.]

Förlåt, bäste Atterbom, att jag ej förr besvarat ditt bref af d. 1 September. Men jag har under hela månaden, liksom större delen af sommaren, varit på tåg i Stiftet, der jag har eller tar mig mycket att syssla. Jag hoppas min hustru får nådår; men sjelf vill jag ej antecipera dem eller lefva derpå, så länge jag ännu kan vara rörlig och verksam, och sköta det Embete Gud och Församlingen anförtrott mig.

Brefvet till Upsala DomKapitel har riktigt gjort sin påräknade effekt hos Rabulisterna. Det oroar mig alls intet

och jag hör icke ens i det afseendet, till »genus irritabile Vatum». Jag har aldrig sökt eller värderat någon popularitet och umbär den således utan all saknad. Deremot nekar jag icke att jag har ett obeskrifligt förakt för hela vårt ömkeliga publicisteri. Men det stadnar ingalunda härvid. Ty huru vore det möjligt att dylika Tidningar kunde bära sig, om de ej hade till medbrottsling — Svenska folket? Visserligen finnas undantag; men

»apparent rari, nantes in gurgite vasto».

Massan, den stora pluraliteten, är och blir förderfvad. Ty det är just en förbannelse som ligger öfver tiden att Rabulismen bildar sin publik efter sitt eget beläte. Den är beräknad på pöbel och har ingalunda missräknat sig; ty pöbelelementer finnas i alla folk, ehuru jag ej känner något der de så hastigt och allmänt utbildat sig som vårt. Hela nationen är nu förfallen under denna Konskription, och inställer sig mangrant vid Beväringsmötet. De gå Man ur Huse för att eröfra de nya luftslotten. Huru kan man också vänta annat då sjelfva Kungens Statsråd sitter fullt af ytliga Liberalister och popularitetsjägare som ingenting lärt, ja smittan till och med stigit kanske ännu högre! Min fordna dröm om Svenska folkets ära och modervett är längesen utbränd och förskingrad för alltid. För att ej bära afvog sköld mot sitt fädernesland tycks mig det högsta man kan göra vara det att ej uppträda som åklagaremakt och säga Europa samt pöbelbröderna i Amerika huru det egenteligen står till med den hedervärda Svenska Nationen. Erkännas bör likväl att denna galenskap går öfver andra land liksom öfver vårt. Vi sluta oss derigenom till den stora Europeiska Moderkyrkan. Vi Kapellboer vilja ej vara sämre än den. Politiken är nu hvad Dogmatiken var under Reformationen och drifver sitt spel ungefär med sam-

ma klokhet, hvilket i allmänhet gäller så snart en idé förvillar sig ner till den halfbildade massan.

Hvartill skulle, under sådana förhållanden, den Journal tjena som du omtalar? Det blefve ingen som läste den, åtminstone kunde den aldrig påräkna någon sådan popularitet som de så kallade stora Tidningarna. För deras publik som utgör åtminstone 99 hundradelar vilja varken du eller jag skrifva; och för den återstående hundradelen, som i allt fall föraktar dem, behöfs det icke. Dertill kommer äfven den omständigheten att jag har och alltid haft en stark aversion för allt slags politiskt käbbel, som i en sådan skrift ej kunde undvikas. Att ingenting uträttas med att skrifva förnuft, om vi förmådde det, för ett sådant slödder som det nuvarande Svenska folket, visar ju den tydligaste erfarenhet. Minerva och rätt många goda brochurer ha strandat på försöket. Är man likväl talträngd och skrifsjuk, så är väl bäst och värdigast att hvar och en för sig sjelf söker bilda något positivt, ej äflas med det evigt negativt-kritiska och håller sig ren och obesmittad från allt slags publicisteri. I allmänhet torde vi göra bäst att så litet som möjligt melera oss med en publik som den närvarande, utan låta deras Store män ostörde få skrifva bort det lilla förnuft som ännu och undantagsvis kan finnas qvar hos den pöbelmassa som kallar sig Svenska folket.

Om Geijer misslyckas och nödgas dra sitt Litteraturblad tillbaka, så kommer sådant af den falska ställning han intagit, hvilket han väl nu sjelf måste inse. Han är för god både för publicisterna och massan. Han skäms för Bröderna, och dessa vilja ej heller rätt kännas vid honom, emedan de tycka att han ej är nog galen. Snillet är dem en alltför förnäm och besvärlig allierad. Och är han verkeligen deras allierade? Så vilja de åtminstone gerna betrakta hvar och en som icke på öppen gata spottar dem

i synen. Olyckligt var det både för honom och oss alla att han någonsin gifvit någon anledning att ens misstänka sådant. Hvad skulle också en bildad resande göra i hållstugan?

Jag behöfver vid härvarande Gymnasium en Magister som vicarius för Eloquentiæ Lectoren, som är gammal. Han kunde, om han är skicklig, sedermera, kanske snart nog, bli GymnasiiAdjunkt, kanske äfven framdeles Lektor. Jag har härvid tänkt på en Magister Palmlund som för närvarande skall finnas i Upsala, och berömmes som mycket skicklig af Sjöbring; men han berömmer alla Smålänningar ex officio. Visa mig derföre den vänskap och hör efter huru mannen är, synnerligast om han är Latinare. I Upsala finnes nu ingen Eloquentiæ Professor som jag kan vända mig till. Förlåt derföre att jag besvärar dig.

Du är mycket välkommen i mitt hus så snart dina vägar ligga häråt. Nästa sommar fruktar jag likväl att bli qvarhållen vid den usla Riksdagen, men skall försöka att få komma ner åtminstone för några vickor. Jag hoppas vi träffas i vinter i Stockholm. När jag sednast var der hotade man att välja mig till Direktör för nästa halfår, i hvilket fall jag förmodligen kommer att ta emot dig i Akademien. Far då varliga med din företrädare, Ling. Hans svagheter känna vi begge; men (jag nyttjar Goethes ordstäf) »es war doch eine Natur darin».

Min vördnad för din Fru.

Vänskapsfullt

Es. Tr.

*

Till J. I. Öhrnberg. 132.

MkBror. Östrabo d. 24 Septbr 1839.

Tack för sednast och för flere bref. Dubbningen har jag ämnat anställa d. 1 Oktober. Längre bör icke Nordin vänta på saken, då en sednare årstid kan vara farlig för hans sjuklighet. Men med hans vanliga postgång kan underrättelsen ej hinna fram till honom tidigt nog. Var derföre god och med något säkert bud eller expres skicka honom hosföljande bref. Du har det i morgon. Herrarna få ursäkta att jag icke har någon värdinna, utan vi få hjelpa oss fram så godt vi kunna med Mamsell Hadders.

Sista underrättelserna från Landskrona voro något bättre och tröstefullare än hittills. Thilda är bestämdt på bättringsvägen men Disa har varit mycket dålig, så nära döden som möjligt för en lefvande, och utan allt hopp. Nu tyckes hon vara litet bättre, dock är visserligen ännu ingen säkerhet. Utom dem ligga i samma sjukdom ett af Barnen, Gouvernanten och flere pigor. Gud bevare min Hustru som under hela denna tid haft mesta både bekymret och fatiguen. När jag kan hoppas att återfå de resande är ännu obestämdt. Före slutet af Oktober är det icke att tänka på.

Välkommen! Tag in här: du vet jag har öfverflöd på rum som alla stå obegagnade. Tag äfven med dig quittenset öfv. Riddareafgifterna som jag måste öfversända till OrdensSekreterarn.

Vänskapsfullt

Es. Tegnér.

Min vördnad för din Fru. I fall hennes syster vill göra Nordin sällskap hit in, så bed henne vara god och göra sällskap. Jag skall i sådant fall nog skaffa några Fruar hit.

*

133. Till Gustaf Myhrman.

Östrabo d. 27 Septbr 1839.

Jag tackar för ditt bref med öfversända 125 rdr bko. För i år har jag ej mer att få, och nästa år är jag sjelf i Stockholm. Dock — det är sant ett quartal faller ut i December. Skrif mig derför en förskrift hur Fullmakten skall ställas.

För tillståndet i Landskrona har jag naturligtvis varit mycket orolig. Disa har varit döden så nära som möjligt och i flere dar utan allt hopp. Nu är hon likväl mot förmodan och som det säges på bättringsvägen, och fri från fara för lifvet. Jag kan aldrig nog tacka Gud derför, ehuru jag var fullt beredd på motsatsen och hoppas att kunna ha burit detta slag utan omanlig klagan. Men nu fruktar jag i synnerhet för Anna som dock haft den drygaste delen både af bekymmer och fatigue. Du kan väl veta hur svårt det är för mig med mitt stora hus att, helst vid denna tid på året, vara utan Fru. Det är redan 2 månader som hon är borta, och på 1 el. 2 ännu är hon icke att återvänta, ty nerffebern är långsam.

Tidningssqvallret aktar jag ej på. Jag har Gudske lof aldrig sökt eller värderat någon popularitet, och umbär den således utan all saknad. Men det är ingalunda blott Rabulisterna och Tidningarna som jag föraktar. Det gör du lika mycket som jag. Men jag föraktar äfven Svenska folket, och det egenteligen. Ty säg mig, hur vore det möjligt att dylika Tidningar kunde soutenera sig, om icke den stora pluraliteten vore — pöbel? Bort alltså med hela byket. Jag vet rätt väl att jag är den som tvungit utländningen att läsa deras barbariska språk. Nu måste jag uppträda såsom offentelig åklagaremakt. Drömmen om

Svenska folkets förstånd och ära är för alltid förskingrad hos mig. Jag vill säga Europa hur det egenteligen står till med beggedera. Dertill har Gud gifvit mig både vilja och förmåga. Den pöbeln! Jag erkänner visserligen att den hittills kysst mig i r—n; men r— är, och har alltid varit för god för dylika pöbelmunnar. Vid Riksdagen får jag väl mera än ett tillfälle att uttrycka det; men, lita på mig, Europa skall veta det, till och med Bröderna, neml. pöbelbröderna, i Amerika. Visserligen finnas undantag — sed

»apparent rari nantes in gurgite vasto».

Jag hoppas du skall få se på lustig lek. Lita under alla förhållanden på mitt — mod.

Helsa LGustaf och ge honom pengar — dock ej öfr. 200 rdr bko. Jag hör han varit sjuk.

Din
Vän
Tr.

*

Till C. F. af Wingård. 134.

[Odateradt, början af oktober 1839.]

Högvördigaste Herr Doktor, Svea Rikes ErkeBiskop, Upsala Akademis ProKansler, Kommendör af Kongl. NorstjerneOrden, En af de XVIII i Sv. Akademien!

Skratta icke åt denna långa pompösa titel. Wingård är för mitt hjerta alltid detsamma, som Biskop eller ErkeBiskop: men mensklig ordning måste iakttagas, helst nu då dess band öfverallt vilja förslappas. Jag hoppas och önskar innerligt att ErkeBiskopen måtte hedra mig med samma vänskap och förtroende som den förre Biskopen. Det är bekant att jag länge ansett Biskop Wingård såsom vår egentelige ErkeBiskop de facto; det gläder mig af hjertat

att han nu äfven är det de jure. Jag lyckönskar härtill mindre honom sjelf än Svenska Kyrkan, som ändteligen fått en värdig Chef, den enda bland de föreslagne som var kallet vuxen, och detta vill, helst i vår tid, säga mycket. Vi veta alla hvad Man vi behöfde, och vi tacka Gud och Kungen att vi fått honom. Tro mig, det häftar ingen, allsingen afund vid denna utnämning, åtminstone ej bland Presterskapet. Hvad Rabulisterna tänka är kändt men det betyder ingenting, icke ens i Opinionen, som de gerna ville anse för sitt Lydrike. Detta tycker jag bäst visas af den alldeles enhälliga kallelsen, midt för Aftonbladets näsa, alla dess infamier och insinuationer oaktadt.

Jag märker att ErkeBiskopen ej gerna vill ha Hedrén till sin vice Talman. Han är likväl till åren den äldste bland de Biskopar som komma till Riksdagen, och innehar dessutom andra Stiftet i Riket, och kan således svårligen förbigås utan chikan. Den arma Mannen! Han var hos mig några dagar i somras. Hans kraft (som kanske aldrig varit rätt stor) är nu bruten, dels genom hans hustrus rysliga död, dels genom de mångfaldiga obehagligheter han har både i sitt skamlösa Consistorium och i Stiftet, der han icke är väl. Vore det icke hårdt att lägga sten på börda för en gammal man? Jag erkänner hans verbiage; men han saknar dock icke förmåga att utreda en sak, ehuru det vanligen sker alltför vidlyftigt. Vill Herr ErkeBiskopen allsicke antaga honom, så skulle jag tro att Holmström vore den lämpligaste. Butsch känner jag icke.

Min tanka om Folkskolan synes af hosgående Betänkande. Heurlin envisas med att icke vilja föreslå något allmänt anslag. Hvarförutan dock alls intet blir af hela företaget. Han talar om att Kungen borde begära ett Kreditif för detta ändamål; men jag inser icke efter hvad grunder det skulle indelas. Får *en* Församling, så vilja alla hafva, och

det blir högst obehagligt för Konsistorierna att bevilja den ena hvad de måste afslå för de andra. Kunna ej alla få, så är lika godt att ingen får. Men då förfaller också hela saken, och vår folkskola blir fortfarande så ömkelig som den är för närvarande på de fleste ställen. Jag vet icke om förhållandet är annorlunda i Götheborgs Stift; men hos mig är det rent af omöjligt att förmå Allmogen till någon vidare upppoffring för detta ändamål.

Hvad jag hört om Grubbe är ingenting annat än hvad som allmänt omtalas, nemligen att han drifver en lumpen marchandise med sina Lektioner och betyg. Jag hoppas det är ogrundadt, men mycket allmänt är ryktet. En sådan slags Simoni ville jag ej misstänka mannen för.

Tillåt mig att få rekommendera min Brorson till Sekreterarebeställningen i PrestStåndet under Riksdagen. Han kan dertill vara så god som en annan, och påstår att sal. Wallin ämnat honom den. Att saken helt och hållet beror af ErkeBiskopen tar jag för afgjordt.

När reser ErkeBiskopen upp till Stockholm? Väck då på de sofvande samveten som i obegriplig lättsinnighet slumra Riksdagen till möte. Jag tänker annars den fordrade vakna sinnen.

Min misanthropie, hvartill redan god grund är lagd, förmodar jag utbildar sig och blir fullvuxen under Riksdagen genom all den ömklighet jag der får se och höra. Huru är det också möjligt att ha någon aktning eller välvilja för en Generation som denna?

Vördnadsfullt

Es. Tegnér.

*

135. Till C. I. Heurlin.

Östrabo d. 11 Oktobr 1839.

Din tanka att jag skulle nämnas till v. Talman, måste jag på det högsta bestrida af flera skäl. Det första, och som jag tycker, afgörande, är det att jag alldeles icke duger dertill. Du vet af gammalt att jag har vida lättare för att skrifva än tala. Tala måste emedlertid v. Talmannen, då Ordinarien ej har annat att göra än att föredraga och tiga. Den förstnämnde är egenteligen korsdraganden och syndabocken i Ståndet. Han måste studera sig in i hvart enda mål och deröfver bilda sig en öfvertygelse. Huru torrt och absurdt det är, huru afvikande från hans vanliga studier och tankegång, han måste ändå vara med och yttra sig deröfver. Det gifves bland hela Biskopspersonalen ingen enda utom du sjelf som möjligtvis kan smälta alla dessa cruditeter. V. Talmannen är Riksdagens slaf och Helot. Han kan icke en enda dag vara ur staden, utan måste han alltjemt vara i oafbruten tjenstgöring. Talmannen kan dock någon gång göra sina utflygter, åtminstone till Upsala: Vice Talmannen måste då ro på Galèren ensam. Dessutom vet ju hela Sverge huru jag tänker om våra Riksdagsförhandlingar och deras nytta. Huru skulle jag, utan att compromettera mig, kunna emottaga ett slags ordförandeskap i den Sockenstämman? Hvad förtroende skulle Presteskapet ha för den som så föraktfullt tänker och yttrar sig öfver deras vishet? Tro mig, det är med beräddt mod, med fullt vetande som jag kastat ifrån mig min lumpna popularitet, och jag vill icke ta upp den från den gödselhög dit jag slängt den. Hvad kan dessutom Wingård ha emot Hedrén? Af honom har han åtminstone ingen

opposition att frukta. Den arma mannen! Jag kunde ej se honom i somras utan medlidande. Hans kraft (som kanske aldrig varit rätt stor) är nu bruten. Hans hustrus rysliga död, de mångfaldiga obehagligheter han har af sitt Consistorium, hans förhållande till Stiftet som ingalunda är godt, kunna väl bryta starkare och mera energiska sinnen än hans. Af honom har W. visserligen ingenting att frukta för sitt envälde. Dertillmed är han till åren äldst bland de Biskopar som komma till Riksdagen, och innehar N:o 2 bland Stiften. Utan chikan kan han ej förbigås, och jag tycker icke det är ädelt att lägga sten på börda. Just härigenom vore också harmonien bruten och kriget förklaradt inom Ståndet; ty det är naturligt att hans förbigående skulle resenteras af många och uppreta dem både mot Talman och Regering. Mycken enighet är i allt fall icke att påräkna inom Ståndet, men på detta sätt skulle det strax från början sönderfalla i partier. Afstyr derföre detta olyckliga förslag. Det är du skyldig både mig sjelf som vän, och äfven ditt Stånd och Fäderneslandet i en sådan kritisk period som denna. Äfven Holmströms nämnande, ehuru vida bättre än mitt, skulle jag finna betänkligt. Skall man gå från den vanliga ordningen bör man dertill ha mycket utmärkta anledningar. Annars misstänkes att alltsammans är nyck och favoritskap och att man vill göra effect, hvilket alltid skadar och just derigenom misslyckas. Den ledande principen inom Prestståndet blir i allt fall ingen annan än du. Det är både besvärligt och ansvarsfullt; men Gud gifve dig framgång.

A propos af Riksdagen så bör jag säga dig att Hagelberg sous main skrifver till alla sina vänner och slägtingar och ber dem ej rösta på sig. Det är temligen lumpet gjordt; men mannen, ehuru i öfrigt rätt älskvärd, är, som du vet, utan all beslutsamhet och har svårt att säga rent Ja eller

Nej till hvad sak som helst. Under sådana förhållanden är det icke värdt att längre krångla med detta förslag. Jag har derför bedt Ahlstrand skrifva att jag icke har något emot om Almquist väljes. Honom ligger dock hans Domprostansökan på många ställen i vägen; dock är troligt att han får pluralitet. Betänkligare blir det i afseende på Öhrnberg. Den ende säkre är Elmgren.

Du uppmanar mig att icke släppa af Rabulisterna. Men hvad är att göra med dem? Att bringa det packet till tystnad, helst då det vunnit hela den förpöblade Nationens sympatier, är och blir omöjligt. Både Minerva och några rätt goda Brochyrer ha strandat på försöket. Att, som Atterbom nyligen föreslagit, ställa mig i spetsen för en Tidning, låter ej tänka sig. Jag både hatar och föraktar det politiska käbbel som deraf skulle blifva en naturlig följd. Mig återstår intet annat än, att då tillfälle erbjuder sig, och det blir förmodligen ofta under Riksdagen, en passant hudflänga dem. Dock är det egenteligen prenumeranterna som jag menar. Så länge de understödja och läsa dylika uselheter så är det fåfängt att förnuftigt folk predika deremot. Du kan lätt föreställa dig hvad jag tänker om den Kungliga Svenska Allmänheten. Pöbel finnes öfverallt; men jag tviflar om den någonstädes är så allmän, så gängse i alla klasser som här. Den tanken — en dröm var det — att någonting stode att uträtta med en sådan mobb, har jag längesedan uppgifvit. De äro och bli förkastade. Under hvad form också sottisen uppträder, politisk eller vitter, fosforism eller rabulism, genast är massan färdig att falla den till. Ett sådant lumpet slägte är icke krutet värdt. Gud hjelpe vårt arma land! Men »aide-toi, & Dieu t'aidera». Men hvar skall man börja då man öfverallt endast stöter på förruttnelse?

Jag har nu skrufvat till mina dubbelfönster och på all-

var gått i vinterquarter. Få se hvem som narrar mig derur: svårligen blir det Vexiöboerna.

Virgander var nu här och begärde mitt förord hos dig för sin blifvande Måg, Theorin, som är i fråga att få ett patronelt Pastorat, jag tror det heter Hasslöf, i Götheborgs Stift. Något krångel har nyligen varit om Comministraturen på samma ställe, den du lär afgjort till Patroni fördel. Han fruktar att Wingård vill vid pastors tillsättande förnya svårigheterna. Jag har nu, enligt löfte, nämnt saken, den jag för öfrigt icke känner.

Då du icke vill ha något offentligt anslag åt Folkskolan, så vill du med detsamma att den skall förblifva i sitt nuvarande skick: ty i Småland åtminstone ger man icke vidare en skilling dertill. Det kan också kanske vara lika så godt, ty all möda är ändå spilld på detta hundslägte. Endast tyckes konsequensen då fordra att man ej hade några anslag för andra Skolor ej heller, icke heller för Gymnasier och Akademier. Ett Creditiv skulle Kungen begära af Ständerna för ändamålet. Men hur skall han kunna uträkna dess belopp när han från intet enda Stift har behofvet detaljeradt? Hur skall dessutom fördelningen ske mellan Församlingarna? Om *en* socken får, vilja ju alla hafva, och på hvad grund skall man neka den ena hvad man beviljar den andra? Detta blir ju både benigt och chikanöst för Domkapitlen. En annan sak vore om Creditivet blefve så stort t. ex. 150, à 200,000 rdr, att alla Stiften finge litet att hushålla med. För Vexiö skulle jag vara nöjd med 7 à 8,000, förmodar jag nu, ehuru ännu ej detaljerad kalkul kunnat uppgöras. —

Från Landskrona låta underrättelserna Gudskelof bättre; men patienterna äro ännu så svaga att ingen flyttning i denna månad blir möjlig. Wallberg har måst resa bort till Gottland på 14 dagar, och jag har således både yttre

och inre portföljen, utan att förstå någondera. Som presentsystemet alltjemt gäller, så kostar mig denna resa 7 à 800 rdr. Endast Doctorer och Apthek omkring 200 rdr.

Skicka mig Bugge. Biskop Münster i Kphmn som jag i går hade bref från berömmer Boken högeligen.

Skrif så ofta du kan. När väntas EBiskopen?

Din

Vän

Es. Tegnér.

*

136. Till J. J. Berzelius.

Östrabo d. 21 Oktober 1839.

MkBror!

Härhos skickar jag min Voteringssedel efter Wallin. Jag hade trott att du skulle bifoga någon vink om hvem du önskade; men som den saknades har jag voterat efter mitt eget onda sinne. H—n är visserligen ingen egentlig Vettenskapsman; men vi åttaklassingar göra också intet anspråk derpå.

»Nos numerus sumus & fruges consumere nati.»

Jag har i hela tre månader varit Gräsenkling. Min hustru och Disa reste i början af Augusti ner till Göthilda som sjuknat i en svår Augustifeber i Landskrona, der hon nu bor. Sedan hon blef bättre har Disa insjuknat och var i flera dar utan allt hopp. Nu är äfven hon på bättringsvägen, men det går långsamt med förbättringen för henne, liksom andra Syndare, Biskoparne ingalunda undantagna. Förr än i November kan jag icke vänta dem åter. Jag är således ensam hushållerska på stället, och det är svårt

i mitt stora hus och med en så stor Ekonomi. Bland mycket annat som du vet bättre än jag är äfven det — att koka.

Helsa 1:o din Svärmor, 2:o din Fru och 3:o Mina Edholm. Den sistnämnda är ett hår af djefvulen, och det är en lycka både för dig och mig att våra 60 år sätta oss hors de combat . . . Är din svåger karl för sin hatt, jag menar sina byxor? Det behöfves.

Den 15 Januari vill jag vara i Sthlm. Var då frisk och rask. Det kan behöfvas både för Fru — och Svägerska.

Jag har skrifvit och skall i dessa dar skicka till Beskow några rim öfver Wallin att uppläsas på högtidsdagen. Det är dock besynnerligt hur den poëtiska propagationsgåfvan aftar med den fysiska . . .

Din
Vän
Es. Tegnér.

Helsa Ekströmer. Jag begriper icke hvarför allt förnuftigt folk skall låta adla sig. Det borde vara tvertom, som väl också till stor del är.

*

Till Disa Kuhlberg, född Tegnér. 137.

Östrabo 28 Oktbr 1839.

Min lilla Disa.

Välkommen upp ifrån de döda; ty denna gång var du icke *skendöd*, utan riktigt död. Låt oss derföre tacka Gud som bevarat dig åt oss alla. Men mycket *skrin* lär du väl vara, stackars liten, och utan all kötthöna.

Jag hör att du är mycket *nakot*, men ej vågar köpa dig en klädning, efter du är så fattig, så fattig. Derföre skickar

jag dig härhos 25 Daler Rix. Köp dig derföre en dugtig klädning Sin-bombas, så att du måtte slippa att frysa. Svälta vet jag nog du får ändå.

Var nu mycket försigtig på resan. Jag skickar *Busen* ner för att ta Er. Med honom följer äfven *Sali*. Men Gripp blir hemma.

Blif ett par dagar i Lund för att hvila ut men laga att du kan vara hemma till min dagfödelse.

Välkommen, litet kräk, till din raraste

Lallen.

Helsa Dinde från sin Rusthållare, liksom de andra småkräken.

*

138. Till A. Virgin, född Tornérhielm.

[Odateradt, november 1839.]

— — — Ack! för mitt lifs skönaste stunder (men också för de bittraste) tackar jag qvinnan. Från henne kommer all min poësie. I det Skönas tjenst har jag lefvat, i den tjensten vill jag dö. Älskade Ameli! kan du icke hålla en liten smula af mig? Det är Fruntimmernas fel om jag icke är nog poëtisk, det bevisar endast att de ej älskat mig nog.

Till våren alltså träffar jag dig i Stockholm, och det är den enda glädje jag väntar mig vid Riksdagen. Men det är långt till våren. Kommer du ensam eller tar du Jacquett med dig? Hvar ämnar du att bo?

Den öfversända Promemorian har jag redan skickat till Heurlin. Hur saken kan gå vet jag icke, då din Kandidat icke har förslaget och ej heller rätt många tjenstår. Skrif till Wingård härom. Han känner karlen och torde möjligtvis för din skuld interessera sig för honom. Du kan

nu göra Heurlin en tjenst, hvarpå jag bör fästa din uppmärksamhet. Han har en besynnerlig farhåga för vattnet och kan icke gå öfver en bäck utan rysning. Denna hydrofobi är honom medfödd: och det är väsendteligen af detta skäl som han icke vill till Gottland. Deremot, och då han är ledsen vid Stockholm och portföljen, tror jag att han emottoge Götheborgs Stift, om han dertill kallas. En bättre Chef kunde Presterna ej få. Heurlin är otvifvelaktigt ett bland de skarpaste hufvuden som nu lefva i Sverge, klar, driftig, frisinnad. Wingård med alla sina förtjenster tillät likväl en falsk religiositet, ett pietistiskt hyckel att insmyga sig ibland presterskapet. Denna carricatur på Christendomen, ritad i sirap, vore just H. rätta mannen att utstryka. Af de Candidater jag hört omtalas får Josef Wallin endast några stänkröster, Hummel får nog förslag och behöfver ej afsäga sig det, ty som både född och blifven decrepit nämnes han aldrig, Bruhn, en kunnig och vältänkande man, saknar dock den energi som är nödvändig för all Chefbefattning, Thomander, ehuru intet dåligt hufvud, är dock en . . . lycksökare. Får Heurlin förslagsrum så är han sjelfskrifven. Dertill kan du, genom dina liaisoner, mycket bidraga, ty jag vet att du har stort inflytande i *ditt* Län. Derom är det jag nu ville be dig. Heurlin vet naturligtvis intet härom, och jag behöfver icke be dig ej kompromettera hvarken honom eller mig. Tiden är väl kort, men kanske just derför den verksammaste. Låt mig veta din tanka.

Jag bifogar härhos ett poëm som jag, på Svenska Akademiens begäran, skrifvit öfver Wallin, och som skall upplåsas på Högtidsdagen. Om min poësie är svag, så är sådant (enligt hvad jag förut nämnt) din skuld. Söta Ameli, poëtisera mig litet. Men jag måste begära ditt hedersord att du ej meddelar stycket åt någon eller låter någon af-

skrift tagas deraf, som mycket skulle kompromettera mig innan det är uppläst i Akademien.

Det myckna ovett som skrifves om mig i Tidningarna oroar mig alls icke. Publicisterna ursäktar jag dock något, ty de drifva sitt näringsfång och lefva derpå. Men huru voro sådana Tidningar möjliga om icke publiken köpte, läste och applauderade? Det Svenska folket har öfvergått till pöbel nästan helt och hållet, och jag nekar icke att jag af hjertat föraktar det. Dit ha vi ändteligen kommit ehuru vi ej gått mer än 30 år i den konstitutionella vexelskolan. Staten hotar att upplösas i sina fogningar, anarkien står för dörren och det visar sig snart om Sverge öfverlefver denna Riksdag. O mitt olyckliga fäderneland! Icke heller är felet ensamt på pöbelns och Rabulismens sida, utan tyvärr äfven till en god del hos den slappa, inkonsequenta, popularitetsjagande Styrelsen. Jag hör icke till de förskräckta, men kan dock ej utan rysning se emot den framtid som förestår oss. — Man har erbjudit mig att bli vice Taleman vid Riksdagen; men i det båset vill jag icke drifvas. Jag får nog besvär och bekymmer ändå. Således blir det väl Hedrén som får den äran. Den som passade bäst vore Heurlin; men som Regeringsledamot kan han icke nämnas.

Farväl, älskade Ameli! Var nu barmhärtig och skrif mig till så ofta du kan. Du underskrifver dig »faithfull». Men hvad skola vi med Engelska i en så Svensk sak? Tag snarare exempel af Din

trogne

Es. Tegnér.

*

Till C. A. Agardh. 139.

Östrabo d. 2 November 1839.

Min kBror!

Om Ragnars anställande vid PresterStåndets Kansli har jag redan skrifvit till Wingård. Har gossen emedlertid intet annat att göra i Stockholm än blott att bevista Riksdagen, så måste jag afstyrka resan; ty betalningen vid Kansliet kan aldrig bli svarande mot kostnaden att lefva i den dyra hufvudstaden, helst under Riksdagen. Men kanske han är engagerad i något Collegium derjemte.

Att jag haft en bekymmersam sommar har du kanske hört. Göthilda som nu bor i Landskrona insjuknade i Juli månad i en ganska svår Augustifeber. I början af Augusti reste min hustru och Disa dit ner för att vara till någon hjelp. Efter mera än 2 månaders sjukdom tillfrisknade ändteligen Göthilda; men i början af Septbr. insjuknade Disa i samma sjukdom, var i flere dagar utan hopp, men är dock nu stadd i en ganska långsam convalescens. Dock hoppas jag att de om 14 dagar kunna resa åter. Att det varit mig ganska svårt att utan fruntimmersbiträde föreståen så vidlyftig hushållning som min, helst vid denna tid då alla provisioner för vintern måste insyltas, insaltas och förvaras, inser du lätteligen. Emedlertid bör jag tacka Gud att allt gått som det gått, och ej blifvit värre, hvartill all anledning var. Jungfrun som var med har också insjuknat och måste qvarlemnas i Skåne. Äfven Barnen ha varit sjuka.

Åberg skickade mig med sista post en afskrift af Cons:ii Betänkande om folkskolan, samt ditt Embetsmemorial n:r 5 i samma ämne. Begge, i synnerhet det sistnämnda,

äro godt skrifna. Det fägnar mig att vi tänka lika om de stående skolorna. De äro undervisningens vaccin och ha gifvit folket afsmak för skolan. Din tanka om Söndagsskolor och hemlexor skulle jag dela i fall föräldrarne dels vore säkrare i sin läsning, dels mindre håglösa för saken. På de allra flesta ställen fruktar jag att innanläsningen icke med tillbörlig säkerhet kan bibringas utan skolmästare. Det vore emedlertid en stor fördel om dennes biträde kunde inskränkas dertill allena. Den hjelp Söndagsskolan lemnar bör derföre ingalunda försmås, och jag har redan föranstaltat några sådana. Att för öfrigt föräldraundervisningen är den bästa och naturligaste af alla, tål intet tvifvel. Komme vi en gång derhän att hvarje Svensk far och mor kunde med säkerhet bibringa barnen en nödtorftig kunskap i innanläsning så behöfdes ingen annan folkskola, i synnerhet om vi hade någon garanti, att de äfven ville hvad de kunde. Till dess måste det gamla Skolmästaresystemet bibehållas. Utan publikt anslag kan dock detta ej upprätthållas. Heurlin envisas med att ej vilja tillstyrka något sådant, hvarigenom också troligtvis hela saken förfaller. Det är visst sant att det är en communalskyldighet, men på samma grund kunde det äfven vara en provinsens skyldighet att bygga Lärdomsskolor och Gymnasier. — —

För Riksdagen är Heurlin mycket bekymrad, och deri tror jag han har rätt. Han klagar i synnerhet öfver den mer än Fransyska lättsinnigheten hos högsta Vederbörande, öfver lycksökeri och popularitetsjagt hos Statsråderna. Jag anar intet godt af hela Sockenstämman. Jag fruktar vi äro bjudna på landets begrafning, och vi böra vara beredda på likpredikan. Det är visserligen svårt att säga vilken af de begge Statsmakterna som bär sig oskickligast åt; men efter en blott 30-årig constitutionell uppfostran ha vi redan bragt det så långt att massan af Nationen

öfvergått till den ömkeligaste pöbel som finnes i Europa. Visserligen finnes här och der undantag: men

»apparent rari, nantes in gurgite vasto»,

och derföre ha vi egentligast våra Riksdagar att tacka. Jag föraktar visserligen våra publicister, men måste dock till en del ursäkta dem. De drifva sitt näringsfång och lefva derpå. Vore ej ljus, frihet och liberalism, så skulle de ju svälta ihjel, likasom krögare utan fylleri eller gifthandlare utan lömskhet och förgiftningsbegär. Men hur vore en sådan rörelse möjlig om icke Nationen vore i sin innersta rot förderfvad? Skulle en sådan ärelös styggelse som Aftonbladet vara möjlig om icke Nationen prenumererade, läste och gillade? Med ett ord, jag föraktar mera än publicisterna hela den höglofliga, fraseologiska Svenska Nationen, hvars uslaste drägg vanligtvis samlas vid Riksdagen. Till och med de ömkeliga Norrmännen ha mera både takt och ära, än våra kannstöpande landsmän. Det finnes för dem ingen eftervérld; men om den funnes ville jag inviga dem åt dess förakt och förbannelse. Flere ha uppmanat mig (sednast Atterbom) att sätta mig i spetsen för en Tidning. Men hvartill skulle det tjena? Ha icke Minerva och flere rätt goda Brochurer strandat på försöket att säga förnuft och sanning åt detta usla byke, och bitit sig ömtända på det kärnlösa skalet. Med ett ord, Nationen är och blir förlorad. Min bestämmelse blir hädanefter att säga Europa detta i så vackra verser som jag förmår.

Hvar ämnar du bo under Riksdagen? [Jag skall bo (mycket dyrt) på Riddarholmen.

Helsa din Fru, Åbergs och andra bekanta.

Vänskapsfullt

* *Es. Tegnér.*

140. Till Gustaf Myhrman.

Östrabo d. 13 November 1839.

MkBror.

Det skulle gläda mig om någon så stor narr funnes att han stämde Vexiö Consist. för dess Betänkande om folkskolan; ty då finge jag ett alldeles ypperligt tillfälle att spöa både honom och det Hedervärda Ståndet. Sådana exekutioner börja att roa mig på gamla dagar; men detta nöje är väl icke att hoppas. För öfrigt föraktar jag mindre Tidningsskrifvarne, ty de drifva sitt näringsfång, och auri sacri fames må vara ursäktelig; men egentligast föraktar jag prenumeranterna eller det byke som kallas för Svenska folket. Så vidt görligt är vill jag skilja mitt ärliga namn ifrån dem och hädanefter dikta på Tyska eller Franska. Det är synd för det vackra språkets skuld. Engelskan låge det närmare; men det känner jag alltför otillräckligt.

Då nu kriget mellan mig och Rabulisterna är förklaradt, så är visserligen min mening att föra det »ad internecionem», eller a l'outrance. Från Sthlm har jag mottagit många uppmaningar dertill. Atterbom har äfven nyligen uppmanat mig att jemte Beskow sätta mig i spetsen för en Tidning. Men det vill jag icke. Det politiska käbbel som då blefve oundvikligt är mig alltför vämjeligt. Att i denna väg skrifva directe emot packet anser jag först och främst under min värdighet, för det andra fullkomligen onyttigt. Ty pöbeln tar ändå ingen ifrån dem: de äro deras lifegne [sic!]. Det enda jag kan göra är att en passant klatscha dem vid tillfälle, som jag hoppas bli flera, helst under Riksdagen. Hvad min Svenska popularitet angår så bör du veta att jag med berådt mod och efter långvarig öfverläggning, ingalunda af något förhastande, kastat den ifrån

mig, och icke för något pris vill ta upp den igen från den dynghög dit jag slängt den. Säg mina bekanta det och [att] jag ingalunda är eller vill vara deras vän, utan endast deras tuktmästare.

Tack för dina underrättelser om fårköttet. Det är nog om du till en början köper mig $^1/_4$ t:a för 13 rdr. Den bör adresseras till Handlanden Sv. Ekstrand i Carlshamn. Så snart fartyget går utaf torde jag få Connoissementet skickandes.

I de 133 $^1/_2$ bko som jag begärt för LGustaf, voro icke de 66 $^2/_3$ som han förut erhållit inbegripna, neml. af dig.

I dag hade jag bref från Landskrona. Disas förbättring går ganska långsamt, men hennes bröst är nu något bättre. Om de ännu kunna resa på en månad är osäkert. Troligtvis få de vänta på Jungfrun. Nu håller äfven deras Värdfolk, en Bagare, [på] att sjukna. Ett ömkeligare och olyckligare hus finnes knappast i Sverge.

Helsningar till de dina. Din

Vän

Es. Tegnér.

*

Till B. von Beskow. 141.

Östrabo d. 24 November 1839.

Förlåt mig bäste Beskow, att jag icke skrifvit på så länge. Men hela denna sommar, allt sen jag reste från Stockholm har varit uppfylld af domestika bekymmer för mig. I Juli månad sjuknade Göthilda, som nu bor i Landskrona. Hennes Mor och syster reste kort derefter ner för att se henne till godo. I Augusti for jag sjelf ner. Efter 3 månaders svår sjukdom kom hon sig ändteligen; men då insjuknade, utom flere af barnen och Gouvernanten, äfven

Disa som i flere dagar var utan allt hopp, och jag tog för gifvet att jag skulle mista henne. Hennes jungfru dog i samma sjukdom (Augustifeber) hvarur hon ändteligen räddades och återkom först i medlet af denna månad, sedan hon med sin Mor varit borta i nära $^1/_9$ år. Under sådana förhållanden bör du ej undra om jag vårdslösat mina vänner.

De öfversända 9 Täflingsskrifterna skickade jag, efter din begäran, med sista post d. 21. Jag tillstyrkte Accessit för 3:ne deribland, neml. Maria Elenora, Segerkronan och Bröllopet i Arolsen. Det var kanske väl mycket, men Herrarne böra ha någon prutmån.

Poëmet öfver Wallin medföljer. Deri förekommer ett ställe som jag sjelf strukit för i margen och som kan gå ut i fall Akademien så anser lämpeligt. Hvem af Herrarna är nu starkast i innanläsning, i fall fråga blir om deklamation på Högtidsdagen? Öfver Ling har jag ingenting skrifvit. Skall jag, som du hotade, emottaga Atterbom så måste jag väl i allt fall yttra mig i ämnet.

Rabulisternas otidigheter oroa mig vida mindre än man i allmänhet torde föreställa sig. Till och med har Tidningspacket någon ursäkt; ty de drifva helt enkelt sitt näringsfång och lefva derpå. Visserligen är det ett nedrigt yrke, men de ha ej lärt något annat. En krögare säljer brännvin, en gifthandlare gift. En stackars Publicist har ingenting annat än otidigheter och lögner att lefva på. Men hur skulle en sådan Tidningslitteratur vara möjlig om icke Nationen vore Tidningarnas medbrottslige? En publik som köper, läser och applauderar dylikt, det är ju den pöbel vi företrädesvis måste förakta, Europas afskum. Och likväl har folket ej gått mer än 30 år i denna frihetsskola. Hvad kunna vi ej vänta af framtiden? Atterbom har skrifvit mig till och föreslagit att du och jag skulle

sätta oss i spetsen för en ny Tidning hvari flere af Akademiens Ledamöter skulle ingå; men jag har afstyrkt det. De få förnuftiga som finnas veta ju förut allt hvad vi kunde ha att säga dem; och på de andra som utgöra den stora pluraliteten är det förspilld möda. Hvad har Minerva med all sin talang och flere rätt väl skrifna pamfletter uträttat på den sanslösa Mobb som nu kallas för Svenska folket. Med ett sådant byke vill ej gerna någon tänkande Man ha något att beställa. Hur skulle man dessutom kunna undvika det politiska käbbel som för alla bättre sinnen är vämjeligt. När vi träffas i vinter kommer förmodeligen saken åter till tals.

För att ej vara sämre än Stockholmsboerna ha vi nu hopp att äfven i Vexiö få ett Aftonblad. Det är en försupen och afsigkommen Bodbetjent som vill upplysa den Småländska verlden. Han har redan fått tillståndsbref från HofKansleren. Kan icke detta Tryckfrihetsraseri inskränkas så är det väl snart slut med gamla Sverge. Jag fruktar att vi äro bjudna på dess begrafning.

Riksdagsmannavalen i presteståndet äro redan hållna, men ännu ej fullständigt kända. Går det som jag hoppas så kommer ingen Biskop till Riksdagen med en så vacker cortège som jag. Det är idel Candidater till Constitutions-Utskottet som ej göra StatsRådet någon skada. Heurlin, som jag stundom har bref af är mycket uppskrämd för Riksdagen; men det kan möjligtvis gå lindrigare af än vi förmoda. Inom Armeen har Rabulismen ännu lyckligtvis föga stöd, och Julidagar gör vår pöbel inga. Toge endast Kungen sitt partie och förklarade att allt skall vara slut till Midsommar så vore möjligtvis mycket vunnet. Men utan bestämd och fast vilja kan möjligtvis allt vara förloradt. Vid sådana tillfällen äro allt vankelmod och eftergift dubbelt förderfliga.

Jag har glömt att tacka dig för ditt poëm öfver Wallin, ett herrligt stycke, hvarefter mitt var alldeles öfverflödigt. Jag har hört att Hagberg skrifvit något på prosa öfver hans predikningar. Bed honom skicka mig det, eller säg ett ord härom till Bagge som plär skicka mig utkommande broschurer. Låt mig veta hur det är med Franzén. Det vore alltför beklagligt om äfven han skulle öfverge oss. Hvem tänker du kommer i fråga efter Wallin? Har du någon lämpeligare att föreslå än A. Fryxell, eller är det möjligt att få in Cornetten?

Jag ämnar resa d. 7 Januari, blir något uppehållen på vägen, men hoppas vara framme d. 13 el. 14. Då komma vi att närmare diskutera Nykterhetsfrågan som otvifvelaktigt blir ett Riksdagsmål, som dock förtjenar en praktisk lösning.

Helsningar till Vederbörande. Din

Vän

Es. Tegnér.

*

142. Till A. Virgin, född Tornérhielm.

Östrabo d. 17 Decbr 1839.

Förlåt att jag, efter 2:ne bref, icke förr än nu kunnat skrifva. Jag affecterar att ha rent bord innan jag reser, och har nu i mer än 8 dagar sutit från morgon till qväll i examina, tentamina och dylikt i Gymnasium, Schola och Consistorium. I dag är prestexamen, i morgon pastoralexamen. Sedermera ordination och dessutom en mängd med enskilta angelägenheter, och churu jag dageligen stiger opp kl. 4 vill dock ej tiden räcka till.

Af ditt sista bref finner jag att föga lär vara att hoppas, för H. i afseende på förslaget. Du hänvisar mig på Win-

gård; men först och främst var det för sent att skrifva honom till, ty han lär vara i Upsala dit ingen snällpost går, och sedan har jag anledning att tro det han icke vill ha H. till sin efterträdare. Orsaken känner jag icke, möjligtvis äldre löften och förbindelser. Åtminstone skref jag honom för flere månader till, men fick ett concist svar att han ej ville lägga sig i den saken, som jag likväl hört att han sedermera gjort ganska verksamt. Min goda Erke-Biskop borde dock besinna att om också förslaget beror af honom, så beror utnämningen till ganska väsendtlig del af StatsSekreteraren, och det kunde ju då lätteligen hända att denne ej talte just för den han önskade. För öfrigt tror jag icke att H. nu mera synnerligen sjelf ifrar för tjensten eller längtar så mycket till ett methodistiskt och skenheligt presterskap. I morgon afgöres saken. Var god och låt mig veta utgången så fort du får några underrättelser.

Intet svar på hvad jag egentligen skref om och för. Jag förstår hvad denna tystnad betyder. Låt så vara. Menniskohjertat är fritt. Men man skall icke bjuda ut det — mera än en gång.

Es. Tegnér.

*

Till Elof Tegnér. 143.

Östrabo den 26 Decbr. 1839.

MkBror.

Jag skickar dig härhos åter det öfversända Dokumentet med den begärda Borgensförbindelsen. Det skall fägna mig om du derigenom realiserar dina affärer. Detta låter sig likväl ej göra annorlunda än att man inskränker sig och undviker alla umbärliga depenser. Dit hör till exemp. det myckna onödiga och föraktliga ätandet 3 ggr om dagen,

som icke brukas på något annat ställe i Europa än i det fattiga Sverge. Det gör menniskan endast trög och dum, hvilket hon naturligtvis icke är förut. Af all fåaktighet föraktar jag mest den gourmandiska, som dock är uteslutande nationell för oss svenskar. På 10 år har jag icke ätit mera än en gång om dagen, hvaraf jag finner mig väl och är fullt belåten, då jag förut alltid varit sjuklig. I en sådan usel bondby som Åmål, uslare om möjligt än sjelfvaste Vexiö, kan det omöjligen vara dyrt att lefva. Mina Colleger här lefva dock rundeligen på 240 à 300 rdr bko, dock ge de flesta utaf dem enskilda lektioner eller också ha de någon matkondition, som omöjligen kan vara svårt efter vid en skola, till och med i Åmål. En annan vanlig osed bland det nu uppvexande slägtet och hvarifrån jag äfven bör varna dig, är den vanliga sällskapssjukan, behofvet af ständigt umgänge, liksom man ej så gerna kunde gäspa på egen hand som i sällskap. Då man i allt fall ej får annat än dåligt sällskap, så kan man lika så väl nöja sig med sitt eget som söka andras. Det är otroligt hur mycken tid som förspilles genom detta sällskapssjuka dagdrifveri. Det är sant, alla kunna icke så som jag sysselsätta sig inom hus, alla ha icke heller samma inrotade förakt för den pöbel som man kallar menniskoslägtet; men hvad man icke har kan man få genom förnuftig eftersinning och erfarenhet. Med ett ord, superi och så kalladt menniskoumgänge äro mig en styggelse, och så länge denna uselhet utgör ett behof för tiden få vi åtnöja oss med fråssande dagdrifvare, hvilka nu också bilda den stora pluraliteten af det uppväxande slägtet, som lefver utan duglighet och gagn och dör utan ära.

Jag har i år haft mycket bekymmer för de mina. Göthilda, som nu bor i Landskrona, sjuknade i en ganska svår Augustifeber, som förde henne på grafvens brädd. Min hustru och Disa reste ner för att se om henne. Sjelf var

jag också der nere några dagar. Sedermera sjuknade Disa i samma sjukdom. Hennes kammarpiga dog deri. Sjelf var hon i flere dagar utan allt hopp, kom sig dock slutligen emot förmodan och är nu alldeles frisk, men håret går af henne.

Den 7 Januari reser jag till Stockholm. Lars Gustaf, som der riktigt uppsökt den enda Adjutantbeställning i hela riket dervid alldeles intet är att få, icke en gång fria husrum, följer med mig.

Helsa din Far och Mor, samt Wahllund och Hilda från mig och de mina. Din

Vän och Farbror

Es. Tegnér.

*

Till H. A. Tersmeden, född Rappe. 144.

Östrabo d. 28 Dcbr. 1839.

Jag har i dag haft Consistorium, och skall bort till middagen. Således endast ett par ord till afsked. Beklaga mig under den infama Riksdagen der jag ej väntar mig annat än ledsamheter. Jag är icke rädd, men endast ledsen derför att jag vet det ingenting kan uträttas med den pöbel som utgör Svenska folket och äfven kallas Ständer. Jag är glad att jag kastat bort min popularitet hos ett sådant slägte. Det har icke skett af någon öfverilning utan med berådt mod, och jag ämnar aldrig att återtaga den från den sophög dit jag slängt den. Att man säger det jag icke kan skrifva något förnuftigt, att jag är en obscurant o. s. v. med ett ord allt hvad det litterära angår, rör mig ingalunda. Om den saken dömmer Efterverlden mellan mig och Avisskrifvarne, i fall de sednare hade någon efterverld. Men att man i tryck beskyller mig för att ta mutor i mitt Em-

bete och vara en sniken Smålänning, det är dock alltför oförskämdt, det är intet Tryckfrihets- utan ett Brottmål, som efter Missgerningsbalken bör straffas med spö och ärans förlust, och jag hade derför ämnat att i laglig väg beifra det. I anledning häraf skref jag till HofKanseleren för att få veta hvem som är ansvarig Redaktör för Dagligt Allehanda och Aftonbladet. Det svaras mig då att både Hjerta och Dalman längesedan äro förklarade ovärdiga att utge Tidning, och att Dagligt Allehandas Redaktör nu är en Boktryckaregesäll, nyligen tilltalad för att ha gömt tjufgods men ännu ej öfverbevisad: Aftonbladets är en afskedad Sergeant. Hvad tillfridsställelse kan det vara att låta spöa dem? Och dessa äro den Svenska Allmänhetens Ordförande och Talmän, ledda öfverallt af packet, som med andra ord kallas för Nationen. Fy tusan djeflar!

Farväl. Lycka till det ingående året! Vidare från Stockholm.

Es. Tr.

KOMMENTAR TILL DIKTERNA OCH DE PROSAISKA UPPSATSERNA

Af de här meddelade 18 dikterna ingingo alla i Jubelfestupplagan utom *På Hölje* (s. 28).

Af de 28 prosaiska uppsatserna äro 4 helt nya, nämligen *Kyrkoinvigning i Skede* (s. 256), *Till Vörd. Presterskapet i Wexjö stift* (s. 276), *Wrå Kyrka* (s. 303) och *Sandsjö Kyrka* (s. 310). Dessutom meddelas här *Handlingar hörande till Prestmötet i Wexjö den 20, 21, 22 och 23 September 1836* (s. 82) oafkortade (i Jubelfestupplagan blott ett urval); detsamma gäller *Kyrkoinvigning i Nottebäck* (s. 239) och *Kyrkoinvigning i Skirö* (s. 244).

S. 3. **Sång den 5 April 1836.**

Efter trycket i Svenska Akademiens Handlingar ifrån år 1796, del XVI, Stockholm 1836. Dikten hade tryckts den 27 april 1836 i Götheborgs Dagblad (n:r 50), utan författarens tillåtelse; jfr Tegnérs bref till Beskow af den 5 maj och dennes svar af den 31 maj samt C. F. af Wingårds bref till Tegnér den 30 april 1836 (de båda senare i *Ur E. Tegnérs papper*). År 1839 utgafs dikten särskildt i Stockholm under titeln *Skaldeslycke i anledning af Svenska Akademiens sekularfest.* Båda dessa texter ansluta sig närmare till diktens ursprungliga affattning. Denna är känd genom tvenne Hs, båda afskrifter af främmande hand, hvari Tegnér infört rättelser; i den ena har han egenhändigt skrifvit fem strofer. Denna kallas i det följande B, den andra A; följande afvikelser från det officiella trycket äro att anteckna:

R. 1 har i A och B *Jag stod på Skeppsbron;* i A har Tegnér rättat till på *stranden.* Jfr Beskows bref till Tegnér den 15 mars 1836 (*Ur E. Tegnérs papper*) och svaret af den 24 mars.

R. 68—69 lyda i A och B:

Men vågen smälte, våren återvände
i Skaldens barm som ingen kyla tål,

I A har Tegnér rättat till öfverensstämmelse med trycket.

R. 83 har i A och B *sången raglar;* i B har Tegnér ändrat till *svärmar.* Jfr Beskows bref till Tegnér den 15 mars 1836 (*Ur E. Tegnérs papper*) och svaret af den 24 mars.

R. 84—85 ha i A och B *se hur ömt han skalkas med Nymferna;* i A har Tegnér rättat till öfverensstämmelse med trycket.

R. 96 har i A och B *Konstens reglor;* i A har Tegnér ändrat till *regel.*

R. 102 har i A och B *lampans bleka sken.*

R. 144—152 äro i A och B tillagda med Tegnérs hand. Jfr Beskows bref till Tegnér af den 8 april 1836 (*Ur E. Tegnérs papper*) och svaret af den 17 april. B har r. 146 *i Andan, icke blott i orden,* och r. 152 *en själ, så ren, så öm.*

R. 153—161. Denna strof är i B af Tegnérs hand, och har genomgående andra personen i st. f. tredje: *Och du som slöt; du blinde Siare* o. s. v. Tegnér gjorde rättelsen i bref till Beskow af den 17 april.

R. 161. Härefter följer i B egenhändigt en strof om Thorild, af följande lydelse:

Dig mötte Thorild uti stridens vimmel,
en olik strid, men skön att se ändå.

Nu är det frid bland Er på Minnets himmel,
ty der är rum för Eder begge två.
En rik natur, men mindre frukt än kärna,
en väldig själ, men utan takt och klang,
der låg en verld i Kaos i hans hjerna,
men sol sken icke, icke morgonstjerna,
en Meteor allen som knallade och sprang.

Denna tilläggsstrof diktade Tegnér på förslag af Beskow i ett bref af den 26 april 1836 (*Ur E. Tegnérs papper*); den skickades den 5 maj. Beskow föredrog dock att icke trycka den; se hans bref af den 31 maj och Tegnérs svar den 5 juni. Om eventuella ändringar i denna strof se Tegnérs bref till Beskow den 19 maj 1836.

R. 162—63 lydde i B, på grund af den inskjutna Thorildsstrofen:

En dag som stundar Minnets döttrar sjunga
hvad du för oss, hvad du för Sverge var,

Jfr Beskows kritik i bref af den 31 maj 1836 (*Ur E. Tegnérs papper*).

R. 168 lyder i A *och steg ej neder uti deras strider.* Tegnér har egenhändigt rättat till öfverensstämmelse med trycket. B, som i hela denna och följande strof är egenhändig, öfverensstämmer med trycket. Rättelsen gjordes af Tegnér i bref till Beskow af den 5 juni 1836.

R. 174 lydde i A *och hårdt är Gustafs sångartid bedömd;* Tegnér har egenhändigt rättat till öfverensstämmelse med trycket.

R. 179. Härefter följde i A denna strof:

I himlens vindar, stormen friskt och stormen
till vädervexling genom Diktens verld!
Men — snille rymdes i den fordna formen,
och derför är han ock sin ära värd.
O vinglös lära, friska sångarlifvets
urgamla mask, i ny och nedan rönt!
Hvad ofog drifs med dig, och ständigt drifvits;
det gifves ej, och det har aldrig gifvits
en allmän Sångartyp: hvad snillrikt är, är skönt.

Denna strof yrkade Beskow utesluten i bref af den 15 mars 1836 (*Ur E. Tegnérs papper*); Tegnér biföll den 24 mars. Jfr äfven Beskows bref af den 8 april.

Dikten, beställd genom Beskow till firandet af Svenska Akademiens femtioårsminne, sändes till denne med ett bref af den 6 mars 1836. Om de företagna ändringarna, om festens firande och om det intryck dikten gjorde, se Tegnérs bref våren 1836 samt Beskows och Wingårds yttranden från samma tid (*Ur E. Tegnérs papper*). Om poemet se f. ö. Böök, *Den romantiska tidsåldern*, s. 47, och Densamme, *Tegnérs Bellmanskarakteristik*, i Essayer och kritiker 1917—18.

S. 11. Till minne af Olof Myhrman.

Efter trycket hos Johan Hörberg, Stockholm 1836. Dikten aftrycktes i Snösippan, poetisk vinterkalender för 1841 (Lund 1840). Hs är bevarad. R. 45—48 äro där tillagda i st. f. följande korsade rader:

Det var förgäfves: sångarfolket är
ett osällt folk, som sjelf sin ofärd när
om icke alltid utanför, dock innan,
uppbrusande som mannen, vekt som quinnan,
till sorg och glädje lika hastigt väckt,
ty hjertat ligger naket för hvar flägt.
En himmel endast och en afgrund gifves
för deras själ, som ej på jorden trifves,
sin känslas slaf, inbillningens martyr,
som gränslöst älskar, eller gränslöst skyr:
ett lagom fins ej, endast öfverdriften,
och frid och ro förbida de — i griften.

Om Tegnérs svåger Olof Myhrman, och hans verksamhet till Tegnérs ekonomiska stöd, se WRANGEL, *Rämen och Tegnérminnet*, s. 237—258, 270—277. Jfr äfven Tegnérs bref till Olof Myhrman den 20 mars 1831, den 5 aug. och 29 aug. 1832, hvilka utgöra kommentarer till dikten.

S. 14. Lifvets bok.

Efter en renskrift i ett häfte från 1840-talet, där dikten ingår i cykeln *Stamboks Litteratur*. En uppteckning af främmande hand är daterad Östrabo d. 18 dec. 1836.

Dikten är ställd till Alfhild Eiserman; se VII: 43 och kommentaren därtill.

S. 15. Öfver Knut Leijonhufvud.

Den senare dikten finnes i Hs af Tegnér, och båda dikterna i en afskrift af främmande hand, försedd med en anteckning af skalden.

Knut Leijonhufvud, född $^{8}/_{4}$ 1836, död $^{22}/_{2}$ 1837, var son till presidenten Abraham Leijonhufvud; se VI: 59 och VII: 55 samt kommentar därtill. — Verserna voro beställda af fadern, och mottagandet erkändes i ett bref af 4 april 1837.

S. 16. Invigning af Gårdsby kyrka.

Efter trycket i Tal vid särskilta tillfällen, II, 1841. Dikten trycktes i Bihang till Wexjö Stifts-Tidningar 1838, n:r 3 och 4 (31 mars och 30 april); den förra delen äfven i Sveriges Statstidning eller Post- och Inrikestidningar 1838: 89 (18 april).

Gårdsby var prebende till biskopsstolen. Tegnér yttrade sig om sin afsikt att predika på vers i bref till Brinkman af den 16 juni 1837. Jfr äfven uttalanden i bref till Hilda Wijk af den 19 juli 1837 och till Wingård den 30 dec. 1837; Wingårds skarpa kritik från ortodox synpunkt läses i hans bref till Tegnér af den 18 jan. 1838.

S. 21. Predikobön.

Efter trycket i Tal vid särskilta tillfällen, II, 1841. I Hs till Gårdsbypredikningen har bönen en afvikande version i marginalen:

Fader du som sändt ditt ord till gruset,
du som sjelf uppöfver stjernor bor,
lys mitt öga med det helga ljuset,
styrk mitt hjerta att det tror!

Det är skönt att skaka på den dvala
som vill slumra fast en verld förgås,
det är skönt att för det högsta tala,
äfven om man ej förstås.

Derför låt mig för din ära kämpa,
för din sanning, för allt godt och skönt,
nu med manlig stränghet, nu med lämpa,
ifrigt, om ock obelönt!

Den andra strofen följer efter en struken rad: *Låt mig redligt som din*
Om denna predikobön meddelas i Jubelfestupplagan: »Dessa verser plägade förf. läsa, innan han i sina predikningar började sjelfva betraktelsen.»

S. 22. Prestvigning.
Efter Hs, befintlig i Brinkmanska arkivet på Trolle-Ljungby.
A. Melander blef sedermera domprost i Växjö, N. Lindgren kyrkoherde i Väckelsång med professors titel. — Om dikten se A. Nilsson, *Svensk romantik*, s. 461—64.

S. 26. Till herr Biskopen ... Vilhelm Faxe vid hans jubelpromotion.
Efter originaltrycket, Akademiska boktryckeriet, Lund 1838. Därmed öfverensstämmer en renskrift i ett häfte från 1840-talet, där dikten ingår i cykeln *Komplimenter*.
I bref till biskop Faxe af den 11 juni 1838 förklarade sig Tegnér hindrad att närvara vid promotionen; men han infann sig dock. Vid detta tillfälle promoverades äfven hans brorson, sedermera kyrkoherden Elof Tegnér. Om besöket i Lund se Wrangel, *Martina von Schwerin*, s. 271.

S. 28. På Hölje.
Hs i Kungliga Biblioteket i Stockholm.
Med Hölje åsyftas mahända Höljerud i Långaryds socken, Västbo härad i Jönköpings län; eller också Höljerud i Steneby socken, Vedbo härad, Älfsborgs län, som hörde under Billingsfors' bruk. Adressaten är okänd.

S. 29. I Hilda Wijks Stambok.
Efter facsimile i Wrangel, *Den blåögda*, s. 82. Härmed öfverensstämma tvenne Hs, där dikten förekommer efter *Varningen*, så när som på näst sista raden, hvilken i dessa har *himladottern*.
Om förhållandet till Hilda Wijk, se Wrangels ovan nämnda arbete; om diktens tillkomst se särskildt s. 81.

S. 30. Erotik.
Efter Hs (A). En annan Hs (B), sannolikt förskrifvande sig från 1840-talet, är bevarad; därur antecknas följande varianter.
R. 3 är korrumperad till följande lydelse: *sitt purpurröda förbud skickar.*

R. 6 motsvaras af tvenne:

Hvad vilda drömmar, stormande begär!
Ha dig så fjärran och ändå så när!

R. 13 har *hela himlens*
R. 17—28 saknas.
R. 32 lyder *Du vet ju hur jag älskar dig*
R. 37—38 lyda:

Blott han kan mörkret i ditt lif förjaga,
blott han kan tyda ut din lefnadssaga

R. 41—42.

Mot himmelen din blick är riktad
läs då den dikten uti himlen diktad!

R. 45. *Det är Naturens grundlag, hjertats bibel*

Ytterligare en Hs C finnes, en afskrift af obekant hand. Den har till motto:

Du älskade, o låt min låga
Få genomströmma äfven dig!
Ack, jordens rund och himlens båga
Försvinna, när du kysser mig.
Frithiofs lycka.

I öfre kanten bär denna Hs anteckningen: *Om morgonen d. 17 aug. 1838 kl. 11 f. m.*

Denna afskrift öfverensstämmer närmast med B; följande afvikelser antecknas:

R. 36—37.

Om ej bredvid en vän, hvars hjerta du har kärt?
Blott han kan mörkret i ditt lif förjaga.

Härunder följer med samma stil, under rubriken *Uti Minnesboken*, en dikt till Vendela Hebbe: *Tro ej multna hjertats kyla* o. s. v.

Denna dikts tillkomstdatum är okändt, och om adressaten kunna delade meningar råda. Sannolikt har den brukats i mera än ett sammanhang. Man skulle kunna gissa, att A, den här i texten återgifna versionen, är riktad till Emili Selldén, under det att B kanske varit ställd till Hilda Wijk. B är nämligen något decentare genom utelämningen af r. 17—28 och ändringen af r. 41—42. — Vad åter C angår, så är den uppenbarligen ställd till Vendela Hebbe; jfr Tegnérs bref till henne af den 15 aug. 1838. Att stamboksversen *Tro ej multna hjertats kyla* förekommer på samma blad, beror säkerligen icke på något kronologiskt samband, utan därpå att båda dessa dikter afskrifvits ur Vendela Hebbes samlingar. Afskrifvaren har läst en siffra fel, ty originalmanuskriptet har dateringen »*Näsbyholm om morgonen den 17 aug. 1838 kl. 4 f. m.*»; se härom *Signe Hebbes minnen*, 1919, s. 38. Klockslaget fyra är, såsom innehållet visar, det riktiga. Uppgiften i *Signe Hebbes minnen* att dikten i fråga aldrig offentliggjorts torde alltså vara förhastad.

S. 32. Varningen.

Två Hs finnas bevarade. Den här följda saknar titel och har i stället för *Hilda* blott *H—*. Ur den andra Hs må följande varianter antecknas:

R. 8. *två sköna piltar*
R. 16. *af alla Greklands Gratier*
R. 18. *förtrollande och gladt*
R. 34. *ett liknöjdt lugn*
R. 35. *svärmande förtjusning*
R. 40. *hvad är väl meningen i vakans quäden?*

Varningen trycktes 1859 i C. A. Adlersparres *Anteckningar om bortgångna samtida;* den har där titeln *Till* ***, och följande varianter kunna antecknas:

R. 5—14 motsvaras af följande rader:

Hvad menar då ditt mörka ögas brand,
En sydlig låga midt i nordens land,
Din blick, romantiskt svärmande, som biktar
De sköna synder, hvarom skalden diktar?
En synd i tanken, fri från jordiskt stoft,
En synd af luft och glans och blomsterdoft?

R. 23. *goda qvinna: vörda*
R. 25. *med gifmild hand*
R. 31. *Läs det, utlägg det*
R. 34. *Lugn liknöjdhet, en sömnig negation*
R. 37—38.

När månen stiger drömmande ur sjön,
en forntidssaga, sorgelig, men skön,

R. 44. *svärmande och rena.*
R. 53. *gjutna hop till en,*
R. 59. *De glade Gudarne som styrde Hellas,*

Denna af Adlersparre meddelade version öfverensstämmer med den i *Signe Hebbes minnen* (Sthlm 1919) återgifna *Till Wendela* (s. 39—40). När dikten framlämnats till Vendela Hebbe kan icke angifvas; till Hilda Wijk riktades den möjligen sommaren 1838, hvarom se E. Wrangel, *Den blåögda*, s. 81.

S. 35. Till Mamsell Erika Seldener.

Efter en afskrift af främmande hand, undertecknad *Vänskapsfullt Es. Tegnér, Götheborg 1836.* Till titeln finnes följande not: »Som gaf Biskopen ett mycket lyckadt, ehuru efter minnet måladt porträtt af Fru KommerseRådinnan Hilda Wijk.»

Se Wrangel, *Den blåögda*, s. 81—83, och Tegnérs bref till Hilda Wijk af juli 1838.

S. 36. Palmerna eller Platonska kärleken.

Efter Hs.

Diktens tillkomstdatum är okändt; Hs är sannolikt från 1840-talet.

S. 39. Georg Adlersparres Skugga till Svenska Folket.

Efter trycket i *Läsning i blandade ämnen (ny serie)*, utgifven af

C. A. Adlersparre, Första häftet, Carlstad 1839. Hs bevarad; följande varianter antecknas:

R. 13. *står som en åder blott*
R. 20. *sanningens och vettets*
R. 34. *Den rätta Friheten är Skaldens like.*
R. 37. *som alltid varit*
R. 69. *vet blott* ändr. fr. *lärer*
R. 95. *sitt klara* [ändr. fr. *mörka*] *lagerkrönta hufvud skakar.*

När C. A. Adlersparre försökte återupplifva den af hans fader utgifna Läsning i blandade ämnen, begärde han af Tegnér en inledning; Tegnér lofvade tillmötesgå denna önskan i ett bref af den 31 jan. 1839. I ett bref till Brinkman af den 21 mars omtalar han poemet och tidskriften. (Jfr äfven ett odateradt bref till Wingård från 1839.) Tidskriften utkom i sista veckan af mars, och redan den 20 mars hade Wermlands Tidning omtalat den märkliga dikten, »mycket snillrik, det förstås, och författad i en kraftfull tonart». I Svenska Minerva för den 2 april (n:r 40) omtalades dikten, och den stora diatriben mot Aftonbladet och rabulismen aftrycktes. På basis häraf yttrade sig Aftonbladet samma dag (n:r 75), aftryckte passagen och kallade dikten »en decrepit produkt». Den 3 april (n:r 76) hade Aftonbladet erhållit tidskriftshäftet, och öfverhöljde både detta och utgifvaren med loford, eftersom det, frånsedt Tegnérs dikt, icke innehöll något »af denna vederstyggliga art». Äfven senare återkom Aftonbladet till ämnet. I Dagligt Allehanda angreps Tegnér på liknande sätt den 3 april (n:r 76), 4 april (n:r 77) och, utförligast, den 17 april. Den sista artikeln gaf anledning till en broschyr, *Om anfallet mot Tegnér i Tidningen Dagligt Allehanda*, Hörbergska boktryckeriet, Sthlm 1839, författad af P. A. Wallmark. — Tegnér yttrade sig om denna polemik i bref till Heurlin af den 9 april 1839, till Franzén af den 18 april, till Martina von Schwerin af den 29 april, till Wingård af den 2 maj. — Om dikten f. ö. se Böök, *Den romantiska tidsåldern*, s. 44—45. De båda slutraderna äro hämtade från minnesdikten öfver *Elof Tegnér*, r. 130—131. (II: 190).

S. 43. Till Martina.

Efter en afskrift.

Dikten skickades till Martina von Schwerin i ett bref af den 15 juli 1839. Martina von Schwerin d. y. hade dött den 4 juni. Se Martina von Schwerins bref till Tegnér den 18 aug. 1839 (*Ur E. Tegnérs papper*), och Wrangel, *Martina von Schwerin*, s. 278—280, där bl. a. hennes kritik af Tegnérs poem (i bref till Brinkman) aftryckes. — Sireköping var det Schwerinska herresätet; i dess närhet ligga Rönneberga högar.

S. 47. Laura.

Efter Jubelfestupplagan; Hs saknas.

Dikten är riktad till Laura Bolméer, se Cecilia Bååth-Holmberg, *Morfars bok*, II: 77. Den skrefs tydligen under resan till Skåne i aug. 1839. — *B-s* i r. 2 står för *Brinkmans*.

S. 48. Minnessång öfver Johan Olof Wallin.

Efter trycket i Svenska Akademiens Handlingar ifrån år 1796, del XX, Stockholm 1843. Dikten trycktes först i Stockholm 1840 jämte Dödens Engel under titeln »Skaldestycken af Wallin och Tegnér. Upplästa på Svenska Akademiens Högtidsdag den 20 December 1839». En af främmande hand verkställd afskrift finnes bevarad; i denna finner man mellan r. 129 och 130 följande stycke:

Men akta dig, rör ej vid Herrans Smorda!
Ty retlig är han, som han hårdhändt är,
och skoningslöst plär han fullborda
exekutionen som blir honom kär.
Har du sett örnen hur han nedslå plär
och ta sitt rof bland kräken uti gölen?
Med rofvet i sin klo gör sen en himmelsfärd
uti sin flygt beundransvärd
för hög, för ärofull för paddorna ur pölen.
Så gör ock snillet; hvarje snillrik man
är kräkens ovän, hvar de ock må krälla,
dem jagar, dem förkrossar han,
den makten är hans konstitutionella.
Ty snillet tidens nycklar bär,
dess stolthet intet högmod är.
Men krypen hatar han, i lifvet som i boken,
den hedna hopen utan kraft och klang.
Olympiskt löje ler han öfver loken
och flår sin Marsyas, och trampar snoken
men — en passant.

Att denna afdelning borde utgå hade Tegnér själf föreslagit, då han med bref af den 24 nov. 1839 skickade dikten till Beskow; jfr också Beskows svar den 29 nov. (*Ur E. Tegnérs papper*). Uteslutningen bekräftades i ett bref till Beskow af den 8 dec. 1839, där det hette: »Snokversen skulle ha afseende på Wallins polemik i yngre år, t. ex. mot P. Rosenschöld och dylika pecoralia. Men den må gerna utelemnas för mig, helst man kanske deri ville finna någon allusion på närvarande förhållanden, hvilket vore under Akad:s värdighet och opassande för tillfället.» — Wallins öfversättning af Johannes' evangelium och epistlar utkom året före hans död, och Tegnér framställer den som hans testamente. Wallins svanesång Dödens Engel var icke känd för Tegnér; den upplästes först på Svenska Akademiens högtidsdag, omedelbart efter Tegnérs minnesbild. Poemet var skrifvet redan den 21 okt.; se bref af detta datum till Berzelius, och jfr äfven ett bref till A. Virgin från november.

S. 57. Prestvigning d. 1 maj 1826.

Efter Hs. Ännu en Hs är bevarad, tydligen förskrifvande sig från ett annat tillfälle, då Tegnér brukat samma prestvigningstal. Följande afvikelse antecknas. Efter s. 58, r. 4, heter det:

Den skönaste, den tröstefullaste tanke som ännu gått

genom Menskligheten, tanken om Andens odödlighet, den faller till stoft inför denna nya Christendom. Och Gud sjelf finnes ej heller egenteligen, åtminstone icke som ett personligt och från verlden skildt väsende, der bor ingen Fader ofvan skyn, Gud är egenteligen ingenting annat än sin egen tanke, sin egen aning, sin egen längtan i ett menniskobröst. Gud *är* icke, utan han *blir*, han växer till allt som fromhetskänslan utvicklar sig hos oss. Och på denna tråbara Vishetsmantel blyges man dock icke att sömma lapp vid lapp af den gäckade Christendomens purpurflikar, man framvisar en sådan brokig narrkåpa såsom en profkarta på den rätta christeliga renlärigheten, man blickar med förnämt förakt ner på dem som våga tvifla på den nya Uppenbarelsen, och föreställa sig att Herrans altarfot och förnuftets Trefot på annat sätt kunde trifvas tillsammans. Och hvar sker detta, hvar är denna lära snart den herrskande för dagen? Jo, i Luthers fädernesland, i hjertat af den christna verlden, omkring den protestantiska kyrkans grundvalar, döpta i så mycket blod. O Gustaf Adolfs heliga skugga! Och de ädle Svenska Män som lefde och dogo för och med honom! Huru litet tänkte de på att de stridde för en Andans frihet, för en blifvande protestantisk kyrka utan Gud och odödlighet! Hvad skulle de trofaste, tappre, klart blickande hjeltesjälarna ha tänkt om Häfdernas förgängliga odödlighet, i fall de anat att samma kyrka för hvilken deras ridderliga blod flöt, om två århundraden skulle predika att der finnes i allmänhet ingen odödlighet för menniskoslägtet? Ack, de veta det nu bättre än de höglärde, de hafva ju erfarit på sig sjelfva att det icke var för en dröm, för en folksaga som deras blod förspilldes!

Men — äfven om vi etc.

Den 1 maj 1836 prestvigde Tegnér Pehr August Almquist, Pehr Niklas Nordström, Oscar Napoleon Montelin, Magnus Zander och

Abraham Johansson Almén. — Se Albert Nilsson, *Tegnérs filosofiska och estetiska studier*, s. 93.

S. 62. Jönköpings skola.

Efter trycket i Tal vid särskilta tillfällen, II, 1841. Hs bevarad; den företer inga mera anmärkningsvärda varianter.

Årsexamen och dimission höllos i Jönköping den 1 och 2 juni 1836. — Tegnér har hämtat uppslaget från Herders 1793 hållna skoltal *Vom Genius einer Schule* (Sämmtliche Werke, herausgegeben von B. Suphan, XXX: 189); men behandlingen är fullt självständig och har mycket litet gemensamt med Herder.

S. 71. På Wexiö Gymnasium.

Efter trycket i Tal vid särskilta tillfällen, II, 1841. Hs bevarad. Följande afvikelser må antecknas. På s. 77, r. 13 nedifrån, finnes i marginalen följande variant: *Och sluteligen få väl också dagens små händelser släppa till sitt unga lif, för att mata det hungriga samtalet.* — På s. 78, r. 4 uppifrån, följde ursprungligen dessa rader: *sedan deras förtroende blifvit gäckadt, och hyckel och falskhet lagt sina ormägg i retliga och redliga hjertan.* — På s. 78, r. 12 nedifrån, hette det ursprungligen: *sämre än det som ljuger på Torget, sedan det förut öfverläst sina lögner vid Thebordet.*

Talet hölls den 16 juni; om de särskilda uppmuntringar, som gåfvos för framsteg i latin och grekiska, se Wexjö Stifts-Tidningar 1836, n:r 6 (30 juni).

S. 82. Handlingar hörande till Prestmötet i Wexjö den 20, 21, 22 och 23 September 1836.

Efter trycket i Tal vid särskilta tillfällen, III, Wexjö 1842. Denna upplaga är ett troget aftryck af originalhandlingarna, som utgåfvos 1837 på Joh. P. Lönnegrens officin i Växjö. Den enda uteslutningen är angifven i texten på s. 170 och träffar öfverläggningsprotokollen, hvilka i originalupplagan upptaga s. 63—96; ur dessa har blott Tegnérs yttrande om prosteting medtagits. I Hs föreligga blott några strödda partier, nämligen redogörelsen för bibelöfversättningen s. 94—95; litteraturöfversikten s. 100—106; samt s. 121—123. De däri förekommande varianterna kunna såsom mindre viktiga förbigås.

Tegnér begärde i bref af den 11 juli 1836 hos H. Reuterdahl, att denne skulle lämna honom en öfversikt af den teologiska litteraturen i Sverige 1817—36 jämte några andra upplysningar. Reuterdahl öfverlämnade sin redogörelse med ett bref af den 29 aug. (*Ur E. Tegnérs papper*). Af denna Reuterdahls uppsats finnes ett brottstycke bevaradt, svarande mot s. 102—106 samt s. 99—100; däraf framgår, att Tegnér mycket nära ansluter sig till Reuterdahls omdömen och äfven begagnar hans ordalag.

Yttrandet om de s. k. läsarne, s. 107—108, öfverensstämmer väsentligen med Tegnérs skrifvelse till statssekreteraren för ecklesiastikärenden 1825 (V: 325).

Afdelningen om kyrkolagen, s. 112—116, öfverensstämmer väsentligen med ett betänkande, som Växjö domkapitel afgaf 1832 och som

var författadt af Tegnér; det utgafs 1837 i Bihang till Wexiö Stifts-Tidningar, n:r 7 och följande.

Om prästmötet se Tegnérs bref under 1836 och 1837, särskildt brefvet till Wingård den 8 jan. 1837.

S. 186. Wexjö Konsistorii underdåniga utlåtande om Militär-Bildningen.

Efter trycket i Bihang till Wexjö Stifts-Tidningar 1837, n:r 10. Hs i Växjö Domkapitels arkiv. Enligt anteckning där är skrifvelsen uppsatt den 7 dec. 1836, och expedierad den 11 dec.

Om militär-bildningen yttrar sig Tegnér bl. a. i bref till Wingård den 8 jan. 1837, till Hartmansdorff den 29 jan. 1837 och till Agardh den 20 febr. 1837. Jfr äfven hans uttalanden i talet i Jönköpings skola 1838 (s. 278).

S. 191. Wexjö Konsistorii underdåniga utlåtande om Prest-Bildningen.

Efter trycket i Bihang till Wexjö Stifts-Tidningar 1837, n:r 11, 12; 1838, n:r 1, 2. Ingen Hs.

Tegnér yttrar sig om detta utlåtande i bref till Wingård den 8 jan. 1837, till Hartmansdorff den 20 jan., till Agardh den 20 febr.; det skickades till Hartmansdorff med ett bref af den 21 maj 1837. Ämnet beröres af Agardh i bref till Tegnér af den 24 sept. 1836 och 31 mars 1837 (*Ur E. Tegnérs papper*; det senare brefvet af misstag dateradt till 1839). Mellan Agardh och Reuterdahl hade en polemik öfver detta ämne ägt rum. Den förre hade 1836 utgifvit sin skrift »Handlingar rörande prestbristen i Lunds stift samt prestbildningen vid rikets akademier». Reuterdahl kritiserade denna skrift i Theologisk Qvartalskrift 1836, s. 153—200; den anmäldes äfven af A. E. Knös i Svenska Literaturföreningens tidning 1837, n:r 1—3, 12. Agardh svarade med uppsatsen »Recension af recensionerna af Handlingar rörande prestbristen», införd i Vermlands Tidning 1837, n:r 5—6, 10, 13.

S. 208. På Wexiö Gymnasium.

Efter trycket i Tal vid särskilta tillfällen, II, 1841. Hs bevarad; den öfverensstämmer i allt mera väsentligt med trycket.

Talet hölls den 13 juni; om högtidligheterna se Wexjö Stifts-Tidningar den 30 juni 1837 (n:r 6). Om talet se Böök, *Esaias Tegnér*, I: 277.

S. 210. Studentexamen hade 1831 utvidgats och erhållit en förändrad form.

S. 217. Invigning af Gårdsby kyrka.

Efter trycket i Tal vid särskilta tillfällen, II, 1841. De i detta tal ingående verserna äro i föreliggande upplaga tryckta s. 16—20. De ha, tillika med några ställen ur Tegnérs tal, förut offentliggjorts i Bihang till Wexjö Stifts-Tidningar 1838, n:r 3—4. Hs i Brinkmanska arkivet på Trolle-Ljungby; den öfverensstämmer i allt väsentligt med trycket.

Jfr kommentar till s. 16.

S. 222. Predikan vid samma tillfälle.

Efter trycket i Tal vid särskilta tillfällen, II, 1841. Inledningsverserna och predikobönen äro i föreliggande upplaga tryckta s. 20—21. Hs

bevarad; följande antecknas därur. På s. 225, r. 9 uppifrån, fanns ursprungligen detta ställe: *I tycken kanhända att detta är ett verldsligt Tal som icke rätt passar en Andans man. Men jag säger Eder att den Andans Man som icke äfven till nödtorft förstår och tänker öfver det verldsliga, han är en Man utan Anda, och han förstår ej heller det Andeliga.*

S. 231. Tal från Altaret.

Efter trycket i Tal vid särskilta tillfällen, II, 1841. En afskrift, omfattande s. 233—238, fr. o. m. *De heliga skrifterna prisa*, är bevarad. Talet hölls den 13 aug. 1837, då Tegnér prestvigde 8 s. m. kandidater; se Wexjö Stifts-Tidningar den 31 aug. 1837, n:r 8.

S. 239. Kyrkoinvigning i Nottebäck.

Efter Hs. Delar af talet trycktes i Bihang till Wexjö Stifts-Tidningar 1838, n:r 5—6, i samband med en redogörelse för kyrkobyggnaden och invigningshögtidligheterna den 20 aug. 1837. Den föregående predikningen har här icke aftryckts, då den är identisk med predikningen vid visitationen i Pjetteryd den 17 okt. 1830 (VI: 354).

S. 244. Kyrkoinvigning i Skirö.

Efter Hs. Första delen af anförandet finnes tryckt i Bihang till Wexjö Stifts-Tidningar 1838, n:r 6, i samband med en redogörelse för kyrkobyggnaden och invigningshögtidligheterna den 10 sept. 1837. Den föregående predikningen har här icke aftryckts, då den är identisk med Tegnérs predikan pingstdagen 1825 i Berga (V: 287).

S. 247. Tal vid en kyrkovisitation.

Efter Hs. Tegnér har förut användt detta tal vid en prestvigning, och sedan genom en mängd förändringar lämpat det till att brukas vid kyrkovisitationen i Karlstorp den 12—14 september 1837.

S. 256. Kyrkoinvigning i Skede.

Efter Hs.

Kyrkoinvigningen i Skede ägde rum den 17 september 1837.

S. 268. Kyrkoinvigning i Solberga.

Efter Hs.

Kyrkoinvigningen i Solberga hölls den 24 sept. 1837.

S. 276. Till Vörd. Presterskapet i Wexjö Stift.

Efter trycket i Wexjö Stifts-Tidningar den 28 febr. 1838, n:r 2. Detta nummer har, sannolikt på grund af den stora branden den 19 febr., utkommit så sent, att Tegnérs upprop af den 2 mars kunde inflyta däri.

S. 278. I Jönköpings skola.

Efter Hs.

Talet hölls den 1 juni 1838. Jfr Tegnérs yttrande om förhållandena i Jönköping i bref till Wingård af den 12 maj. Den på s. 286 omtalade rektorn var P. Hallenberg, sedermera kyrkoherde och prost i Habo af

Skara stift; han förestod Jönköpings skola 1835—57. — Det på samma sida citerade poemet är Choræus' *Den första Maj.*

S. 289. På Wexiö Gymnasium.

Efter trycket i Tal vid särskilta tillfällen, II, 1841. Hs bevarad; i allt väsentligt öfverensstämmer den med trycket. På s. 298, r. 9 nedifrån, finnes där följande stycke, som sedan uteslutits:

Deraf komma våra Baler utan egentelig dans, våra Konserter utan jag vill ej säga Musik, men åtminstone utan musikaliskt deltagande, våra Soireer eller umgängesaftnar, utan allt annat umgänge än kortspel, och det slags matrosrullning som kallas för Vals, den råaste och sinligaste form af all dans, och från hvilken Terpsichore, dansens Grekiska Sånggudinna, vänder sig bort med blygsel och afsky. Det är historiskt bestyrkt, men jag vill ej säga från hvad slags hus i Wien som denna dans utgått och eröfrat hela Europa.

S. 298, r. 6 nedifrån, följer efter *råd och lägenhet* dessa ord: *ungefär som Pajazzo eftergör alla Mästarens språng på linan.* — S. 298, r. 1 nedifrån; denna rad har haft flera andra lydelser: *utan måste uppslå sin boning, som Lappen sina pörten, på dagen;* äfven: *påminna i många fall om de Skythiska tälten eller om de Lappska renskinskojorna.* —

S. 299, r. 4 uppifrån, heter det: *Eva kan ej vara så obarmhertig att Eva ej etc.*

Talet hölls den 20 juni 1838; om examenshögtidligheterna se Wexjö Stifts-Tidningar 1838, n:r 6. — Klopstockcitatet på s. 301 är hämtat från dikten *Der Rheinwein.* — Om beröringen med Samuel Ödmann se Böök, *Den romantiska tidsåldern*, s. 48. —

S. 303. Wrå kyrka.

Efter Hs.

Kyrkoinvigningen hölls den 12 aug. 1838. Kyrkoherde i Odensjö, Lidhult och Wrå var 1838—1869 Johan Rydeman.

S. 310. Sandsjö kyrka.

Efter Hs.

Kyrkoinvigningen hölls den 9 sept. 1838. Sandsjö var annex till Linneryd, där P. Pontén sedan 1827 var kyrkoherde; i Sandsjö var Bengt Osén komminister sedan 1812.

S. 318. Sjelfbiografiska anteckningar.

Efter Hs, som saknar titel. Följande varianter antecknas. S. 319, r. 16 nedifrån, *afton* ändr. fr. *höstafton.* — S. 324, r. 13 nedifrån, lydde parentesen ursprungligen: *endast sällan sjunkande ner till trivialitet och yttig verbiage.* — S. 324, r. 8 nedifrån, stod ursprungligen efter *bildade sig* följande: *Wallmark, Wickelgren, Lindfors m. fl.* — S. 327, r. 10 nedifrån, är *ensligt* ändr. fr. *slutet.* — S. 329, r. 5 uppifrån, är

upptåg ändr. fr. *pojkaktigheter.* — S. 329 r. 1 nedifrån, är *uppbragte* ändr. fr. *förargade.* — S. 330, r. 3 uppifrån, är *åklagare* ändr. fr. *spion.* — S. 333, r. 9 nedifrån, är *bekantaste* ändr. fr. *bäste.* — S. 334, r. 3 nedifrån, följde efter *Franzéns* ursprungligen: *Atterboms, Stagnelii, som otvifvelaktigt äro rikare utrustade poetiska naturer än jag.*

Dessa självbiografiska anteckningar nedskrefvos på Franzéns begäran för att tjäna till ledning för denne, då han författade en Tegnér-biografi till Stephens' engelska öfversättning af Frithiofs Saga. Se Tegnérs odaterade bref till Wingård i början af år 1839 och brefväxlingen med Stephens; manuskriptet skickades till Franzén med ett bref af den 24 mars 1839.

S. 337. Anmärkningar såsom inledning till Frithiofs Saga.

Efter trycket i Bihang till Frithiofs Saga, Sthlm 1839, jämfört med Hs (på Husaby). Äfven ett koncept bevaradt, hvari titel saknas. Följande varianter antecknas. S. 337, r. 4 uppifrån. Efter *Iduna* följer: *hvari jag var medarbetare.* — S. 337, r. 8 uppifrån: *med den rätta poesien.* — S. 338, r. 5 nedifrån: *ett friskt Nordanväder.* — S. 338, r. 2, nedifrån, ursprungligen: *och alla lifvets blommor förvissnade.* — S. 339, r. 3 uppifrån: *stereotypen för all heroism.* — S. 339, r. 7 nedifrån: *Bellman Svenska folkets störste och nationellaste Skald.* — S. 340, r. 10 uppifrån; härefter ett sedan uteslutet stycke: *På detta sätt skulle F. föreställa ej blott en hjelte i allmänhet, utan en bestämd individuell Nordisk hjeltekarakter, med de väsendtligaste egenskaper som jag tänker mig hos en hednisk viking.*

G. Stephens begärde af Tegnér en uppsats om Frithiofs saga; se brefvet till Franzén den 24 mars 1839. Den öfversattes till engelska och trycktes på svenska i den ofvan nämnda skriften Bihang till Frithiofs Saga. Originalmanuskriptet (på Husaby i Småland) afslutas med en af Tegnér upprättad litteraturöfversikt — utlofvad i brefvet till Stephens af den 31 mars 1839 — hvilken här meddelas:

BIHANG

om Frithiofs Litteratur.

Första upplagan af Originalet utkom i Stockholm 1825. Andra uppl. samma år. Tredje 1827. Fjerde 1828. Femte 1831. Sjette måste snart föranstaltas. Hvarje upplaga har innehållit 2 á 3,000 Exemplar, så att 12- till 15,000 Exemplar kunna anses utspridda.

I) Öfversättningar

A) Fullständiga

Tyska 1) Ludolf Schley, Upsala 1826. Ett eftertryck utkom i Wien 1827.

2) Amalie von Helwig, geborn. Freijin von

Imhoff, Stuttgart 1826. Andra upplagan 1832.

3) Gottlieb Mohnike, Stralsund 1826, Andra Upplagan 1830, Tredje, Leipzig 1836.

4) E. T. Mayerhoff, Berlin 1825.

Danska 5) H. Foss, Bergen 1826. Andra Uppl. Christiania 1827.

6) J. P. Miller, Kjöbenhavn 1826. Häri är

7) A. E. Boye, Kjöbenhavn 1838. Rings Drapa öfvers. af Finn Magnussen.

Engelska 8) William Strong
9) Flere Anonymer
10) Lathman
11) G. Stephens

Obs. De särskilta Titlarna och Tryckningsåret utföras.

Fransysk 12) M:lle R. du Puget, Paris 1838. Är på Prosa.

B) Partiella (I Periodiska Skrifter, Reviews etc.)

K. Lappe, på prosa i Wiener Zeitschrift für Kunst, Litteratur u. Theater.

C. A. Valentiner. I Originalien aus dem Gebiete der Wahrheit, Kunst, Laune und Phantasie, Jahrg. 1832 N:o 29.

Wilh. v. Souhr i das Morgenblatt N:o 149—151.

Hermann v. Pommer Ephe, i Sundine 1834.

J. J. Ampère, Ingeborgs klagan, på Franska. Jfr Litterarische Blättern d. Börsenhalle 1832.

Blackwoods Edinburgh Magazine Febr. 1828.

Foreign Quarterly Review N:o V. Septbr 1828.

American Review, of Longfellow. Obs. Titeln utföres.

II) Musikalier

Tolf Sånger ur Frithiofs Saga, af B. Crusell, Sthlm 1826. Utkommo sedermera i Leipzig 1827.

Sånger ur Frithiofs Saga af Crusell, arrangerade för Guitarre af Hildebrand, 4. Häften.

Tre Sånger ur Frithiofs Saga, af (Grefvinnan) Hedda Wrangel, Sthlm 1828.

Sånger ur Frithiofs Saga, satta i Musik af B. C. Boman Sthlm 1828.

Fyra Sånger utur Frithiofs Saga, componerade af Adolf Sandberg, Sthlm 1829.

Tre Sånger ur Frithiofs Saga, satte i Musik of S. M. Zanders, Sthlm 1830.

Schwedische Lieder aus Axel und Frithiof, in Musik gesetzt von Caroline Ridderstolpe, Sthlm 1829.

VikingaBalk (XV Gesang aus Frithiofs Sage) von Joseph Panny, Mainz, Paris, Antwerpen 1832.

Drey Lieder aus der Frithiofs Sage, von F. Silcher, Tübingen 1836.

III) Gravurer

Baron H. Hamilton Tjugufyra Teckningar till Frithiofs Saga 4 Häften, Sthlm 1828.

Framnäs och Balestrand, Frithiofs och Ingeborgs Hem, Målade af C. I. Fahlcrantz, litograferade af M. G. Ankarsvärd, Sthlm 1828.

Holmbergssons 24 (misslyckade) Teckningar till Frithiof finnas i 5:te Upplagan 1831.

S. 342. Underdånigt utlåtande af Domkapitlet i Wexjö rörande folkunderwisningen.

Efter trycket i Theologisk Qvartalskrift 1839, h. 3. Hs i Växjö Domkapitels Kopiebok.

Jämför Tegnérs uttalanden i bref bl. a. till Heurlin den 5 febr. 1839 och till J. P. Mynster den 25 aug. 1839. Ett särtryck ur Theologisk Qvartalskrift medföljde som bihang till Wexjö Stifts-Tidningar 1839, n:r 9 (30 sept.)

S. 359. Till Upsala Domkapitel.

Efter Hs i Växjö Domkapitels Kopiebok.

Denna kondoleansskrifvelse trycktes i tidskriften Mimer, 1839, n:r 8

(augusti), väckte mycket uppseende, aftrycktes i flera tidningar och blef föremål för en skarp kritik i Aftonbladet n:r 198. Jfr Tegnérs bref till Atterbom från slutet af sept. 1839.

S. 362. Skoltal. Växiö Sept. 1839.
Efter Hs i Brinkmanska arkivet på Trolle-Ljungby.
Talet hölls den 5 sept. 1839; se redogörelsen i Wexjö Stifts-Tidningar 1839, n:r 9.

S. 370. Prestvigning d. 22 Septbr 1839.
Efter Hs.

S. 377. Prestvigning d. 22 Decbr 1839.
Efter Hs.

S. 380. Vid ett Barndop.
Efter trycket i Tal vid särskilta tillfällen, II, 1841. Hs bevarad.

KOMMENTAR TILL BREFVEN

Af de i denna volym införda brefven från Tegnér hafva endast 46 förut varit tryckta i hans Samlade skrifter; några af de öfriga ha helt eller delvis varit publicerade i andra arbeten. De flesta af de nämnda 46 förut tryckta brefven meddelas här fullständigare än förut. De öfriga 98, i Tegnérs Samlade skrifter hittills icke intagna brefven ha nedan följande nummer: 3, 5, 6, 12, 13, 16, 18, 19, 21, 23, 25—30, 32, 35, 37, 39, 45—60, 63, 64, 66—72, 74, 75, 77, 81—84, 86—96, 98, 101—104, 106, 107, 109—115, 117, 119—123, 125—129, 132—134, 136—138, 140, 142—144.

Tegnérs stafsätt blir alltmera »modernt». Ännu bibehåller han stundom det gamla bruket t. ex. af h i Kathekes, Götheborg. Han börjar emellertid att utelämna äfven detta och har, stundom i ett och samma bref, båda stafsätten. I låneorden börjar k alltmera ersätta c, t. ex. i Konsistorium, Kommité. Emellertid förekommer »ridicule» vid sidan om ridikule (ridikul). Likaså både ephorus och eforus, porträt (portrait) och porträtt, famille och familj; de senare formerna äro dock numera vanligast. I n. 121 förekommer både parenetisk och paränetisk. — Under det att han förut i regel skref ingen ting i två ord, sammanför han dessa nu vanligen i ett, hvilket tvifvelsutan skedde för bekvämhetens skull, liksom när han i Kommité m. fl. ord ofta utelämnar ett m. — Stora bokstäfver bibehållas i sådana ord som det sist nämnda (Kommité) och i allmänhet oftare

i från utländska språk lånade ord än i ursprungligt svenska. Både Idé och idé förekomma. När sådana ord som kyrka skola användas i allmän eller kollektiv betydelse, skrifver han dem alltjämt gärna med stor bokstaf.

Tegnérs piktur börjar under dessa år att blifva mindre klar och distinkt. Särskildt mot 1830-talets slut bli bokstäfverna mindre och mera hopgyttrade och raderna skrifvas ofta något snedt på papperet.

E. Wrangel.

1. Originalet i Kgl. biblioteket.
Heurlin, nu domprost i Växjö, hade en plan att söka Leksands pastorat, hvarifrån han emellertid snart afstod. — Det tjänstgöringsbetyg, som Tegnér utfärdade för Heurlin i anledning af denna ansökan, skrifvet med hans egen hand, förvaras i Kgl. biblioteket. [E. T.]
I sin tidning Svenska Minerva hade Askelöf uppträdt mot de »radikala» tidningar, som angripit Tegnér, framför allt Aftonbladet och Dagligt Allehanda.
»Dunciade» var titeln på Popes ryktbara dikt mot det samtida Englands dåliga skribenter.

2. Originalet i Kgl. biblioteket.
För H. Järta, som låg illa sjuk, såsom det ansågs i gallsten, hade de anhöriga genom Geijer vändt sig till Tegnér med anhållan att få del af den kurmetod han användt mot nämnda sjukdom. [E. T.]
Om Sången den 5 april 1836 (ofvan s. 3 ff.) se de följande brefven.

3. Originalet i Sv. akademiens arkiv.

4. Som föreg.
Wallin uppläste Tegnérs poem på högtidsdagen. Om denna se kommentaren ofvan till s. 3. Jfr äfven Beskows bref till Tegnér, tr. i *Ur Es. Tegnérs papper* s. 374 f.
Prosten J. Wetterling utnämndes strax därpå till L. V. O. — C. E. Eneroth, som varit skolrektor i Jönköping, var nu kyrkoherde i Långaryd.

5. Agardh hade nu som biskop i Karlstad efterträdt Hedrén, hvilken blifvit biskop i Linköping.
»Den Stundeslöse», komedi af Holberg.

6. Originalet i Uppsala universitetsbibliotek. Förut tryckt i *Bref från E. Tegnér till C. F. af Wingård*, utg. af Elof Tegnér (1894).
Wingårds föregående bref är tryckt i *Ur Es. Tegnérs papper* s. 375 ff.
Vallombrosa (»Skugg-dalen»), en berömd klosterstiftelse i Italien.
Wingård hade s. å. utgifvit sitt Åminnelsetal öfver General-Lieutenanten Landshöfdingen Grefve A. P. von Rosen.
Den tyska versen är hämtad ur Schillers dikter (»G. G.»).

Ett förslag af Tegnér om ett verksammare framträdande af akademiens ledamöter inlämnades våren 1840, se G. Ljunggren, *Sv. akademiens historia* II, s. 124 ff.

Hilda = fru H. Wijk, född Prytz.

Wingård hade, liksom Tegnér, förtörnats öfver att Hartmansdorff infordrade en mängd uppgifter af prästerskapet, hvilka skulle uppställas i tabellarisk form. Han hade föreslagit Tegnér att de skulle söka hindra »denne bläckfisk, som vill svärta kyrkan», att på detta sätt betunga prästerskapet. [E. T.]

7. Originalet i Kgl. biblioteket.

Tegnérs svar till Lagerbjelke, se n. 10.

L. hade öfversatt hans Sång d. 5 april till franskan.

Beskow hade som akademiens sekreterare skrifvit en Berättelse, som afgafs vid jubelfesten och, liksom Tegnérs Sång, trycktes i Handlingarna d. XVI.

8. Originalet som föreg.

Franzéns dikt vid jubelfesten hette: »Gustaf III med de första aderton i Svenska Akademien. Samtal i Odödligheten den 5 April 1836». Dikten upplästes af grefve G. Lagerbjelke.

Till grefvinnan Ch. Mörner (eller någon annan litterärt intresserad dam i Växjö, kanske fru Tersmeden, f. Rappe, se denna uppl. bd. VII, s. 604 och brefven där n. 64, 66 samt ofvan n. 25) skref Tegnér detta år följande (tr. i *Jubelfestupplagan*, bd. VI s. 387): »Jag skickar härhos fortsättningen af Törnrosens Bok, den Professor Atterbom påstår vara det yppersta poëm som utkommit i Sverge, och dess författare — jag tror han heter Almqvist — är den länge förväntade Messias i Svenska Poësien. Läs den nu med andakt och i denna öfvertygelse, så torde den väl göra sin vederbörliga effekt; ty hon gör det mesta, då fråga är om Salighet eller Poësie eller Fruntimmer. Huru olycklig är icke den som har sina skäl att ej tro på någondera! I hans hjerta sitter det som är vida sämre än en hare, nemligen missnöje med lifvet, förakt för menniskor och ånger öfver att vara född. Det är ej harar — men tigrar i ett menniskobröst. Jag går alltjemt på tigerjagt men vilddjuren äro mig öfvermäktiga.» — C. J. L. Almqvist hade d. 11 maj skickat Törnrosens Bok till Tegnér med ett bref tr. i *Ur Es. Tegnérs papper*, s. 387.

9. Originalet som n. 3.

Beskows föreg. bref till Tegnér tr. i *Ur Es. Tegnérs papper*, s. 382 f. »Simplex munditiis», d. v. s. »med enkla medel arbetande»; uttrycket förekommer i Horatii Ode I: 5 (v. 5).

Om skrifterna till Sv. akademiens jubelfest se föreg. två bref. Om Tegnérs ändringar och tillägg se kommentaren till s. 3 ff. ofvan.

10. Originalet har f. n. icke kunnat återfinnas.

11. Originalet som n. 3.

Tegnérs Sång stod att läsa i Götheborgs Dagblad n. 50. Se *Ur Es.*

Tegnérs papper, s. 384 o. 408 samt G. Ljunggren, *Sv. akademiens historia* II s. 87.

»Bandalaiseri» (af band' à l'aise, ett franskt slanguttryck) torde här betyda så mycket som »nonchalant bekvämhet».

I ordboksarbetet, som nu enligt Beskows förslag skulle återupptagas med kraft, fördelades bokstäfverna på akademiens ledamöter; Tegnér skulle börja bearbetningen af H. Se Ljunggren, *anf. arb.* II s. 429 ff. — Att »H» skulle vara »ominöst som Initialbokstaf» föll Tegnér troligen in vid tanken på Hartmansdorff.

Om Wetterling se ofvan under n. 4.

S. G. Mellin, konsistorienotarie i Växjö, som fått rätt att söka pastorat utom stiftet (»moderkyrka utomlands»), fick icke Varbergs pastorat (hvilket gafs till rektorn i Halmstad L. Lindberg), men väl strax därpå (1837) Säby i norra Småland (Linköpings stift).

Presidenten i Svea hofrätt E. G. von Rosén var nu ordförande i Musikaliska akademien.

Om strofen om Thorild, som uteslöts (jfr brefven n. 15 och 16 här ofvan), se kommentaren till Sången s. 3. ff.

12. Originalet i Riksarkivet.

Kyrkoherde J. Dillner — en gammal bekant till Tegnér och Hartmansdorff från Götiska förbundet — hade uppfunnit ett enkelt melodiinstrument kalladt Psalmodicon, som fick en ganska stor användning.

13. Geijers hustru hade bedt Tegnér att, äfven för sin fars räkning, få en afskrift af Tegnérs akademiska Sång. Den gamle Knut Lilljebjörn tackade också för detta, hvarpå Tegnér svarade (bref n. 17).

Geijer hade hållit ett tal vid magisterpromotionen i Uppsala s. å., hvilket nu öfversändts till Tegnér.

Öfverstinnan Malla Silfverstolpe, f. Montgomery, den bekanta vitterhetsälskande damen och memoarförfattarinnan.

Orientalisten professor P. Sjöbring var en gammal bekant till Tegnér.

14. Om Tegnérs svåger prosten Lidén se E. Wrangel, *Tegnérska släktminnen och ungdomsbilder* s. 91 ff.

15. Originalet som n. 3.

Se Beskows bref till Tegnér tr. i *Ur Es. Tegnérs papper* s. 383 f.

Herder hade anmält Thorilds Archimetria i den från Erfurt utgifna tidskriften »Nachrichten von gelehrten Sachen». [E. T.]

16. Originalet som n. 3.

Beskow hade för ordboksarbetet (se ofvan under n. 11) skickat Tegnér en under N. von Rosensteins ledning uppsatt »Underrättelse»; se G. Ljunggren, *Sv. akademiens historia* II, s. 390 f. o. 430 f.

17. Se ofvan under n. 13.

Om Tegnérs förhållande till sin gamle välgörare kronofogden Branting se E. Wrangel, *Tegnérska släktminnen och ungdomsbilder* s. 153 ff.

Om Tegnérs sorg öfver Olof Myhrmans död se E. Wrangel, *Rämen och Tegnérminnet* s. 270 ff. samt dikten ofvan s. 11 ff.

18. Originalet som n. 12.
Boktryckaren J. P. Lundström — »gamle Lundström i Jönköping» (Viktor Rydberg) — var en ifrig kommunalman och utgaf i liberal anda Jönköpings Tidning.

19. Originalet i den Reuterdahlska samlingen, Lunds universitetsbibliotek. Tryckt i *Ärkebiskop Henrik Reuterdahls memoarer* utg. af L. Weibull.
Agardh hade s. å. utgifvit en skrift tillsammans med M. Bruzelius »Handlingar rörande prestbristen i Lunds stift samt prestbildningen vid Rikets akademier», hvilken af Reuterdahl blef kritiserad i Theologisk Qvartalskrift (Granskning af Handlingar etc.). Agardh svarade i Vermlands Tidning 1837 n. 5 ff. Jfr äfven Agardhs tal 1837 Om bildningens förhållande till Christendomen.
Reuterdahls svar tr. i *Ur Es. Tegnérs papper* s. 388 ff.

20. Originalet i Gymnasiibiblioteket i Växjö.
Den gamle kyrkoherden i Hvittaryd M. E. Forssander afled s. å. Tegnérs vän, kyrkoherden i Tolg A. Hagelberg, prost i Norrvidinge kontrakt, åtog sig i den förres ställe opponentskapet vid prästmötet. Till denne Hagelberg finnes också bevaradt ett litet bref från Tegnér af d. 15.6 1837 rörande den stundande invigningen af Gårdsby kyrka.

21. Originalet tillhör det Schwerinska arkivet på Skarhult.
»Den nya pastorskan» var hustrun till J. W. Tullberg (förut G. S. Björklund); han hade varit »huspredikant» i den Schwerinska familjen, sedan pastorsadjunkt i Växjö (se *denna uppl.* bd. VII s. 609) och nu blifvit kyrkoherde i grannpastoratet Härslöv, Skåne.
En son till adressaten, Carl von Schwerin, ägnade sig sedan åt det sjömilitära yrket.
Om Rahel Levin och biografien öfver henne af Varnhagen von Ense se *denna uppl.* bd. VII s. 620.

22. Originalet som n. 3.
Beskow utgaf d. å. dels dramat Hildegard (såsom h. 1 af Dramatiska Studier), dels ett Äreminne öfver grefve A. F. Skjöldebrand (hållet i Vitterhetsakademien).
Den åsyftade versen ur Skaldens morgonpsalm återfinnes i *denna uppl.* bd. II s. 131 (Tiden flyger bort, konsten är så lång, lifvet är så kort etc.).
Vid detta års pristäflan i Sv. akademien blef Homerusöfversättningen icke belönad.
Beskow, som blifvit hofmarskalk 1832 (och två år senare Sv. akademiens sekreterare) och då lämnat tjänstemannabanan, inträdde icke mera i statens tjänst (fick slutligen öfverstekammarjunkares titel).

23. Originalet i den DelaGardieska brefsamlingen, Lunds universitetsbibliotek.

24. Originalet som n. 3.
I Dramatiska Studier följde s. å. Torkel Knutsson, Beskows bästa drama. — »Macte nova virtute» etc. ur Virgilii Æneid, sång IX v. 640 (lägg din kraft, yngling, på att skapa nya ting, så stiger ditt rykte till stjärnorna). — Täflingsskriften Människans åldrar af N. Lilja fick ett mindre pris. Likaså Byrons monolog af C. A. Adlersparre. Sång öfver Gustaf II Adolf af G. G. Ingelman fick Zibethska priset. — Ett Åreminne öfver Gustaf II Adolf och Carl X Gustaf var författadt af C. Th. Järta och erhöll Carl Johanspriset. — Se G. LJUNGGREN, *Sv. akademiens historia* II s. 89 ff.
»Quæ gemino bellum» etc. ur Horatii De arte poetica v. 147 (egentligen: »nec gemino bellum» etc.): »som ända från första upphofvet skildrar» etc.
Om Sagan om Sigurd och Brynhilda (af C. J. Lénström) se brefvet n. 36.

25. Tegnérs födelsedag, som fru Tersmeden velat fira, inföll följande dag, d. 13 november.

26. Originalet som n. 3.
Se om Beskows statstjänst ofvan under n. 22.
Om det belönade åreminnet (af C. Th. Järta) se ofvan under n. 24.

27. Originalet i Vetenskapsakademiens arkiv.

28. Originalet som n. 6.
Wingård hade nu utgifvit Handlingar angående prestmötet i Götheborg 1836, d. 1—2, hvari också var tryckt hans Oratio (den 6 sept.) vid nämnda möte.
Tegnér hade föranstaltat utgifvandet på svenska af Bretschneiders Dogmatik och därtill skrifvit ett företal (se *denna uppl.* bd. VII s. 168, samt nedan under n. 64). Wingård hade yttrat i bref till Franzén år 1834 (enligt SKARSTEDT, *Göteborgs Stifts Herdaminnen* s. 179): »Jag väntar mig intet af Tegnérs företal. Han har för ingen del blifvit renlärigare genom sin tyska resa. Det vore bättre att hålla inne med nya meningar än göra förargelse i dess dubbla mening.» [E. T.]
Vid prästmötet i Växjö ventilerades en afhandling af Heurlin »De gratia Dei in Christo data». (Förste opponent var A. Hagelberg, se ofvan under n. 20).
Predikningar vid prästmötet af A. Rogberg, P. Pontén och J. Svensson) trycktes i dess Handlingar (1837).
Tegnérs latinska tal vid prästmötets öppnande intogs icke i denna publikation och är ännu otryckt.
Utlåtandet om militärbildningen se ofvan s. 186 ff.
Om Agardhs bok se ofvan under n. 19.
Växjö Domkapitels utlåtande om prästbildningen se ofvan s. 191 ff.

Valet till ärkebiskop (efter C. von Rosenstein) utföll så, att Wallin enhälligt uppsattes på första förslagsrummet, Wingårdh fick det andra och Franzén det tredje.

Wingård invaldes s. å. till ledamot af Sv. akademien och af Vetenskapsakademien följ. år.

Strauss' beryktade skrift Das Leben Jesu blef under dessa år lifligt debatterad både i Tyskland och i Sverige. Bl. a. uppträdde professorn i Heidelberg C. Ullmann däremot; hans »Tvenne skrifter» riktade mot Strauss öfversattes 1842 till svenskan af Chr. E. Fahlcrantz.

29. Originalet hos med. dr J. Reenstierna, Stockholm.

Lemchen, Tegnérs ungdomsvän från Lund (se *denna uppl.* bd. I s. 418), var nu kyrkoherde i Ryssby och prost i Sunnerbo.

D. Nordin, kyrkoherde i Villstad, prost i Västbo (medlem af Götiska förbundet).

Om Forssander se ofvan under n. 20.

Från den närmast föregående tiden bevaras två mindre bref från Tegnér till Lemchen. Det ena är daterat d. 12. 6. 1834 och innehåller en anmodan att hålla sockenstämma i Hallaryd i anledning af ett testamente till församlingen — sannolikt af då nyss aflidne rikshistoriografen Jonas Hallenberg (till skola och fattigvård); jfr P. Wieselgren, *Smålands beskrifning II*, s. 933. Den andra biljetten, daterad d. 20. 3. 1836, är svar på en anhållan från L. att Tegnér skulle söka utverka hos Kronobergs regementes chef, att N. G. Holmer blefve regementspastor. Detta hade Tegnér icke lyckats åstadkomma: »Det förargar mig att jag ej kunnat visa dig denna lilla tjänst, men lofvar dig deremot att, när jag blir Regementschef, ej ge några löften på förhand och ej heller akta allt för mycket på Mönsterskrifvare och deras söner.» (Platsen besattes af C. A. Sommarin, son till en mönsterskrifvare vid regementet.)

30. Öhrnberg, kyrkoherde i Värnamo, var prost i Östbo.

C. G. Ljungqvist hade nyss blifvit kyrkoherde i Tofteryd. Den nya kyrkan därstädes invigdes 1838.

Vendela var den unga fru Hebbe, född Åstrand (se n. 93 och kommentaren därtill).

31. Originalet har ägts af kyrkoherden i Runtuna C. Th. Söderberg. [E. T.]

Lings föreg. bref till Tegnér är tryckt i *Ur Es. Tegnérs papper* s. 393 f.

Ling hade dedicerat sin romantiska diktcykel Tirfing med en hyllningsdikt till Tegnér.

32. Originalet som n. 12.

Om S. G. Mellin se ofvan under n. 11.

I Växjö domkapitel uppsattes Tegnér på andra rummet till ärkebiskop, se brefvet n. 35.

33. Originalet som n. 3.

Öfver den berömde Bellmanssångaren A. A. Raab, som aflidit 1836, hade Beskow författat en minnesteckning (i Sällskapet P. B.). De

stodo i Götiska förbundets matrikel bredvid hvarandra (som resp. Tetleifr och Thidrek). Om Franzéns bref till Tegnér se nedan under n. 36.

B[erzelius] invaldes i Sv. akademien d. 18. 9. 1837 samtidigt med A. M. Strinnholm och C. F. af Wingård. Om Berzelius' inval se G. Ljunggren, *Sv. akademiens historia* II s. 96 f. A. A. Grafström invaldes 1839.

34. Kyrkoherden i Ölmestad (Växjö stift) L. P. Gagner fick sedan Arvika pastorat.

Eknäs är boställe åt biskopen i Karlstad.

Om Agardhs och Reuterdahls polemik se ofvan under n. 19.

Chphr Fr. von Ammon utgaf sin Fortbildung des Christenthums zu Weltreligion bd. I—IV, 1833—1840.

Tegnérs fränder i Värmland, kyrkoherdarna Lidén, Lagerlöf och Lignell, hade befordrat Agardhs val till biskop i Karlstad.

»Wolfenbüttelfragmenten», en bekant religionshistorisk skrift af Lessing.

35. Originalet som n. 6.

Wingård blef ärkebiskop först efter Wallins död 1839. Förhållandet mellan honom och Wallin, liksom mellan denne och Heurlin (då statssekreterare för ecklesiastikexpeditionen), var under dessa år ganska spändt.

Efter Wingård uppsattes Domprosten i Västerås A. Bruhn (förut lektor i Göteborg) på första rummet. Professor S. Grubbe och prosten S. P. Bexell kommo icke på förslaget, icke heller professor C. G. Brunius; denne, som var från Bohuslän, hade (år 1823) utgifvit en teologisk afhandling.

36. Franzén hade vändt sig till Tegnér rörande den engelske språkläraren i Stockholm G. Stephens, som ville utge en öfversättning af Frithiofs saga, se *Ur Es. Tegnérs papper* s. 394 ff. — År 1835 hade i London (och Paris) utgifvits en Frithiofsöfversättning af flere personer (med olika signaturer).

Atterbom hade i sina Samlade Dikter omtryckt bl. a. sina polemiska utfall mot Leopold, och detta hindrade ännu i ett par år hans inval i Sv. akademien; se G. Ljunggren, *Sv. akademiens historia* II s. 95 f. Jfr brefvet ofvan n. 42.

Docenten C. J. Lénström hade 1836 utgifvit både ett Försök till lärobok i Åsthetiken och Sigurd och Brynhilda, saga på vers.

Franzéns åsyftade dikter voro Audiensen eller Lappskan i Kungsträdgården och Drottning Ingjerd eller mötet på Eljarås.

37. Originalet som n. 21.

Se om planen att få Tegnér som biskop till Skåne E. Wrangel, *Martina von Schwerin* s. 268 f. Denna senare hade i sitt bref till Tegnér utmålat särskildt A. Z. Petterssons sträfvanden såsom farliga. Denne hade varit docent i Lund och sedan kyrkoherde i Landskrona, f. n. i

Jakob och Johannes, Stockholm; han synes nu också ha genom en resa i Skåne sökt stärka sina aktier för biskopsstolen, som man trodde snart skulle bli ledig — en förmodan, hvari man, som bekant, grundligt misstog sig.

Till ordensbiskop utnämndes Agardh (se brefvet n. 41 ofvan).

Pettersson blef 1843 pastor primarius (efter Hagberg).

Biskop Faxe hade från det bofälliga biskopshuset vid Kraftstorget flyttat in i ett af domkyrkan inköpt privathus, det Lidbeckska vid Lilla Torg, där Tegnér en gång bott som ung.

Emili Selldén var född Ulfsax, och härom ordlektes ofta (se E. WRANGEL, nyss anf. st.).

38. Originalet som n. 3.

Om Pettersson se föreg. anmärkning. Likaså om Emili.

Beskows nya drama var Birger och hans ätt.

39. Originalet som n. 12.

Mellin fick Säby pastorat, jfr ofvan under n. 11. Komminister P. Nejdel blef 1839 utnämnd till kyrkoherde i Söderköping.

Kyrkoherden i Hallaryd A. Ling, en äldre bror till skalden, hade aflidit s. å.

40. Originalet äges af bibliotekarien R. Almqvist, Lund.

J. M. Almqvist var kyrkoherde i Skärstad, där P. G. Slettengren var komminister. A. hade sändt Tegnér sin predikan i frimurarelogen i Jönköping »Det nya templets byggnad» (tr. s. å.).

41. Originalet som n. 3.

Om Atterbom och Sv. akademien se ofvan under n. 36.

Cl. U. Nerman var nu t. f. justitiekansler.

Expeditionssekreteraren J. E. Remmer (f. 1770, † 1843) — här af Tegnér kallad Reimer (rättadt i det följande brefvet) — hade vunnit ett par pris i akademien och framträdt med goda dramatiska öfversättningar.

Askelöf hade uppträdt mot Wallins val till ärkebiskop (och förordat Wingård), se Sv. Minerva 1837 n. 43, 45, 47. [E. T.]

»De blå», d. v. s. excellenserna.

Lifmedicus M. M. af Pontin hade i en sång vid Göta kanals öppnande användt uttrycket »Sveriges blåa band».

Om utnämningen af ordensbiskop se ofvan under n. 37.

Det åsyftade skoltalet hölls på Växjö gymnasium, ofvan s. 208 ff.

42. Originalet i Brinkmanska arkivet, Trolle-Ljungby.

Om den återknutna brefväxlingen se E. WRANGEL, *Brinkman och Tegnér* s. 299 ff.

De bekanta orden »Infandum, regina, jubes renovare dolorem» återfinnas i Virgilii Æneid, sång II v. 3. — »Sed longum est enumerare prœlia» har ungefär samma mening (det vore för långt att uppräkna striderna el. bekymren).

Om P[ontin] och Remmer se föreg. anm.
Runeberg hade angripit Tegnérs diktning i den bekanta uppsatsen En Blick på Sveriges nu gällande poetiska litteratur.
Professor O. Kolmodin var känd som öfversättare af Livius och Tacitus.

43. Originalet i Vetenskapsakademiens arkiv.
Om Berzelius' inval i Sv. akademien se ofvan under n. 33. Berzelius' svar tr. i *Ur Es. Tegnérs papper* s. 398 f.

44. Originalet som n. 42.
Den förestående kyrkoinvigningen var i Gårdsby, se ofvan s. 16 och 209.
Om valen i Sv. akademien se ofvan under n. 33.
Den framstående franske författaren Xavier Marmier, som besökt Tegnér på Östrabo, skildrade detta besök i sitt 1838 utgifna arbete Histoire de la Littérature en Danemarc et en Suède och meddelade där äfven öfversättningar af några Tegnérs dikter. [E. T.]

45. Kapten Tersmeden på Rottne var chef för det kompani vid Kronobergs regemente, till hvars område Gårdsby hörde. (Till hans fru är brefvet n. 25.)
Fru Bäckström innehade den tidens förnämsta värdshus i Växjö.

46. Originalet i den Hagbergska samlingen, Lunds universitetsbibliotek.
Adressaten, född i Lund, var Tegnérs gudson. Jfr ett bref från honom till Tegnér, i utdrag meddeladt af ANDERS ÖSTERLING i minnesteckningen öfver *C. A. Hagberg* s. 66 f.
Hagberg, som först ägnat sig åt den klassiska litteraturen och öfversatt från Aristofanes m. fl., utgaf 1837 en skrift Om den nya franska vitterheten, som han skickade Tegnér. Han beredde sig nu att söka den Norbergska professuren i Lund, hvarom han 1838 täflade med C. J. L. Almqvist; se ÖSTERLING *anf. arb.* s. 68 ff.
Macte nova, puer etc. se ofvan under n. 24. Hagbergs far C. P. Hagberg, nu kyrkoherde i Rasbo, blef efter Wallin pastor primarius i Stockholm.

47. Jfr C. A. ADLERSPARRES uppsats om Tegnér i *Anteckningar om bortgångna samtida* I.
Adressatens syster Louise A. hade aflidit d. 28 januari s. å.

48. C. J. Ekströmers fru Karin Eichhorn hade en syster Hedvig, g. m. stadsläkaren A. G. Franck i Göteborg; deras mor hette Margareta Lovisa Ekenberg. Ekströmer (som adlats 1836) hade nu blifvit generaldirektör öfver hospitaler och lasaretter i riket.

49. Om Tegnérs resa till Göteborg d. å. och umgänge hos familjen Wijk, se E. WRANGEL, *Den Blåögda* s. 50 ff. Tegnér bodde under

denna badsejour i Wingårds biskopsresidens i staden; denne vistades nu i sin sommarbostad Wilhelmsberg.

Anna Ebba Aminoff hade varit gift med landshöfdingen i Vänersborg C. G. Flach, men var nu skild.

C. G. Schönbeck, bekant till Tegnér från Lundatiden, var nu förste stadsläkare i Göteborg.

Om statsrådinnan Poppius och Käfvinge se *denna uppl.* bd VII s. 616. Om B. Crusell, den bekante kompositören, jfr *denna uppl.* bd. V s. 694.

50. Tegnér skrifver här Klingspor i st. f. Klinckowström — båda namnen hade finsk klang.

Grefve Trolle Wachtmeister hade i sitt första äktenskap varit gift med en syster till frih. O. W. Klinckowström, nu finsk senator och ryskt geheimeråd.

Om Tegnérs kusin Jonas Wåhlstedt se E. Wrangel, *Tegnérska släktminnen och ungdomsbilder* s. 90 noten, jfr också brefvet nedan n. 74.

Kapten Johan Myhrman, Tegnérs svåger, vistades också i Göteborg för sin hälsas skull.

Sara Johanna Lagerberg från Säter, granngård till Tegnérs barndomshem i Millesvik, var gift med löjtnanten Chr. Bratt.

Med »nådig friherrinnan» menar Tegnér skämtsamt sin dotter Göthilda Rappe.

Adam, d. v. s. biskopinnan Tegnér.

En liten biljett till Wingård, endast daterad »Lördags afton» (Uppsala universitetsbibliotek) synes vara skrifven denna dag. Efter ett citat från Horatius, »vår gemensamme Kyrkofader», rörande hälsa och sjukdom, fortsätter Tegnér (om ett tillfälligt illamående): »Läkaren kallade det Influenza, men jag tänker det var snufva. Vid hemkomsten från dig, fick jag frossbrytningar och feber, var i går rätt lumpen, men är i dag vida bättre och tänker i morgon åter börja min afbrutna brunnskur, som emedlertid torftigt lifnärt sig med Soda.

Till Bokedal är jag väl bjuden, men — beundra min filosofi — reser icke. Hvad skall man göra hos Fruar då man icke är rätt frisk; och så långt bort vågar jag mig ännu icke. En vacker ursäkt både för dig och mig skall jag dock skrifva vid tillfälle.

Blir du mycket ond om jag, helst en eftermiddag, kommer ut till dig med Wursten och presenterar åtminstone *en* vacker Fru för dig, jag tror en gammal bekant från Stockholm? Meningen är endast att se din vackra Villa — från Zions höjder. Sällskapet reser strax, men jag blir väl qvar en stund derefter, kan äfven gå hem, ehuru jag vet att Biskop Wingård har två hästar som äro långt sämre arbetare i *Wingården* än han sjelf, och tyckas äfventyra podager.

Det tros att Agardh kommer ner, med sin sjuka dotter. Således Kyrkomöte i Götheborg, jag hoppas ingen σύνοδος ληστρική.

Totus tuus

Es. Tegnér.»

De grekiska orden betyda »röfvarsynod».

51. Den »lilla kära Disa» var Göthilda Rappes dotter Disa Esaida (f. 1832, † 1851).

52. Grosshandlanden James Dickson var gift med Eleonora Margareta Bagge.
J. Nordenfalk, f. d. statssekreterare, sedan statsminister m. m.
Landshöfding i Göteborg var nu generalmajor G. Edenhjelm.
Om brukspatron J. Holmstedt, en gammal vän till den Myhrmanska familjen, se E. Wrangel, *Rämen och Tegnérminnet* s. 268.
P. Chphr Westring var praktiserande läkare i Göteborg.

53. H. Chphr Keventer, öfverfältläkare, praktiserade i Göteborg. Tegnérs svåger, d. v. s. Johan Myhrman (jfr under n. 50 ofvan).

54. Den nye biskopen i Karlstads stift var C. A. Agardh.

56. Originalet som n. 6 (förut otryckt).
Björkeris är bostället i Tölö biskopsprebende i norra Halland. V. pastor här var nu O. A. Appelberg, hvars bortgång följ. år af Tegnér mycket beklagades (se brefvet n. 103). Om Appelbergs förhållande till Wingård se C. W. Skarstedt, *Göteborgs stifts herdaminne* s. 1154.
Med grefvinnan Mathilda Montgomery, född d'Orozco, hade Tegnér sammanträffat i Varberg elfva år förut, se *denna uppl.* bd. V s. 618.
Lektor A. Bruhn var nu utnämnd till domprost i Västerås (jfr ofvan under n. 35).
Landshöfdingen i Halmstad Ch. L. Virgins fru Amelie Virgin, född Tornérhielm; jfr brefvet n. 72.
λατρεία, dyrkan.
»Min lilla fästmö» synes ha varit fru Hilda Wijks syster Ebba Prytz (f. 1824, sedan gift Fåhræus).
Om fru Franck se ofvan under n. 48.
Fru Fåhræus var Laura Adolfina F., född Sturtzenbecker, g. m. D. I. Fåhræus, då chef för västra tulldistriktet.
Prostinnan D. Dunckel, född Altén, författarinna, hade brefväxlat med Tegnér, se *denna uppl.* bd. IV s. 394 o. 460 samt 539.
B. Wadström var lektor i Göteborg (uppförd på biskopsförslag efter Wingård).
H. J. Cavallin, apotekare med assessors titel, en utmärkt förtjänt man, anlade 1833 den första »Karlsbaderinrättningen» i riket och gjorde Göteborg berömdt som badort.
Dicksönerna voro Robert D. och James D. (se brefvet n. 52).
»Gubben Nohrberg» var boktryckaren och vasariddaren S. Nohrberg.
Wingårds tjänarinnor i staden voro mamsell Spaak och gumman Nordqvist.
C. P. Hagberg blef pastor primarius efter Wallin (jfr ofvan under n. 46 samt brefvet n. 58).
E. S. Ödmann, kyrkoherde i Vendel, var uppförd på förslag till pastor primarius både 1837 och 1842 (efter Hagberg).

57. Originalet något söndrigt.
Brukspatron Erik R. Cederborgh på Vedevåg, som med familj bistats i Göteborg, samtidigt med Tegnér, tillskref denne den 17 augusti s. å. ett vänligt och artigt bref, med en skämtsam vers, hvari

alluderas på »den vattdigra sång», som Tegnér fått mottaga vid afskedet från Göteborg. (Denna »Afskeds-Sång till Biskop Tegnér den 2 Augusti 1837» — ledigt och pikant skrifven — trycktes i Göteborg s. å.)
Cederborghs fru var Hedvig Eleonora Rosensvärd. Deras dotter Hedvig Fredrika, f. 1815, var gift med kaptenen frih. C. J. Sparre och hade med honom dottern Märta (f. 1832), jämnårig med Disa Rappe, hvilken i Cederborghs bref särskildt hälsas från den förra.

58. Johan Myhrman afled strax därpå, jfr brefvet n. 66. — Efter honom blef den yngste brodern Götrik Myhrman disponent på Rämen, se E. Wrangel, *Rämen och Tegnérminnet* s. 282 ff.
Carolina — som icke kunde ersätta E[mili] — var lagman A. Elfvings unga fru, född (1808) Öberg. Om fru Emili Selldén (E) och sällskapsspektaklerna i Växjö se vidare brefven n. 60 och n. 62.
Om valen i Sv. akademien se ofvan under n. 34. Agardh hade ifrat för invalet af frih. G. F. Åkerhielm (jfr nedan under n. 74).

59. Om Götrik Myhrman se föreg. anm. Om Alrik se där citerade källa flerst.

60. Fru Wijks far, grosshandlanden A. M. Prytz, hade nyss aflidit. Med »Din Bok» åsyftas sannolikt hennes stambok, i hvilken Tegnér skref dikten ofvan s. 29.
Grosshandlanden Alexander Keiller var gift med Wijks syster Maria Lovisa.

61. Originalet har f. n. icke kunnat anträffas.
Böttiger hade samma år utgifvit Lyriska Stycken h. 1.
Det åsyftade poemet var säkerligen »En afton i Tivoli», som var dediceradt till Tegnér.
Böttigers svar tr. i *Ur Es. Tegnérs papper* s. 400 ff.

62. Originalet som n. 3.
Beskow hade till bedömande kringsändt ett täflingspoem »Luthers prästvigning», hvars författare var C. E. Wenström, och som belöntes med mindre priset.
I Dramatiska Studier III hade nu utkommit Gustaf Adolf i Tyskland.
Oehlenschlägers öfversättning af Beskows Torkel Knutsson hade s. å. utgifvits i Köpenhamn.
Om sällskapsspektaklerna i Växjö och E[mili Selldén] se ofvan n. 58.

63. L. O. Wallberg (se brefvet n. 124) blef sedan »domesticus» (biträde och landtbruksinspektor) hos Tegnér på Östrabo.
And. Andersson hade nyss tillträdt Åkers pastorat, men var sjuklig.
M. Wahrstedt, kyrkoherde i Elghult, var kontraktsprost i Uppvidinge.
Fru Vendela se under n. 93.

64. Prosten S. J. Almqvist, kallad »bispen i Grenna», hade den 14. 12 s. å. tillskrifvit Tegnér rörande det förestående adjunktbytet m. m.; detta bref börjar sålunda: »Vid det i sistl. Augusti månad så oförmodadt

påkomne, så hastigt och utan all slags förberedelse inträffade Adjunctsombytet kan jag icke neka, att jag med bekymmer emottog den åt mig anordnade nye Medhjälparen, som vid första anblicken såg alltför liten, klen och oansenlig ut.» Prosten A. anhåller nu om att slippa få »emottaga Interims-Adjuncter på kortare tid el. Nyläringar till inöfning».

P. Welander (f. 1812) hade blifvit prästvigd i augusti s. å. omedelbart innan han missiverades till Grenna, en utmärkt duglig man (slutl. kyrkoherde och prost i Elmeboda); han synes ha fått stanna i Grenna till 1843.

J. A. Alin blef slutligen kyrkoherde i N. Vi och Tirserum (Linköpings stift).

P. J. Danielsson blef (1843) lärare vid den Adelswärdska skolan i Skärstad (slutl. kyrkoherde i Hvittaryd).

J. Norlin, som åt Tegnér öfversatt Bretschneiders Dogmatik (se ofvan under n. 28), och hvars far varit kyrkoherde i Ölmestad, var nu kominister i Bankeryd, men fick icke Ölmestad; detta pastorat blef icke ledigt förr än 1841 (efter Gagner, se ofvan under n. 34 — det blef klagomål öfver förslaget till Arvika); det tilldelades följ. år C. F. Bergholtz.

Prosten Almqvists äldste son var kyrkoherden i Skärstad J. M. A. (ofvan n. 40); en yngre son, S. H. Almqvist, var nu bataljonspredikant vid Svea lifgarde; i sitt bref till Tegnér framkastade S. J. A. möjligheten för denne son att få Ölmestads pastorat.

65. Originalet som n. 3.

Minnespenningen var öfver Stiernhöök. Se Beskows bref tr. i *Ur Es. Tegnérs papper* s. 402 ff.

Om Atterboms Samlade dikter I, se ofvan under n. 36. A. hade s. å. blifvit utnämnd till R. N. O.

Det kungl. priset utdelades 1838 till C. J. Schlyter (för utgifningen af Sveriges gamla lagar).

Om »Luthers prästvigning» se ofvan under n. 62.

Generalsuperintendenten i Sachsen J. H. B. Dräseke erhöll 1837 Sv. akademiens stora guldmedalj för sitt tal vid invigningen af Gustaf Adolfsmonumentet vid Lützen.

66. Originalet som n. 6.

Wallins Tal vid invigningen af det nya Kathedralskolehuset i Uppsala, den 21 okt. 1837, hade nyss utkommit från trycket.

Det versifierade talet vid Gårdsby kyrkas invigning se ofvan s. 16 ff.

Om svågern Johan Myhrman se ofvan n. 53 o. 58.

Wingårds svar tr. i *Ur Es. Tegnérs papper* s. 404 ff.

68. Originalet som n. 29.

J. D. Elmgren, son till domprosten E. i Växjö, blef 1839 amanuens vid gymnasiibiblioteket.

J. H. Forssander (f. 1818) hade ännu icke blifvit student (han var från Hvittaryd, modern hette Bolmeer).

G. H. Olin hade blifvit konsistorienotarie 1837 (efter Mellin).

69. Originalet som n. 12.

70. Slutet af brefvet saknas.

71. Originalet som n. 6.
Wingårds föregående bref tr. i *Ur Es. Tegnérs papper* s. 406 f.
Geijer hade i sitt ryktbara Litteraturblad bl. a. recenserat Wallins ofvan under n. 66 nämnda Tal.
Geijer var f. t. direktör i Sv. akademien och skulle hälsa Wingård vid dennes inträde. W. hade i sitt bref till Tegnér uttryckt farhåga för att han då skulle drabbas af »någon åskvigg af Geijers nya ignis fatuus». [E. T.]

72. Om fru Virgin se ofvan under n. 56.

73. Originalet som n. 42.
Om Brinkmans ifver för lindrandet af nöden i Växjö se E. WRANGEL, *Brinkman och Tegnér* s. 305.
Bl. a. försålde B. sina som ledamot af Sv. akademien och Vitterhetsakademien under en följd af år samlade silfverjettoner för att bispringa de nödlidande. [E. T.]

74. Om J. Wåhlstedt, affärsman i Göteborg, se vidare ofvan under n. 56.

76. Wallin hade låtit trycka sin predikan på första böndagen under titel »Till Stockholm för Wexiö. En ropandes röst». I ett förord gör Wallin här ett upprop till förmån för den brandhärjade staden och meddelar däri först ett bref från Tegnér, dateradt Östrabo d. 27 Febr. 1838, hvilket lyder: »Allmänna Tidningarna ha redan underrättat om den olycka som drabbat vår stad, hvaraf hälften, och det den bäst bebyggda, ligger i aska. Mer än hundrade familjer äro husvilla och nödsakade att inquartera sig hos de fattigaste klasserna, hvilkas hus äro nästan de enda som stå qvar. Olyckan ökas derigenom att brandförsäkrings-summorna knappast uppgå till hälften af de nerbrunna husens värde. Skolan har jag varit nödsakad att tills vidare aflysa, ehuru Gymnasium och Skolhus, jemte Kyrka och Biskopsgård, i allmänhet alla publika byggnader, med undantag af Landshöfdinge-Residenset, äro räddade; men det var omöjligt att finna utrymme och föda för 2 à 300 ynglingar och barn. Från Provinsen, sjelf hemsökt af en hård missvext, är föga hjelp att vänta. Under sådana förhållanden har staden varit nödsakad att anlita den allmänna välgörenheten. Jag ber derföre på det vördsammaste och bevekligaste att Tit., i sin vidsträckta krets, täcktes verka för det goda ändamålet. Hvad Tit. kan finna för godt att i detta hänseende, enskilt eller offentligen yttra, bli inflytelsefulla, välsignelserika ord, som upptecknas i himmelen.

Framhärdar m. m.

E. Tegnér.»

I det följande, varmt hållna uppropet, nedskrifvet dagen efter

böndagen, säger sig Wallin gärna vilja »uträtta något för en Vän, hvars namn och sång är vår stolthet och kärlek, men hvars lyra nu hänger tyst på sorgepilen». Wallin hade jämte »2:ne aktade Smålands infödingar» redan utskickat listor för de nödlidande. Nu uppmanar han att gifva än mera, bl. a. i stället för utgifter till festmåltider eller baler. Själf afstod han till ändamålet det belopp, uppskattadt »ej för högt» till 300 rdr bko, hvartill hans »etiketts-middagar» under vintern beräknades uppgå. För den lilla skriften med böndagspredikan (och en botpsalm »Sista väckelse-ropet») hoppades han också att något skulle inflyta äfven utöfver boklådspriset, 12 sk. bko. — Det är i detta Förord som Wallin fäller dessa ord, som under den följande tiden stundom citeras i den Tegnérska korrespondensen (också i skämtsam ton): »Vi måste taga djupt i barmen, om här något skall blifva bevändt med vår välgörenhet.»

Tegnérs tacksamhetsskrifvelse till Wallin lyder (efter konceptet tr. i facsimil i *jubelfestupplagan* som bilaga till bd. VII): »Vid den olycka, som sistledne Vinter öfvergick Vexiö, har det för de brandskadade varit en anledning både till glädje och tacksamhet att finna det allmänna deltagande hvarmed deras nöd omfattades af alla klasser i Samhället. Vi hafva deri sett ett prof på den allmänna menniskokärlek som är Kristendomens triumf och Menskligheten seger; och det var fullkomligt i sin ordning att förste Mannen inom Svenska Kyrkan satte sig sjelf i spetsen för den kristeliga välgörenheten, och att landets mäktigaste Talare förde de olyckligas talan. T. har, genom sitt snille, sitt namn, sitt inflytande vunnit tusendetals hjärtan för vår sak, och riktat den allmänna välgörenheten åt detta håll; och vi erkänna med glad tacksamhet att ingen enskild Man i landet verkat så som Svea Rikes ErkeBiskop för att åter resa St. Sigfrids stad ur sin aska. Njut äran af denna öfvertygelse: och icke blott äran utan tillfredsställelsen deraf; ty en utmärkt och tillika ädel Mans ära mångdubblas och får sin rätta betydelse för hjertat, genom det gagn han stiftar, den nöd han lindrar, den välsignelse han bringar.

Bland de Herrar och Män som biträdt vid försäljningen af hvad som äfven är Efterverldens egendom, nemligen T. predikan, har Komitéen redan förut haft tillfälle att skriftligen förklara sin förbindelse för Herrarne Norgren och Ingelgren. Återstå alltså Hrr Hofpredikanter Fröst, Pettersson, Lindström och Tegnér, för hvilka Jupiters Drabanter T. behagade att å de Brandskadades vägnar förklara vår tacksamhet.»

Det åsyftade skoltalet hölls på Växjö gymnasium 1837, se ofvan (särskildt) s. 75.

Å., d. v. s. frih. G. F. Åkerhielm, hvilken aldrig invaldes i Sv. akademien.

77. Originalet som n. 76.

Cambabus var en lustig figur i Wielands Poetische Erzählungen

Reuterdahl hade d. å. utgifvit sitt encyklopediska arbete Inledning till Theologien.

78. Originalet som n. 3.

Geijer hade i sitt Litteraturblad (n. 2) recenserat Atterboms Samlade

dikter, hvarpå följde en polemik mellan Sv. Minerva och Dagligt Allehanda (februari—mars 1838) [E. T.]
I Sv. Litteraturföreningens Tidning 1838 n. 10 recenserades andra delen af Atterboms Samlade dikter af J. A. R[ydén]. [E. T.]

79. Originalet som n. 43.
Den latinska versen ur Horatii Epistlar b. I: 2 v. 27.

80. Originalet som n. 42.
Till professor J. Tranér hade Brinkman riktat tre latinska elegier (Vitterhetsförsök I, s. 172 ff.).

81. Den åsyftade kyrkoinvigningen var sannolikt den Solberga, se ofvan s. 268 ff.

82. Originalet som n. 12.
Ett litet bref från Tegnér till Hartmansdorff, dateradt d. 16 maj 1838 — strax sedan han hemkommit från ämbetsförrättningar i och omkring Jönköping (jfr föreg. bref) — innehåller en anhållan från konsistoriet i Växjö att det måtte till juli månad få dröja med det begärda utlåtandet öfver grunderna för den nya löneregleringen, som önskats före juni månads utgång.

83. Originalet som n. 3.
G. F. Åkerhielm (se ofvan under n. 76) hade 1820 framkommit med tragedien Engelbrecht.
Om A. Z. Petterssons och det — såsom man förmodade — snart förestående biskopsvalet i Lunds stift se ofvan under n. 37.

84. Detta bref är af Otto Sylwan publiceradt i *Ett bref från Tegnér*, Samlaren 1917.

85. Originalet i slutet något defekt.

86. Originalet som n. 6.
Se Wingårds bref till Tegnér tr. i *Ur Es. Tegnérs papper* s. 406 f.
I ett senare bref, svar på Tegnérs ofvan n. 71, hade Wingård yttrat: »Du har stor popularitet i landet, af större betydelse nu för tiden än Wallqvists hofgunst. Begagna den för ditt Vexiö. Du skall skörda mycken tillfredsställelse för ditt hjerta.» Och s. d. som detta bref från Tegnér skrefs (d. 12. 5) heter det i bref från Wingård (som gjort en insamling för de nödlidande fiskarna i Bohuslän): »Du har trollat ihop öfverdrifna gåfvor. Jag sade att du skulle öfverträffa Wallqvist och du har gjort det. Stackars de fina fröknarne, som blifvit genomstuckna eller fått callus genom virkning och tapisserii! Hvilket gnolande har icke emellertid varit på »Ingeborgs klagan»! Men blif icke högfärdig: äfven mina nödrop hafva samlat två tunnor guld till mina Ichtyophager. I sanning, svenska folket kan både lida och gifva.» [E. T.]
De påtalade skolförhållandena i Jönköping bestraffades af Tegnér i talet ofvan s. 278 ff.

Heurlin förordnades i september s. å. till statssekreterare för ecklesiastikärendena sedan Hartmansdorff afgått. — Heurlin blef samma höst utnämnd till biskop på Gottland (jfr brefvet n. 91). När han blifvit invigd därtill och det i någon tidning felaktigt stått Växjö för Visby, skref Tegnér (den 16. 12): »Af Tidningarna ser jag att du är vigd till Biskop i Vexjö. Det kommer väl med tiden, om du vill flytta.»

87. H[artmansdorff] förordnades omsider till hofkansler (se brefvet n. 95) och blef äfven s. å. t. f. landshöfding i Kalmar.

88. Tegnér blef strax därpå bjuden till Lund. Jfr följ. bref.

89. Originalet i Faxeska brefsamlingen, Lunds universitetsbibliotek. Tegnér kom verkligen att bevista Faxes jubelpromotion i Lund; jfr dikten ofvan s. 26 f.

Ekströmer besökte Växjö senare på sommaren, se brefvet n. 91.

Christofer Tegnér blef utnämnd till rektor vid Malmö skola s. å. efter G. Ahlman.

Kyrkoherden M. Lundberg i Kjellstorp afled den 14 juni (tre dagar efter brefvets afsändande), och Christofer T. — som först blef prästvigd i september 1838 — utnämndes till Lundbergs efterträdare följ. år.

90. Om Erica Seldener, se dikten ofvan s. 35 och kommentaren därtill.

»De begge heliga» voro måhända fru Wijks svägerskor Anna Katarina (Gibson) och Maria Lovisa (Keiller).

I en liten biljett till Hilda Wijk, daterad »Tisdag kl. 6 e. m.», ber Tegnér henne »stanna qvar så länge som möjligt i staden» — den aftonen kunde han icke gå ut på grund af en svulst. Han tillägger: »Kom ihåg det hör till stadens förnämsta Privilegier, och din Man har redan representerat Borgerskapet vid Riksdag. De omnämda rimmen medfölja. Läs och begrunda och förlåt din stackars Es. Tegnér.»

»Rimmen» voro kanske dikten Varningen, ofvan s. 32 ff.

91. Om Heurlins utnämning till biskop i Visby se ofvan under n. 86. Han kom föga att vistas i detta stift och tog afsked därifrån 1841.

92. »Puken» här sannolikt en magsjukdom (eller bältros?).

93. Om fru Vendela Hebbe, den vackra och begåfvade prästdottern från N. Sandsjö, se ofvan under n. 30 samt *denna uppl.*, bd VII, s. 623.

Tegnér skref under dessa år åtskilliga bref till henne; men endast detta har kommit till Tegnérsamlingen i Lund. Efter Hildur Dixelius-Brettner, *Signe Hebbes minnen* s. 45 ff. meddelas här några utdrag ur de öfriga brefven från dessa år. I juli 1838 skref Tegnér:

»Din fiktion om kärlekens föränderlighet och att man derför bör undvika honom gillar jag ej. Livet är dock skönt, fastän det en gång måste upphöra; borde man derför skjuta sig för pannan? Solen slocknar också en dag för alltid; böra vi derför leka blindbock, och ej hellre

fröjda oss åt det himmelska ljuset medan det skiner? Hvad är det för en jordisk glädje som ej tar slut? Men en förnuftig menniska kläder sig derför icke alltjemt i säck och asko.»

I ett annat bref från denna tid hette det: »Hvar finns åtminstone här på jorden en själ utan kropp, och till följd deraf, hvar finns en kärlek utan ömma önskningar och begär? Lägg handen på ditt hjärta och säg: har du aldrig erfarit något sådant, då du älskat? Du kan ej neka det, men det är just dessa känslor, som du anser dig böra kväfva. Du sätter kärleken för att få honom rätt ren under luftpumpen, der den stackaren dör på experimentet. Jag erkänner att en blott och bart sinnlig kärlek, som lefver endast på och för njutningen, är djurisk, ovärdig menniskans högre natur. Men hvilken förnuftig talar eller ens tänker på en sådan? Må vara att kärleken ej saknar sin tillbörliga portion af sinnlighet, men behöfver den derför sakna all högre ideell lyftning? Hvaraf kommer det sig, att jag i de vackra månskensqvällarna vi nu haft gått omkring och svärmat för dig och undrat, om icke våra blickar möttes i fullmånen och skickat dig tusen helsningar med stjärnorna i norr, de rena, de strålande kärleksbuden. Tro mig, det faller i alla ej alldeles råa sinnen ganska mycket månsken i kärlekens purpurrodnad. — Napoleon sade med rätta: 'dans l'amour, comme dans la guerre, il faut enfin venir au corps'. Ja, visserligen, men om njutningen är nödvändig för kärleken, så är hon dock ingalunda det enda eller ens förnämsta deri. Hon är jorden, hvari blomman växer. Tar du alldeles bort jorden, så dör blomman ut, ty roten förvissnar. Men roten är icke det skönaste. Det skönaste är blomkronan med sitt färgspel och blomdoften med sin eteriska ånga. Likaså ligger kärlekens högsta charm, åtminstone för alla bättre organiserade sinnen, i öfvertygelsen att vara älskad af ett kärt väsende.» — Ett annat brefcitat lyder: »Du tycker, att jag kan vara belåten med mina böcker, mitt skrifbord och mitt embete. Men om du stänger fjärilen in i en källare, så falla vingarna af honom, åtminstone falla färgarna af dem.» — Den 6 oktober 1838 heter det: »Du skrifver om Hilda och förehåller min känsla för henne som ett mönster. Jag har vänskap för henne, och det förtjenar hon för sin skönhet, sin fromhet, sin älskvärda qvinnlighet. Men jag älskar henne icke i den mening som dig. Hon är vackrare än du, men hon har icke på långt när ditt hufvud, din liflighet, din energi i känslan, om du endast ville upphöra att bakbinda den arma fången. Efter du gerna läser engelska, bifogar jag ett bref, som jag i går fick från henne och som upplyser vårt förhållande.»

Slutligen meddelas detta stycke ur ett bref till fru Hebbe: »Du klagar öfver dina illusioner och jag fruktar att jag förstår dig, men, min älskade Vendela, jag vill säga dig en sak, det gifves blott en illusion och den kallas för menniskohjertat. Vi böra gömma den sorgfälligt som man gömmer ett lyte. Detta är min erfarenhet af lifvet. Af menniskohjertats behof är intet mer trängande än det af förtroende och välvilja. Det är obeskrifligt nedslående att gå genom lifvet som ett förseglad bref, hvarpå aldrig något annat läses än utanskriften. Ett förtroligt umgänge är hvad menniskan behöfver om ej sinnet skall förmögla.»

Man kan i viss mån rekonstruera dessa fragment ur brefven till

Vendela Hebbe genom andra samtida bref till beundrade damer, t. ex. ofvan n. 102 och 103, skrifna *samma dag* till olika föremål.

I brefväxlingen med Heurlin omtalas Vendela Hebbe esomoftast. Heurlin hyste ingen beundran för den unga fru Vendela och varnade Tegnér för henne — han fruktade kanske en upprepning af historien med Emili Selldén. I svaret på ett sådant bref skrifver Tegnér (den 12. 10. 1838): »Hvad du skrifver om V. är strängt, men jag erkänner dock deruti din redliga vänskap och omtanka för mitt bästa. Fordomdags dömde du icke sjelf V. så hårdt. För öfrigt misstar du dig helt och hållit om karakteren af vår förbindelse. Hon svärmar visserligen, men det är för mina skrifter, ej för min person.» — Jfr också yttrandet i slutet af brefvet n. 111 ofvan. —

I detta bref (n. 111) och i åtskilliga andra till Heurlin omtalas också Emili Selldén. Utom hvad ofvan i texten meddelats må anföras ur ett bref af den 5. 10. 1838 följande: »Dina råd i afseende på E. äro visserligen välmenta och förnuftiga, men svåra att följa. Jag vet ej hur jag skulle vara mera skild från henne än nu, då jag på flere månader hvarken ser eller skrifver henne till. Att jag skulle helt och hållit förglömma att hon någonsin existerat och allt det lidande hon ådragit mig — detta är för mycket begärdt. För öfrigt bör jag ej skylla hela mitt dåliga humör på henne allena. Tilltagande år, brist på allt umgänge, en naturlig fallenhet för griller och hypokondrie, vanlig hos alla fantastiska naturer, hafva också sin andel i min sinnesstämning.»

Synnerligen bittert uttalar sig Tegnér dessa år om Emili Selldén äfven till andra vänner, t. ex. till Martina von Schwerin. I brefvet af den 24. 4. 1839, där Tegnér först afvisar misstanken att han skulle på ringaste sätt intressera sig för en annan yngre fru (det blott sensuella kunde gälla i yngre år, »men för äldre måste äfven en smula hjerta och ett gran romantik vara med»), heter det om Emili: »Hvad fara för Ulfsaxska väldet angår, så har jag ju redan sagt dig att jag långt för detta emanciperat mig derifrån. På snart ett år har jag icke ens sett henne. All korrespondans har också länge å min sida varit afbruten. Det är en obetydlig menniska. Obegripligt synes det mig sjelf att hon så länge kunde fängsla mig; men det hade många orsaker utom hennes skönhet och förställda bonhomie . . . Du tror kanske att allt är min egen skuld, och kommer endast af en egenkär inbilskhet att jag, vid mina år, kunde tro mig älskad af en så ung och vacker Fru. Ack, Martina, hvad har den verkeliga kärleken att göra med dopboken?» Emili hade visat sig fullkomligt hängifven, »hur var det då möjligt att föreställa sig det alltsammans var bitter lögn och förställning?» —

94. Tegnérs »blifvande promotionskamrat» (antagligen vid hans jubelpromotion, som skulle inträffa 1852) och »martyren St. Erik» voro fru Wijks söner Olof och Erik.

Om hans »fästmö» Ebba se ofvan under n. 56.

96. Originalet som n. 21.

Tegnér hade efter promotionen i Lund besökt friherrinnan på Sirköping, se E. Wrangel, *Martina von Schwerin* s. 282.

Susan Mary Ann Carnegie, dotter till David C. och A. Chr. Beckman, blef gift med sin frände James Carnegie, den bekante donatorn.

Frih. E. O. Munck, då löjtnant vid Kronprinsens husarregemente och kammarherre, förblef ogift.

Jules von Schwerin, 1849 g. m. Ingeborg Rosencrantz.

»Din fru T[ullberg]» var hustrun till hofpredikanten J. W. Tullberg (gifta 1836), jfr ofvan under n. 21.

97. I afskrift (af Disa Tegnér) i Tegnérsamlingen, Lunds universitetsbibliotek.

Mohnikes föregående bref tr. i *Ur Es. Tegnérs papper* s. 408 ff.

Mohnike hade 1837 i Stralsund utgifvit Prästmöteshandlingarna (Tegnérs akter däri) under titel »Die Kirche und Schule Schwedens in den beiden letzten Jahrzehnten von Esaias Tegnér».

1840 utgaf han sin öfversättning af Tegnérs »Sämmtliche Gedichte» I—III. E. Th. Mayerhoff hade öfversatt smärre dikter af Tegnér.

Om Tegnérs resa på Rügen 1833 (efter Karlsbadvistelsen) se *denna uppl.* bd. VII s. 614.

98. Tegnér synes på Heurlins begäran ha författat böndagsplakatet för år 1839.

Om Wallins predikan se ofvan under n. 76.

Om skolfrågan i Jönköping se ofvan under n. 86.

99. År 1840 dömdes Torskinge församling att bygga kyrka tillsammans med Forsheda.

Cl. G. Bergenstråhle var nu landshöfding i Jönköpings län.

100. Originalet som n. 6.

Wijkman Casparsson var biskop i Västerås († i febr. 1839).

Om Sven Nilsson har Tegnér här och i andra bref denna tid föga gynnsamma uttalanden; (jfr brefvet n. 104 m. fl.).

Metodistförsamlingen i Stockholm hade begärt att få bygga egen kyrka, och Stockholms stads konsistorium, hvars preses J. O. Wallin ännu var, hade då hos K. M:t hemställt att i denna kyrka endast måtte få predikas på engelska. Denna hemställan — som framkallade liflig diskussion och skriftväxling — lämnades af K. M:t utan afseende, och kyrkan fick byggas utan det nämnda förbehållet. [E. T.]

101. Originalet defekt.

Biskop P. Thyselius i Strängnäs hade aflidit i september s. å. Till hans efterträdare utnämndes den 14. 2. 1839 domprosten H. O. Holmström.

Heurlin (se ofvan under n. 86 och 91) fick, sedan han lämnat sitt förordnande som statssekreterare (och Visby stift), det stora Fellingsbro pastorat (1841).

Lektor S. Elmgren blef Heurlins efterträdare som domprost i Växjö. Han utnämndes först år 1841 till L. N. O. Prosten D. Nordin blef L. N. O. 1839 (jämte prosten J. I. Öhrnberg).

102. Den unga Emilie Dickson afled strax därpå i England. Om Wijks systrar se ofvan under n. 90.

103. Man observere att detta bref är skrifvet *samma dag* som föreg. (jfr anm. ofvan under n. 93).

104. Originalet som n. 6.

Wingård hade i Sv. akademien hållit tal öfver sin företrädare grefve G. Lagerbjelke (Sv. ak:ns Handl. bd. XIV). »Lagerbjelke var känd för en viss cynism i sitt yttre uppträdande.» [E. T.]

Om arrendet af Statstidningen se G. Ljunggren, *Sv. akademiens historia* II, s. 59, 69, 121.

I första häftet af C. A. Adlersparres Läsning i Blandade ämnen infördes som inledning Tegnérs dikt, ofvan s. 39 ff. samt vidare bidrag af Franzén, Fredrika Bremer, Agardh m. fl.

Skrifterna Upplösning är icke Upplysning och En Landtmans Tankar etc. voro författade af B. von Beskow.

Reuterdahl började 1838 att utge sin stora skildring Svenska kyrkans historia.

Tegnér hade, möjligen genom Agardh o. a. vänner, fått en ofördelaktig uppfattning om Thomander, hvilken uppfattning stundom kommer fram i brefven på ett mycket kraftigt sätt.

Prosten J. J. Thomæus, kyrkoherde i Kristianstad, var en synnerligen flitig författare på det religiösa området.

Om Appelberg se ofvan under n. 56. Tegnérs självbiografiska anteckningar skickades till Franzén (se brefvet n. 116) för G. Stephens' upplaga af Frithiofs Saga, se ofvan n. 318 ff.

105. Heurlins bostad i Växjö synes ha då varit i närheten af det Selldénska huset (vid Sandgärdsgatan).

Wallin kom aldrig att fungera som talman i prästeståndet vid följande riksdag: han afled redan den 30. 6. 1839. W[ingård] blef hans efterträdare och talman vid riksdagen 1840—41.

Konsistorienotarien M. Gustafsson i Visby, som innehaft denna syssla ända sedan 1801 (nu tillika kyrkoherde i Atlingbo), var en mycket duglig ämbetsman, men självrådig (ofta »sig själf lag») och naturligtvis rätt besvärlig för en ny biskop, helst om denne mestadels var frånvarande som Heurlin.

Någon extra skolrevision kom icke att äga rum. Först 1843 sammanträdde den ordinarie revisionen öfver rikets elementarläroverk. [E. T.]

Om striden mellan C. A. Hagberg och C. J. L. Almqvist för professuren i Lund se ofvan under n. 46.

Till kyrkoherde i Tofteryd utnämndes s. å. kyrkoherden i Burseryd P. Östberg. Konsistorienotarien G. H. Olin fick s. å. Göreryds pastorat. S. G. Wiberg blef efter denne konsistorienotarie. (Någon Thulin förekommer icke bland den tidens präster i Växjö stift.)

V. Cousin hade i två band utgifvit en serie uppsatser med titel »De l'instruction publique dans quelques pays de l'Allemagne et particulierement en Prusse». [E. T.]

E. Posse var sannolikt f. bergmästaren grefve E. U. P., gift med en dotter till generallöjtnanten E. Hederstjerna på Osaby.

106. Originalet i arkivet på Huseby.

107. Se under n. 47.
Se anm. under detta nr. samt under n. 104.

108. Christofer Tegnér fick s. å. Kjellstorps pastorat, se ofvan under n. 89.
P. J. Böklin, rektor i Kristianstad (en utmärkt personlighet, bekant från Fredrika Bremers biografi), fick 1840 Köpinge och Lyngsjö pastorat.
På Heurlins förslag utfärdades den 11. 11. 1839 ett K. M:ts cirkulär, hvari föreskrefs inrättandet vid rikets gymnasier af lärarebefattningar i främmande lefvande språk (något som man redan tidigare upprättat bl. a. i Växjö) och i naturkunnighet, hvarjämte i de större gymnasierna en tredje afdelning anordnades, åtskilliga skolor utvidgades o. s. v. [E. T.]
Det af Tegnér utarbetade utlåtandet öfver folkundervisningen se ofvan n. 342 ff. I bref af den 27. 1. 1839 hade Heurlin uttryckt sitt tvifvelsmål, huruvida folkskolornas utvidgning skulle kunna »hjelpa allt ondt, hvaraf statskroppen nu lider», och tillagt den förmodan, att »meningen torde vara att göra våra grundlagar till hufvudämne, ty utsträckningen af undervisningen vore hufvudsakligen motiverad på bondens deltagande i riksdagarna». Heurlin skrifver vidare: »För öfrigt tyckes man ej tänka på riksdagen. Jag har deröfver yttrat mina bekymmer både för Prinsen och Stjerneld. De dela dem, men kunna ej hjelpa oefterrättligheten. Jag bäfvar vid tanken huru det skall gå, utan beredelse, utan plan, och slutligen med förhastade, obetänksamma, illa utarbetade förslag. — Jag ser på nära håll, och mörka aningar uppstiga i min själ. Gud styre allt väl! Men tyst — äfven med dessa sorger. Fäderneslandets väl ålägger oss både tystnad och vaksamhet.» [E. T.]
Med »gråstensförhandlingarna» åsyftas de unionella konferenserna, som pågingo särskildt under konungens långa vistelser i Norge 1838 och 1839 och som resulterade i tillsättandet af en unionskommitté.
Frih. G. N. A. A. Stjerneld var nu statsminister för utrikes ärenden.
Tegnérs måg Rappe hade varit på förslag till major vid Skånska infanteriregementet och var nu redan utnämnd därtill (d. 15. 1); skulle bosätta sig i Landskrona [se följ. bref].
C. G. Grip var statssekreterare, C. W. Riben expeditionssekreterare i krigsexpeditionen.

109. Originalet som n. 21.
Efter den aflidne biskop Thyselius hade Tegnér insatts i kyrkolagskommittén.
»Din Hofpredikant», d. v. s. Tullberg; om denne och hans fru ofvan under n. 96.

110. Originalet som n. 106.
Tegnérs »bref» om Frithiofs saga se ofvan s. 337 ff.

111. Om Tegnérs medlemskap i kyrkolagskommittén se ofvan under n. 109.
Christofer Tegnér stod på förslag till Kjellstorps pastorat, som han också erhöll (jfr ofvan n. 89).
Artikelserien i Aftonbladet var författad af C. J. L. Almqvist; den omtrycktes i broschyrform följande år under titel »Om svenska uppfostringsväsendet». Se Fr. Böök, *Bidrag till de Almqvistska skrifternas kronologi*, Samlaren 1917 (s. 217).
Professor S. P. Ågren, lärare vid krigsskolan på Karlberg, hade varit medlem af den stora uppfostringskommittén.
På biskopsförslaget till Västerås kom hvarken Heurlin eller Tegnér. G. Nibelius blef utnämnd.
Grefve J. Hamilton på Hörle var granne med fru Vendela Hebbe på Näsbyholm.
På Växjö gamla skolgård står alltjämt en obeliskartad minnessten öfver latinaren och donatorn Håkan Sjögren; på kyrkogården en stor »bautasten».

112. Om H. O. Holmströms utnämning till biskop i Strängnäs se ofvan under n. 101.

113. Originalet som n. 106.
M:lle R. du Puget hade 1838 på prosa öfversatt »Frithiof. Poème Suédois» (i Bibliothèque étrangère).
Jfr brefvet n. 115.

114. Thomander hade å kommitténs vägnar sammanfattat dess först uppgjorda förslag till kyrkolag och offentliggjorde det i Theologisk Qvartalskrift.
Sara Mellin, född Hertz, Tegnérs systerdotter, afled strax därpå, se följ. bref.

115. Originalet som n. 42.
Det latinska citatet ur Horatii Epistlar b. I: 2 v. 14.
Om Adlersparres tidskrift se ofvan under n. 56.
Jfr anm. under n. 113.

116. Den latinska versen är delvis hämtad ur Virgilii Æneid, sång III v. 56, där dock på första raden följa de bekanta orden om den heliga guldhungern (Auri sacra fames), här ersatt med ärelystnaden (i grekisk form).
Franzéns svar tr. i *Ur Es. Tegnérs papper* s. 417 f.

117. »Den begärda Uppsatsen till Franzén var de självbiografiska anteckningarna (ofvan s. 318 ff.), »det omtalta Brefvet» var uppsatsen om Frithiofs saga (s. 337 ff.).
G. Stephens' för sin tid synnerligen vackra edition af Frithiofs saga, med öfversättning m. m., var illustrerad med flera litografier (de flesta efter teckningar af Egron Lundgren) utförda af J. L. Blackstadius; bl. a. före titelbladet »Frithiofs Bauta-stone» samt ett blad med Tegnérs porträtt i ett slags apoteos.

118. Originalet har f. n. icke kunnat anträffas.

Sedan Sv. Minerva aftryckt sista delen af Tegnérs poem i Adlersparres Läsning, uppträdde Aftonbladet och Dagligt Allehanda med artiklar därom. Jfr kommentaren till s. 39. I Aftonbladets uppsats (1839, n. 75) hade Tegnér kallats »den åldrige skalden» och poemet hade anförts som bevis »på den mänskliga naturens bräcklighet». — »Det sista Poemet» var möjligen »Blackan», införd i Aftonbladet n. 83 s. å. [E. T.]

Statstidningen innehöll den 15. 2. s. å. en uppsats »Om Folkskolor», undertecknad — — r, samt den 23. 3. s. å. »Några ord om Municipalstyrelser, i anledning af norska lagen om Förmanskapet, med tillämpning på Sverige». Författaren till dem var kronprins Oscar. — I ett bref af den 16. 4. s. å. omtalar Heurlin denne såsom författaren till den senare uppsatsen. [E. T.]

120. Originalet som n. 21.

Kommerserådet G. Ekman, en af Göteborgs inflytelserikaste personer, var gift med Gustava Thörngren, kusin till adressaten.

Tegnér ämnade sig nu till Stockholm att deltaga i kyrkolagkommitténs arbeten.

121. Originalet som n. 6.

Wingård hade den 20. 4. s. å. skrifvit till Tegnér: »Din resa till Stockholm fägnar mig obeskrifligt. Du kan der hindra att det förhastade kyrkolagsförslaget går igenom, så gjorde jag 1828 med det Hedrénska otyget. I vår tid kan man fila rosten af gamla kyrkolagen, men icke ersätta den och mindre gifva den en sådan klang som i Spegels och Lindschölds tempelklocka. Hvad du gör, hindra förhastande!» [E. T.]

Parenetisk (paränetisk), d. v. s. förmanande.

Wingård hade skickat Tegnér andra upplagan (1839) af sitt 1819 först utgifna herdabref »Till Götheborgs Stifts Presterskap» samt sitt Tal i Göteborgs Sjömanssällskap d. 7 mars 1839.

Non sum qualis eram etc. ur Horatii Oden b. IV: 1 v. 3.

Den 20. 4. s. å. hade Wingård skrifvit till Tegnér: »Ja, du har blifvit nedrigt misshandlad. Men den som gifver sig i lek, får ock leken tåla. Jag hoppas du, såsom Simson, drar ikull filistéernas ruckel. Våra vänner i Carlstad hafva tagit illa vid sig och i ångesten bedt mig taga dig i försvar. Nog är jag din småsven, men med träsvärd, då hjelten sjelf har skarpa vapen. — — — Nog kan du någon gång låta lymlarne veta, att du lefver. Men icke tror jag det vore dig värdigt att oafbrutet byta ord med dem. Det är icke fair play emellan dig och dem.» [E. T.]

Om mamsell Spaak se ofvan under n. 56.

I nyss citerade bref hade Wingård skrifvit vidare: »Det hedrar dig att tänka på läroböcker åt presterna. Men de få icke vara så corpulenta som din Bretschneider och icke skryta med bildningen såsom den uti Reuterdahls Inledning. Augustis Dogmengeschichte har jag; den är öfversatt af Fahlcrantz. Hans archeologiska verk behöfver samman dragas; men det skall icke vara fullt säkert i uppgifter. — — — På mitt föranstaltande är Harms' Pastoraltheologie (der Prediger, der Priester

u. d. Pastor) öfversatt af Holmgren och localiserad af Knös. Den är högst liflig och fyller behofvet.» [E. T.]

Wingård hade också låtit öfversätta Hases »Hutterus redivivus eller den evangelisk-lutherska kyrkans dogmatik» (af Th. Wensjoe).

Af Baumgarten-Crusius hade 1831 utkommit en Lehrbuch d. christl. Dogmengeschichte, af Cölln 1836 Biblische Theologie (i rationalistisk anda), af Münscher en Dogmengeschichte (ny uppl. 1832 ff.), af Lenz Geschichte der christl. Dogmen in prägnanter Entwicklung (1834, 1838). [E. T.]

122. Originalet som n. 89.

Frih. J. Lagerbjelke, befälhafvande amiral i Karlskrona, var nu statsråd.

Till Heurlin finnes följande biljett skrifven några dagar förut (daterad »Tisdag», alltså sannolikt den 14. 5): »Det sägs mig att jag icke längre bör uppskjuta min uppvaktning hos Kronprinsen. Säg mig då vid hvad tid du tror att jag kommer honom minst olägligt.

Behöfver jag att ha några Böcker med mig i dag i Komitén, liksom andra barn när de gå i Skolen?

Har du tagit ditt beslut angående Strengnäsresan? Jag hörde i går på Wallin att han gerna önskade den. Gifve Gud jag kunde ta bort grumset emellan Er, innan det sätter sig till skorpa. Tro mig, det fordrar det allmänna bästa, för hvilket alla enskilta konsiderationer måste vika. *Tr.*»

123. Disa Tegnér, »Ito» kallad i familjen, brukade ett lekfullt språk, t. ex. med omkastande af stafvelserna, så vetto för ovett, Hufvudlejon för Leijonhufvud, Hjelmåker för Åkerhielm etc. Frih. Abr. Leijonhufvud, som tagit afsked som president i Göta hofrätt, bodde nu i Stockholm.

Professor N. W. Almroth, lärare vid Mariebergs artillerihögskola, g. m. A. V. Theel, var befryndad med C. P. Hagbergs familj.

Erika var Hagbergs hustru, född Hising.

Eufrosyne var deras dotter, gift 1842 (med sedermera biskopen L. A. Anjou; hon afled s. å.).

Vid den förestående promotionen i Uppsala var Atterbom promotor (se brefvet n. 125).

Till försvar för Tegnér hade Wallmark utgifvit en skrift, se ofvan kommentaren till dikten s. 39.

»Dinde», d. v. s. dottersonen lille Henrik Rappe; »lille Bore» = Lars Gustaf Tegnér.

124. Om Wallberg se ofvan under n. 63.

C. F. Hyllengren (slutl. prost i Bexheda) var komminister i biskopsprebendet Gårdsby.

125. Atterboms bref till Tegnér är tryckt i *Ur Es. Tegnérs papper* s. 420 f. — Quantum series juncturaque pollet (»huru mycket ordningsföljd och förbindelse betyder») ur Horatii Ars poetica v. 242 (egentligen: tantum etc.).

126. Originalet som n. 6.
L. G. Mittag, prost i Fågelås, hade fått i uppdrag att samla alla författningar och kgl. bref, hvarigenom den gamla kyrkolagen blifvit förändrad; den genom honom föranstaltade kyrkolagseditionen af 1845 blef det största resultatet af den länge arbetande kyrkolagskommittén.
Wallin, som skulle blifvit prästeståndets talman, afled samma dag brefvet skrefs!
»en viss mycket hög person»: kronprinsen.
Professor Chr. E. Fahlcrantz, nu på andra förslagsrummet till Västerås, erhöll stiftet först (1849) efter den nu utnämnde G. Nibelius.
Fru Keiller var Hilda Wijks svägerska (se n. 90).

127. På Vigersberg bodde svägerskan fru Sofie Myhrmans dotter och måg Franc.

128. Originalet som n. 21.
Dikten öfver dottern Martina von Schwerins död ofvan s. 44. Jfr också E. Wrangel, *Martina von Schwerin* s. 276 ff.
Hellstenius och Bergqvist voro Thomanders kolleger i den teologiska fakulteten i Lund.
Frih. G. F. Åkerhielm, hvars första hustru var den af Tegnér besjungna Charlotte af Ugglas, hade nu gift om sig med Elise Ancker från Norge.
Ebba var friherrinnan von Schwerins dotter, gift med statsrådet D. von Schulzenheim.
Martina von Schwerins svar tr. i *Ur Es. Tegnérs papper* s. 423.

130. Detta bref trycktes först i *Af efterladte Breve til J. P. Mynster* Köbenh. 1862. [E. T.]
Biskop Mynster hade s. å. utgifvit »Udkast til en Alterbog og et Kirkeritual». [E. T.]
Om Cousins arbete se ofvan under n. 105.
J. N. B. Abrahamson hade utgifvit flere arbeten om »den inbyrdes Undervisnings Væsen», senast 1836.
Mynsters svar tr. i *Ur Es. Tegnérs papper* s. 427 ff.

131. Atterboms föregående bref är tryckt i *Ur Es. Tegnérs papper* s. 424 ff. — Atterbom var nu invald i Sv. akademien (efter Ling).
Brefvet i anledning af Wallins död till Uppsala domkapitel ofvan s. 359 ff.; se kommentaren därtill.
Planen på en konservativ politisk tidning strandade.
Den latinska versen ur Virgilii Æneid sång I, v. 118.
L. G. Palmlund fick förordnande att fr. o. m. vårterminen 1840 förestå lektoratet i latin vid Växjö gymnasium.

132. Prostarne Öhrnberg och Nordin, som voro svågrar (gifta med två systrar Nyman), hade utnämnts till L. N. O.

134. Originalet som n. 6.

På förslaget till ärkebiskop efter Wallin uppfördes 1) Wingård (enhälligt), 2) Franzén, 3) Tegnér.

Hedrén, biskop i Linköping, hade nyss förlorat sin första hustru D. S. Öhnqvist (han gifte följ. år om sig med änkefru E. Poignant, född Helling). Hedrén blef vice talman vid riksdagen.

Butsch var biskop i Skara.

Wingård skref i sitt svarsbref till Tegnér (den 16. 10. s. å.): »Heurlin vill hafva dig till vice talman och ingen hellre vill jag hafva. Hedrén är utsliten och skrifver om uteblifvande från riksdagen. Han är ock otreflig såsom opålitlig. Väl är det synd att spänna Pegasen för sandasset; men han skall späkas, och dessutom bor mera förstånd i denna kaldenatur än brukligt är, åtminstone hos oss. Fiat justitia!» — Tegnér afböjde emellertid beständt förslaget, såsom den följande brefväxlingen med Heurlin visar. [E. T.]

Ryktena om professor S. Grubbe voro sannolikt högst öfverdrifna; han blef statsråd följ. år.

Tegnérs brorson, hofpredikanten Esaias Magnus T., blef sekreterare hos prästeståndet riksdagen 1840—1841.

I sitt svar (af den 16. 10. s. å.) upprepade Wingård alla Tegnérs itlar och fortsatte: »Se så, betaldt som qvitteras. Måtte jag både lippa att läsa och höra mig trött på titulatur. Skall det blifva följden f mitt tunga embete att jag förlorar de älskades kära Du, så är det ittert.» Äfven i de närmast följande brefven protesterar han emot den der titulaturen, med hvilken jag ej kan försona mig». [E. T.]

Det var dock förgäfves: Tegnér följde det allmänna bruket vid en ådan upphöjelse.

135. Också Heurlin hade i sitt bref af den 1. 10. s. å. sökt öfvertala Tegnér att mottaga posten som vice talman; han skref: »Allvarlig r min mening att du och ingen annan bör blifva vice talman. Utom Holmström är du den ende skicklige. Dertill är du näst Faxe den äldste iskopen, och jag tillägger, att i närvarande stund bör Regeringen håkomma den väldige. Jag ber dig betänka alla skäl som här tala. Blott ett vill jag tillägga. Förhållandet mellan Wingård och Hedrén r icke godt, och börjar Riksdagen med disharmoni emellan dem begge, såsom ordförande och vice, så blir ståndet i första stunden sprängdt ch vi få samma historia som vid förra Riksdagen.» — I samma bref krifver Heurlin i afseende på polemiken mot Tegnér i pressen: »Man an säga, att striden icke är dig fullt värdig, men då den föres för enskligheten, fäderneslandet, upplysningen, så är den icke blott ärdig, utan du har mera än någon annan pligten att kämpa, ty ingen innes, såsom du, dertill utrustad.» [E. T.]

För Växjö stift blefvo Elmgren och Öhrnberg riksdagsmän.

Prosten J. Virganders (i Virestad) måg C. G. L. Theorin, nu kominister i Bredaryd, utnämndes följ. år till kyrkoherde i Hasslöf.

I Kristiania hade Fr. M. Bugge nu utgifvit i 3 band »Det offentelige kolevæsens Forfatning i adskillige tydske Stater tilligemed Idéer til n Reorganisation af det offentelige Skolevæsen i Kongeriget Norge.»

Vid följande riksdag begärdes för folkundervisningen årliga anslag

af tillsamman 15,000 rdr bko samt ett kreditiv på 50,000 rdr bk Riksdagen beviljade samtliga dessa anslag med ett mindre tillä och fattade därjämte sitt viktiga beslut om lag för folkundervisninge i riket. [E. T.]

136. Originalet som n. 43.
Heurlin blef nu invald i Vetenskapsakademien.
Berzelius var gift med Elisabet Poppius, dotter till statsrådet (pres denten) G. Poppius och A. G. Hochschild. Deras son löjtnanten F. Poppius var nyss gift med Wilhelmina af Edholm.
Ekströmer var nyadlad (liksom af Edholm och Beskow). Berzeliu som adlats 1818, hade blifvit friherre 1835.

137. Se rörande stafvelsernas omkastning ofvan under n. 12 (sinbombas = bombasin, Sali = Lisa).

138. Jacquette var fru Virgins dotter.
Till Göteborgs stift fingo domprostarna Bruhn och Hummel förslag den senare afsade sig det; Josef Wallin, kyrkoherde i Klara, Stockholm fick däremot — såsom Tegnér förmodat — icke förslagsrum. Heurlin kom icke heller i fråga till denna plats (jfr n. 142).

139. Agardhs son Ragnar (f. 1815) hade nu inskrifvit sig i »verker i Stockholm.
Lektor U. J. Åberg var Tegnérs frände såsom gift med hans bro Elofs änka.
Agardhs ämbetsmemorial om folkskolan trycktes i Theologis Qvartalskrift bd. V s. 33 ff. [E. T.]

141. Originalet som n. 3.
Vid täflingen i Sv. akademien gafs den mindre penningen åt G. L Silfverstolpe för Segerkransen, Isr. Tollin för Maria Eleonora oc C. J. Bergman för Bröllopet på Arolsen samt åt C. A. Adlersparr för Hämnden eller bröllopet i Schweiz; rörande den sistnämnda dikte röstade Tegnér blott för mention.
Om det uteslutna stället i Tegnérs sång öfver Wallin se ofvan kom mentaren till s. 48; jfr också Beskows bref till Tegnér, tr. i *Ur Es. Tegnér papper* s. 429 ff.
Om riksdagsmännen för Växjö stift (Elmgren och Öhrnberg) s ofvan under n. 135.
Beskow skref en dikt Vid Wallins graf, och C. P. Hagberg höll lik predikan med personalier.
Efter Wallin invaldes i Sv. akademien A. Fryxell. (Med »Cornetten menas måhända någon excellens, som först varit militär.)
Ur ett senare bref från Tegnér till Beskow (af d. 8. 12. 1839) aftrycke ofvan i kommentaren till dikten s. 48 några rader.

142. Om H[eurlin] som kandidat till Göteborgs stift se ofvan unde n. 138.

143. Originalet äges af grosshandlanden Elof Tegnér, Stockholm adressatens sonson. Brefvet har varit tryckt i tidningar, först i Göte borgs-Posten den 30. 1. 1915 (af E. A.).

Skaldens brorson Elof Tegnér, nu magister, var lärare vid Åmåls kola, sedan kyrkoherde i Blomskog. Hans styffar var U. J. Åberg, e ofvan under n. 139.

Hans syster Hilda g. m. kyrkoherden Cl. Wahlund i Karlskoga, se E. WRANGEL, *Rämen och Tegnérminnet*, s. 168.

144. På grund af de täta indragningarna hade såväl L. Hierta ör Aftonbladet som F. W. Dalman för Dagligt Allehanda s. k. anvaringar — för »det tjugonde första Aftonbladet» tjänstgjorde f. d. ergeanten P. J. Rönquist, och för »det tionde Dagligt Allehanda i tockholm» boktryckerifaktorn A. W. Rosenberg.

* * *

I sina Studentminnen (I, 2 uppl. s. 197 f.) omtalar P. G. Ahnfelt, att an efter brodern Nils Ottos död (den 1. 1. 1837) skref till Tegnér och kickade honom Thomanders minnesord, hvarpå Tegnér svarade: Jag tackar för brefvet och beklagar med veldigt deltagande den sorgiga anledningen dertill. Jag tackar äfven för Thomanders förträffiga minnesord, lika träffande karakteristiska som snillrika. Det skulle arit mig kärt om jag kunnat bidraga något att hedra den bortgångnes minne, men efter hvad som redan blifvit sagdt, återstår föga eller intet tt tillägga. Jonatan kände bäst sin David, bättre än jag. Jag har essutom länge nedlagt rörelsen och rimmar ej mer. Jag *skrifver* ej ner, jag *lefver* ett sorgeqväde, men öfver min egen död, ehuru den ej nnu är tillkännagifven i tidningarna. Jag vet hvar den står säkrare tt läsa. Hälsa din gamle far.» —

Följande yttrande, i anledning af Fredrika Bremers nyss utkomna oman, ur bref från år 1838 meddelas efter *jubelfestupplagan* bd. VI . 388: »*Grannarne* medföljer; men var god skicka den åter så fort ig göra låter, ty jag har bortlofvat den till andra. Damerna i staden ro ej nöjda med sina egna romaner; de vilja nödvändigt ha andras. Hvad egna böcker de kunna ega, betraktas som egna män, som litet öje ge. — Jag har en tid försökt att gå ut på alla bjudningar. Du tore Gud, hvilket lif! Jag kan nu förstå betydelsen af en karakter, om jag alltid skrattat åt, hvad fransoserna kalla en *ennuyé*. Jag örjar också tröttna vid ett så förtvifladt experiment. — Få se hvad åren kan verka på mig. Hittills har den endast verkat reumatism.»

En del Tegnérbref, som ännu icke blifvit för utg:n bekanta, torde äkerligen förvaras hos privata personer i landet. Några sådana, som ommit till min kännedom, hafva icke blifvit tillgängliga för denna pplaga; de flesta af dem torde emellertid äga mindre betydelse. På uktioner går stundom ett och annat Tegnérbref, hvilket sedan döljer ig hos någon enskild samlare. Ett sådant är det som såldes på den önnerbergska autografauktionen i Stockholm våren 1907. I en rtikel i Stockholms Dagblad för den 23. 4. nämnda år citeras därur: Hvad vi i Sverge, ja i Europa kalla publik, är egentligen ingenting nnat än pöbel», och det tillägges af artikelförfattaren (BIRGER LUNELL): »I sin helhet är brefvet med all sin bitterhet hemskt.» Samma on genomgår flere af ofvan meddelade bref från år 1839, man läse . ex. n. 140.

INNEHÅLL.

DIKTER.

Sid

Sång den 5 April 1836 3
Till minne af Olof Myhrman 11
Lifvets bok. Till Alfhild E. 14
Öfver Knut Leijonhufvud 15
Vid invigningen af Gårdsby kyrka 16
Predikobön. 21
Vid en Prestvigning 22
Till Biskop Faxe, vid hans jubelpromotion den 23 Juni 1838 26
På Hölje 28
I Hilda Wijks stambok 29
Erotik. 30
Varningen 32
Till Mamsell Erika Seldener 35
Palmerna eller Platonska kärleken 36
Georg Adlersparres Skugga till Svenska Folket 39
Till Martina vid hennes dotters död. 43
Laura. 1839. 47
Minnessång öfver Johan Olof Wallin 48

PROSAISKA UPPSATSER.

Vid Prestvigning den 1 Maj 1836 57
I Jönköpings skola. 1836. 62
På Wexiö Gymnasium. 1836 71
Handlingar hörande till Prestmötet i Wexjö den 20, 21, 22 och 23 September 1836 82
Wexjö Konsistorii underdåniga utlåtande om Militär-Bildningen . . . 186
Wexjö Konsistorii underdåniga utlåtande om Prest-Bildningen 191
På Wexiö Gymnasium. 1837 208
Tal vid Invigning af Gårdsby Kyrka 217
Predikan vid samma tillfälle 222
Tal från Altaret i Gårdsby kyrka 231

Sid.

Vid Kyrkoinvigning i Nottebäck 239
Vid Kyrkoinvigning i Skirö 244
Tal vid en kyrkovisitation 247
Vid Kyrkoinvigning i Skede 256
Vid Kyrkoinvigning i Solberga 268
Till Vörd. Presterskapet i Wexjö Stift 276
I Jönköpings skola. 1838 278
På Wexiö gymnasium. 1838 289
Vid invigning af Wrå Kyrka. Den 12 Augusti 1838 303
Vid invigning af Sandsjö kyrka d. 9 Septbr 1838 310
Sjelfbiografiska anteckningar. 1839 318
Anmärkningar såsom inledning till Frithiofs saga. Utdrag ur ett bref 337
Underdånigt utlåtande af Domkapitlet i Wexjö rörande folkundervisningen 342
Till Upsala Dom-Kapitel 359
Skol-Tal. Vexiö Sept. 1839 362
Vid Prestvigning d. 22 Septbr 1839 371
Vid Prestvigning den 22 December 1839 377
Vid ett Barndop. 1839 380

BREF.

1. Till J. C. Askelöf den 28 januari 1836 385
2. Till E. G. Geijer den 7 februari 1836 387
3. Till B. von Beskow den 6 mars 1836 388
4. Till densamme den 24 mars 1836 389
5. Till C. A. Agardh den 28 mars 1836 392
6. Till C. F. af Wingård den 3 april 1836 393
7. Till C. Mörner, född Arfvedson, den 12 april 1836 397
8. Till densamma den 16 april 1836 398
9. Till B. von Beskow den 17 april 1836 399
10. Till G. Lagerbjelke den 17 april 1836 402
11. Till B. von Beskow den 5 maj 1836 403
12. Till A. von Hartmansdorff den 5 maj 1836 407
13. Till A. L. Geijer, född Lilljebjörn, den 8 maj 1836 408
14. Till N. Lidén den 12 maj 1836 410
15. Till B. von Beskow den 19 maj 1836 411
16. Till densamme den 5 juni 1836 413
17. Till K. Lilljebjörn den 30 juni 1836 414
18. Till A. von Hartmansdorff den 3 juli 1836 417
19. Till H. Reuterdahl den 11 juli 1836 418
20. Till A. Hagelberg den 13 september 1836 419
21. Till M. von Schwerin, född Törngren, den 10 oktober 1836 . . . 420
22. Till B. von Beskow den 13 oktober 1836 422
23. Till J. De la Gardie den 27 oktober 1836 425
24. Till B. von Beskow den 3 november 1836 425
25. Till H. A. Tersmeden, född Rappe, den 12 november 1836 . . . 428

Sid.

26. Till B. von Beskow den 4 december 1836 428
27. Till J. J. Berzelius den 29 december 1836 431
28. Till C. F. af Wingård den 8 januari 1837 432
29. Till L. Lemchen den 17 januari 1837 438
30. Till J. J. Öhrnberg den 17 januari 1837 438
31. Till P. H. Ling den 25 januari 1837 439
32. Till A. von Hartmansdorff den 29 januari 1837 441
33. Till B. von Beskow den 11 februari 1837 444
34. Till C. A. Agardh den 20 februari 1837 446
35. Till C. F. af Wingård den 2 mars 1837 450
36. Till F. M. Franzén den 9 mars 1837 451
37. Till M. von Schwerin, född Törngren, den 27 mars 1837 455
38. Till B. von Beskow den 28 mars 1837 458
39. Till A. von Hartmansdorff den 21 maj 1837 460
40. Till J. M. Almqvist den maj 1837 462
41. Till B. von Beskow den 29 maj 1837 462
42. Till C. G. von Brinkman den 31 maj 1837 467
43. Till J. J. Berzelius den 9 juni 1837 472
44. Till C. G. von Brinkman den 16 juni 1837 473
45. Till E. A. Tersmeden den 17 juni 1837 475
46. Till C. A. Hagberg den 22 juni 1837 476
47. Till C. A. Adlersparre den 27 juni 1837 479
48. Till C. J. Ekströmer den 4 juli 1837 481
49. Till Hilda Wijk, född Prytz, juli 1837 482
50. Till Disa Kuhlberg, född Tegnér, den 8 juli 1837 483
51. Till Hilda Wijk, född Prytz, den 19 juli 1837 485
52 Till Disa Kuhlberg, född Tegnér, den 19 juli 1837 486
53. Till Hilda Wijk, född Prytz, den 27 juli 1837 488
54. Till N. Lidén den 30 juli 1837 489
55. Till Hilda Wijk, född Prytz, den 2 augusti 1837 491
56. Till C. F. af Wingård den 12 augusti 1837 492
57. Till E. Cederborg den 8 september 1837 494
58. Till C. I. Heurlin den 6 oktober 1837 495
59. Till Götrik Myhrman den 22 oktober 1837 497
60. Till Hilda Wijk, född Prytz, den 24 oktober 1837 498
61. Till C. W. Böttiger den 29 oktober 1837 501
62. Till B. von Beskow, november 1837 502
63. Till J. I. Öhrnberg den 11 november 1837 505
64. Till S. J. Almqvist den 22 december 1837 506
65. Till B. von Beskow den 29 december 1837 508
66. Till C. F. af Wingård den 30 december 1837 510
67. Till Hilda Wijk, född Prytz, den 31 december 1837 513
68. Till L. Lemchen den 8 januari 1838 514
69. Till A. von Hartmansdorff, början af år 1838 515
70. Till Hilda Wijk, född Prytz, den 11 februari 1838 517
71. Till C. F. af Wingård den 23 februari 1838 518
72. Till A. Virgin, född Törnérhielm, den 25 februari 1838 521
73. Till C. G. von Brinkman den 4 mars 1838 522
74. Till J. Wåhlstedt den 15 mars 1838 525

Sid.

75. Till Hilda Wijk, född Prytz, den 16 mars 1838 526
76. Till C. G. von Brinkman den 20 mars 1838 528
77. Till H. Reuterdahl den 2 april 1838 532
78. Till B. von Beskow den 8 april 1838 534
79. Till J. J. Berzelius den 8 april 1838 536
80. Till C. G. von Brinkman den 12 april 1838 537
81. Till A. Virgin, född Tornérhielm, den 12 april 1838 539
82. Till A. von Hartmansdorff den 15 april 1838 541
83. Till M. von Schwerin, född Törngren, den 20 april 1838 . . . 542
84. Till A. Virgin, född Tornérhielm, den 29 april 1838 545
85. Till C. I. Heurlin den 11 maj 1838 547
86. Till C. F. af Wingård den 12 maj 1838 549
87. Till C. I. Heurlin maj 1838 552
88. Till densamme den 18 maj 1838 553
89. Till W. Faxe den 11 juni 1838 554
90. Till Hilda Wijk, född Prytz, tisdag, troligen slutet av juli 1838 556
91. Till C. I. Heurlin den 1 augusti 1838 557
92. Till Disa Kuhlberg, född Tegnér, den 1 augusti 1838 558
93. Till Vendela Hebbe, född Åstrand, den 15 augusti 1838 559
94. Till Hilda Wijk, född Prytz, den 14 september 1838 560
95. Till J. I. Öhrnberg den 18 september 1838 563
96. Till M. von Schwerin, född Törngren, den 5 oktober 1838 . . . 563
97. Till G. Mohnike den 20 oktober 1838 567
98. Till C. I. Heurlin den 29 oktober 1838 571
99. Till densamme den 24 november 1838 573
100. Till C. F. af Wingård den 29 november 1838 575
101. Till C. I. Heurlin den 2 december 1838 579
102. Till Hilda Wijk, född Prytz, den 8 januari 1839 580
103. Till A. Virgin, född Tornérhielm, den 8 januari 1839 582
104. Till C. F. af Wingård, odateradt, i början af 1839 584
105. Till C. I. Heurlin den 22 januari 1839 588
106. Till G. Stephens den 29 januari 1839 592
107. Till C. A. Adlersparre den 31 januari 1839 594
108. Till C. I. Heurlin den 5 februari 1839 596
109. Till M. von Schwerin, född Törngren, den 16 februari 1839 . . 600
110. Till G. Stephens den 16 februari 1839 602
111. Till C. I. Heurlin den 16 februari 1839 603
112. Till densamme den 3 mars 1839 605
113. Till G. Stephens den 12 mars 1839 607
114. Till C. I. Heurlin den 14 mars 1839 608
115. Till C. G. von Brinkman den 21 mars 1839 610
116. Till F. M. Franzén den 24 mars 1839 612
117. Till G. Stephens den 31 mars 1839 615
118. Till C. I. Heurlin den 9 april 1839 616
119. Till F. M. Franzén den 18 april 1839 617
120. Till M. von Schwerin, född Törngren, den 29 april 1839 . . . 619
121. Till C. F. af Wingård den 2 maj 1839 622
122. Till W. Faxe den 17 maj 1839 628
123. Till Disa Kuhlberg, född Tegnér, den 24 maj 1839 629

Sid.
124. Till L. O. Wallberg den 28 maj 1839 632
125. Till P. D. A. Atterbom den 28 maj 1839 633
126. Till C. F. af Wingård den 30 juni 1839 635
127. Till Gustaf Myhrman den 5 juli 1839 642
128. Till M. von Schwerin, född Törngren, den 15 juli 1839 643
129. Till A. Virgin, född Tornérhielm, den 22 augusti 1839 646
130. Till J. P. Mynster den 25 augusti 1839 647
131. Till P. D. A. Atterbom, slutet af september 1839 649
132. Till J. I. Öhrnberg den 24 september 1839 653
133. Till Gustaf Myhrman den 27 september 1839 654
134. Till C. F. af Wingård, början af oktober 1839 655
135. Till C. I. Heurlin den 11 oktober 1839 658
136. Till J. J. Berzelius den 21 oktober 1839 662
137. Till Disa Kuhlberg, född Tegnér, den 28 oktober 1839 663
138. Till A. Virgin, född Tornérhielm, november 1839 664
139. Till C. A. Agardh den 2 november 1839 667
140. Till Gustaf Myhrman den 13 november 1839 670
141. Till B. von Beskow den 24 november 1839 671
142. Till A. Virgin, född Tornérhielm, den 17 december 1839 . . . 674
143. Till Elof Tegnér den 26 december 1839 675
144. Till H. A. Tersmeden, född Rappe, den 28 december 1839 . . . 677

Kommentar till dikterna och de prosaiska uppsatserna 679
Kommentar till brefven 701

BINDING LIST SEP 1 1941

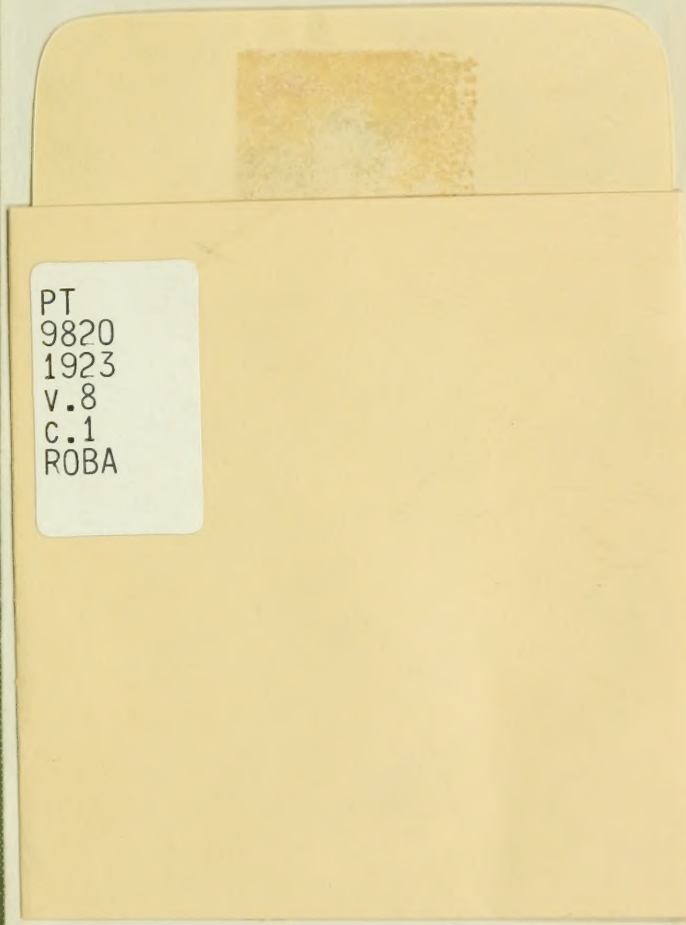

PT
9820
1923
V.8
C.1
ROBA